

**SZOMBATHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA,
INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA, VALAMINT
TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVE 314/2012 (XI.8) KORMÁNYRENDELET SZERINTI
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA**

**I. HELYZETFELTÁRÁS, HELYZETELEMZÉS
EGYEZTETÉSI DOKUMENTUM**

BUDAPEST, 2013. JÚNIUS 11.

**SZOMBATHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA,
INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA, VALAMINT
TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVE 314/2012 (XI.8) KORMÁNYRENDELET SZERINTI
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA**

Megrendelő:	Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata
Megrendelő részéről a munkát irányította:	Szakály Szabolcs, Osztályvezető, Városfejlesztési Osztály
Megrendelő részéről közreműködtek:	Kutnyánszky László, Szombathely MJV főépítésze Horváth-Óri Györgyné
Készítette:	Városfejlesztés Zrt
Irányító tervező:	Bajnai László PhD
Tervezők:	Bajnai Zsuzsanna Berkecz Balázs Ernhöffer Mónika Flender Erika
Közreműködött:	Akcióterv Kft Központi Statisztikai Hivatal, Győri Főosztály

Budapest, 2013. június 11.

Tartalom

1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ.....	6
1.1. Térszerkezeti, településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	6
1.1.1. Szombathely földrajzi elhelyezkedése, térszerkezeti pozíciója	6
1.1.2. Szombathely közlekedési hálózati kapcsolatai.....	10
1.1.3. Szombathely elérhetősége a közvetlen vonzáskörzetéből és a város agglomerációs kapcsolatai.....	22
1.1.3.1. Szombathely elérhetősége a közvetlen vonzáskörzetéből és a város agglomerációs kapcsolatai az ingázás és a funkcionális kapcsolatok tükrében.....	22
1.1.3.2. Szombathely agglomerációs kapcsolatai a migrációs folyamatok tükrében.....	32
1.1.4. A város szerepe a NEMZETI FEJLESZTÉS 2020, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció konkrétan Szombathelyre vonatkozatható részletei alapján.....	39
1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata.....	46
1.2.1. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióval való összefüggések vizsgálata.....	47
1.2.2. Vas Megye Területfejlesztési Koncepciója javaslattevési szakaszának munkaanyagával való összefüggések vizsgálata	70
1.2.2.1. Szombathely megjelenítése a megyei koncepcióban.....	70
1.2.2.2. Szombathely M. J. V. javaslatai a megyei koncepció véglegesítéséhez	72
1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata.....	75
1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai	93
1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása	96
1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai.....	96
1.5.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések.....	102
1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata	103
1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök.....	103
1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek.....	105
1.7. A település társadalma.....	112
1.7.1. Demográfia, népesesség, képzettség	112
1.7.3. Térbeli-társadalmi rétegződés.....	131
1.7.4. Konfliktusok, érdekviszonyok	143
1.7.5. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, egyházak stb.)	150
1.7.5.1. Savaria, Szent Quirinus és Szent Márton identitást erősítő szerepe.....	150
1.7.5.2. Borostyánkőút, Iseum és a Savaria Történelmi Karnevál identitást erősítő szerepe ...	158
1.7.5.2. Civil szerveződések.....	160
1.7.5.3. Sportélet.....	163
1.7.5.4. Történelmi Egyházak Szombathelyen	167
1.8. A település humán infrastruktúrája.....	169
1.8.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális ellátás, kultúra).....	169
1.8.1.1. Oktatás.....	169
1.8.1.2. Egészségügyi ellátórendszer	172
1.8.1.3. Szociális ellátások.....	174
1.8.1.4. Közművelődés és kultúra	185

1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása	188
1.9. A település gazdasága	189
1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre	189
1.9.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	193
1.9.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése	208
1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők	214
1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	215
1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere	223
1.10.1. Gazdasági program, költségvetés, vagyongazdálkodás	223
1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	227
1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység	234
1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai	235
1.10.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás	236
1.10.6. Intézményfenntartás	242
1.10.7. Energiagazdálkodás	243
1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások	246
1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata	247
1.12.1. Természeti adottságok	247
1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet, tájtörténeti vizsgálat	249
1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek	253
1.12.3.1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek	253
1.12.3.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék	255
1.12.3.3. Ökológiai hálózat	256
1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata	259
1.13.1. A települési zöldfelületi rendszer elemei, szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek	259
1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái	260
1.14. Az épített környezet vizsgálata	263
1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata	263
1.14.1.1. A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata	263
1.14.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok	264
1.14.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek	265
1.14.1.4. Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatos)	266
1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek	267
1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata	273
1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat	273
1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat	276
1.14.3. Önkormányzati tulajdon kataszter	277
1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése	277
1.14.5. Az építmények vizsgálata	278
1.14.5.1. Funkció, kapacitás	278
1.14.5.2. Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)	289
1.14.5.3. Magasság, szintszám, tetőidom	290
1.14.5.3.1. Épületmagasságok, szintszámok	290
1.14.5.3.2. Tetőidomok	291
1.14.5.4. Településkarakter, helyi sajátosságok, jellegzetes épülettípusok	294
1.14.6. Az épített környezet értékei	296

1.14.6.1. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag.....	307
1.14.6.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület.....	326
1.14.6.3. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők.....	326
1.14.6.4. Műemlék, műemlékegyüttes.....	327
1.14.6.5. Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely.....	328
1.14.6.6. Helyi védelem.....	338
1.14.7. Az épített környezet konfliktusai, problémái	339
1.15. Közlekedés	340
1.15.1. Közúti közlekedés	340
1.15.2. Községi közlekedés.....	344
1.15.2.1. Közúti	344
1.15.2.2. Kötőtpályás	346
1.15.3. Kerékpáros és gyalogos közlekedés.....	346
1.15.5. Parkolás	349
1.16. Közművesítés.....	350
1.16.1. Víziközművek.....	350
1.16.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)	350
1.16.1.2. Szennyvízelvezetés.....	350
1.16.1.3. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés	350
1.16.2. Energia.....	353
1.16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás).....	353
1.16.2.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei.....	361
1.16.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények).....	361
1.17. Környezetvédelem (és településüzemeltetés).....	364
1.17.1. Talaj.....	364
1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek.....	364
1.17.3. Levegőtisztaság és védelme	366
1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés.....	367
1.17.5. Sugárzás védelem	367
1.17.6. Hulladékkezelés	369
1.17.7. Vizuális környezetterhelés.....	370
1.17.8. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	370
1.18. Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők) ..	371
1.18.1. Építésföldtani korlátok.....	372
1.18.1.1. Alábányászott területek, barlangok és pincék területei.....	372
1.18.1.2. Csúszás-, süllyedésveszélyes területek	372
1.18.1.3. Földrengés veszélyeztetett területei.....	375
1.18.2. Vízirajzi veszélyeztetettség, árvíz és belvízveszélyes területek, árvíz és belvízvédelem..	375
1.18.3. Egyéb.....	378
1.18.3.1. Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)	378
1.18.3.2. Mélységi, magassági korlátozások.....	379
1.18.3.3. Tevékenységből adódó korlátozások	380
1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely	381
1.20. Városi klíma	383
TÁBLÁZATOK.....	394

1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1. Térszerkezeti, településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

1.1.1. Szombathely földrajzi elhelyezkedése, térszerkezeti pozíciója

Szombathely, a Nyugat-Dunántúli Régió részét képező Vas megye székhelye az Európai Unió Alpesi és Alpok körüli fejlett régiói által alkotott transzregionális térség valamint a Baltikumot az Adriai-tengerrel összekötő több ezer éves európai közlekedési és kereskedelmi útvonal - a hajdani Borostyánkőút integráns része.

Az említett térszerkezeti pozícióból következően Szombathely az alábbi kedvező adottságokkal rendelkezik:

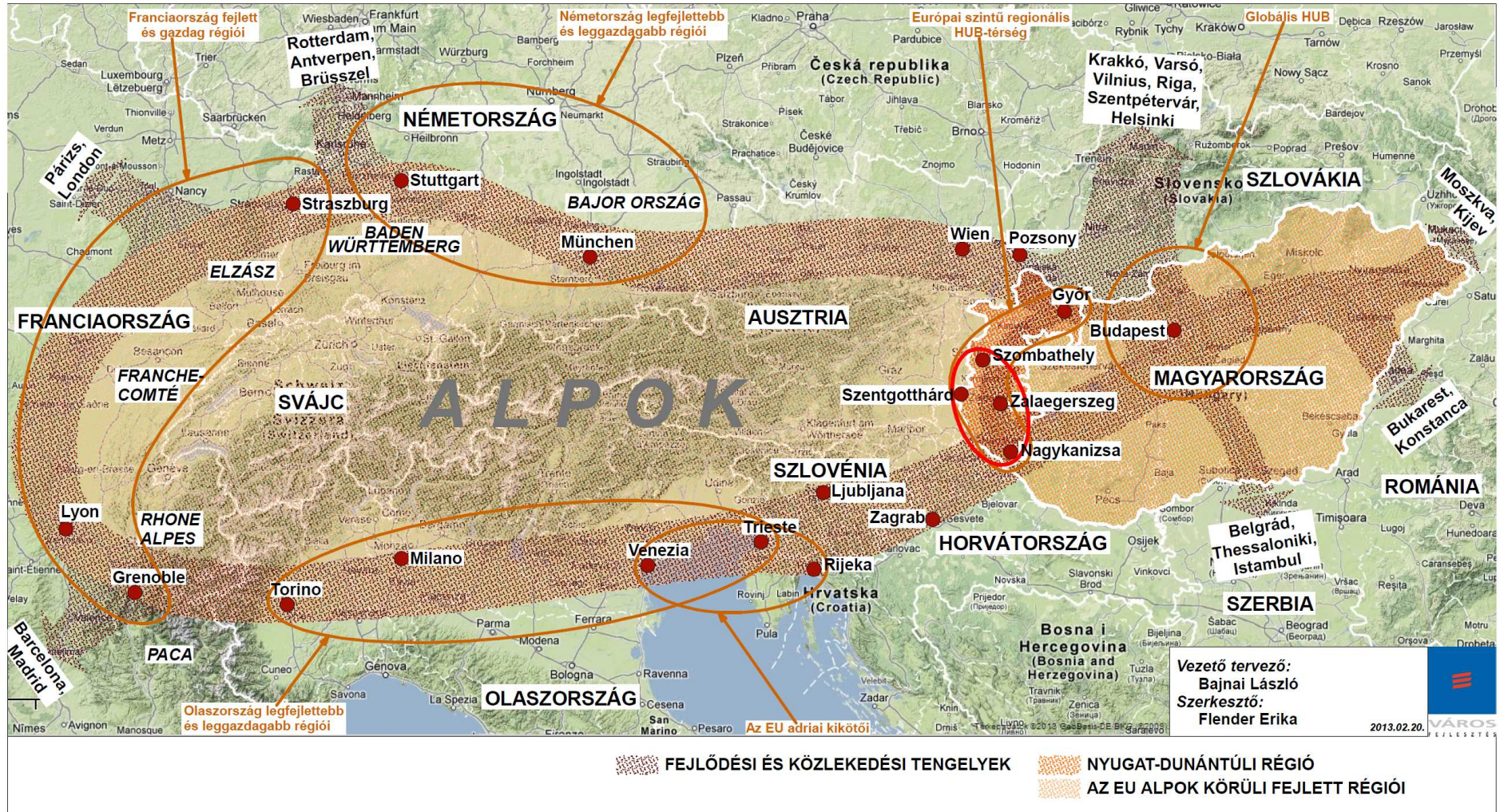
- A Szombathelyt magában foglaló Nyugat-Dunántúli Régió annak az Alpok körüli gyűrűnek a Magyarországra eső része, amelyet az Alpoktól északra Németország, az Alpoktól délre Olaszország legfejlettebb, leggazdagabb és legdinamikusabban fejlődő régiói, ipari és pénzügyi központjai, az Alpok nyugati oldalán pedig Franciaország fejlett gazdasági központjai alkotnak, miközben az általuk körbevett alpesi térség - Svájc és Ausztria - Európa kiemelkedően gazdag társadalmainak és globális jelentőségű pénzügyi központjainak ad otthont.
- A Szombathelyt magában foglaló Nyugat-Dunántúli Régió annak a transzeurópai közlekedési folyosónak és egyben európai növekedési tengelynek a Magyarországra eső integráns része, amely az EU északi térségeit, a Baltikumot és Skandináviát Dél-Európával és az Adriai-tenger kikötőivel (Trieszt, Velence, Koper, Rijeka) köti össze.
- A Szombathelyt magában foglaló Nyugat-Dunántúli Régió térszerkezeti pozíciójának elemzésénél célszerű tekintetbe venni, hogy az OFTK-ban ábrázolt Közép - Magyar Metropolisz Térség fejlődési potenciálját és kedvező térszerkezeti potenciálját is az adja, hogy a kelet-nyugati tengelyek nyugati oldalán két Budapestnél kereszteződő európai növekedési tengely kapcsolja az Alpoktól északra és délre eső, fent említett gazdasági központokhoz és kikötőkhöz (északon az M1 autópálya és nyugati irányú kapcsolódásai, délen az M7 autópálya és délnyugati, nyugati irányú kapcsolódásai), miközben áthalad rajta az Észak-Európát (Baltikumot és Skandináviát) Dél-Európával (annak keleti részével) összekötő kereskedelmi és közlekedési tengely másik ága is. Budapest és térsége fejlődési potenciálja térszerkezeti szempontból ezen a csomóponti helyzeten alapul.
- Budapest említett térszerkezeti pozíciójának fényében látható, hogy a Nyugat-Dunántúli Régió ezzel analóg. A régió ugyanaz a két kelet-nyugati tengely halad át, mint Budapesten, és ugyanannak az észak-déli tengelynek a másik (Délkelet-Európa nyugati szélé és Dél-Európa tengeri kikötőjéhez vezető) ága húzódik végig rajta a két kelet-nyugati tengelyt metszve, mint Budapest térségén. Tehát az a térszerkezeti helyzetből adódó fejlesztési potenciál, ami Budapest fejlődésének egyik alapvető tényezője, a Nyugat-Dunántúli Régió esetében is létezik.
- A Nyugat-Dunántúli Régió fekvése abból a szempontból előnyösebb még Budapesténél is, hogy az észak-déli tengely és a kelet-nyugati tengelyekkel alkotott csomópontjai nem csak a Baltikumtól az Adriai-tengerig húzódó több ezer éves kereskedelmi és közlekedési úton vannak, hanem az Alpok körüli fejlett régiók alkotta gyűrűnek is integráns részét képezik.

- Az észak-déli tengely mentén a Nyugat-Dunántúli Régió északi pólusát Győr, déli pólusát Nagykanizsa alkotja, amelyek transzregionális kapu-térségnek tekinthetők. A régió középső pólusa Szombathely megyei jogú városként félúton helyezkedik el a két szélső pólus között Magyarország és Ausztria határának közvetlen szomszédságában, tehát a régióknak nem csak a középső nagyvárosi pólusa, hanem Ausztria belső része felé nyíló kapuja is, amelynek vonzáskörzete nagyrészt Ausztriára esik, és amelynek Funkcionális Várostérsége északi vége (Kőszeg) ugyanolyan távolságra van Bécstől, mint Győr.
- Magyarországnak a regionális központ (HUB) szerepre az ad lehetőséget, hogy országunk a kelet-nyugati és az észak-déli európai és globális közlekedési folyosók metszéspontjában van. A régiók szintjén ez a HUB szerepre alkalmassá tevő, tényleges csomóponti elhelyezkedés valójában csak a Közép - Magyarországi Régió és a Közép - Magyar Metropolisz térség esetében valamint a Nyugat-Dunántúli Régió esetében áll fenn (a többi viszonylag kedvező fekvésű régió nem az említettekhez hasonló jelentőségű csomópontban, hanem valamelyik tengely mentén helyezkedik el). A Nyugat-dunántúli régió esetében az említett, HUB szerepre alkalmassá tevő, tényleges csomóponti elhelyezkedés a valóságban akkor értelmezhető tényleges fejlesztési potenciált megalapozó előnyös térszerkezeti pozícióként, ha kiépített közlekedési tengelyként - autópályaként - létezik az észak-déli tengely is, amely valóban metszi a már létező két kelet-nyugati autópályát, összeköti az északi és a déli pólust és elősegíti a területi kohéziót a Nyugat-dunántúli régió hosszanti súlyvonala mentén, ami kitöltheti a hiányzó láncszem helyét az EU Alpok körüli fejlett régiói sorában, egyszerre kapcsolódva az Alpoktól északra és az Alpoktól délre fekvő fejlett régiókhoz. A hiányzó észak-déli tengely az M9 autópálya.
- Ahhoz, hogy Szombathely a lehető legjobban tudjon profitálni a helyzetből, miszerint az észak-déli irányban húzódó Nyugat-Dunántúli Régióknak a közepén, Ausztria szomszédságában helyezkedik el, az szükséges, hogy a régió területi kohéziója erősebb legyen, északi és déli széle között hatékony közúti kapcsolat működjön, vagyis 2015 végére a terveknek megfelelően valóban megépüljön az M86-os gyorsforgalmi út Győrig és megvalósuljon az M9-es autópálya 2020-ig, legalább a Szombathely Nagykanizsa közötti szakaszon, amit nemzetgazdasági és nemzetpolitikai súlya miatt feltétlen célszerű lenne az OFTK-ban a jelenleginél hangsúlyosabban szerepeltetni.

Új tényező a térszerkezeti összefüggések között, hogy 2014. július 1-től Horvátország az Európai Unió teljes jogú tagja lesz. Horvátország mediterrán, Duna-menti és közép-európai országgént definiálja önmagát, és ebben az értelemben úgy tekint Rijekára, legnagyobb kikötőjére, mint a Gdansk és Lengyelország valamint az Adriai-tenger között húzódó több évezredes észak-déli irányú közlekedési és kereskedelmi útvonal déli, adriai végpontjára, amely ezt a közép-európai térséget a mediterrániummal, az arab világ és Ázsia tengeri kereskedelmi útvonalaival kapcsolja össze. Ez a tény még nagyobb jelentőséget kölcsönöz annak a térszerkezeti összefüggésnek, hogy Szombathely az említett észak-déli közép-európai tengelyen fekszik.

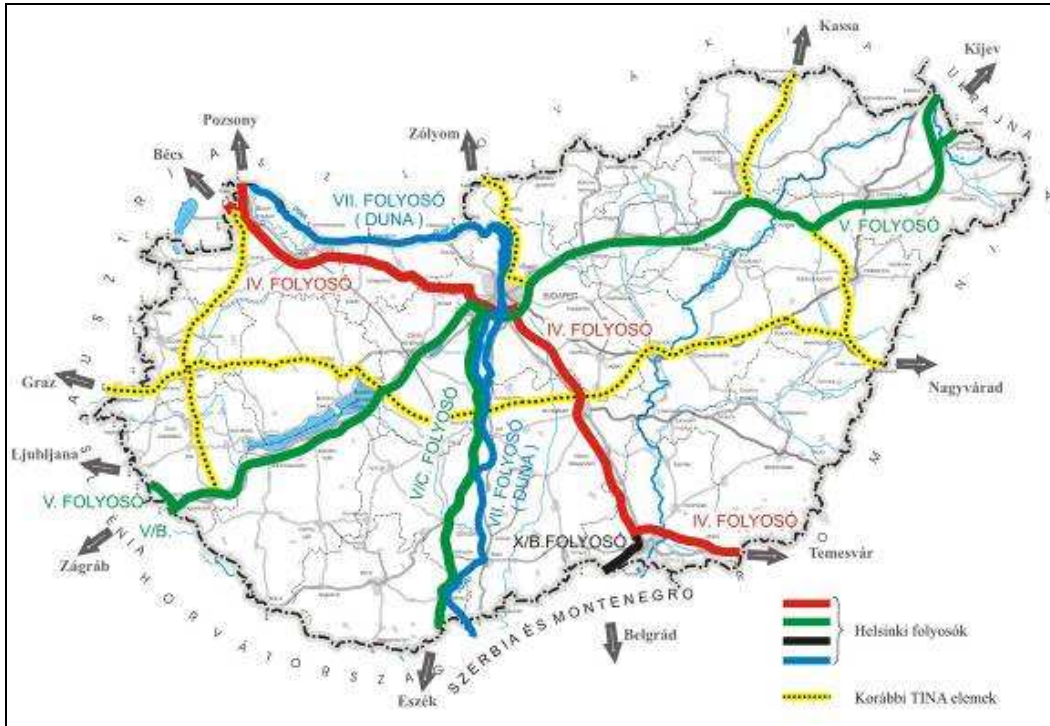

TÉRSZERKEZETI KONCEPCIÓ A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ ÉS NAGYVÁROSAI POZICIONÁLÁSÁRA AZ EU ALPOK KÖRÜLI FEJLETT RÉGIÓI KÖZÖTT

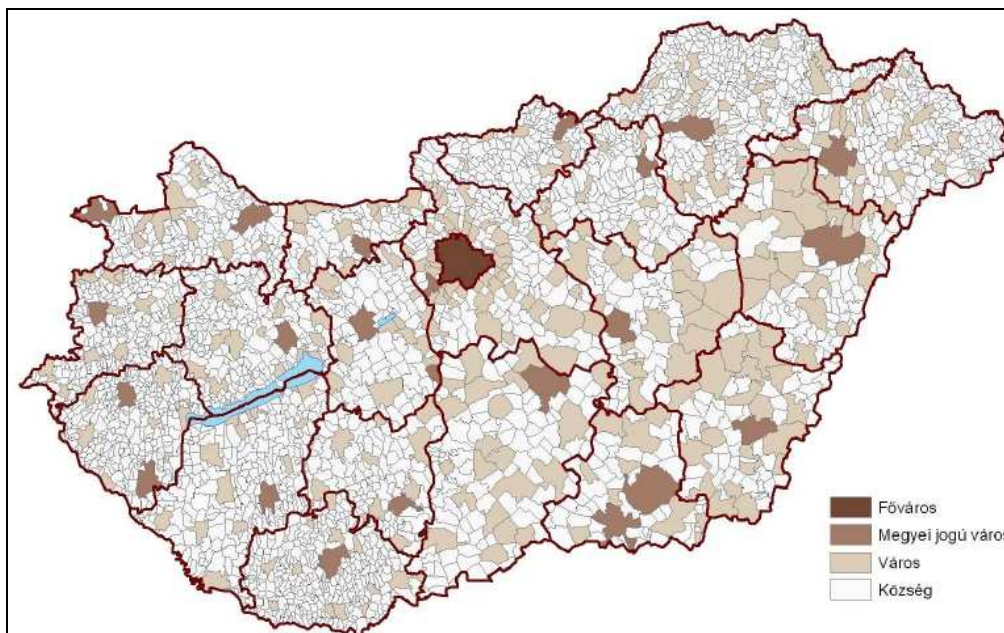

Szűkebb európai uniós térségét tekintve látható, hogy Szombathely közelebb van Ausztria, Szlovákia és Horvátország fővárosaihoz - Bécs, Pozsony, Zágráb -, mint Magyarország fővárosához, Budapesthez. Vas megye székhelyeként Magyarország Nyugat-Dunántúli Régiójának része. A saját régióján belül az észak - déli irányban húzódó Győr - Sopron - Szombathely - Zalaegerszeg - Nagykanizsa megyei jogú városok által alkotott nagyvárosi városhálózatba tartozik.

Magyarország nemzetközi közlekedési folyosói

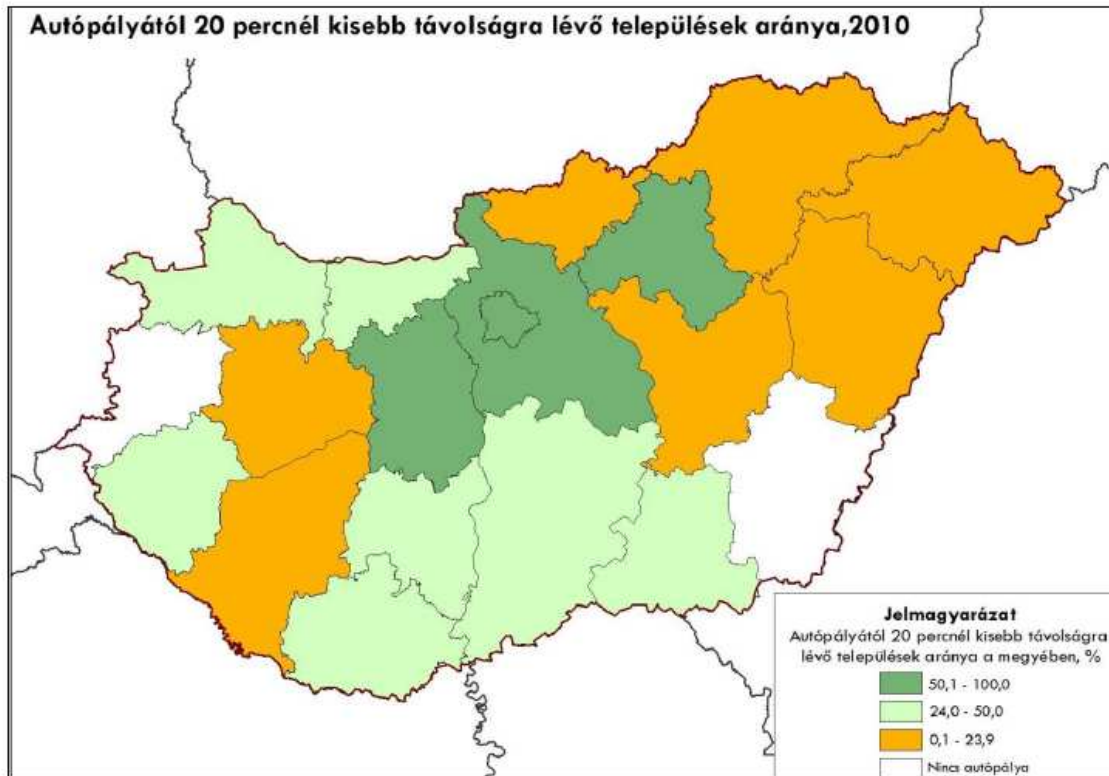
Magyarország települései jogállásuk szerint, 2010¹

¹ Megyei Jogú Városok, Központi Statisztikai Hivatal, 2012, 3. o.

1.1.2. Szombathely közlekedési hálózati kapcsolatai

Közúti közlekedési kapcsolatok

Kedvező térszerkezeti pozíciója ellenére Szombathely elérhetőségét nehezíti, hogy Magyarország két megyeszékhelye közül Szombathely az egyik, amelynek megyéjén nem halad át autópálya.

Forrás: Vas Megyei Területfejlesztési Konceptió, 2012

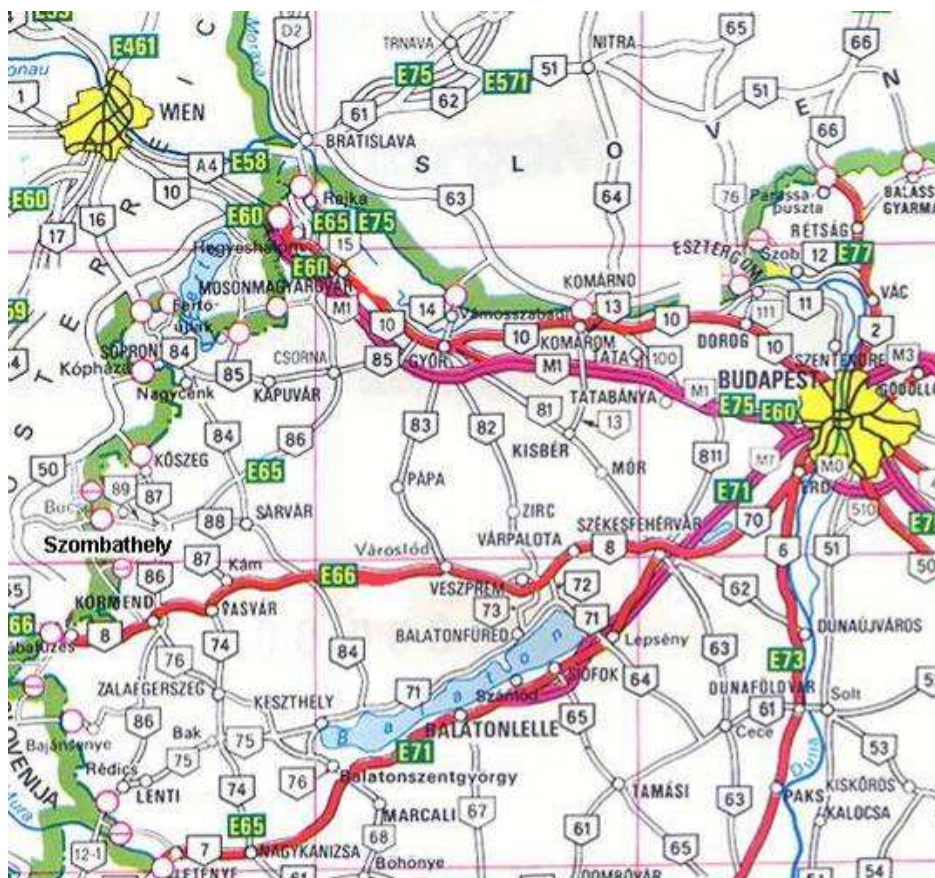
A közvetlen autópálya-kapcsolat hiánya Szombathely Budapestről történő elérhetőségét is megnehezíti. Budapestről Szombathelyre jelenleg csak Győrig lehet autópályán haladni (M1). Győrtől Csornáig a 85-ös számú főútvonalon, Csornától a 86-os számú főútvonalon vezet az út Szombathelyig.

Az említett 86-os számú főútvonalon kívül az országos közúthálózat elemei közül az alábbiak biztosítják a közvetlen kapcsolatot Szombathely Megyei Jogú Város és a környező települések között:

- 87. sz. Kám-Szombathely-Kőszeg másodrendű főút;
- 89. sz. Szombathely-Bucsu másodrendű főút;
- 8443. jelű Ikervár—Szombathely összekötő út;
- 8639. jelű Szombathely-Csepreg összekötő út;
- 8707. jelű Körmend-Ják-Szombathely összekötő út;
- 8713. jelű Szombathely-Pornóapáti összekötő út;
- 8721. jelű Szombathely-Lukácsháza összekötő út;
- 8901. jelű Szombathely-Bucsu összekötő út;
- 84144. jelű Szombathely (Zanat) bekötő út;
- 87133. jelű Bucsu bekötő út;

- 87135 jelű Szombathely állomáshoz vezető út;
- 89801 jelű Sé csomóponti ág.

Szombathely elhelyezkedése Magyarország közlekedés- és településhálózatában

Szombathelyt Ausztriából az A2-es autópályáról Pinkafelden és Oberwarton (Felsőőr) át a magyarországi 89-es számú főút folytatásában, valamint a Kőszeghez közeli Oberpullendorf (Felsőpulya) vezető S31-es autóúton, majd a Felsőpulyáról Kőszegre vezető úton keresztül a magyarországi 87-es számú főút folytatásában lehet elérni.

A többi szomszédos megye megyeszékhelyeihez a fent említett főutak biztosítják Szombathely közötti kapcsolatait.

Zalaegerszeg és Nagykanizsa Szombathelyről a Kámig vezető 87. számú másodrendű főúton, majd Vasvárig a 8. számú elsőrendű főúton, Vasvártól a 74-es számú másodrendű főúton érhető el.

Veszprém a Kámig vezető 87. számú másodrendű főúton, majd a 8. számú elsőrendű közelíthető meg.

Sopron a 86-os számú másodrendű főútról a 84-es számú másodrendű főútra áttérve érhető el Szombathelyről.

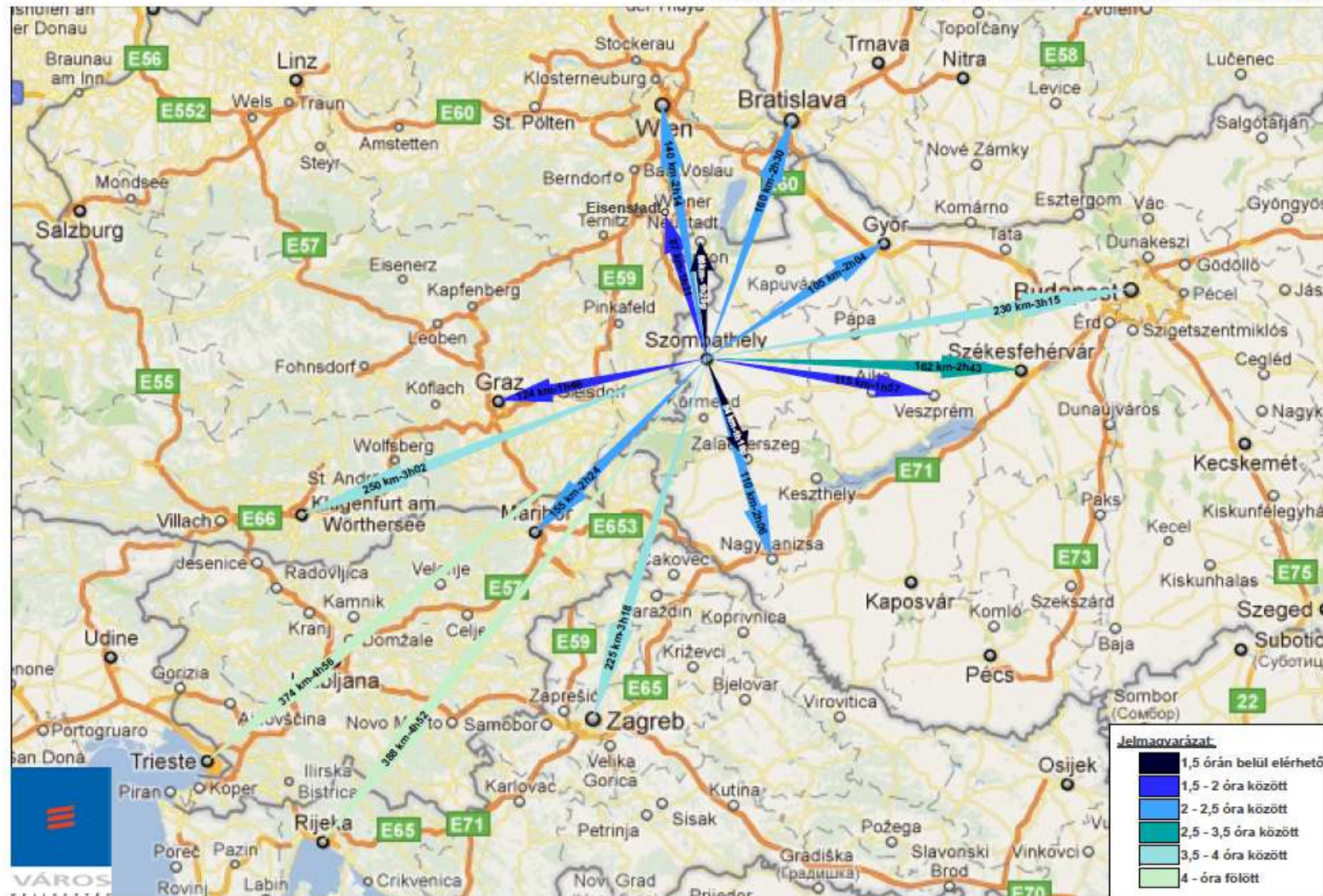
Vas megye többi városának elérhetőségét az alábbiak szerint biztosítja a fenti, Szombathelyről kiinduló úthálózat:

- Kőszeg a 87. számú másodrendű főúton,
- Sárvár és Celldömölk a 86. számú főútból kiágazó 88. számú főúton,
- Bük a 8639. jelű Szombathely-Csepreg összekötő úton keresztül,
- Répcelak a 86. számú másodrendű főúton,
- Vasvár a Kámig vezető 87. számú másodrendű főúton, majd a 8. számú elsőrendű főúton,
- Körmend a 86. számú másodrendű főúton,
- Szentgotthárd a Körmendig vezető 86. számú másodrendű főúton, majd a 8. számú elsőrendű főúton

érhető el.

SZOMBATHELY ELÉRHETŐSÉGE A KÖRNYEZŐ NAGYVÁROSOKBÓL

A jelenleg kidolgozás alatt álló Nemzeti Közlekedési Stratégia egyik megalapozó dokumentumaként készült Egységes Közlekedésfejlesztési Stratégia 2007-2020 Fehér Könyve elemzései azt mutatják, hogy a 86. sz. főút tranzit áruáramlata Szombathely és Győr, valamint Szombathely és a 8. sz. főút között jelentősebb volt, mint az akkori M7 autópályáé (amely akkoriban még nem érte el az országhatárt), és mindenképpen feltűnő, hogy az M1 autópályán kívül két jelentősebb tranzit útvonal létezett: a 86. sz. főút és az M7 autópályá. A jelentős tranzitforgalmat a hétköznapi tapasztalat is igazolja, hiszen a rendszeresen kialakuló "kamionvonatok" ma már a közlekedés biztonságát veszélyeztetik a 86.sz. főúton, valamint élehetlenné teszik azokat a községeket is Csorna és Szombathely valamint Szombathely és Körmen között, amelyek főutcáján keresztülhaladnak.

Tranzit

Tranzit áruáramlatok intenzitása a magyarországi közúthálózaton²

Ugyanakkor a tranzitforgalom nagysága és növekvő jellege azt jelzi, hogy a valóságban is létezik a Borostyánkőút mai változata, amelyet az előző fejezetben a térszerkezeti pozíció elemzése jelzett, és amely az adriai-tengeri kikötőket (Triesztet és Rijekát) köti össze a Baltikummal, és amelynek folytonos észak-déli autópályá-hálózatából hiányzik az a darab, amely az M1-et és az M7-et kötné össze. Ez a hiányzó észak-déli autópályá az M9.

Az 1222/2011. (VI. 29.) Kormány határozat szerinti

I. programciklusban, a 2011-2016 között megvalósítani tervezett gyorsforgalmi út fejlesztések között szerepel

- az M85 autótút Győr-Csorna közötti hiányzó szakaszainak kiépítése 2013. évi kezdéssel és 2015 évi befejezéssel, a Csorna keleti elkerülő (M85-M86 gyorsforgalmi utak közös szakasza) kiépítésével, valamint
- az M86 autótút Szombathely (Szeleste)-Csorna közötti szakaszának kiépítése az I. ütem - Szeleste és Hegyfalva (84. sz. főút) közötti szakasz - 2013 évi megkezdésével.

² Forrás: Nemzeti Közlekedési Stratégia, 2007. 38. oldal

II. programciklusban, a 2017-2020 között megvalósítani tervezett fejlesztések között szerepel

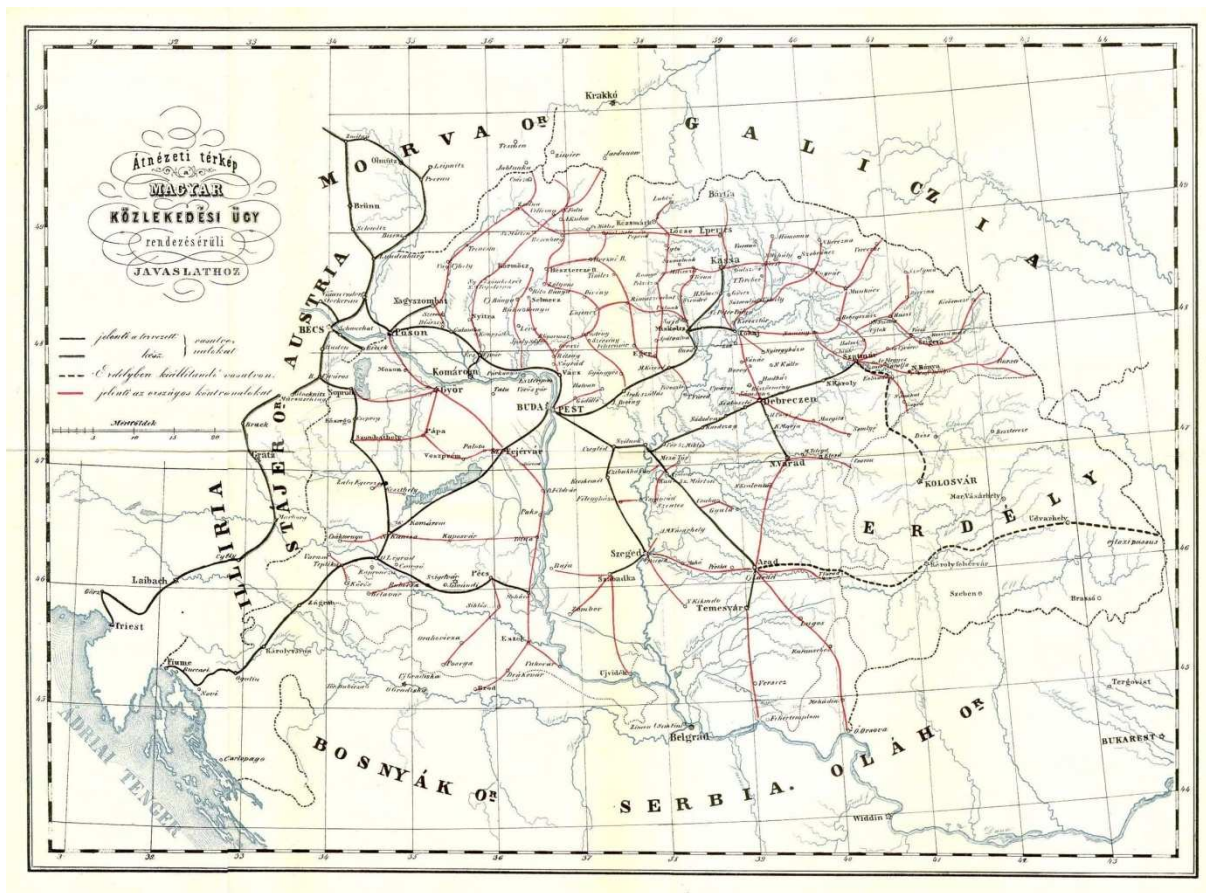
- a Szombathely-Vasvár térsége-Zalaegerszeg térsége-Balaton nyugati széle/M7 közötti autót kiépítése

IV. programciklusban, a 2025-2027 között megvalósítani tervezett fejlesztések között szerepel jelenleg

- a Zalaegerszeg és Nagykanizsa közötti hiányzó szakasz kiépítése.

Vasút

Szombathely fejlődésének fellendülésére döntő hatással volt, hogy a XIX. század végén a város vasúti csomóponttá vált. Ez a fejlemény az ország egyik legjelentősebb közlekedésfejlesztési és - mai kifejezéssel területfejlesztési - terve, Széchenyi 1848-ban megfogalmazott vasútfejlesztési elképzelése megvalósításának egyik elemeként következett be.

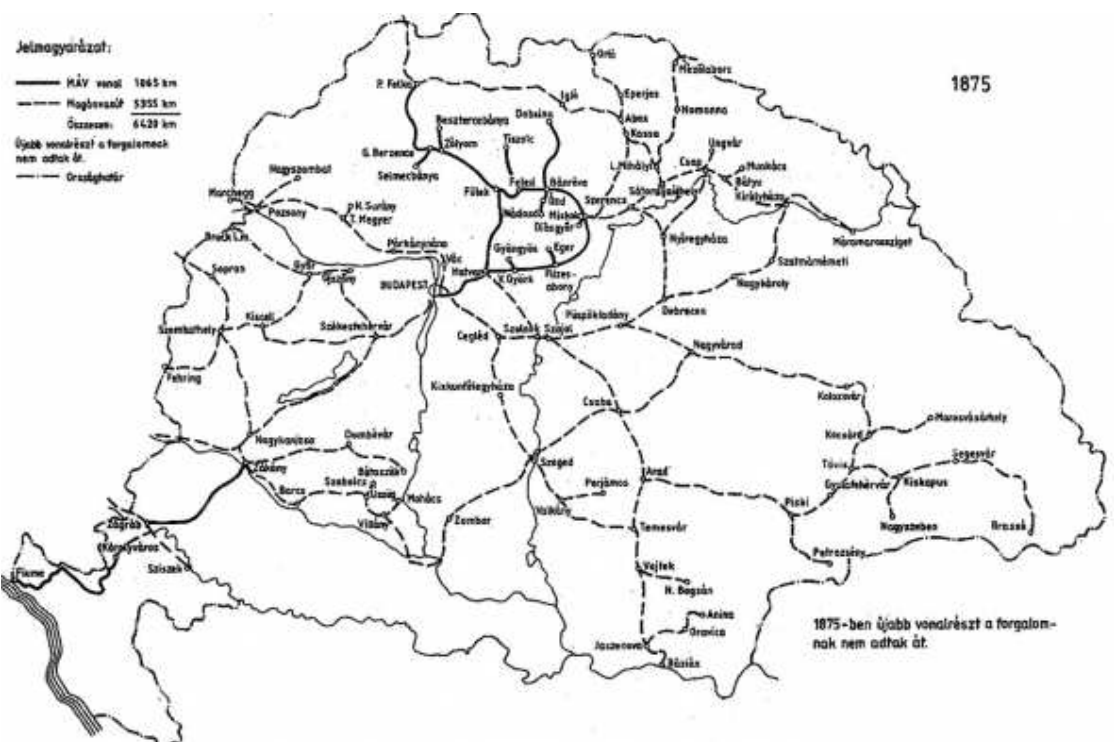
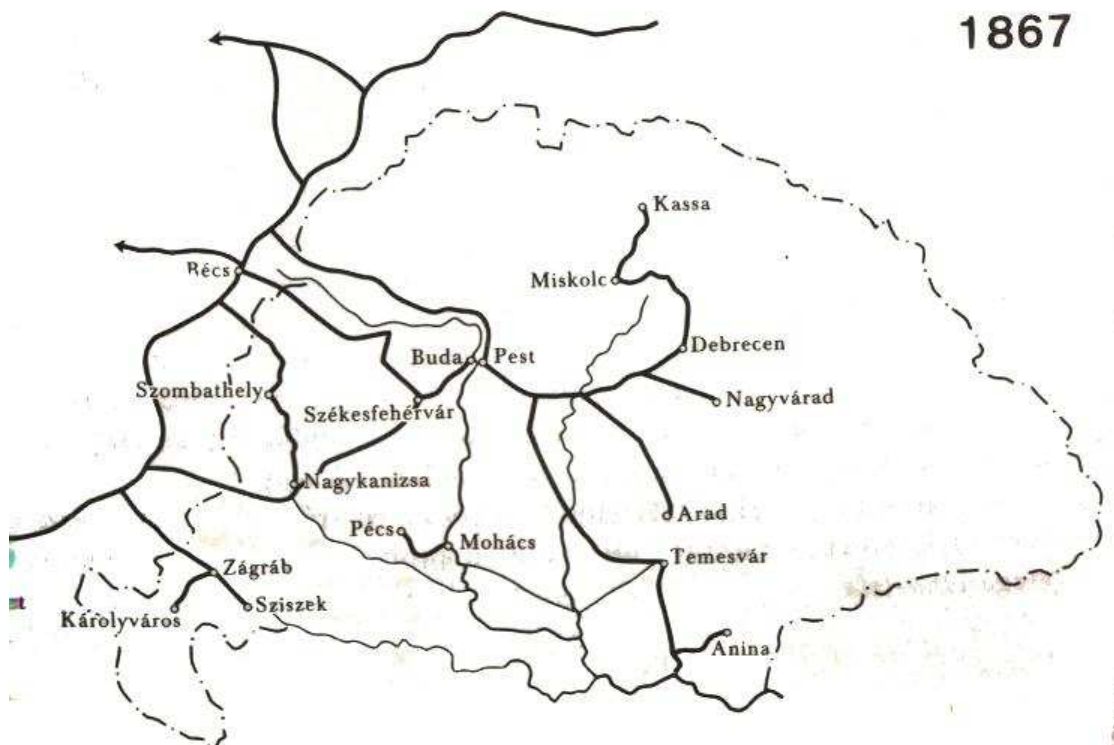

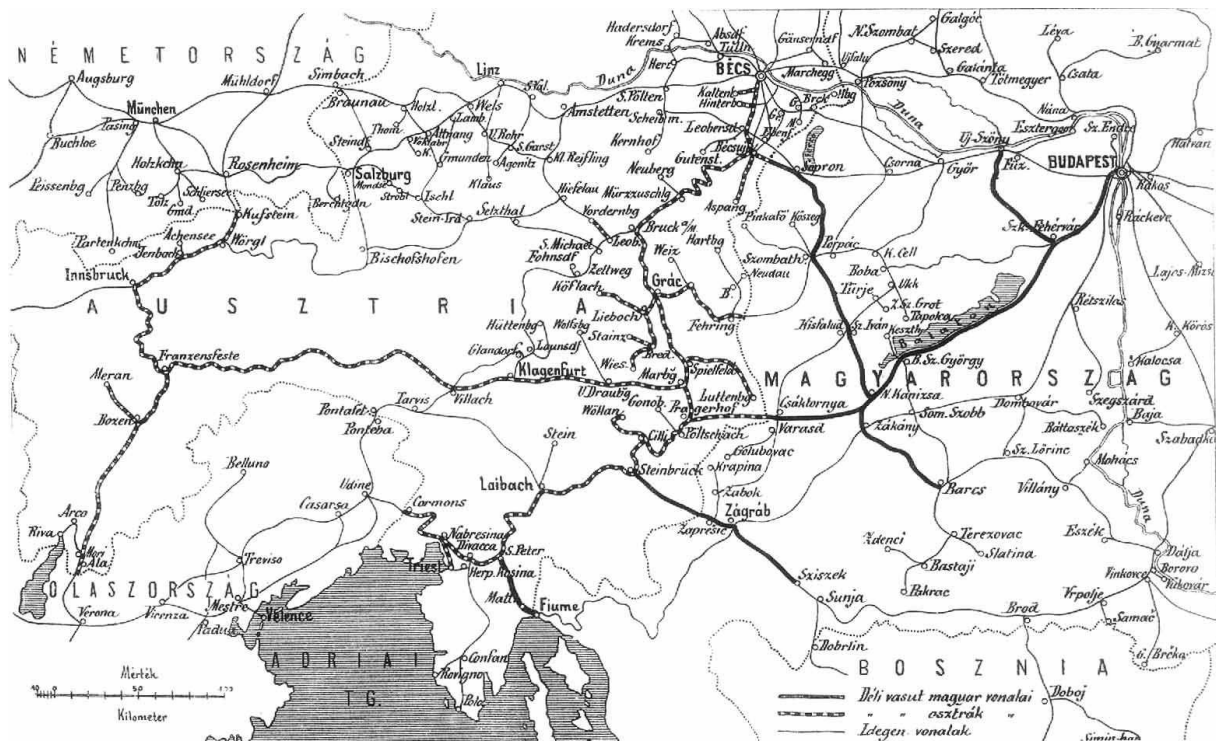
A Széchenyi javaslatához tartozó átnézeti térkép³

1867-ben már létezett a Sopron - Szombathely Nagykanizsa vasút. A Győr – Kis-Czell (Celldömölk) - Szombathely vonalat 1871-ben, grazi meghosszabbítását 1873-ban, a Kis-Czell - Veszprém - Székesfehérvár vonalat 1872-ben adták át. Szombathely ezzel vasúti csomóponttá vált.

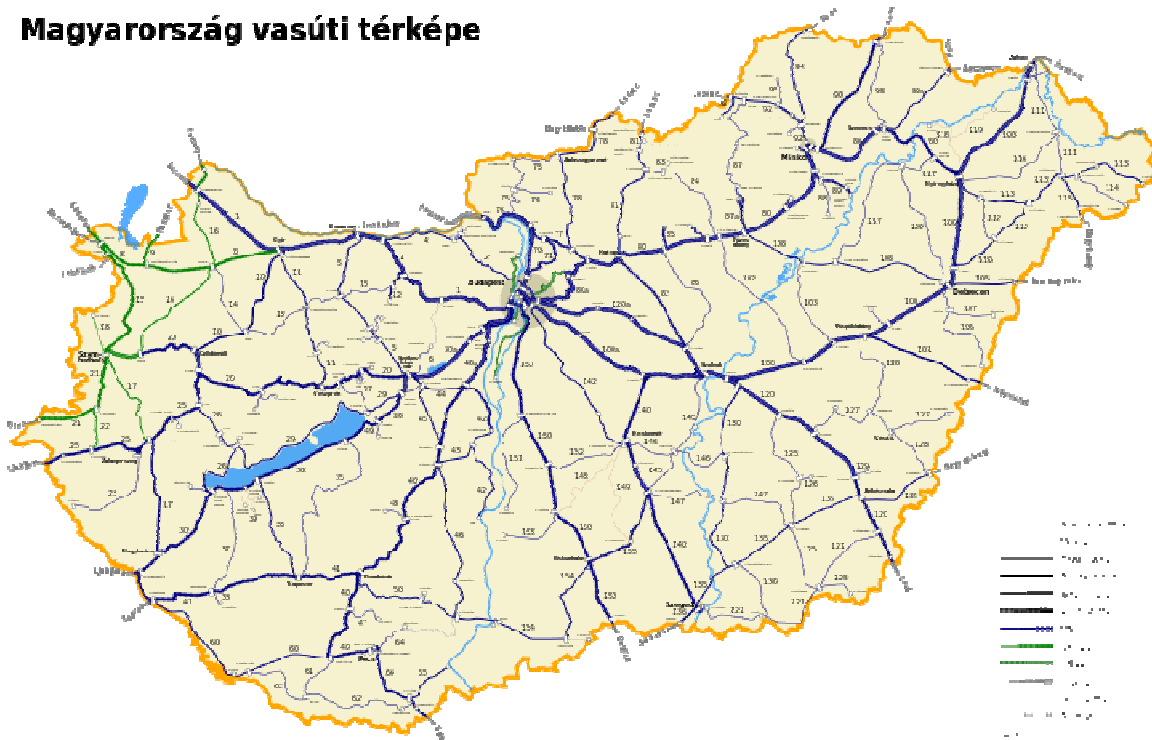
³ Forrás: Gróf Széchenyi István minden írása/Logod Bt

A jelen vizsgálat további részeiből jól látható, hogy a város vasúti csomóponttá válása milyen hatalmas lendületet adott gazdasága, ipara és ezáltal az egész város fejlődésének.

Magyarország vasúti térképe

Forrás: Wikipédia

Az országos vasúthálózat elemi közül az alábbiak biztosítják a közvetlen kapcsolatot Szombathely Megyei Jogú Város és a környező nagyvárosok között:

- 18 sz. mellékvonal: Kőszeg,
- 15 sz. villamosított transz-európai fővonal: Sopron - Ebenfurt - Bécsújhely/Bécs felé,
- 20 sz. villamosított transz-európai fővonal Celldömölkre, és
- Celldömöltkől villamosított transz-európai fővonalon Veszprémbe, Székesfehérvárra, Budapestre,
- Celldömöltkől törzshálózati vonalon Pápára, Győrbe és onnan villamosított transz-európai fővonalon Budapestre,
- Porpácra, és Porpácraól törzshálózati vonalon Csornára és onnan Hegyeshalomra,
- a 17. sz. mellékvonalon a Zalaegerszeg melletti Zalaszentivánra, és onnan törzshálózati vonalon Nagykanizsára, Nagykanizsáról villamosított transz-európai fővonalon Ljubljánába/Triesztbe és Rijekába valamint Zágrábba,
- a 21 sz. villamosított transz-európai fővonalon Körmendre, Szentgotthárdra és Grazba,
- a 21 sz. villamosított transz-európai fővonalon Körmendre, Körmendtől a 22 sz. törzshálózati vonalon Zalalövőre, Zalalövőtől a 25 sz. villamosított transz-európai fővonalon Ljubljánába és Triesztbe/Rijekába.

A vasúthálózatot 2007-ben terhelő tranzit áruforgalom nagyságát mutatja az alábbi ábra. Ebből világosan látszik, hogy a Dunántúlon egyetlen olyan észak-déli vasúti kapcsolatrendszer van, amelyen jelentős volumenű áruforgalom bonyolódik le, ez pedig a Csorna-Szombathely-Zalaszentiván-(Zalaegerszeg)-Nagykanizsa vasúti összeköttetés.

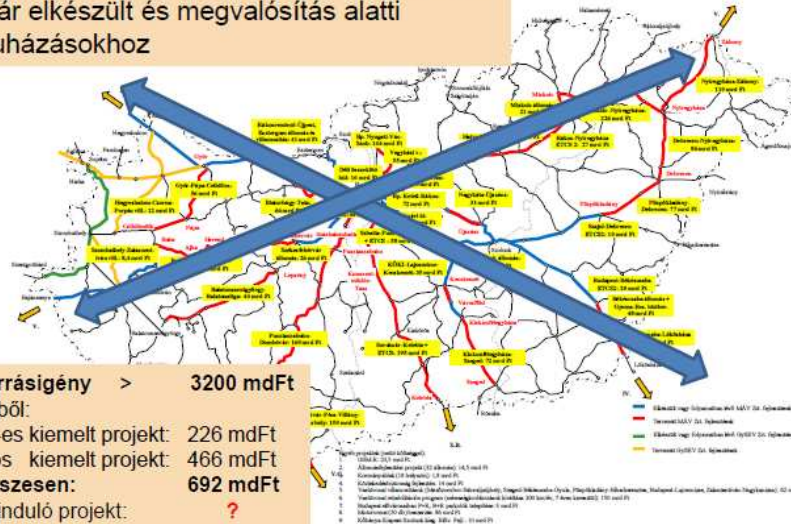

A vasúthálózat tervezett fejlesztései a következők:

Az OVK előkészítés keretében felmérésre kerültek a vasútfejlesztési igények, a várható vasúti nagyprojektek köre

Cél: A TEN-T alaphálózat fejlesztése, illeszkedve a már elkészült és megvalósítás alatti beruházásokhoz

Forrás: Dr. Völner Pál államtitkár előadása

A 1222/2011.(VI. 29.) Korm. határozat IV. programciklusa (2025-2027.)

Forrás: Dr. Völner Pál államtitkár előadása

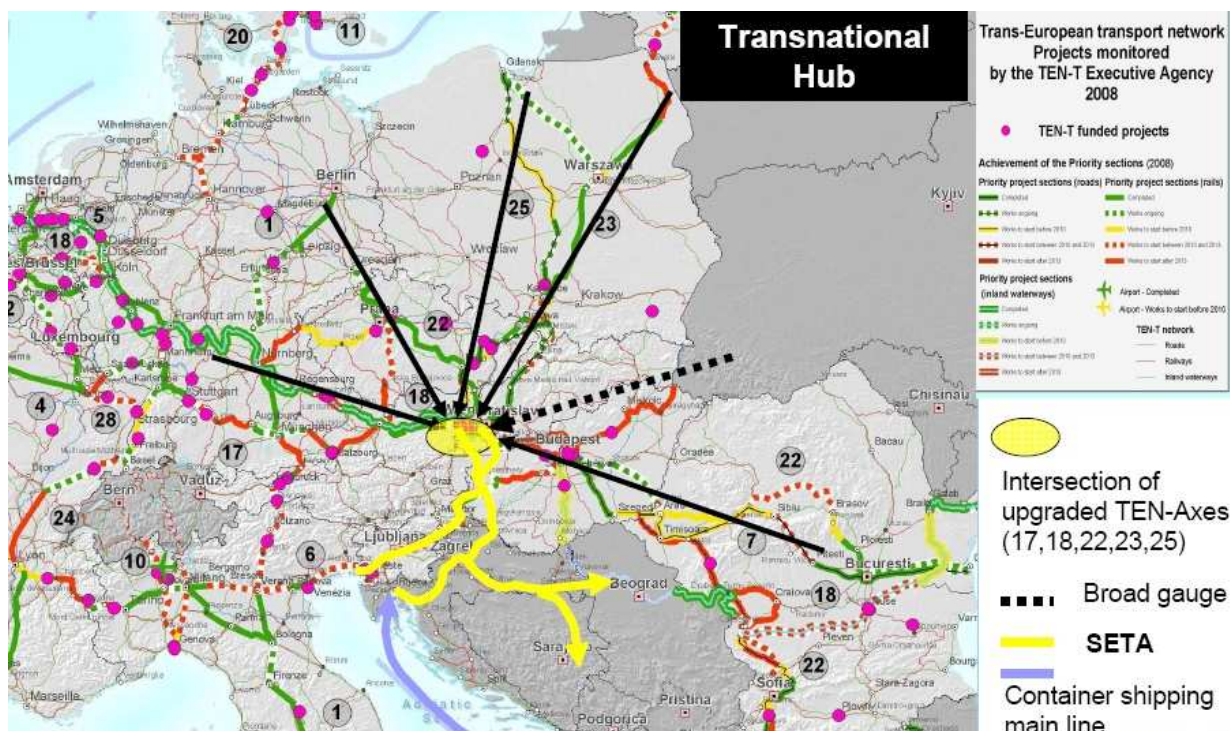
A villamosítási koncepció a Nyugat-Dunántúl villamosítottasági szintje korábbi elmaradását ellensúlyozza

- Villamosított vasútvonalak
- A közelmúltban villamosított vasútvonal
- A GySEV Zrt. 2015-ig tervezett villamosítása
- A MÁV Zrt. 2014-2020 között tervezett villamosítása

Tervezett vasútfejlesztések:
Vasútvonal villamosítások és pályafelújítás

Vasútvonal villamosítási program a térségben

Forrás: Dr. Völner Pál államtitkár előadása

Forrás: Dr. Doór Zoltán, a Magyar Logisztikai Egyesület elnöke és a Logisztikai egyeztető Fórum soros elnöke előadása a Magyar katonai Logisztikai Egyesület Klubnapján a Stefánia palotában, 2013. február 28.

A SETA vasútfejlesztési projekt ábrája mutatja a Borostyánkő út mentén, Szombathelyen át kirajzolódó közép-európai észak-déli vasúti összeköttetések jelentőségét a Baltikum és Lengyelország valamint Kelet-Németország kikötőinek és városainak valamint Olaszország és Horvátország adriai kikötőinek és városainak összekapcsolásában.

A Nyugat-Dunántúl magyarországi területén megvalósult és tervezett vasúti fejlesztések jelentőségét az adja, hogy

- általuk Szombathely közelebb kerül vasúton a megvalósítás alatt álló transzeurópai nagysebességű vasúti hálózat két keleti végpontjához, Bécshez és Trieszthez egyaránt; Triesztbe az EU tervei szerint 2020-ban ér el a Lyon-Torino-Milano-Velence TGV;
- az EU a közúti áruszállítás igen jelentős részét át kívánja terelni vasútra, tehát a kedvező vasúti elérhetőséggel rendelkező városok előnyösebb helyzetben lesznek a befektetőkért folyó versenyben azokhoz képest, amelyek nem rendelkeznek kedvező vasúti közlekedési kapcsolatokkal;
- a Szombathely Konténer Terminál már jelen állapotában is alkalmas vasúti szállítóeszközökön érkező közúti járművek átjárásos ki és berakására, a kimondottan konténer forgalom kiszolgálására épült több tízezer négyzetméter nagyságú betonozott területe pedig jelentős konténer forgalom lebonyolítására tehető alkalmassá, így a helyi gazdaság és ipar fejlődéséhez rendelkezésre áll a kombinált áru fuvarozási rendszer alkalmazásában rejlő előnyök kihasználásának lehetősége is;
- a Nemzeti Közlekedési Stratégia egyik prioritását jelenti a helyi érdekű közösségi közlekedési rendszerek kialakítása a városok elővárosi vonzaskörzeteiben, aminek feltételeit megkönnyítik a már elvégzett, és rövid távon tervezett, jelentős vasúti fejlesztések.

Horvátország teljes jogú taggá válása 2013. július 1-től a fent bemutatott vasúti összeköttetések jelentőségét még tovább növeli.

Remélhetőleg a vasúti fejlesztések új hulláma olyan fejlődést hoz magával, mint az a bizonyos első, amelyet Széchenyi 1848-ban fogalmazott meg.

Légi közlekedés

A városhoz legközelebb Sármelléken (100km) működik nemzetközi repülőtér. A repülőtér charter járatoknak ad helyet, illetve London, Frankfurt, Stuttgart, Drezda, Lipcse viszonylatban indít és fogad légi járatokat hetente 2-3 alkalommal. (www.flybalaton.hu)

Az OTrT-ben szerepel a kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszhető repülőterek között Szombathely térsége. A repülőtér Söpte közigazgatási területén, a tervezett új ipari terület mellett alakítható ki.

További legközelebbi nemzetközi repülőtér Grazban (123km) és a Bécs melletti Schwechat-ban (139km), majd Pozsonyban (156km) és Budapesten (230km) van.

Vízi közlekedés

Legközelebbi kikötő a Győrtől kb. 20 km-es távolságra lévő Duna melletti Gönyűnél van, itt működik a Győr-Gönyű Országos Közforgalmú Kikötő Intermodális Központja, ahol 2008 óta vált lehetővé a vasúti, a közúti és a vízi áruszállítás összekapcsolása, amely beruházással Nyugat-Dunántúl legnagyobb közlekedési terminálja jött létre.

1.1.3. Szombathely elérhetősége a közvetlen vonzaskörzetéből és a város agglomerációs kapcsolatai

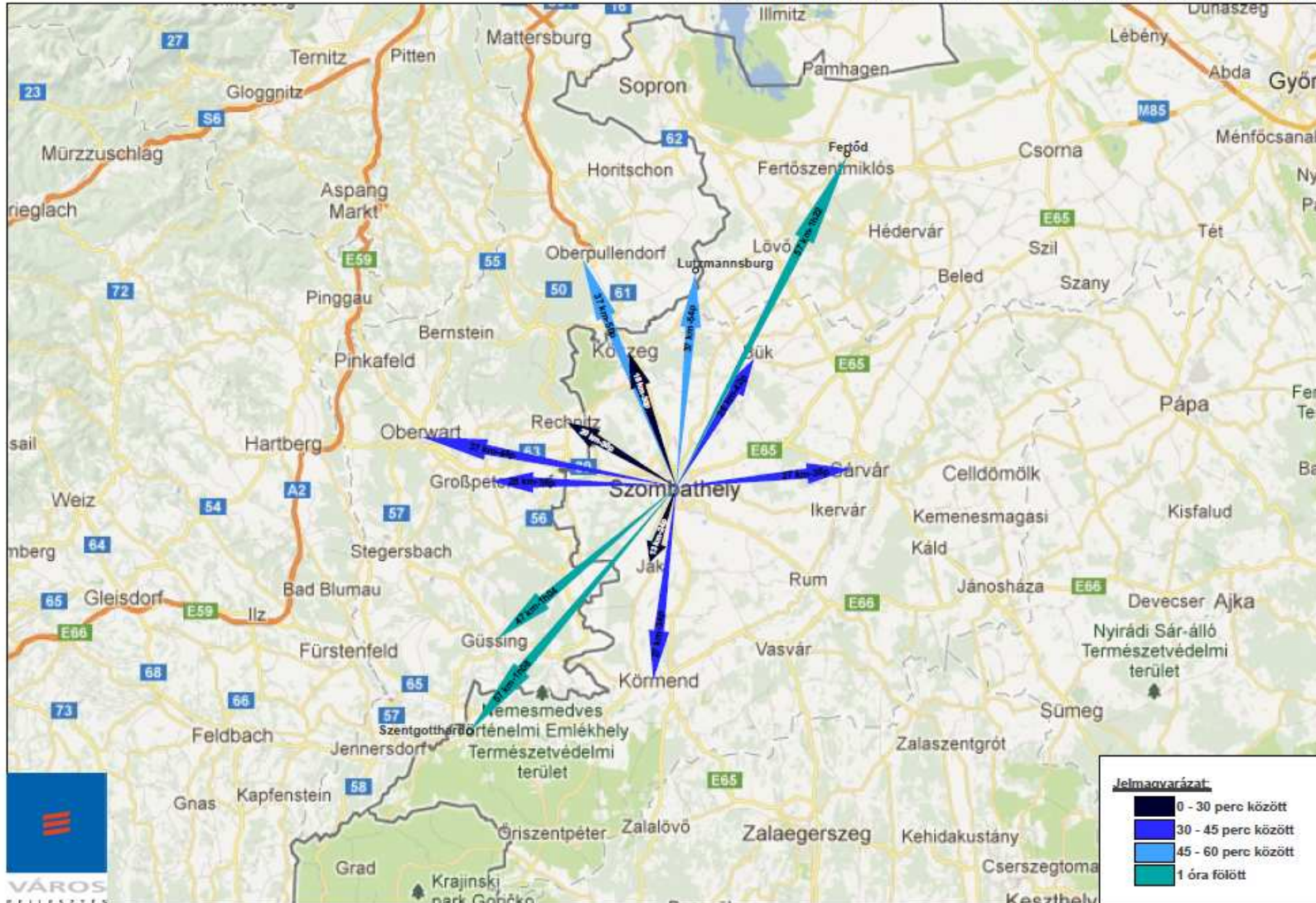
1.1.3.1. Szombathely elérhetősége a közvetlen vonzaskörzetéből és a város agglomerációs kapcsolatai az ingázás és a funkcionális kapcsolatok tükrében

Szombathely egy országhatáron átnyúló nagyváros hiányos térség nagyvárosa.

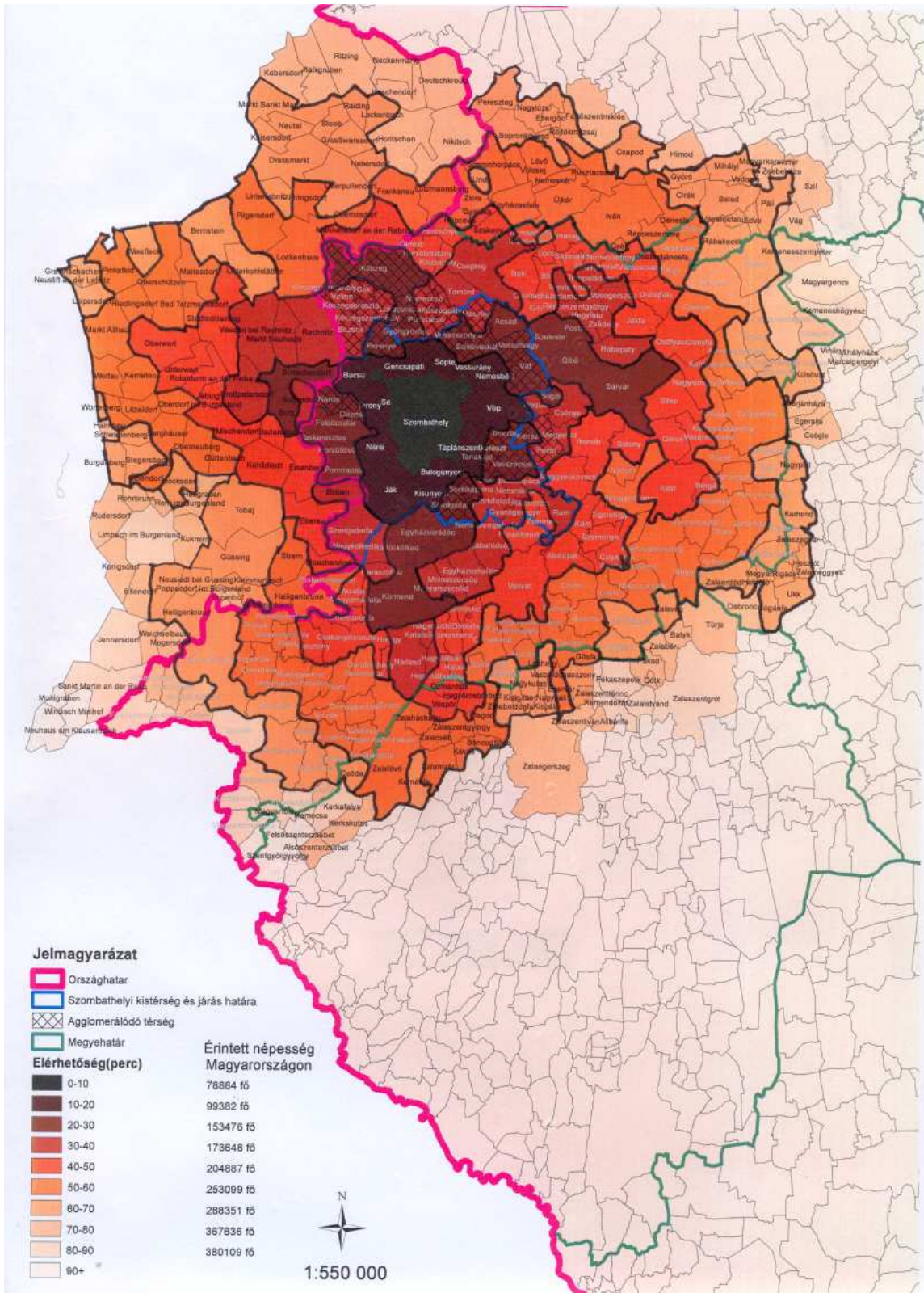
Közúti és vasúti elérhetőségét az alábbiakban következő ábrák mutatják be

A közúton személygépkocsival történő elérhetőséget ábrázoló ábra izokrónjai jól mutatják, hogy Szombathely vonzaskörzete átnyúlik Ausztria területére és túlnyúlik a kistérségi határon is. A személygépkocsis elérhetőség izokrónjai, valamint a vasúti elérhetőség kartogrammos elemzése messzemenően alátámasztja azt a korábbi megállapítást, hogy a Szombathely körül kirajzolódó agglomerálódó térségnek integráns részét képezi a kistérségi határon kívül eső Kőszeg városa is, ahonnan mind közúton, személygépkocsival és autóbusszal, mind vasúton rövid idő alatt elérhető Szombathely MJV.

SZOMBATHELY ELÉRHETŐSÉGE A KÖRNYEZŐ TELEPÜLÉSEKRŐL

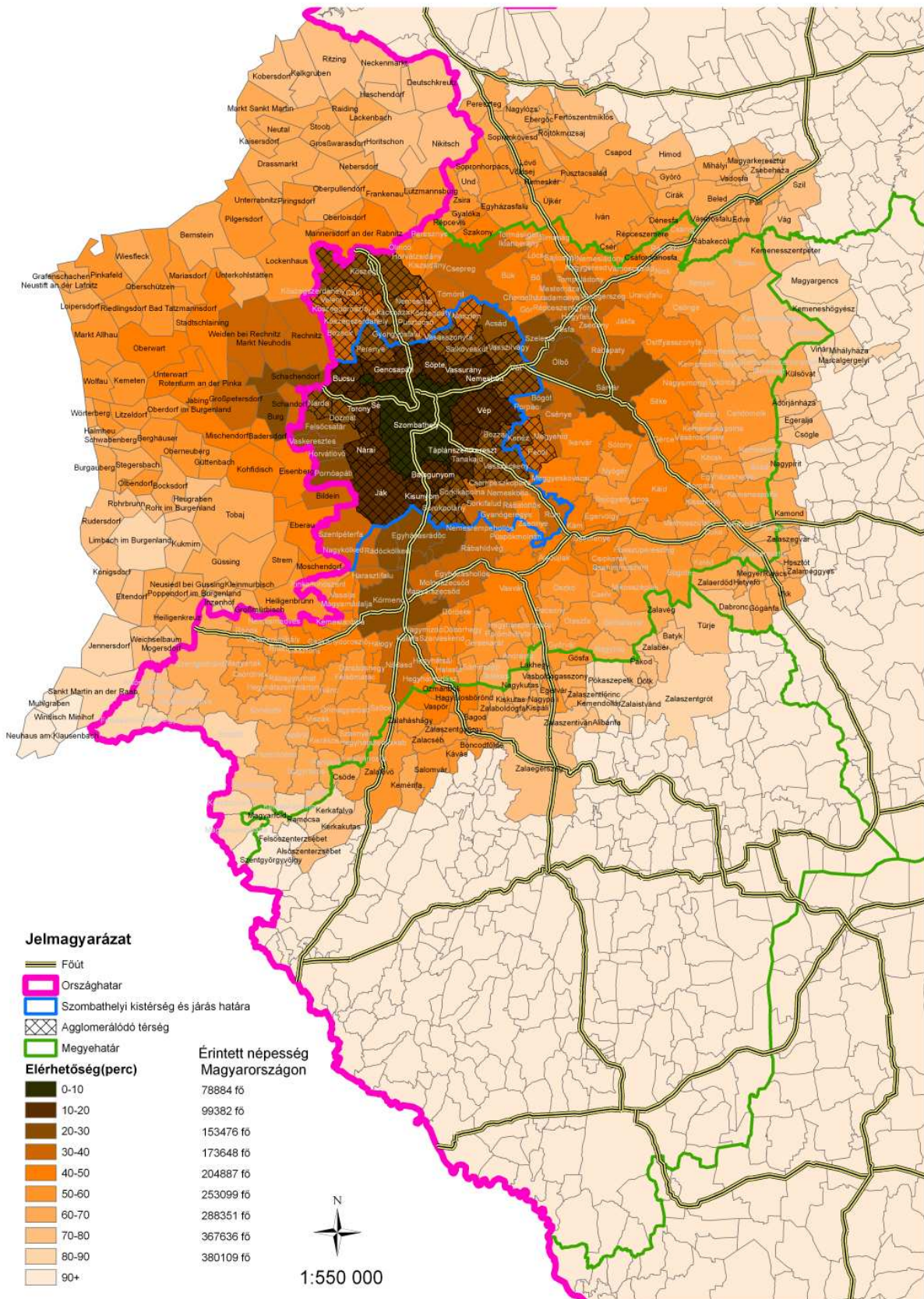

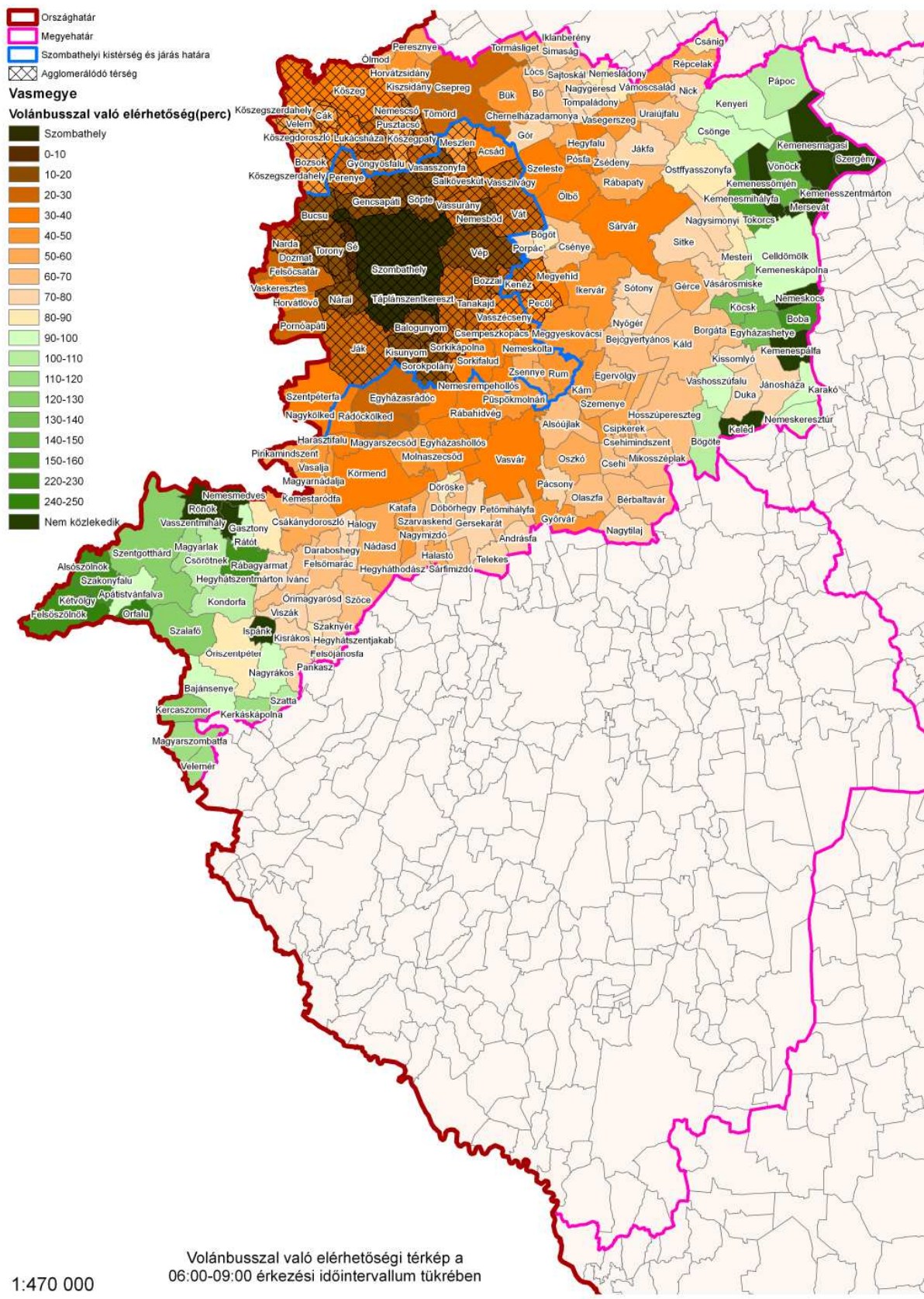
Szombathely közüti elérhetősége személygépkocsival a szomszédos, illetve közeli településekről és az azokronkkal határolt térségek népessége

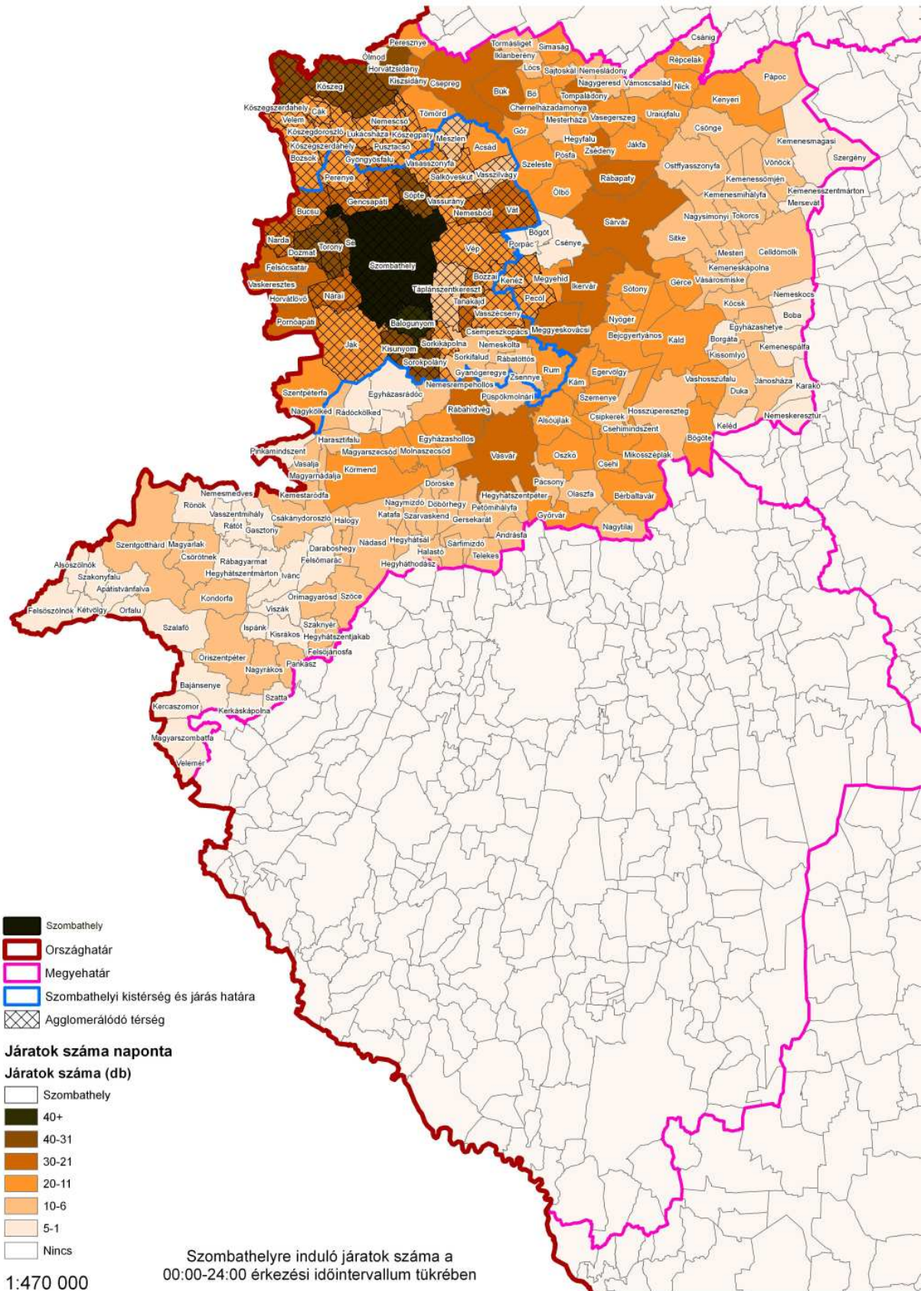
Szombathely közüti elérhetősége személygépkocsival a szomszédos, illetve közeli településekről főútvonalak jelölésével

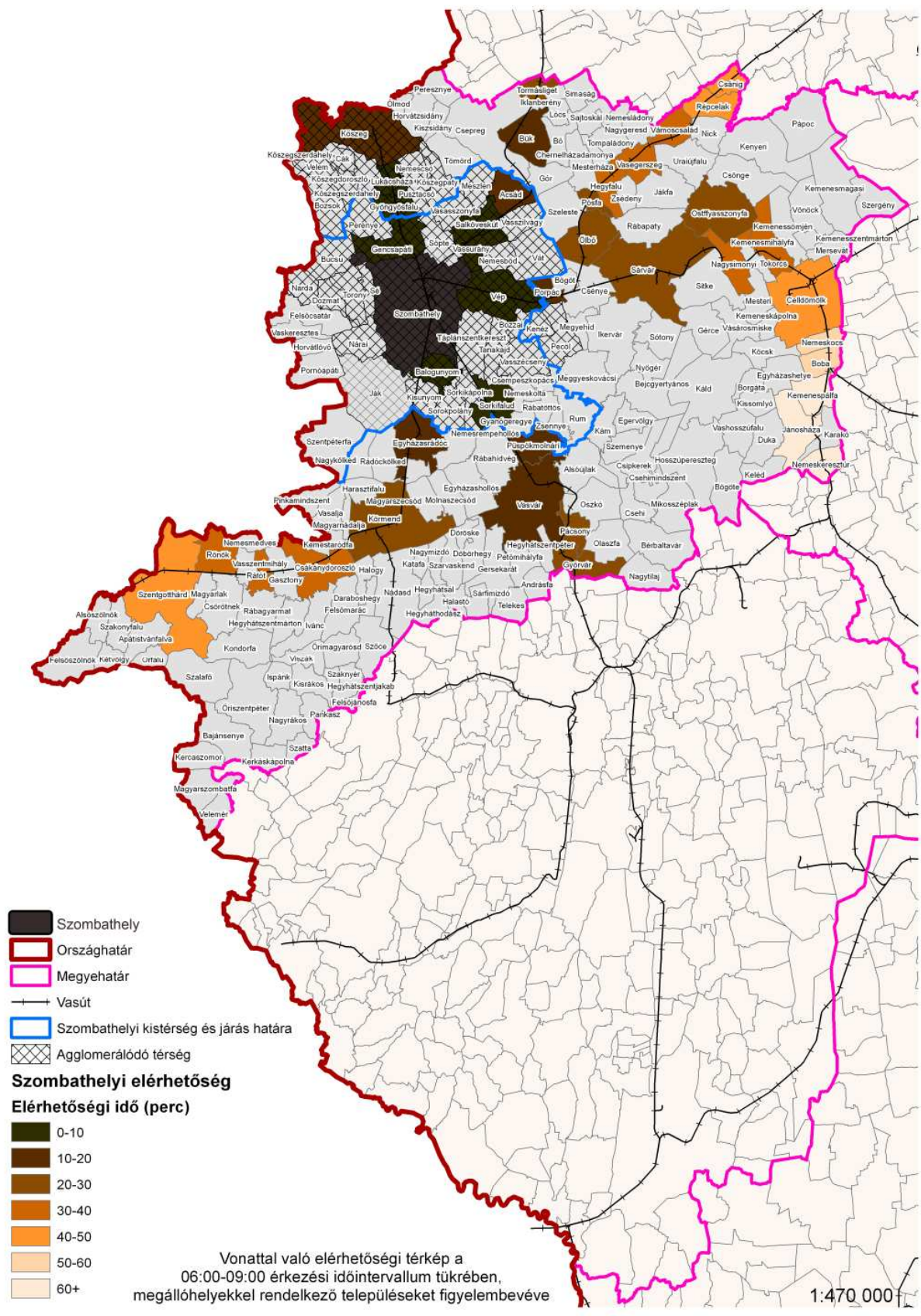
Szombathely közüti elérhetősége autóbusszal a szomszédos, illetve közeli településekről

Szombathelyre naponta induló autóbuszjáratok száma

Szombathely vasúti elérhetősége a megállóhellyel rendelkező szomszédos, illetve közeli településekről

A közvetlen vonzáskörzet ingázási adatait a 2001-es népszámlálási során összegyűjtött munkaerő-forgalmi adatok mutatják be. A 2001-es népszámlálás ingázási adatai a KSH előrejelzése szerint csak 2013 harmadik vagy negyedik negyedében lesznek hozzáférhetőek, ezért a jelenlegi vizsgálat csak a 2001-es adatokból tud kiindulni. A 2001-es adatok azonban az alapvető jelenségek és összefüggések szempontjából ma is relevánsnak tekinthetők, mivel nem következett be 2001 óta olyan ismert körülmény, amely a rendelkezésre álló ismeretek szerint a 2001-ben regisztrált folyamatokat megfordíthatta vagy mennyiségi mutatóit radikális mértékben megváltoztathatta volna. 2001-ben Szombathelyre 333 településről jártak be dolgozni. Az összes bejáró 57 százaléka férfi, több mint fele 40 év alatti, kétharmada középiskolai végzettségű és 51,3% dolgozik az iparban, 45,9% a szolgáltatásban, s csupán 2,8% az agrárszektorban. 64 olyan településről jár be legalább 40 fő dolgozni, mely két kivételtől (Budapest, Zalaegerszeg) eltekintve mind Vas megyei települések. A vizsgált 64 településből 55 olyan van, ahonnan az aktív keresőknek 10, vagy annál nagyobb százaléka dolgozik Szombathelyen. A város munkaerővonzása túlmutat a kistérségen. 12 település van más kistérségben, elsősorban a sárvári és a kőszegi, részben pedig a körmendi kistérségben. A városok közül Kőszeg az egyedüli, ahol az aktív keresők 10-25 %-a Szombathelyre jár be dolgozni. 2001-ben a munkahelyi és az oktatási központi szerepnek köszönhetően Szombathelyen a „nappali népesség” közel 15 ezer fővel, a lakosság 16%-kával volt több mint a város állandó lakónépessége.

A potenciális agglomerációs térségen, a Bük-Sárvár-Vasvár-Körmend-Güssing-Oberwart-Kőszeg városok által kijelölt területen belül Szombathely, mint a határon átnyúló nagyváros-hiányos térség egyetlen nagyvárosa szerepe és a környező települések népességére irányuló vonzása a funkcionális kapcsolatok alapján általános értelemben az alábbiakból adódik:

- a térség munkaerőpiaci központja, ipari fejlődésének motorja,
- a térség egyetlen települése, amely önállóan vagy a szomszédos településekkel együtt a népesség, a közlekedési rendszerek, a közművek, a közösségi és piaci szolgáltatások koncentrációja és minősége alapján több ezer új ipari munkahely megteremtésére alkalmas,
- magas szintű egészségügyi, oktatási, nevelési közszolgáltatások (egyetem, középiskolák, kórházi ellátás, stb) biztosítása,
- magas szintű kulturális és közművelődési szolgáltatások (múzeum, színház, könyvtár, hangversenyek, mozi, időszakos kulturális rendezvények, karnévalók, stb.) helyszíne,
- szociális szféra speciális szakellátásai és egészségügyi járóbeteg szakellátások helyszíne,
- rekreációs tevékenységek, sportolás biztosítása,
- közigazgatásban a megyei, regionális hatáskörű szervezetek ügyfélszolgálati irodáinak (pl. Apeh, TB) helyet ad,
- foglalkoztatás biztosítása ipari üzemek, közintézmények, kereskedelmi egységek és egyéb szolgáltatások révén,
- kereskedelmi központ jelentős kiskereskedelmi egységekkel, és nagykereskedelmi egységek területi központja,
- pénzügyi funkciók, szinte az összes pénzügyi intézmény jelenléte,
- és mindazon funkciók, amit a tágabb környezetének nyújt is a város.

A város és kistérsége/agglomerálódó térsége viszonya ugyancsak kölcsönös fejlődési tartalékokat rejt. Szombathely nemcsak önzetlen segítője a környező falvaknak, de e vonzáskörzet sok területen előnyöket és impulzusokat is nyújthat a központnak („kiegészítő” turisztikai kínálat, munkaerő-tartalékok, stb.).

A fent tematikus szempontból említett funkcionális kapcsolatokon kívül számos esetben kialakult, illetve kialakulóban van (ténylegesen vagy a tervezett gazdaságfejlesztés által "beprogramozva") az épített városi szövet összenövése, illetve az elővárosi közösségi közlekedési rendszer a szomszédos településsel az alábbiak szerint.

Szombathely és a környező települések együttműködésre vannak ítélve az infrastruktúrák és a térség gazdaságának fejlesztésében. Ennek egyik legfontosabb konkrét megnyilvánulási formáját jelentik azok az esetek, amikor egyes települési, közigazgatási határokon átnyúló fejlesztések megvalósítása érdekében össze kell hangolni a szomszédos települések településrendezési terveit. Például a megyeszékhellyel közvetlenül szomszédos Gencsapáti és Söpte községek esetében, amikor már kialakult vagy a tervezett fejlesztések eredményeként jön létre a funkcionálisan, illetve fizikailag is összefüggő városi szövet.

Gencsapáti község északon határos a megyeszékhellyel, amelyet fizikailag a 89.sz. főút elkerülő szakasza választ el a községtől. A 8721 jelű összekötő út mentén hosszan elnyúló lakóterületek vannak, amelyek megjelenésükben azonos arculatot mutatnak Szombathelyen a Szent Imre herceg útján kialakult beépítéssel. Gencsapáti község rendezési terve a 87.sz. főút és mai település közötti területet gazdasági területként jelölte ki. A 87. sz. főút keleti oldalán új gazdasági területet jelöltek, mellette pedig a Szombathelyi repülőtér kifutópálya került kijelölésre különleges területként, amely északi irányba bővíthető.

A repülőtér kifutópályájától keletebbre Söpte község igazgatási területe helyezkedik el. A településhez tartozik az egykori honvédségi ingatlanok további része. Söpte, Gencsapáti és Szombathely osztozik a meglévő repülőtér és környezetének területén. A község rendezési terve támogatja a 89.sz. főút északi elkerülő szakaszának megépítését és biztosítja a 87. sz. főút rákötését az új szakaszra. Az említett volt honvédségi gyakorlótér Söpte közigazgatási területére eső része a Szombathely területére eső részével együtt Szombathely és agglomerálódó térsége legnagyobb jelentőségű potenciális ipari területe. Az itt említett, településhatárokon átnyúló területeken biztosíthatóak a fizikai előfeltételek ahhoz, hogy a Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ keretében tervezett, több ezer új ipari munkahelyet meg létre lehessen hozni, ami alapvető jelentőségű Vas megye és megyeszékhelye számára.

Szombathely keleti szomszéd települése Vép városa, amelyet elővárosi közösségi közlekedés kapcsol a megyeszékhelyhez, ami erős funkcionális kapcsolatokat tükröz.

Balogunyom községgel délről határos Szombathely. A település vasútállomása mentén található gazdasági telephely (Frikus autótelep) Szombathely területére eső bővítését a város támogatta. Szombathely 0581/2 és 0581/3 hrsz-ú ingatlanai így a jövőben szervesen kapcsolódhatnak a működő logisztikai bázishoz, ami azt jelenti, hogy a két település épített szövege fizikailag is folytonossá válik.

Egy másik példa Szombathely és a szomszédos község fizikai - funkcionális összekapcsolódására Náriai község, amelynek belterülete érintkezik Szombathely külterületének nyugati, délnyugati határával. A megyeszékhely és a község között került kijelölésre a szennyvíz-iszap lerakó területe, amelynek 1 km-es védőtávolsága mindkét település igazgatási területének jelentős részét lefedi. 2008-ban Szombathely a nyugati részén a 0729/3; 0729/160742/3; 0744; 0745; 0746/5 hrsz-ú ingatlanokon jelölt ki új lőtér számára helyet. A lőtér 300 m-es védőtávolsága 90-100m-re rálóg Náriai község igazgatási területének, már jelzett 1 km-es sávval szintén lefedett területére. A védőtávolságokon belül az építési korlátozások nem teszik lehetővé a beépítések létrejöttét.

Szombathely agglomerációs kapcsolatainak működése és a lehetőségek jobb kihasználása szempontjából alapvető jelentőségű bizonyos közúti, közlekedési, infrastruktúrafejlesztési projektek megvalósítása is mint a

- Várost északról elkerülő körgyűrű bezárása a 87-es főút és M86-os gyorsforgalmi út végcsomópontja között 2 db vasúti felüljáróval a 18 és 15 számú vasutak felett és egy közúti csomóponttal a 8639 jelű összekötő úton,
- 86-os főút új nyomvonalának megvalósulása Szombathely-Balogunyom-Kisunyom között, tehermentesítve a rossz nyomvonalú adottságú főút mai Petőfi telepet is érintő szakaszát.

A vízi közművek összekapcsolódása is szoros kapcsolatot eredményez Szombathely és az agglomerálódó térség számos települése között. A város vízbázisát jelentős részben a környező települések (Táplánszentkereszt, Kenéz, Perenye, Vasszécseny, stb) biztosítják. Az agglomerációs települések szennyvízelvezetése és tisztítása pedig Szombathelyen történik, amelyre Bucsú, Kőszeg térsége és Vasszécseny felől van rácsatlakozás.

Az árvízvédelem területén a Kőszeg-Lukácsházi árvíz csökkentő tározó megvalósítása a Perint és Gyöngyös patakok elöntésétől védi a várost. Ugyanakkor a teljeskörű árvízvédelemhez elengedhetetlen még a Dozmaton tervezett Arany-patak árvízi tározó megépítése.

1.1.3.2. Szombathely agglomerációs kapcsolatai a migrációs folyamatok tükrében

Az agglomerálódás folyamatait érzékelteti az elmúlt évtizedekben a városban és a környező településeken megfigyelhető migráció is, ami Szombathely szuburbanizációs, illetve dezurbanizációs jelenségeihez köthető.

Az agglomerálódás folyamatának megismeréséhez támpontként szolgálnak a város és a szomszédos települések között az elmúlt évtizedekben lezajlott migrációs folyamatok tendenciái is, amelyek felvázolásához rendelkezésre állnak már 2011-es adatok is. A négy egymást követő népszámlálás migrációs adatainak összehasonlításán alapuló kép azt mutatja, hogy az elmúlt két évtized során lezajlott szombathelyi dezurbanizációs folyamatban a lakosság kitelepülésének célterületei éppen azok a környező települések voltak, amelyekből Szombathely jól elérhető az elérhetőségi vizsgálatok szerint. Ez az összefüggés is azt támasztja alá, (ami abból a közismert tényből is következik, hogy a környező településeken a munkahelyek száma minimális) hogy a dezurbanizációs kitelepülés célpontjait jelentő községek tulajdonképpen alvó településként működnek Szombathely körül, amelyek lakossága számára a munkahelyeket és a kertvárosi életmód mellett szükséges városi szolgáltatásokat Szombathely biztosítja.

Szombathely vonzáskörzetének migrációs folyamatait az utolsó négy népszámlálás közötti három évtizedben, a települések migrációs mérlege tükrében az alábbi három kartogramos elemzés és az utánuk következő táblázat mutatja be.

Az említettekől világosan látható, hogy 1980-89 között Szombathely népessége növekedett (832 fővel) annak következtében, hogy a megyeszékhelyre történő odavándorlás nagyobb volt, mint az onnan történő elvándorlás. Ez a tendencia 1989 után fordult meg, amikor a következő két évtized végén a migrációs mérleg adatai azt mutatják, hogy mind az 1991-2001, mind a 2001-2011 időszakban nagyobb volt a Szombathelyről történt elvándorlás, mint az odavándorlás. Ennek közvetlen hatására Szombathely népessége 1991-2001 között 2584 fővel, 2001-2011 között 629 fővel fogyott.

Szombathelynek a migráció következtében bekövetkezett népességfogyásával párhuzamosan a város szomszédságában, illetve vonzáskörzetében számos település népességszáma töretlenül növekedett, sőt közülük egyeseké már az első vizsgált évtizedben (1980-89) is megfigyelhető volt. Az utóbbi, a későbbiekben is népességnövekedést mutató, Szombathellyel szomszédos községek a következők: Gencsapáti, Söpte, Táplánszentkereszt és Sé; a vonzáskörzetbe tartozó távolabbiak Gyöngyösfalu, Bozzai, Perenye, Kőszegpaty, Acsád és Vasszécseny.

Szombathely népességfogyásával párhuzamosan 1990 után indult be és folytatódott (mind a két vizsgált évtizedben pozitív volt a migrációs mérleg) a vonzáskörzet további, a következőkben felsorolt, településeinek a népességszám migrációhoz kötődő növekedés: Kőszeg, Ják, Velem, Cák, Kőszegszerdahely, Balogunyom, Bögöt, Bucsu, Dozmat, Egyházsrádóc, Felsőcsatár, Gór, Gyanógergye, Kisunyom, Lukácsháza, Meggyeskovácsi, Nagykölked, Nárjai, Nemesböd, Nemesrempehollós, Pecöl, Rum, Salköveskút, Sorkikápolna, Sorokpolány, Szeleste, Tanakajd, Tömörd, Vasasszonyfa, Vát, Velem. A szomszédos, illetve közeli községekbe irányuló vándorlás és a

szombathelyi szuburbanizációs, dezurbanizációs jelenségek közötti korreláció egyik leginkább nyilvánvaló példája Ják esete, ahol a község a lakóterületi fejlesztéseket tudatosan a megyeszékhelyről kertvárosias környezetbe kiköltöző népességre alapozta.

A legutóbbi vizsgált évtizedben negatívra fordult az 1990-2001 között pozitív migrációs mérleg az alábbi településeken: Csepreg, Kám, Kőszegszerdahely, Pornóapáti, Pusztacsó, Püspökmolnári, Vassurány.

1990-2001 között nem, csak az utolsó vizsgált évtizedben jelentkezett a migrációhoz köthető népességnövekedés az alábbi településeken: Alsóújlak, Bozsok, Horvátlövő, Kőszegdoroszló, Narda, Nemescsó, Pinkaminszent, Porpác, Sorkifalud, Torony, Vasalja, Vaskeresztes, Zsenye.

Abszolút értékben a legnagyobb, migrációhoz köthető, népességszám növekedést a következő községeknél lehet megfigyelni: Gencsapáti, Táplánszentkereszt, Sé, Acsád, Ják, Vasszécseny, Torony, Nárai, Gyöngyösfalu, Söpte, Perenye (a növekedés nagyságrendjének megfelelő sorrendben). Közülük Toronyban az utolsó vizsgált évtizedben volt igen jelentős növekedés. Ugyancsak jelentős volt a migrációhoz köthető népességnövekedés Kőszeg városban.

Az általános tendenciával szemben, a Szombathellyel szomszédos községek közül egyedülként, mindhárom vizsgált évtizedben veszített népességéből a migrációhoz köthetően Vép, bár az első két évtized jelentős veszteségéhez képest az utolsó már csekélynek mondható. Hozzá hasonló tendenciát mutat Rábahídvég és Rádóckölked.

Az utolsó két évtizedből csak a legutóbbiban fordult negatívra a migrációs mérleg a következő községekben: Csepreg, Kám, Kőszegszerdahely, Pornóapáti, Pusztacsó, Püspökmolnári, Rábatöttös, Szentpéterfa, Vassurány.

A legnagyobb népességszám növekedést felmutató, 11 említett község közül 6 település, Gencsapáti, Söpte, Táplánszentkereszt, Nárai, Sé, Ják közvetlenül szomszédos Szombathellyel, és Ják valamint Nárai kivételével már az első vizsgált évtizedben, 1980-89 között is növekedett népességük a migrációhoz köthetően, amikor még a megyeszékhely migrációs mérlege is pozitív volt. A másik 5 közül Torony, Gyöngyösfalu és Perenye a Szombathely körüli második települési gyűrűben helyezkedik el, az előzőekhez hasonló kedvező közúti elérhetőséggel. A távolabbi Vasszécseny közúti, Acsád vasúti elérhetősége kedvező.

Ugyanakkor Szombathely negatív migrációs mérlege mellett is biztató jelenség, hogy a megyeszékhelyre történő bevándorlás is jelentős mértékű az elvándorlás erős tendenciája mellett is, így 2011-ben 3266-an találtak új otthonra a megyeszékhelyen, a hosszabb időszak tendenciáihoz hasonlóan Vas (52%), Zala (6,8%), Győr-Moson-Sopron (6,2%) megyéből valamint a fővárosból (9,7%) érkeztek a legtöbben. Település szinten vizsgálva Kőszegről, illetve a szomszédos Gencsapáti, Vép, Táplánszentkereszt, Torony településekről, valamint Sárvárról és Körmenről költöztek a legnagyobb számban.

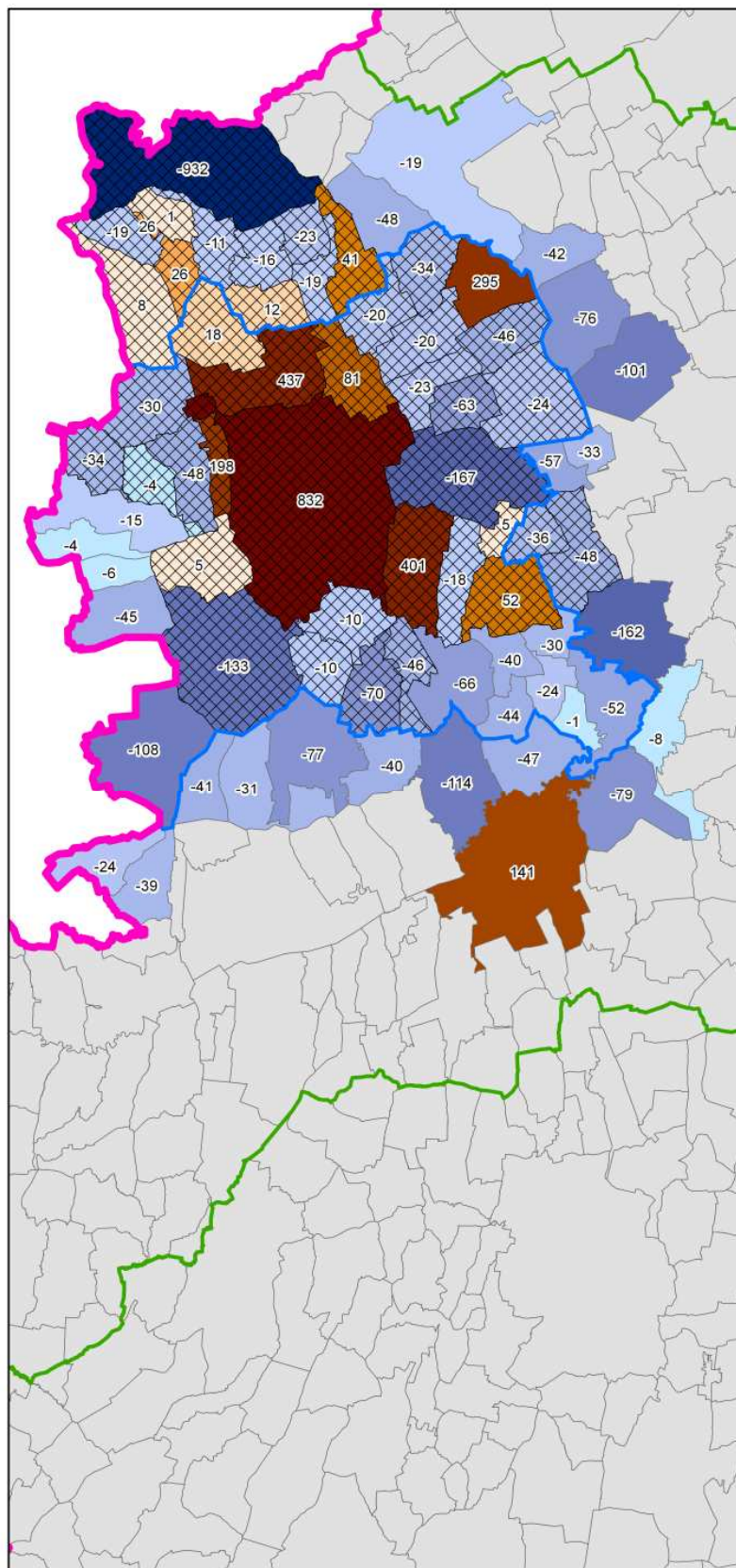
Jelmagyarázat

- Országhatár
- Szombathelyi kistérség és járás határa
- Agglomerálódó térség
- Megyehatár

Vas megye

1980-89 vándorlási különbözet

- 932
- 931,9 - -900
- 899,9 - -800
- 799,9 - -700
- 699,9 - -600
- 599,9 - -500
- 499,9 - -400
- 399,9 - -300
- 299,9 - -200
- 199,9 - -180
- 179,9 - -160
- 159,9 - -140
- 139,9 - -120
- 119,9 - -100
- 99,90 - -90,00
- 89,99 - -80,00
- 79,99 - -70,00
- 69,99 - -60,00
- 59,99 - -50,00
- 49,99 - -40,00
- 39,99 - -30,00
- 29,99 - -20,00
- 19,99 - -10,00
- 9,99 - 0
- 0,01 - 10,00
- 10,01 - 20,00
- 20,01 - 30,00
- 30,01 - 40,00
- 40,01 - 50,00
- 50,01 - 60,00
- 60,01 - 70,00
- 70,01 - 80,00
- 80,01 - 90,00
- 90,01 - 100,0
- 100,1 - 120,0
- 120,1 - 140,0
- 140,1 - 160,0
- 160,1 - 180,0
- 180,1 - 200,0
- 200,1 - 300,0
- 300,1 - 400,0
- 400,1 - 500,0
- 500,1 - 600,0
- 600,1 - 700,0
- 700,1 - 800,0
- 800,1 - 832,0
- Településhatárok

Migrációs folyamatok Szombathely vonzáskörzetében 1980-1989 között

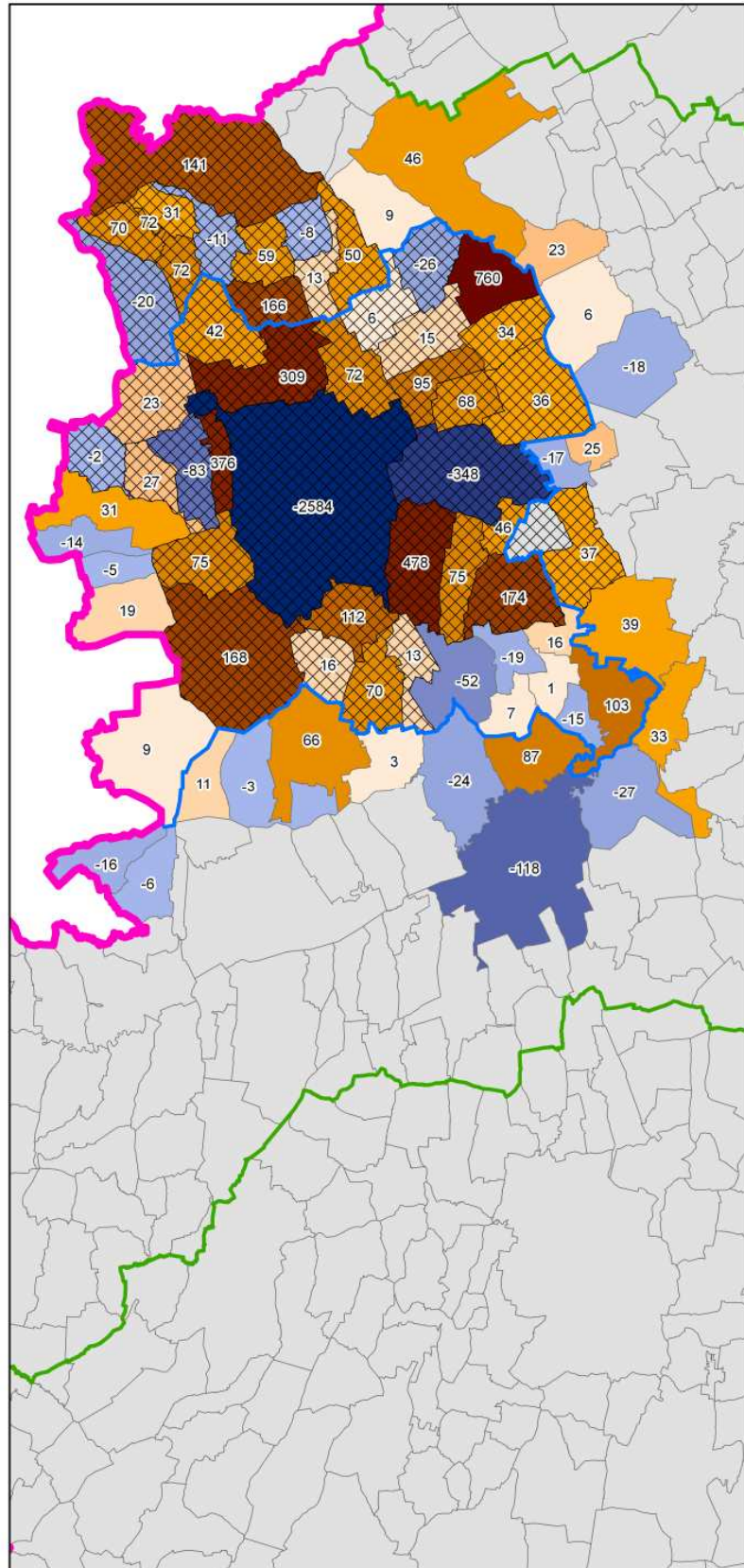
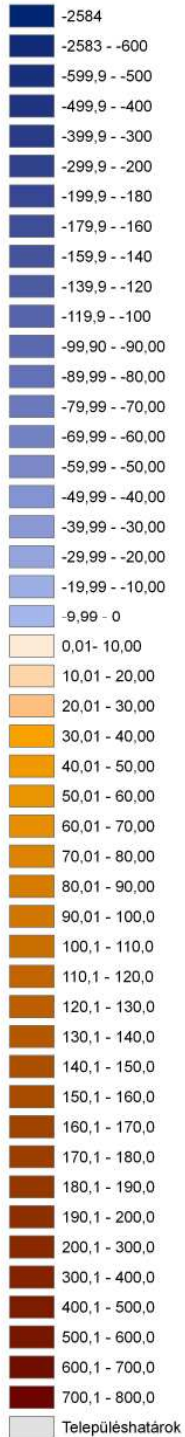

Jelmagyarázat

- Országhatár
- Szombathelyi kistérség és járás határa
- Agglomerálódó térség
- Megyehatár

Vas megye

1990-2001 vándorlási különbszet

Migrációs folyamatok Szombathely vonzáskörzetében 1990-2001 között

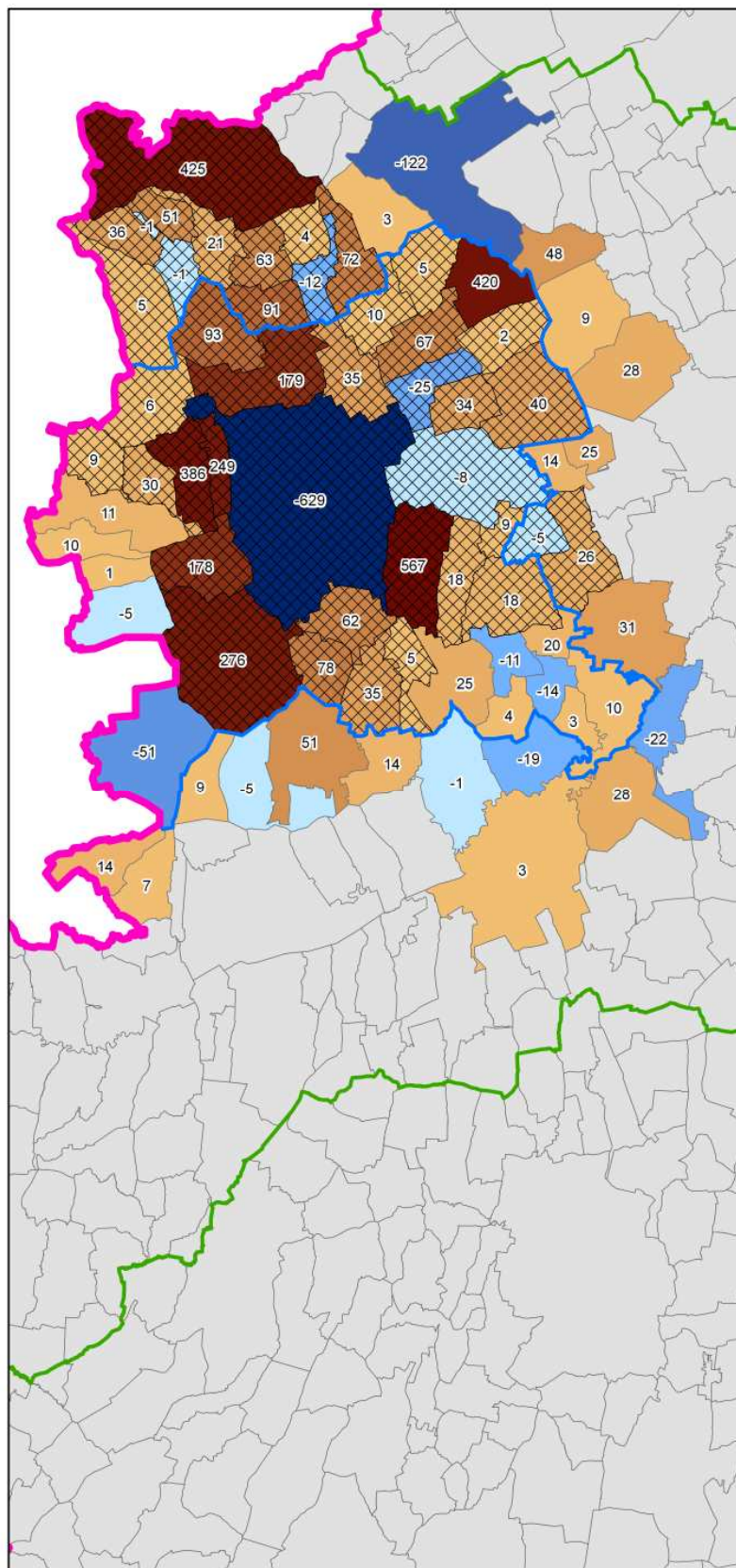
Jelmagyarázat

- Országhatár
- Szombathelyi kistérség és járás határa
- Agglomerálódó térség
- Megyehatár

Vas megye

2001_11 vándorlási különbszet

- 629
- 628 -- -500
- 499 -- -400
- 399 -- -300
- 299 -- -200
- 199 -- -180
- 179 -- -170
- 169 -- -160
- 159 -- -150
- 149 -- -140
- 139 -- -130
- 129 -- -120
- 119 -- -110
- 109 -- -100
- 99 -- -90
- 89 -- -80
- 79 -- -70
- 69 -- -60
- 59 -- -50
- 49 -- -40
- 39 -- -30
- 29 -- -20
- 19 -- -10
- 9 -- 0
- 1 - 10
- 11 - 20
- 21 - 30
- 31 - 40
- 41 - 50
- 51 - 60
- 61 - 70
- 71 - 80
- 81 - 90
- 91 - 100
- 101 - 110
- 111 - 120
- 121 - 130
- 131 - 140
- 141 - 150
- 151 - 160
- 161 - 180
- 181 - 190
- 191 - 200
- 201 - 300
- 301 - 500
- 501 - 567
- Településhatárok

Migrációs folyamatok Szombathely vonzáskörzetében 2001-2011 között

Migrációs folyamatok Szombathely vonzáskörzetében:

NEV	1980_89	1990_01	2001_11
Acsád	295	760	420
Alsóújlak	-79	-27	28
Balogunyom	-10	112	62
Bozzai	5	46	9
Bozsok	8	-20	5
Bögöt	-33	25	25
Bucsu	-30	23	6
Cák	1	31	51
Csempeszkopács	-30	16	20
Csepreg	-19	46	-122
Dozmat	-4	27	30
Egyházásrádóc	-77	66	51
Felsőcsatár	-15	31	11
Gencsapáti	437	309	179
Gór	-42	23	48
Gyanógeregye	-44	7	4
Gyöngyösfalu	12	166	91
Horvátlövő	-6	-5	1
Ják	-133	168	276
Kám	-8	33	-22
Kenéz	-36	-	-5
Kisunyom	-10	16	78
Kőszeg	-932	141	425
Kőszegdoroszló	-11	-11	21
Kőszegpaty	41	50	72
Kőszegszerdahely	26	72	-1
Lukácsháza	-16	59	63
Meggyeskovácsi	-162	39	31
Meszlen	-34	-26	5
Nagykölked	-41	11	9
Nárai	5	75	178
Narda	-34	-2	9
Nemesbőd	-63	68	34
Nemescsó	-23	-8	4
Nemeskolta	-40	-19	-11
Nemesrempehollós	-40	3	14
Ölbő	-101	-18	28
Pecöl	-48	37	26
Perenye	18	42	93
Pinkamindszent	-24	-16	14
Pornóapáti	-45	19	-5

Porpác	-57	-17	14
Pusztacsó	-19	13	-12
Püspökmolnári	-47	87	-19
Rábahídvég	-114	-24	-1
Rábatöttös	-24	1	-14
Rádóckölked	-31	-3	-5
Rum	-52	103	10
Salköveskút	-20	15	67
Sé	198	376	249
Sorkifalud	-66	-52	25
Sorkikápolna	-46	13	5
Sorokpolány	-70	70	35
Söpte	81	72	35
Szeleste	-76	6	9
Szentpéterfa	-108	9	-51
Szombathely	832	-2584	-629
Tanakajd	-18	75	18
Táplánszentkereszt	401	478	567
Torony	-48	-83	386
Tömörd	-48	9	3
Vasalja	-39	-6	7
Vasasszonyfa	-20	6	10
Vaskeresztes	-4	-14	10
Vassurány	-23	95	-25
Vasvár	141	-118	3
Vasszécseny	52	174	18
Vasszilvagy	-46	34	2
Vát	-24	36	40
Velem	-19	70	36
Vép	-167	-348	-8
Zsennye	-1	-15	3

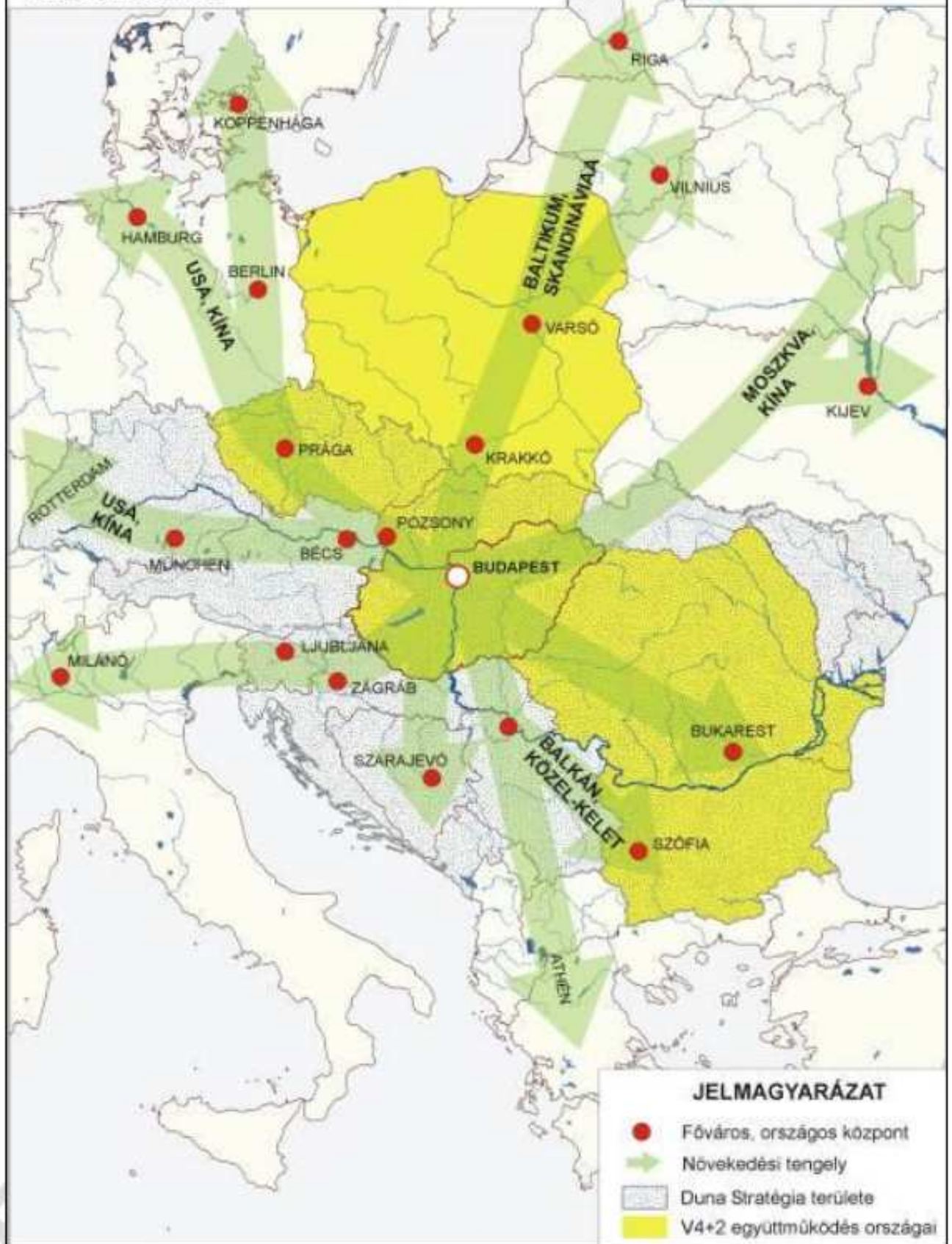
1.1.4. A város szerepe a NEMZETI FEJLESZTÉS 2020, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció konkrétan Szombathelyre vonatkozatható részletei alapján

A 97/2005. (XII. 25.) sz. Országgyűlési határozattal nyolc évvel ezelőtt elfogadott Országos Területfejlesztési Koncepció középtávú (7 évre szóló) fejlesztési céljai már csak az eltelt idő miatt is elvesztették aktualitásukat, és megújításra szorultak volna. Az EU 2014-2020 időszakra szóló új költségvetési periódusának indulása, az új finanszírozási időszak fejlesztési célkitűzéseiben és fejlesztési eszköztárában (KSK alapok új szabályozása) a korábbiakhoz képest a paradigmaváltás erejével bekövetkezett változások Magyarország felkészülése érdekében új Országos Fejlesztési Koncepció és Országos Területfejlesztési Koncepció (OFTK) elkészítését tették szükségessé. A jelen megalapozó vizsgálat készítésekor ebből a **NEMZETI FEJLESZTÉS 2020, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció társadalmi egyeztetési változata, STRATÉGIAI VITAANYAG** című 2012. december 17-én közzétett egyeztetési dokumentum állt rendelkezésre. A jelen megalapozó vizsgálat további részeiben ez alapján kerültek megfogalmazásra az országos területfejlesztési tervekhez kapcsolódó részek.

Szombathely Megyei Jogú Város térszerkezeti pozíciójára, a településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok kontextusában betöltött szerepére vonatkozóan az OFTK egyeztetési dokumentuma az alábbi konkrétumokat tartalmazza.

Az OFTK 5.1.1. és 5.1.2. pontja Szombathelyt Magyarország, mint regionális központ (HUB) külső nagyvárosi gyűrűjének részeként jeleníti meg. Magyarország HUB szerepét az OFTK 5.1.1 pontja és az ott található következő ábra definiálja az alábbiak szerint.

Magyarország területi integrálódásának főbb dimenziói

A "HUB" értelmezését az OFTK (179. oldal) az alábbiakban fogalmazza meg:

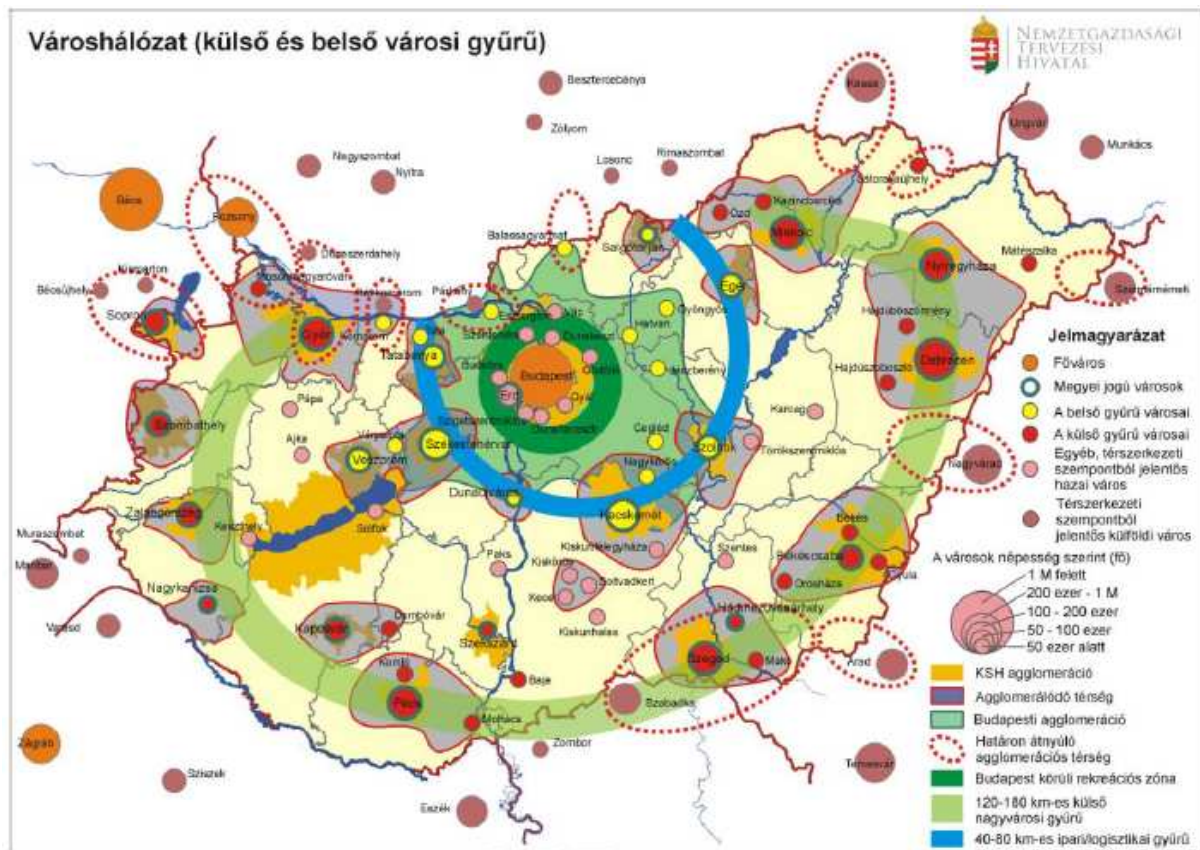
"A „HUB”-nak nevezett regionális központok vagy csomópontok a térségi kapcsolatok kereskedelmi, innovációs, közlekedési stb. hálózatok legaktívabb pontjai, tudományos-innovációs-kreatív központok és energetikai hálózatok globális és/vagy regionális szinten is kiemelkedő központjai. Magyarország fejlődésének egyik megalapozója és egyben fokmérője is a központi csomóponti szerep megszerzése és az az által generált gazdasági fejlődés. Központi helyzeténél fogva hazánk összekötő kapocs a kontinens északi és déli, keleti és nyugati része között, transzkontinentális léptékben pedig az ázsiai kapcsolatok kapuja lehet, mind közvetlenül, mind a tömegáru-forgalom szempontjából megkerülhetetlen közvetítő térségek felé. Mindennek megvalósításához nemcsak az ország pozícióját kell javítani, de városainkat is be kell kapcsolni ebbe a rendszerbe."

Az OFTK 5.1.1. pontjában és ábrájában foglaltak definiálják azokat a Budapesten át nyugati irányban kirajzolódó európai transznacionális növekedési tengelyeket Bécsen, Münchenen át az Alpok északi oldalán, Ljubljanán, Zágrábon, Milánón át az Alpok déli oldalán, amelyeket a Szombathely és a Nyugat-Dunántúl európai térszerkezeti pozícióját bemutató ábránk is megjelenít a jelen Vizsgálat 1.1.1. fejezetében.

A jelen Vizsgálat 1.1.1. fejezetében bemutatott térszerkezeti koncepció másik elsőrendű fontosságú alkotóelemét, a Nagykanizsa Győr vonalon, Szombathelyen át, egy növekedési tengely körül kirajzolódó városhálózat és potenciális HUB képét implicit formában az OFTK egyeztetési dokumentuma is előrevetíti a Budapest körüli 120-180 km-es távolságban kirajzolódó külső nagyvárosi gyűrű felrajzolásával, anélkül azonban, hogy feltárná ennek jelentőségét a Szombathelyt magában foglaló régió szempontjából, azoknak a térszerkezeti összefüggéseknek a felismerése alapján, amelyeket a jelen vizsgálat 1.1.1. pontjában megfogalmazunk.

Az OFTK-ban definiált, fent említett külső nagyvárosi gyűrűnek a meglévő M1 és M7 autópályák közé eső szakasza Nagykanizsától Győrig az a Szombathelyen át húzódó európai szintű regionális HUB térség, amelynek kontextusában Szombathely térszerkezeti pozícióját az EU Alpok körüli fejlett régióinak részeként a jelen vizsgálat 1.1.1. pontja bemutatja.

Az a körülmény, hogy az OFTK jelen vizsgálat lezárásakor ismert publikus egyeztetési dokumentuma a jelen dokumentum 1.1.1. pontjában bemutatott térszerkezeti felismerést még nem tartalmazza, a jelenleg párhuzamosan folyó országos és helyi szintű tervezési folyamat természetéből adódik, mivel a fent említett felismerés a jelen városfejlesztési dokumentum kidolgozása során, az OFTK egyeztetési dokumentumának közzététele után született meg.

Az OFTK egyeztetési dokumentumában az 5.1.2. pontban a fentiek szerint megjelenített külső nagyvárosi gyűrűben, illetve körülötte helyezkednek el Dunántúl következő megyei jogú városai: Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Kaposvár, Pécs), amelyeket jelentőségük szempontjából az OFTK két különböző szintre besorolva jelenít meg az alábbiak szerint.

A külön alcímmel kiemelt "Nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek" közé az OFTK Miskolcot, Szegedet, Pécsét és Győrt sorolja a külső nagyvárosi gyűrűből (a belső gyűrűből egyedül Székesfehérvárt). Az országos fejlesztés rendszerében úgy fogalmazza meg a felsorolt öt hagyományos "regionális székhely" jelentőségét, hogy az említettek

"a Budapest-központúság oldására egy részben önálló területi szintet jeleníthetnek meg a fővárosi szint mellett/alatt. Népességük és gazdasági szereplők számossága eléri azt a kritikus tömeget, ahol már számos speciális nagyvárosi kulturális és gazdasági rétegigény jelenhet meg és azok fenntarthatóan ki is elégíthetők, így elítiszervező helyszínek lehetnek. Feladatuk, hogy kisugárzó hatásukkal közvetítsék a fejlődést innovatív, technikai, gazdasági, kulturális értelemben egyaránt tágabb, több megye határára túlmutató térségük és a többi nagyváros felé. E regionális léptékben maguk is generáljanak autonóm fejlődést és magas szintű feladatokat lássanak el a szolgáltatások, kultúra, oktatás, közigazgatás terén. E városok felsőoktatási és egészségügyi ellátó központi helyszínekként már jelenleg is jelentősek. A szellemi élet valós vidéki alternatíváinak, országos léptékű központjainak megteremtésével az innováció helyszíneinek száma is növelhető, és a nem csak egyetlen központtól függő elit nagyobb és stabilabb teljesítményt is tud nyújtani. Különösen a kutatás-fejlesztési funkciók és e téren a gazdasági

szférával való együttműködés, valamint a kulturális és ehhez kapcsolódó kulturális és kreatív ipari teljesítmény esetében fokozható e helyszínek teljesítménye. Gesztusértékű lehet egyes országos hatókörű hivatalok Budapesten kívüli nagyvárosi központba helyezése is, amivel egyben tesztelhetőek is a decentralizációs központok lehetőségei. Elképzelhető az egyes országos hatókörű intézmények „kihelyezése”, pl. örökségvédelem, területfejlesztés, szellemi tulajdon.

A határok átjárhatóságának javulásával fontos jelenség a határon átnyúló kis és nagyvárosi agglomerációk megjelenése határaink mentén. A hazánk területére átnyúló vagy potenciálisan átnyúló agglomerálódó területek esetében (tipikus példája ennek Pozsony agglomerációja) törekedni kell a közeli nagyvárosi központtal való együttműködésre a fejlesztések során, hiszen e helyzet nagy lehetőségeket rejthet az érintett települések számára, az esetleg negatív agglomerációs jelenségeket pedig érdemes csökkenteni. A hazai központú és a határ túlsó oldalán is formálódó városi vonzaskörzeteink (tipikus példája ennek Esztergom vonzaskörzete) esetében pedig a hazai városközpont fejlesztésekor számításba szükséges/kell venni a határon túli lehetőségeket, az ottani szereplőkkel partnerségben.

Nagyságuk és elismert felsőoktatási és kutatási műhelyeik jelenléte a nemzetközi gazdasági és kutatás-fejlesztési munkamegosztásba való bekapcsolódás lehetőségét kínálja e nemzeti jelentőségű városaink számára. Nemzetközi szerepvállalásuk egyrészt európai és globális hálózati együttműködésekben nyilvánulhat meg. Másrészt határmenti helyzetükből adódóan a határon túli térségekre terjeszthetik ki vonzerejüket, térségük kaputérségként is működhet. Ez utóbbi téren azonban e városoknak komoly versenytársai sorakoznak a határ túloldalán (Pozsony, Bécs, Graz, Maribor, Eszék, Szabadka, Temesvár, Arad, Nagyvárad, Ungvár, Kassa). A befektetésekért, a közlekedési, logisztikai és a nagytérségi gazdaságirányításért, a turisztikai, oktatási és egészségügyi vezető szolgáltató központi szerepekért folytatott városversenyben támogatni kell e városainkat. A fejlesztéseknek azonban legalább ilyen fontos iránya a közeli, határon túli nagyvárosokkal való, kölcsönös előnyöket hozó funkciómegosztás is."

Az OFTK-ban megfogalmazott fenti besorolásnak az ad külön jelentőséget, hogy az említett városokra vonatkozóan került megfogalmazásra az egyeztetési dokumentációban, hogy a külső nagyvárosi gyűrű "nemzeti- nemzetközi jelentőségű központjaira építhető a valós decentralizáció".

Szombathely nem a fent felsorolt városok között szerepel, hanem "a külső nagyvárosi gyűrű többi városa" között, amelyekről az kerül kiemelt formában megállapításra az egyeztetési dokumentumban, hogy "a külső nagyvárosi gyűrű többi városa is fontos térszervező", amit az OFTK az alábbiak szerint fogalmaz meg részletesebben:

"A külső nagyvárosi gyűrű egyes városai nem rendelkeznek több megyére kiterjedő térszervező potenciállal, de ennek ellenére fontos szerepet tölthetnek be a gyűrűn belüli térkapcsolatok fenntartásában és megyéjükön belüli térszervezésükkel. Ide sorolható Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Kaposvár, Békéscsaba, Nyíregyháza, és a domborzati és történelmi okok miatt a gyűrűn kívül elhelyezkedő Sopron és Szekszárd. Fontos termelési-szolgáltatási funkciókat és markáns gazdasági, esetleg innovációs profilokat már most is megjelenítenek, és

ez a jövőben tovább erősíthető. E városokban a határon átnyúló nemzetközi foglalkoztatási és gazdasági együttműködés a városfejlesztések fontos iránya lehet."

A külső nagyvárosi gyűrű városaira, köztük Szombathelyre, illetve Funkcionális Várostérségeikre vonatkozóan az OFTK az alábbi átfogó fejlesztési elképzeléseket fogalmazza meg:

- *"Elérhetőséget javítani kell mind Budapest felé, mind oldalirányba. A külső gyűrű nagyvárosi vonzáskörzetének kialakításához és a gyűrű kis és nagyvárosai közötti funkciómegosztáshoz elengedhetetlen a városok közötti közlekedési kapcsolatok jelentős javítása, mely a közösségi közlekedésszervezés mellett jelentős közúti és vasúti infrastrukturális fejlesztéseket is igényel. A városok és Budapest közötti kapcsolatoknak elsősorban a közösségi közlekedés és a kötőtpályás infrastruktúra-fejlesztésben kell megnyilvánulniuk a jövőben.*
- *Innovációs alapú gazdaságfejlesztés, a kereskedelmi és szolgáltatási potenciál minőségi fejlesztése, regionális (esetenként országos és nemzetközi) gazdasági kapcsolatokkal és hatással, megyei, esetenként regionális foglalkoztatási vonzással.*
- *Országos szintű állami intézmények vidéki központokba történő telepítése.*
- *A gazdaságpolitikában e térségek kiemelt kezelése, befektetési környezet javítása. Az egyes városok kialakult termelési lehetőségeihez, erőforrásaihoz igazodó ágazati szakosodás és a városok közötti munkamegosztás támogatása, összehangolt városi gazdasági profilok kialakítása.*
- *A térségközpont nemzetközi (nagyvárosi) hálózatokba való intenzívebb bekapcsolódásának ösztönzése, a gazdaság, kutatás-fejlesztés, oktatás (egyetemi központok nemzetközi oktatási-kutatási együttműködéseinek és képzési formáinak ösztönzése), fejlesztési-tervezési információcseréjének területén.*
- *Nemzetközi szinten a központi település imázsának erősítése, sajátos arculat kialakítása, fokozott térségi és települési marketing- és márkáépítési tevékenység ösztönzése. Minőségi munkahelyek biztosítása a magasan kvalifikált munkaerő megtartása érdekében a központban.*
- *A központi és térséget dinamizáló funkciók ellátásához szükséges többszintű elérhetőségi rendszer fejlesztése a gyűrű mentén (infrastruktúra-fejlesztéssel) és a főváros irányában (elsősorban közösségi közlekedésszervezéssel).*
- *Indokolt esetben közszolgáltatási és foglalkoztatási centrum szerepkör szerinti funkcionális alközpontok erősítése a nagyvárosok vonzáskörzetén belül. "*

Szombathely Megyei Jogú Város városfejlesztési koncepciójának és integrált városfejlesztési stratégiájának kidolgozása során a várhatóan 2013 júniusában jóváhagyásra kerülő OFTK egyeztetési dokumentációjának legfontosabb üzenetei közé fognak tartozni az egyeztetési dokumentáció 5.1.6.2. pontjában foglaltak, mely szerint *"a területi fejlesztések alapegységei a jövőben a városok és vonzáskörzetük együttese, a várostérségek lesznek (szakmai kifejezéssel funkcionális várostérség – FVT)".*

Következésképpen a jóváhagyott új Országos Fejlesztési Koncepció és Országos Területfejlesztési Koncepció alapján a későbbiekben megtörténő stratégiaalkotás során a városfejlesztési gondolkodást ki kell majd terjeszteni Szombathely Funkcionális Várostérségére (FVT), aminek érdekében a jelen megalapozó vizsgálat helyzetértékelésében célszerű javaslatot megfogalmazni az FVT lehatárolására.

Az OFTK egyeztetési dokumentuma „5.2.3.1 A külső városgyűrű meghatározó gazdasági szerepkörrel rendelkező városai” című fejezete a következőket fogalmazza meg Szombathely kapcsán:

"Szombathely az osztrák-magyar határtérségi régiójának kulturális, tudományos, oktatási központja pozíció megszilárdításában a meglévő gépipari, kereskedelmi, autóipari, textilipari, faipari és turisztikai húzóágazatok erősítése mellett kitörési pontként határozza meg az IKT iparágak, logisztika, sportgazdaság és a diverzifikált turizmus területeit. A térség kiterjed a közvetlen városi vonzaskörzeten túl a Répce-Rába területeire (Bük/Kőszegtől Szentgotthárdig), illetve potenciálisan Felsőőr környékére."

A Nemzeti Fejlesztés 2020 vitaanyagának Vas megyére vonatkozó fejezete az alábbiakat fogalmazza meg Szombathely kapcsán:

"Szektorokon átívelő, gazdaságfejlesztési foglalkoztatási és képzési együttműködések valamint a klaszterizáció támogatás (pl. Harmadik Járműipari és Mechatronikai Centrum: Szentgotthárd, Szombathely, Zalaegerszeg). Továbbá kiemelt térségi brandek kialakítása a turisztikai szektorban: Őrség, Kőszeg, Írottkö, Savaria, Pannon fürdővilág."

1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata

Amint az fentebb az 1.1.4. pontban már említésre került, a 97/2005. (XII. 25.) sz. Országgyűlési határozattal nyolc évvel ezelőtt elfogadott Országos Területfejlesztési Koncepció középtávú (7 évre szóló) fejlesztési céljai már csak az eltelt idő miatt is elvesztették aktualitásukat, és megújításra szorultak volna. Az EU 2014-2020 időszakra szóló új költségvetési periódusának indulása, az új finanszírozási időszak fejlesztési célkitűzéseiben és fejlesztési eszköztárában (KSK alapok új szabályozása, benne a különböző területi szintekre decentralizált, dedikált EU és kormányzati forrásokat felhasználó Integrált Területi Beruházások (ITB) eszköze az integrált területfejlesztés átfogó logikájába ágyazódva) a korábbiakhoz képest a paradigmaváltás erejével bekövetkezett változások Magyarország felkészülése érdekében új Országos Fejlesztési Koncepció és országos Területfejlesztési Koncepció (OFTK) elkészítését tették szükségessé.

A jelen megalapozó vizsgálat készítésekor ebből a NEMZETI FEJLESZTÉS 2020, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció társadalmi egyeztetési változata, STRATÉGIAI VITAANYAG című 2012. december 17-én közzétett egyeztetési dokumentum állt rendelkezésre. A jelen megalapozó vizsgálatban az alábbiakban ez alapján kerültek bemutatásra azok az OFTK egyeztetési dokumentumában megfogalmazott koncepcionális, illetve átfogó iránymutatást jelentő elemek és üzenetek, amelyek Szombathely Megyei Jogú Város településfejlesztési koncepciójának és integrált településfejlesztési stratégiájának megfogalmazása során várhatóan különösen relevánsak lesznek az OFTK 2013 júniusára tervezett országgyűlési elfogadását követően. Az adott keretek közötti viszonylag részletes bemutatásuk az alábbiakban azért fontos, mert az országos koncepció és annak átfogó iránymutatásai adják azt a kontextust, amiben Szombathely MJV hosszú távú településfejlesztési koncepcióját és közép távú integrált településfejlesztési stratégiáját valamint Integrált Területi Beruházásait meg kell fogalmazni a jelen megalapozó vizsgálat kidolgozását követően.

A korábbi hatályos megyei területfejlesztési koncepció, illetve stratégia értelemszerűen ugyancsak aktualitását veszítette ugyanazon okok miatt, mint a korábbi Országos Területfejlesztési Koncepció, és a fent részletezett okok miatt új megyei területi tervek elkészítése vált szükségessé az EU 2014. január 1-vel kezdődő új költségvetési periódusára történő felkészülés érdekében, az OFTK készítésével összehangolva. Ennek megfelelően Vas megye hosszú távú területfejlesztési koncepciójának kidolgozása a javaslatlételi fázisban van, és várhatóan az OFTK júniusra tervezett elfogadása után, 2013 őszén kerül elfogadásra, a középtávú megyei területfejlesztési stratégia és program megalkotása pedig az említett koncepció keretei között kezdődött el. Ennek megfelelően a városfejlesztés jelen megalapozó vizsgálata a megyei területfejlesztési koncepció készítésével párhuzamosan készültek. A következőkben a releváns megyei területi tervekkel való összefüggések vizsgálata a Vas Megyei Területfejlesztési Koncepció Javaslatlételi fázisának egyeztetési dokumentuma alapján történt, aminek a jelentőségét ugyanaz a logika adja, mint az OFTK-ét. Vas Megye Területfejlesztési Koncepciójának javaslatlételi szakasza II. kötetének 2013 májusi munkaanyagához a következőkben a megyei koncepcióval foglalkozó részben Szombathely MJV javaslataként azokat a fejlesztési irányokat

fogalmazza meg a jelen vizsgálati dokumentum, amelyek Vas megye és Szombathely MJV eddigi egyeztetései alapján nem - vagy nem a kellő hangsúllyal megjelenítve - kerültek be a megyei koncepcióba.

1.2.1. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióval való összefüggések vizsgálata

NEMZETI FEJLESZTÉS 2020: Hazai fejlesztéspolitikai célkitűzések

Nemzeti jövőkép

Magyarország 2030-ban Közép-Európa gazdasági és szellemi központja, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel. E jövőkép eléréséhez gazdaság- és társadalomstratégiai fordulatra, az ebbe az irányba megkezdett lépéseink folytatására van szükség. Az ország több évtizede folyamatosan fenntarthatóan növekedik, a gazdasági teljesítményünk és a foglalkoztatás jelentősen bővül. Patrióta gazdaságpolitika mellett az ország GDP-je kétszeresére bővül, közben helyi és térségi szinten is fokozatos életminőség javulás mérhető:

- *Új és versenyképes munkahelyek jönnek létre, komoly beruházások valósulnak meg a természeti erőforrásainkat óvó, a környezeti fenntarthatóságot szem előtt tartó módon.*
- *Erős hazai ipar működik, mely a globális nagyvállalatok rendszeréhez kapcsolódó kis- és középvállalkozások hálózatára épül.*
- *A gazdaság duális szerkezete oldódik, a hazai középvállalatok megerősödnek, a gazdaságirányításunk a multinacionális vállalatokkal partnerségben működik.*
- *Közlekedési infrastruktúránk átlagon felüli szinten kiépített.*
- *Magas minőségi és széles körben elérhető oktatási rendszerünk versenyképes tudást közvetít a felnövekvő generációknak..*
- *Egészséges, jól képzett, a gazdaság igényeit kielégítő hazai munkaerő áll rendelkezésre minden nemzedék esetében.*
- *Kiegyensúlyozottak és szerteágazók a gazdasági kapcsolataink nagy részben a sikeres keleti nyitásnak köszönhetően, kihasználjuk kiváló földrajzi helyzetünket.*
- *Európai szinten az egyik legvonzóbb, Közép-Európában pedig a legkedvezőbb gazdasági környezetet biztosítja az ország.*
- *Innovációs potenciálunk meghaladja az európai átlagot.*

Magyarország fekvését és adottságait kihasználva fokozatosan visszanyerte gazdasági súlyát, térségben betöltött szerepe erős:

- *Magyarország a térség legjelentősebb regionális központjaként (HUB) működik, mind a logisztika, mind a tudás terén.*
- *Ez a szerepkör különösen jelentős, globális funkciókat biztosít Budapest számára, de kiemelt szereppel rendelkeznek nagyvárosaink is, amelyek az európai, különösen a közép-európai, Kárpát-medencei városhálózatba beágyazódva a növekedésünk elsődleges színterei.*

Természeti és kulturális erőforrásaink felelős és hatékony kihasználásával jórészt önerőre épülő gazdasági fejlődés valósul meg:

- *Kiemelkedő termálvízkinccsünkre, ásványvizeinkre építve energiatartósságunk jelentősen csökkent, virágzó gyógyturizmus és fürdőkulturúra működik.*
- *Meglevő szakmai tudásunk alapján a vizeinkkel való okszerű, de kreatív gazdálkodás az agrárium és a klímavédelem legerősebb támogatója, egyben exportlehetőségek megalapozója is. Magyarország virágzó „vízország”.*
- *Kiváló minőségű és nagy kiterjedésű termőföldeink stratégiai erőforrásunk, melyre virágzó és a helyben élőket gazdagító agrárium épül.*
- *A magyar kultúra, zene, nyelv és hagyományok sokszínűsége, egyedisége kiváló alapot nyújt a kreatív és innovatív iparágaknak, valamint nemzeti összetartozásunk erősítésére.*

A XXI. században meghatározó lesz az innováció, a tudás szerepe, és ebben Magyarország versenyelőnyvel rendelkezik, hiszen oktatásunk, felsőoktatásunk világviszonylatban is jó. A jól képzett és kreatív ember a legfontosabb erőforrásunk, erre építve Magyarország globális tehetségközpont lehet:

- *Erős a jelenlétünk a tudásra építő speciális iparágakban, amelyek hasznosítják a hagyományos értékeinket, példát adva a globális résekben történő további növekedési lehetőségekre.*
- *Az ország meg tudja tartani tehetségeit, az „agyelszívás” megáll, külföldi tapasztalatszerzéssé, a globális tudástérben való részvétellé alakul, és a magyar emberek tehetségüket saját hazájuk javára kamatoztatják..*
- *Magyarországon is kiépül és folyamatosan fejlődik egy olyan inspiráló környezet, amelyben az egyetemek, kutató intézetek és a hazai vállalatok kapcsolatrendszerre korszerű termékeket, eljárásokat, technológiákat eredményez, amely a hazai gazdaság fejlődésének egyik fontos alapja.*

Az évtizedek óta tartó negatív népesedési trend megáll és megfordul:

- *A családbarát intézményekkel, közszolgáltatásokkal, munkaszervezéssel, a megélhetés biztonságának növelésével elérjük, hogy a nemzet lélekszáma gyarapodásnak induljon.*
- *A nemzeti összetartozás erősödésével a határon túli nemzetrészeink is megerősödnek, gyarapodnak.*
- *Megtörténik a demográfiai fordulat.*
- *A lakosság lelki és testi egészségének megőrzésével értékteremtő képességünket javítjuk és mindenki számára biztosíthatóvá tesszük a „jól-lét” lehetőségét.*
- *Megteremtjük az egészséges társadalom alapjait, a megelőzésre, egészséges életmódra, mozgásra, táplálkozásra építve jelentősen javul az emberek egészségi állapota.*
- *Magyarország gyógyfürdőivel, gyógyvizeivel, gazdag és sokszínű természeti környezetével, egészségipari szolgáltatásaival gyógyító központként, az alkonygazdaság lehetőségeinek kihasználásával működik.*

A társadalom megújítása terén is komoly kihívások előtt áll az ország, fontos, hogy növekedjen a társadalmi elégedettség és kohézió:

- A munka újra érték legyen, a munka alapú társadalom részesének lenni az egyes emberek számára presztízst jelentsen.
- Az új munkahelyek mellett bővíteni szükséges a foglalkoztatási formák körét. Javítjuk az esélyegyenlőségi célcsoportok kilátásait, az elszegényedett rétegek felemelése és a diszkriminációval sújtott etnikai kisebbségek integrációja érdekében megvalósítjuk a társadalmi felzárkóztatást.
- Erős és tevékeny, széles bázisú középosztály támogatja a társadalmi kohéziót.
- Mindezek révén a társadalmi különbségek csökkennek, a közösségek megerősödnek.
- A természeti erőforrásaink védelme a társadalmi értékrend részévé válik.

Az ország eltérő társadalmi, gazdasági vagy környezeti adottságú területei egy sokszínű, ugyanakkor egységes nemzeti területi rendszert alakítanak ki.

- A területi rendszerünkben az eltérő területi adottságokon markáns térségi rendszerek működnek egymással munkamegosztásban. Térségi alternatívákban alakul a nemzet szellemi élete, így egy többközpontú, stabil, innováció-orientált területi rendszer bontakozik ki. A térségek eltérő mértékben, de sajátos potenciáljaikat kihasználva mind képesek tenni az ország növekedéséért.
- Minden térségi rendszer képes a térségi társadalmi és gazdasági igények és a környezeti feltételek harmonizálására. Térségeink egymáshoz hasonló módon, egységesen képesek szavatolni a létbiztonsággal és az életminőséggel szembeni társadalmi elvárásokat, így egyikük sem hátráltatja a nemzeti szintű növekedés kibontakozását.
- Magyarország területi rendszere az európai térbe ágyazódva, számos gazdasági és társadalmi kapcsolattal kötődik a határon túli magyarlakta térségekhez, kulturális, gazdasági és környezeti együttműködésben áll a Kárpát-medence és Közép-Európa országaival, de gazdasági kapcsolatai Nyugat-Európán és a nyugati világon túl egészen a Távol-Keletig terjeszkednek.

A gazdasági megújulással, az elérhetőség, a közlekedési kapcsolatrendszer javulásával, és hatékony célirányos térségi beavatkozásokkal az ország területi különbségei nem nőnek tovább. A globálisan versenyképes térségek, városok hálózata a leszakadó térségeket ismét építő módon kapcsolja az ország vérkeringésébe:

- A növekedés kisugárzó hatásait fokozottan figyelembe vevő gazdaságfejlesztés a fejlődés eredményeit minden térségbe eljuttatja.
- Ehhez a városok és térségek kapcsolatának erősítése, új stratégiai szövetségek megkötése, város-vidék együttműködés kialakítása szolgál alapul, amit kitűnően támogat a decentralizáltabbá váló közlekedési rendszerünk.
- Az etnikai (roma népesség) és jövedelmi alapú, kedvezőtlen társadalmi-gazdasági folyamatokkal sújtott területi zárványok integrációja megindul, életkörülmények közelítenek az országos átlaghoz, a társadalmi munkamegosztásba való bekapcsolódásuk biztosított.

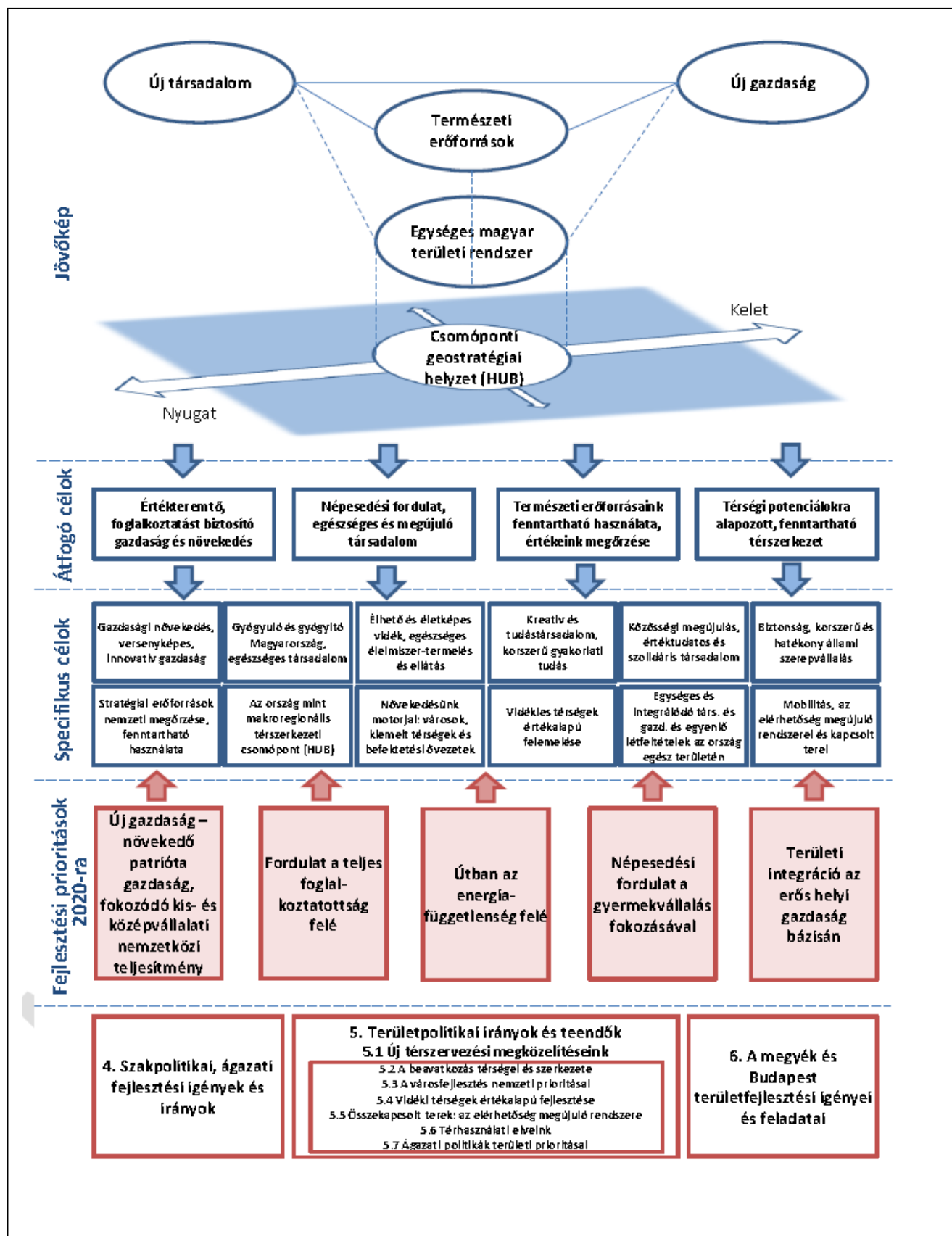
Az ország minden lakója számára biztonságos és jól működő, hatékony elérhetőségi rendszerek állnak rendelkezésre. A közlekedési hálózat a gazdaság és társadalom igényei szerinti fejlesztésével erős és a fejlődést megalapozó térbeli kapcsolatrendszer alakul ki:

- *Az infokommunikációs fordulattal, az információhoz és kommunikációhoz való gyors és korszerű hozzáférés mindenhol biztosított.*

Jelentős kihasználatlan potenciál rejlik még a vidéki térségeinkben, ahol az ország gazdasági és társadalmi tartalékainak jelentős része található. Jövőképzünkben a vidék egy értékekkel rendelkező, értékeinek felismerésével szívesen választott élettér, ahol a fiatalok megtalálják a jövőjüket, boldogulásukat:

- *A helyi gazdaságfejlesztés és helyi piacok fejlesztése csak egy eszköz a belföldi piacok visszaszerzése terén, azonban a helyi, falusi közösségek és vidéki térségek számára komoly lehetőségeket tartogat.*
- *A helyi erőforrások, megújuló energiaforrások kihasználásával legalább részben autonóm térségi ellátórendszerek épülnek ki, melyek munkahelyeket teremtenek és javítják az ellátásbiztonságot.*
- *A települések és az elérhetőség fejlődésével, a megélhetés lehetőségét biztosító helyi gazdasággal a vidéki elvándorlás megáll, megfordul, egyre több fiatal választja a vidéki tereket.*
- *Falvaink, tanyáink korszerű módon folyamatosan megújulnak, új funkciókat nyernek (munkatermelés, lakhatás, rekreáció, innováció).*
- *Korszerű, verseny- és életképes családi gazdaságok, kis-és középüzemek működnek vidéken, kiegyensúlyozott szerkezetben a nagyobb gazdaságokkal, biztosítva a vidéki lakosság egy részének a foglalkoztatását, megélhetését, a megtermelt értékekkel növekvő mértékben hozzájárulva a nemzetgazdasághoz, biztosítva az ország egészséges élelmiszerellátását.*

Átfogó fejlesztési célok

A nemzeti jövőkép elérése érdekében az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt fogalmaz meg. E négy cél – az OFTK hosszú távú teljes tervezési törekvéseinek megfelelően – üzenetet ad a társadalom és a gazdaság egészének, valamint a társadalom és a gazdaság környezethez való viszonyulására is.

Átfogó célok a gazdasági és társadalmi fordulatra ösztönöznek, az alábbiak szerint:

1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés

Cél a fenntartható gazdasági növekedés, a kiszámítható, érték-, tudás- és munkaalapú, hozzáadott értéket növelő és közhasznokat eredményező gazdasági fejlődés és jövedelemtermelés biztosítása.

Ennek érdekében cél a nemzetstratégiai ágazatokban történő beruházások és vállalkozásfejlesztés támogatása, a kis- és középvállalkozások, családi gazdaságok, nemzeti vállalatok megerősítése, piaci lehetőségeik szélesítése, a nemzeti szolgáltatási piacok visszaszerzése, a biztonságos élelmiszerellátás, a helyi gazdaság megerősítésével a helyi közösségek autonóm, önfenntartó, öngondoskodó erejének a helyreállítása.

2. Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom

Cél a népességszám növelése, a gyermekek születésének ösztönzése. További cél a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban és értékekben való gyarapodásának elősegítése, a közép- és az alsó-közép-osztály, valamint a közösségek és családok megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás.

Kiemelt cél a társadalmi megújulás és gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sport és a mozgás, valamint az egészséges táplálkozás ösztönzése. Ehhez kapcsolódik az egészségi állapot javítása, a hatékony közegészségügy és egészségügyi szolgáltatások, a megelőzés és rekreáció biztosítása.

A közszféra fordulatával a nemzeti hagyományokat tiszteletben tartó jó, szolgáltató, folyamatosan megújuló és hatékony állam, a köz- és közellátási szolgáltatások folyamatos megújítása, ennek keretében növekvő társadalmi biztonság, kiemelten közbiztonság, szociális, családi és személyi biztonság, információbiztonság, munkahely biztonság biztosítása a lakosságnak.

3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése

Cél a hosszú távú gazdasági potenciálunkat és életfeltételeinket biztosító természeti erőforrásainkkal való fenntartható gazdálkodás, az erőforrások megőrzése a jövő generációk számára, mind mennyiségben, mind minőségben.

Ezáltal cél az élelmiszer- és energiabiztonság, valamint a klímabiztonság biztosítása, az egészséges ivóvíz ellátás, a biodiverzitás, a tájak és az élővilág sokféleségének megőrzése.

4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Cél egy területileg összehangoltan, harmonikusan és fenntarthatóan működő, a meglévő térszerkezet rendszerét építő módon hasznosító és a környező makroregionális és globális kapcsolatokban aktívan részt vevő gazdasági, társadalmi térszerkezet megvalósítása, amelyben az ország, a Kárpát-medence és Európa szempontjából egyaránt jól együttműködő, értékeket teremtő és védő partnerként vehet részt az ország minden térsége és települése.

A többközpontú és hatékony térszerkezet megvalósítása érdekében szükséges az ország Budapest központúságának oldása, a gazdasági növekedés és beruházások területi terítése, a térségi versenyképességet és növekedést segítő térszerkezet, térségi kapcsolatok kialakítása, erősítése.

A térségi integráció, térségi kapcsolatok elmélyítéséhez a települési és térségi kapcsolatok, területi együttműködés és integráció erősítésére, város-vidék kapcsolatok megújítására, térségi autonómia, önellátó és önfenntartó képesség erősítésére van szükség.

A területi kohézió, térségi esélyegyenlőség erősítéséhez kiegyensúlyozott térszerkezet, területi kiegyenlítés, a perifériák, elmaradott térségek felzárkóztatása, a térségi sajátosságoknak megfelelő térségi fejlődési pályák kialakítása szükséges.

Specifikus célkitűzések

Az átfogó célok elérése érdekében az OFTK tizenkét, az átfogó célokénál egyenként jóval szűkebb tárgykörű specifikus célt tűz ki. E specifikus célok nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket ölelnek fel. E tizenkét cél – az OFTK hosszú távú teljes tervezési törekvéseinek megfelelően – üzenetet ad a társadalom és a gazdaság egészének, valamint minden ágazat számára is. Ugyanakkor már kirajzolja azokat a fejlesztési súlypontokat is, melyekre a középtávú fókuszált elképzelések épülhetnek.

Specifikus céljainkat a lehetséges kitörési pontokra és fordulatot igénylő területek köré építjük fel, az alábbiak szerint:

Gazdasági növekedés, versenyképes, innovatív gazdaság

Cél a magyar gazdaság újra-pozicionálása, külpiaci és belpiaci pozícióinak visszaszerzése, erősítése, a nemzetstratégiai ágazatokra és erőforrásainkra, értékeinkre alapozva gazdasági versenyképességünk növelése, a közhasznokat, kiemelten foglalkoztatást eredményező gazdasági növekedés, importkiváltó gazdasági termelés, mindezek révén a foglalkoztatás ösztönzése és a megélhetés, jó életminőség biztosítása.

Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztési célok:

A fejlődési potenciált hordozó ágazatok (autó és járműipar; elektronikai iparágak; híradástechnika; egészségipar; gyógyszeripar; turizmus; mezőgazdaság; élelmiszeripar; építő- és építőanyag ipar; logisztika; gépipar; szerszámgyártás; vegyipar) fejlesztése, fejlesztő központi és gazdasági csomóponti szerep erősítése, kreatív és innovatív termékfejlesztés, újraiparosítás, a geotermális potenciál kihasználása, a hálózati gazdaság fejlesztése, a közép-európai csomóponti gazdaság fejlesztése, a KKV-k megerősítése, a helyi gazdaság megerősítése, kiépítése.

Fordulatra épülő gazdaságfejlesztési célok:

KKV-barát gazdasági környezet és a foglalkoztatás fejlesztése, innovatív foglalkoztatás-ösztönzési programok, kutatás, technológiai fejlődés és innováció erősítése, energiahatékonyság és megújuló energetikai potenciál kihasználása. Intelligens, környezetkímélő és integrált közlekedésfejlesztés.

Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom

Cél a gyógyító és gyógyuló Magyarország megteremtése az egészségügyi szolgáltatások és ellátás, egészséges életmód, kiemelten a sport és az egészséges táplálkozás, valamint a rekreáció ösztönzésével.

Kitörési pontokra épülő egészségfejlesztési célok:

Gyógyítás és gyógyító tudásgazdaság erősítése. Ennek keretében az egészségipar és a termál- és egészségturizmus fejlesztése, gyógyfürdők és szolgáltatásaik, gyógyvizek hasznosítása. Kapcsolódó szabadidő gazdaság fejlesztése, a belföldi turizmus erősítése, ehhez kapcsolódva a kiemelt turisztikai vonzerők fejlesztése, a nemzeti kulturális örökség megőrzése és örökségturizmus bővítése, az üzleti turizmusban rejlő lehetőségek kiaknázása, célzott turisztikai K+F+I, szervezetrendszer marketing. Alkonygazdaság és segítséggel élők gazdaságának erősítése.

Fordulatra épülő egészségfejlesztési célok:

A gyermekvállalást ösztönző társadalompolitikai, illetve gazdasági programok indítása. Családbarát gyermekellátó intézményrendszer kialakítása. Az egészséges táplálkozás, egészséges életmód, rekreáció, a sportot, a mozgást, az egészséges életet lehetővé tevő közösségi terek biztosítása, az ezekre irányuló társadalmi és településfejlesztési programok megvalósítása. Egészségügyi ellátás és egészségügyi szolgáltatások javítása, bővítése, prevenció, rehabilitáció. Az egészségügyi, gyermek- és idősügyi ellátással, szakralitással, mentálhigiéniával összefüggő közösségi szolgáltatások biztosítása, bővítése.

Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás

Cél a vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása, ennek érdekében tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése, a sokszínű és életképes agrártermelés, az élelmezési és élelmiszerbiztonság, a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.

Kitörési pontokra épülő vidékfejlesztési célok:

A természeti erőforrások fenntartható használatára épülő életképes agrár- és élelmiszergazdaság, a foglalkoztatást, fenntarthatóságot biztosító agrár- és termelési szerkezet, kiemelten a kertészet és állattenyésztés fejlesztése, az ökológiai gazdálkodás erősítése, a genetikai alapok megőrzése. Egészséges élelmiszerek előállítás, a hozzáadott érték növelése, bel- és külpiaci pozicionálás, a termelők érdekeltségével és részvételével megvalósuló kereskedelmi hálózatok, értékesítési csatornák kialakítása, minőségi magyar termékek, élelmiszer-feldolgozás, élelmiszerbiztonság erősítése. Helyi termékek, helyi piacok, kistermelői értékesítés fejlesztése, helyi termékekre épülő közétkeztetés. Gasztronómiai kultúra javítása. Természet- és környezetvédelem, biológiai sokféleség megőrzése. Vidéki tájaink társadalmi és építészeti értékeinek megőrzése, hagyományok ápolása, helyi identitás erősítése.

Fordulatra épülő vidékfejlesztési célok:

Kiegyensúlyozott város-vidék kapcsolatok megteremtése. A vidéki értékekre és a vidék települési infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztésére alapozva a vidéki életforma presztízsének javítása, fiatalok vidékre településének ösztönzése. Kiegyensúlyozott föld- és birtokszerkezet kialakítása, családi gazdaságok erősítése, demográfiai földprogram, szövetkezesek fejlesztése, szociális földprogram. Népfőiskolák, tájközpontok, kutatóintézetek megerősítése, hálózati bővítése. Komplex tájgazdálkodási programok megvalósítása. Helyi és magyar termékekkel kapcsolatos fogyasztói tudatosság erősítése. Helyi gazdaságfejlesztés, helyi termékek (lokalikumok), gazdasági együttműködések, helyi és térségi piacszervezés, kézművesség erősítése, közvetlen értékesítés bővítése. Gazdasági diverzifikáció, vidéki turizmus szerepének növelése.

Kreatív és tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás

Cél a nemzeti kreatív képességeinkre, tudástőkénkre és tudáserőforrásainkra építő értékteremtés és gyarapodás, ennek érdekében az infó-kommunikációs háttér javítása, a gazdasági és társadalmi megújulást és a megélhetést biztosító képzési rendszer kialakítása, a fejlesztéseknek kedvező szellemi, innovációs környezet biztosítása.

Kitörési pontokra épülő tudásfejlesztési célok:

A tehetség és kreativitás itthoni kibontakoztatása. Tudásgazdaság kiépítése, erősítése, ahhoz kapcsolódva a felsőoktatás és az egyetemek, kutatóközpontok fejlesztése, együttműködések erősítése. Innovációk ösztönzése, kulturális kreatív tevékenységek támogatása. A társadalmat szolgáló innováció, K+F.

Fordulatra épülő tudásfejlesztési célok:

Az élethosszig tartó tanulásra ösztönzés, az emberek munkaerőpiaci esélyeinek növelése a tudás és készségfejlesztés lehetőségének biztosításával. Szakképzés fejlesztése, különösen a stratégiai ágazatokban és a hiányszakmákban, felnőttképzés, továbbképzések. Digitális fordulat, infokommunikációs hozzáférés bővítése. Közösségi és szociális gazdaságfejlesztés, szociális jellegű foglalkoztatás, közfoglalkoztatás, önkéntesség erősítése.

Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris társadalom

Cél a gyarapodó, szolidáris, felelős és összetartó, értékeit ismerő, értéktudatos társadalom és helyi közösségek kialakítása, a tudatos, közösségi alapon szerveződő Magyarország.

Kitörési pontokra épülő közösségfejlesztési célok:

Hagyományalapú társadalom, nemzeti és közösségi érték alapú fejlesztések, hagyományok, kulturális örökség megőrzése.

Fordulatra épülő közösségfejlesztési célok:

Közösségi és családi életre nevelés, öngondoskodási képesség, szolidaritás, társadalmi befogadás erősítése. A közösségi életet és a gyermekvállalást ösztönző, családbarát közszolgáltatások. Közösségi értékrend erősítése, értékteremtés, nemzeti szellemi gyarapodás elősegítése. Nemzeti és nemzetközi kapcsolatok erősítése, kiemelten a Kárpát-medencei térségben. Szegénység felszámolása, társadalmi felelősségvállalás, társadalmi, fogyasztói és környezeti tudatosság.

Biztonság, korszerű és hatékony állami szerepvállalás

Cél a magyar közszféra hatékonyabb szerepvállalása a közjó, a munka, a rend, a biztonság, a tudás és a munka szolgálatában.

Kitörési pontokra épülő közszféra-fejlesztési célok:

Stratégiaileg vezérelt, célzott fejlesztéspolitikai.

Fordulatra épülő közszféra-fejlesztési célok:

A szolgáltató, megújulásra képes és hatékony állami működés elősegítése, a közszolgáltatások megújítása. A közbiztonság, családi és személyi biztonság, élelmiszer-, egészség- és energiabiztonság, klímabiztonság, információbiztonság biztosítása.

Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata

Cél a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság-fejlesztés, a stratégiai természeti erőforrások, a víz, a talaj, az ásványkincsek, valamint a biodiverzitás megőrzése, fenntartható használata.

Kitörési pontokra épülő erőforrás-gazdálkodás-fejlesztési célok:

Természeti erőforrásaink fenntartható és stratégiai szemléletű hasznosítása, termőföld és talajok, vízbázisok védelme, ivóvízminőség javítása, tájgazdálkodási keretbe illeszkedő vízgazdálkodás. Energiahordozókkal, építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás, ásványkincsek védelme. Biológiai sokféleség, táji sokszínűség védelme, megőrzése.

Fordulatra épülő erőforrás-gazdálkodás-fejlesztési célok:

Zöldgazdaság bővítése, energia-hatékonyság, energia-biztonság, megújuló energia térségi autonóm energiaellátási rendszerekben való hasznosítása, geotermikus energia komplex hasznosítása, földhő hasznosítás. Klímabiztonság, települési, intézményi klímavédelem, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás.

Az Országos Fejlesztési Konceptió és Országos Területfejlesztési Konceptió célrendszerének kapcsolata az uniós és a hazai célkitűzésekhez

Az ország, mint makroregionális térszerkezeti csomópont (HUB)

Cél az ország központi fekvéséből (Európa közepe) adódó fejlesztési potenciál kibontakoztatása, makroregionális csomóponti funkcióinak erősítése, a fenntarthatóság figyelembevételével.

Makroregionális kapcsolatrendszer fejlesztése, csomóponti funkciók (HUB) erősítése, kiterjesztése. A közép-európai szerep növelése a Duna-térség és a V4+2 együttműködés gazdaságfejlesztési kereteibe illeszkedve. A Kárpát-medencei térszervező szerep erősítése, a Kárpát-medencei térségi és településközi kapcsolatok szélesítése, Kárpát-medencei gazdaságfejlesztési és vidékfejlesztési együttműködések kialakítása, erősítése, határ menti térségek fejlesztése az elérhetőségen és a gazdasági és kulturális kapcsolatokon keresztül. A térszerkezet funkcionális fejlesztése, a fejlesztési tengelyek, növekedési térszerkezeti elemek fejlesztése, szabad vállalkozói zónák, gazdasági övezetek kialakítása.

Növekedésünk motorjai: városok, kiemelt térségek és befektetési övezetek

Cél a településhálózat egységes elvek alapján történő fejlesztése, a többszintű településhálózati kapcsolatok kiegyensúlyozott működtetése, korszerű várospolitikai és városfejlesztés, városhálózati kapcsolatrendszer javítása, a térszerkezet funkcionális fejlesztése.

Egységes fenntartható várospolitikai megteremtése, a funkcionális várostérségek, mint módszer és elv alkalmazása. A növekedés színtereinek biztosítása a nagyvárosi centrumok fejlesztésével, térségközponti és térség-szervező szerepük erősítésével, határon átnyúló városkapcsolataik fejlesztésével, valamint a megújuló település-hálózattal, az elérhetőség megújuló rendszereivel. Egyes térségek sajátos gazdasági profillal szintén a növekedés és a növekedés decentralizációjának szolgálatába állíthatók. Jó példa erre maga a Balaton (illetve egyéb turisztikai térségek) fenntartható fejlesztése, vagy a nagyvárosok körüli tudásintenzív, innováció-orientált befektetési zónák.

Vidékies térségek értékalapú felemelése

Cél – a Nemzeti Vidékstratégiával összhangban – a vidéki térségek táji és közösségi értékeire, természeti erőforrásaira alapozott felemelése, a speciális térségi vidékfejlesztési problémák kezelése, az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű vidéki térségekben.

Eltartóképességét saját értékei alapján megszervezni képes vidék

Táji és kulturális örökségi értékekre alapozott vidéki térségfejlesztés, tanyás térségek fejlesztése, aprófalvas térségek fejlesztése, a felzárkóztatást igénylő vidéki térségek, köztük a Cserehát és az Ormánság felemelése, a Tisza-völgy komplex fejlesztése.

Meg kell említeni, hogy számos vidékies térség a klímaváltozás hatásainak különösen ki van téve (pl. Homokhátság). Ezért koncentrálnunk kell e térségek alkalmazkodó képességének növelésére. (E törekvés nem kizárólagosan a vidékies térségeket érinti, a kedvezőtlen klímahatások ellen a városainkban is védekezni kell.)

Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén

A területfejlesztés klasszikus célja, a felzárkóztatás még mindig időszerű Magyarországon. Ezért cél a leszakadó, hátrányos helyzetű térségek, külső és belső perifériák fejlesztése, az eddigieknél sokszínűbb eszközök alkalmazásával, például speciális gazdaságpolitikai eszközökkel, saját meglévő társadalmi és gazdasági erőforrásaik kibontakoztatásával.

Belső és külső perifériák felzárkóztatása, becsatolása az ország gazdasági és társadalmi vérkeringésébe, ipari válságtérségek fejlesztése, leszakadó vidéki térségek fejlesztése, mélyszegénységben élő térségek fejlesztése, közte a romák által lakott térségek, települések felemelése, e térségek gazdasági lételeméinek megerősítése.

Mobilitás, az elérhetőség megújuló rendszerei és kapcsolt terei

Cél a gyors és hatékony elérhetőség és a fenntartható mobilitás biztosítása valamennyi területi szinten, hogy az egyes térségek képesek legyenek kiaknázni gazdasági potenciáljukat és erősíteni versenyképességüket.

Elérhető Magyarország

Helyi szinten a hatékony és fenntartható városon belüli, illetve a város és vonzáskörzete közötti mobilitás biztosítása, térségi szinten a foglalkoztatási központok elérhetőségének biztosítása, országos szinten a többközpontú fejlődés elve alapján a centralizáltság oldása, a transzverzális kapcsolatok erősítése, hazánk erősen differenciált településhálózatának figyelembe vétele a hagyományostól eltérő megoldások alkalmazásával.

Az Országos Fejlesztési Konceptió és Országos Területfejlesztési Konceptió területi jellegű specifikus céljainak kapcsolódása az uniós és a hazai célkitűzésekhez - Hazai fejlesztési prioritások a 2014-2020-as EU programidőszakra

Középtávon az OFTK kijelöli azokat a stratégiai fókuszokat, melyek az ország hosszú távú kibontakozását szolgálhatják. E kibontakozást a fókuszált beavatkozásokon messze túlmutatóan az ország ágazatainak és térségeinek mindegyikében meg lehet tapasztalni. Az OFTK ennek megfelelően középtávon már nem teljes tervezést ad, hanem a beavatkozási területeket szándékosan szűkíti. Így a 2014–2020-as fejlesztési időszak döntően uniós forrásokból táplálkozó, de az eddigiekhez képest szűkösebb erőforrásait már a valóban fontos, hozzáadott értéket produkáló területeken kell majd felhasználni. Remélhetőleg már középtávon számszerűsíthető eredményeket lehet így elérni. A prioritások kialakítása során igazodni kellett a forrásbiztosító Európai Unió által az időszakra megfogalmazott elvárásokhoz is.

A fókuszokban az OFTK az alábbi öt fejlesztési prioritást fogalmazza meg:

Új Gazdaság – növekedő patrióta gazdaság, fokozódó kis- és középvállalati nemzetközi teljesítmény

A legfontosabb prioritásunk a magyar gazdaság újra-pozicionálása, versenyképességének, közép-európai csomóponti (HUB) szerep funkcióinak erősítése. A magyar gazdaság folyamatos növekedésével a térségben a legerősebbek közé kell, hogy emelkedjen (a GDP megduplázása irányában jelentőset kell lépnünk 2020-ig). Ennek kulcsa az export maximalizálásában és az importkiváltó gazdasági termelés ösztönzésében rejlik.

A magyar gazdaság újból tágabb térsége vezető gazdaságává válik

E tevékenységek egyre nagyobb mértékben kell, hogy támaszkodjanak a hazai tulajdonú kis- és közepes vállalkozásokra, természetes partnerségben a növekedés jelenlegi motorjaival, a multinacionális vállalatokkal.

Mindehhez szintén szükséges a termelési tevékenységek súlyának növelése, az ország újraiparosítása, ennek keretében a kitörési pontként meghatározott kulcsiparágak fejlesztése és különleges adottságaink kiaknázása, valamint a gazdasági hálózatok (klaszterek, beszállítói láncok) erősítése.

A befektetések ösztönzése, a külső erőforrások bevonása továbbra is elengedhetetlen a magyar gazdaság működtetéséhez és bővítéséhez. E téren fókuszba kell helyezni a külgazdasági kapcsolataink új irányait is: keleti nyitás.

Erőforrásainkat fenntartható módon a növekedés szolgálatába kell állítani. Fejlesztéseinket a lehető legnagyobb mértékben hazai erőforrásokra kell építeni: hazai alapanyagokra, nyersanyagokra, munkaerőre és tudásra, azaz adaptált vagy helyben alkotott kreatív innovációkra.

Fordulat a teljes foglalkoztatottság felé

Hazánk versenyképességének erősítéséhez és gazdasági felzárkózásához elengedhetetlen a rendkívül alacsony foglalkoztatási rátánk felemelése 75 százalékra. Ez minél magasabb arányban magas hozzáadott értékű munkahelyek teremtésével kell, hogy megoldódjon. Középtávon azonban fel kell készülni arra is, hogy igazán jelentős eredményeket nem így lehet elérni, hanem a munkaerőpiacról régóta – adott esetben generációk óta – kiszorult alacsony képzettségű tömegek munka világába való visszavezetésével (pl. közmunkaprogramokkal). Ennek hiánya egyes hazai térségek gazdasági-társadalmi rendszerének teljes összeomlásával fenyeget már akár középtávon is, amit minden eszközzel el kell kerülni.

Az állami közmunkaprogramok szerepét azonban egyre inkább a magánszférának kell átvennie, és az erősen munkaintenzív ágazatok (pl. mezőgazdaság, új zöldinfrastrukturás építőipar) fejlesztése prioritást kell, hogy élvezzen, különösen az országos jelentőségű foglalkoztatási gondokkal sújtott térségekben.

A foglalkoztatás érdekében a foglalkoztathatóság javításával is lehet tenni. Ehhez szükséges a magyar népesség mentális és fizikai állapotának javítása. A lehető legtöbb, magas életkorban stabilan munkaképes korú egyénre van szüksége a társadalomnak. Ehhez lényeges életmódváltásra van szükség, hogy népbetegségeink kockázata csökkenjen a lakosság körében.

A megváltozott világ gazdasági környezetben már középtávon meg kell kezdeni egy új foglalkoztatási rendszer kialakítását, mely igazodik az egyéneket és a családokat érintő új munkahelyi kihívásokhoz (felgyorsult élet, állandó időhiány), a világszerte csökkenő állami szociális szerepvállaláshoz (fokozott egyéni és családi szerepvállalás), és a gazdaság javuló teljesítménye mellett is egyre csökkenő élőmunka szükséglethez (egyre kevesebb teljes munkaidős állás biztosítható).

Útban az energiafüggetlenség felé

A megújuló és alternatív energiaforrások kiaknázásával, a decentralizált térségi/lokális energetikai rendszerek kiépítésének támogatásával, az energiatudatosság fokozásával, energiahatékonyság növelésével, a geotermikus energiapotenciálunk kihasználásával csökkenthető hazánk energiafűggsége, javítható az ellátásbiztonság és létrejöhet az energiahatékony, jelentős megújuló energia potenciáljával felelősen és hatékonyan gazdálkodó magyar társadalom és gazdaság.

Már energiafűggségünk kismértékű csökkentése is óriási lökést adhat a magyar gazdaság és az államháztartás számára, melyben az energiainport jelenleg óriási terhet, kiadási tételt jelent.

A képzett és képzetlen munkaerőt egyaránt igénylő térségi energetikai rendszerek, valamint energiahatékonysági átalakítások a jövedelmek egyenletesebb elosztását és térségekben tartását is lehetővé teszik. Így nagymértékben hozzájárulhatnak a foglalkoztatási célok eléréséhez, valamint a leszakadt térségek felzárkóztatásához is. Ehhez építőipari szemléletváltás is szükséges: az extenzív (zöldmezős ingatlan és infrastruktúrafejlesztő) irányok helyett intenzív hangsúlyokkal (az átalakítást, zöld infrastruktúrákat preferáló), az energiahatékonyságot is szolgálva.

A közösségi és az alternatív, egyéni nem motorizált közlekedés újbóli térnyerése a településeken belüli és települések közötti közlekedésben, valamint a kötöttpályás közlekedés preferálása a komplexebb élıhetőségi és fenntarthatósági szempontok mellett az energiaigényünk csökkentésére is nagymértékben kihat.

Népesedési fordulat a gyermekvállalás fokozásával

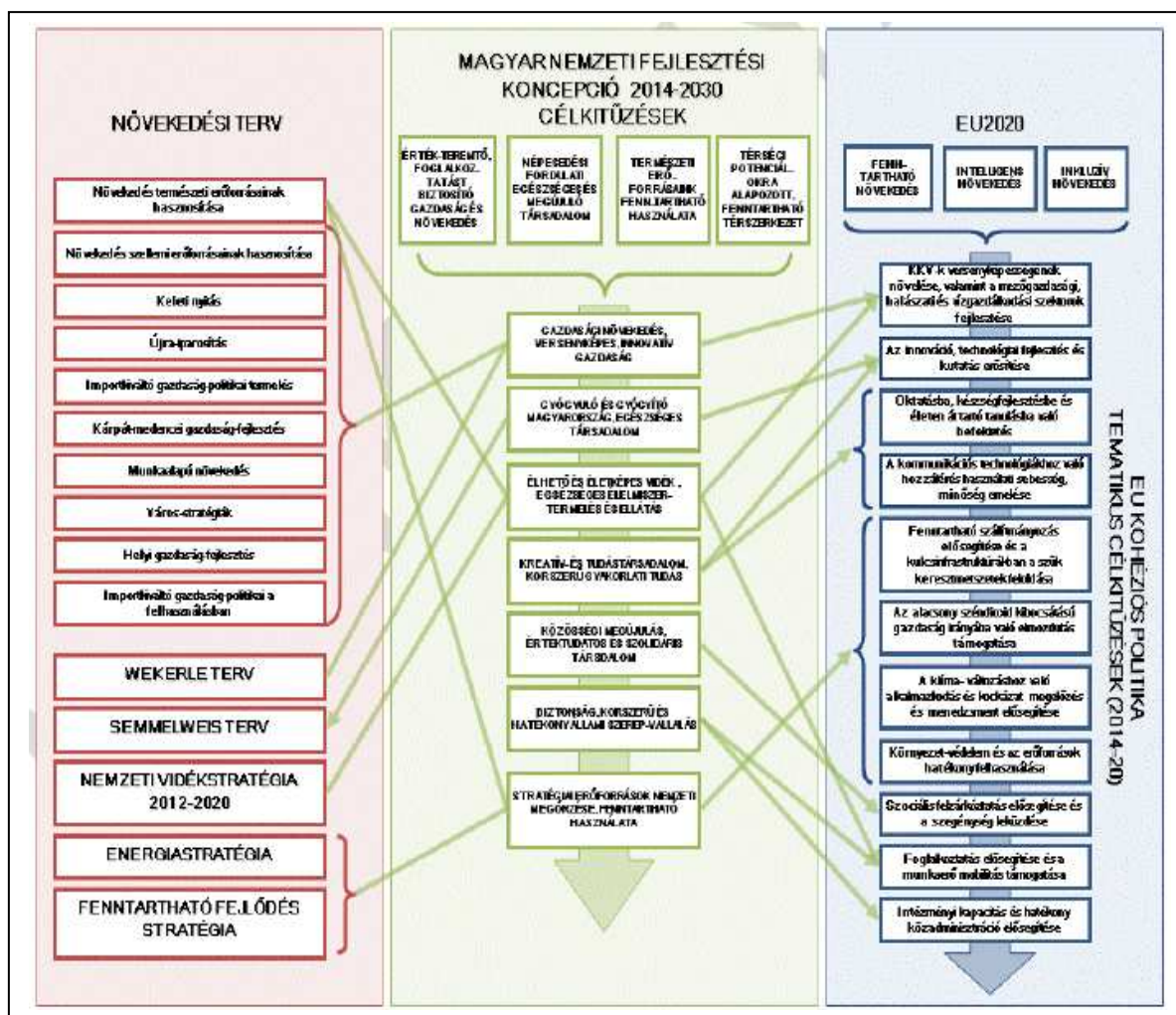
A népesedési fordulat a középosztályra építve érhető el gyermekbarát köz- és gazdasági szféra kialakulásának ösztönzésével. A magyarok számára fontos érték a család, mely komoly növekedési lehetőségeket rejt magában. Ehhez azonban családbarát adózásra és közigazgatásra, a gyermekvállalást ösztönző munkarend és atipikus foglalkoztatási formák bevezetésére, a családi vállalkozások támogatására, családbarát települések kialakítására és a gyermekelhelyezési-nevelési közszolgáltatások (ld. bölcsőde, óvoda és napközi) újjászervezésére van szükség.

Területi integráció az erős helyi gazdaság bázisán

E leszakadó térségek továbbra is többletforrásokra számíthatnak fejlesztésük során, de a szűkülő közfejlesztési források miatt egyre fontosabb, hogy a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott külső és belső perifériák felzárkóztatása alapvetően belső erőforrásaikra építve történhet. A humán, társadalmi, természeti és gazdasági erőforrások feltárásával, kiaknázásával és térségben tartásával, a helyi gazdaság (helyi termékek, hungarikumok, tudatos fogyasztói szokások) dinamizálásával a klasszikus versenyképesség szempontjából hátrányban lévő térségek is relatív versenyképességre tehetnek szert és egy gazdaságilag, társadalmilag és környezetileg fenntartható pályára lépve ismét bekapcsolódhatnak az ország vérkeringésébe, megállítva az ország területi szétszakadását, a szegénység újratermelődését, fokozódását.

Meg kell szüntetni az életkörülményekben és a létbiztonságban az évtizedek során kialakult nagy különbségeket a térségek és esetenként településrészek között: erős állami szerepvállalással a leszakadt térségeket vissza kell csatolni az ország törzsterületeihez. Egyrészt a helyben való foglalkoztatással vagy a mobilitás, illetve a kedvezőbb körülmények közé való elköltözés támogatásával munkához kell juttatni a jelenleg munkanélküli tömegeket. Az etnikai és jövedelmi alapon kialakuló térségi szegregációs folyamatokat meg kell állítani a társadalmi integrációval, és a békés egymás mellett élés kultúrájának erősítésével.

A Nemzeti Reform Program vállalásai az EU 2020 stratégiához kapcsolódóan

- A 20–64 évesek foglalkoztatási rátájának a jelenlegi 69%-ról legalább 75%-ra növelése.
- A kutatás-fejlesztési ráfordítások bruttó hazai termékhez viszonyított szintjének 1,8%-ra növelése.
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának legfeljebb 10 százalékos növekedése a 2005. évi szinthez képest; a teljes energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részarányának 14,6 százalékra növelése; 10 százalékos energia megtakarítás elérése.
- A felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának 30,3 százalékra növelése a 30-34 éves népességen belül; az oktatásban, képzésben nem részesülő, legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkezők arányának 10 százalékra csökkentése a 18-24 éves népességen belül.

Az OFTK város- és területfejlesztésre vonatkozó átfogó szakpolitikai iránymutatásai

Az Európai Unió és a szakterület által is támogatott alapelvek az integrált és fenntartható városfejlesztéshez kapcsolódnak. A várostérségek a gazdasági fejlődés motorjai, az innováció központjai, ahol a társadalmi, gazdasági és területi kohézió megvalósítható, így az Európa 2020 Stratégia megvalósításában a városok szerepe kulcsfontosságú. A városok fenntarthatósága a hosszú

távú fejlődés alapvető feltétele, mivel a városokat érintő társadalmi-demográfiai válság vagy a környezeti problémák az Unió gazdasági növekedését és társadalmi kohézióját veszélyeztethetik.

Az európai várostérségeknek az integráció terepévé kell válniuk, mely megalapozza a nemzeti és európai szintű integrációs stratégiákat.

Az „európai város” közös jellemzői között szerepel a területi kohézió, társadalmi integráció vagy a kiegyensúlyozott gazdasági fejlődés célkitűzése, továbbá a közpolitikák egységes terület-felhasználást eredményező városfejlesztésre gyakorolt befolyásolási képessége. Fontos szempont az európai területi fejlődés közös értékeinek kérdésköre, mint a többközpontúság és a kiegyensúlyozott területi struktúra szempontrendszer, a városhálózatok és város-vidék kapcsolatok témája.

Az ország kiegyensúlyozott és hatékony területi fejlődésének biztosításához továbbra is szükséges a területfejlesztés és a területrendezés harmonizálása.

A tudáshoz, a munkaerőhöz a termékekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférés meghatározó szerepet játszik a térségek gazdasági fejlődésében. Az elérhetőség és biztosításának egyik eszközeként a közlekedésnek hozzá kell járulnia a társadalmi és gazdasági célok megvalósulásához. Ezért elengedhetetlen, hogy megfelelő minőségű, mennyiségű, valamint a területi sajátosságokat figyelembe vevő és kiszolgáló közlekedési rendszer jöjjön létre, hiszen a konkrét fizikai kapcsolatok hiánya akadályozza a térségeket, településeket gazdasági potenciáljuk kiaknázásában.

Figyelembe kell venni azonban, hogy az elérhetőség nem csak a mobilitás (közlekedés) mennyiségének és minőségének fokozásával javítható, hanem keresleti oldalról az utazási igények csökkentésével, valamint egyéb alternatív megoldásokkal, például az infokommunikációs szolgáltatások fejlesztésével is. A tudás és információáramlás globális hálózataihoz való hozzáférés ma már gyakran a közvetlen, földrajzi közelségből adódó fizikai kapcsolatoknál is nagyobb jelentőséggel bír. Ehhez a technológiai infrastruktúra kiépítésén (vezeték nélküli internet-hozzáférés a közhasználatú tereken, szélessávú internet-hozzáférés minden településen) túl szükség van a digitális írástudatlanság felszámolására is.

A közlekedési infrastruktúra kötött és állandó jellegéből fakadóan ellentmondásban van a globalizációs folyamatok változékonyságával és gyorsaságával. Ahhoz, hogy a hosszú távra tervezett létesítmények alkotta hálózat megfelelően alkalmazkodni tudjon a gyors változásokhoz és azokhoz a körülményekhez, amelyek a jelen pillanatban még nem ismertek, fokozott rugalmassággal kell rendelkeznie. A rugalmasságot elsősorban az alternatív útvonalak és közlekedési módok biztosításával lehet garantálni, tekintettel az eltérő területtípusok igényeire.

Kiemelkedően fontos szempont a közlekedési rendszer fenntarthatóságának biztosítása gazdasági, környezeti és társadalmi szempontból is. A beruházásoknál a gazdasági és társadalmi jólét maximalizálására, és a negatív környezeti hatás minimalizálására kell törekedni.

Az ország földrajzi helyzetéből fakadóan alkalmas az Észak- és Dél-Európa, ill. Nyugat- és Kelet-Európa közötti kapu szerepére. A helyzetünkből adódó potenciál megfelelő kiaknázásához a közlekedés nagymértékben hozzájárulhat. Európa és Magyarország számára is kiemelt jelentőséggel bírnak a kelet-nyugati és az észak-déli kapcsolatok, a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) elemei. Mindkét irányban a kapcsolatok bővítése és az útvonalak diverzifikálása szükséges. Az átmenő forgalmat a lehető legnagyobb arányban a fenntartható közlekedési módokra, elsősorban vasútra kell terelni, annak érdekében az a lehető legkisebb károkozással tudjon keresztülhaladni az ország területén.

Horizontunk azonban az OFTK tézisei szerint nem végződhet Európa határainál. Nemzetgazdasági jelentőségű kérdés gazdaságunk kelet felé történő erőteljesebb nyitása is, amelyben a közlekedési hálózatoknak kiemelt feladata van. Ugyanakkor nem csak a közvetlen légi és vasúti elérhetőségi kapcsolatok kialakítása fontos, hanem az Ázsia felé közvetítő szereppel bíró európai nagyvárosok (pl. Hamburg) felé történő csatlakozás is.

A globális és európai hálózatokba való fokozottabb bekapcsolódás érdekében szükséges:

- a határon átnyúló, nemzetközi közúti, vasúti és légi elérhetőség javítása, különös tekintettel az K-Ny és É-D hálózati irányokra (TEN-T);
- a Duna és a Tisza belvízi és nemzetközi közlekedésben betöltött szerepének növelése;
- a közelebbi külföldi fővárosokkal, nagyobb gazdasági/kulturális központokkal való autópálya/gyorsforgalmi út kapcsolat fejlesztése;
- a nagy áteresztőképességű nehéz tehervonatokkal járható vasúti fővonal-hálózati elérhetőség, valamint nemzetközi feladatokat is ellátó regionális logisztikai központok fejlesztése;
- a határ túlsó oldalán levő legközelebbi nagyváros felé napi rendszerességgel közlekedő személyszállító vonatok komfort és menetidő tekintetében való színvonalának emelése;
- a szomszédos országbeli, egymáshoz viszonylag közeli repülőterek együttműködése és feladatmegosztása.

Az európai policentrikus területi fejlődés alapjai a legfejlettebb városok, amelyek egy többközpontú rendszer részeként együttműködnek egymással, elősegítve ezzel saját és tágabb térségük fejlődését. A közlekedéshálózat országos és nemzetközi jelentőségű elemeinek kialakításakor is a többközpontú fejlődést kell szem előtt tartani, melynek legfontosabb eleme a centralizáltság oldása, a vidéki nagyvárosok erősítése.

Kulcsfontosságú a saját városaink bekapcsolása az európai és a globális közlekedési hálózatokba, a hazai és a globális jelentőségű európai és nemzetközi nagyvárosok közötti közlekedési kapcsolat megteremtésével, az elérhetőség javításával.

Emellett kiemelten fontos az országos jelentőségű központok összekapcsolása úgy, hogy Budapest megkerülésével, a belső és külső nagyvárosi gyűrűn is elérhetőek legyenek. Ezáltal a főváros és agglomerációja mentesülne az országos tranzitforgalom okozta terheléstől.

Biztosítani kell az regionális jelentőségű központok összekapcsolását, policentrikus hálózatba szervezését a másodrendű főúthálózat fejlesztésével, a megyeszékhelyek és középvárosok esetében vasúti összeköttetéssel is. Fontos, hogy kiépüljenek azok a közvetlen, transzverzális kapcsolatok, amelyek eddig gátolták a hatékony regionális munkamegosztás kialakulását.

A regionális jelentőségű központok összekapcsolásán túl biztosítani kell, hogy a kis-és középvárosok, csakúgy, mint azok a települések, amelyeket maguk köré szerveznek egymással is minél jobban összekapcsolódjanak annak érdekében, hogy a térségen belül külön-külön rendelkezésre álló erőforrások minél nagyobb mértékben kombinálhatóak és helyben tarthatók legyenek. A helyi hálózatos struktúra így új gazdasági és társadalmi kapcsolatok kialakulását indukálja, és lehetővé teszi a helyi erőforrásokra épülő endogén fejlődést.

A többközpontú fejlődést elősegítő lehetőségek:

- az országos jelentőségű központokat összekötő, a fővárost messze elkerülő közvetlen (transzverzális) gyorsforgalmi utak és vasútvonalak kiépítése;
- a transzverzális autóbusz- és vasúti közlekedés minőségének fejlesztése;
- a fővárossal való vasúti (fővonal, másodrendű) összeköttetés, Intercity szinten, közvetlen vonatokkal; többé-kevésbé rendszeres tehervonat közlekedés biztosítása.

A duális gazdasági térszerkezet oldásának, a kis-és középvállalkozások erőteljesebb integrációjának feltétele a beszállító hálózatok erősítése, amelyet az elérhetőségoldaláról is támogatni kell. Ezért biztosítani kell a beszállítók és a multinacionális vállalatok közötti sokoldalú és rugalmas elérhetőséget.

Javítani kell a funkcionális és foglalkoztatási központok elérhetőségét, hogy összekötő kapocsként működhessenek vonzaskörzetük és a többi központ között. Annak érdekében, hogy a vidéki, illetve a társadalmi-gazdasági szempontból periférikus térségekben élők minél kevesebb hátrányt szenvedjenek a szolgáltatásokhoz és a munkahelyekhez való hozzáférés tekintetében, alternatív lehetőségek kiaknázásán túl elsősorban a napi munkába járást megbízhatóan lehetővé tevő közösségi, és közúti közlekedés javítása szükséges.

Az országos jelentőségű nagyvárosok elérhetőségét a kis- és középvárosokból is biztosítani kell a főúthálózat fejlesztésével, közösségi közlekedés számára pedig az egyéni közlekedéssel versenyképes vasúti kapcsolatokat kell kialakítani, kiegészítve a ráhordó autóbusz hálózattal.

A foglalkoztatási és funkcionális központok elérhetőségének javítása érdekében szükséges:

- lehetőség szerint másodrendű főút, vagy jó minőségű mellékút szintű infrastruktúra biztosítása, vasúti közösségi közlekedés fejlesztése;
- városok közötti transzverzális főúthálózat fejlesztése, burkolat megerősítése, hiányzó kapcsolatok kiépítése;
- integrált, egymást kiegészítő vasúti és autóbusz közlekedés kialakítása;
- közvetlen elsőrendű közút (főút vagy gyorsforgalmi út) és vasúti kapcsolat kialakítása a régió megyeszékhelyei között;
- határ menti közlekedési kapcsolatok kiépítése, fejlesztése.

A helyi közlekedésnek a település és közvetlen környezetében megtalálható funkciók és szolgáltatások elérését kell biztosítani a lehető leghatékonyabb módon. Szakítva az egyoldalú mobilitási szemlélettel, az elérhetőséget az utazási igények és távolságok csökkentésével is javítani kell a vegyes területhasználat és egyéb eszközök (infokommunikációs technológiák, munkaszervezés) segítségével.

Határozottan növelni kell a fenntartható közlekedési módok (kiemelten a kötöttpályás, valamint egyéni fenntartható formák, például kerékpáros közlekedés) szerepét a helyi közlekedésben, megfelelő közlekedésszervezés és szemléletformálás révén. Az infrastruktúrafejlesztésnek ezen túlmenően a közlekedési módok közötti zökkenőmentes váltás biztosítására is tekintettel kell lennie (intermodális csomópontok, P+R és B+R parkolók, összehangolt menetrend).

A város és térsége esetében alkalmazható megoldások:

- utazási igény és távolság csökkentése vegyes területhasználat, a tranzitforgalom kiszűrése (elkerülő útvonalak);
- városi tömegközlekedés fejlesztése, intermodális csomópontok, P+R, B+R parkolók kiépítése;
- biztosítani kell, hogy a kis- és középvárosok a maguk köré szerveződő települések bármelyikéből elérhetőek legyenek közúton és közösségi közlekedéssel.

Hazánk településhálózatának egyes elemei elérhetőségi szempontból különösen hátrányos helyzetben vannak. Az elsősorban a Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon jellemző aprófalvas térségek és az Alföld szórványtelepülései (tanyák) központoktól távoli elhelyezkedésükkel és alacsony népességükkel komoly kihívások elé állítják a hatékony és fenntartható közlekedés megvalósítását. Ezen kihívások indokolják azt, hogy ezekben a térségekben az eddigiektől eltérő, alternatív megoldásokat is alkalmazzunk annak érdekében, hogy a közlekedési hálózat biztosítani tudja ezeknek a településhálózati szempontból sajátos helyzetű térségek elérhetőségét.

Helyi szinten alkalmazható megoldások:

- hiányzó térségi kapcsolatok kiépítése, különösen a zsákfalvak, határ menti települések esetében, meglévő kapcsolatok fejlesztése;
- az elérhetőség javítása az információs technológiák és az internet alapú szolgáltatások fejlesztésével, a digitális írástudatlanság felszámolásával;
- utazási igény és távolság csökkentése alternatív közlekedési megoldások alkalmazásával, főleg a kis létszámú és rugalmas személyszállítási igények kielégítésére. (pl. mozgó közszolgáltatások rendszere, rugalmasan működtetett járatok, közös autóhasználat, kerékpárút-hálózat stb)

A területfejlesztés és területrendezés szoros és sajátos egymásrataltságra áll. A területfejlesztés – és a területhasználat szempontjából releváns többi ágazati politika – számára a területrendezés szabályrendszere jelenti az általuk megfogalmazott térhasználati elvek, célok szilárd hátterét, érvényesülésük egyik biztosítékát. Ugyanakkor ez a szilárd szabályrendszer önmagában nem fejlesztéspolitika és nem is lehet kizárólagos területhasználati politika, hiszen nem terjedhet ki minden területi folyamatra, területi jelentőségű gazdasági, társadalmi tevékenységekre.

A hatékony és korszerű területrendezésnek folyamatos, rendszeresen megújuló, összehangolt rendszert kell alkotnia az ország területi képét megalkotó fejlesztési stratégiákkal, melyek közül a legátfogóbb a területfejlesztésé.

A területfejlesztés orientálja a területrendezést, elképzeléseinek tehát orientálnia kell a rendezés szabályrendszerét, természetesen nem kizárólagosan és főleg inkább stratégiai szinten.

A takarékos és átgondolt területhasználat a legfontosabb térhasználati elvek egyike. A kihasználatlan beépített területek, barnamezők jobb kihasználásával hosszú távon a nemzetgazdaság számára fontos erőforrásokat védünk meg, biztosítva ezzel a gazdasági növekedés feltételeit, miközben csökkent értékű területek értékét is növelhetjük. A barnamezős beruházások támogatása tehát nemzetgazdaságilag is hatékony. A gazdaságfejlesztés hatékony területi, területhasználati orientálásának része lehet az egyes térségek gazdasági/társadalmi fejlődését szolgáló beruházások tervezésénél a fokozottabb területi megközelítés, ágazati orientáció, a beruházók és a térség számára legkedvezőbb helyszínek központilag segített kiválasztása, a barnamezős területek központi nyilvántartása.

A takarékos helyhasználatot érvényesíteni kell a településfejlesztésben is. A városok szétterülésének elkerülése, a tagolt és kompakt városszerkezet kialakítása az agglomerációs településeket is erősen érinti, valódi térségi szintű térszervezési feladat. A vidékies területhasználatoknál is kerülni kell a talajpusztulást, visszafordíthatatlan talajvízcsökkenést okozó tevékenységeket. Az infrastruktúra-fejlesztések tervezésénél az ezt figyelembe vevő megoldásokat kell támogatni. Mindez többek között a természeti értékek és erőforrások védelme mellett a tájnak a klímaváltozás hatásaival szembeni ellenálló képességét is fokozza.

Napjainkban különösen fontossá vált a víz-, energiaellátás, az infokommunikációs csatornák és a közlekedési hálózatok biztonságos és színvonalas elérhetősége minden térség, minden település számára. Külön ki kell emelni a leszakadó, periférikus térségek és az aprófalvak, tanyák infrastrukturális elérésének fejlesztését, mivel ezek felemelkedéséhez ezek elmaradhatatlanok. A környezeti infrastruktúra (hulladékgazdálkodási rendszerek, szennyvízkezelés) térszervezésében is meghatározó az ellátás- és környezetbiztonság, emellett a fejlesztések gazdasági, foglalkoztatási hatásait is érdemes a tervezéskor figyelembe venni.

A természeti értékek és erőforrások, valamint a kulturális örökség, tájkép védelme szintén kiemelkedő feladata a területrendezésnek, amit a területfejlesztés is támogat a saját eszközeivel. A védelem mellett azonban egyre inkább a fenntarthatóság tágabb szempontjait is figyelembe kell venni, például a klímaváltozás kapcsán. A megőrzés szolgáló intézkedések rendszere mellett a kedvezőtlen változások megelőzésében is fontos szerepet kaphat a területrendezés, a korábban már említett, beruházásokat, fejlesztéseket befolyásoló szerepével. Ebben még szorosabb együttműködésre van szükség az ágazati fejlesztéspolitikákkal, hiszen a védett területek, értékek önmagukban nem elegendőek a fenntartható környezeti állapotok megőrzéséhez, az ország teljes területén tekintettel kell lenni az anyag- és energiatakarékosságra, a biodiverzitás védelmére, a kibocsátások csökkentésére, a klímaváltozás megelőzésére.

A gazdaságfejlesztés, az ellátásbiztonság javítása, a kistelepülések népességmegtartó erejének fejlesztése, a szállítási igények csökkentése, tágabb értelemben a gazdasági-társadalmi-környezeti fenntarthatóság megőrzése vagy visszaállítása érdekében a helyi gazdaság fejlesztése, a helyben meglevő értékek felismerése, tudatos és fenntartható kiaknázása a fejlesztéspolitika egyik kiemelkedő területi célja. Ezt a térszerkezet alakításával a területrendezés is tudja támogatni, az önmagukban is élet- és fejlődőképes funkcionális térségek, városkörnyékek beemelésével a területi tervekbe, a közlekedés- és infrastruktúrafejlesztések orientálásával, a gazdaságfejlesztési célú beruházásokra vonatkozó szabályozással. Mindez nemcsak a gazdaság, infrastruktúra, munkahelyek ideálisabb rendszerének kialakítását segíti, de a helyi közösségeket, a működő és életképes szociális kapcsolatrendszereket, a helyi identitást is erősíti.

A térfelhasználási elvek részletes listája a tisztább, természetesebb környezet, egészségesebb társadalom érdekében:

- Zöldmezős fejlesztések helyett barnamezős fejlesztések.
- A fejlesztések hely kiválasztásánál prioritást kell élveznie, a termő, illetve kulturális értéket képviselő lakóterület igénybevételét nem érintő, környezetét nem terhelő helyszínek.
- Fejlesztés csak abban az esetben helyezhető el termő, illetve kulturális értéket képviselő lakóterület igénybevételével, ha nincs más alternatívája.
- A természetes erdőtársulások nem vagy csak nagyon korlátozott léptékben képesek megújulásra, területük igénybevétele a fejlesztések során nem pótolható, áthelyezhető.

A környezettudatos, helyi identitású, esélyegyenlőséget biztosító társadalom érdekében az értékek, közérdekű létesítmények, rendezvények elérhetősége:

- A fejlesztések során a természetes folyó és állóvizek partjainak, erdőterületek, hegycsúcsok, szigetek, a fényszennyezéstől mentes éjszakai égbolt, kilátópontok, védett természeti és kulturális értékek nyilvános elérésének, megközelítésének, megszemlélésének lehetőségét nem szabad korlátozni (kivéve a szigorú természetvédelem alá vont területek). Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek korábban elzárt területek hozzáférését teszik lehetővé.
- Korlátozásnak minősül, ha a fejlesztések következtében a nem motorizált közlekedéssel a színhelyek megközelítése jelentősen leromlik, a szükséges idő növekedik.
- Korlátozásnak minősül, ha a fogyasztással élő hozzáférési lehetőségei nem javulnak a fejlesztések során.
- A fejlesztések nem bátoríthatják a közutakon kívüli gépjárműmozgást, mely egyébként is szigorú kontroll alatt tartandó. Az ilyen jellegű szabadidős tevékenységek csak korlátozott kiterjedésű és kijelölt területeket érinthetnek, a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájak, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területeken nem végezhetők.
- A fejlesztések megvalósítása során nem támogatható az igényekhez igazodó tömegközlekedési eszközökkel nem látogatható új létesítmények, rendezvények megvalósítása.
- Nem támogatható olyan fejlesztés, mely a társadalom fogyasztással élő csoportjainak a létrejövő új létesítmények, rendezvények látogathatóságát nem teszi lehetővé, illetve a meglévő attrakciók hozzáférését nem javítják.

A társadalmi-gazdasági folyamatok szervezésének lappangó, környezeti és kulturális értékeket degradáló hatásainak megelőzése érdekében értékmegőrzés térszervezéssel:

- A fejlesztések nem darabolhatnak fel egységes ökológiai rendszereket és kultúrtájakat, társadalmi csoportok településterületét (pl. nemzeti kisebbség).
- A fejlesztések nem csökkenthetik az érintett területek nemzeti kisebbségeinek lakónépességen belüli arányát (kivéve az etnikai szegregáció-oldó kezdeményezések).
- A közigazgatási átszervezésre irányuló fejlesztések nem csökkenthetik az érintett területek nemzeti, etnikai kisebbségeinek arányát a lakónépességen belül.

A fejlesztések megvalósítása nem növelheti a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájak, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területek állandó lakónépességét, a területen áthaladó tranzit forgalom mennyiségét:

- Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek ez utóbbit csökkentik.
- A fejlesztések megvalósítása nem eredményezhet ugrásszerű, és a helyi lakónépességet sokszorosán meghaladó üdülónépesség megjelenését a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájakon, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területeken.
- A fejlesztések megvalósítása nem akadályozhatja a határon túli magyarság, a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek anyaországgal, illetve határon túli nemzettesttel való kapcsolatának fenntartását vagy azok kibontakozását. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek ezt erősítik.
- A fejlesztések (kivéve a kombinált közlekedésre irányuló fejlesztések) megvalósítása nem növelheti többszörösére a lakott területeken, természeti és környezeti szempontból érzékeny tájakon, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező térségekben a koncentrált parkolási igényeket. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek ez utóbbit csökkentik.

A tisztább környezet, a hatékonyabb gazdaság, a felelősségteljesebb társadalom érdekében közelebb kell hozni a társadalmat helyi környezetéhez:

- A biomassza, mint megújuló energiaforrás használata csak kisléptékű autonóm energiagazdálkodási rendszerekben támogatható. Ez az energiaforrás csak akkor tekinthető megújulónak, ha felhasználása a népességhez közel történik, átlátható és nyomon követhető az újratermelése és a felelősség teljes fenntartható használata.
- A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a területtel rendelkező magántulajdon gondozása iránti felelősség tudatosítását.
- A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a szűkebb helyi környezet értékeinek megismerését és tudatosítását (mi hogyan és miért valósult meg).
- A mező- és erdőgazdálkodásban a természet közeli gazdálkodási gyakorlatot, mint fenntartható gazdálkodási módszereket kell támogatni és azt a lakosság számára megismerhetővé tenni.
- A tisztább környezet, az egészségesebb és a kulturális és szociális szükségleteire több időt fordító társadalom érdekében az utazási idő csökkentése és hasznosítása.
- A fejlesztések megvalósítása nem hathat a térségek lakosságának rendszeres közlekedési idejének és távjának növelése irányában (beleértve a nem motorizált, pl. gyalogos és

kerékpáros közlekedést is). A fejlesztések így nem növelhetik a napi városi munka- és lakóhely közötti ingázás idejét, távolságát (kivéve új munkahelyek létesítése).

- A munkahelyteremtő fejlesztések helykiválasztásában prioritásként meg kell jelennie, a minél rövidebb munkába járási időnek is.
- A fejlesztéseknek nem szabad akadályozni a településen belüli nem motorizált (gyalogos, kerékpáros) ingázás lehetőségét. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek az akadályok felszámolását segítik.

A közlekedési fejlesztéseknek segítenie kell, hogy a népesség (különösen agglomerációs és vidéki) helyben ki nem elégíthető szükségletei időben és távolságban rövidülő utazási kényszerrel tehesse meg, melynek fejlesztésén belül:

- elsődleges prioritással bír a nem motorizált (gyalogos és kerékpáros) közlekedés, illetve a központi funkcióknak az ilyen formában elérhető hatótávolságon belüli kialakítása;
- másodlagos prioritással bír a tömegközlekedés fejlesztése (valódi, az igényekhez igazodó szolgáltatásként);
- harmadlagos prioritást jelent a kombinált (parkolj és utazz) rendszerek fejlesztése;
- csak utolsó sorban jelenhet meg az egyéni motorizált közúti közlekedési lehetőségek fejlesztése.

A motorizált tömegközlekedés-fejlesztésen belül kiemelt prioritással bír:

- a gyalogos-kerékpárosközlekedés vasúttal (városon kötöttpályás, elektromos és gázüzemű is) vagy vízi közlekedéssel (másodsorban busszal) kombinált rendszerei (állomások megközelíthetősége: járható út, közvilágítás, kiszolgáló helyiségek, kerékpártárolás, kerékpárszállítás);
- a vasúti (városon kötöttpályás, elektromos, ill. gázüzemű is) és vízi közlekedésfejlesztés, valamint a vasút-busz, hajó-busz kombinált közlekedés.

A fejlesztések nem csökkenthetik az utazással töltött idő kulturális és szociális célú kihasználásának lehetőségeit. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek növelik ezeket a lehetőségeket.

A hatékonyabb gazdaság, biztonságosabb, tisztább környezet érdekében az áruszállítás környezeti, műszaki, közbiztonsági károsításának csökkentése:

- Az országon áthaladó tranzit áruszállítás szervezésére irányuló fejlesztés csak a vízi, a vasúti és a kombinált közlekedési formák használatára irányulhat.
- Az ország területét cél vagy kiinduló állomásnak tekintő áruszállítás szervezésére irányuló fejlesztésben prioritást kell, hogy élvezzen a vízi, a vasúti és a kombinált közlekedési formák használata.
- A regionális és nemzetközi közúti közlekedési folyosók kiépítésekor minden esetben prioritást kell élvezni a tervezett elkerülő szakaszok kiépítésének.

A magyar várospolitikai fő célja tehát – továbbra is - a jelenleginél erőteljesebben együttműködő, kiegyensúlyozott, többpólusú városhálózat megteremtése a fenntartható városfejlesztés eszközeivel,

amely egybevág az Európai Unió céljaival. Ennek eleme a főváros nemzetközi versenyképességének erősítése, a regionális központok kijelölése és a fejlesztési pólusok támogatása, elősegítve a főváros dominanciájának, és az ország egyközpontú térszerkezetének oldását. A fő cél megvalósulását szolgálja a kis- és középvárosok térszervező erejének erősítése, illetve a városok és térségük közötti harmonikus kapcsolatok valamint a városok egymás közötti intenzív kapcsolatrendszerének erősítése. Ily módon a városok nem izoláltan, hanem hálózatban jelennek meg, amelyek egyes elemeit különböző intenzitású kapcsolatok kötik össze.

1.2.2. Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója javaslatértékelési szakaszának munkaanyagával való összefüggések vizsgálata

1.2.2.1. Szombathely megjelenítése a megyei koncepcióban

Vas megye tervezett fejlettségi állapotát 2030-ban az alábbiak jellemzik: Vas megyét gazdaságilag, kulturálisan és fejlett közlekedési és kommunikációs rendszere segítségével jó életszínvonalú, egyben nem romló demográfiai trendekkel jellemezhető, erős identitású kistérségek alkotják:

- A megye lakónépessége újra bevándorlók célpontja, ami ellensúlyozza a természetes fogyásból származó népességcsökkenést.
- A gazdaság motorja a járműipar, amely elsődlegesen exportra termel, miközben a termelési tevékenységet végző nagyvállalatok mélyen integráltak a helyi gazdaságba a jól képzett és elégséges számú munkaerő, illetve a helyi KKV-kal való beszállítói kapcsolatuk miatt. A termelés mellett már szolgáltatási és kutatás-fejlesztési tevékenységet is végeznek az iparághoz tartozó nagyvállalatok és fejlesztő intézetek.
- A gazdaságban meghatározó a vállalkozásfejlesztő intézmények, képző szervezetek és vállalkozások közti együttműködések, ami az erőforrások ésszerű megosztásán, illetve az üzleti igények kiszolgálásán túl lehetőséget kínál az új vállalkozások indítására is.
- Szombathely és a megye többi térségi központja közti jól szervezett közlekedési kapcsolatok lehetőséget adnak a kényelmes napi ingázásra, ami a megyét egy egységes és a lakosok, valamint a vállalkozások számára is vonzó munkaerőpiaccá teszi.
- A megye megőrzi természeti, táji és kulturális értékeit, az ökológiai lábnyom csökkentése a cél. A természeti, táji és kulturális értékek fenntartható módon a turisztikai kínálat integráns részét képezik. A környezet megóvását szolgálja a jól működő katasztrófavédelmi rendszer, illetve a hulladékok újrahasznosításának rendszere. Legalább az országos átlagot eléri a megújuló energiaforrások felhasználása az energiafogyasztásban.
- A turizmus a kiemelt márkák összehangolt fejlesztése eredményeként megőrzi piaci pozícióit a fogyasztói igényekre és trendekre való gyors reagálás révén, miközben a vidékies térségek magas színvonalú rekreációs területet képeznek.
- A kistélepüléseken megfelelő életfeltételek vannak a kiépült alapvető infrastruktúráknak (kommunikációs, közművek), a rendelkezésre álló alapszolgáltatásoknak, illetve a munkaerőpiaci központok (térségközpontok) jó közúti és közösségi közlekedési eszközön történő elérhetőségének köszönhetően. A vidékies térségekben a megélhetésben a jelenleginél nagyobb szerepet játszik a mezőgazdasági, termelés, zöldség-gyümölcs termesztés,

állattenyésztés és kapcsolódó kisipari feldolgozás. A termékeket döntően a helyi piacokon értékesítik.

- A vasúti, logisztikai rendszerfejlesztések eredményeként a megye szervesen illeszkedni képes a közép-európai gazdasági térbe, s kapcsolódik a transznacionális infrastrukturális hálózatokhoz.
- Értékmegőrző, foglalkoztatási, alapszolgáltatás-fenntartási beavatkozások révén életben maradnak a népességfogyással leginkább veszélyeztetett kistelepülések.
- A megyében a jól működő szociális-foglalkoztatási-egészségügyi rendszer révén mindenkinek megvan az esélye az elsődleges munkaerőpiacra történő integrálódásra, és az életesélyeik fenntartására.

Vas megye kitűzött átfogó célja, hogy jelentős export-orientált nagyvállalataira, a külpiaci értékesítésbe egyre intenzívebben bekapcsolódó kis- és középvállalkozásaira, a magas minőségű munkavállalóira, kiváló természeti és turisztikai adottságaira építve, földrajzi elhelyezkedéséből adódó előnyeit kihasználva elérje, hogy a megye versenyképessége 2020-ig a megyék átlaga feletti mértékben erősödjön, ennek keretében a megyében:

- Foglalkoztatás bővítése, hogy növekedjen a foglalkoztatottak száma, különösen a képzett munkaerő körében, ami hozzájárul a megyéből való elvándorlás csökkenéséhez, illetve további munkavállalókat vonz a megyébe.
- A gazdaság teljesítőképességének javítása, hogy növekedjen a megyében elérhető lakossági és vállalati jövedelmek nagysága, ami vonzóvá teszi a megyében történő munkavégzést, illetve az életet.
- Munkaerő képzettségi szintjének javulása, hogy mind többen megfelelő képzettséggel magasabb értékű munkát nagyobb jövedelemért végezzenek el.
- Természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása, hogy csökkenjen az ökológiai lábnyom, illetve az értékek vonzó lakókörnyezetet teremtsenek a városi környezetben és vidékies térségekben egyaránt.
- Belső periferián lévő kistelepülések teljes leszakadásának megakadályozása, hogy ne legyenek elnéptelenedett települések a megyében.

A Szombathelyi agglomeráció térségére a megyei koncepció munkaanyaga az alábbiakat fogalmazza meg:

- A megyén belüli és kívüli kapcsolatok erősítése érdekében szükséges Szombathelyen az északi körgyűrű befejezése, továbbá a Szombathely-Zalaszentiván vasútvonalak rekonstrukciója (állomások átépítése, pályahibák felszámolása, biztosító berendezés korszerűsítése) és villamosítása. A közúti közlekedéssel párhuzamosan vizsgálni kell a vasúti kapcsolatok bővítését Szombathely-Oberwart és Körmend-Németújvár térségében.
- A Pannon Járműipari Centrum fejlesztéseinek megvalósításával és a kapcsolódó közlekedés fejlesztések (Szombathely környéki elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése) révén a munkaerővonzás-körzet kiterjesztése.
- Szombathely térségében tervezik vasúti és közúti kapcsolatok kihasználásával és fejlesztésével logisztikai szolgáltatások bővítését.

- Szombathelyen intermodális közösségi közlekedési központ létesítése az Éhen Gyula tér rehabilitációjával összhangban, illetve a belső közúti körgyűrű keleti szakaszának megépítése.
- A természeti erőforrások fenntartható hasznosítását illetően Szombathelyen kiemelt feladat a volt szovjet laktanya területének kármentesítést követő hasznosítása.
- A kompakt várospolitikai elveinek megvalósítása érdekében szükséges a 2005-ben megkezdett Szombathely belvárosi rehabilitációjának folytatása.
- Szombathely célja, hogy a környező kistelepülésekkel összhangban fejlessze szolgáltatásait, valamint a kapcsolódó létesítményeket és ösztönözze a városkörnyéken belül személyi és üzleti (pl. helyi termékértékesítési) kapcsolatok bővítését.
- Szombathelyen a műszaki menedzser képzés fejlesztése szükséges a meglévő oktatási programok – piaci igényekhez, illetve technológiai-társadalmi változásokhoz illeszkedő – folyamatos megújításán túl.
- A térségben biztosítani kell a megfelelő színvonalú kulturális és rekreációs kínálatot.

1.2.2.2. Szombathely M. J. V. javaslatai a megyei koncepció véglegesítéséhez

Szombathely MJV javaslatai Vas Megye Területfejlesztési Koncepciójának Javaslattevési szakaszának véglegesítéséhez (a továbbiakban: Megyei Koncepció) az alábbiak.

A jelen vizsgálat 1.1.4. pontjában foglaltakkal összhangban szükséges a Megyei Koncepció "4. Megyén belüli és kívüli kapcsolatok erősítése" című pontja az alábbi szöveggel:

A Vas megyétől északra és délre elterülő Nyugat-Dunántúli Régió belül Vas megye és székhelye, Szombathely MJV gazdasági térszervező pozíciójának, központi szerepének erősítése, valamint a megye és a környező térség integrált fejlesztése és területi kohéziójának erősítése, továbbá, az említettekkel összhangban, a Kormány határozatával kiemelt fejlesztésnek minősített Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ megvalósításához a megyén kívüli közlekedési kapcsolatok biztosítása érdekében szükséges a Nyugat-Dunántúli Régió észak-déli közlekedési tengelyének, az M9 autópályának a megvalósítása, amelynek legalább a déli - Szombathely és Nagykanizsa közötti - szakaszát meg kell építeni 2020-ig.

A Megyei Koncepció "5.1. A prioritások azonosítása" című pontja kiegészítése szükséges a jelen vizsgálathoz kapcsolódva, az EU 2014-2020 időszakra vonatkozóan Szombathely MJV részéről megfogalmazott Integrált Területi Beruházásokkal az alábbiak szerint (vastag dőlt betűvel Szombathely javaslata)

"5.1. A prioritások azonosítása

A prioritások az átfogó fejlesztési célok és azok stratégiai rész céljai mentén kerülnek kijelölésre.

1. K+F+I, KKV fejlesztése, Oktatás, Munkahelyteremtés és jövedelem növelése: Megyei kiemelt ipar és gazdaságfejlesztések - megyei gazdasági kitörési pontokhoz, szektorokhoz és iparágakhoz kapcsolódó integrált gazdaságfejlesztések, telephelyfejlesztés és kapcsolódó komplex beruházások támogatása

- *Iparfejlesztés, ipari munkahelyteremtés és regionális logisztikai szolgáltató központ kialakítása a K+F+I tevékenységek fejlesztésével és a kapcsolódó háttérberuházások megvalósítása Szombathely Funkcionális Várostérségében,*
- *Klaszter alapú vállalkozásfejlesztés és kkv-k exportképességének a javítása,*
- *Vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési intézményrendszer megújítása,*
- *Szakmai képzési rendszer megújítása,*
- *Közoktatási-nevelési rendszer készségfejlesztést szolgáló módszereinek fejlesztése,*
- *„Egészséges ember” - Munkavállalók mentális és fizikai állapotának javítása.*

2.. Mezőgazdaság, Környezet, Egészséges életmód, Turizmus, Energetika: Természeti erőforrások fenntartható hasznosítása

- *Mezőgazdaság fejlesztése, ezen belül is zöldség, növénytermesztés és feldolgozás, valamint tárolás értékesítés komplex rendszerének a létrehozása, háztáji termelés bővítése,*
- *Turisztikai térségek komplex fejlesztése,*
- *Megújuló energiaforrások hasznosítása,*
- *Barnamezős városrehabilitáció megyeszékhelyen és várostérségekben,*
- *Építészeti örökség integrált védelme a helyi gazdaság fejlesztésével összehangolva, a városi szövet megújításával,*
- *Épületek, energiaellátó rendszerek energiahatékonyságának javítása,*
- *Környezeti állapot javításához kapcsolódó jelentősebb beruházások megvalósítása (hulladékgazdálkodás, szennyvízkezelés, nagyvárosok egészséges ivóvízellátása, árvízvédelem, természetvédelem),*
- *Az egészségtudatos életmódot szolgáló tevékenységek és a szolgáltatásokat nyújtó infrastruktúrák fejlesztése, újraélesztés oktatás kiterjesztése, a Markusovszky Kórház fejlesztése.*

3. Vidékfejlesztés, Foglalkoztatás, Szociális ellátás: Kistelepülések életképességének javítása

- *Szociális alapú foglalkoztatás rendszerének kialakítása,*
- *Foglalkoztatás bővítése a kistelepüléseken,*
- *Kistelepülések alap-infrastrukturális (vízellátás, szennyvízkezelés, útkorszerűsítés) fejlesztése és értékmegőrzése (helyi értékek, településképek, zöldfelületek),*
- *Térségi alapon szervezett szociális, egészségügyi alapszolgáltatás fejlesztése, működtetése.*

4. Közlekedés: Megyén belüli és kívüli kapcsolatok erősítése

- *Közúti közlekedés,*
- *Vasút-hálózat fejlesztése,*
- *Közösségi közlekedés,*
- *Intermodális csomópont, valamint integrált közösségi és alternatív közlekedési rendszer kialakítása a kapcsolódó infrastrukturális beruházások megvalósításával,*
- *Kerékpáros közlekedés.*

5. Nemzetközi együttműködések: Megyén belüli és kívüli kapcsolatok erősítése

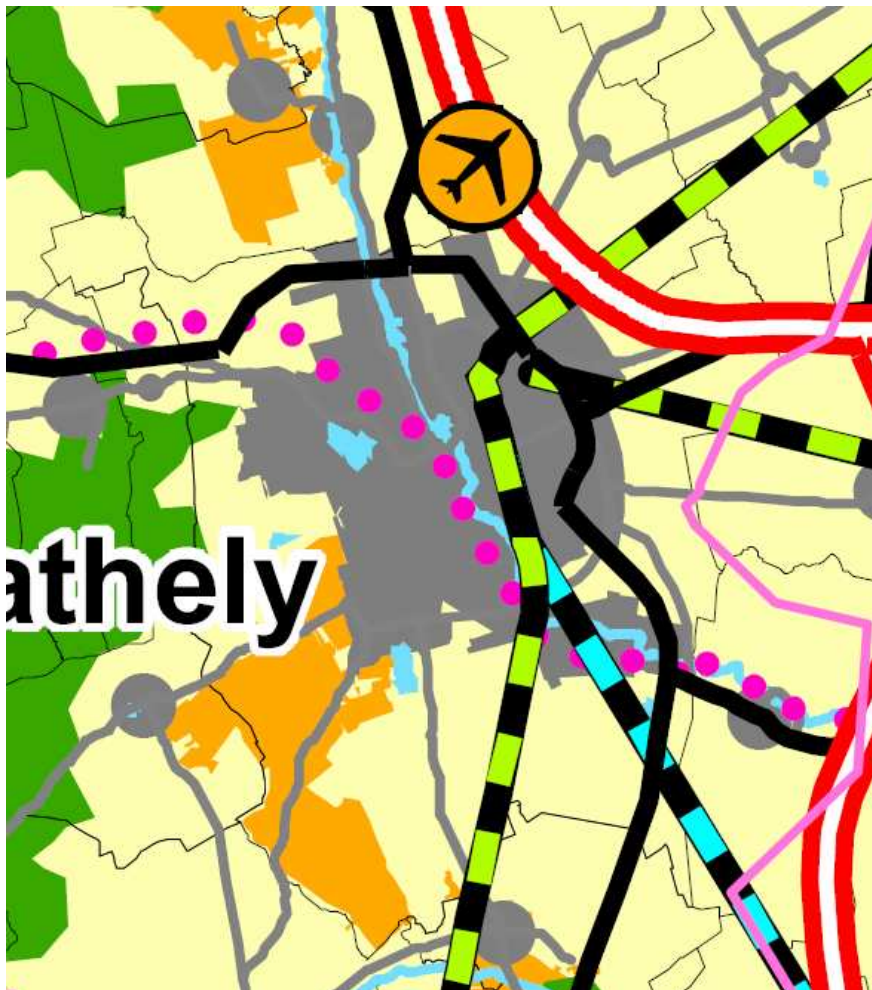
- *Határ menti együttműködések, Ausztria, Szlovénia irányába,*
- *A vidékkel harmóniában fejlődő, modern és szolgáltató megyeszékhely fejlesztése révén az országhatáron túlnyúló vonzáskörzettel és sokoldalúan képzett népességgel rendelkező központi szerep kialakítása."*

1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

Országos Területrendezési Terv

Szombathely Megyei Jogú Város igazgatási területét érintő országos és térségi fejlesztési elképzelések, övezeti besorolások:

Az **Országos Területrendezési Terv** (2003. évi XXVI. Tv.) és annak hatályos módosítása (2008. évi L. Tv.) tartalmaz a városra vonatkozó övezeti rendszereket és infrastrukturális rendszereket:

Országos Területrendezési Terv 2. sz. melléklet – Az Ország Szerkezeti terve

Szombathely Megyei Jogú Város területét érintő, a térségi szerkezeti tervlapról leolvasható területfelhasználások rendszere:

- Erdőgazdálkodási térség,
- Mezőgazdasági térség,
- Vegyes területfelhasználású térség,
- Vízgazdálkodási térség,

- Települési terület 1000ha felett,
- Országos kerékpárút törzshálózat,
- Közúthálózat,
- Vasúti fővonalak.

OTrT 1/1. számú melléklet: 1b. Egyéb hazai gyorsforgalmi utak:

- M86 Szombathely térsége – Csorna – Mosonmagyaróvár térsége (M1) (a TEN-T hálózat része)
- M87 Szombathely térsége (M86) – Kőszeg térsége – (Ausztria)
- M9 Szombathely térsége (M86) – Püspökmolnári térsége – Zalaegerszeg térsége – Nagykanizsa – Inke térsége – Kaposvár – Dombóvár – Szekszárd térsége – Szeged (M5) (az M86 és az M7 közötti szakasz a TEN-T hálózat része)

OTrT 1/1. számú melléklet: 2. főutak; 2a. A főúthálózat elemei:

- 86.sz. főút: (Szlovénia) – Rédics – Zalabaksa – Zalalövő – Körmend – Szombathely – Csorna – Mosonmagyaróvár (1. sz. főút)
- 87.sz. főút: Kám (8. sz. főút) – Szombathely – Kőszeg – (Ausztria)
- 89.sz. főút: Szombathely (87. sz. főút) – Bucsú – (Ausztria)

OTrT 1/1. számú melléklet: 2. főutak; 2b. Főutak tervezett településelkerülő szakaszai:

- 89. sz. főút: Szombathely

OTrT 1/4. számú melléklet: A vasúthálózat fő elemei:

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak:

- Szombathely – Sopron – Ágfalva – (Ausztria)
- Székesfehérvár – Szombathely
- Szombathely – Szentgotthárd – (Ausztria)

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak:

- Szombathely – Zalaszentiván

OTrT 1/5. számú melléklet: Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszthető repülőterek:

Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszthető repülőterek:

- Szombathely térsége

OTrT 1/6. számú melléklet: Országos kerékpárút törzshálózat elemei:

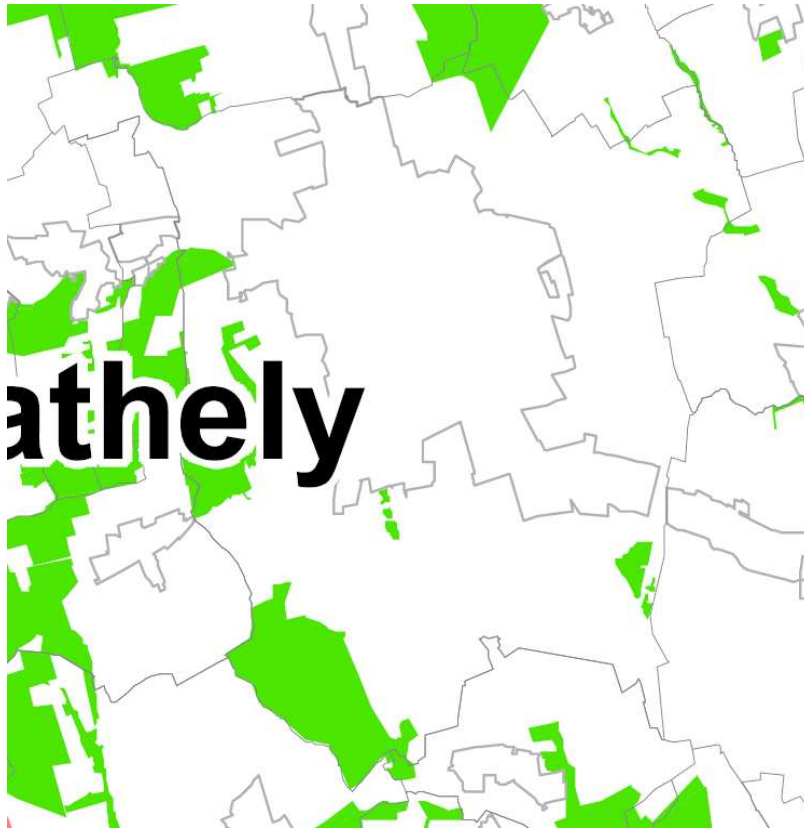
82. Termál kerékpárút:

- 82.B: Rum – Szombathely – Bucsú

OTrt 1/9. számú melléklet: A villamosenergia-átviteli hálózat távvezeték elemei:

400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei:

- Győr – Szombathely
- Szombathely – Hévíz

Országos Területrendezési Terv 3/1. sz. melléklet – Országos ökológiai hálózat övezete

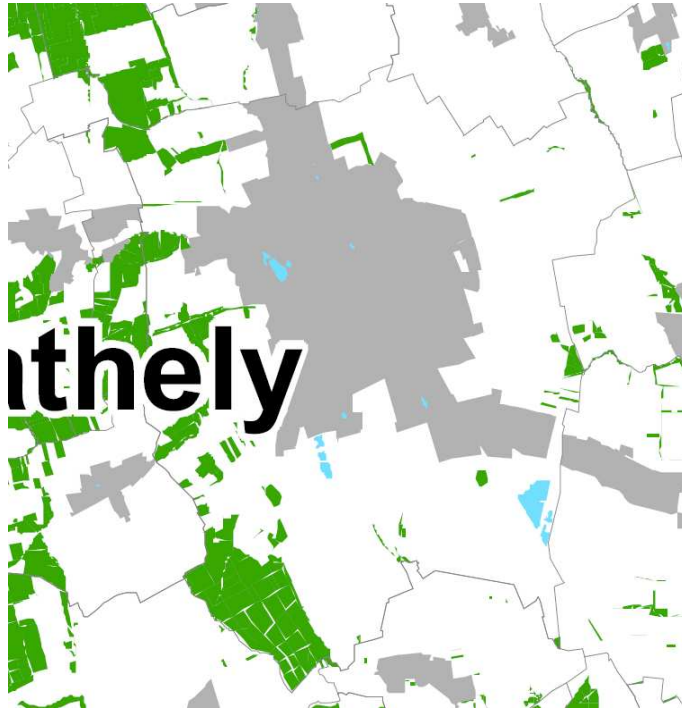
„13. § (1) Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve olyan övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

(2) Az övezetben bányászati tevékenységet folytatni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával lehet.

(3) Az országos ökológiai hálózat övezetét a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervekben magterület, ökológiai folyosó, valamint pufferterület övezetbe kell sorolni.”

A települést az övezet területe elsősorban a Ny-i és DNy-i oldalon lévő illetve ÉK-i és DK-i sarokban benyúló zömében erdőművelési ágú területeken érinti. A tervezett módosítások nem érintik az övezet területét.

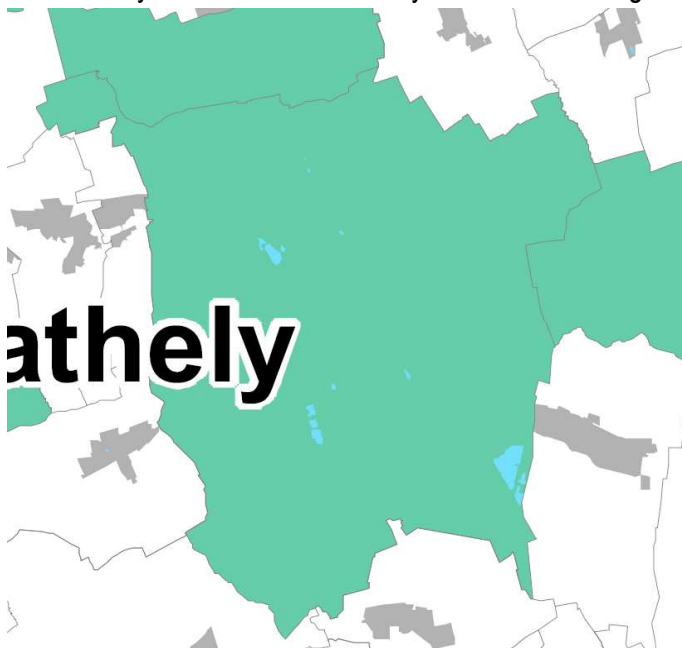

Országos Területrendezési Terv 3/3. sz. melléklet – Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

OTrT „13/B. § (1) Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

(2) Az övezetben külszíni bányatelek megállapítása, illetve bányászati tevékenység engedélyezése a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehetséges.”

Országos Területrendezési Terv 3/5. sz. melléklet – Országos jelentőségű tájképvédelmi területe övezete

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete

OTrT „14/A. § (1) Az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória jelölhető ki, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

(2) Az övezetbe tartozó település településszerkezeti tervében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, továbbá helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében csak olyan építési övezet és övezet hozható létre, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

(3) Az építési övezetre vagy övezetre vonatkozóan meg kell határozni az ott elhelyezett építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat, ennek ellenőrzéséhez a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveihez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni.

(4) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

(5) Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.”

A település igazgatási területét lefedi az övezet előírása. A szabályozási terv változtatása sem tartalmaz olyan építési előírást, beépítésre érzékeny pl.: domboldali, rálátás tekintetében kedvezőtlenül érvényesülő területen a beépítési intenzitás növekedését, megengedett építménymagasság növelését, látványi elem megbontását eredményező beépítést. Bányaterületet nem lett kijelölve. Közműépítés tekintetében új országos hálózati elem nem került kijelölésre, míg a beépítésre szánt területek esetében maradt a hatályos, szigorúnak mondható előírás.

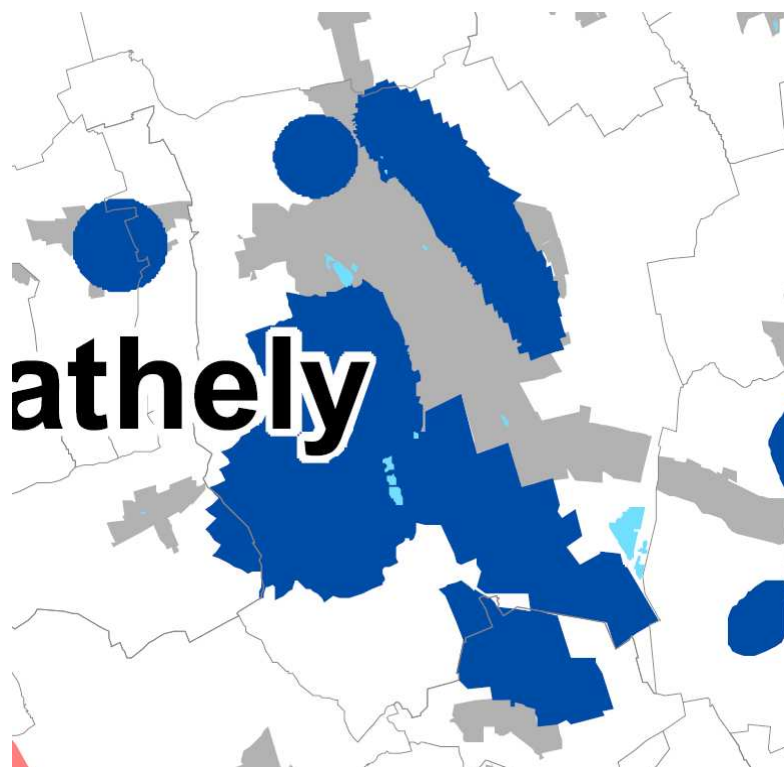
Országos Területrendezési Terv 3/6. sz. melléklet – Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezete

Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezete:

OTrT „14/B. § A kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezetét a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervekben a világörökség és világörökség- várományos terület vagy a történeti települési terület övezetbe kell sorolni, továbbá az érintett települések közigazgatási területének megjelölésével kell meghatározni.

A fenti térségi övezetek tényleges kiterjedésének megfelelő határát a településrendezési tervben kell meghatározni.”

A település területén kijelölt műemléki jelentőségű terület lefedi a belváros történelmi értékeit. Ugyanakkor a régészeti területek vonatkozásában a történelmi Savaria város határai által kirajzolt régészeti lelőhelyek és régészeti jelentőségű területek nagyobb területi lefedettségével biztosítják az épített örökség védelmét.

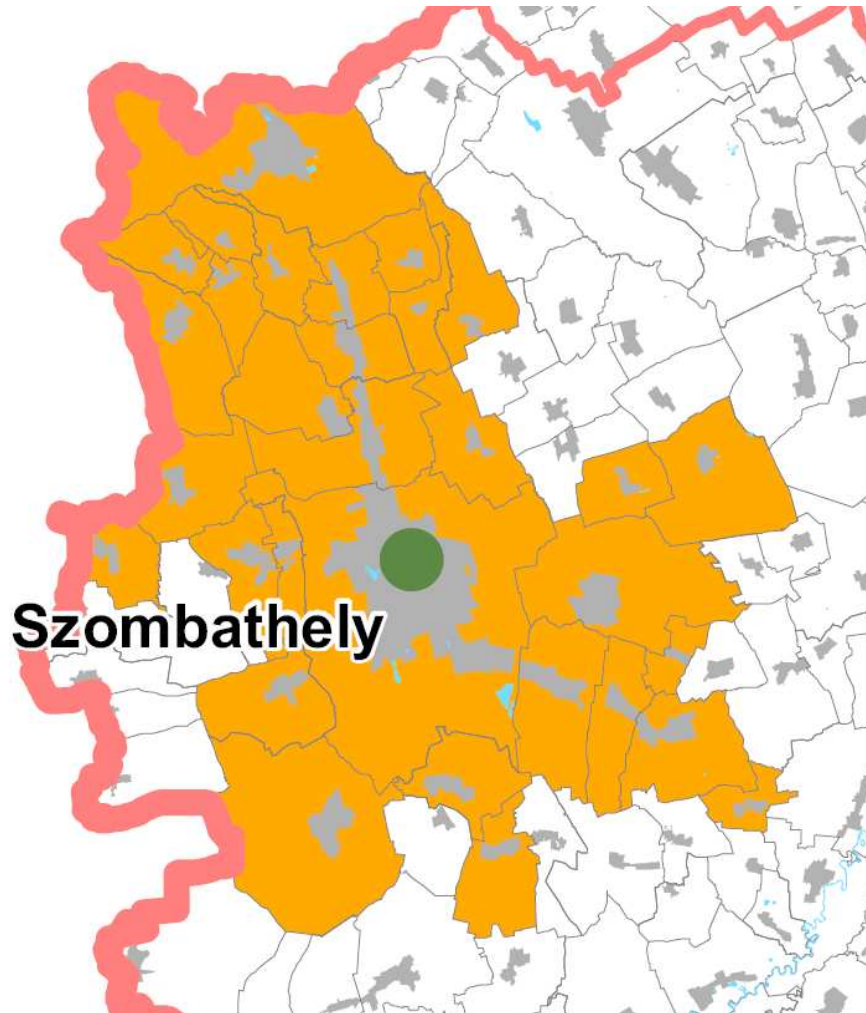
Országos Területrendezési Terv 3/7. sz. melléklet – Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület

A kiemelten érzékeny felszín alatti területek övezetének területeire vonatkozó szabályok (az OTrT 15. §-ban foglaltak alapján):

„OTRT 15.§ A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.”

Szombathely Megyei Jogú Város hatályos rendezési terve az övezet területét lehatárolta, intézkedett a magasabb szintű tervek előírásainak teljesítéséről.

A 16. sorszám alatt lévő Pohl-tó utcában fekvő 10427/9 hrsz.-ú ingatlanon tervezett, a 10442/3 hrsz.-ú hulladékudvar bővítését érintő településszerkezeti terv változás a Szombathely-Újperint sérülékeny ivóvízbázisának 50 éves 'B' hidrogeológiai védőterületén található. A változással érintett területen a 123/1997.(VII.18.) Korm. rendelet előírásai az irányadóak.

Országos Területrendezési Terv 3/10. sz. melléklet - Együtt tervezhető térségek övezete

Együtt tervezhető térségek övezete:

OTrT „16/B. § (1) Az együtt tervezhető térségek övezetébe tartozó települési önkormányzatok településfejlesztési és településrendezési feladataik összehangolt ellátásához – törvényben meghatározott – közös egyszerűsített településszerkezeti tervet készíthetnek.

(2) A közös egyszerűsített településszerkezeti tervnek az egyes településekre vonatkozó részeit az érintett települési önkormányzatok határozattal fogadják el.”

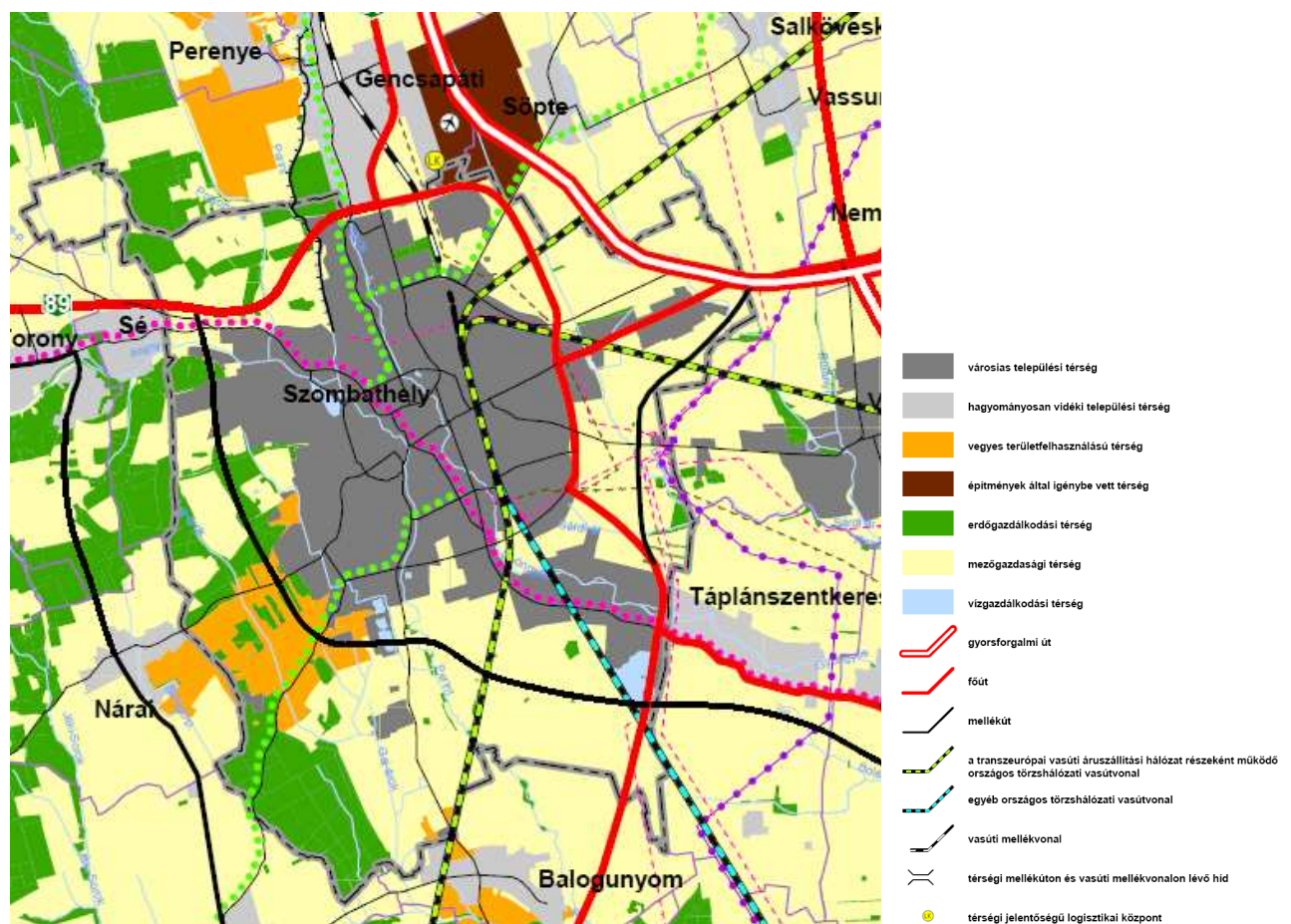

Az együtt tervezhető térségek területét a város rendezési tervének és a szomszédos településfűzér együttműködésének fejlesztésére jelen rendezési tervtől külön javasoljuk elkészíteni. Vizsgálat során javasoljuk a határok nélküli Európa gondolatának szempontként való beemelését keresve a szomszédos osztrák területeken lévő német, horvát, magyar lakosságú területekkel való szorosabb mindennapi együttműködés lehetőségét.

Vas megye Területrendezési Terve

Vas megye területrendezési terve (PESTTERV 2010. november 26-án elfogadva) a város területén az alábbi fejlesztéseket határozza el, illetve figyelembe veendő meglévő-megmaradó állapotot rögzíti:

A) Területrendezési tervlap

Vas megye TRT 1. sz. tervlap – Térségi Szerkezeti terv

A Vas megyei Területrendezési terv által Szombathely közigazgatási területén belüli övezetek:

Területi mérleg Szombathely város térségi szerkezeti tervéhez

Városias települési térség ⁴	3728,83ha
Építmények által igénybe vett térség ⁵	21,87ha
Erdőgazdálkodási térség	1210,30ha
Mezőgazdasági térség	4275,11ha
Vegyes területfelhasználású térség	441,15ha
Vízgazdálkodási térség	72,82ha

Építmények által igénybe vett térség (az országos és térségi műszaki infrastruktúra - hálózatok és egyedi építmények területe) részeként az alábbi elemeket tartalmazza:

Az OTrT fogalomhasználata szerint építmények által igénybe vett térség: az országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a műszaki infrastruktúra, valamint a nem települési területekhez és települési funkciókhoz kapcsolódó egyedi építmények területe és szükséges védőterületük tartoznak.

VTrT így fogalmaz: Az építmények által igénybe vett térség területén elsősorban a gyengébb termőképességű talajok igénybevitelével kell megvalósítani a fejlesztéseket, a természetvédelem érdekeinek szem előtt tartásával.

Szombathely érintő tervezett és meglévő elemek:

VTrT 1. Gyorsforgalmi utak

- M86: Szombathely térsége - Csorna – (Mosonmagyaróvár térsége /M1/) (a TEN-T hálózat része)
- M87: Szombathely térsége /M8/) - Kőszeg térsége - (Ausztria)
- M9: Szombathely térsége /M86/ - Püspökmolnári térsége – (Zalaegerszeg térsége - Nagykanizsa - Kaposvár - Szekszárd térsége - Szeged /M5/ (az M86 és az M7 közötti szakasz a TEN-T hálózat része)

VTrT 2. Főutak

2.1. A főúthálózat elemei

- 86. sz. főút: (Szlovénia) – (Rédics - Zalabaksa – Zalalövő) – Körmend - Szombathely – (Csorna– Mosonmagyaróvár /1. sz. főút/)
- 87. sz. főút: Kám /8. sz. főút/ - Szombathely - Kőszeg - (Ausztria)
- 89. sz. főút: Szombathely /87. sz. főút/ - Bucsú - (Ausztria)

⁴ A 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény szerint az városias települési térség fogalma: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a városok települési területe, továbbá azok a települési területek tartoznak, ahol a belterületi laksűrűség 15 fő/ha fölötti.

⁵ A 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény szerint az építmények által igénybe vett térség fogalma: az országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a műszaki infrastruktúra, valamint a nem települési területekhez és települési funkciókhoz kapcsolódó egyedi építmények területe és szükséges védőterületük tartoznak.

VTrT 2.3. Főutak tervezett település elkerülő szakaszai

- 89. sz. főút: Szombathely

VTrT 2.4. Térségi mellékutak

- Szombathely nyugati elkerülő (86. sz. és 89. sz. főutak között)

VTrT 4.1. A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak

- Szombathely - Sopron - Ágfalva - (Ausztria)
- Székesfehérvár – Szombathely
- Szombathely - Szentgotthárd - (Ausztria)

VTrT 4.2. Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak

- Hegyeshalom - Porpác
- Szombathely – Zalaszentiván

VTrT 4.3. Térségi jelentőségű vasútvonalak (vasúti mellékvonalak)

- Szombathely – Kőszeg

VTrT 5.1. Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszthető repülőtér

- Vát-Porpác (Szombathely)

VTrT 5.2. Egyéb nyilvános polgári célú repülőtér

- Szombathely-Gencsapáti-Söpte

VTrT 6.1. Országos kerékpárút törzshálózat elemei

- 82. Termál kerékpárút:
- 82.B: Rum - Szombathely – Bucsú

VTrT 6.2. Térségi jelentőségű kerékpárutak

- Kőszeg – Szombathely
- Szombathely – Bük
- Szombathely - Ják

Közmű:

VTrT 10. A villamosenergia-átviteli hálózat távvezeték elemei

a) 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei:

- (Győr) - Szombathely,
- Szombathely-(Hévíz).

b) Térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó hálózat elemei:

- (Sopron) - Szombathely,
- Szombathely - Szombathely I.,

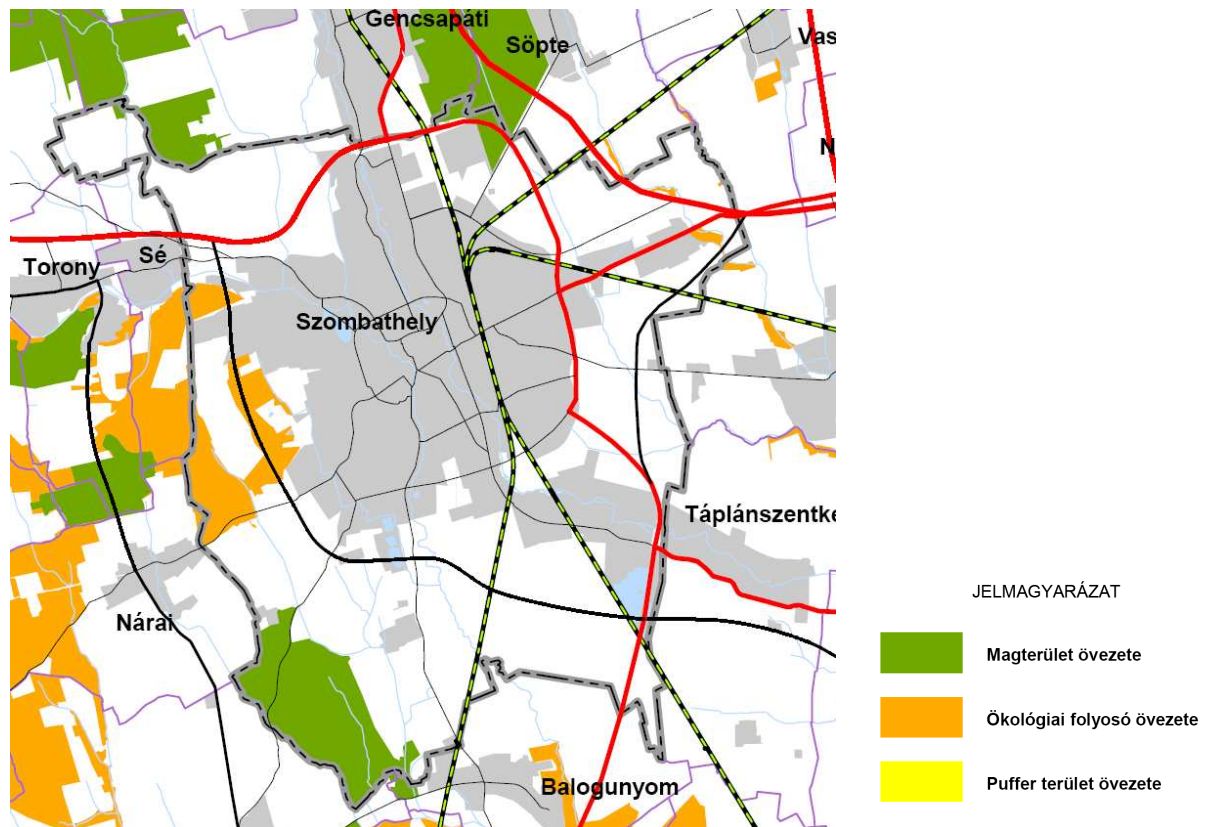
- Szombathely I. - Szombathely II.,
- Szombathely - Körmend,
- Szombathely - (Ikervár), Ikervár - Celldömölk, Celldömölk - (Ajka),
- Szombathely – Szombathely-Derkovits (tervezett),
- Szombathely - Vasvár (tervezett).

VTrT 11. Térségi szénhidrogén szállítóvezeték elemei

- (Devecser) - Jánosháza - Káld - Meggyeskovácsi - Vasszécseny - Szombathely, Szombathely - Kőszeg,

Megyei övezetek

a) Országos ökológiai hálózat övezete

Vas megye TRT 2. sz. tervlap – Magterület, ökológiai folyosó övezete, puffer terület

A söptei volt katonai gyakorlótér magterület övezetévé történt minősítése ellentétes Szombathely és Funkcionális Várostérsége, illetve a nemzetgazdaság érdekeivel valamint Szombathely MJV gazdaság- és városfejlesztési terveivel, mivel településszerkezeti és tulajdonosi pozíció szempontjából a város és térsége területén ez az egyetlen hely, ahol megfelelő nagyságú (több száz hektáros) szabad terület áll rendelkezésre, ahol zöld mezős ipari fejlesztést gazdaságosan és a fenntarthatóság elveinek megfelelően meg lehetne valósítani közép távon.

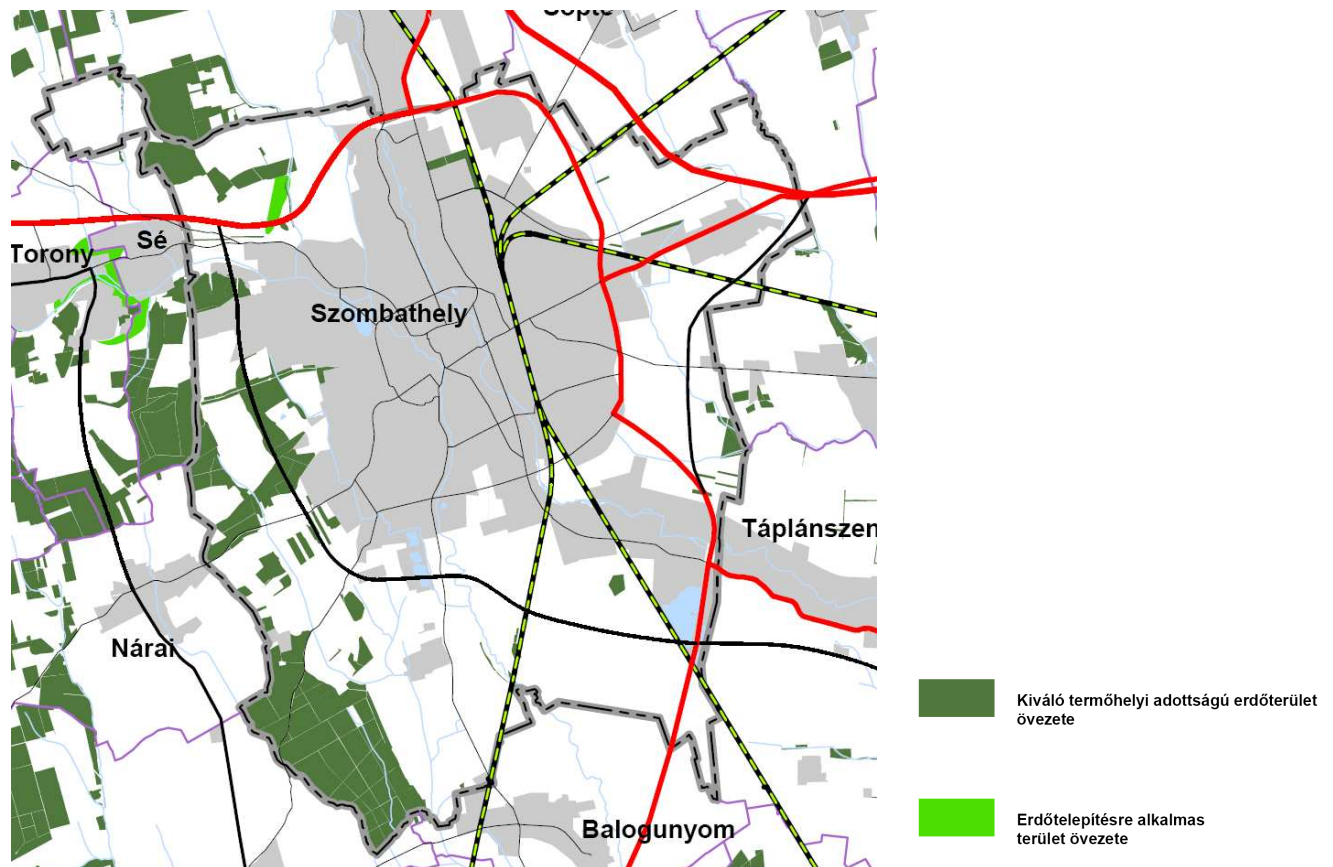
Az övezet területe 100%-ban megegyezik a rendezési tervben jelölt ökológiai hálózat övezetének területével.

OTrT „13. § (1) Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve olyan övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

(2) Az övezetben bányászati tevékenységet folytatni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával lehet.

(3) Az országos ökológiai hálózat övezetét a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervekben magterület, ökológiai folyosó, valamint pufferterület övezetbe kell sorolni.”

b) Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek

Vas megye TRT 3. sz. tervlap –Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

A kiváló adottságú erdőterületek övezete 100%-ban erdőterület besorolású a megyeszékhely rendezési tervében. Változás, illetve rendezési terv módosítása nem érinti az övezett területét.

OTrT „13/B. § (1) Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

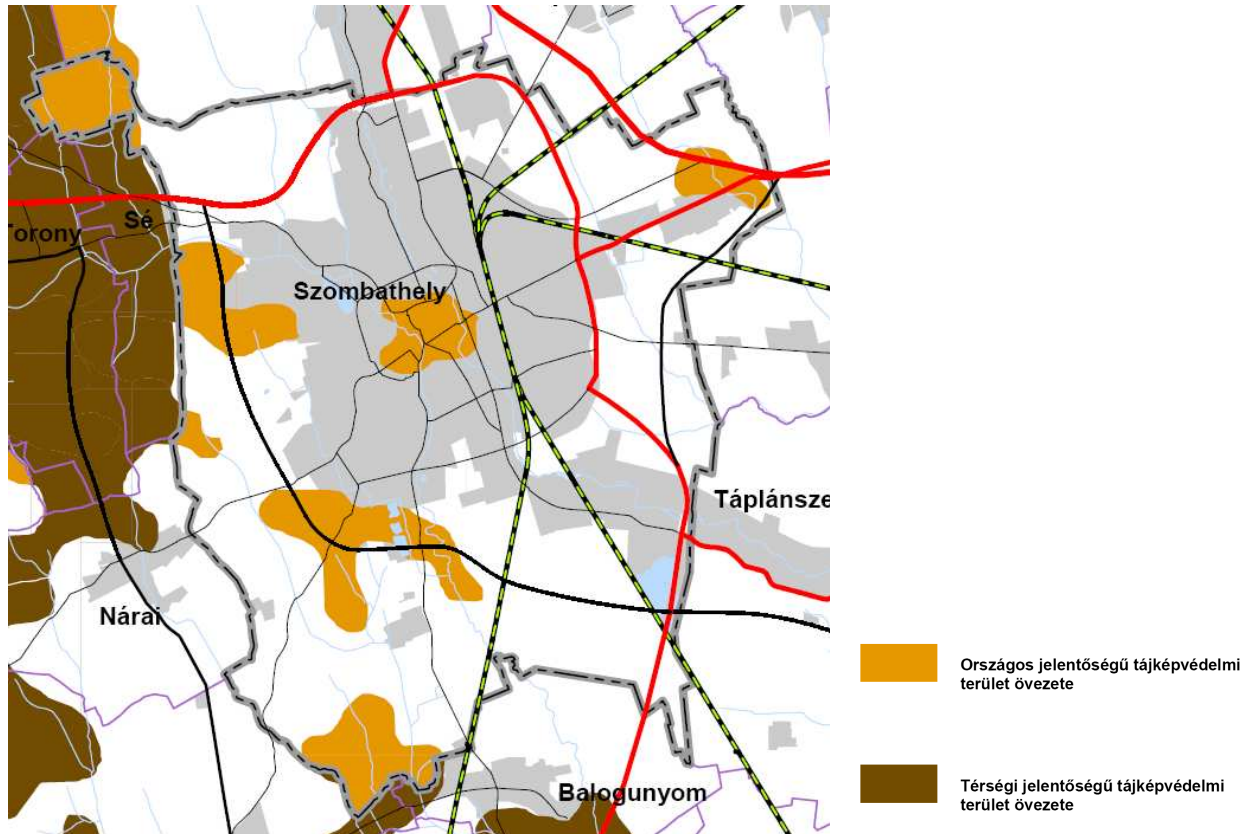
(2) Az övezetben külszíni bányatelek megállapítása, illetve bányászati tevékenység engedélyezése a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehetséges.”

c) Tájképvédelmi terület

Szombathely közigazgatási területének jelentős részét magába foglalja az övezet. Kivételt képeznek a meglévő és tervezett beépítésre szánt területek.

A VTrT-ben lehatárolt övezet területe 100%-ban megegyezik a rendezési tervben jelölt tájképvédelmi övezet területével.

A rendezési terv módosítása és annak keretében Szentkirály városrészt érintő kisebb léptékű belterület határ változását (7. sorszám) nem érinti az övezet területét.

Vas megye TRT 4. sz. tervlap –Tájképvédelmi övezet területe

A város területét országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete érinti. Az övezet területe a 2010-es VTrT alapján kerül lehatárolásra. Az övezet területe korábban a város nyugati szegélye mentén É-D-i irányban volt kijelölve. Jelenleg foltszerűen a belváros, Újperint, balogunyomi határ, Olad plató, Zanati városrésztől északkeletre. (Tervezői megjegyzés, hogy a történelmi belváros tájképi értékének a védelmét Szombathelyen semmi sem indokolja, ellenben a várhegygel rendelkező Sümegen, Németújváron lehet ilyenről beszélni, ezt a fajta védelmet helyesen épített örökség és városkép védelemének hívják.) A rendezési terv módosítása során az övezet határát kijelöltük. A helyi építési szabályzat kiegészítésre kerül a törvényi előírásoknak megfelelően a tájképvédelmét szolgáló szabályozással is. Bányaterület nyitása sem a belvárosban, sem másutt nem tervezett.

OTrT „14/A. § (1) Az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória jelölhető ki, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

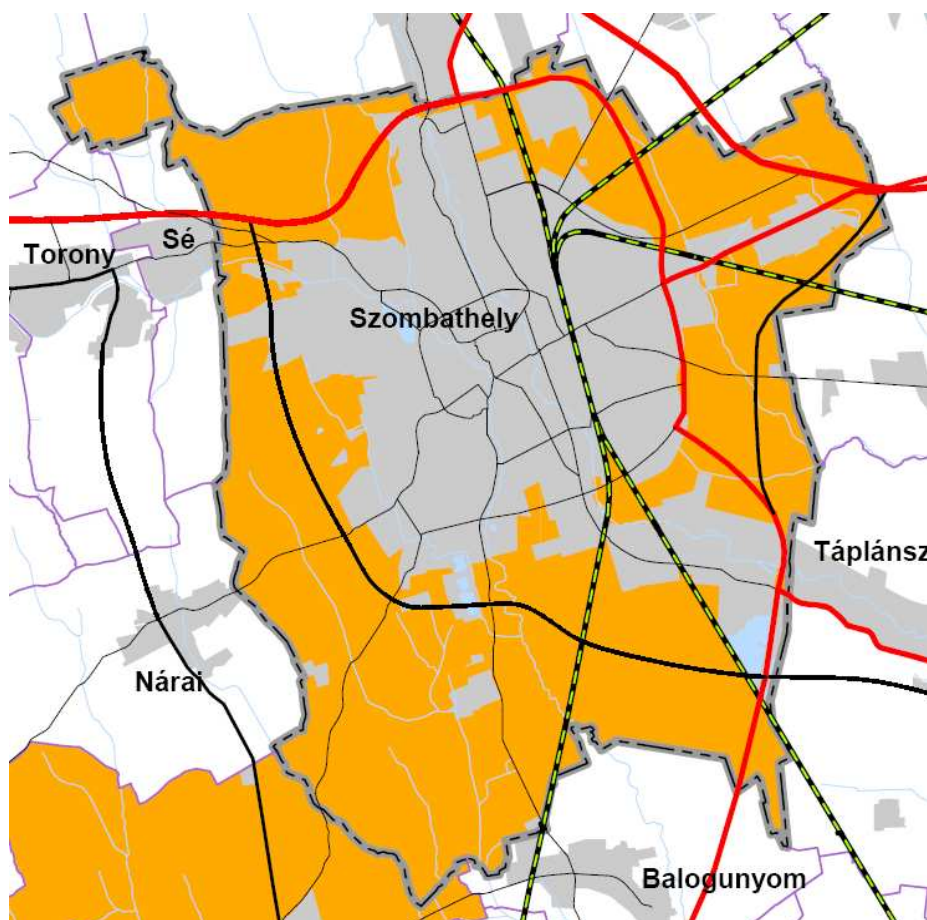
(2) Az övezetbe tartozó település településszerkezeti tervében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, továbbá helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében csak olyan építési övezet és övezet hozható létre, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

(3) Az építési övezetre vagy övezetre vonatkozóan meg kell határozni az ott elhelyezett építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat, ennek ellenőrzéséhez a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveihez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni.

(4) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

(5) Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával - beleértve a felszín alatti vonalvezetést is - kell elhelyezni.”

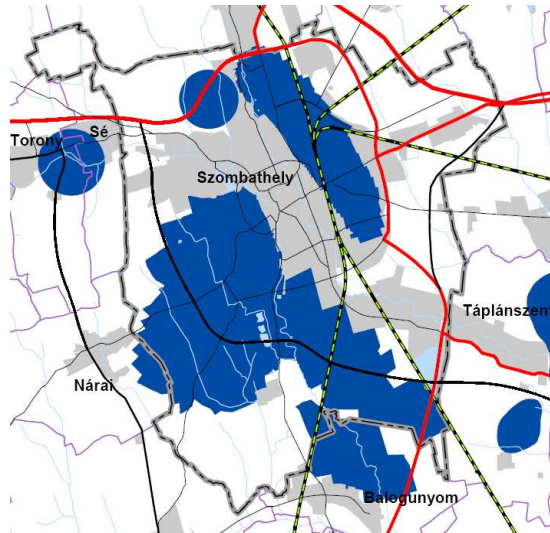
d) Történeti települési térség övezete

Vas megye TRT 6. sz. tervlap – Történeti települési térség övezete

Szombathely Megyei Jogú Város területén a történeti települési térség területét a műemléki jelentőségű terület Szily János utca - Berzsényi tér, Mindszenty József tér tartozik ide és Savaria város régészetiileg védett területe határolja ki.

e) Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület által érintett település

Vas megye TRT 7. sz. tervlap – Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület által érintett település

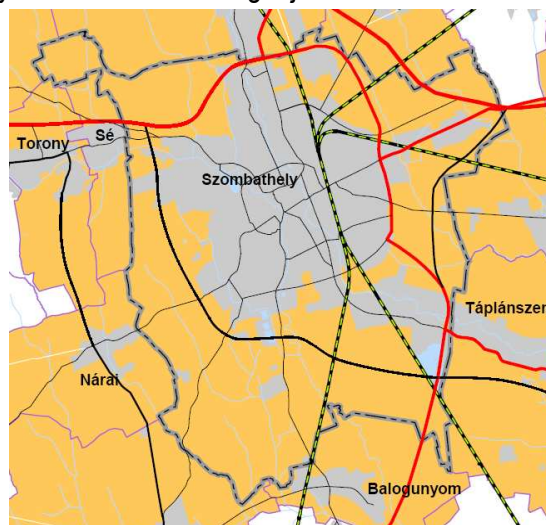
Az övezet területét a szerkezeti terv módosítása lehatárolta.

OTrT „15. § A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.”

f) Együtt tervezhető térségek övezete

OTrT ” 16/B. § (1) Az együtt tervezhető térségek övezetébe tartozó települési önkormányzatok településfejlesztési és településrendezési feladataik összehangolt ellátásához - törvényben meghatározott - közös egyszerűsített településszerkezeti tervet készíthetnek.

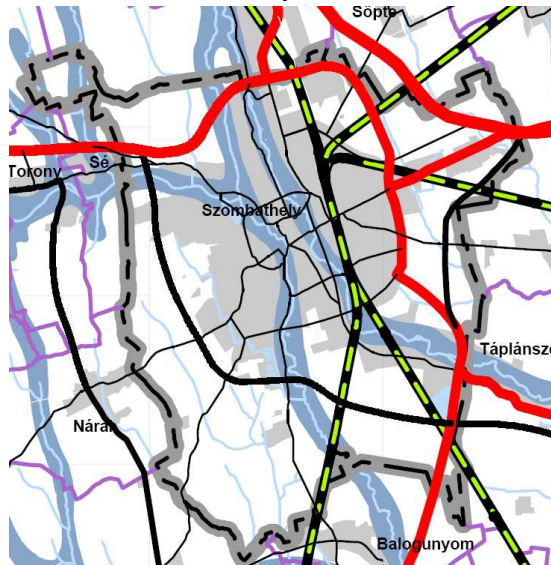
(2) A közös egyszerűsített településszerkezeti tervnek az egyes településekre vonatkozó részeit az érintett települési önkormányzatok határozattal fogadják el.”

Vas megye TRT 7. sz. tervlap – Együtt tervezhető térségek övezete

g) Vízérőzióknak kitett területek pontosítása

A Gyöngyös-patak, Arany-patak, Perint nyomvonalát kíséri a területsáv. A VTrT-ben lehatárolt övezet területe 100%-ban megegyezik a rendezési tervben jelölt vízérőzióknak kitett övezet területével.

Vas megye TRT határozata alapján – Vízérőzióknak kitett terület pontosítása

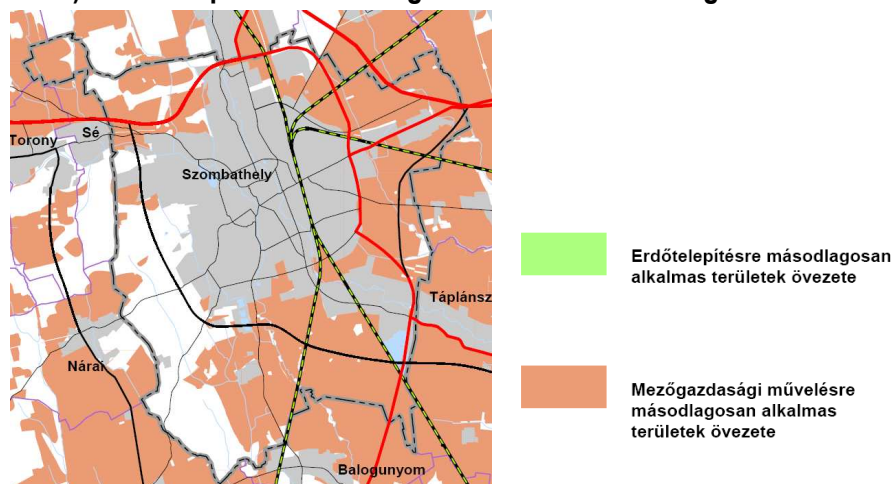
A Vízérőzióknak kitett terület övezetére vonatkozó szabályok (az OTrT 26. §-ban foglaltak alapján)

OTrT „26. § Vízérőzióknak kitett terület övezetbe tartozó települések veszélyeztetett területein olyan területfelhasználást kell előírni a települések településszerkezeti tervében, és a helyi építési szabályzatban olyan építési övezeti, övezeti előírást kell meghatározni, amely a vízérőzió mértékét csökkenti.”

Ajánlott övezetek

A megyei területrendezési terv rendelettel elfogadásra kerülő övezetein kívül meghatározott (ajánlott) övezet. A rendezési terv módosításban intézkedést ezen övezetek érintettség hiányában kötelező intézkedést nem igényelnek.

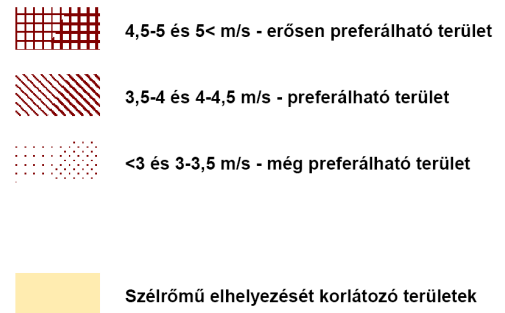
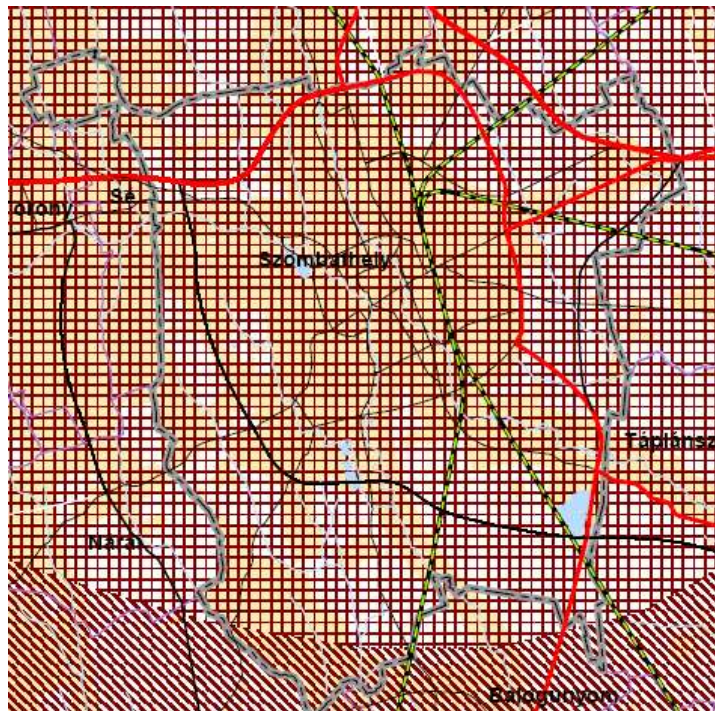
a) Erdőtelepítésre és mezőgazdálkodásra másodlagosan alkalmas területek övezete

Vas megye TRT határozata alapján ajánlott övezet – Erdőtelepítésre és mezőgazdálkodásra másodlagosan alkalmas területek övezet

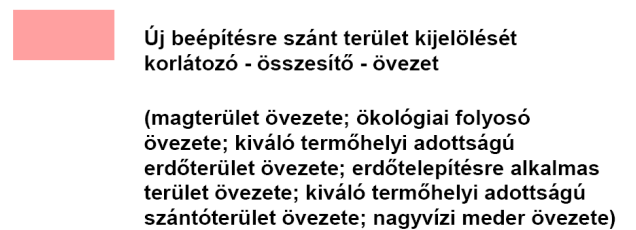
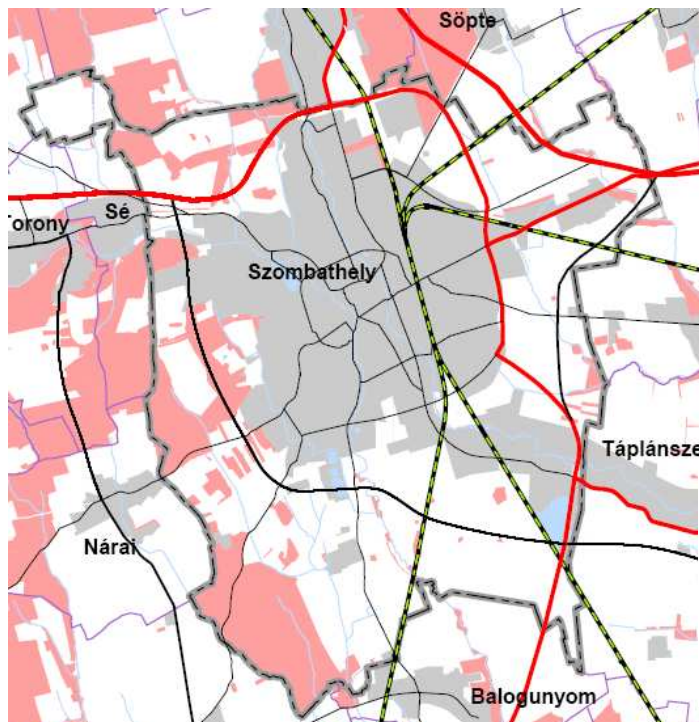

b) Szélrómú elhelyezésének területe

Vas megye TRT határozata alapján ajánlott övezet – Szélrómú területe

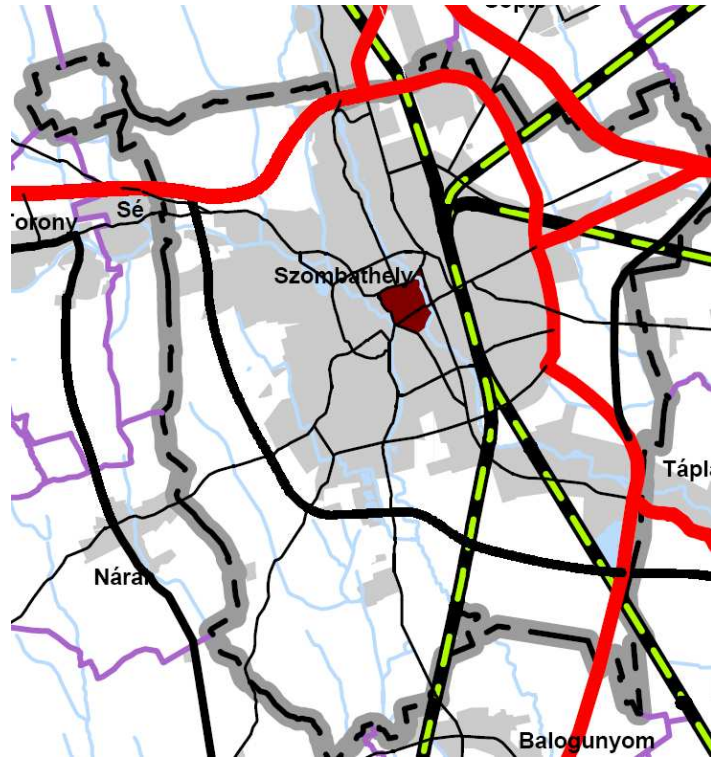
c) Korlátozó övezet összesítése

Vas megye TRT határozata alapján ajánlott övezet – Korlátozó övezet összesítése

d) Történelmi települési terület övezetét pontosító lehatárolás

A megyeszékhely területén a műemléki jelentőségű terület, régészetileg védett terület, egyedi védelem alatt álló építmények, a városfejlesztési stratégia és idegenforgalmi célok együttesen biztosítják az épített örökség védelmét.

Vas megye TRT határozata alapján ajánlott övezet – Történelmi települési terület övezetét pontosító lehatárolás

1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai

Szombathely város közigazgatási területe a megyei jogú városokkal összevetve kicsinynek mondható. A várost körülöleli az agglomerációs települések gyűrűje, amelyek az utak mentén elnyúlva szinte összefüggő települési térséget hozott létre északon Kőszeg felé Lukácsházáig, délkelet felé Vasszécsenyig, nyugatin Toronyig.

A települést ugyanakkor a fejlesztéseiben korlátozta az az építési törvényi előírás, amely megtiltotta a 20.000 főnél népesebb települések, avagy települések összeépülését és 200m széles beépítetlen területbe sorolt sáv meghagyására kötelezte a nagyobb települést.

Szombathely tehát a már kialakult összefüggő települési szövet miatt számos helyen együttműködésre kényszerül fejlesztéseinek összehangolására a szomszédos településekkel.

Északon Gencsapáti községgel határos a megyeszékhely, amelyet fizikailag a 89.sz. főút elkerülő szakasza választ el a községtől. Gencsapáti község 2009-ben elfogadott rendezési tervvel rendelkezik (készítette: Altus Savaria Kft).

A 8721 jelű összekötő út mentén hosszan elnyúló lakóterületek vannak, amelyek megjelenésükben azonos arculatot mutatnak a város Szent Imre herceg útján kialakult beépítéssel. Gencsapáti község rendezési terve ambiciózusan a 87.sz. főút és mai település közötti területet gazdasági területként jelölte ki. A 87. sz. főút keleti oldalán új gazdasági területet jelöltek, mellette pedig a Szombathelyi repülőtér kifutópálya került kijelölésre különleges területként, amely északi irányba bővíthető. A repülőtér kifutópályájától keletebbre Söpte község igazgatási terület helyezkedik el. A település területéhez tartozik az egykori honvédségi területek további része. Söpte, Gencsapáti és Szombathely osztozik a meglévő repülőtér és környezetének területén. A község rendezési terve támogatja a 89.sz. főút északi elkerülő szakaszának megépítését és biztosítja a 87. sz. főút rákötését az új szakaszra.

Söpte község rendezési terv az egykori honvédségi gyakorló pálya helyén (0104/1 hrsz), a belterülettől nyugati irányába nem jelölt ki új beépítésre szánt területet. Ennek oka, hogy nem áll rendelkezésre a fejlesztéshez konkrét elképzelés, illetve az OTRT és Vas megyei területrendezési terve (VTrT) alapján magterületként nem jelölhető ki itt beépítésre szánt terület. A fejlesztések a már kialakult községi belterület tömörítésére, annak kiegészítésére irányul, javítva a közlekedési kapcsolatokat új kiszolgáló utak építésével. A rendezési terv módosítása folyamatban van azonban ezen községrészeket nem érinti (Mátis és Egri Kft.).

Északkeletről Vassurány határos Szombathellyel. Mivel a két település között csak kiterjedt külterületi mezőgazdasági területek vannak, közlekedési kapcsolat sincsen a fejlesztési igény nem jelentkezik.

Vép városával keletről határos Szombathely. A két város között elővárosi közösségi közlekedés zajlik. Az egymástól viszonylag távoli belterületek között a széles területeket 120 kV-os és 400 kV-os villamos távvezetékek, illetve alállomások foglalják el, így településszerkezeti szempontból közműfolyosóként elválasztó hatást fejtenek ki. Vép fejlesztéseit az M9-es gyorsforgalmi út kiépítésével látja biztosítottak, erre szervezi gazdasági területeit is.

Délkeletről Táplánszentkereszttel határos a város. A két település között 200m széles sáv került fenntartásra, itt húzódnak a villamos távvezetékek és itt van a 87. sz. főút Bogát városrész elkerülő új szakasza. Ez a keskeny folyosó van fenntartva a 86.sz. főút Szombathely-Kisunyom új nyomvonalának is. 2012-ben Táplánszentkereszt község beruházásában elkészült a Bogáti fasorig tartó, 87.sz főutat kísérő új kerékpárút. A 200m széles út és közműépítési sáv fenntartása indokolt helybiztosítás.

Balogunyom községgel délről alkot közös igazgatási terület határt Szombathely. A település 2008-ban elfogadott rendezési terve (Altus Savaria Kft) alapján közös fejlesztési pontja a 86. sz. főút meglévő és tervezett új nyomvonalának bővítése, megvalósítása. A 21. sz. Szombathely-Szentgotthárd vasút fejlesztése, villamosítása 2012-ben befejeződött. A település vasútállomása mentén található gazdasági telephely (Frikus autótelep) Szombathely területére eső bővítését a város támogatta. Szombathely 0581/2 és 0581/3 hrsz-ú ingatlanai a jövőben szervesen kapcsolódhatnak a működő logisztikai bázishoz. A két település közötti természetes elválasztást a Sorok-Perint patak ökológiai folyosója és ártere továbbiakban is biztosítja.

Ják község területe délnyugatról érintkezik Szombathely külterületével a két település közötti kapcsolatot a 8707 jelű összekötő út biztosítja. A településeket a jelentősebb távolság és az itt húzódó kiterjedt erdőségek elválasztják. A két település közötti kapcsolat a népesség ellátása és kiszolgálása felé irányul, településszerkezeti szempontból a két település hosszútávon is jelentősen elkülönül. Ják korábbi fejlesztéseit a megyeszékhelyről kertvárosias környezetbe kiköltöző népességre alapozta.

Nyugat, délnyugatról Náriai község belterülete érintkezik Szombathely külterületével. A megyeszékhely és a község között került kijelölésre a szennyvíz-iszap lerakó területe, amelynek 1 km-es védőtávolsága mindkét település igazgatási területének jelentős részét lefedi. 2008-ban Szombathely a nyugati részén a 0729/3; 0729/160742/3; 0744; 0745; 0746/5 hrsz-ú ingatlanokon jelölt ki új lőtér számára helyet. A lőtér 300 m-es védőtávolsága 90-100m-re rálóg Náriai község igazgatási területének, már jelzett 1 km-es sávval szintén lefedett területére. A védőtávolságokon belül az építési korlátozások nem teszik lehetővé a beépítések létrejöttét.

Sé község keskeny észak-déli kiterjedésű igazgatási területe párhuzamosan fut Szombathely nyugati határával. Az egykori 89.sz főút mentén, ma 8901 jelű összekötő út, rátelepült a megyeszékhely határára. Szombathely beépítésre szánt területei azonban jelenleg 900m-es távolságra vannak. A két település között a tervezett nyugati elkerülő közlekedési szempontból továbbra is elválasztó elem marad. Kertes mezőgazdasági területek határai összemosódnak a Parkerdő mellett, így a séi és városi területek nehezen különböztethetőek meg.

Bucusi községgel rövid közös határt alkot a két település. A határban lévő Nyeste major tevékenysége mindkét településtől távol esnek.

A közművek tekintetében a környező települések biztosítják a vízbázisát a városnak: Táplánszentkereszt, Kenéz, Perenye, Vasszécseny, stb.

Az agglomerációs települések szennyvízelvezetése és tisztítása Szombathelyen történik, amelyre Bucsu, Kőszeg térsége és Vasszécseny felől van rácsatlakozás.

1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása

Szombathely Megyei Jogú Város Közgyűlése 96/2004.(III.25.) számú határozattal fogadta el a településfejlesztési koncepcióját. Elfogadásakor a koncepció kiegészítést nem igényelt, mivel a korabeli településfejlesztési döntésben megjelölt célok egyeztek a koncepcióban lefektetett elképzelésekkel. Szombathely Megyei Jogú Város jelenleg is hatályos rendezési tervei 2006. óta hatályosak. A Településszerkezeti terv módosítását a 412/2008. (X. 30.) és a 365/2011.(IX.29.) számú határozatokkal hajtották végre. A Szabályozási terv és Helyi Építési Szabályzat 30/2006. (IX. 7.) önkormányzati rendeletét a 23/2008.(X.31), a 11/2009.(VI.3), a 16/2009.(VI.3), a 21/2009.(X.12), a 32/2009.(XII.1), a 21/2011. (X.13) és végül a 29/2012. (VI.28.) önkormányzati rendelettel módosították.

1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

A településfejlesztési koncepció (2004. március) helyzetelemzés és vizsgálatot követően az alábbi hosszú távú fejlesztési irányokat fogalmazta meg Szombathely számára:

Szombathely hosszú távú településfejlesztési koncepcióját két alapvetően fontos tényre építette és abból indult ki:

„A város demográfiai trendjei, melyek szerint 2015-re a lakosságszám kissé 80 ezer fő alá csökken, de ami még fontosabb a lakosság korstruktúrája rendkívül kedvezőtlené válik. Egyrészt megnövekszik az öregkorúak, másrészt csökken a gyermek- és fiatalkorúak aránya. Ezek eleve meghatározzák a városi intézmény- és szolgáltató rendszerek iránti keresletet és igényt. Hazánk a közeljövőben tagja lesz az Európai Uniónak, ezzel a nyugati határ mentén fekvő Szombathelynek új lehetőségei nyílnak, amelyek szinte minden fejlesztési programot érintenek. Az, hogy a város és mindenkorai vezetése ezzel a lehetőséggel hogyan tud élni, alapvetően fontos és közös stratégiai kérdés és érdek.”

A tényadatok alapján vizsgálva kerülhet sor a célok kiértékelésére.

Az első alapvetésben megfogalmazottak, mint minden prioritás társadalmi háttere olyan módon teljesült, hogy a település népessége 2000 és 2011 között 3036 fővel csökkent és 78 884 főt tett ki. Az élveszületés évente 235 fővel, a népvándorlás évente 145 fővel fogyasztotta a népességet. A 0-15 évesek aránya 15%-kal csökkent, míg a 65 év feletiek aránya ezen időszakban 22%-kal nőtt. A népesség szerkezete elöregedő, hosszabbtávon is fogyó tendenciát vetíti előre.

A város kapcsolat rendszere megváltozott az európai térben. A gazdasági egység felé irányuló lépések eredményeként Szombathely helyzete Közép-Európa és azon belül az Alpok-Bécs térségével egyre szorosabbra fűződő kapcsolatait mutatja.

Szombathely Megyei Jogú város által meghatározott négy fő prioritás a 2003-ban elkészített helyzetelemzés eredményeiből építkezve, a lehetőségeket vázolja föl, elsősorban az erősségekre

támaszkodik, illetve a gyengeségeket és a veszélyeket küszöböli ki. A megjelölt prioritások messzemenően figyelembe veszik az Európai Unió és hazánk terület- és településfejlesztési alapelveit és pilléreit, valamint illeszkednek a Nyugat-Dunántúl és Vas megye elfogadott területfejlesztési dokumentumainak fejlesztési céljaihoz és prioritásaihoz.

A településfejlesztési koncepció elfogadásakor még csak az Országos Területrendezési Terv létezett, amelyet a Vas Megyei Területrendezési Terv csak 2006-ban követett. Az országos és megyei területrendezési terveket 2008-ban, illetve 2010-ben módosították. A módosítások kapcsán a településfejlesztési koncepció felülvizsgálatát vagy kiegészítését nem végezték el.

Szombathely Megyei Jogú Város hosszú távú településfejlesztési koncepciójának javasolt stratégiai prioritásai:

- 1) A tudásalapú városi gazdaság kiépülésének előmozdítása
- 2) A humán tőke fejlesztése, az életminőség javítása
- 3) A megközelíthetőség és a városi infrastruktúra fejlesztése
- 4) A települési környezet javítása, modern városgazdálkodás kialakítása

A tervezési időszak határdátumának a 2015-ös évet jelölte meg. Az egyes fejlesztési irányok további alpontokra tagozódnak és részterületek, illetve feladatokra osztoznak. A prioritásokról visszatekintve az elmúlt időszakban elmondható, hogy lefedi a város összes területét és azokat a hiányosságokat, gyengeségeket, amelyek fejlesztésével Szombathely térségi szerepkörének megerősödését, illetve a helyi társadalom elvárásainak és szükségleteinek a kielégítését remélték.

A prioritások között sem rangsor, fontossági sorrend nem került felállításra, ugyanakkor nem került megnevezésre azon szereplők, akik a megvalósításban hatáskörüknel fogva kiemelkedő szerepet játszhattak volna.

A rendkívül sokrétű prioritási irányt értékelve az elmúlt évek fejlesztései és megváltozott gazdasági környezete alapján meg kell állapítani, hogy egyes ágazati fejlesztések célt értek és sikeresen megvalósultak, ugyanakkor vannak olyan területek, amelyek esetében lemaradás tapasztalható. A lemaradás fakadhat az időközben bekövetkezett gazdasági válság hatásától, a magánszféra visszahúzódásából, de jelentheti egyes részfeladatok esetében a túlvállalást is.

Prioritások értékelése a megvalósulás szempontjából

- 1) A tudásalapú városi gazdaság kiépülésének előmozdítása

Fontos eredmény, hogy a 2003-ban megfogalmazott egyetemi képzés megvalósult a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ 2008-as kialakításával. Az eltelt időszak pedig megerősítette, hogy a kialakult struktúra további fejlesztése újabb lehetőségeket jelenthet a képzés és kutatóbázis számára. A városban jelenleg 33 kutatóhely működik, az elmúlt időszakban a számuk 3/5-re csökkent, létszámuk pedig 13%-al.

A város a befektetés-ösztönzés területén a meglévő vállalkozások munkahely megőrzésében, újabb fejlesztések aktiválásában vállalt jelentős szerepet. A megye vállalkozásainak 42%-a a városban található, számuk 2000-2010 között 800-al nőtt. A kft-ék számának növekedése volt a legdinamikusabb. A kitűzött célok között a gazdaságszerkezeti átstrukturálódás előmozdítása kezdeti stádiumban került. Az intelligens város, az innovációs miliő erősítése célként jelen volt, és elősegítette az új vállalkozások megtelepedését, a területkínálat megjelenését, a már működő vállalkozások újabb befektetéseinek ösztönzését.

Szombathely működő 210 külföldi tőkéjű vállalkozása a megyébe áramló külföldi tőke 43%-át vonzotta. A jegyzett tőkéjük elérte a 129 milliárdot. A megye gazdaságába kevésbé beágyazódott vállalkozások a működési költségek emelkedésével egyetemben és már a gazdasági válságot megelőzően áthelyezték termelésüket.

Elmaradás tapasztalható az idegenforgalom fejlesztése terén. A város és a vállalkozói szféra forrásainak korlátozottsága miatt a kitűzött prioritásokat nem tudta teljesíteni. Nem jött létre a célok között szereplő témaklaszter, illetve a fesztivál város program. Az idegenforgalmi kínálat összehangolt fejlesztése háttérbe szorult. A KSH adatai alapján a vendégkör és a foglалások száma is szűkült, miközben a megyei adatok – elsősorban Bük és Sárvár jó teljesítménye alapján - jelentős javulást mutattak. A minőségi szolgáltatások terén továbbra is hiányzik a magasabb színvonalú és komplex szolgáltatást nyújtó szálláshely kínálat.

2) A humán tőke fejlesztése, az életminőség javítása

Általánosan igaz, hogy az iskolázottsági szint a városban emelkedett, jelentősen 9%-al nőtt az érettségivel rendelkezők és 5%-al a diplomások aránya. A kitűzött fejlesztési cél teljesült, meg kell jegyezni, hogy hasonló általános folyamat zajlott le országosan is.

Elmaradás mutatkozik az iskolarendszer vonzerejének Ausztria irányában való növelése speciális arculati sajátosságok megjelenítése, az innovációs készség erősítése, a kiépült művészeti infrastruktúra regionális vonzerejének és hírnevének fokozása terén. Nem sikerült a teljes művészeti képzés vertikumának a kiépítése általános iskolától a felsőfokú képzésig.

Az intézményi rendszeren belül az oktatás minőségi megújulása és jelentős eredményként könyvelhető el. A város oktatási és nevelési intézményeiben jelentős műszaki fejlesztés és oktatás technikai fejlődés zajlott le. Sorra újultak meg az alap és közfokú oktatási intézmények, korszerűsödött a fűtési rendszerük, informatikai ellátottságuk. Ennek hatása nem csak az oktatás színvonalában, informatikai rendszerében, hanem a településképpen (pl: Kereskedelmi és Vendéglátói Szakképző Iskola, Paragvári Utcai Általános Iskola), és a fenntartási költségek/üzemeltetés terén is jelentős.

Az oktatási rendszer megőrizte sokszínűségét. A 21 óvoda kihasználtsága változatlan befogadó képesség mellett nőtt és 97%-on állt, meghaladva az országos átlagot.

A 17 feladat ellátási hellyel bíró iskolák esetében a gyermeklétszám demográfiai csökkenésével kellett számolni.

A 20 szakiskola, 8 gimnázium, 13 szakközépiskola esetében a diáklétszám 6,6%-al nőtt, ezen belül a gimnáziumé 14%-al.

A kitűzött célokon belül a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának elősegítése, a roma program és esélyegyenlőség program területén inkább a már korábban elért eredmények megtartása, mintsem a jelentős előrelépés volt a jellemző. Azonban ez is jelentős erőfeszítést kíván a szereplőktől, miközben a munkaalapú gazdaság és a foglalkoztatottság növelése kiemelt társadalmi, gazdasági céljá vált.

Általánosnak mondható a prioritások között megfogalmazott, de kevés konkrét részletet tartalmazó egészségügyi-szociális program.

Szombathelyen a három éven aluli gyermekek napközbeni ellátást 7 önkormányzat által biztosított bölcsőde biztosítja. A férőhelyek száma dinamikus bővülésének hatására a száz férőhelyre jutó gyereklétszám 2010-re 120-ról 98-ra csökkent.

A szociális ellátásra fordított pénzbeli juttatások összege 2010. évhez képest 2011-ben a rendszeres segély esetében kétszer, az ápolási díj esetében másfélszer több volt.

A korábban az élet-mód program keretében megfogalmazott rekreációs területfejlesztés: Csónakázó tó, Fedett uszoda területének összekapcsolása a Termál fürdővel, Szabadidő központ hasznosítása, Sportliget, zöldterület fejlesztése elmaradt.

A közterületek alakítása során Szombathely 2008-ban a Virágos Magyarországért verseny győztesen lett, majd elnyerte az Európai Virágos Városok és Falvak Versenyében a második helyezést.

A közművelődés és kultúra kibontakoztatásának program részeként megvalósult Weöres Sándor színház a legjelentősebb eredménynek tekintendő, hiszen olyan szellemi műhely jött létre, amely kisugárzása a városra érezhető, kézzelfogható. Részvétele a városi mindennapokban és szellemi értékőrző szerepe kiemelkedő. Fontos fejlesztés volt továbbá a Zeneiskola és Bartók terem fejlesztése, az Iseum Savariense megvalósulása.

3) A megközelíthetőség és a városi infrastruktúra fejlesztése

A településfejlesztési koncepció átható mottónak: „*ahol az utak találkoznak*” gondolatot fogalmazták meg 2004-ben. Ennek köszönheti a város a létét és fejlődését és ez adhat erőt a jövőbeni célok eléréséhez is.

Az elérhetőség szempontjából történtek vagy folyamatban vannak beruházások, meghaladva a 2004-ben megfogalmazott elképzeléseket. A közlekedés fejlesztése során fontos volt az elérhetőség javítása. Megvalósítás alatt áll szakaszos beruházásban a M85 és M86-os autót út építésével a Szombathely-Győr gyorsforgalmi út építése.

A prioritások között nem szerepelt kellő hangsúllyal a vasúthálózat javítása, ugyanakkor itt fejeződtek be a legjelentősebb beruházások. Jelentősen javult a Sopron-Szombathely-Szentgotthárd vasútvonalakon a közlekedés színvonala. Ezen beruházások keretében készült el a város második külön szintű közúti felüljárója a Csaba utcánál. A GYSEV által 2011-ben átvett vasútvonalak révén 2015-ig további, a településfejlesztési koncepcióban nem prognosztizált vasút villamosítás és elővárosi közlekedés válhat valóra, amelyeket a készítendő új, 2020-ig szóló fejlesztési koncepcióban szerepeltetni kell. Megvalósulhat a Szombathely-Zalalövő vonal villamosítása, és a Jánossomorja-Porpác hiányzó vonalvillamosítása.

A határon átnyúló kapcsolatok esetében a prioritásként kezelt Graz, Győr, Maribor kapcsolatrendszer helyett Szombathely-Felsőőr, Szombathely-Bécs, Szombathely-Győr, Szombathely-Zalaegerszeg-Szentgotthárd, Pozsony-Szombathely-Trieszt/Koper kapcsolatrendszer körvonalazódik. Ennek oka a meglévő vasút és közúthálózat adta kapcsolatokban és elérhetőségekben, a munkahelyek és infrastruktúra kapcsolódási pontok térbeli elhelyezkedésében keresendő.

Vas megye déli részei felé a közúti közlekedési kapcsolatok a tervezett gyorsforgalmi úthálózat építésének elmaradása (M8, M9), a meglévő úthálózatot terhelő forgalom okozta úthibák miatt romlottak. A 89-es főút fejlesztésének megvalósulásával Graz felé immár a Körmend-Szentgotthárd irány helyett a Felsőőr/Oberwart irány lett az A2-es autópályára való legrövidebb csatlakozási pont. Az S31-es autótút 2004-es Felsőpulyáig való meghosszabbításával a legrövidebb bécsi autópálya kapcsolat immár Kőszegen át vezet.

Továbbra is várat magára az északi elkerülő út megépítése, a 87-es főút Bécs/S31-es autótút kapcsolatként való fejlesztése, a nyugati körgyűrű szakasz megépítése, az új városrészek összekötése.

A városi úthálózat esetében történt változások közül a Csaba utcai felüljáró átadása emelendő ki. A városrészek közötti kapcsolathány ugyanakkor nem csökkent, még ha rész útszakaszok meg is épültek, összekötésük továbbra is várat például Szent Gellért utca-Ferenczy utca, Alsóőr utca- Váci M. út összekötése, Saághy utca kiépítése.

A közösségi közlekedés területén a rendszer racionalizálása és volumen csökkentése zajlott le. A buszbeszerzések hatására az utasok kiszolgálása javult.

Az elővárosi autóbusz közlekedésben megvalósult viszont Szombathely-Vép viszonylatban.

A vasúti elővárosi közlekedés területén jelentős fejlesztés nem történt.

A közműellátásban és a település térségét érintő ellátó, védelmi rendszerek tekintetében jelentős fejlesztések zajlottak le. Megépült a stabil villamos energia ellátást szolgáló Győr-Szombathely-Hévíz 400 kV-os országos hálózat.

A szennyvíz beruházás területén 2003-2011 között 5 milliárd forintból megvalósult a szennyvíztisztító telep rekonstrukciója, a nyugati városrész és Zanati úti aluljáró környezetében a szennyvíz rekonstrukció, korszerűsödött a szennyvíziszap kezelés és felhasználás.

Bevezetésre került a városban a szelektív hulladékgyűjtés.

Az árvízvédelem területén a Kőszeg-Lukácsházi árvíz csökkentő tározó megvalósítása a Perint és Gyöngyös patakok elöntésétől védi a várost. Ugyanakkor a teljeskörű árvízvédelemhez elengedhetetlen még a Dozmaton tervezett Arany-patak árvízi tározó megépítése.

A csapadékvíz elvezetés területén megvalósult a Minerva lakópark és Bogáca ér közötti vízelvezető kiépítése.

A beépítésre került lakó és gazdasági területek esetében a város által korábban meghatározott minőségi követelmények teljesülésének (például zárt csapadékvíz elvezető rendszer, földkábeles villamos és hírközlési rendszer kiépítése, stb.) eredménye, hogy az újonnan beépült területek településképe és ez által a városról kialakult összkép jelentősen javult.

4). A települési környezet javítása, modern városgazdálkodás kialakítása

Célként határozták meg, hogy a település lakóinak életminősége jobb legyen, otthon érezzék magukat lakóhelyükön. A fejlesztési programok eredményeként számos a város lakosságát, kényelmét, komfortérzetét, és életminőség javítását szolgáló, a természeti értékek megőrzésére fókuszáló beruházást tudhat Szombathely magáénak. A megfogalmazott célok sosem tudnak teljes körűen teljesülni, mivel abban a pillanatban, hogy megvalósulnak és a mindennapok részévé válnak és javítják az életminőséget, újabb és újabb elvárások megfogalmazására is okot adhatnak.

Megvalósult a Kámoni arborétum új fogadóközpontjának épülete, az Erdészeti Látogatói Központ, számos játszótér megújult, a Kalandváros gyarapodott.

A természetvédelem terén a Potyondi árok természetvédelmi oltalmat kapott, a város megalkotta természetvédelmi rendeletét és felsorolta a védendő elemeket.

A városi és közösségi terek az IVS fejlesztések és saját források révén megújultak: Fő tér, Kőszegi utca, Savaria tér, Gyöngyösparti sétány, stb. Megújult a korábban elhanyagolt Kőszegi utca házsor, a Savaria Mozi, a Kossuth Lajos utca 7., stb. A helyi és országos védelem alatt álló építmények esetében jelentős fejlesztések történtek egyes ingatlanok vonatkozásában (műemlék: Saághy-kastély, Reissig-kastély), azonban így jelentős számú épület várja a hasznosítását legyen az a Szegedy-kastély vagy a Huszár laktanya tömbje. Helyi védelem keretében Szombathely Megyei Jogú Város által nyújtott támogatási rendszer és a főépítész iroda szakmai segítségével számos esetben következett be a korábbi kedvezőbb állapot szerinti értékőrző felújítás, helyreállítás.

1.5.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

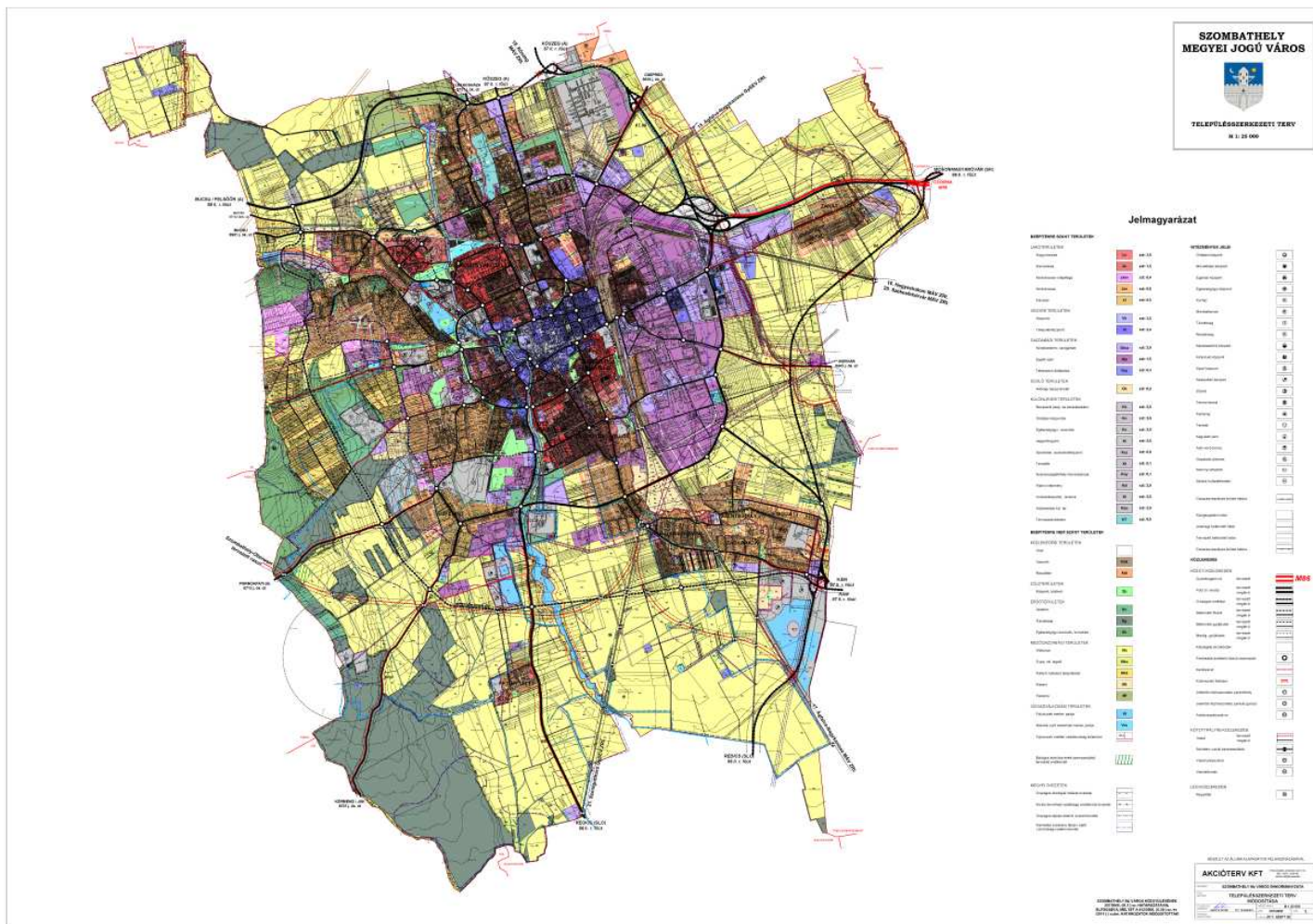
- Gyöngyös'3000 Víziközmű Társulat és Építőközösséggel 2006. március 30-án kötött megállapodás.
- HOMA CENTRUM Kft-vel 2007. július 25-én kötött megállapodás.
- Erdei Iskola Úti Közműépítő Közösséggel 2007. december 20-án kötött, majd 2011. november 16-án módosított megállapodás.
- Szombathely-Olad Plató Víziközmű Társulattal 2008. június 26-án kötött megállapodás.
- HORWAT Investment Ingatlanforgalmazó Kft.-vel 2008. december 19-én kötött, majd 2011. június 18-án módosított megállapodás.
- Szombathely Újperint Víziközmű Társulat valamint Szombathely-Újperint Közműépítő-Közösséggel 2009. február 3-án kötött megállapodás.
- DEVIRS Kft-vel 2009. február 18-án kötött megállapodás Kossuth L. – Kiskar – Thököly által határolt tömb beépítésére (közös megegyezéssel történő megszüntetés folyamatban).
- SQRT Kft-vel, az MPC INVEST Ingatlanfejlesztő és Vagyonkezelő Kft-vel valamint a LIDL Magyarország Kereskedelmi Bt-vel 2009. március 11-én kötött megállapodás.
- PEDO Kft-vel 2009. június 3-án kötött megállapodás Gyurits A. utca folytatására.
- Agg Dezsővel 2009. július 15-én kötött megállapodás a volt Kertész Tsz területének beépítésére.
- H-24 Kft-vel 2009. augusztus 31-én kötött megállapodás 9202/16 hrsz (Hajdú, Muraszombat u.) ingatlanon út kiépítésére.
- Középhegyi Házépítő Kft-vel 2010. augusztus 4-én kötött megállapodás 4714/hrs (Színház u.) kiépítésére.
- Litor Kft-vel 2010. augusztus 4-én kötött megállapodás 4714/3 hrsz (Színház u.) É-i ág kiépítésére.
- „Újvilág” Közműberuházó Víziközmű Társulattal 2011. március 3-án kötött megállapodás.

A felsorolt hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződéseket az 1. számú függelék tartalmazza.

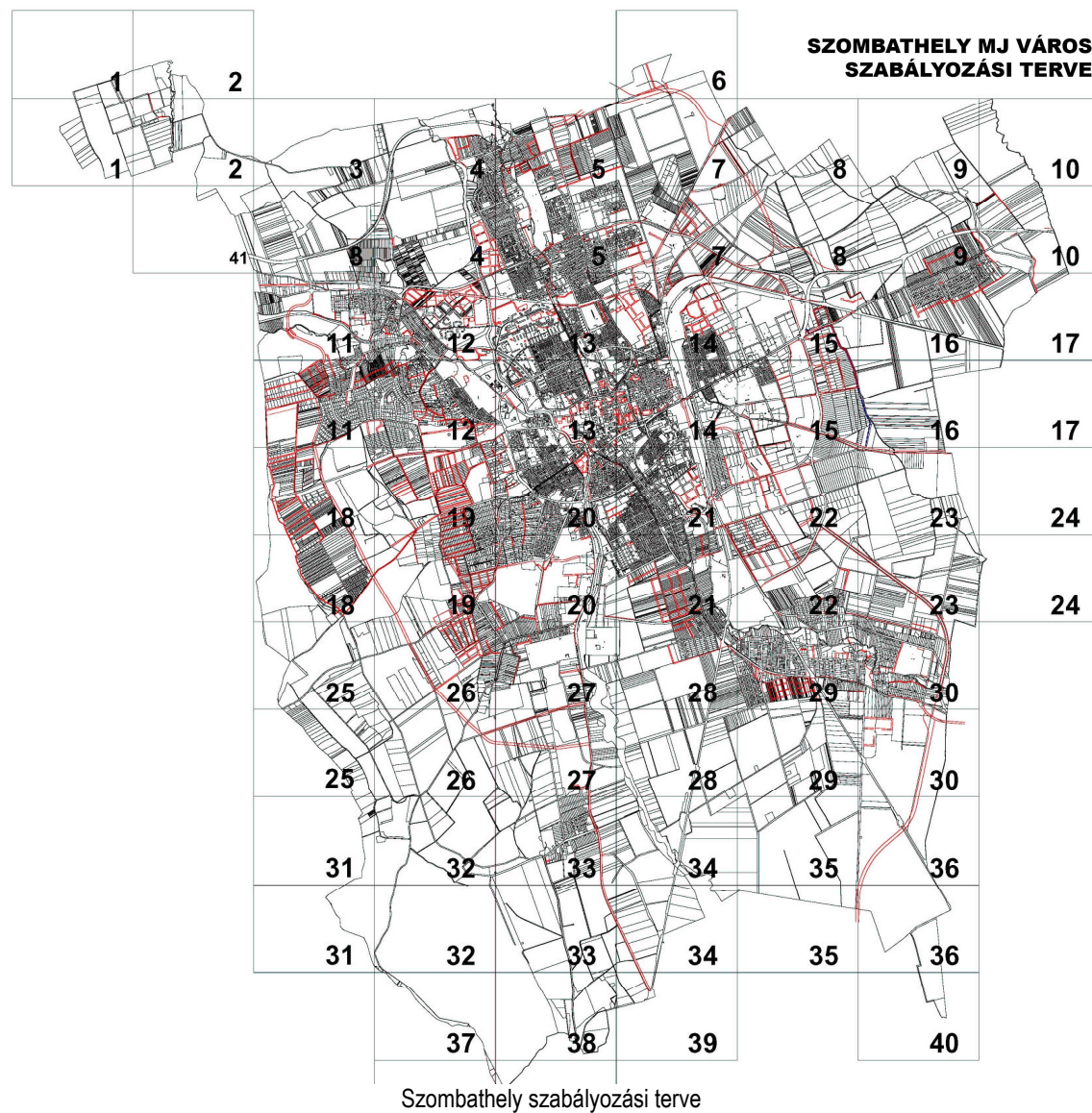

1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök

Szombathely településrendezési tervének jelmagyarzata

1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

Szombathely Megyei Jogú Város településszerkezeti tervét 2006-ban fogadták el. Az ezt követő módosítások alapjaiban változatlanul hagyták a fő infrastrukturális és közlekedési hálózatokat, a települési szintű területfelhasználások rendszerét. A településrendezési eszközöket azonban a folyton változó igényeknek és a társadalmi, gazdasági környezethez illesztve módosították.

A 2006-ban elfogadott rendezési terv a lakóterület fejlesztés irányának a meglévő belterületi szabad ingatlanok beépítése mellett a nyugati városrészben a Rigóvölgy, Alsóhegy, középhegy, Olad plató és tőle nyugatra elhelyezkedő Villa Olad területét határozta meg, mint potenciális kertvárosias területek. Új lakóterületet jelölt ki továbbá a Minervát körül ölelő véderdőtől északra, a 87. sz. főút keleti oldalán, illetve Gyöngyöshermán városrészben a Külső Rumi úttól délre. A nagyszámú új lakóterület által biztosított építési telek kínálat valószínűsíthetően hozzájárulhatott ahhoz, hogy jelentősen csökkent a város agglomerációba való kiköltözés, és jelentősen emelkedett a megyeszékhelyen megvalósult lakásépítések száma. Szombathely migrációs mérlege ugyanis -2584 fő volt az 1990-2001 időszakban, míg az utolsó két népszámlálás (2001 és 2011) közötti évtizedben a bevándorlást meghaladó mértékű elvándorlás (negatív migrációs mérleg) formájában bekövetkező népességfogyás az előző évtizednek már "csak" a negyedrésze volt (629 fő).

A kisvárosias lakóterületek esetében a már kialakult lakóterületek átépülése jellemző, a korábban már kijelölt kisvárosias lakóterületeken kívül újabbat nem kellett meghatározni.

Új nagyvárosias lakóterület kijelölésére nem volt igény.

A kertvárosi lakóterületek bővítése azzal tudta elősegíteni a dezurbanizáció folyamatának továbbfejlődését, hogy a város közigazgatási határain belül elégitette ki a szabadon álló családi házas lakásépítés építési telekigényét. Ennek eredményeként a város jelenleg hosszú időre elegendő tartalék területtel, illetve műszakilag is kialakított, beépíthető építési telekkel rendelkezik ebben a kategóriában, ha a létrehozott értékek megtartása mellett fokozatosan át akar térni a városi életet és a város ingatlanait felértékelő, fenntartható városfejlesztési pályára.. Ugyanis a városok térbeli szétterüléséből adódó számtalan társadalmi, gazdasági és környezeti hátrány következtében az elmúlt évtizedben az EU fejlett tagállamaiban kialakult az a felismerés, amit Magyarországon a gazdasági válság hatásai kényszerítettek ki. Ez abban áll, hogy a családi házas lakóterületek térbeli szétszóródásával és szétterülésével létrejövő épített települési szövet gazdasági, társadalmi és környezeti szempontból sokkal kevésbé fenntartható a közösség számára, mint az úgynevezett kompakt város, amelynek egyébként városszerkezeti adottságai és városfejlesztési vívmányai alapján Szombathely az egyik hazai mintapéldája lehetne.

A kompakt városban rejlő előnyök kihasználása érdekében a rendezési terv lehetőséget ad a városi szövetbe integrálódó új, többlakásos, városi, lakóépületek építésére a szerves fejlődés, illetve a fenntartható városfejlesztés keretében a belvárosi, belváros közeli városrészekben, illetve az Olad lakótelep területén..

A kompakt város kialakítása érdekében, új településközpont vegyes terület kialakítására és a városközponti lakásállomány növelésére szolgálhatna a rendezési terv alapján a volt Huszár laktanya tömbje, amely jelenleg alulhasznosított és pusztuló területe csak a városnak.

A gazdasági, ipari területek tekintetében a szerkezeti terv a 86 sz. főút várost elkerülő szakaszát tekintette a fejlesztés határának, és a gazdaságfejlesztés, iparfejlesztés területigényeit ennek keretei között kielégíthetőnek vélte. Jelenleg is van még ezen területen belül némi tartalék a gazdasági területek fejlesztésére, a rendelkezésre álló néhány tíz hektárnyi szabad terület azonban messze nem elegendő ahhoz, hogy a Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ keretében tervezett, több ezer új ipari munkahelyet meg lehessen teremteni. Ilyen léptékű iparfejlesztéshez ugyanis a járműipar mai technológiái mellett több száz hektáros terület szükséges. Ezért a szerkezeti tervnek a kompakt város irányába mutató gondolatát (az újabb ipari, gazdasági épületek nem szóródhatnak szét egy újabb fejlesztési hullámban az azóta megépült 86-os elkerülő út keleti oldalán) megtartva a nagy léptékű zöld mezős iparfejlesztési beruházásokhoz új területeket kell biztosítani, amire jelenleg a Söptével közös volt honvédségi terület a legalkalmasabb, mivel ott az önkormányzat tulajdonosi pozíciója révén nem merül fel olyan területszerzési eljárások és kiadások szükségessége, amelyek a megcélzott léptékben történő iparfejlesztés közép távon történő megvalósíthatóságát kérdésessé teszik.

Ugyanakkor a szerkezeti terv fent említett alap gondolata mellett is sor került 2008-ban jelentősebb gazdasági terület kijelölésére a 86-87 sz. főút keleti oldalán, itt új kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület alakult (Tesco áruházal szemből), amelyeken a kitűzött ingatlanfejlesztés megvalósulását a gazdasági válság kirobbanása már megakadályozta.

A 2012-ben elindított és 2013-ban folyó rendezési terv karbantartása jelentős számban szolgálja a már meglévő telephelyek üzemegységek bővítési lehetőségeinek jobb kihasználását, saját telephelyen belüli fejlesztést, a területi igényekkel jelentkező vállalkozások száma ugyanakkor jelentősen visszaesett.

A sport és szabadidős területek a város belső területein egy helyen koncentrálnak és a lakosságot elérhető távolságon belül kiszolgálják: Csónakázó tó, Tófürdő, Termálfürdő, Haladás pálya, Sportliget, Kalandpark, Markusowszky úti sportpálya stb. Új fejlesztési lehetőségeket a már felhagyott (Szabadidő Központ, vagy Újperinti horgásztavak) vagy a jövőben kimerülő kavicsbányák jelentenek a délkeleti városrészekben (SZOKA kavicsbányák).

A város zöldfelületeit a Gyöngyös és Perint patakok kötik össze és párhuzamos észak-déli folyásukkal közrefogják a belvárost is. A patakokat kísérő zöldterületekben kevés változás történt, a víz és város kapcsolata elsősorban a belvárosban szorosabbá és esztétikusabbá tehető.

Zöldterületek tekintetében a város ellátottsága kedvező, annak eloszlása és a beruházói igények alapján az új lakóterületek esetében már kedvezőtlen, csökkenő tendenciát mutatnak.

Kertes mezőgazdasági területeket ki kell emelni a hagyományos mezőgazdasági gazdálkodás közül, hiszen jelentős hagyománya van a városi kertészkedésnek Szombathelyen. A 17-21.számú vasútvonal

közötti Körtés, vagy Parkerdő területén kiterjedt területeken folyik kertgazdálkodás hobbi és rekreációs céllal.

A város infrastrukturális hálózat elemei kiépültek, és képesek az új beépítésre szánt terület igényeinek befogadására a műszaki feltételek megteremtésére.

A közlekedési hálózatban a belső városrész szintű kapcsolatok javultak. Elkészült a belső körút, ugyanakkor további körutas rendszer részét képező hálózati elemek építési igényét jelöli a településszerkezeti terv. Elkészült a Csaba utcai felüljáró, két külön szintű átvezetést adva a várost átszelő vasútvonalak felett. A városon belüli kapcsolatrendszerből hiányoznak a dinamikus fejlődő nyugati városrészek felé irányuló új hálózati elemek. Évtizedes probléma a Saághy utca hiányzó szakaszának összekötése az Oladi átkötő út felé. Új közúti kapcsolat megteremtése a cél a Derkovits lakótelep és 11-es Huszár út között az Alsóór utca megépült szakaszának felhasználásával. A szombathelyi körgyűrű bezárása érdekében a 89.sz. főút északi szakasza, a nyugati elkerülő, és ide vezető gyűjtő utak megvalósításra várnak.

A vasútvonalak fejlesztése dinamikus volt az elmúlt időszakban, teljesen megújult és környezetvédelmi szempontból kedvezőbbé vált a Sopron-Szombathely és Szombathely-Szentgotthárd vasútvonal. Szerkezeti terv szinten – környezetvédelmi hatásvizsgálat nélkül – szerepel a Szombathely-Felsőór/Oberwart vasútvonal déli nyomvonallal. A Szombathely-Nagykanizsa vasútvonal Gyöngyöshermán városrészt elkerülő új szakaszát a párhuzamosság elkerülésével átkötésre javasolja a megújult Szentgotthárdi vonalra, új külterületi nyomvonallal. A Puskás Tivadar utca esetében további vizsgálat és egyeztetés szükséges a szintbeni vagy különszintű átvezetésének és körgyűrűre történő kikötésére.

A hatályos rendezési tervben megfogalmazott fejlesztési célok közül az alábbiak kerültek már megvalósításra:

Infrastruktúra:

- Győr-Szombathely, Szombathely- Hévíz 400 kV-os hálózat kiépítése megtörtént

Közlekedés:

- Sopron-Szombathely és Szombathely-Szentgotthárd vasútvonalak rekonstrukciója és villamosítása befejeződött
- Csaba utcai közúti felüljáró (GYSEV beruházásában 2012-ben átadva)
- 86-os főút gyorsforgalmi úttá fejlesztését (folyamatban az M86-os autót út építésével 2014-es átadással)
- 86-os főút 2x2 sávossal kiépítése a 87.sz főút körforgalmú csomópontjáig
- Szent Gellért utca nyugati szakasza (Park Center-Aldi között)
- Perint patak menti kerékpárút kiépítése, Olad városrész bekapcsolás a kerékpáros útvonalakba
- Rumi út és Körmendi út összekötése kerékpáros úttal (folyamatban lévő fejlesztés 2013)

Gazdasági területek:

- Sárdi-ér utcában új gazdasági terület került kialakításra
- BPW Hungaria gyártelep bővítésre került
- Kereskedelmi szolgáltató gazdasági terület alakult a 86-87.- sz. főút keleti oldalán (Tescoval szemközt)

Lakóterületek

- Szent István király utcában a volt Csemege Fűszért területén lakópark jött létre
- Kiteljesedtek a korábban elindított lakóterület fejlesztések: például Minerva, Parkerdő lakópark, Oroszlán utca - Határőr utca környezete
- Rákosi Jenő utca és környékének beépítése megvalósulás fázisába lépett

Intézményi fejlesztések:

- Kámoni Arborétum rekonstrukciója
- Erdészeti Látogatói központ kialakítás a Saághy utcában
- Volt honvédségi laktanya területén börtön létesült
- Volt határőrség épületegyüttesébe a Közigazgatási Hatósági Szolgálat kapott helyet
- Illés Akadémia megvalósult Olad városrészben az Arany-patak partján
- Aréna Savaria Városi Sportcsarnok elkészült.
- Iseum rekonstrukciója

Belváros funkcióbővítése:

- Lásd IVS fejlesztések

Hatályos szerkezeti terv alapján megvalósításra váró fejlesztések

A városszerkezeti terv összhangban az országos és megyei tervben megfogalmazottakkal tartalmazza a közút- és vasúthálózat hiányzó szakaszainak fejlesztését:

- Várost északról elkerülő körgyűrű bezárása a 87-es főút és M86-os gyorsforgalmi út végcsomópontja között 2 db vasúti felüljáróval a 18. és 15. számú vasutak felett és egy közúti csomóponttal a 8639 jelű összekötő úton
- 87-es főút bekötését az új északi elkerülő úthoz
- 86-os főút új nyomvonalának megvalósulása Szombathely-Balogunyom-Kisunyom között, tehermentesítve a rossz nyomvonalú adottságú főút mai Petőfi telepet is érintő szakaszát
- Új nyugati elkerülő építése Újperint és a 89-es főút Séi körforgalma között, feltárva ezzel a nyugatra terjeszkedő városrészeket, tehermentesítve a megyeszékhelyt a belváros felé irányú forgalomtól

Városi forgalom szempontjából hiányzó új hálózati elemek:

- Városi körút bezárása a Vasút utca és Joska Ola városrészek között új Szent Márton úti közúti felüljáró építésével
- Saághy utca kiépítése a 8721 jelű összekötő út Olad lakótelepet elkerülő szakasza és a 87-es főút között a Minerva park felé
- Ferenczy István utca és Szent Gellért utca megépült szakaszának összekötése városrész értékű új kapcsolat lenne a volt Körmendi úti szeméttelap érintésével
- Rigóvölgyi gyűjtőút kiépítése a Dolgozók útjáig új Arany-patak híddal
- Puskás Tivadar utca északi kikötése a vasútvonal keresztezésével a meglévő 87.sz. főút elkerülő szakaszáig
- 8639 jelű mellékút városi szakaszának korrekciója: Söptei út – Lovas utcán át történő bevezetése
- Lovas utca és Alsóőr utca összekötése, mint városi gyűjtőút
- Maros utca - Paragvári út összekötése a Váci Mihály utca új rákötésével, mint városi gyűjtőút
- Kőszegi utcai parkolólemez
- Március 15. tér – Markusovszky – Sugár – Írottkö – Maros u. nyomvonalon a sugár irányú forgalmi út kategória kialakítása

Vasúti fejlesztések:

- 17. sz vasútvonal Gyöngyöshermánt, Szentkirályt keresztező nyomvonalának kiváltása, a vele párhuzamosan nyugatra futó 21. sz. vasútvonalba való átkötésével. Szent István király utcai lakóterületek védelme, elszakított városrészek összekapcsolásra, a balesetveszélyes átjárója kiváltásra kerülhetne.
- Szombathely-Felsőőr/Oberwart vasút új déli nyomvonalon való helyreállítása
- Vasútvillamosítás a 17. sz vonalon Szombathely-Zalalövő között
- Szombathely-Kőszeg vonal elővárosi szintre fejlesztése

Közösségi közlekedés:

- Intermodális központ kialakítása a vasútállomás mellett

Kerékpáros út fejlesztése:

- Gyöngyöshermán – Táplánszentkereszt vonalon a Sport tér és a Bogáti fasor között hiányzó kerékpáros út kiépítése térségi jelentőségű lenne
- Szombathely és Zanat városrész közötti kerékpáros út kiépítése
- Szombathely – Dozmat – Ausztria kerékpáros út hiányzó szakaszának kiépítése, Bük felé kerékpáros út kialakítása

Gazdasági területek:

- Ipari terület bővítése

Településközpont vegyes terület:

- 11-es Huszár laktanya, későbbi szovjet laktanya területe
- Kossuth Lajos utca - Thököly utca sarok (tervezett Magellán center helye)
- Volt Cipőgyár területe

Lakóterületek:

- Oladi lakótelep beépítése a 8721 jelű összekötő út határáig
- Volt Kertész TSZ telephelyén lakóterület kialakítása
- Olad plató beépítése (~500 db kertvárosias építési telek)
- Külső Rumi út déli oldalán lakóterület kialakítása
- 87-es főút mentén új lakóterület kialakítása a Minerva lakóteleptől északra
- Villa Olad lakóterület kialakítása
- Kenyérvíz utcai lakóterületek déli irányú bővítése

Sport és szabadidős területek:

- Szabadidős területek kialakítása a SZOKA kavicsbányáinak helyén, Szombathely délkeleti határában
- Szabadidős terület kialakítása az Újperinti horgásztavak nyugati oldalán
- Új lőtér létesítés a 8707 és 8713 jelű összekötő utak által közrefogott területen nyugati oldalon, kiváltva ezzel a meglévő oladi skeet löteret
- Volt Szabadidő központ hasznosítása
- Kenderesi utca korrekciója, Termálfürdő és Tófürdő összekapcsolása
- Sportliget fejlesztése

Zöldterületek:

- Körmendi úti volt szeméttelp hasznosítása zöldterületként, esetleg sport (például golf) célra
- Homok út északi oldalán új zöldterület kialakítása a nyugati városrész kiszolgálására

Barnamezős beruházások területei:

- 11-es Huszár laktanya hasznosítása
- Volt Cipőgyár és városközpont közötti terület rehabilitációja
- Sylvester nyomda
- Thököly utca és Kossuth utcai sarok beépítése

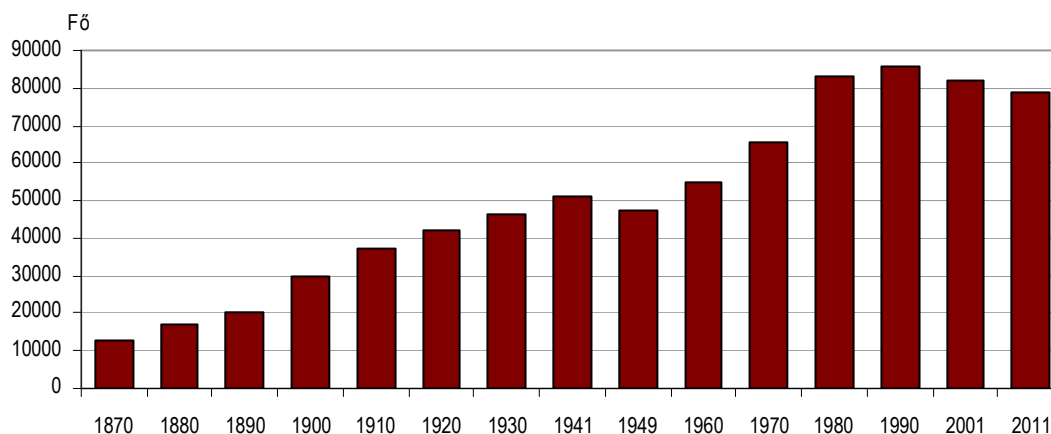
- Volt Épszöv telephely helyén lakóterület kialakítása
- Volt Szegedy-kastély Szent István király utca 1. hasznosítása
- Volt LATEX gyártelep hasznosítása
- Volt városi stand hasznosítása
- Brenner parkban lévő Víztorony hasznosítása

1.7. A település társadalma

1.7.1. Demográfia, népesesség, képzettség

Vas megye székhelye Szombathely az egyik legrégebbi alapítású, s jelenleg a kilencedik legnagyobb lélekszámmal rendelkező vidéki város Magyarországon. Az első hivatalos népszámlálás idején, 1870-ben 13 ezren éltek a településen, ezt követően szinte folyamatosan emelkedett lélekszáma, melyet a város vasúti csomóponttá válása, a betelepülő ipar, valamint területváltozás (1885 és 1969 között tíz település egyesült a várossal) is jelentősen befolyásolt. A népességszám maximumát 1990-es összeírás idején regisztrálták, ekkor 85,6 ezer lakossal rendelkezett. Ezt követően az általánosan jellemző demográfiai folyamatok hatására csökkenő tendencia vette kezdetét, mely az ezredfordulót követően is folytatódott. 2011. október 1-jén a megye lakosságának 31%-a, az országosnak 0,8%-a, azaz 78 884 fő élt a megyeszékhelyen, mely 3,7%-kal elmaradt a 2001. évitől. A csökkenés mértéke kisebb volt a megyei átlagnál, azonban meghaladta az országosát. A vizsgált időszakban ugyanakkor Győr város népessége 0,1%-kal növekedett.

A népesség számának alakulása a népszámlálási adatok alapján

1960-ig jelenlévő, 1970-től lakónépesség. Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

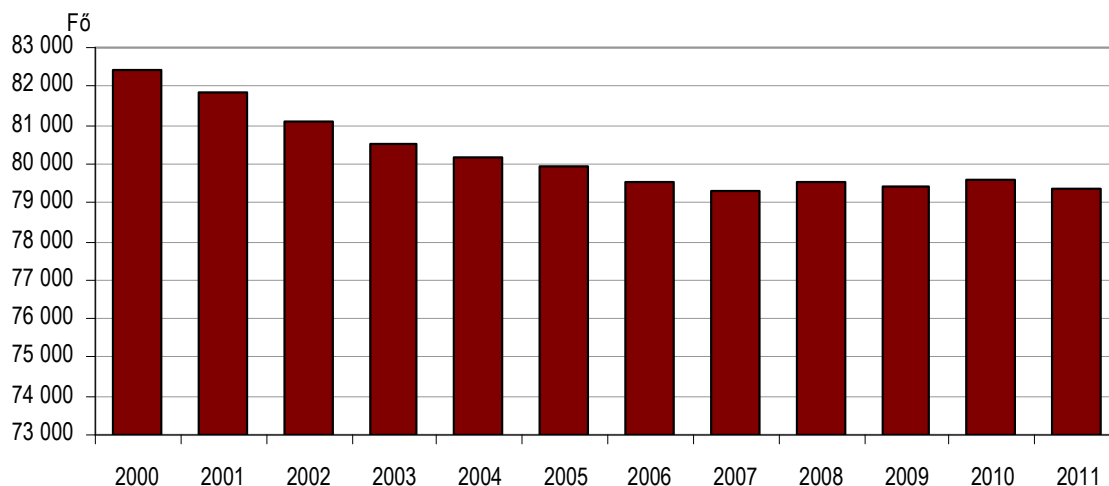
A kedvezőtlen folyamatok Szombathely népsűrűségét kedvezően befolyásolták, azonban a város még így is a második legsűrűbben lakott megyeszékhely az országban. 2011-ben egy négyzetkilométeren 809-en éltek, 31-gyel kevesebben, mint az ezredfordulón. Ez 10,5-szerese a megyei, 7,6-szerese az országos átlagnak, valamint a győri értéket is meghaladta 9,1%-kal.

2001 és 2011 között 3036 fővel fogyott Szombathely lélekszáma, ami a kedvezőtlen népmozgalmi illetve vándormozgalmi folyamatok együttes következménye. Ezen időszak alatt 7620 gyermek született és 10027-en haltak meg a településen, s a vándorlási egyenleg is 629 fős negatívumot mutatott. Ez utóbbi az agglomerációs folyamatokkal is magyarázható.

A halálozások száma minden évben felülmúlta az élveszületéseket, ebből adódóan évente átlagosan 235 fővel csökkent a népesség száma.

A lakónépesség számának alakulása, december 31.

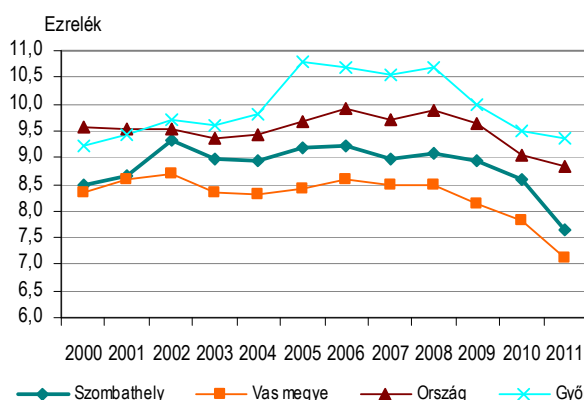

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

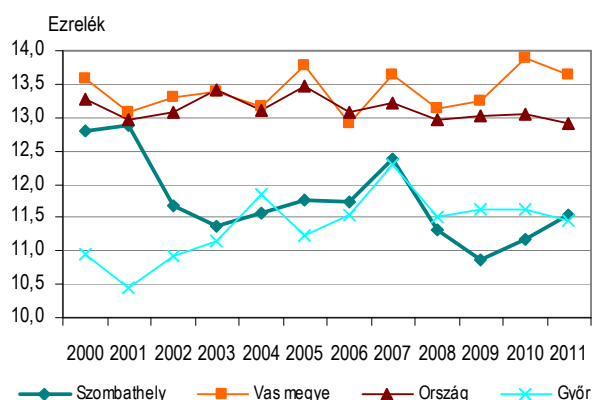
A város születési rátái a vizsgált 12 év mindegyikében meghaladták a megyei átlagot, azonban az országosnál valamint a győrinél kedvezőtlenebbül alakultak. A halálozások ezer lakosra vetített értékei 2000 és 2011 között mindvégig alacsonyabbak voltak mind a megyei, mind az országos átlagnál, illetve négy év folyamán a győri értéknél is, ennek ellenére a teljes időszakban felülmúlták az élveszületési mutatót.

Az élveszületési és a halálozási ráta alakulása Szombathely városban

Születési ráta

Halálozási ráta

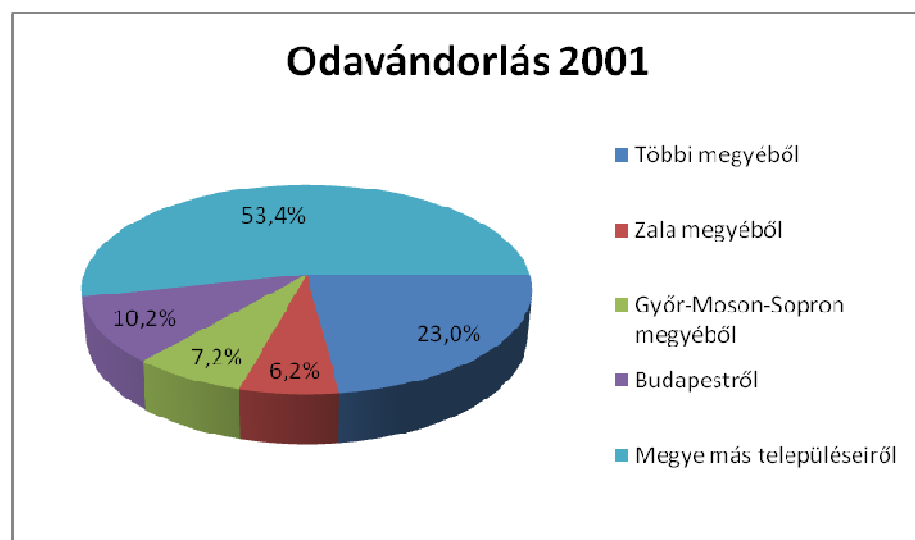
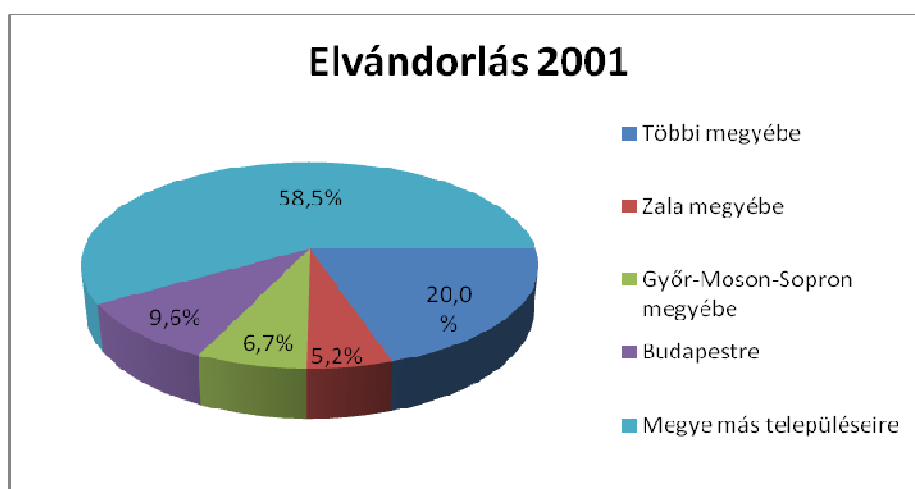
Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A természetes népmozgalmi folyamatokon kívül a vándormozgalom alakulása is hozzájárult a lakónépesség számának csökkenéséhez, 2000 és 2007 között minden évben többen költöztek el a

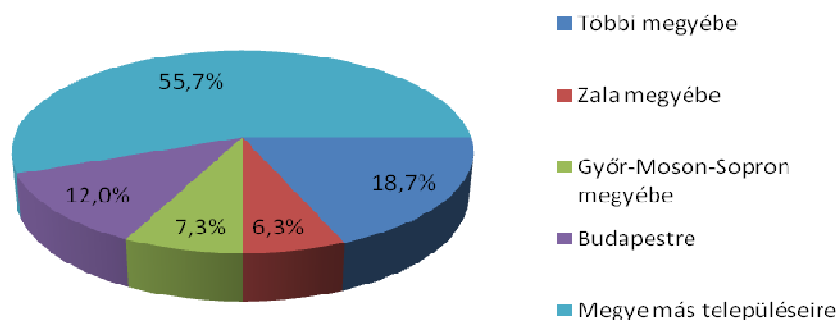
városból, mint ahányan beköltöztek oda. Azonban 2008-tól már a városba költözők voltak túlsúlyban, ez azonban nem tudta ellensúlyozni a megelőző időszak kedvezőtlen folyamatait. Összességében a tizenkét év során 35 545-en telepedtek itt le, ezzel szemben 37 288-an költöztek el, emiatt évente átlagosan 145 fővel fogyott a népesség.

2011-ben 3266-an találtak új otthonra a megyeszékhelyen, a hosszabb időszak tendenciáihoz hasonlóan Vas (52%), Zala (6,8%), Győr-Moson-Sopron (6,2%) megyéből valamint a fővárosból (9,7%) érkeztek a legtöbben. Település szinten vizsgálva Kőszegről, illetve a szomszédos Gencsapáti, Vép, Táplánszentkereszt, Torony településekről, valamint Sárvárról és Körmendről költöztek a legnagyobb számban.

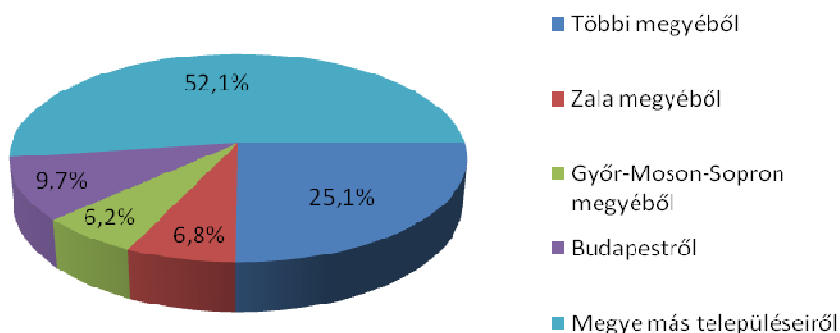
Az ezredfordulót követő években a Szombathelyet elhagyók legtöbbször (58%-a) más Vas megyei településekre költözött, közel egynegyedük pedig Győr-Moson-Sopronba, Zala megyébe vagy a fővárosba vándorolt el. 2011-ben hasonló folyamatok figyelhetők meg, ekkor 3 220-an hagyták el a várost. A kivándorlás iránya a bevándorlás szempontjából kibocsátó településekhez hasonló, illetve jelentős volt még a Sopronba elköltözők száma.

Elvándorlás 2011

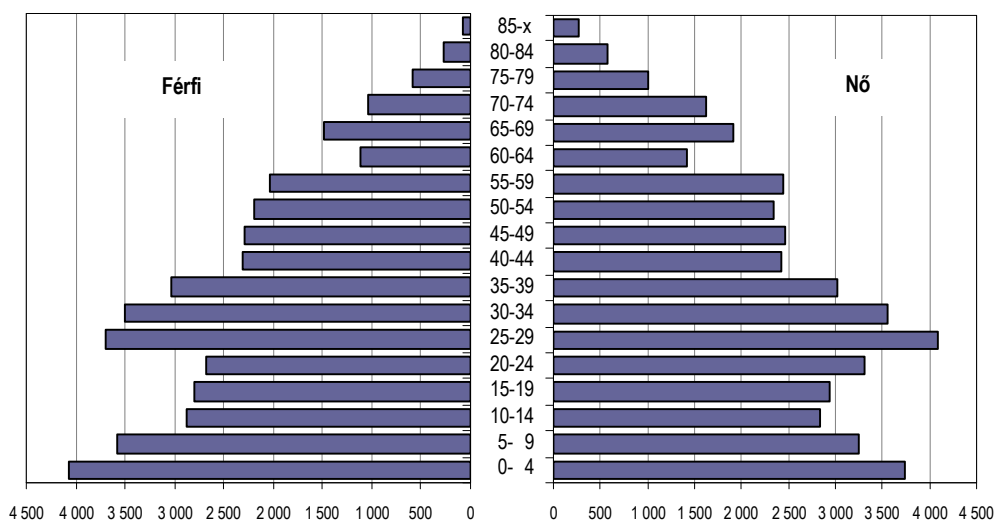

Odavándorlás 2011

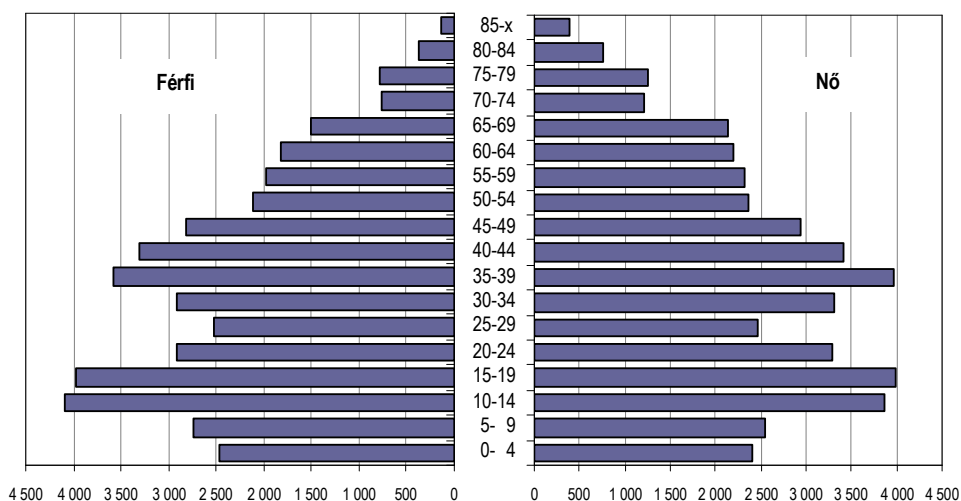

Szombathely város korfái

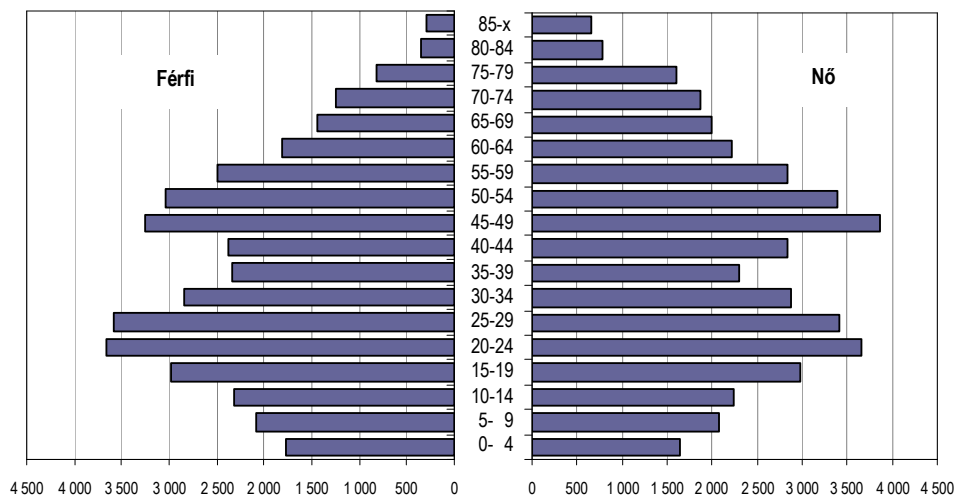
1980. január 1.

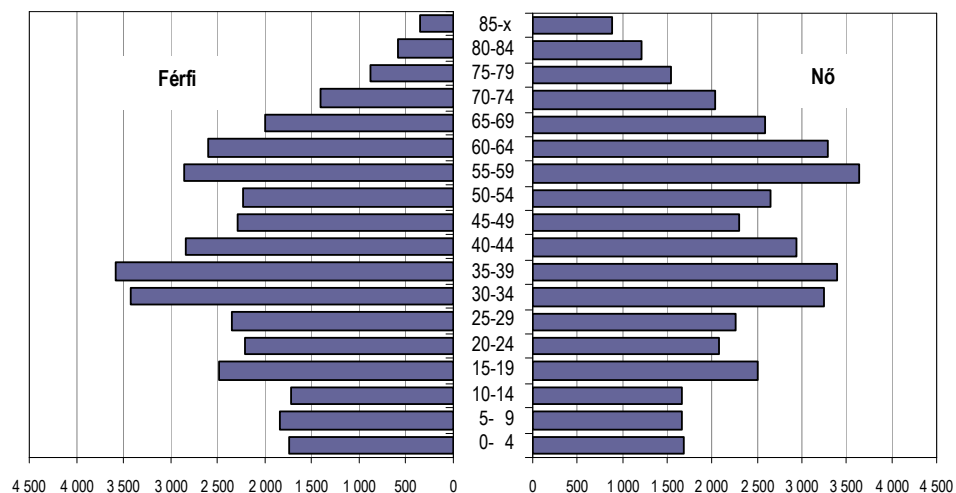
1990. január 1.

2001. február 1.

2011. október 1.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A város korfái jól szemléltetik a népesség életkor szerinti összetételében bekövetkezett, hosszabb ideje hazánkban és az európai országokban is jellemző szerkezeti változásokat. A korfa egyre karcsúsodik, kisebb lett a fiatal és egyre nagyobb az idős népesség száma és aránya, mely a város elöregedő, hosszabb távon fogyó népességére utal.

2011 december végén a népesség mindössze 13%-a volt 14 éves illetve annál fiatalabb, miközben a 65 év felettek aránya elérte a 17%-ot. A munkaerőpiaci szempontból aktívnak számító 15–64 évesek a város lakosságának héttizedét alkották. Mind a gyermekkorúak (0–14 évesek), mind az időskorúak aránya megegyezett a megyei átlaggal, azonban előbbieké alacsonyabb volt az országosnál illetve Győr város értékénél is.

Az öregedés gyorsuló folyamatát jelzi, hogy az ezredfordulót követően a három fő korcsoport létszáma és megoszlása az idősek felé tolódott el úgy, hogy még a 15–64 évesek száma is csökkent. A vizsgált időszakban a 0–14 évesek száma 15%-kal esett vissza, míg a 65 év felettié 22%-kal emelkedett.

A népesség korösszetételének változása

(%)

Megnevezés	Szombathely		Vas megye	
	2001	2011	2001	2011
0–14 évesek aránya	14,8	13,0	16,2	13,4
15–64 évesek aránya	71,7	69,9	68,5	69,5
65–X évesek aránya	13,5	17,1	15,3	17,1
Eltartottsági ráta				
gyermek népesség	20,7	18,7	23,7	19,3
idős népesség	18,8	24,5	22,3	24,7
eltartott népesség	39,5	43,1	46,1	44,0
Öregedési index	91,0	131,2	94,1	127,8

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az aktívak eltartási terhei módosultak a népesség életkor szerinti összetételében bekövetkezett változások hatására. A gyermekek eltartottsági rátája (0–14 évesek a 15–64 évesek százalékában) 2000-ról 2011-re két százalékponttal 19%-ra mérséklődött, miközben az időseké (65 évesek és idősebbek a 15–64 évesek százalékában) 19%-ról 24%-ra nőtt. Az öregedési folyamat kedvezőtlen hatását mutatja, hogy 2011 végén Szombathelyen száz gyermekkorúra már 131 öregkorú jutott (mely kedvezőbb volt a megyeinél, azonban meghaladta az országosát, illetve a győri értéket is) az évtized eleji 91-nel szemben.

Háztartásnak azon személyek közösségét nevezzük, akik egy lakásban laknak, rokoni kapcsolattól függetlenül életviteli költségeiket részben vagy egészben közösen viselik.

Az előző, 2001-es népszámlálás adatait bázisul véve 2011-re a Szombathely lakónépessége 3,7%-kal csökkent, a háztartások száma ellenben 7,8%-kal nőtt. Ez alatt a megyében a lakosság 4,3%-os csökkenése mellett a háztartásszám 4,7%-kal bővült.

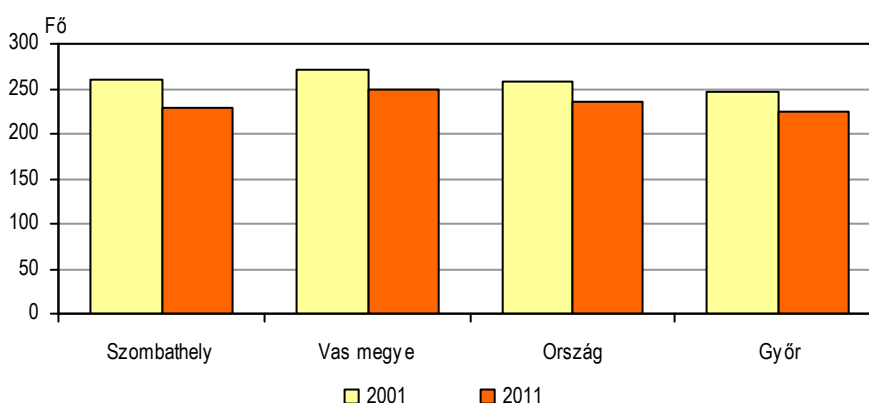

A megyeszékhelyen a 2011. évi népszámlálás időpontjában 32,8 ezer háztartást tartottak számon, ami a megyei közel egyharmadát tette ki. Közel kétharmados (66%) arányt képviseltek az egy vagy több családot magukba foglaló ún. családháztartások, melyek száma 3,1%-kal lett kevesebb.

A családháztartásokon belül az egy családból állók aránya 98,6%-os volt, számuk alig változott, 0,6%-kal csökkent. A csekély, 1,4%-os aránnyal részesedő két- vagy több családból álló háztartások száma azonban 64%-kal visszaesett egy évtized alatt.

Az ún. nem családháztartások száma 38%-kal bővült, ami a döntő részüket (92%) képviselő egyszemélyes háztartások gyakoribbá válásának eredménye. Utóbbiak száma 39%-kal nőtt a két népszámlálás időpontja között. Mindez a házasodási életkor kitolódásával, a házasságkötési kedv csökkenésével és a lakosság elöregedésével magyarázható. A megyében az egyszemélyes háztartások 57%-ában időskorú, azaz 65 évesnél idősebb személy élt. Ez az arány Szombathelyen alacsonyabb, 51% volt.

A 100 háztartásra jutó személyek számának alakulása

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A háztartások átlagos nagysága a megye és a megyeszékhely viszonylatában egyaránt csökkent és országosan is ugyanez a tendencia figyelhető meg. A két népszámlálás közötti időszakban a száz háztartásra jutó személyek száma Szombathelyen 29 fővel lett kevesebb. A csökkenés öttel nagyobb a megyei értéknél, ugyanis a nagyvárosok esetében a mindenhol érvényesülő kisebb házasodási és gyermekvállalási kedv és az egyre több időskorú mellett az egyedülállók számát a munkavállalási lehetőségek miatt ideköltözők is növelték.

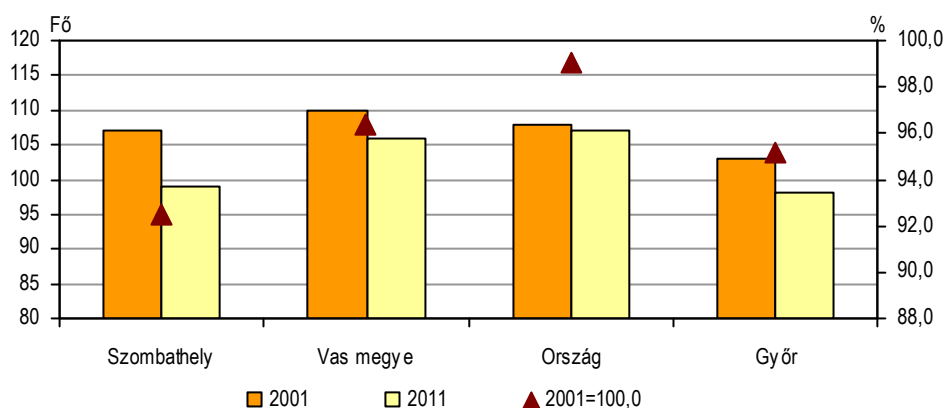
A háztartás mellett a társadalom alappillére a család alkotja, mely a házastársi vagy élettársi, illetve vérségi kapcsolatban együtt élők legszűkebb körét jelenti, lehet házaspár típusú (házaspár vagy élettársak gyerekkel vagy gyerek nélkül), és egy szülő gyerekkel típusú. 2011-ben Szombathelyen 22 ezer család élt (a megyei háromtizede), 5,4%-kal kevesebb, mint egy évtizeddel korábban.

A családok összetétele nem változott nagymértékben, 79%-ukat a párkapcsolatban élők tették ki, ez 4,7 százalékponttal maradt el a 2001. évitől. Ezen belül azonban a házasodási kedv csökkenésének köszönhetően 71%-kal növekedett az élettársi kapcsolaton alapuló családok száma, így arányuk 6,1%-

ról 11%-ra bővült, aminek eredményeként jelentősen csökkent a házaspár alkotta családok száma (17%-kal 15 ezerre) és aránya (9,6 százalékponttal 68%-ra). Az egy szülő gyerekekkel típusú családok előfordulása a válások számának növekedésével 2011-re 22%-kal nőtt (4,6 ezerre), ami a megyei 36%-át, illetve a megyeszékhely összes családjának több mint egyötödét tette ki.

A családokban egyre kevesebb a gyermek, számuk 12%-kal csökkent, ami nagyobb mértékű, a családok fogyásánál. A két népszámlálás között eltelt időszakban a száz családra jutó gyermekek száma így 107-ről 99-re esett vissza, ami 2001-ben három fővel, 2011-ben pedig hét fővel maradt el a megye átlagától.

100 háztartásra jutó gyermek

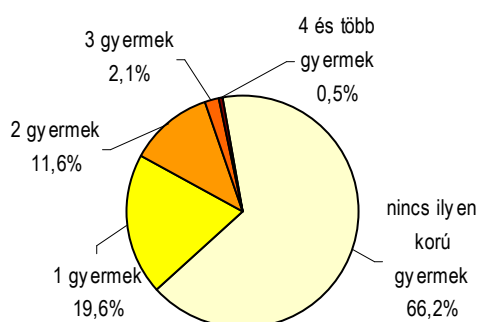

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

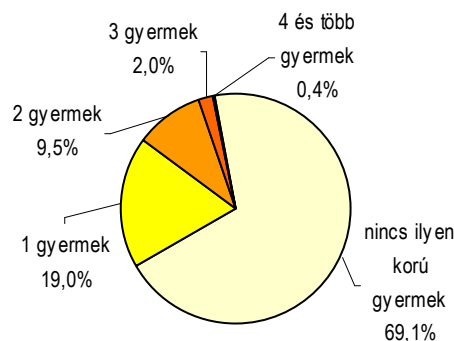
A megyeinél ugyanakkor (21%-os) mérsékeltabb volt a 15 év alatti gyermekek számának 15%-os csökkenése. 2001-ben még 11,9 ezer, 2011-ben már alig több mint 10 ezer személy képviselte ezt a korosztályt a családokon belül. Szombathelyen a családok 69%-ában nem volt 15 évesnél fiatalabb gyermek. Egy vagy több ilyen korosztályba tartozó gyermeket pedig – az előző népszámláláskori 34%-kal szemben – a családok 31%-a nevelt.

15 év alatti gyermeket nevelő családok számának megoszlása

2001. február 1.

2011. október 11.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az elmúlt évtizedben az iskolarendszer, valamint a társadalmi és munkahelyi elvárások folyamatos változásainak következtében javult a népesség iskolázottságának színvonala.

A megyeszékhely népességének iskolázottsága 2011-ben Nyugat-Dunántúl legnagyobb városához, Győrhez hasonlóan alakult, Vas megyéhez és az országos átlaghoz viszonyítva pedig magasabb színvonalat képviselt. Szombathelyen a lakosság 19%-ának, 14,4 ezer főnek volt egyetemi vagy főiskolai végzettsége, 3,7 ezerrel többnek, mint egy évtizeddel korábban. Középfokú végzettséggel rendelkezett a 7 éves és idősebb népesség fele, ezen belül közel kétharmados volt az érettségizettek aránya, ami 2001-hez képest 7,5 százalékpontos javulást mutatott. Az említett népesség 21%-a befejezte az általános iskolát, azonban arányuk 0,4 százalékponttal kevesebbnek bizonyult a tíz évvel korábnál. További 8,8%-uk az általános iskola 8. osztályánál alacsonyabb végzettségű volt, arányuk egy évtized alatt 4,7 százalékponttal csökkent, körükben 700 fő alatti azok száma, akik az első osztályt sem végezték el.

A népesség iskolai végzettsége a megfelelő korúak százalékában, 2011

Megnevezés	Szombathely		Vas megye		Ország		Győr	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
10–X éves: az általános iskola első osztályát sem végezte el	0,2	0,2	0,4	0,4	0,5	0,6	0,3	0,3
15–X éves: legalább az általános iskolát elvégezte	98,8	97,3	97,9	95,2	96,9	93,5	98,9	97,3
18–X éves: legalább érettségizett	55,7	61,3	42,5	48,7	45,5	52,1	59,0	63,4
25–X éves: egyetemet, főiskolát végzett	23,1	24,1	14,3	16,1	18,2	19,7	25,9	25,0

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A fenti táblázat a 2011. évi népszámlálási adatok alapján a népesség iskolai végzettségét a megfelelő korúak létszámához viszonyítva mutatja be. Szombathelyen az országos és a megyei átlaghoz képest egyaránt alacsonyabb volt az egy általános iskolai osztályt sem végeztek aránya. A 15 évesek és idősebbek 98%-a befejezte az általános iskolát, ami másfél százalékponttal kedvezőbb a megyeinél. A 18 évesek és idősebbek közel hattizede legalább érettségizett, ami 9,7, illetve 13 százalékponttal magasabb az országos, valamint a megyei átlagnál. E korosztály esetében is a vasi megyeszékhelyen a két nem arányszáma meghaladta a térségre jellemzőt. A férfiak és nők közötti különbség tíz év alatt tovább nőtt utóbbiak javára. A 25 éves és idősebb népesség 24%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, amely jelentősen (5,7 százalékponttal) felülmúlta az egy évtizeddel korábbit. Ezen belül a nők helyzete alakult kedvezőbben, míg 2001-ben az egyetemi és főiskolai végzettségűek aránya valamelyest magasabb volt a férfiak között, a két népszámlálás között már a nők között több arányaiban a diplomás.

A 2011. évi népszámlálás gazdasági aktivitás adatai egyaránt tükrözték a társadalmi-gazdasági fordulat, a 2008-ban bekövetkező gazdasági válság hatásait, valamint a kedvezőtlen demográfiai

folyamatok következtében a népesség korstruktúrájában végbemenő változásokat. Az időskorúak népességen belüli arányának növekedésével és a korai nyugdíjazás lehetőségének bővülésével ugrásszerűen nőtt az inaktív keresők száma miközben az eltartottaké visszaesett. A munkaerő-piacon továbbra is számolni kellett a munkanélküliséggel. A foglalkoztatottság a rendszerváltást megelőző évekhez viszonyítva mind a nők, mind a férfiak körében csökkent, de a 2001-et követő tíz év során mérséklődött a nemek közötti különbség.

1.7.2. Foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok

Szombathelyet a 2011. évi népszámlálás időpontjában a megyeinél valamivel magasabb foglalkoztatottsági szint jellemezte. E tekintetben a város az országoshoz képest már jelentős helyzeti előnnyel bírt és Győrrel (55%) összehasonlítva is magasabb mutatóval rendelkezett. A foglalkoztatottak száma meghaladta a 35 ezer főt, amely 7,1%-kal csökkent a korábbi és 12,7%-kal az 1990. évi teljes körű összeírás adataihoz képest. A 2011. évi megelőző cenzushoz viszonyítva Győrben, ha szerény mértékben is, de nőtt a létszám, s országosan is 6,8%-os emelkedést regisztráltak. A foglalkoztatási arány – a foglalkoztatottak 15–74 éves népességhez viszonyított hányada – 1990 és 2001 között 63%-ról 58%-ra mérséklődött a vasi megyeszékhelyen. Tíz év elteltével további 2,3 százalékpontos csökkenés következett be, melyben a gazdasági válságnak jelentős szerep tulajdonítható. A munkanélküliek száma 1990–2001 között több mint két és félszeresére nőtt, ezt követően 2011-re további 84%-kal, 2900 főre emelkedett. Az álláskereső így a város gazdaságilag aktív népességének 4,6%-át képviselték.

A gazdaságilag aktívak, vagyis a foglalkoztatottak és álláskeresők együtt a 15–74 éves népesség 60%-át tették ki. Az így definiált aktivitási arány, figyelembe véve a csökkenő foglalkoztatás meghatározó súlyát, növekvő munkanélküliség és a munkaképes korú népesség fogyása mellett valamelyest mérséklődött. A mutató legnagyobb mértékben az országot haladta meg, míg a győrinél 0,4, a megyeinél 0,7 százalékponttal volt magasabb.

Szombathelyen az 1990 és 2001 közötti időszakot követően is folytatódott az inaktív keresők számának emelkedése. Csoportjuk az előbbi időszakban 3,2 ezer fővel, a rá következő tíz évben pedig további mintegy 900-zal bővült. A jogszabályi háttér változásából adódóan sokkal több lett a sajátjogú öregségi nyugdíjas, járadékos, de többen részesültek rokkantsági nyugdíjban, baleseti járadékban is, miközben egyre kevesebben kaptak özvegyi nyugdíjat vagy hozzátartozói jogon járadékot. A nyugdíjban vagy járadékban részesülők a 22,5 ezer inaktív kereső valamivel több, mint kilenczetedét (tíz évvel korábban 87%-át) tették ki. Ez a hányad magasabb, mint a megyére vagy Győrre számított érték.

A tíz évvel korábbinál mintegy 2,6 ezerrel kevesebb eltartottat figyelembe véve, a gazdaságilag inaktív népesség az aktívknál valamivel nagyobb mértékben csökkent. Így a megyeszékhelyen a két népszámlálás közötti időszakban a száz aktívra jutó inaktívak száma csupán 0,6 százalékponttal mérséklődött. Eközben Vas megyében 123-ról 111-re, Győrben 115-ről 109-re, országosan pedig 148-ról 120-ra módosult a mutató értéke. A mértékbeli eltérések mellett jelentős különbség az is, hogy miközben Szombathelyen az 1990. évi népszámlálást követően mindkét cenzus adatai csökkenést

mutattak ki, addig a 2011-et megelőző két teljes körű összeírás között Vas megyében, Győrben és országosan még növekedést regisztráltak.

A gazdasági aktivitás mutatói, 2011*

Megnevezés	Szombathely	Vas megye	Ország	Győr
	Összesen			
Aktivitási arány, %	60,5	59,7	58,1	60,1
Foglalkoztatási arány, %	55,8	55,1	50,8	55,3
Munkanélküliségi ráta, %	4,6	4,6	7,3	4,8
Száz gazdaságilag aktívra jutó inaktív, fő	107	111	120	109
	Férfi			
Aktivitási arány, %	65,7	65,5	64,3	65,7
Foglalkoztatási arány, %	60,8	60,4	56,2	61,0
Munkanélküliségi ráta, %	4,9	5,1	8,1	4,7
Száz gazdaságilag aktívra jutó inaktív, fő	88	89	96	88
	Nő			
Aktivitási arány, %	55,7	54,2	52,4	54,9
Foglalkoztatási arány, %	51,3	50,0	45,8	50,0
Munkanélküliségi ráta, %	4,4	4,2	6,6	4,9
Száz gazdaságilag aktívra jutó inaktív, fő	127	138	148	131

* A 2011. évi népszámlálás adatai.

A 18,2 ezer eltartott legnagyobb része, 66%-a nappali tagozatos tanuló volt. Egyrészt a népesség öregedésének betudhatóan, másrészt agglomerációs folyamatok együttes hatásaként számuk nemcsak 1990 és 2001 között fogyatkozott jelentősen (4 ezer fővel), de 2011-ig további 2200 fővel csökkent. Ugyanez az egyéb eltartottak csoportjára vonatkozóan is érvényes volt, de számuk csökkenése 2001 és 2011 között erőteljesen lefékeződött.

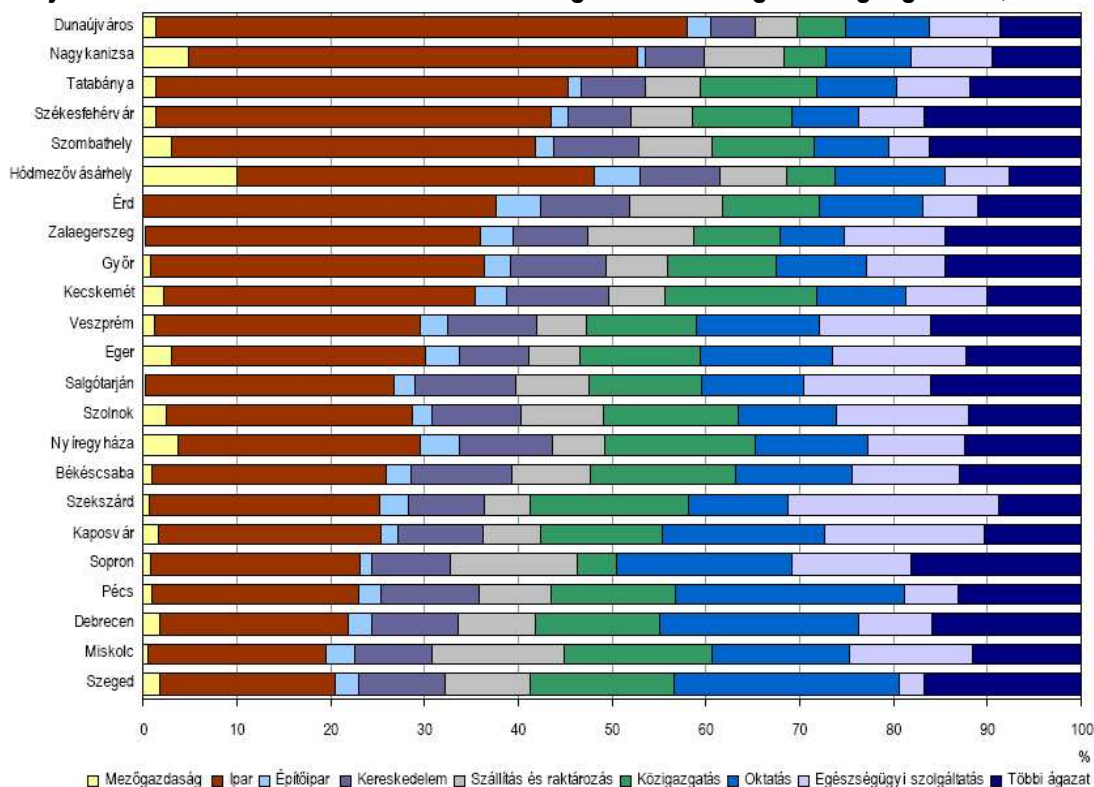
Az aktív és inaktív népesség számának megoszlása nemenként eltérő képet mutatott, A gazdaságilag aktívak csoportjába 2011 októberében a férfiak 53%-a, míg a nők 44%-a tartozott. A nők és férfiak aktivitási aránya közötti különbség kismértékben szűkült az utolsó két népszámlálás között. Az aktívak 15–74 éves népességre vetített hányada a férfiak körében 66 százalékra, míg a nők esetében 56 százalékra módosult, az eltérés ugyanakkor 3,3 százalékponttal mérséklődött. Bár az aktivitást tekintve korábbi előnyük mindkét nem esetében jelentősen fogyott, a Szombathelyen élő férfiak és nők országos és megyei vonatkozásban is megőrizték kedvezőbb helyzetüket. Győrrel összevetve, a férfiak korábbi előnye elfogyott, a nők vonatkozásában egy kevés még maradt.

A foglalkoztatottak számának megoszlása gazdasági ág szerint, 2001⁶

Megnevezés	Szombathely	Vas megye	Győr	Ország
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat	2,1	5,6	1,2	5,5
Ipar	33,6	39,7	30,6	26,5
Építőipar	5,7	5,6	5,8	6,4
Kereskedelem, javítás	12,9	10,6	15,3	14,1
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	3,9	4,0	3,7	3,6
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	6,3	6,9	6,9	7,8
Pénzügyi közvetítés	1,7	1,2	2,0	1,9
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	6,4	3,9	8,7	7,6
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	8,0	6,6	6,6	7,6
Oktatás	8,3	7,1	8,7	8,4
Egészségügyi, szociális ellátás	6,8	5,7	6,3	6,5
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	4,4	3,1	4,3	4,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Teljes munkaidőben alkalmazásban állók megoszlása főbb gazdasági áganként, 2010⁷

⁶ A 2001. évi népszámlálás adatai. A nemzetgazdasági ágak besorolása TEÁOR'98 szerint történt.

⁷ Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Megyei Jogú Városok, 2012 július

Miközben a nők körében a munkanélküliségi ráta fél, a foglalkoztatás szintje 9,5 százalékponttal alacsonyabb volt, a nyugdíjban, járadékban részesülők másfélszer akkora népességen belüli hányadot képviseltek (30%), mint a férfiak. A nyugdíjjal, járadékkal rendelkező nők a gazdaságilag nem aktív női népesség 54%-át tették ki, a gyermekgondozási ellátásban részesülőkkel és egyéb eltartottakkal együtt (inaktív keresők) számítva pedig 62%-át, ami a férfiakat illetően 45, illetve 47%-ot mutatott. A nappali tagozatos tanulók valamivel több, mint fele volt a férfi, ami elmondható a 6,3 ezer egyéb eltartott esetében is. A nemek között meglévő aktivitásbeli különbséget tükrözi a száz aktívra jutó nem aktívak száma is, ami a nőkre vonatkozóan 127, a férfiaknál pedig 88 fő volt.

A foglalkoztatásban a szolgáltatási jellegű ágazatok domináltak. Súlyuk nem érte el ugyan a hattizedet, de jóval nagyobb szerephez jutottak, mint a megyében. Szolgáltatással több mint 22 ezren foglalkoztak, termelő tevékenységet pedig közel 16 ezren folytattak. A nemzetgazdasági ágakat tekintve az ipar volt a meghatározó, de jelentősége nem volt olyan kiemelkedő, mint megyei vonatkozásban. A város központi szerepét elsősorban a kereskedelem, az oktatás, a közigazgatás társadalombiztosítás, az ingatlanügyletek, valamint az egészségügy megyeinél nagyobb súlya tükrözte. Az öt felsorolt gazdasági ágban Szombathely munkavállalóinak együtt több mint négytizede helyezkedett el. A terciér szektorban a kereskedelem nyújtotta a legtöbb munkalehetőséget, közel 4900 Szombathelyen élőknek biztosított megélhetést. A közigazgatásban és oktatásban egyenként több mint háromezren dolgoztak. A foglalkoztatásban ezt követve az egészségügy, az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás, majd a szállítás jutott még jelentősebb szerephez. A pénzügyi közvetítésben és az egyéb közösségi, személyi szolgáltatásban kevesebb, mint 5000 dolgoztak megyei viszonylatban is, a két területen foglalkoztatottak közel fele azonban a megyeszékhelyen kapott munkát. A megyében a termelő ágakban többen dolgoztak, mint a szolgáltatásban és egyedül az iparban négytizedüket foglalkoztatták, míg a szolgáltatói szférát tekintve csupán a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, illetve a szállítás, raktározás súlya volt nagyobb, mint a Szombathelyen lakó foglalkoztatottak körében. Országosan a szolgáltatások dominanciája valamivel nagyobb volt a szombathelyinél, a foglalkoztatottak kisebb hányada kapott munkát az iparban és nagyobb része a mezőgazdaságban. A foglalkoztatást tekintve a szolgáltató ágak közül érezhetően a kereskedelem, az ingatlanügyletek és a szállítás, raktározás kiemeltebb szerepet kapott, mint a vasi megyeszékhelyen.

A foglalkoztatottak korcsoportos megoszlása valamelyest eltért a Vas megyeitől és az országostól, de szerkezeti jellemzőik hasonlóan alakultak. A foglalkoztatottak legnagyobb hányada a tíz évvel korábbihoz viszonyítva a 40–49 évesek helyett a 30–39 éves korcsoportba (31%) toldott el. A munkavállalók negyede tartozott a 40–49 év közöttiek 23%-a az 50–59 évesek körébe. Több mint tíz százalékpontot visszaesett a 20–29 évesek foglalkoztatottakon belüli aránya, ugyanakkor nőtt a 60 éven felülieké.

A gazdaságilag aktívak korcsoportonkénti arányai 2001-hez képest némileg átrendeződtek. A mutató értéke a korábbiakhoz hasonlóan most is az idősebb aktív korúakhoz tartozó 40–49 évesek körében volt a legmagasabb. Közülük tizből kilenc, míg a 30–39 évesek 87%-a folytatott kereső tevékenységet vagy keresett folyamatosan munkát. Jórészt demográfiai folyamatokra visszavezethetően a 2001. évi census adataihoz képest jelentősen megnőtt a gazdaságilag aktív 50–59 évesek, ugyanakkor csökkent

20–29 évesek korcsoportos népességhez viszonyított aránya. A 60–74 év közöttiek aktivitásának növekedését a nyugdíjkorhatár folyamatos emelése magyarázza.

Az álláskereső hányada a tíz éves korcsoportokat tekintve az életkor előrehaladtával fokozatosan csökkent. A fiatal aktív korúak 20–29 éves csoportjában még 8,3%-os munkanélküliségi rátával kellett számolni, az 50–59 évesek esetében száz gazdaságilag aktív közül, folyamatos álláskereső mellett, már csak öten voltak munka nélkül.

A 2011-es népszámlálásnak az ingázási adatai jelenleg még a KSH-n belül sem állnak rendelkezésre a KSH jelzése szerint a 2011-es ingázási adatok 2013 harmadik vagy negyedik negyedévére várhatóak. Ezért az ingázást jelenleg csak a 2001-es ingázási adatok tükrében tudjuk bemutatni, amelyek az alapvető összefüggések tekintetében ma is relevánsak ismereteink szerint.

Szombathely országos viszonylatban jónak mondható foglalkoztatási helyzete mellett a vállalkozások, intézmények humán erőforrás igénye eltért a helyi munkaerő-kínálat nyújtotta lehetőségektől, ezt a térségben kialakult ingázás próbálta kiegyenlíteni, amit a migráció is felerősített. A 2001. évi népszámláláskor a helyben lakó 38 ezer foglalkoztatott 11%-a járt el más településre dolgozni, ami a győrinél (8,1%) valamivel nagyobb hányadot jelent, ezzel szemben megyei szinten 37%-uk országosan háromtizedük ingázott. Ugyanakkor mintegy 13 ezren utaztak más településről szombathelyi munkahelyükre, ebből adódóan a 47 ezer helyben foglalkoztatott valamivel több, mint héttizede volt csak helyi lakos, a többi elsősorban Vas megyéből, valamint az ország más településéről járt be dolgozni. Szombathely foglalkoztatásban betöltött vezető szerepe legerőteljesebben az öt övező települések munkaerejére gyakorolt szívóhatást. A 2001. évi népszámlálás időpontjában a környező agglomerációs térség 30 településén élő munkavállalók több mint hattizede ingázott, közülük 7 ezer fő utazott napi rendszerességgel a megyeszékhelyre dolgozni. Ugyanakkor az agglomerálódó térségen kívüli települések ingázóinak egyötöde is a megyeszékhelyen vállalt munkát, a mai szombathelyi járás 40 településéről ingázók háromnegyedének, 7800 főnek a munkahelye ugyancsak a városban volt. A Vépről, Táplánszentkeresztről, Gencsapátiból és Jákról és Kőszegről naponta szombathelyi munkahelyükre utazók száma meghaladta az 500 főt. Az ingázók közül a térségközpontba járók aránya 11 település esetében a 80%-ot is meghaladta és egy kivétellel mind a szombathelyi agglomerációhoz tartozott. A legnagyobb hányadot (85%) Torony, Vát, Nemesbőd és Söpte ingázóinál érte el, de nem sokkal kisebb hányaduk járt be Szombathelyre dolgozni Vépről, Jákról, Sorokpolányból és Balogunyomról.

A Szombathelyen lakók és helyben dolgozók, valamint a városból eljárók gazdasági ág szerinti összetétele számos területen különbözött. Az eltérés elsősorban a megye térségeinek munkaerő-piaci kereslet-kínálatában mutatkozó eltérésekre vezethető vissza, amit csak a foglalkoztatottak ingázása tudott többé-kevésbé kiegyensúlyozni. Ebből adódóan néhány gazdasági ágat, így a termelő ágak közül főként az építőipart, illetve a mezőgazdaságot, a szolgáltató területek közül pedig elsősorban a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátást, valamint a szállítás, raktározás, posta, távközlést a helyben lakó munkaerő körében az átlagot jóval meghaladó ingázási arány jellemezte.

Az intézményi munkaügyi adatok szerint 2011-ben Szombathelyen mintegy 27400-an álltak alkalmazásban, közel 2000-rel többen, mint egy évvel korábban. A 2007-ben meginduló létszámcsökkenést csak 2010-ben váltotta fel újra növekedés és ebből adódóan a megyei munkahelyek háromtizede volt a megyeszékhelyen található. A válság Vasban erőteljesebb hatást gyakorolt a foglalkoztatásra, mint a városban, ugyanakkor 2010-ben megyei szinten is megindult a létszám bővülése.

A foglalkoztatottak gazdasági ágak szerinti megoszlása a megfigyelés módszerbeli különbségeiből adódóan csak nagyvonalakban tükrözi a 2001. évi népszámlálási adatokat. A szolgáltatási szektor meghatározó szerepe azonban továbbra is kitűnik. Súlya a foglalkoztatásban 55% körül alakult, ami hasonló a megyeihez, de kisebb a győri mutató értékénél, az országostól pedig a szolgáltatói ágak fővárosi koncentrálódásából adódóan 13 százalékponttal maradt el. Ágai közül Szombathelyen a közigazgatás szerepe a legerőteljesebb, ami 2010-ben még csak a dolgozók 9,2%-át, 2011-ben már 12%-át foglalkoztatta és több mint 3,5 ezer főnek nyújtott kereseti lehetőséget. A létszám ilyen mértékű bővüléséhez hozzájárult a közmunka program beindítása is. A közigazgatás mellett a kereskedelem, az oktatás és a szállítás, raktározás biztosított nagyobb számban munkalehetőséget a városban és a létszám fogyása ellenére is együtt mintegy 6,5 ezer főt foglalkoztatott. Az oktatás, ahol a korábbinál több, mintegy 2 100 fő állt alkalmazásban, három év távlatában is gyakorlatilag megőrizte foglalkoztatásban betöltött súlyát. Eközben a szállítás, raktározás, és a kereskedelem, amely a megyeinél, a győrinél és az országosnál is kisebb szereppel rendelkezett, sokat veszített jelentőségéből. Az egészségügyben 2011-ben ugyancsak kevesebben dolgoztak, mint három évvel korábban, az adminisztratív szolgáltatások alkalmazotti köre ezzel szemben számottevően nőtt. A vendéglátás elsősorban a megyében és országosan kapott nagyobb szerepet, Szombathelyen ezen a területen csakúgy, mint a pénzügyi szolgáltatásban mintegy hatszázan jutottak kereseti lehetőséghez.

A termelő ágak közül az iparban 2011-ben közel ezer fővel dolgoztak többen a két évvel korábbinál. Valamennyi gazdasági ágat nézve az ipar a foglalkoztatás motorja. Szerepe a recessziót megelőző években is fokozatosan erősödött. Súlyát mutatta, hogy 2011-ben a munkavállalók már négytizede (11 000 fő) végzett ilyen jellegű tevékenységet, de az is növelte jelentőségét, hogy a népszámlálás adatai szerint a városi munkahelyekre ingázók nagyobb hányada is ezen a területen tudott elhelyezkedni. A szolgáltatásokhoz hasonlóan az iparban is erősen érezhető volt a gazdasági recesszió, itt ugyanis 2007 és 2010 között majdnem ezer fővel csökkent az alkalmazásban állók száma. Az építőipar 2011-ben már csak mintegy félezer főnek biztosított munkalehetőséget, s bár a munkaerő számának csökkenése mára már megállni látszik, az utóbbi évek kedvezőtlen kilátásai a városban is a gazdasági ág mérséklődő munkaerő-piaci súlyát eredményezték.

A város és a megye foglalkoztatási szerkezete között a hasonlóságok mellett jó néhány különbség is fellelhető. A munkavállalók számát tekintve Vasban is a szolgáltatások dominálnak, de a gazdasági ágak közül az ipar szerepe ugyancsak kiemelkedő. A foglalkoztatásban kisebb jelentőséggel bíró gazdasági ágak viszont a pénzügyi, biztosítási és a művészeti, szabadidős tevékenységet kivételével a megyében általában valamivel nagyobb súlyt képviselnek, míg a nagyobb létszámot felvevők, mint az ipar, a közigazgatás, az oktatás vagy a szállítás, raktározás, a kereskedelemtől eltekintve Szombathelyen jutottak fontosabb szerephez. Országosan az ipar súlya a foglalkoztatásban már jóval

kisebb, mint Szombathelyen. Ezzel szemben a magasabb munkavállalói létszámmal rendelkező ágak közül a kereskedelemé, illetve az egészségügyi szolgáltatásé, míg a kevésbé frekvenciát kapó ágaké, mint például az építőiparé, a vendéglátásé vagy a tudományos, műszaki tevékenységé többnyire nagyobb, mint a megyeszékhelyen. Ahogy Szombathelyen, úgy Győrben is az ipar a foglalkoztatás kiemelt gazdasági területe, melyet négy szolgáltatói ág, a szállítás, raktározás, a közigazgatás, a kereskedelem és az oktatás követ szinte azonos, 4500–4800 fő közötti munkavállalói létszámmal.

Míg 2011-ben Győrben, a költségvetési szféra az alkalmazásban állók 27%-át foglalkoztatta, addig Vasban mindössze 18, országosan 23%-át, Szombathelyen közel negyedét, mintegy 6,5 ezer főt. Ez a hányad az előző évhez viszonyítva Győrben és országosan mérséklődött, Vasban kismértékben, megyeszékhelyén számottevően emelkedett.

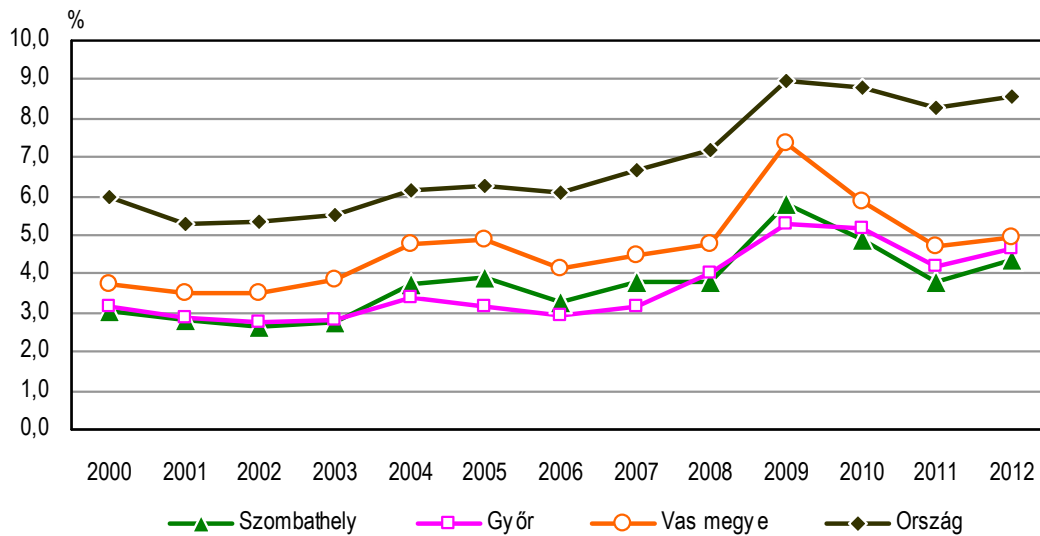
A két városban – nem számítva a helyi költségvetési szervek adatait – a jelentősebb létszámú szervezetek nagyobb szerepet vállaltak a foglalkoztatásban. Szombathelyen és Győrben az alkalmazásban állók több mint héttizede, illetve több mint kétharmada a legalább 250 fős gazdasági szervezeteknél dolgozott, míg Vasban 48%-uk, országosan pedig nem egészen négytizedük. 2011-ben Szombathelyen és Győrben az aktív keresők mintegy háromtizedét, míg az utóbbi két vonatkozásban több mint egyharmadát, illetve 37%-át a 10–249 fős szervezetek alkalmazták.

2012 végén a Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján, Szombathelyen az egy évvel korábbinál közel negyedével kevesebb, 2261 álláskereső szerepelt a nyilvántartásokban, ami a 2000. évinél négytizedével több volt. Létszámuk 2000 és 2008 között hullámozóan alakult majd a gazdasági válság következtében 2009-ben közel megduplázódott, az azt követő két évben pedig újra csökkent. 2011 végére kettőezer alá kúszott, majd egy évre rá újra 2200 fő fölé emelkedett. Változása a több mint tíz év alatt nagyjából ugyanazt a trendet követte Vasban, Győrben vagy országosan, mint Szombathelyen, csupán a munkanélküliség szintje mutatott mindenhol más-más értéket.

Az álláskeresők száma az említett 12 éves időszak alatt 1428 és 3105 fő között változott. Ez alapján a 2002 volt a legkedvezőbb és 2009 a legrosszabb esztendő, 2,6%-os, illetve 5,8%-os decemberi munkanélküliségi rátával. A szezonális változást is figyelembe véve az év elejét az év utolsó hónapját többnyire mindig magasabb munkanélküliségi szint jellemezte, míg a május–október közötti hónapok között alacsonyabb értékek között változott. Mindez nagyrészt a mezőgazdaságban, az építőiparban beinduló intenzívebb szezonális jellegű munkák, másrészt az idegenforgalmi főidény kezdetével lehetett magyarázni, de befolyással volt rá a tanulók nagyobb számú regisztrációs igényének ősszel történő megjelenése is. A 2010-ben indított közmunkaprogramok ugyancsak hatással voltak a foglalkoztatás és vele összefüggésben a munkanélküliségi helyzetre. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a 2010 februárjában még magasnak számító munkanélküliségi szintnek egy-két éves időszakot jellemző, gyors és folyamatos mérséklődése (6,3%-ról 3,8%-ra) következett be. A közmunkák év végi kifizetésével mindössze a szokásos decemberi átmeneti növekedés jelentkezett, de a következő, 2012. évet már a korábban említett szezonális változásokat mutató és viszonylag szűk intervallumban mozgó (3,5–4,5%) munkanélküliségi ráta jellemezte.

**Az álláskeresők száma a munkavállalási korú népesség százalékában
(december 20-ai állapot)**

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

Az őszi időszaktól valamivel kedvezőtlenebb folyamatok ellenére 2012 decemberében az országos 8,6%-kal szemben Szombathelyen 4,4%, Vas megyében 4,9% és Győrben 4,7% volt a ráta értéke, ami a 19 megyeszékhely közül a vasi városban volt a legalacsonyabb.

A kép árnyalható a tartósan, 180 napnál régebben állás nélkül lévők vizsgálatával. Számuk 2002 és 2008 kivételével az összes regisztrált álláskeresővel azonos módon változott, miközben hányaduk a 12 év során, a december végi adatokat összehasonlítva, a teljes állomány 29–54%-át tette ki.

A pályakezdekők elhelyezkedési esélyei Győrben kedvezőbbek voltak a Szombathelyinél. Míg a munkakezdés előtt álló regisztrált álláskereső fiatalok aránya tartósan 5,5–6,6% között alakult, addig Szombathelyen az időszak során 6,8–9,3% között változott. Utóbbi érték a megyeszékhely 2011. évi adata volt, miközben a pályakezdekők hányada ugyanekkor Vasban 8,4%-ot ért el. Országosan az elmúlt néhány évben a fiatalok elhelyezkedési esélyei rosszabbak voltak, mint Vas megyében vagy Szombathelyen, amit a mutató folyamatosan magasabb értéke is jelzett.

2011 decemberében Szombathelyen szából 28, míg Vas megyében 19 álláskereső végzett korábban szellemi munkát. Győrben ugyanakkor minden harmadik, országosan viszont csak minden ötödik-hatodik. Hányaduk az előző 11 éves időszakban Szombathelyen 23–28% között alakult.

Összehasonlítva a foglalkoztatottakkal, a regisztrált álláskeresőkre a legfeljebb általános iskolai végzettségük magasabb, ugyanakkor a diplomások kisebb aránya jellemző. 2011. végén Szombathelyen a munkanélküliek háromtizede tartozott az említett alacsonyabban iskolázottak közé, közel hattizedük középiskolai, 12%-uk főiskolai vagy egyetemi oklevéllel rendelkezett. 2000-hez viszonyítva a középfokú iskolát végzettek részaránya számottevően csökkent, a felsőfokúaké pedig nőtt és kisebb hullámmal az időszakot is ezek a tendenciák jellemezték mindkét iskolázottsági körben.

A regisztrált álláskeresők korcsoportos megoszlása alapján elmondható, hogy a megfigyelés első évéhez, 2004-hez viszonyítva egyharmadról egynegyedre csökkent a 31 évesnél fiatalabbak, ezen belül is elsősorban a 26–30 évesek hányada és jelentősen emelkedett a 31–45 év közöttieké. Kevésbé markánsan jelentek meg ugyanakkor a 45 évesnél idősebbek, melyen belül leginkább az 55 év feletti munkaező-piaci helyzete romlott. A 31 év alattiak aránya országosan a legmagasabb, ugyanakkor a 45 év felettié a legalacsonyabb. Győrben a 31–45 éves regisztrált álláskeresők a munkanélküliek több mint négytizedét tették ki, ugyanakkor 31 év alatti korcsoportba nem egészen egynegyedük tartozott.

A közmunkaprogramok pályázatok útján történő, a regisztrált álláskeresők számára segély helyett határozott idejű, átmeneti foglalkoztatást jelentenek. Előírásait kormányrendelet tartalmazza. A munkanélkülieket a területileg illetékes munkaügyi központok közvetítik. Alapvető szabály, hogy a közmunka-támogatásban kizárólag regisztrált álláskeresőket alkalmazó munkáltatók meghatározott köre részesülhet és gazdálkodó szervezetek esetében a foglalkoztatás nem terjedhet ki a nyereségérdekelte tevékenységre. 2011-től ez a közfoglalkoztatási forma országos közmunkaprogramok, önkormányzati teljes munkaidős közmunka, önkormányzati részmunkaidős közmunka és vállalkozók közmunka-támogatásán keresztül valósul meg.

Az elmúlt évben jelentősen megnövekedett közfoglalkoztatás iránti érdeklődés az álláskeresők körében és a közfoglalkoztatók köre tovább bővült a szombathelyi térségben. A költségvetési szervek, civil szervezetek is bekapcsolódtak a közfoglalkoztatásba. Ennek eredményeként Szombathely vonzáskörzetében a Belügyminisztérium által finanszírozott hosszabb időtartamú foglalkoztatásba 584 fő, országos közmunkaprogramba 425 fő, összesen 1009 fő került be. Létszámuk 54 fővel nőtt az előző évhez képest. A támogatott munkákban 83 foglalkoztató vett részt a térségben és a több mint ezer közfoglalkoztatott, állandó lakhelyük alapján véve közel fele (488 fő) volt szombathelyi. A hosszabb idejű közfoglalkoztatás lehetőségével az illetékességi területen lévő valamennyi önkormányzat élt és pozitív változásként értékelték, hogy 6 illetve 8 órás munkaidővel nem csak 2–4 hónapra, hanem hosszabb időtartamban vehetik fel a szinte évek óta náluk foglalkoztatott, betanított álláskeresőket. A közfoglalkoztatás többnyire fizikai munkakörökben történt, helyi álláskeresők foglalkoztatásával.

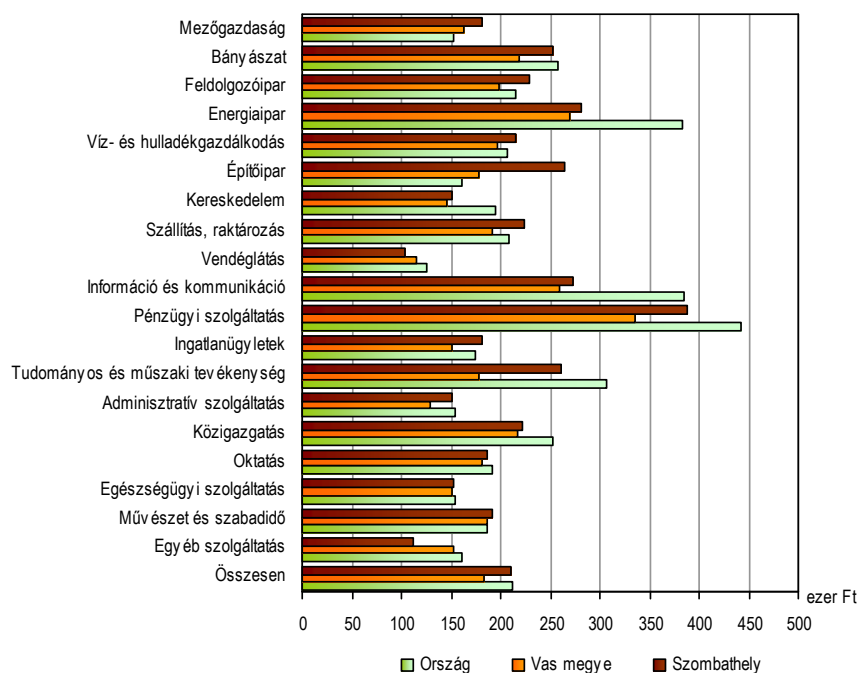
Az országos közfoglalkoztatásban sikeresen pályázó munkáltatók esetében nehezebb volt a közfoglalkoztatási létszámok feltöltése, de még a Szombathely térségében legnagyobb létszámot igénylő közfoglalkoztató, a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság engedélyezett létszáma is munkához juthatott. Mellette még tízen alkalmaztak 20 főnél több, további hatan 10 vagy több munkanélkülit. Az 1009 fő közül 673-at, 36 szombathelyi szervezet foglalkoztatott. A Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság mellett a SAVARIA REHAB-TEAM Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft., a Vas Megyei Rendőr-főkapitányság, a Vas Megyei Kormányhivatal, a Fővárosi Önkormányzat Idősek Otthona, a Szombathelyi Erdészeti Zrt., valamint a Vas megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság is jelentős részt vállalt a közmunkaprogramokban.

2011-ben Szombathelyen a legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál, valamint a költségvetési és nonprofit szervezeteknél a teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete 209,6 ezer Ft-ot ért el és az egy évvel korábbihoz képest 5,4%-kal emelkedett. Mértéke 45 ezer Ft-tal elmaradt győri és 2 600 Ft-tal az országos kereseti átlagtól, de több mint 26 ezer Ft-tal meghaladta a megyeit. A

vállalkozásoknál (213,4 ezer Ft) átlagban 13 ezer Ft-tal többet fizettek, mint a költségvetési szerveknél és intézményeiknél, de előbbi körben mintegy 30 ezerrel, utóbbiban 16 ezer Ft-tal kerestek jobban a városban, mint a megyében.

A gazdasági ágakat összehasonlítva a keresetek összege jelentős szóródást mutatott. Miközben a vendéglátásban nem sokkal haladták meg a 103 ezer Ft-ot, addig a pénzügyi szolgáltatásban 388 ezer Ft-ot értek el, de az információ és kommunikáció, valamint a tudományos és műszaki tevékenység is a jól fizető gazdasági területekhez tartozott. Az átlagot jóval meghaladóan kerestek az építőiparban is, amely néhány meghatározó, jelentős központi és uniós támogatással indított projektben is résztvevő építőipari cég működésének tudható be. A gazdasági ágban kimutatott bruttó átlagkereset 2011-ben 86 ezer Ft-tal volt magasabb Szombathelyen, mint Vas megyében és 104 ezer Ft-tal meghaladta az országos értéket. A szállítás, raktározásban dolgozók bruttó járandósága ugyancsak meghaladta az átlagost, és ugyanez mondható el a közigazgatásról, valamint az iparról is. Szombathelyen a vendéglátás és az egyéb szolgáltatás kivételével, minden gazdasági területen jobban kerestek, mint a megyében. A bruttó átlagkeresetek, az építőipar mellett több gazdasági ágban is kedvezőbben alakultak a vasi megyeszékhelyen, mint országosan, de közülük jól érzékelhetően csak a mezőgazdaságban, a szállítás, raktározásban és a feldolgozóiparban.

Bruttó átlagkeresetek gazdasági ágak szerint, 2011*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások, létszámhatártól függetlenül a költségvetési szervek és a kijelölt nonprofit szervezetek adatai.

A férfiak és a nők bruttó átlagkeresete 2011-ben Szombathelyen 230 ezer , illetve 185 ezer Ft-ot tett ki. A kereseti színvonal Szombathelyen mind a nők, mind a férfiak esetében magasabb volt, mint a megyében, de a férfiak átlaga az országosan kimutatottnál 21 ezer Ft-tal, a Győrben fizetett összegnél pedig több mint 68 ezer Ft-tal volt alacsonyabb, míg a nők átlagkeresetében kisebb, 12–13 ezer Ft közötti eltérést regisztráltak. A férfiak keresete többnyire magasabb volt a nőkéénél. Átlagot jóval

meghaladó kereseti előnyt élveztek a pénzügyi szolgáltatásban (87%), valamint a feldolgozóiparban (36%), az információ és kommunikáció területén (30%) és az egyéb szolgáltatásban (30%). A női munkaerőt mindössze a tudományos, műszaki tevékenységben, a víz- és hulladékgyártásban, az ingatlanügyletekben, valamint az építőiparban fizették jobban a férfiaknál.

A Nemzeti Adó és Vámhivatal adatai alapján a Szombathelyen élő és személyi jövedelemadót fizetők száma 2011-ben 39 151 fő volt, 13%-kal kevesebb, mint 2001-ben. 2009-hez képest is csökkenést regisztráltak, de 2010-hez viszonyítva már minimális növekedés volt tapasztalható. Az egy adófizetőre jutó adóalap összege 2001 és 2011 között 1 055 ezer és 1 977 ezer Ft között, az egy adófizetőre jutó adóé ugyanakkor 250 ezer és 400 ezer Ft között változott. Előbbit 2001-ben, utóbbit 2008-ban fizették be az állampolgárok. Összege 2008-ig (2003 kivételével) kisebb-nagyobb mértékben folyamatosan emelkedett. 2009-ben már érezhető volt a gazdasági válság jövedelemcsökkentő hatása, mely a jogszabály-változásokkal, valamint az adózók számának csökkenésével együtt már kisebb egy főre jutó adóbefizetést eredményezett. A vasi megyeszékhelyen az adózóknak 2011-ben ismét, átlagban 13%-kal kevesebb SZJA-t, azaz 286 ezer Ft-ot kellett befizetniük mint egy évvel korábban. A jövedelemadó alapra, azon keresztül a személyi jövedelemadó összegére a foglalkoztatás szintje, az átlagkeresetek alakulása és a lakosság korcsoportos összetétele egyaránt befolyást gyakorolt. Ennek következtében Szombathely és a megye, illetve az ország vagy Győr összevetésében nemcsak az ezer lakosra jutó adózó, az egy adófizetőre jutó személyi jövedelem-alapot képező jövedelem tekintetében mutatkoztak különbségek, hanem a személyi jövedelemadó vonatkozásában is. Az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó 2011-ben Győrben a szombathelyinél 59 ezer Ft-tal volt magasabb, ugyanakkor átlagosan 57 ezer Ft-tal kisebb összegű fizetési kötelezettség terhelté annál a Vas megyében adózókat, országosan pedig egy alanyra számítva 268 ezer Ft-ot szedett be az adóhatóság.

Az ezer lakosra jutó adózók száma alapján Szombathely (498) felülmúlta a megye (488) átlagát, de csupán a megye városait nézve is olyan kisvárosok előzték meg, mint Répcelak, Sárvár, Bük vagy Körmend, sőt a Szombathelyi agglomeráció egyéb településein (507) is magasabb volt az ezer lakosra jutó adózók száma, mint a megyeszékhelyen, Győrt (489) azonban e tekintetben sikerült megelőznie.

2011-ben az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem tekintetében Szombathelyet (1 860 ezer Ft) a városok vonatkozásában mindössze Körmend (1 840 ezer Ft) lakosai közelítették meg. A megye átlaga a szombathelyitől 206 ezer Ft-tal marad el. Győrben ugyanakkor egy adófizetőre 2 064 ezer Ft személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem jutott.

1.7.3. Térbeli-társadalmi rétegződés

2010 novembere és 2011 márciusa között készítette el a Regionális Humán Innováció Nonprofit Kft azt a Szombathely szociális helyzetét vizsgáló és bemutató tanulmányt, melyet Szombathely MJV Közgyűlése is tárgyalta és el is fogadott. A kutatás eredményeként fény derült a mintában szereplő emberek munka-, jövedelmi- és lakásviszonyaira, de arra is, hogy a megkérdezett családok részesülnek-e szociális juttatásban, és ha igen, miféleben. A reprezentatívnak mondható mintavételhez 1135 háztartást sikerült elérni, közülük 651 volt az, amely a lakónépességi mintából került ki, a szociális szolgáltatásokat igénybevevő háztartások száma pedig 485-öt volt.

A felmérés eredményeként az iskolai végzettség szerinti vizsgálatnál beigazolódott, hogy Szombathelyen is a legveszélyeztetettebb rétegnek a munkapiacra a nyolc általános, vagy annál kevesebb iskolai végzettséggel rendelkező emberek számítanak. A szociális szolgáltatást igénybevevők csaknem fele (45,9%) ebbe a csoportba tartozik, míg a lakónépességi mintában ez az arány csak 15,4%. A munkaerő piaci elemzések rendre azt mutatják, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők a leginstabilabbak a munkaerőpiacon. Még a segéd- és betanított munkáknál is hátránnyal indulnak, ugyanis az elmúlt években a munkaerőpiacon keletkező kínálat miatt a foglalkoztatók e területeken is a magasabban képzett embereket keresték, ezáltal tartós elszigetelődésük szinte garantálható, és helyzetük kilátástalanná válik. A szakmunkásképzőt végzetek aránya mindkét mintában közel azonos. A magasabb iskolai végzettségeknél az arány azonban megfordul, és a szociális szolgáltatások igénybevétele csökken.

„A befejezett középiskolával rendelkezők aránya a lakónépességi mintában 35,2%, míg a szolgáltatásokat igénybevevők esetében 20,2%. Ez azt is jelenti, hogy a szociális szolgáltatásokat igénybe vevőknek csaknem a háromnegyede nem rendelkezik érettségivel. Ennek a csoportnak munkaerőpiaci érvényesülését – munkaügyi elemzések alapján – megnehezíti, hogy kevés körökben azokkal a szakmákkal rendelkező szakmunkás, akik a fém- feldolgozóipar területén rendelkeznek képzettséggel, tudással (az utóbbi években a munkaügyi kirendeltség folyamatosan kereste az ilyen végzettségű szakmunkásokat, illetve rendszeresen átképzéseket, képzéseket indított). A diplomával rendelkezők aránya a lakónépességben 20,7%, míg a szociális szolgáltatásokat igénybe vevők közt 5,2%.”

Mindenképpen erősségként érdemes megemlíteni azonban a korábbi szociális térképek megállapításait, miszerint „Szombathely művelt, iskolázott polgársággal jellemezhető városnak mondható.” Ezt az a számadat is alátámasztja, hogy a diplomával rendelkezők aránya a lakónépességben 20,7%, ám a tanulmány készítőinek megállapításai szerint a szombathelyi „munkaerőpiac egyik nagy problémája, hogy hiányzik a műszaki értelmiség”.

A lakhatással kapcsolatos eddigi megállapítások szerint a szociális szolgáltatásokat igénybevevő szombathelyiek kisebb lakásokban laknak, és azt gyakrabban is váltják, tehát lakhatási viszonyaik is instabilnak mondhatók. „A megkérdezett háztartások csaknem fele (47,3%) egyszemélyes háztartás, a két, három, négy fős háztartások aránya elmarad a szombathelyi lakónépesség adataitól, viszont abban a nagycsaládok (az öt főnél nagyobb háztartások) aránya elenyésző, míg a szociális szolgáltatásokat igénybevevők kb. 13%-a él nagycsaládban. Vagyis a szociális szolgáltatásokat igénybevevők két nagy csoportra oszthatók: nagyobb részük egyedül él, gyaníthatóan nyugdíjas, a kisebb részük nagycsaládos.”

„Víz és csatorna a megkérdezettek ingatlanainak 96%-ban van (villany: 94%-os, gáz: 83%). A fűtés alapvetően gázra épül, minden második lakásban a korszerűnek mondható gázközponti fűtés szolgáltatja a meleget. Az összes válaszadó 35,7% számolt be TÁVHŐ-s szolgáltatásról. Az egyéb fűtési módok (fa, olaj stb.) aránya viszonylag kicsi összesen 16,1%. Összességében elmondható, hogy a szombathelyiek jó infrastrukturális ellátottságú otthonokban élnek.”

„Az antiszegregációs terv vizsgálatai bemutatták, hogy az alapvető infrastrukturális hiányokkal (víz, villany, csatorna) bíró ingatlanok a városban elszórva és nem „tömbszerűen” helyezkednek el. A szociális szolgáltatásokat igénybevevők lakhatását biztosító ingatlanok komfortossága lényegesen nem tér el a víz és csatorna, továbbá az elektromos áram, a távhő szolgáltatás tekintetében.” A Regionális Humán Innováció Nonprofit Kft. munkatársai egyetlen komoly eltérést találtak, ez pedig „a korszerűnek mondható egyedi gáz- központi fűtésrendszer megléte, ahol a szociális szolgáltatásokat igénybe vevők aránya 15%-kal kisebb, mint a lakónépességi mintában általában.”

„A lakónépességi minta csaknem kétharmada (62,5%) tulajdonosként él a lakásában. További ötödük családtagként (21,4%), 4,9% haszonélvezőként. Ez a megkérdezettek csaknem 90%-a. Bérliként kb. 8% lakik.”

Amikor a Regionális Humán Innováció Nonprofit Kft. munkatársai a lakhatási jogcímekeket vizsgálták azt találták, hogy „a megkérdezettek 42,5% lakik tulajdonosként. Ez éppen 20%-al kevesebb, mint a vizsgált szombathelyi lakónépesség mintájában mért adat. További fontos eltérés, hogy a bérliként szereplők aránya ötszörös (20%). A jogcím nélkül lakók aránya a nem tulajdonosként lakó szociális szolgáltatást igénylők közt magas 13,6%. A SZOVA Zrt. 2010. évi beszámolója megerősíti a szociális térkép adatait. 2009 év végén a jogcím nélküli lakáshasználat 254 lakást érintett. A jogcím nélküli lakáshasználók közül korábban 223 fő bérleti vagy használati szerződéssel rendelkezett. 2010-ben 217 jogviszony felmondására került sor. A szociális térkép adatai alapján a jogcím nélküliek aránya csak egy kicsivel alacsonyabb, mint az albérliként élők (16,4%). Mind az albérlet, mind pedig a jogcím nélküli lakáshasználat egy bizonytalan lakhatást jelent. Ebben a célcsoportban (szociális szolgáltatást használók) a nem tulajdonosként élők egyharmada ilyen bizonytalan jogcímen lakik. Viszonylag alacsony a családtagként együtt élők aránya (7%), ami jóval alatta marad a szombathelyi lakónépességet jellemző mintában talált (21,4%) aránynak. Ez ismételtén arra utal, hogy a szociális szolgáltatásokat igénybevevők közt sok az egyszemélyes, gyaníthatóan nyugdíjas háztartás.”

A felmérés lakónépességi mintájában összesen 651 háztartás esetében kaptak a Regionális Humán Innováció Nonprofit Kft. munkatársai választ. A válaszadók tizede lakik tíz évnél rövidebb ideje Szombathelyen, a tanulmány készítői bennük sejtik a potenciális bevándorlókat. „Van is változás a 2007 méréshez képest, ugyanis a tíz évnél kevesebb ideje városban lakók aránya közel másfélszeres lett. (2007:6,2%, 2010:10,4%). A megkérdezettek 9,8%-a (ugyan úgy, ahogy 2007-ben) 11-20 éve között kerültek Szombathelyre. A 21-30 éve és a 31-40 éve lakók aránya csökkenést mutat, kb. 5%-ot csökkent. A 40 évnél hosszabb ideje a városban élők aránya szűk kétötöd (37,2%), ami viszont növekedést mutat. Tehát, ahogy nő a helyben lakás éveinek száma, úgy nő a népességen belüli arányuk is. Ennek eredményeként az összes válaszok bő kétharmada olyan szombathelyiektől érkezett, akik legalább húsz éve a város lakói (70,5%), ez 10%-os csökkenés a 2007-ben mértékhez képest. Ez indokolta, hogy életkori megoszlásában is vizsgáljuk a válaszokat. A jelenség a 18-24, illetve a 25-34 éves korosztályok beköltözésével magyarázható. Érdekes tény, hogy a 65 év feletti válaszadók közül 10% is kevesebb, mint egy évtizede lakik a városban. Ők azok, akik a környező településekről a családjaik közelébe költöztek. Ennek a szociális ellátó rendszerre is hatása van, ugyanis az egyre

idősödő korosztály egyre több szolgáltatást igényel. Ennek a beköltözésnek köszönhetően a város lakossága lényegében stagnál (4 év alatt lényegében 100 fővel fogyott)."

Foglalkoztatás, jövedelmi viszonyokról született jelentés sem bizonyult túl kecsegtetőnek, vagyis a „vagyon helyzet, a jövedelmi adatok szerint minden esteleges növekedést elnyelt az infláció, az élelmiszerárak szintén az adott év inflációját meghaladó mértékben drágultak, így 2010-ben a minimálbér már nem fedezte a számított létminimumot sem." Túlélési életstratégiává vált az adókerülés és a fekete-, illetve szürkegazdaságban szerzett jövedelem. A szociális ellátásokban részesülő szombathelyiek alacsony jövedelemszintje a megélhetés megítélésére is kihat. A kérdőívben szereplő válaszlehetőségek közül 30%-uk választotta a közepesen tud megélni a rendelkezésére álló összegből, míg a szombathelyi lakónépességi mintában ez az arány 46,2% volt. Nagyon szűkösen él 52,7%, míg a hasonló adat a szombathelyi lakónépesség körében 39,3% volt. 12%-uk pedig egyáltalán nem tud megélni a rendelkezésére álló pénzből.

Kiugróan magas adat, hogy a lakónépességi minta legnagyobb kiadásai a lakásfenntartáshoz és az élelmiszervásárláshoz kötődnek. A válaszadók többsége az összes bevétel 20-40%-át fordítja lakhatásra és élelmiszerre. Alacsony az egészségügyre (orvos gyógyszer), illetve a ruházatkódásra fordított összeg, és ehhez társulnak súlyosbító körülményként még a különféle devianciák, mint például az alkoholprobléma, amelyet nagyon kevesen vállalták a kérdezőbiztos előtt. Minden tízedik háztartásban az adósság törlesztésére az összes bevételek több mint 20%-át fordítják. Szombathely társadalmának egyébként minden csoportja kisebb-nagyobb mértékben küzd adóssággal; a lakónépességi minta estében a bankoknak, míg a szociális szolgáltatásokat igénybevevők a közüzemi szolgáltatóknak (gáz, villany, víz) adósodtak el.

A szociális szolgáltatásokat igénybevevők közt minden negyedik háztartás költi bevétele több mint 40%-át élelmiszerre. Az adatfelvétel kiterjedt arra, hogy milyen vagyontárgyakkal (autó, telek, mezőgazdasági földterület, nyaraló) rendelkeznek a megkérdezett háztartások. A gépjármű továbbra is a társadalmi mobilitási verseny szimbolikus hordozója. Relatív tehát többet költenek az emberek gépjárműre, mert ezzel próbálják családjuk rangját és presztízsét kifejezésre juttatni a helyi társadalom hierarchiájában." Ugyancsak csökkent a nyaralót birtokló szombathelyiek aránya 2007-ben, a mért 7%-ról 4%-ra, ami csaknem 50%-os visszaesés. A szociális szolgáltatást igénybevevő 485 megkérdezett közül mindössze kettő rendelkezik nyaralóval.

A 2011-ben elkészült szociális térkép, valamint az elmúlt évek (2005, 2007) térképeinek adatai alapján megállapítható, hogy fokozatosan romló tendenciával jellemzi a várost, mely helyzet megoldatlansága a folyamatos elszegényedéshez vezet, és jövedelmi viszonyoktól függetlenül az erőforrások nagy része a napi megélhetés biztosítására fordítódik. Ez az életmód az embert azonban vegetatív lényvé alacsonyítja és a kulturális tőke elsorvadásához vezet.

Meggyengültek a klasszikus középosztály társadalmi pozíciói, iskolázottságban, kulturális státuszában még stabil, de jövedelmileg egyre zsugorodó. Korábban ők adták a kultúrafogyasztók magját, az adakozók tömegét, jelen esetben azonban erejüket felőrli a pozíciójuk megtartásáért folytatott harc. A polgári középosztály fokozatos eltűnése olyan áthághatatlan szakadékot emel az alsóbb és felsőbb

társadalmi rétegek közé, melynek következménye a harmadik világ társadalmaira jellemző kettészakadt társadalomhoz vezet. Ez olyan súlyos terhet jelenthet az ellátórendszereknek, mely tovább nem fenntartható.

„Sajátos nagyvárosi probléma a hajléktalan emberek nagyobb arányú megjelenése Szombathely utcáin és közterein. A deviáns életvitelt folytató, nem egyszer nagyon beteg, ápolatlan emberek látványa sokkolja a közvéleményt, de komoly egészségügyi, közbiztonsági problémát is jelentenek. Bár jelentős erőfeszítések tanúi lehetünk az évek során, a probléma megoldására az intézményrendszer és a szakmapolitika nem tudott tartós, hatékony válaszokat adni. Mára a hajléktalan embereket ellátó intézmények gyűjtőhelyei a súlyos devianciákkal küzdő embereknek. Egyidejűleg vannak jelen a szolgáltatásokban a szenvedélybeteg, pszichiátriai beteg, a fogyatékos, az idős és a fiatal emberek. Ezeknek az embereknek a „kezelése”, rehabilitációjuk túlnyúlik a jelenlegi ellátórendszeren, a határterületek és a lakosság nagyobb arányú támogatására lenne szükség.”

„Kapacitásbeli hiányok mutatkoznak továbbá az idős, beteg emberek otthoni gondozásában, ápolásában, valamint a beteg, hajléktalan emberek kórház közeli ellátásában is.”

„A város lakossága egyre öregszik. A magas életkort megélt idős embereknek nem kis százaléka a kor előrehaladtával az egyik legfélelmetesebb időskori betegséggel a demenciával küzd. Ebben az ideggyógyászati betegségek közé tartozó kórképben – a kutatások szerint - a 65 év feletti lakosságnak még csak 1%-a érintett, de az enyhe értelmi hanyatlás 10-15%-ban már ekkor is előfordulhat. Ma a demenciában érintett a családok többsége átmeneti, vagy tartós elhelyezési lehetőség hiánya miatt rákényszerül(het) a munkahely feladására. A probléma kezeléséhez ma még hiányoznak a demencia központok, amelyek a kórkép felismerése után közvetlenül szakszerű gondozást biztosítanának.”

„Ugyancsak jelentős szolgáltatási hiánnyal szembesültünk a 0-3 éves gyermekek elhelyezését illetően. A férőhely növekedés 2010. első negyedévében bár némileg mérsékelte a zsúfoltságot, végleges megoldást nem hozott. Ha összevetjük férőhelyszámot a bölcsődei ellátást igénybevevők számával, a férőhely növekedése ellenére igaz a tény, hogy a bölcsődék még ma is zsúfoltak, s minden tízedik gyermek juthat bölcsődei ellátáshoz. Leginkább a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek szorulnak ki az ellátásból.”

A 2011-es népszámlálásnak a népesség területi tagozódására vonatkozó, egyes konkrétan lehatárolható területek népességének jellemzőit bemutató adatai jelenleg még a KSH-n belül sem állnak rendelkezésre. A KSH jelzése szerint a 2011-es ezen adatok 2013 harmadik vagy negyedik negyedévére várhatóak. Ezért a népesség területi eloszlását jelenleg csak a 2001-es népszámlálási adatok tükrében tudjuk bemutatni, a korábban készült vizsgálatok alapján. Az említett 2001-es adatokban tükröző helyzet, illetve összefüggések a rendelkezésre álló ismeretek szerint nem változtak radikálisan, ezért amíg a 2011-es pontosabb adatok nem állnak rendelkezésre alkalmasak arra, hogy a helyi társadalom térbeli elhelyezkedéséről és rétegződéséről az említett határok között olyan képet lehessen alkotni, amely a legfontosabb jellegzetességeket megmutatja.

Belváros

Lehatárolása: Perint patak és a vasútállomás, illetve a Petőfi Sándor utca és a Zrínyi Ilona utca által határolt terület.

A belvárost építészeti szempontból viszonylag egységes, a XIX. század végén és a XX. század fordulóján, valamint a két világháború között épült, nagyvárosias jellegű, többlakásos bérházak alkotják. Igazi történelmi belvárosnak csak néhány utca tekinthető a püspöki palota körül. A Belvárosban viszonylag kevés a műemlék és a műemlék jellegű épület.

A belvárosban 11.074 fő lakott 2001-ben, ami a város lakosságának a 13,4%-a. A lakótelepek után itt a legnagyobb a népsűrűség, 9.096 fő/km². A városrész lakónépessége idősödik, hisz itt az egyik legkiemelkedőbb a 100 gyermek-korúra jutó időskorúak száma, ami 2001-ben 160,5 fő volt, ami szinte magával vonzza az egyszemélyes háztartások magas arányát. Az iskolázottság tekintetében jelentős eltérés nem tapasztalható a városi átlagtól. Foglalkoztatottak aránya az összes lakozóhoz képest közel 10 százalékponttal volt alacsonyabb (37,2%), mint a városi átlag, miközben 5 százalékponttal magasabb az inaktív keresők és az eltartottak aránya. Ez leginkább a városrész öregedő korstruktúrájának a következménye. Mindezek mellett a munkanélküliség csak kisebb mértékben haladta meg a városi átlagot.

A város lakóépület állományának 15%-a található a belvárosban. A lakások túlnyomórészt magántulajdonban vannak, miközben a városi átlagnál nagyobb mértékben jelen az önkormányzati tulajdonú lakások (mintegy 720 db). Meglepően alacsony a Belvárosban az összkomfortos lakások aránya, mivel itt a lakások több mint fele egyedi helységfűtéses.

A kereskedelmi üzletek ebben, a központi városrészben vannak a legnagyobb számban jelen, a Savaria Plaza és az elsősorban ipari területen található hipermarketek, raktárházak és, valamint a Family Center kivételével gyakorlatilag ide koncentrálódik a város kiskereskedelme, összesen 783 üzlet volt 2001-ben. Más városrészben többnyire a napi fogyasztási cikkek árusító élelmiszer jellegű üzletek találhatóak. A kiskereskedelem mellett a belváros üzleti életében meghatározók a vendéglátóhelyek, amiből 118 volt, míg a kereskedelmi szálláshelyek közel fele is ebben a városrészben volt. Ezen az arányon ront valamit, hogy 2001 óta bezárt a Savaria szálló, ami a belváros építészeti és funkcionális szempontból is meghatározó, jellegzetes épülete. 2006-ra teljesen átalakult a Fő tér, új térburkolatot kapott, amely emelte a presztízsét és egyúttal vonzóbbá vált a városrész a helyi lakosok, illetve a kereskedelmi üzletek, vendéglátóipari egységek számára.

Továbbá a belváros a helyszíne a nemzetközi jelentőségű, évente egyszer megrendezésre kerülő, számtalan programot tartalmazó Savaria Történelmi Karneválnak.

A kulturális kínálat bővítéséhez kapcsolódik, hogy a Belvárosban állandó helyet kapott a 2007-ben alapított Weöres Sándor színház, melynek épülete 2010 őszén került átadásra.

A fentiekén túl a belváros lakótömbjei részben megújultak, így a Fő tér nyugati oldalán lakás és kereskedelmi funkciójú új épülettömb épült, néhány épülettömb felújítás alatt van, miközben nyitott kereskedelmi tér lett az Uránia udvar és a szomszédos Mediterrán udvar. A belváros dél-nyugati részén elindult, majd leállt a volt ÉDÁSZ székház helyén a kereskedelmi, szolgáltató egységeknek helyet nyújtó és parkolókat is magában foglaló Magellán center építésének előkészítése.

A belvárosban a szükségeshez képest a rendezési tervben használt (OTÉK szerinti) hivatalos számítások alapján mintegy 5700 férőhellyel kevesebb számú parkoló van, melynek oka, hogy sok közintézmény, kereskedelmi egység az építés helyett pénzben megváltotta az előírt parkolóhelyeket. Nyilván a számíthatóhoz viszonyítva ténylegesen kevesebb a parkolóhely hiány, mivel a belvárosba érkezők egyszerre több szolgáltatást vesznek igénybe. Parkolás szempontjából, ami talán megoldatlannak tűnik hosszú távon, az a belvárosban dolgozók parkoló igénye. Számukra túlságosan költséges egész napra parkolójegy vásárlása, ugyanakkor az is cél lehet, hogy ösztönözzék őket a tömegközlekedéssel, vagy kerékpárral való munkába járásra. A parkolóhely hiány további parkolóhelyek kiépítését teszi szükségessé, melyek elhelyezése a felszíni területek korlátossága miatt parkolóházakban kívánatos. Az újabb parkolóhelyek létesítésénél figyelembe kell venni a díjfizetés egységességét, mivel a drágább parkolók hátrányban lesznek új parkolóhelyekkel szemben, ami fokozatosan érvényes a parkolóházakra, mélygarázsokra.

A városrész fejlesztési lehetőségeit nagymértékben befolyásolja, ha megvalósul az a szándék, hogy a távolsági és helyközi autóbusz pályaudvart az Ady tértől a vasútállomás mellé helyezik. Ezzel a fejlesztéssel a belváros nyugati részében felszabadulna egy jelentős terület, melynek új funkcióját meg kell találni. Az új funkció megtalálását könnyíti, hogy a szomszédos épületből elköltözik a börtön a város szélére, a volt határőr laktanyába, miközben az önkormányzat lehetőségeit korlátozza, hogy a felszabaduló terület a Vasi Volán ZRt tulajdonában van. A pályaudvar áthelyezésével vélhetően valamelyest csökkenni fog a belvárost körülvevő utcák autóbuszforgalma, de a végleges közlekedési hatások az új buszközlekedési forgalom ismerete nélkül nem ítéltethők meg.

A belvárosban található számos közigazgatási intézmény, így a városháza, az okmányiroda, a megyeháza, továbbá más ügyfélszolgálati tevékenységet is lebonyolító megyei, regionális hatáskörű intézmények (pl. APEH, TB, Munkaügyi Központ, Vidékfejlesztési Hivatal, Levéltár stb.) További közintézmények, mint az általános és középiskolák, az egészségügyi intézmények - a területi igények kiszolgálásától eltekintve - alapvetően a belváros és a belvárost körülvevő hagyományos beépítésű lakóterületek között oszlanak meg.

A Belváros körüli, városközponti elhelyezkedésű, hagyományos beépítésű belső lakóterület

Lehatárolása: a lakóterület körülöleli a belvárost, nyugaton a körút, északon a Derkovits lakótelep és az egykori rohonci vasúti pálya vonalában lehet lehatárolni. A belső lakóterület déli oldala a Szent Flórián körúti lakótelep északi oldalán húzódik, amely kisebb nyúlvánnyal a Hunyadi útig, illetve annak Szent Gellért utcával történő kereszteződéséig terjed.

A hagyományos beépítésű belső lakóterület a belvárost öleli körül. A városrész nyugati és déli oldala inkább kisvárosi jellegű, északon pedig ritkább beépítésű utcák találhatóak. E városrészben található az egészségügyi, az oktatási, a kulturális és sportlétesítmények túlnyomó többsége. Csak közülük néhányat kiemelve: Markusovszky kórház és járóbeteg rendelőintézet, HEMO, városi sportcsarnok, Haladás sportpálya, a középiskolák többsége.

A népszámlálási adatok szerint a hagyományos beépítésű belső lakóterületeken 14.762 fő lakott, ami a város lakosságának a 18%-át jelenti. E területek népsűrűsége 4.284 fő/km².

A városrész lakónépessége a belvároséhoz hasonlóan öregszik. A népszámlálás idején az időskorúak száma meghaladta a gyermekekét, az öregedési indexet tekintve, a belváros és az Éhen Gyula kertváros után e lakóterület áll a harmadik helyen (124,4 fő).

A lakosság elvégzett átlagos osztályszámát tekintve a Belváros mellett, az azt körülölelő hagyományos beépítésű lakóövezet lakossága volt a legiskolázottabb.

A népszámlálás idején ezen a városrészen a foglalkoztatottak aránya 3 százalékponttal volt magasabb (40,4%) a városi átlagnál, munkanélküliek (1,9%) és az eltartottak aránya (25%) megegyezett a városi átlaggal, ellenben az inaktív keresők aránya (32,6%) több mint 6 százalékponttal meghaladta azt. Ez - a belvároshoz hasonlóan - leginkább a városrész öregedő korstruktúrájának a következménye.

Szombathely lakóépület állományának 19%-a található a belső lakóterületen. A Belvárostól kifelé haladva egyre nagyobb hányadot képvisel a magán tulajdonban lévő lakások aránya, amely ezen a városrészen közel 91%. A belvároshoz hasonlóan a hagyományos beépítésű belső lakóterületeken is majdnem teljesen kiépített a közműhálózat. A lakások mintegy fele rendelkezik központi távfűtéssel, míg a másik fele egyedi fűtésű.

A területen számos ipari üzem működött, melyek egy része már bezárt, így a termelő funkció folyamatosan kiszorul a városrészből, miközben a jövő fejlesztései során vélhetően lakó, kereskedelmi, szolgáltatási funkciók megtelepülésére lehet számítani.

A területen található Szombathely belvárosához legközelebbi összefüggő önkormányzati tulajdonban lévő fejlesztési terület, a 11-es Huszár úti volt szovjet laktanya területe. A terület rehabilitációja és új funkciók fejlesztése feltétlenül szükséges a jövőben az önkormányzat szerepvállalásával.

Lakótelepek:

- Derkovits, a város legnagyobb lakótelepe túlnyomórészt tízemeletes lakóházakkal,
- Joskar-Ola, amelyre inkább ötszintes házak beépítése jellemző,
- Ifjúsági, ahol a régebbi házak zömében téglából, ötszintesen készültek, az újabbak pedig tízemeletesek,

- Oladi lakótelep, ami az 1980-as években épült a házigyári lakásépítés utolsó generációjának termékeként, a korábbiaknál jobban illeszkedve kertvárosi környezetéhez,
- Stromfeld lakótelep, mint a város második legfiatalabb lakótelepe.

A négy nagyobb lakótelep (Derkovits, Ifjúsági, Joskar-Ola, Oladi) szigetszerűen helyezkedik el a városban. 2001-ben a város népességének közel negytedede (30.790 fő) élt itt. Közülük a Derkovits lakótelep volt a legnépesebb, lakosainak száma meghaladta a 13 ezer főt. A népsűrűséget tekintve is a lakótelepek jelentették a város legsűrűbben lakott területeit. A Derkovits lakótelepen négyzetméterenként több mint 18 ezer lakos élt, a Joskar-Olán és az Ifjúsági lakótelepen 15-16 ezer fő, ami az alacsonyabb (4 szintes) épületek magasabb arányával magyarázható. A magas népsűrűség tekintetében kivételt képezett az Oladi lakótelep, amely népsűrűsége 2001-ben nem érte el a 8500 fő/km²-t, mivel e terület a város többi lakótelepéhez viszonyítva nagyobb területen, zöldövezetben terjed el. Ugyanakkor az utóbbi években számos építkezés történt ezen városrészen, amely nagy valószínűséggel megnövelte a lakónépesség számát, illetve feltehetően a népsűrűséget is.

A lakótelepek az öregedési index alapján eltérő képet mutatnak. A Derkovits lakótelep Szombathely legrégebb, 60-as 70-es években épült lakótelepe. Ezzel szemben az Oladi lakótelep a város legfiatalabb lakótelepe, amely korszerűbb és tégláépítésű házai miatt is kedvelt lakónegyed a fiatal házaspárok, kisgyermekes családok körében. Ennek megfelelően, míg a Derkovits lakótelepen 100 gyermekkorúra 97 idős korú személy jut - amely a városi átlagot is meghaladja (91 fő) - addig az Oladi lakótelepen ez az érték mindössze 16. Az Oladi lakótelep fiatal korstruktúrája ellenére a lakótelep közül egyedül itt nem található óvoda.

A foglalkoztatottságot tekintve a lakótelepek mutatják a legkedvezőbb helyzetet, a foglalkoztatottak aránya mindenhol meghaladta a városi átlagot (46%). Közülük is a Joskar-Olán (60%) és az Ifjúsági lakótelepen (58%) volt legmagasabb a foglalkoztatottak aránya. A lakótelepek a munkanélküliek és inaktívak arányát tekintve is kedvező képet mutatnak. E szempontból meg kell említeni, hogy a Derkovits lakótelep öregedő korstruktúrája miatt az ott élő inaktívak aránya meglehetősen magas. Továbbá az Oladi lakótelepen a lakótelepre költöző fiatal, gyermekvállalás előtt álló, vagy gyermekes házaspárok miatt magas az eltartottak aránya.

Derkovits lakótelep esetében a kedvezőtlen öregedési index és az inaktívak magas aránya is alátámasztja, hogy az itt élő családok társadalmi jövedelmi viszonyai elmaradnak a szombathelyi átlagtól. Azonban a kerület szociális szempontból közel sem tekinthető leromlott övezetnek. A Derkovitsot a jövedelmi rétegződés szempontjából az alsó-középréteg dominanciája jellemzi, de megtalálhatjuk itt a szegénység szigetszerű jelenségét csakúgy, ahogy a „rejtőzködő” jómódú családokat is.

Szombathely lakóépület állománya a 2001. évi népszámlálás időpontjában 31 ezer lakást foglalt magában, melynek legnagyobb hányadát (39%) a lakótelep képviselték. A lakótelepi otthonok közel fele a Derkovitson, egyötöde az Ifjúsági lakótelepen található. A lakótelepeken teljes körű a közcsatornával és a hálózati vízzel való ellátottság; a lakások többsége központi távfűtést használ (legkisebb arányban, 55,2%-ban az Ifjúsági lakótelep), a többi lakás pedig egyedi fűtésű. A hálózati gázzal való ellátottság

szintén magas, egyedül az Oladi lakótelep jelent kivételt, ahol a lakások mindössze 14%-ban van csak vezetékes gáz. Ennek oka, hogy Oladon az otthonok többségében a fűtést és a meleg vizet a Távhőszolgáltató Kft biztosítja, a konyhai tűzhely pedig villanyárammal működik.

A legmagasabb komfortfokozatú lakások a lakótelepeken találhatóak. A lakótelepek közül is kimagasló az ellátottság szintje az Oladi és a Joskar-Ola lakótelepen, az előbbiben a lakások 99,5%-a, az utóbbiban pedig 84,1%-a tartozott az összkomfortos kategóriába.

Kertvárosias lakóövezetek

Gyöngyöshermán, Gyöngyöszöllős, Herény, Kámon, Alsóhegy-Középhegy, Újperint, Olad, Szentkirály, Éhen Gyula kertváros a város keleti részén az ipar terület övezete mellett.

A kertvárosias lakóövezetek közé az alábbi városrészek tartoznak: Herény, Kámon, Olad kertváros, Újperint, Alsóhegy-Középhegy, Gyöngyöszöllős, Gyöngyöshermán, Szentkirály Éhen Gyula városrész. A kertvárosias lakóövezetek – a keleti városrész kivételével - a megyeszékhely belterületi határait szegélyezik. Ezek a városrészek egykor önálló falvak voltak, de a falusias településkép csak elvétve maradt meg bennük, a régi épületek lebontása, az új, laza beépítésű családi házak építése révén inkább kertvárosias jelleget öltöttek.

A kertvárosi lakóövezetek összesen 22.625 fő lakott 2001-ben, amely az össznépesség közel 28%-át jelentette. Közülük Kámonban laktak a legtöbben, több mint 5500-an, legkevesebben pedig Újperinten, 768-an. E városrészek népsűrűsége átlagosan 1300 fő/km² körül alakult. Az Éhen Gyula városrész volt legsűrűbben (5.202 fő/km²), az újperinti a legritkábban (656 fő/km²) lakott kertvárosi terület.

A kertvárosias lakóterületek közül háromban haladta meg az idősök száma a gyermekkorúakét. Rendkívül előregedő városrész - városi viszonylatban is a belváros után áll – az Éhen Gyula kertváros, ahol az öregedési index 164,3 fő. Szentkirály kertvárosban ez 123,9 fő, az Alsóhegy-Középhegy kertvárosban pedig 105,5 fő, ahol többségükben fiatalok laknak az új építésű házakban.

A lakosság iskolázottságát tekintve az Alsóhegy-Középhegy kertvárost érdemes megemlíteni, ahol a lakosság közel 4%-a nem járta ki az első elemi osztályt (a városi átlag 0,25%). A magas arányra magyarázat a Középhegyi úti szociális otthonban élő halmozottan fogyatékos emberek rendkívül alacsony iskolázottsága. Az érettségizettek aránya a városi átlaghoz (50%) képest magasabb volt Herényben, Kámonban és Gyöngyöshermánban (valamint az Olad kertvárosban). Ezzel párhuzamosan a felsőfokú végzettségűek aránya is magasabb volt ezekben a városrészekben (24%, míg a városi átlag 20% volt).

A foglalkoztatottak, az inaktívak és az eltartott aránya a kertvárosi területeken a városi átlaghoz hasonlóan alakult. A munkanélküliek arányát tekintve azonban elmondható, hogy az Újperint és az Éhen Gyula kertváros kivételével mindenhol alacsonyabb ez az arány, mint a városi átlag. Ennek legfőbb oka, hogy a kertvárosok az életkor és a képzettség tekintetében nagyon kedvező adatokat mutatnak.

Összességében elmondható, hogy a kertvárosok az itt élő családok jövedelmi viszonyainak tükrében a város egyik legjobb helyzetben lévő lakóterületei.

Szombathely lakóépület állományának összesen 24%-a található a kertvárosokban. Az 1970-1980-as évek intenzív lakásépítései eredményeként bővült a tágasabb, több szobával rendelkező otthonok aránya. A népszámlálás idején a három és annál több szobás lakások aránya elérte a 41%-ot, melyek zömében a családi házas beépítésű kertvárosi részekben találhatók.

A magántulajdonban lévő lakások aránya ezen a területen elérte a 97%-ot. A kertvárosok közműellátottsága majdnem teljes körű. Újperint, Gyöngyöshermán, és Szenkirály kertvárosokban a közcsonna-hálózat nem teljesen kiépített, itt inkább házi tárolókat, derítőket használnak. Szombathelyen a lakások 0,4%-a esetében a víznyerés csak a lakáson kívül, a telken biztosított; e lakások többsége a város külső peremrésein elhelyezkedő városrészekben található (Újperint, Szentkirály).

A kertvárosban a lakások 73%-a összkomfortos, amely annak is köszönhető, hogy a néhány kertváros újonnan beépült részeiben (Kámon, Gyöngyösszőllős, Gyöngyöshermán) a korszerű etázsűtést alkalmaznak.

Falusias jellegű városrészek

Petőfi-telep, Zanat, melyek nem kapcsolódnak szervesen a belső városrészekhez.

A belső városrészekről elszakadó, falusias jellegű településrészt mindössze két helyen Zanaton és Petőfitelepen találunk Szombathelyen. A két városrészen összesen 1321 fő élt, népsűrűségük a kertvárosokhoz hasonlóan átlagosan 1300 fő/km² körül alakult.

E falusias jellegű városrészekben nem jellemző a népesség előregedése, a gyermekkorúak száma alacsonyabb, mint az időseké. Az öregedési index mindkét helyen 40 fő alatt van, melynek oka a várostól távolabb, az agglomerációban lakóhelyet kereső családok egyre magas száma. Zanat megítélése sokat javult az elkerülő út megépülése óta, az átmenő forgalom helyett egy kis csendes falusi élet fogadja az ott élőket.

A lakosság elvégzett átlagos osztályszámát tekintve az lpartelep mellett, a Petőfitelep lakossága volt a legkevésbé iskolázott.

Foglalkoztatottak aránya hasonlóan alakult (45-46%), mint a városi átlag, miközben az inaktív keresők aránya 6-7 százalékponttal volt alacsonyabb, az eltartottak aránya pedig 6-7 százalékponttal volt magasabb, mint a városi átlag. Mindezek mellett a munkanélküliség Zanaton csak kisebb mértékben, Petőfitelepen ennél nagyobb mértékben (3,2%) haladta meg a városi átlagot.

Szombathelyen a mezőgazdaság súlya sohasem volt jelentős, de a mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya az átlagost messze meghaladja a város peremén elhelyezkedő körzetekben, és főleg a falusias jellegű városrészekben.

A város e területein a magánszemélyek által birtokolt lakások aránya elérte a 97%-ot, de fontos kiemelni a Petőfitelepet, ahol minden lakást természetes személy birtokolt. A közcsatornázottság tekintetében Petőfitelep mutatja a legkedvezőtlenebb képet: itt a lakások csak kétharmada kapcsolódott a fővezetékhez.

Petőfitelep vállalkozásihiányos területnek mondható, mind a vállalkozók száma, mind a kiskereskedelmi üzletek száma alacsony.

Sem Zanaton, sem Petőfitelepen nincs oktatási-nevelési intézmény.

Ipari terület

Lehatárolása: a város keleti részén van, Szombathely-Sopron és a Szombathely-Vasvár vasútvonalak, valamint a keleti körgyűrű övezetében terül el.

Ritkán lakott terület, az itt található vállalkozások túlnyomó része az ipari parkban tevékenykedik. Az ipari üzemek közé bevásárló központok, kereskedelmi tevékenységet folytató szervezetek, szolgáltató tevékenységek ékelődtek.

Szombathely legkevésbé benépesült területe az Ipartelep, ahol a 2001-ben a népesség száma mindösszesen 1341 fő volt, a népsűrűség pedig alig haladta meg a 250 fő/km²-t. Az Ipartelep népessége öregszik, az öregedési index 108,6 fő.

A gazdasági aktivitás mutatói megfelelnek a város egészére vetített mutatóknak. Az itt élők 53%-a az iparban és az építőiparban talált munkát.

A leggyengébb minőségű lakások találhatóak itt. A lakások 45,2%-a összkomfortos, 37%-a komfortos, 12%-ban azonban komfort nélküli vagy szükség- és egyéb lakás. A településrészben számos lakó lakókörülményei nem megfelelőek, a vízvétel lehetősége ugyan mindenütt biztosított, a lakások 6%-ában azonban egyáltalán nincs semmilyen gázhasználat és több helyen a WC a lakáson kívül van.

A vállalkozásokon belül a kiskereskedelmi üzletek lakosságszámra vetített aránya is az Ipartelepen a legmagasabb. Míg az Ipartelepen 1000 lakosra 86 bolt jutott, addig a lakótelepeken ez a szám csak 3-6. E kiugróan magas mutató annak tudható be, hogy itt két nagy bevásárlóközpont mellett – melyekben sok egyéni vállalkozó bérel üzletet – több nagykereskedelmi vállalkozás (Agroker, Hétforrás Fűszért, Interfruct, Tüzép) és jó néhány autókereskedő is megtalálható. A jövőben számolni lehet azzal, hogy az iparterületen tovább nő a kereskedelmi egységek száma.

Értelemszerűen az iparterületen van a város szinte összes termelő üzeme, ugyanakkor megemlítendő, hogy elfogytak az önkormányzat tulajdonában álló termelő üzemek befogadására alkalmas területek. A magántulajdonú területek magas piaci árai elriasztják a befektetőket, ami igényli, hogy a város, a befektetői igényekkel összhangban újabb iparterületet fejlesszen. Az ipari területek fejlesztésére kedvező teret nyújt a városhoz északkeleten csatlakozó söppei volt katonai gyakorlótér területe.

A terület megközelíthetősége rendkívül sokat javult a város keleti körgyűrűjének megépítésével, illetve Győr, Budapest felől történő megközelítés vasúti csomópontokat áthidaló fejlesztésével. Ugyanakkor az ipar terület legjelentősebb útja a Puskás Tivadar utca zsákutca, ami egy irányba, a Zanati útra tereli az összes forgalmat. Javasolt az utca északi irányba, a vasúti síneken át történő megnyitása.

Az iparterület belváros irányából való megközelítésére a kereskedelmi egységek megépítésével párhuzamosan nőtt az igény, ami rendkívül megterhelte a Zanati utat és a Thököly- Hunyadi-Vörösmarty utcai csomópontot ezért az említett útszakaszok tehermentesítése, valamint a város kelti és nyugati része közötti közlekedési kapcsolatok javítása érdekében vasúti felüljáró épült a Csaba utcánál 2012-ben.

1.7.4. Konfliktusok, érdekviszonyok

Szegregált területek

A KSH adatai alapján a városban nincs szegregátumnak minősített terület.

Azonban az IVS antiszegregációs fejezetében található adatok szerint vannak olyan ingatlanok, illetve kisebb területek, ahol nagyobb számban és koncentrációban élnek együtt hátrányos és halmozottan hátrányos emberek.

Az alábbi táblázat összesíti a fent említett adatokat abban a tekintetben, hogy mely utcákban elégtelen az infrastruktúra kiépítettsége és ez milyen korrelációt mutat a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekekkel.

	Azon utcák, ahol részben, vagy egészben nem található	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az utcában (fő) óvoda és ált. iskola	A városrész(ek) nevei, ahol az utcák találhatóak
Közvilágítás	Síp u., Rigóvölgyi u., Áprily L. u., Tátika u., Sárd-ér u., Határőr u., Kéthly A. u., Saághy u., Csók I. u., Németh L. u., Tulipán u., Dob u., Szinese Major, Hatház u., Bogáti Fasor, Bádonfa u.	0	Felső-hegy, Sallai telep, Iparterület, Gyöngyöshermán, Kámon, Herény, Oladi kertváros, Szinese Major - külterület, Ipartelep, Bogát, Szentkirály
Szennyvíz-csatorna	11-es huszár út (Az Öntő és a Munkácsi M. u. közötti szakaszon 20 ingatlant érint) MÁV Hatházak	5 fő	

	Tinódi S. u. Szent Gellért és az Őrség u.		
Gáz	Gazdag Erzszi utca Apáczai Csere János utca Dolgozók újtjától kifele a városból Rigóvölgyi út Csaba utca 2-4-6	0	Oladi kertváros Iparterület
Pormentes út	Síp u., Rigóvölgyi u., Határőr u., Kéthly A. u., Saághy u., Csók I. u., Németh L. u., Tulipán u., Dob u., Színese Major, Hatház u., Bogáti Fasor, Bádonfa u.	0	Felső hegy, Gyöngyöshermán, Kámon, Herény, Oladi kertváros, Színese Major - külterület, Ipartelep, Bogát, Szentkirály

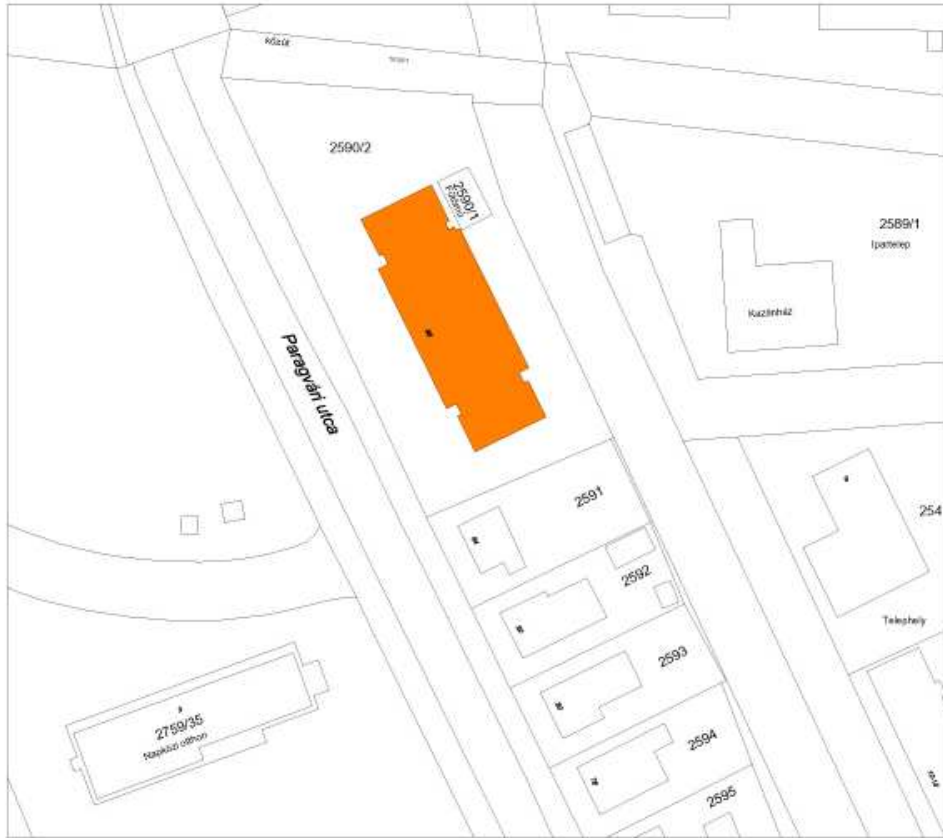
Vannak területek, amelyek szociális és környezeti szempontból problémásnak tekinthetők, ezek közül kiemelendő a Körmendi úttól nyugatra eső terület. A területen belül is különösen problémásnak tekinthető a Körmendi u 38-40, a Győrffy u 5-7, 18-20, 33-35 számú házakban lakók életkörülményei.

A területen számos alacsony komfortfokozatú önkormányzati lakás van, a városi átlagot meghaladóan részesülnek szociális támogatásban. A területen meghatározó a roma lakosság aránya. Az önkormányzat a területen működtet családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatást, a Győrffy u. 22-ben, akik mindennap a területen élőknek próbálnak életvezetési tanácsokat, illetve különösen a gyerekek számára szabadidős foglalkoztatási programokat szervezni. A területen a Körmendi út mentén rehabilitációs program indult meg, melynek célja, hogy megszüntesse a szegényebb lakosság koncentrációját.

Vannak olyan problémás önkormányzati tulajdonú ingatlanok, ahol teljes felújítást igénylő rossz fizikai állapotú épületekben koncentrálódik nagy számú halmozottan hátrányos helyzetű népesség: Károly Róbert u. 1, Dr. Szabolcs Zoltán u. 1., Paragvári u. 86. Az említett ingatlanokban minden egyes helyen kb. 100 lakás van, ami összesen kb. 300 lakást jelent.

A város más területein elszórva találhatóak szegényebbek által lakott, alacsony komfortfokozatú lakóterületek. Ezek valójában nem szegregált lakóterületek, hanem egy-egy épület tekinthető problémásnak, melyek szétszórva találhatóak a városban.

Petőfi u. 25-29.	Szent Gellért u. 4.
Gárdonyi u. 1	11-es Huszár út 198 (10 lakás)
Söptei u. 25.	Kötő u. 8-10
Homok u 13. (12 lakás)	Sorok u. 14-16
Vajda J. u.	Győzelem u. (különösen a 2-3-5 hászámok)
Bogát major 1.	Szabadságharcos u. 4.
Vajda u. 22	

A fentiekben említett lakóépületekben többnyire önkormányzati szociális bérlakások vannak, ami alapján megállapítható, hogy a lakás helyzet nagyban összefügg a lakók szociális helyzetével. A város meghatározó külterületi zártkertes része, Szombathelyen a Parkerdő, ami általánosságban kedvelt tartózkodási helye a szociálisan nehéz helyzetben lévőknek. Szombathelyen ez nem jelent nagy problémát, kb. 30-an lakhatnak az említett területen.

A korábban is vizsgált lakótelepek közül a legproblémásabbnak a volt „munkás”, többnyire állami lakások minősülnek. Ezek közül is a legveszélyeztetettebb területek a Derkovits lakótelepen a Rohonci út, Bartók Béla és Szűrcsapó melletti 10 emeletes lakóépületei. A városban itt a legalacsonyabbak az ingatlan árak, még egy átlagos 50 nm-es lakásnál még a 130 e Ft/m² értéket sem érik el. A házakban lévő lakosság folyamatosan előregszik, többnyire alacsony végzettségűek laknak itt, kevés jövedelemmel, vagy kis nyugdíjjal. Ugyanakkor a lakótelepen található önkormányzati lakások, melyeket az önkormányzat szociális alapon ad bérbe. Mindezekre tekintettel javasolt, hogy a lakótelep része legyen a szociális célú rehabilitációs programnak.

A város másik veszélyeztetett potenciális szegénynegyede, a Joskar Ola lakótelep Szent Márton út és a Vásárcsarnok közti területe. A 10 emeletes panellakóházak a város legforgalmasabb kereszteződésnél találhatóak. A lakóépületek lakossága folyamatosan előregedik, hasonló problémák vannak, mint a fentebb említett Derkovits lakótelepen, ugyanakkor a területen már az egyik lakóépületet szigetelték a Panel plussz program támogatásából, illetve további épületek felújítása várható. A területe mellett található a piac, melynek megújítását a parkolóhelyek bővítésével együtt lenne célszerű.

A városban jól kiépült szociális intézményrendszer működik. A szociálisan hátrányos helyzetűeket leginkább a Pálos Károly Családsegítő Szolgálat segíti. A szociálisan hátrányos helyzetű munkaképes korú lakosság foglalkoztatását a Savaria Rehab Foglalkoztatási Kht biztosítja.

További részletes elemzés és javaslatok megfogalmazása az IVS mellékletét képező antiszegregációs tervben található.

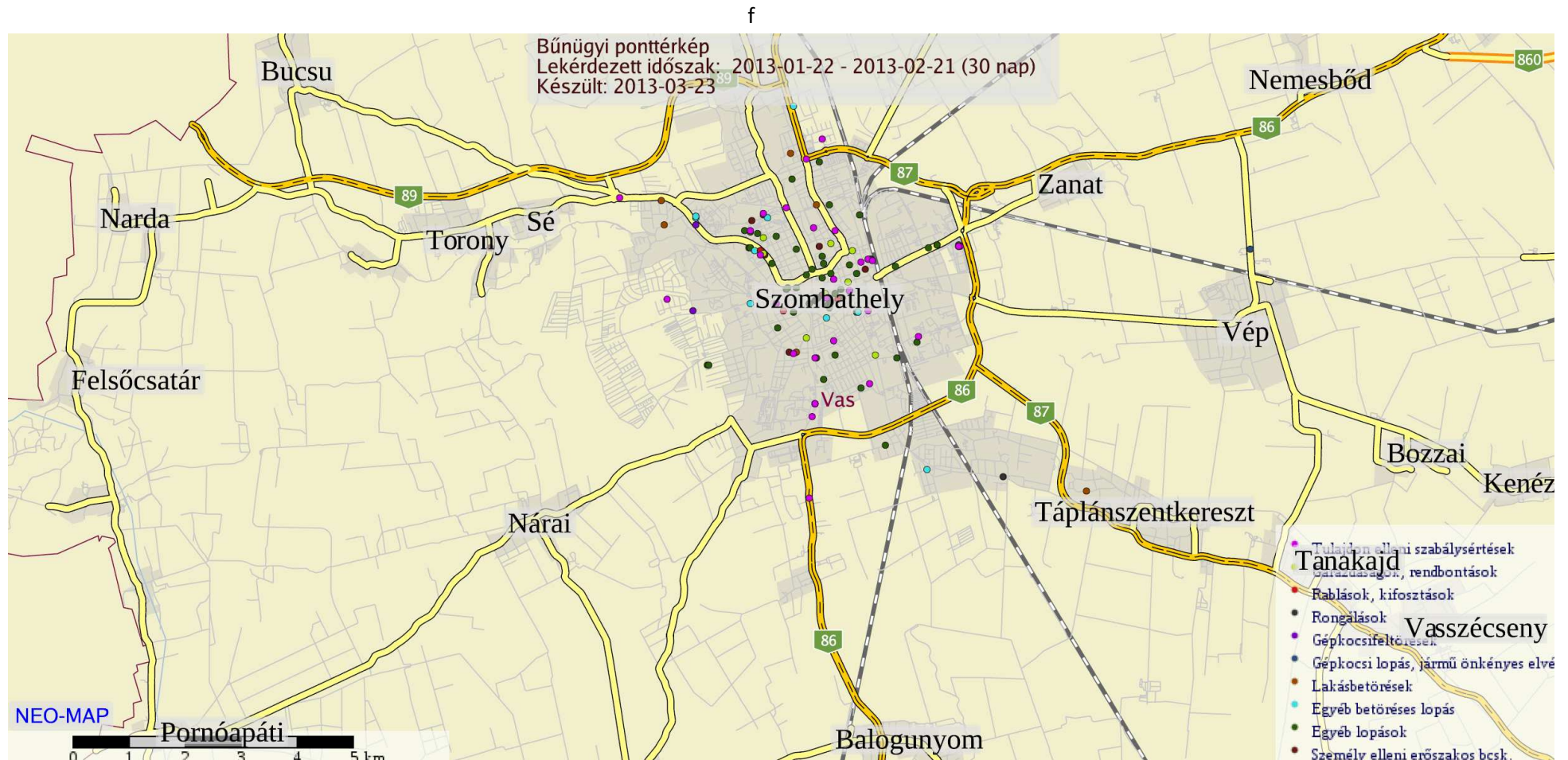
Bűnügyi térkép

Szombathely Megyei Jogú Város Közgyűlése a 2012 novemberi ülésén hozott 450/2012. (XI.29.) számú határozatában felkérte a Bűnmegelőzési, Közbiztonsági és Közrendvédelmi Bizottságot (a továbbiakban: bizottság), hogy vizsgálja meg a lakótelepek, valamint a közbiztonsági szempontból kiemelten veszélyes területek közbiztonsági helyzetét és amennyiben intézkedések szükségesek, akkor tegye meg a költségkalkulációval kiegészített javaslatát.

A bizottság elnöke felkérte a Szombathelyi Rendőrkapitányság vezetőjét, hogy a rendelkezésükre álló adatok alapján tekintsék át a szombathelyi lakótelepek közbiztonsági helyzetét és annak eredményét egy tájékoztató keretében tárja a bizottság elé. Ezen tájékoztatóra a bizottság 2013 januári ülésén került sor, ahol elhangzott, hogy valamennyi bűncselekmény kategóriában - testi sértés, erőszakos közöszlés, szemérem elleni erőszak, garázdaság, lopás, betöréses lopás, rablás – csökkent a bűncselekmények száma. A rendőrség rendelkezésére álló számadatok alapján megállapítható, hogy nem növekedett a bűncselekmények száma, továbbá a lakótelepeken elkövetett cselekmények számának részarányában sincs változás, ugyanakkor a lakótelepi áruházak környékén lényegesen több a bűncselekmény, mint ott ahol a lakótelepen belül nincs áruház, vagy jobban elkülönül a lakókörnyezettől. A „közbiztonsági szempontból kiemelten veszélyes területek”, mint kategória Szombathely esetében nehezen értelmezhető.

A Szombathelyi Rendőrkapitányság 2012-ben leadott javaslata alapján Szombathely város területén közterületi kamerarendszer bővítésére kerül sor.

Szombathely bűnügyi ponttérképe⁸

⁸ Forrás: www.police.hu

1.7.5 Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, egyházak stb.)

1.7.5.1. Savaria, Szent Quirinus és Szent Márton identitást erősítő szerepe

A szombathelyiek identitását erősítő tényezők közül minden kétséget kizáróan az ókori Savariához és azon belül különösen legnagyobb szülöttjéhez, Szent Mártonhoz, a kiemelkedő jelentőségű szenthez kötődőek azok, amelyek közvetve vagy közvetlenül a legnagyobb erővel határozták meg a település lakóinak identitását az elmúlt ezerhatszáz év folyamán, még ha ennek nem is voltak mindig tudatában.

Az ókori Savaria kulturális öröksége tárgyiasult emlékeit az építészeti örökségre vonatkozó munkarészek mutatják be.

A császárkori Róma emlékét a hagyományőrző egyesület tartja életben nagy sikerű karneválok szervezésével.

A római kori Savaria, a mai Szombathely azonban nem csak a római császárkor kézzelfogható és ébren tartott szellemi örökségén keresztül határozza meg az itt élők identitását, hanem - közvetve vagy közvetlenül, de ellenállhatatlan erővel – mindenekelőtt magán a keresztény kultúrán és a kereszténységen keresztül.

A IV. századi Savaria két szentté avatott történelmi alakja volt jelentős hatással a mai Európa sorsának, és ezáltal a szombathelyiek kultúrájának és a kultúrájuk által determinált identitásuknak alakulására.

Egyikük a Kr. után 303-ban Savariában mártírhalt Szent Quirinus, másikuk a Kr. után 316-ban Savariában született Szent Márton.

Szent Quirinus püspök Szombathely egyik ünnepelt szentje, aki 303-ban, az ókereszténység idején szenvedett vértanúságot. Az életéről szóló feljegyzések Savaria késő római történetének is fontos forrásai. A ma már Európa-szerte tisztelt püspököt a régi római város falai között ítélték halálra, és vetették testét a megáradt Perint patakba. Emlékét templomok, emlékhelyek őrzik Szombathely mellett számos más városban is.¹

A Krisztus utáni III. század nagy történelmi változásokat vetített előre a Római Birodalomban. A Krisztus istenségét valló keresztény vallás szerte a mediterránumban elterjedt, és a korábbi üldözések ellenére az európai tartományokban is követőkre talált.¹

A reformokat tervező császár számos átszervezés és újítás végrehajtása mellett a keresztények hűségéről is meg akart győződni. Először a keresztény papoknak, majd híveiknek írtak elő pogány áldozatbemutatói kötelezettséget. Azokat a keresztényeket, akik az áldozatbemutatóra a kínzások

ellenére sem vállalkoztak, válogatott módon, durva cirkuszi multságok, gladiátor játékok és állatküzdelmek keretei között kivégezték. Diocletianus és uralkodótársa Galerius ugyanis úgy látta, hogy a keresztények a pogány módon végrehajtott áldozatbemutató megtagadásával felségsértést követnek el, mivel elutasítják a császár uralmát.¹

Quirinus ebben az időben Siscia püspöke volt. 303-ban történt elfogása után Maximus, a város főtitkárja hallgatta ki, majd a helytartóhoz küldte. A püspököt Scarbantián (Sopron) át vitték Sisciából (ma Sisák, Horvátország) az említett két távoli város között fekvő Savariába. Kiss Gábor, Tóth Endre és Zágórhidi Czigány Balázs idézett művében azzal a reális hipotézissel magyarázza ezt a hosszú utaztatást, hogy feltehetőleg a keresztények megfélemlítése volt a célja. A püspököt a Savaria nyugati dombvonulatán elhelyezkedő színházban, nagy nyilvánosság előtt állították az Amantius által vezetett ítélőszék elé.¹

A püspök elleni eljárás során készült, fennmaradt jegyzőkönyveket a IV. század végén átdolgozták és kibővítették, hogy később egyházi liturgiákban is felhasználhatók legyenek. A Quirinus-passió ezek közé tartozik. A szöveg a keresztényüldözés ismertetésével kezdődik. Kiderül belőle, hogy Maximus adta ki a parancsot a sisciai püspök elfogására. Quirinust elfogása után a helytartó elé vezették meghallgatásra. Felszólították, hogy engedelmességen a császár parancsainak, ezt azonban ő többször megtagadta. „Én nem hallgatom a te császárod parancsára, mert istentelen, és Isten törvényeivel szemben azt követeli Krisztus szolgáitól, hogy áldozatot mutassanak be a ti isteneiteknek. Pedig én ezeknek nem hódolok, mert semmik. Az én istenem pedig, akinek hódolok, ott van az égen, a földön és minden helyen” – válaszolt Quirinus a feljegyzések szerint. Kínzással is fenyegették, próbálták kényszeríteni, hogy mutasson be áldozatot a pogány istenek előtt. A passió idézi Quirinust, amikor azt felelte: „Nem áldozok a gonosz szellemeknek, mert írva van: ördögök a pogányok összes istenei és gyökerestől el fognak veszni, akik áldoznak a pogány isteneknek”. Quirinust börtönbe vetették, majd ezután hurcolták városról városra Pannóniában. Scarbantiában (a mai Sopronban) Amantius helytartó megparancsolta, hogy a tartomány székhelyén, Savariában állítsák ítélőszék elé. Az adatok szerint Savaria színházában, nagy tömeg előtt zajlott a kihallgatás. (A régi római színház a Kálvária templom alatt volt kialakítva, köveit a múlt század elején elhordták a nagyszálló építéséhez. Ma csupán egy félköríves bemélyedés látható a domboldalon.) A helytartó próbálta ugyan meggyőzni a püspököt, de az állhatatos maradt hitében, Amantius pedig kimondta az ítéletet: "Sokáig próbáltunk rábírnunk, hogy engedelmességed a császári parancsnak, de mivel lelked zordonságát nem lehet megtörni, intő példa lesz minden kereszténynek, hogy megrettenjenek halálod módjától, akik élni akarnak." A helytartó pedig a passió szerint ekkor kiadta a parancsot, hogy "Isten szent papjának, illetve szolgájának nyakára malomkövet kössenek, és a Sibaris folyó hullámai merítsék."¹

Ezután malomkövet kötöttek Quirinus nyakába, és a Savarias patakba dobták. Ott, ahol a holttestet megtalálták, később imádkozóhelyet létesítettek. A püspök testét a scarbantiai kapu melletti bazilikába temették.¹

Később, az V. század elején, a barbárok elől menekülő savariaiak magukkal vitték a szent ereklyéit. Szent Quirinus tisztelete így jelent meg Gradóban, Aquileiában és később Rómában is, ahol ereklyéit végül 1140-ben a Tiberis folyón túli Szűz Mária templomban (Santa Maria in Trastevere) helyezték végső nyugalomra. A későbbi századokban feltárt leletek bizonyítják, hogy a Savariában kivégzett Quirinus püspök legendája egész Észak-Itáliában elterjedt. 1871-ben a gradói Szent Eufémia-templom főoltára alatt találtak egy díszes ereklyetartó dobozt, amely 450 körül készülhetett. Az oldalán látható Szent Quirinus püspök neve. A Gradói Krónika megemlíti, hogy Quirinus pap volt, és vértanúságának napja június 4. Amíg Észak-Itáliában Szent Quirinus püspök tisztelete már a késő ókortól kezdve folyamatos volt, addig Magyarországon teljesen megfeledkeztek róla. A savariai Szent Quirinus „felfedezése” Szily János püspök nevéhez fűződik. Ennek szellemében festette ki a Püspöki Palota dísztermét a XVIII. században. A székesegyházat díszítő Maulbertsch festmények témáját is a püspök tervezte meg, így a nagy oltárképeken Márton püspök és Quirinus püspök életéből vett jelenteket ábrázoltak. A Quirinus-legenda akkor újult meg ismét Szombathelyen, amikor a 20-as évek végén gr. Mikes János püspök letelepítette a szaléziánus rendet a városban, és új plébániát alapított a vértanú tiszteletére.⁹

Szent Márton 13 évvel Quirinus mártírhalála után született Savariában, de nem tudjuk, hogy gyermek- és ifjúkorában, amit nagyrészt Savariától távol töltött, megismerte-e Quirinus szenvedéstörténetét. Az viszont valószínűnek tekinthető, hogy amikor érett fejjel, gyakorló keresztényként visszatért szülővárosába, hogy újra odaköltözött szüleit megkeresztelje, meg kellett ismernie. Így mielőtt a Krisztus istenségét tagadó szekta tagjai, az ariánus eretnekek elüldözték a városból, tudatában lehetett annak, hogy Quirinus püspököt arról a hídról vetették malomkövel a nyakában a Sabaris-folyóba (ma Perint-patak), amelyen az ő útja is gyakran átvezethetett.

Szent Márton életét tanítványa, Szent Sulpice (Sulpitius-Severus) leírásából részletesen ismerjük. Főbb állomásai az alábbiak szerint alakultak.

Márton Kr. u. 316-ban vagy 317-ben született Savariában. Szülei jómódban élő pogányok voltak. Apja a római légió tisztjeként szolgált, és az ő nagyon határozott kívánságára állt Márton 15 évesen katonának.

Egy gyakorló lovascsapathoz került, mivel nagyon fiatal volt. 19 éves korában lett ténylegesen katona. Szolgálatának éveiben magatartása példamutató volt, méltó egy katekumenhez. Mindig talált lehetőséget erények gyakorlására. Katonaéveiről szóló feljegyzések megemlítik szerénységét és szolgálatkészségét. Mint katona kivívta társai megbecsülését.

Légióját Galliába, Franciaországba küldték, ahol Amiensben teljesített szolgálatot. Az Amiensben töltött évek egyik eseményéről, amely még megkeresztelkedése előtt történt, minden életrajzírója megemlékezik. Különösen kemény tél volt Galliában, sokan meghaltak a nagy hidegtől. Márton minden ruháját elajándékozta a szegényeknek, csupán a rajtalévő ruhadarabok maradtak meg.

⁹ ÓVÁRI Gábor: i.d mű

Egy napon késő este, járőrszolgálatból hazatérőben didergő koldussal találkozott. Köpenyét kardjával kettéhasította és az egyik felét a koldus vállára borította. Másnap álmában Krisztust látta abban a köpenydarabban, amelyet a fázó koldusra terített. Krisztus így szólt a fiatal katonához: „Márton, a hittanuló öltöztetett engem ebbe a köpenybe.”

339-ben, 22 éves korában keresztelkedett meg, szolgálati helyén, Amiensben. A kereszténnyé lett fiatal katona parancsnoka kérésére még két évig szolgált a légió kötelékében.

A hadseregből való távozása előtt, 341-ben barbár frankok támadtak Galliára. A császár, Constans az ütközet előtt személyesen buzdította katonáit. Név szerint szólította őket és ajándékot adott át nekik. Márton nem akarta az ajándékot elfogadni és ennek okát közölte is az uralkodóval: a császárt szolgálta eddig, ezután Istent kívánja szolgálni. Ő viszont a csatától való félelemmel vádolta meg Mártont és ezzel magyarázta a seregből való kilépésének okát is. Márton a méltatlan vádat visszautasította és a császárnak azt válaszolta, hogy másnap a hadi felszerelés nélkül, Isten nevével az ajkán és a kereszt jelének a védelme alatt megy majd a csatába.

Az ütközetre azonban nem került sor, mert a barbár frank sereg követeket küldött a császárhoz és békét kért. Az ellenség kérése, békeajánlata a császárnak is meglepetést okozott. A csodának is nevezhető fordulat egy súlyos veszteséggel járó csatát akadályozott meg.

Miután elhagyta a katonaságot, felkereste a szentéletű poitiers-i püspököt Hiláriust és felajánlotta neki szolgálatát. Hilárus kitűnő segítséget kapott Márton személyében, akit hamarosan diakónussá akart szentelni. Márton azonban alázatosságból méltatlannak tartotta magát erre a tisztségre. Az egyházi rangfokozatok legalsó lépcsőjén kezdte szolgálatát és csak később vette fel a diakonátust a poitiers-i püspök, a később szentté avatott Hilárus, kezéből.

Márton nem töltött hosszabb időt Poitiersben. Álmában utasítást kapott, hogy térjen vissza szülőföldjére, Pannóniába és ott hirdesse Krisztus igazságát. Szülei Itáliából már korábban visszatértek Savariába. 355-ben hagyta el Poitierst. Útközben hirdette az evangéliumot, térítette a pogányokat.

Hazatérése után Savariában megkezdte térítő munkáját. Édesanyját is a keresztény hitre vezette és megkeresztelte. A hagyomány szerint az egykor a szombathelyi Domonkos templom előtt álló kút vizével keresztelte meg. A kút helyén ma Rumi Rajki István szép Szent Márton szobra áll. Apja továbbra is a pogány hit követője maradt.

Missziós munkája szülőföldjén nem volt zavartalan. A IV. században erősen fellángolt az eretnek ariánus mozgalom. Az ariánusok a keresztény hitet bátran hirdető Márton ellen támadtak. Elfogták, megvesszőzték és elkergették Savariából. Útja itáliai tartózkodása után Galliába vezetett vissza, ahol imával és munkával töltötte napjait, létrehozta az első galliai kolostort Ligugében, miközben segítőtársaival a falvak pogány lakói között terjesztette a kereszténységet, egyházközségeket létesített, amelyek később vallási központokká váltak.

371-ben Mártont Tours püspökévé választották meg. A püspöki hivatalt alázatossággal viselte, bár megválasztása ellen tiltakozott. Csellel hívták el szerzetesi közösségéből és szinte az egész Tours óhajára került a püspökség élére. Püspökként is egyszerű életmódot folytatott. Márton új helyén folytatta hittérítő munkáját, járta a falvakat, lerombolta a pogány bálványokat, helyükön templomot épített. Sorra alapította a kolostorokat, amelyeknek tagjai szintén a kereszténység terjesztésén munkálkodtak. Így lett Márton püspök Gallia apostola.

Csodák sora kísérte Márton püspök működését: betegek gyógyítása, halottak feltámasztása, ördögtől megszállottak megszabadítása volt a bizonyítéka az ő isteni kiválasztottságának. Fáradhatatlanul dolgozott a hit terjesztésén még idős korában is. Nyolcvan éves elmúlt, de még járta a vidéket, látogatta az egyházközségeket. Munkája mellett készült a nagy útra, várta halála közeledését. Nem a kedves marmoutier-i kolostorában érte a halál, hanem vidéki munkája során Candesben, ahová az egyházközségben jelentkező viták elsimítására utazott. Visszatérése előtt gyengének érezte magát, tudta, hogy el kell hagynia szerzetestársait. Több napig magas lázzal feküdt hamuból készített fekhelyén. Nem engedte, hogy szalmából vessenek ágyat számára. Szép imával búcsúzott el az őt körülállóktól. Halála óráján így imádkozott Istenhez: „Uram, ha népednek még szüksége van rám, nem vonakodom a munkától.” Az Úr azonban szólította és magához hívta egy vasárnapi napon, 397. november 8-án. Halálhíre futótűzként terjedt el, Gallia-szerte hatalmas részvétet váltva ki. Néhány nap alatt nagy tömeg gyűlt össze Candesben. Holttestét több város is magának követelte. Poitiers és Tours egyaránt azon volt, hogy náluk helyezték nyugalomra a püspököt. A holttestet vigyázva őrizték. A toursiak az őröket kijátszották, és az ablakon kiemelték Márton földi maradványait. A Loire folyón csónakban vitték székvárosába, Toursba.

A város előtti keresztény temetőben temették el november 11-én. Temetésére közel 2000 szerzetes érkezett Toursba és hatalmas tömeg vett búcsút püspökétől, akit évtizedek alatt szívébe zárt. Sírja fölé tanítványa, Briccius kápolnát emeltetett.¹

Szent Márton történelmi jelentősége és hatása sokkal nagyobb volt még annál is, mint amire a Szent Sulpice által írt kéziratból önmagában is következtethetünk.

Szent Márton tours-i püspök a nyugati szerzetesség első, nagy tekintélyű képviselője, az első nem vértanú szent.¹⁰

Szent Márton történelmi szerepét és hatását részletesen bemutatja Casimir Chevalier tours-i apát Szent Márton történelmi alakja, tanulmány szerepéről és hatásáról című munkája (Tours, 1864, J. Bousseraz nyomdája), amelynek lényege az alábbiakban foglalható össze.

Szent Márton a világ első katolikus királyságának megalapozója és védőszentje, aki keresztény hitre térítette Galliát. Franciaországban, illetve Galliában a katolikus egyház úgy tekintett Szent Mártonra mint apostolára, csodatevőre, aki náluk olyan missziót teljesített, mint Szent Pál a görögöknél, aki a

¹⁰ KISS Gábor, TÓTH Endre és ZAGORHIDI CZIGÁNY Balázs: i.d mű

történelem távlatában is ellenállhatatlan hatást gyakorolt, és az utókor folyamatos csodálatát váltotta ki, akinek földi útja az Evangélium hirdetésének és a bálványimádók megtérítésének dicsőséges győzelmi menete volt azután, hogy visszatért Galliába.

Hatása halála után sem kisebbedett. A tanítványa, Sulpitius-Severus által írt, és még életében kiadott életrajza, amit ezrek másoltak, hogy továbbadhassák, a keresztény világ legtávolabbi sarkaiba is eljutott, összehasonlíthatatlan ismertséget és népszerűséget szerzett Szent Mártonnak.

A középkorban alakja védőszenként lebegett a fiatal francia nemzet felett, sírja nem pusztán a keresztény civilizáció zarándokhelyévé, hanem képletesen francia királyság sarokkövévé vált. A keresztény civilizáció védelmezőjeként segítette, hogy az ariánus, a pogány, a muzulmán, a normann barbárság, a hitetlenség és a tudatlanság elleni harcában győzedelmeskedve megérhesse a felnőttkort. A mélyen katolikussá vált Gallia hatására így alakult ki a Szent Márton halálát követő küzdelmes évszázadokban Európa nyugati felének első keresztény nemzete. A Gallia területére behatoló frankok egy ellenállhatatlan hatású keresztény atmoszférával találkoztak, és alig nyolcvan évvel szent Márton halála után királyuk, a pogány Chlodvig - a francia királyság megalapítója - keresztény hercegnőt vett feleségül, és megkereszteltette gyermekeit. A legyőzött Gallia szellemi értelemben meghódította a győztes frankokat, mint korábban a szolgásba vetett Hellász a rómaiakat. "És, hogy még jobban kinyilvánítsák, hogy Szent Márton, a befolyása és a még mindig élő népszerűsége által a frankok posztumusz apostola volt, amint életében a galloké, Chlodvig, felesége Chlotild hitére térve, Reimsben nem a katedrálisban akart megkeresztelkedni, hanem egy kis városszéli templomban, aminek a védőszenkje Szent Márton volt."

Az ariánus eretnokség és a barbár pogányság erőszakos terjedésétől fenyegetett gall őslakosok a megkeresztelkedése által nem elnyomót, hanem kereszténységük fegyveres védelmezőjét kapták Chlodvigban, ami lehetővé tette, hogy a gallok és a frankok egy néppé egyesülhessenek. Chlodvig pedig megkeresztelkedése napjától Szent Márton szellemi örökösének tekintette magát úgy is, mint a keresztény hit terjesztője és a kereszténység védelmezője. A gallokat fenyegető ariánus vizigótok elűzése után Toursban, a Szent Márton bazilikában megkoronázva vált a gallok legitim uralkodójává, amivel megalapozta a francia területek politikai egységét, azután, hogy megkeresztelte a francia királyságot.

Szent Márton a fentiek értelmében a francia állam és a francia nemzet alapító atyáinak egyike. Szent Márton félbevágott köpenye hat évszázadon át a francia királyok zászlaja volt.

Szent Márton segítségét kérték harcaikhoz, a sírjánál tették legünnepélyesebb esküiket, az ő zászlaja alatt szálltak harcba.

Az ariánusok után a VIII. században a kereszténygyűlölő muzulmánokat üzték ki francia földről. Martell Károly Szent Márton zászlaja alatt, a "tours-i bazilika árnyékában", Tours mellett vívta meg ellenük a döntő csatát, amelyben két civilizáció ütközött össze, és ahol hosszú időre eldőlt, hogy Európa népei nem Mohamed tanai szerint fognak élni. A IX. században, a barbár normannok inváziója idején szintén a Szent Márton zászlaja alatt küzdő franciák és a keresztény civilizáció győzedelmeskedett, olyannyira,

hogy a francia társadalomba integrálódó, keresztény hitre tért normannok Szent Mártont választották védőszentjüknek, és amikor Hódító Vilmos meghódította Angliát, a hastingsi csata színhelyén kolostort alapított, amelyet a Szent Márton által alapított marmoutier-i kolostor szerzeteseivel népesített be.

A keresztény Franciaország a bálványimádás és a barbárság mellett, a barbár tudatlanságot is fennmaradásának záloga, Szent Márton segítségével győzte le: Szent Márton tekinthető a nyugati kereszténység kolostorai megalapítójának. Személyesen alapított kolostorokat Milánóban, Ligugében, Trevesben, Tulleben, és ő alapította a híres marmoutier-i kolostort, ahol a rezidenciája volt, és ahonnan később számos szent, püspök, hittudós és mindenféle illusztris ember került ki, és amelynek alig indult be a működése, máris rajzottak ki belőle tanítványai, akik az ő modellje szerint épített és működtetett kolostorokkal népesítették be egész Galliát. A kolostorok alapítása és működtetése olyannyira felvirágozott még Szent Márton életében, hogy temetésén több mint 2000 szerzetes vett részt, amint azt Sulpitius Severus megírja a róla szóló életrajzában. A népvándorlás zűrzavaros időszakában a kolostorok voltak a művészetek, a tudományok és a bölcsélet menedékei. Csak nekik köszönhető, hogy az általános zűrzavarban fennmaradtak Nyugat-Európában az antikvitás tudományos ismeretei, az emberi szellem gazdagsága, az irodalom kincsei. Csak a Szent Márton által, illetve az ő nyomán alapított kolostorok akadályozták meg, hogy a letűnő múlt és az új alapokon kialakuló jövő között ne alakuljon ki egy áthághatatlan szakadék, és hogy az odavetődő barbár népeknek ne kelljen nulláról újrakezdenie az emberi szellem több évezrede eredményesen folyó hódításait. Szent Márton az alapító atyja és a védőszentje volt a kolostori intézményrendszernek, ami mindezt lehetővé tette. Az is Toursban, a Szent Márton apátságban történt, hogy a VIII. század végén, Nagy Károly (Charlemagne) idején létrehozták Franciaország első nyilvános iskoláját, ami a régi Párizsi Egyetem anyaintézménye volt. Az is itt történt, hogy az angol származású Alcuin, Charlemagne tanítója és barátja, a későbbi szent, a tudásra szomjazó hallgatóságot tanította minden tudományágban azoknak az ismereteknek az átadásával, amelyeket a gallok apostola és a tanítványai által alapított kolostorok mentettek meg a megsemmisüléstől.

A Szent Márton sírja felett emelt, és a nevét viselő bazilika a kereszténység és a keresztény civilizáció terjesztésének legaktívabb központja volt Franciaországban az egész középkor alatt. Katona, püspök, hittérítő, aki megosztja köpenyét a koldussal: a középkori francia társadalom Szent Mártonban látta saját keresztény és lovagi eszményképének megtestesülését, a bajnok ideálját, aki mindig kiáll az elnyomottak ügyéért.

Szent Márton alakja a keresztény nyugat-európai civilizáció világitótornya volt a barbárság közepén. A történelem menetét befolyásoló szerepe tükrében látható, hogy Szent Márton hatása közvetve és közvetlenül, valamint tárgyasult formában is érintette szülővárosát, Szombathelyt.

Mindebből néhány kulcsfontosságú momentumot emelünk ki az alábbiakban, hiszen a magyarországi és szombathelyi hatástörténet feldolgozása olyan hatalmas interdiszciplináris kutatási kihívás, amelynek jelen tanulmány nyilvánvaló okokból nem tehet eleget. Szent Mártonnak köszönhetően, életrajzírója, Szent Sulpice (Sulpitius Severus) jóvoltából - Sabaria neve ismertté vált és maradt a keresztény

világban. Ismertségére jellemző, hogy az első középkori világtérképeken is feltüntették, noha azokon a középkori Magyarországnak egy-két városa található csak meg.¹¹

Azt már a magyar történelemből tudjuk, hogy Nagy Károly 791-ben avarok elleni hadjárat végén seregét kerülő úton, Sabarián keresztül vezette vissza országába, és a település kiemelt szerepet kapott a birodalma keleti végeinek igazgatásában: Sabaria őgrófsági központ lett. Ennek következménye volt a 9. században a vastag falú kerek vár megépítése.¹²

A kereszténység felvételével Szent Márton hatása kiterjedt Magyarországra is. Géza fejedelem uralkodása idején megalapították az első magyarországi kolostort, a pannonhalmi bencés apátságot, amely kereszténység magyarországi terjesztésében hasonlóan központi szerepet töltött be, mint Tours és Marmoutier Franciaországban. Nem véletlen, hogy a bencések, a rendalapító Nursiai Szent Benedek példáját követve, aki szerzetesi közösségének első templomát egy pogány szentély helyére építette, és Szent Márton tiszteletére szentelte fel, a pannonhalmi apátságot is Szent Márton védelmébe ajánlották. Ezzel a történelmi Magyarországon is kezdetét vette a zsidó és a görög-római civilizáció értékeit átörökítő keresztény civilizáció, ami ma is alapvetően meghatározza az ország és Szombathely lakóinak identitását.

Szent Márton korszakokon átívelő szellemi hatása, amikor Európa mai fogalma még ki sem alakult, nagyban elősegítette az európai tudat kialakulását és fejlődését, ami elvitathatatlanul kötődik Szent Márton személyiségéhez. (részlet az EU Bizottság és az Európa Tanács támogatásával létrehozott tours-i Szent Márton Kulturális Központ bemutatkozásából).

XVI. Benedek pápa Szent Márton temetésének évfordulóján, 2007. november 11-én a következőket hangsúlyozta.¹³:

Még ha számos csodát is tulajdonítanak Szent Mártonnak, elsősorban azon cselekedete által vált ismertté, ahol a testvéri szeretetet gyakorolta. Fiatal katona korában, az úton egy hidegben didergő koldussal találkozott. Kardjával kettévágta köpenyét és annak egyik felét a koldusnak adta. Még azon az éjjelen álmában a koldusnak ajándékozott köpenyében Jézus jelent meg neki mosolyogva.

Szent Márton az emberszeretet gyakorlásában ugyanaz vezérelte, mint ami Jézust arra készítette, hogy kenyeret szaporítson az éhező tömegnek, de különösen, hogy az isten iránti szeretet legfőbb jelképeként testét és véréát adta az emberiségnek az oltáriszentségben. Isten pedig úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda. Szent Márton segít megértenünk, hogy csak az embertársaink iránti szolidáris és segítőkész szeretet gyakorlásával tudunk eleget tenni napjaink egyik legnagyobb kihívásának: létrehozni egy olyan világot, ahol a béke és igazság uralkodik és ahol minden ember tisztességben élhet. Ez akkor valósulhatna meg, ha lenne egy az egész világra kiterjedő igazi

---

¹¹ KISS Gábor, TÓTH Endre és ZAGORHIDI CZIGÁNY Balázs: i.d mű

¹² KISS Gábor, TÓTH Endre és ZAGORHIDI CZIGÁNY Balázs: i.d mű

¹³ *Catéchèse de Benoît XVI sur saint Martin de Tours* http://louis-de-villoutreys.over-blog.fr/pages/Catechese_de_Benoit_XVI_sur_saint_Martin_de_Tours-74509.html

szolidaritás modell, ami biztosítani tudja minden földi lakosnak nemcsak az élelmet, az ivóvizet, a szükséges egészségügyi szolgáltatásokat, de a munkát és az energiaforrásokat is, csak úgy, mint a kultúrához, tudományos és technológia tudáshoz való hozzáférést.

Szent Márton születésének 1700. évfordulóját három év múlva, 2016-ban ünnepeljük. Az 1700. évfordulót Szombathely annak az Európai Uniónak az elválaszthatatlan részeként ünnepli, amelynek alapító atyái a modern Európa legkiválóbb keresztény politikusai voltak az emberiség legpusztítóbb háborús katasztrófáját követő nehéz időkben.

1.7.5.2. Borostyánkőút, Iseum és a Savaria Történelmi Karnevál identitást erősítő szerepe

Borostyánkő út¹⁴

Már az i.e. első évezredben a mai Szombathelyen át vezetett az ún. Borostyánkő út, ami az akkori barbár észak és a fejlett dél közötti távolsági kereskedelem legfontosabb útvonala volt. Nevét jellegzetes árucikkéről, az északi vidékről származó, legtöbbször sárgás színű borostyánkőről kapta, ami az antik világ kedvelt ékköve volt. Az út megépítése (és egyúttal a hadsereg utánpótlási vonalának megszervezése a germán frontig) Tiberius császár (i. u. 14–37) uralkodása alatt kezdődött meg. Kitűnő közlekedési vonalat jelentett a középkorban is. A Római Birodalom bukását követő népvándorlás korában a római utak jórészt elpusztultak. A Borostyánkőút maradványai azonban nyomon követhetők, melyek közül legjelentősebb a Szombathelyen feltárt útszakasz, amely az Iseum előtt vezetett.

Iseum¹⁵

A savariai Isis szentély legkorábbi feliratos emléke a Tiberius Barbius Valens által állított oltárkö, aminek külön érdekessége, hogy az állítója a város egyik duumvirje (polgármestere) volt. Ez mindenképpen jelentős helyi Isis közösségre és egy minden bizonnyal fából épült szentély meglétére utal már a Kr.u. 1 század végén. Hadrianus császár idején a szentélyt kőbe építették és előcsarnokkal bővítették, amelynek homlokzata a Borostyánkő útra nézett. A monumentális szentély együttes mérete 44 x 72 m volt, amellyel a Római Birodalom negyedik legnagyobb Iseumaként volt számon tartva az alexandriai, római és a sabbrathai Iseum után. A szentélyt és épületdíszeit a Kr.u. 2-3. század fordulóján a Severus-dinasztia idején felújították. A savariai Iseumot a Kr.u. 4. század elején Nagy Constantinus uralkodása idején (Kr.u. 320-330-as években) valószínűleg gazdasági-politikai okokból bezárták. Ezután a szentélyt több szakaszban, szisztematikusan lebontották, helyén szórványos temetkezések történtek. A szentély végső elbontására és a falak alapig való kitermelésére I. Valentinianus császár idején (Kr.u. 364-375) került sor. Szombathely legismertebb ókori építészeti emlékéét, az Isis istennő tiszteletére emelt szentélyt az 1955 és 1961 között végzett ásatások során tárták fel. Az első feltáró és rekonstrukciós munkálatokat követően 1964-ben rendeztek először szabadtéri opera előadást Pannónia legjelentősebb szakrális helyszínén. A szombathelyi Varázsfuvola előadások, amelyeken az évtizedek során fellépett a magyar operajátszás szinte valamennyi meghatározó képviselője, 1999-ig kisebb megszakításokkal

¹⁴ SZILÁGYI István: *Szombathely, Savaria Tourist*

¹⁵ Forrás: <http://iseumsavariense.hu/hu/a-savariai-iseum>

folyamatosan színesítették a város és a térség kulturális életét, s jelentettek hatalmas vonzerőt mind a hazai, mind a külföldi turisták számára. Megtalálását követő helyreállítás óta eltelt évtizedek során azonban a szentély állapota jelentősen leromlott, életveszélyessé vált. Szombathely városa egy sikeres pályázatnak köszönhetően – „Az Iseum rekonstrukciója” elnevezésű projekt keretében részben Európai Unió forrásból - a XXI. század igényének, technikai szintjének megfelelően teljesen újjáépítette a központi szentélyépületet. Az Iseum rekonstrukcióját, újjáépítését követően, az immáron Iseum Régészeti Műhely és Tárház nevet viselő intézmény külső területein, főként a szentély környezetében ismét Mozart legnépszerűbb operájának dallamai csendültek fel, a hagyománynak megfelelően a Savaria Szimfonikus Zenekar közreműködésével. A 2013-ban lezáruló projekt révén felújításra kerülő látványosság az Iseum leleteinek bemutatása mellett a Pannonia vallástörténeti emlékeinek kiállító helyeként, oktatóbázisként, illetve vallástörténeti tudományos műhelyként egyaránt funkcionál majd.

Savaria Történelmi Karnevál¹⁶

Kr. u. 50 körüli alapításakor a mai Szombathely a Colonia Claudia Savariensium, azaz a savariaiak Claudiusi Colóniája nevet kapta. Savaria méltóságát Plinius feljegyzései, a megőrződött római sírkövek, oltárok és más feliratok igazolják, melyek a városról, mint Pannónia fontos polgárjogú településéről tanúskodnak. A közel 2000 éves Szombathely - az antik Savaria - története egyedülálló, hiszen ez az egyetlen város Magyarországon (és a Kárpát-medencében is), amely megalapítása óta mind a mai napig lakott település. Dicső korszakát követően település jelentősége hosszú évszázadokon át háttérbe szorult, hajdanvolt szerepét csak Nagy Károly idején, majd a XVIII. században és azt követően a vasútépítés korszakában, a XIX. század második felében tudta visszaszerezni. Szombathelyen, a római Pannónia Provincia székhelyének kései örökösei 2000 augusztusának végén hatalmas, színes históriás játékkal emlékeztek meg városuk történetéről, díszes történelmi kosztümökbe öltözve hívták életre a letűnt korokat a római kortól a magyar államalapításig. A 3. évezred karneválja több napos jelmezes kavalkád, amely a tradícióknak, történelmi és régészeti kutatásoknak köszönhetően az eredetiségre helyezi a hangsúlyt.

A Savaria Történelmi Karnevál Szombathely város kiemelkedő kulturális rendezvénysorozata, Közép-Európa legnagyobb jelmezes-historikus rendezvénye, a Nyugat-Dunántúl kiemelt örökségturisztikai rendezvénye, kiváló minőségű fesztivál, igazgatója és szervezői Vasi Prima díjasok. A turisztikai és kulturális szempontból is kimagasló célokkal bíró fesztivál az önkormányzat, a civil társadalom, a helyi lakosok, a kultúra területén tevékenykedők, a gazdasági élet szereplőinek példás együttműködésében valósul meg. Karneválnak hosszú évek óta sikerül megőriznie azt a hangulatot és azokat az értékeket, amiért a közönség megszerette és szereti még mindig. Az elmúlt tizenhárom rendezvény sikere azt bizonyítja, hogy a történelmi hagyományok ápolása, élővé és megélhetővé tétele valóban különlegessé és egyedivé teszi az élményt, melyben a Karneválra látogatóknak része van. A hitelesség megőrzése mellett a siker záloga az a kreatív és fáradhatatlan szervezőgárda, akiknek munkája nyomán egy példaértékű, egyedi és jó megoldásokban bővelkedő rendezvény szórakoztatja és tanítja a nagyérdemű közönséget. A római korban alapított város csaknem kétezer éves történelme sikerrel elevenedik meg, összetéveszthetetlen atmoszférájával, Szombathely történelmi „díszletei” között minden évben három napon. Savaria Történelmi Karnevál egy márkanév, és a városmarketing egyik fontos eszköze is.

¹⁶ Forrás: <http://savariakarneval.hu/karnevaltortenet>

1.7.5.2. Civil szerveződések

Az elmúlt több mint két évtizedben Magyarországon végbement demokratikus átalakulás egyik eredménye, hogy a Kormány és az önkormányzatok is felismerték a civil szervezetekkel való hatékony, tudatos és sokszínű együttműködés lehetőségét és fontosságát. Leginkább az oktatás, kultúra, természet- és környezetvédelem, sport, egészségügy, szociális ellátás, perifériára szorult rétegekkel való foglalkozás területén tudnak alternatívákat és többletlehetőséget nyújtani a civil szervezetek. A társadalmi felelősségvállalás egyik és egyben leglátványosabb megnyilvánulási formája az önkéntesség, amely a civil szervezetek működésének egyik alapját képezi.

Az önkormányzat és a civil szervezetek kapcsolatában a szakmaiság, átláthatóság és megbízhatóság nélkülözhetetlen, mivel számos kötelező és önként vállalt önkormányzati feladat ellátásában képesek együttműködni. Ennek minősége jelentős mértékben befolyásolja a település fejlődését.

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata kiemelt fontosságú feladatnak tartja a civil szektorral való együttműködés megvalósítását rendezett, átlátható, strukturált módon.

A civil koncepció vonatkozásában szombathelyi civil szervezet az a civil szervezet, amelynek székhelye Szombathelyen található, illetve országos civil szervezet olyan tagszervezete, egyéb egysége, amelynek – az anyaszervezet alapszabályában rögzített – székhelye, telephelye vagy egyéb központja Szombathelyen van, programjai a városhoz kapcsolódnak vagy helyi lakosokat érintenek, számukra elérhetőek.

Szombathelyi civil helyzetkép

Az Önkormányzat a kezdetektől fogva figyelemmel kísérte és a lehetőségeihez mérten támogatta a városban működő civil szervezeteket.

A Szombathelyen bejegyzett civil szervezetek megoszlása 2012-ben működési formájuk szerint¹⁷

Megnevezés	Szervezetek száma (db)	Megoszlása (%)
Alapítvány	206	30
Egyesület	491	70
Összesen:	697	100

A szombathelyen működő civil szervezetek sokfélék. A 697 Szombathelyen bejegyzett civil szervezet 70%-a egyesület, kisebb hányada alapítványi formában működik.

¹⁷ A táblázatot a www.birosag.hu adatai alapján készült.

A Szombathelyen működő civil szervezetek megoszlása 2012-ben tevékenységi körük szerint¹⁸

Tevékenységi körök	Szervezetek száma (db)	Megoszlás az összes bejegyzett szervezet hányadában (%)
Sport tevékenység	211	30
ebből diáksport	11	2
ebből általános sporttevékenység	200	28
Szociális tevékenység	33	4,5
ebből időügyi szervezetek	6	0,5
ebből általános szociális tevékenység	27	4
Egészségügyi tevékenység	54	8
Kulturális tevékenység	68	10
ebből kultúra, közművelődés	38	5,5
ebből művészeti előadói tevékenység	30	4,5
Oktatási tevékenység	84	12
Tudomány, ismeretterjesztés	14	2
Természetvédelemmel, környezetvédelemmel foglalkozó szervezetek	12	2
Nemzetiségek szervezetei	6	0,5
Szabadidő, hobby tevékenység	27	4
Érdekvédelem, érdekképviselés	69	10
ebből szakszervezetek, érdekképviselések	50	7,2
ebből ipartestületek	3	0,5
ebből egyéb érdekvédelem	16	2,3
Európai integrációval foglalkozó szervezetek	11	1,6
Egyéb szervezetek	108	15,4
ebből idegenforgalommal, turisztikával, településfejlesztéssel foglalkozó szervezetek	26	4
ebből hitéleti tevékenység	16	2
ebből polgári védelem, vagyonvédelem	13	2,3
ebből állatvilággal, állatvédelemmel foglalkozók	5	0,5
ebből vadásztársaságok	14	2,1
ebből nem párt jellegű politikai szervezetek	6	0,5
ebből tömegkommunikációs tevékenység	4	0,5
ebből többcélú egyéb tevékenység	24	3,5
Összesen	697	100

¹⁸ A táblázatot a www.birosag.hu és a KSH adatai alapján készült.

A szombathelyen bejegyzett civil szervezetek 30%-a sporttevékenységgel foglalkozik, azonban magas számban található oktatási tevékenységű, kulturális, egészségügyi és szociális szervezet is. Az egyéb, többcélú szervezetek hányada eléri a 15%-ot.

A Szombathelyen működő civil szervezetek többsége olyan Szombathelyen lakó személyeket integrálnak, akik szakértelmüket, kapcsolataikat, kreativitásukat, szabadidejüket, kínálják fel közérdekű feladatok ellátása érdekében.

A civil szervezetek jelentős szerepet töltenek be az önkéntesség területén is. A Vas Megyében bejegyzett 70 önkéntes fogadó szervezetből 35 szombathelyi székhelyű (18 civil szervezet, 17 intézmény).

Szombathelyi székhelyű civil szervezetek által fogadott önkéntesek és ledolgozott önkéntes munkaórák száma tevékenységenként 2011. január 1. – 2012. július 9. között¹⁹

Szervezet Tevékenységi köre	Fogadott önkéntesek száma	Ledolgozott munkaórák száma
Szociális és egészségügyi tevékenység	142	2519
Kulturális tevékenység	574	6120
Természet és környezetvédelmi tevékenység	25	145
Egyéb	330	3197
Összesen:	1071	11981

Az önkormányzat és a civil szervezetek együttműködése Szombathelyen

A változó gazdasági világnak, az egyre szűkülő forrásoknak köszönhetően a szervezetek egyre inkább felismerik az elszigetelt működés hátrányát és kezdeményezik a közös programok és projektek megvalósítását.

A gazdálkodó szervezetek, a civil szervezetek és az önkormányzat együttműködése elengedhetetlen.

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata partnerségre törekszik a civil szervezetekkel való kapcsolatában.

Szombathelyi székhelyű civil szervezetek számára kiutalt támogatások mértéke, megoszlása tevékenységi körök szerint 2011-2012²⁰

Tevékenységi kör	támogatások összege (e Ft) 2011	támogatások megoszlása (%) 2011	támogatások összege (e Ft) 2012	támogatások megoszlása (%) 2012
Sport tevékenység	370 984	49	307 282	53
működésre	319 274	42	298 482	51
program, egyéb	49 460	6	8 800	2

¹⁹ A táblázat az Önkéntes Centrum és a Szombathelyi Civil Kerekasztal adatai alapján készült.

²⁰ A táblázat a www.szombathely.hu/polgarmesteri_hivatal/ üvegseb adatai alapján készült,

fejlesztésre, felújításra	2 250	1	0	0
Szociális és egészségügyi tevékenység	245 042	32	203 187	36
működésre	24 045	3	10 936	2
program, egyéb	5 526	1	1 540	~0
feladat ellátására	209 291	27	190 711	33
fejlesztésre, felújításra	6 180	1	0	0
Kulturális tevékenység	140 008	18	55 608	10
működésre	3 400	~0	775	~0
program, egyéb	12 308	2	11 663	2
feladat ellátására	9 000	1	7 400	1
fejlesztésre, felújításra	300	~0	770	~0
saját alapítású közalapítványnak	115 000	15	35 000	6
Egyéb	6 627	1	3 260	1
működésre	2 599	~0	400	~0
program, egyéb	3 728	~0	2 860	1
feladat ellátására	300	~0	0	0
Összesen:	762 661	100	569 337	100

A konkrét egyesületek listája a 2. számú függelékben található meg.

1.7.5.3. Sportélet

Szombathely Megyei Jogú Város - 2003-tól a Nemzet Sportvárosa cím birtokosa - jelenleg is sokrétű, gazdag és eredményes sportélettel rendelkezik, amelynek területei a következő:

Gyermek és ifjúsági sport (diáksport)

Ezt a területet a Városi Diáksport Bizottság javaslatait figyelembe véve a Polgármesteri Hivatal diáksporttal foglalkozó munkatársa koordinálja. Szombathelyen a 2011/2012. tanévben közel 14 000 (6276 általános iskolás+7689 középiskolás) diák tanult nappali tagozaton az általános, és középiskolákban. (A 2012/2013. tanévben ez a szám jelentősen nem változott.) Ebből kifolyólag, éves szinten körülbelül 9-10 ezer diák sportol a különböző diáksportos rendezvényeinken. Rendkívül népszerűek az önkormányzat által támogatott téli-nyári sporttáborok. Az iskolai sportkörök munkájuk feltételeinek javításához önkormányzati támogatást kapnak. Az alaptámogatás feltétele a városi versenyeken való részvétel. Eredményességi támogatás az országos döntők helyezései alapján jár. A diáksportolók 1968-óta – az anyagi lehetőségek függvényében – rendszeresen részt vesznek a Nemzetközi Diákjátékok versenyein is. Vas megyében egyértelműen a szombathelyi iskolák a legeredményesebbek a diáksport versenyeken.

Lakossági (szabadidő) sport

A város szabadidősportjának szervezése és lebonyolítása elsősorban a Szombathelyi Szabadidősport Szövetség feladata, amely 11 sportágban szervez, rendez versenyeket, bajnokságokat, kupákat a város lakosai részére. Legnépszerűbb a kispályás labdarúgás, amely sportágban évente több, mint 90 csapat

versenyez. Ezen kívül nagy a népszerűségük a különböző futóversenyeknek, különböző teke bajnokságoknak, tenisz tornáknak, sakk és korcsolya versenyeknek. A kiemelten támogatott Szövetség mellett a város sportszervezetei, egyesületei, civil szervezetei, alapítványai, munkahelyi közösségei is szerveznek rendezvényeket, színesítve ezzel Szombathely szabadidősportját.

Utánpótlásképzés

A Szombathelyi utánpótlásképzésben központi szerepet játszó sportszervezet a Szombathelyi Sportközpont és Sportiskola Nonprofit Kft. ahol 11 szakosztályban, 32 csoportban, 47 edző irányításával, több mint 500 tehetséges fiatal versenyeztet. A város minőségi sportolói utánpótlásképzésében kiemelkedő jelentőséggel bír továbbá a Haladás VSE, a város legpatinásabb egyesülete. A Haladás VSE 14 szakosztályt működtet, hozzávetőleg 768 sportolót foglalkoztat, melyből 510 utánpótlás korú versenyző, akikkel 43 edző dolgozik. Az utánpótlás-képzés a város többi sportegyesületeiben is magas szinten folyik, de létrejöttek kimondottan utánpótlásképző sportszervezetek is, amelyre példa többek között az Illés Béla Labdarúgó Akadémia, vagy az Ifjú Sólymok Kosárlabda Sportegyesület.

Versenysport – élsport

A városban több mint 110 sportszervezet működik, ebből 46 egyesület fő profilja a versenysport-élsport. Döntő többségüket valamilyen formában támogatja Önkormányzatunk. Kiemelt – külön tételsoron - támogatásban részesül a Falco - SZOVA KC Kft., a Szombathelyi Haladás Labdarúgó és Sportszolgáltató Kft, a Szombathelyi Haladás VSE, a Szombathelyi Dobó SE, és a Viktória FC. Ezen egyesületek számos szakosztályának hazai mérkőzése jelentős számú nézőt vonzanak, ezáltal kiszolgálva a város sportszerető közönségét, valamint kiemelkedő sportolók példáján keresztül segítve a fiatal generáció egészséges életmódra nevelését. Külön büszkeséggel tölt el bennünket, hogy a Londoni Nyári Olimpiai Játékokon két szombathelyi sportoló is érmet szerzett. Pars Krisztián kalapácsvetésben elért olimpiai bajnoki címe illetve Hatos Gábor birkózásban elért harmadik helyezése is bizonyítja a sportegyesületeinkben folyó munka eredményességét.

Sportrendezvények

A sportrendezvényeket két csoportra oszthatjuk. Az első csoport az úgynevezett nagyrendezvények, amelyek a városmarketing, valamint a sportolás iránti érdeklődés felkeltése szempontjából a leghatékonyabb formák közé tartoznak. A második csoporthoz tartoznak a sport és civil szervezetek, alapítványok által megszervezett kisebb, de a város életében mégis fontos sportrendezvények.

Infrastruktúra

Szombathely helyzete a sportlétesítmények számát tekintve átlagosnak, sokszínűségét tekintve jónak mondható.

A város sportlétesítményeit a tulajdonosi viszonyok alapján az alábbiak szerint lehet felosztani:

- Az Önkormányzat kizárólagos tulajdonában és az Önkormányzat által alapított gazdasági társaságok kezelésében lévő létesítmények:
  - Városligeti sporttelep,
  - Dolgozók úti sportliget,

- VAOSZ tekepálya,
  - Kolozsvár utcai sporttelep,
  - Markusovszky utca 8. szám alatti terület (régí Városi strand)
  - Műjégpálya,
  - Tófürdő,
  - Fedett uszoda és Termálfürdő,
  - Szabadidőközpont,
  - Művelődési és Sportház,
  - Pázmány Péter krt.-i (volt Szent Györgyi Albert Középiskola) tornaterem.
- Az Önkormányzat kizárólagos tulajdonában, de más (sport)szervezetek kezelésében levő létesítmények:
    - Rohonci úti Haladás VSE sporttelep
    - Kenderesi utcai Sporttelep
    - Sugár úti Sportcentrum,
    - Illés Béla Labdarúgó Akadémia sportpályái,
    - Homok úti lőtér,
    - Oladi Futóvad lőtér,
    - Késmárk utcai tenispályák.
- Nem önkormányzati tulajdonú sportlétesítmények:
    - Nyugat–magyarországi Egyetem Savária Egyetemi Központ sportlétesítményei,
    - Király Sportlétesítmény,
    - Horváth Tekeklub,
    - Liget Bowling Club,
    - Juhász Gyula utcai bowling pálya,
    - Öntöde Sportcentrum,
    - Dózsa György utcai (volt Egészségügyi Főiskola) tornaterem.
- Egyéb sportlétesítmények:
    - Parkerdei futó - és tornapálya,
    - Csónakázótó,
    - Söptei úti sportpályák,
    - köztéri-lakóövezeti szabadtéri sportpályák.

Szombathelyi Haladás Kft fejlesztési terveiben szerepel a Haladás úti sportcentrum 12.500 férőhelyes UEFA besorolású labdarúgó stadion kialakítása, öltözők, kiszolgáló, kereskedelmi, vendéglátó egységekkel, klubház, irodák, Haladás márkabolt, közlekedési kapcsolatokkal az MLSZ előírásoknak megfelelő - környezettel.

A Kenderesi utcában cél füves és műfüves UEFA szabványos (105x68 méter) labdarúgó pályák kialakítása, villanyvilágítással, automataöntöző rendszerrel, maximum 300 néző befogadására alkalmas lelátóval második csapat mérkőzéseinek számára. Jó alternatíva lenne még a kórházzal szemben lévő

városligeti stadion felújítása, a második csapat vagy Liga Kupa mérkőzésekre. A Kenderesi úton hiányoznak a gépkocsi parkolók, autóbusz várakozó helyek kialakítása.

Illés Akadémia fejlesztési tervei a Szombathely 4066; 0975/5; 0975/2; 4061/13 telkeken labdarúgó edzőközpont kialakítását célozzák meg az alábbi funkciók elhelyezésével:

- mini stadion – utánpótlás mérkőzések számára – kialakításával, megkezdett fejlesztések folytatásával;
- füves és műfüves UEFA szabványos labdarúgó pályák kialakítása, villanyvilágítással, automataöntöző rendszerrel, maximum 300 néző befogadására alkalmas lelátóval;
- strand labdarúgó pálya kialakítása;
- csökkentett pályaméreten füves és műfüves edzőterületek kialakítása, villanyvilágítással, automataöntöző rendszerrel;
- fedett létesítmények – könnyűszerkezetes csarnok – létrehozása műfű borítással;
- kiszolgáló – öltöző, raktár, oktatás termek – kereskedelmi és vendéglátó épületek építése.

1.7.5.4. Történelmi Egyházak Szombathelyen

Katolikus Egyház²¹

A Szombathelyi Egyházmegyét Mária Terézia királynő állította fel Szombathely székhellyel 1777-ben. Az egyházmegye első püspökévé Mária Terézia Szily Jánost nevezte ki (1777–1799), aki Szombathelyen Hefele Menyhért építésszel székesegyházat, szemináriumot és püspöki palotát építtetett, valamint könyvtárat, joglíceumot, nyomdát, és jámbor társulatokat alapított. Mindezekkel a városnak új külsőt, az egyházmegyének pedig új szellemi arculatot adott. A Székesegyház méreteit tekintve az esztergomi és az egritől a harmadik legnagyobb templom, melynek befogadóképessége 5000 fő. A barokk stílus klasszicizmusba hajló monumentális alkotása 1791-1797 között épült. A második világháborút követően szétvert egyházi kulturális és oktatási intézmények újraszervezése az 1989-es rendszerváltás idején Konkoly István megyés püspök érdeme. Az óvodák, iskolák és a kulturális intézmények mellett többek között létrehozta 1992-ben a Katolikus Továbbképző Intézetet (ma: Martineum Felnőttképző Akadémia) is.

Szombathelyi Római Katolikus Templomok:

- Sárlos Boldogasszony Székesegyház Nagytemplom;
- Szent Márton Templom;
- Szent Quirin Szalézi Templom;
- Árpád-házi Szent Erzsébet Templom;
- Herényi Szent György Templom;
- Fatimai Szűz Mária Templom (Olad Lakótelep);
- Kálvária Szent Kereszt Templom;
- Kámoni Krisztus Király Templom;
- Oladi falu Szentháromság Templom;
- Petőfitelep-Sorokmajor Jézus Szíve iskolakápolna;
- Szőlősi Jézus Szíve Templom;
- Zanati Szent László Templom;
- Szentkirályi Szent István Templom.

Szombathelyi Református Gyülekezet²²

A Szombathelyi Református Közösség Temploma a Károlyi Gáspár tér 7. szám alatt található. Az építkezés 1934-ben kezdődött, Vécsey Barnabás tervei alapján. A kétszintes, olasz stílusú templomépület 1939-re készült el. Ugyanebben az évben Medgyasszay Vince dunántúli püspök fel is szentelte. Az épület belső festését Biczó Ilona és férje készítette. A bibliai motívumokat keverték a magyar népi festészet elemeivel, ezzel elérték a református templomokban megszokott puritánabb

²¹ Forrás: <http://www.martinus.hu/szekesegyhaz>

²² Forrás: <http://www.szombathelyref.hu/>

díszítéstől. A templom sértetlenül vészelte át a világháborús bombázásokat, az utolsó nagy felújítás 1988-ban volt.

Szombathelyi Evangélikus Egyházközség²³

A szombathelyi evangélikus templomot neoromán stílusban, 1896-ban építették Ludwig Schöne építész tervei alapján. Közel fél évszázadig a reformátusok és az evangélikusok közösen használták a templomot. A XX. század végén, az akkor már közel száz éves templom felújítására létrejött a Szombathelyi Evangélikus Templomért Alapítvány. A felújított templom felszentelése 1996. augusztus 25-én volt.

Szombathelyen jelenleg a Reményik Sándor Általános Iskola mellett Evangélikus Diakóniai Központ is működik.

Zsidó Hitközség²⁴

A hitközség vezetősége 1878-ban határozta el a zsinagóga megépítését. Megtervezésével Ludwig Schöne neves építész bízta meg, akinek alkotásain a historizmus szellemisége tükröződik, de jelen munkájánál felfedezhető a Ludwig Förster budapesti Dohány utcai templomának alakja és ízlésvilága. A szombathelyi akkortájt modernnek számító épület Magyarország első tornyos zsinagógáinak egyike. A minden tekintetben impozáns, új zsinagóga jelentősen hozzájárult a szombathelyi illetve velük együtt a Vas megyei zsidóság önértetének emeléséhez és összetartásának megerősödéséhez.

A mai Zsidó Közösségi Ház eredetileg lakóháznak épült, valamikor az 1800-as években. Amikor a huszadik század elején a szombathelyi zsidóság kettévált ortodoxiára és a neológára, a szétválást követően a közösség feleződött. Túl nagy lett a zsinagóga, így megvették a Batthyány tér 9. szám alatti épületet, és a múlt század húszas éveiben kialakítottak benne egy imaházat. A szomszédos nagy zsinagógát a zsidó közösség 1968-ban adta el. A közösségi házat a szombathelyi zsidóság a múlt század óta szinte folyamatosan használja.

Szombathelyi Baptista Gyülekezet²⁵

Sokáig Szombathely volt az egyetlen megyeszékhely Magyarországon, ahol nem volt baptista gyülekezet. Rendszeres baptista istentiszteleteket 1998. húsvétjától tartanak vasárnaponként a Szombathelyi Képtárban. 2012-től a gyülekezet Imaházzal rendelkezik a Szent Márton u. 38. szám alatt.

---

²³ Forrás: <http://www.szombathely-lutheran.hu/>

²⁴ Forrás: <http://szombathely.utisugo.hu/latnivalok/szombathelyi-zsinagoga-szombathely-38688.html>

²⁵ Forrás: <http://baptistaszombathely.hu/rolunk>

1.8. A település humán infrastruktúrája

1.8.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális ellátás, kultúra)

1.8.1.1. Oktatás

Szombathely oktatási intézményhálózata sokszínű. Az óvodától a felsőoktatási intézményig megtalálható minden oktatási szint, többféle oktatási irányzat, módszer, amelyek biztosítják a gyermekek, tanulók, a hallgatók fejlődését, a szellemi ismeretanyag elsajátítását, egyéni képességeik kibontakoztatását. A demográfiai helyzet jó ideje tartó negatív irányú tendenciája, a gazdasági nehézségek, az oktatási ágazatot érintő megszorító intézkedések ugyanakkor állandó feszültséget okoznak az intézmények kapacitásának kihasználtságában, működtetésében, évről-évre visszatérő gond a város korszerkezetének megváltozásából eredő csökkenő létszám.

A köznevelési feladatot ellátó egyes önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba vételéről szóló 2012. évi CLXXXVIII. törvény alapján a köznevelési intézmények 2013. január 1-jével az állam fenntartásába kerülnek. A beolvasással érintett intézmény és intézményegység tekintetében 2013. január 1-jétől a fenntartói jogokat a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ gyakorolja. A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Szombathelyi Tankerülete fenntartja az általános iskolákat, a gimnáziumokat és az alapfokú művészetoktatási intézményeket. A megyeközponti tankerület a tankerületi alapfeladatok mellett illetékességi területe a szakképző iskolák, a kollégiumok, a pedagógiai szakszolgálati feladatokat ellátó intézmények, valamint a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézmények tekintetében az egész megyére kiterjed. A Szombathelyi Tankerülethez jelenleg 40 intézmény és ezek tagintézményei továbbá 8 kollégium tartozik. Feladat ellátási hely szerinti bontásban: 27 általános iskola, 21 középiskola, 2 alapfokú művészetoktatási intézmény. Pedagógus létszám: 1676 fő státuszon, 221 fő megbízással. Tanulók száma: 13675, ebből általános iskolás: 6586, középiskolás: 7089.

Az alapfokú nevelést, oktatást az óvodák, valamint az általános iskolák biztosítják. 2011-ben 21 feladatellátási helyen, 2 894 férőhelyen, 113 csoportban fogadták az óvodáskorú gyermekeket a városban. Az óvodák befogadóképessége az elmúlt években nem változott lényegesen. A beíratott gyermekek száma mérsékelten nőtt, amely egyrészt a közoktatási törvény változásaiból (2 és fél éves gyermek is felvehető az intézménybe, illetve ötödik életévét betöltött gyermeknek kötelező részt venni az iskolai életmódra felkészítő foglalkozásokon), valamint az élveszületések számának 2005. és 2006. évi átmeneti kismértékű növekedéséből adódott. A tárgyévben 2 812 gyermek nappali felügyeletét látta el 250 megfelelő képzettségű pedagógus. A megyeszékhely óvodáinak férőhely-kihasználtsága (2011-ben a 97%-os volt) egy évtizedre visszatekintve minden évben meghaladta az országos, a Vas megyei és a győri átlagot. Az átlagosan 25 fős csoportlétszám megfelelt a törvényi előírásokban szereplő maximumnak. A gyermekek megtartása érdekében az óvodák kialakították sajátos arculatukat. Az ellátandó alaptervekenység keretében többletet nyújtanak szülőknek, gyermekeknek (egészséges életmódra nevelés, környezeti nevelés, anyanyelvi nevelés, vizuális nevelés, mozgásfejlesztés,

néphagyomány ápolása, német, horvát nemzetiségi nevelés, idegen nyelvvél való játékos ismerkedés, integrált nevelés).

**Gyermekek, tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban
2011/2012. tanév**

Intézmény	Tanulók száma összesen	ebből: leány (nő)	2001/2002 = 100,0	Egy pedagógusra jutó létszám, fő
Óvoda	2 812	1 363	101,6	11
Általános iskola	6 011	2 906	80,1	11
Szakiskola	2 166	772	106,6	16
Gimnázium	2 648	1 600	113,6	13
Szakközépiskola	4 643	2 195	103,0	
Felsőoktatás (képzési hely szerint)	2 504	1 459	..	13

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A 2011/2012. tanévben 17 feladatellátási helyen folyt az általános iskolai korosztály oktatása. 259 osztályban 6 011 diák tanult. Az általános iskolába járó tanulók száma – a népességszám fogyásával párhuzamosan – évről-évre (2001/2002. tanévhez képest csaknem egyötödével) csökkent. Az iskolások 53%-a alsó tagozatos volt. 2011-ben egy osztályra átlagosan 23 tanuló jutott, mely a megyei és az országos átlagot 3-mal, a győrit 1-gyel haladta meg. A diákoknak több mint a fele vette igénybe a napközis ellátást, a más településről naponta bejárók aránya az elmúlt fél évtizedben 17–18% körül alakult. A pedagógusok száma (564 fő) a tíz évvel ezelőttihez képest egyötödével visszaesett.

A város kiemelt figyelmet fordít a sajátos nevelési igényű tanulók integrált ellátására. Megoldott a beszéd fogyatékos, a hallássérült, az ép értelmű mozgáskorlátozott tanulók oktatása, de lehetőség van a többi gyermekkel együtt nem ellátható sajátos nevelési igényű tanulók szegregált nevelésére, oktatására is a korai fejlesztéstől a szakképzésig (ezzel biztosítva a tankötelezettség teljesítését).

Az általános iskolák egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az idegen nyelvi, valamint a nemzetiségi oktatásra is. Egy kivétellel minden intézmény számítógéppel ellátott, a diákok 84%-a használja a számítógépeket az ismeretek megalapozására, bővítésére.

Vas megye középfokú oktatási intézményeinek 52%-a található a megyeszékhelyen. A 2011/2012-es tanévben 20 szakiskolai és speciális szakiskolai, 8 gimnáziumi és 13 szakközépiskolai feladatellátási hely működött. A 2001/2002. tanévhez képest a szakiskolai és a gimnáziumi feladatellátási helyek száma kettővel nőtt, a szakközépiskoláké nem változott.

A középiskolai diáklétszám 6,6%-kal bővült a vizsgált időszakban, ezen belül a gimnáziumokban 14%-os növekedést regisztráltak. A tanulók 36%-a járt gimnáziumba, ami 10, illetve 6 százalékponttal volt kevesebb az országos és a megyei átlagnál, a győrivel megegyezett. A gimnáziumok népszerűsége tartós, az egyetemekre, főiskolákra pályázó fiatalok számos lehetőség közül választhatnak. Az általános gimnáziumi képzés mellett az intézmények különböző specialitásokat kínálnak, a törvényben biztosított

óraszámok évfolyamonkénti átcsoportosításával, a fakultációk szervezésével többlet órát biztosítanak pl. idegen nyelvek, az informatika, a matematika elmélyültebb megismerésére.

Tartós az igény az érettségit is adó szakképző iskolák iránt is, a tanulói létszám ingadozása az elmúlt pár évben azonban erőteljesebb volt, mint a többi középfokú intézményben (véltetően a szakközépiskolai oktatás 5, 6, esetenként 7 évre történő kitolódása miatt). A szakközépiskolások száma jó egy évtized alatt 3%-kal nőtt, 2010-hez képest 6,5%-kal csökkent. A szakközépiskolák a szakirányok széles palettáját kínálják. Vannak olyan intézmények, amelyek szakiskolai oktatásban is részesítik diákjaikat. A 2008/2009. tanévtől kezdve valamennyi szombathelyi szakképző intézmény tevékenységében a szakképzés területén koordináló szerepet tölt be a Savaria TISZK, a Térségi Integrált Szakképző Központ.

A középiskolák 28 fős, a szakiskolák 26 fős átlagos osztályonkénti diáklétszámmal működtek. A gimnáziumokban és a szakközépiskolákban tanulóknak majdnem a fele naponta járt be más településről. Száz középiskolásból 13-an, száz szakiskolai tanulóból 6-an kollégiumban laktak. A középiskolákban átlagosan 13, a szakiskolákban 16 diák jutott egy pedagógusra.

Új színfoltja Szombathely középfokú oktatásának a – hagyományos intézményi keretektől eltérő rendszerben működő – labdarúgó képzés, amely a 2007/2008. tanévtől indult egy osztállyal felmenő rendszerben, Illés Béla Futball Akadémia néven. A tanulók az érettségire készülnek (készültek) fel az iskola által készített külön helyi tanterv alapján, amelyben a nyelvi és az informatikai képzés kiemelt szerepet kapott az általános közismereti tantárgyak mellett. Az Akadémián már érettségiztek.

Szombathely egyetemi város. A több évtizede eredményesen működő Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola 2008-ban egyesült a Nyugat-Magyarországi Egyetemmel, s annak Savaria Egyetemi Központjaként működik. Így most egyetemi keretek között fejlődhet a képzés a Bölcsész- és Természettudományi, a Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Karon.

A városban van az a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Karának egyik képzési központja is, ahol az egészségügy és a szociális ellátás területére képeznek diplomás szakembereket. Mindkét felsőoktatási intézményben folyik alap- és mesterképzés, felsőoktatási szakképzés, szakirányú továbbképzés. 2011-ben összesen több mint 4 ezer hallgatója volt e két jelentős intézménynek, 86%-uk felsőfokú alap- és mesterképzésben végezte tanulmányait. 56%-uk nappali tagozaton. Az elmúlt évtizedben összességében fokozatosan csökkent a hallgatók száma, a nappalin tanulóké egynegyedével, az esti, levelező, távoktatás tagozatosoké több mint felével (munkáltatói támogatások megszűnése, térítésköteles képzések kiterjesztése miatt). 2011-ben a hallgatók 41%-a járt az első évfolyamra a 2001. évi 32%-al szemben.

Szombathely Városa tudományos életében évek óta meghatározó szerepet tölt be az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Gothard Asztrofizikai Observatórium Multidiszciplináris Kutatóközpontja. A Kutatóközpont a helyi és regionális érdekeltségeket és erőforrásokat is felhasználva az egyetemi város jelentős intézményeként szolgálja a természettudományos oktatás, kutatás és közművelődés ügyét. A

szombathelyi Gothard Observatóriumban végzik a nemzetközi elismertséget kivívó asztrospektroszkópai kutatásokat.

A szakszerű képzés és a hittanári szakdiploma megszerzése érdekében Dr. Pápai Lajos győri püspök 1997-ben megalapította a Győri Hittudományi Főiskola Szombathelyi Hittanár Szakát abból a célból, hogy a régió számára hittanárokat képezzen. Így a Szombathelyi Hittanárképző Főiskola hallgatói számára a pedagógus és értelmiségképző tárgyak oktatását a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskola biztosította 2008-ig, amit 2009-től a Nyugat-Magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központja vett át. A GYHF Szombathelyi Katekéta, Lelekipásztori, Hittanár-Nevelőtanár Szakán fennakadás nélkül, az új-és újraevangelizálás szellemében, folyamatosan történik a keresztény inkultúráció szakembereinek képzése az egyházi és társadalmi közjó kihívásai szerint. Amikor, 2013 szeptemberével újra indulhat a hit és erkölcsstan az állami iskolában, az intézmény szolgálata még fontosabbá válik a szakképzett hittanárok képzésével a régió számára.

A szombathelyi Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ és a Szombathelyi Egyházmegye együttműködésében 2011-ben megalapuló Szombathelyi Katolikus Egyetemi Lelekeszség 2012-ben létrehozta a II. János Pál pápáról elnevezett Szakkollégiumát. Az új szakkollégiumi képzés célja, hogy az egyetemi oktatással párhuzamosan a szakkollégisták megkapják azokat a perspektívákat a belső szakmai programok segítségével, amelyekből rálátnak saját és mások szerepére is a társadalomban, megtapasztalják a csapatmunka közösségi örömeit és hitükben is gazdagodnak. A II. János Pál Katolikus Kollégium és Szakkollégium a Hollán Ernő utcai volt püspöki sörházból átalakított és teljesen felújított, saját, egyházi tulajdonú épületben bentlakásos otthont biztosít az egyetemistáknak. A 2012/2013-as tanév I. szemeszterében 20 fővel kezdte meg működését az új egyházi Intézmény. A Szakkollégiumban a Nyugat-magyarországi Egyetem, Savaria Egyetemi Központ mindhárom karán és a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Szombathelyi Képzési Központjában tanulmányokat folytató hallgatók laknak.

1.8.1.2. Egészségügyi ellátórendszer

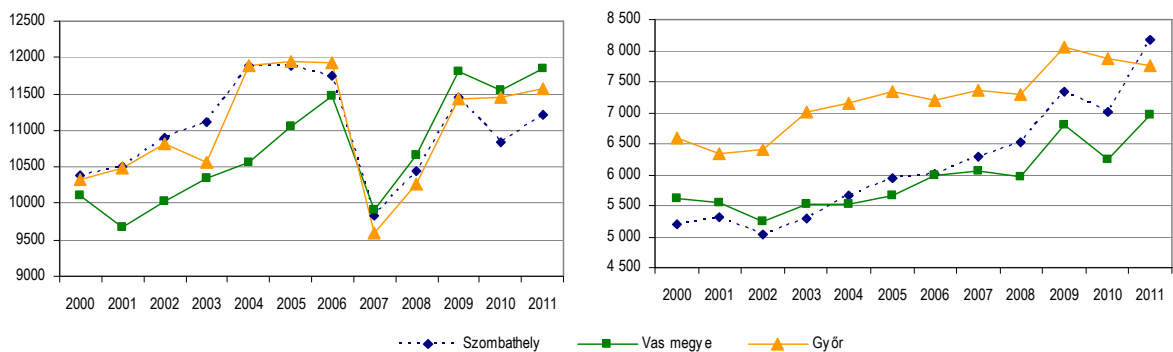
A települési önkormányzatok feladata a házi orvosi és házi gyermekorvosi ellátás biztosítása. Az ellátás legfontosabb célja az egészségi állapot megőrzése, a betegségek megelőzése és gyógyítása. 2011-ben Szombathelyen a város egészségügyi ellátását 41 házi-, valamint 15 házi gyermekorvos biztosította.

Szombathelyen egy házi orvosra átlagosan 1 417 fő ellátása jutott, ami az évtized elejéhez képest 6,6%-kal nőtt ugyan, de még így is kedvezőbb a megyei átlagnál. A győri mutatónál 6,3, az országosnál pedig 8,3%-kal kedvezőbb.

Egy házi orvosra és házi gyermekorvosra jutó betegforgalom alakulása, 2000-2011

Házi orvos

Házi gyermekorvos

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

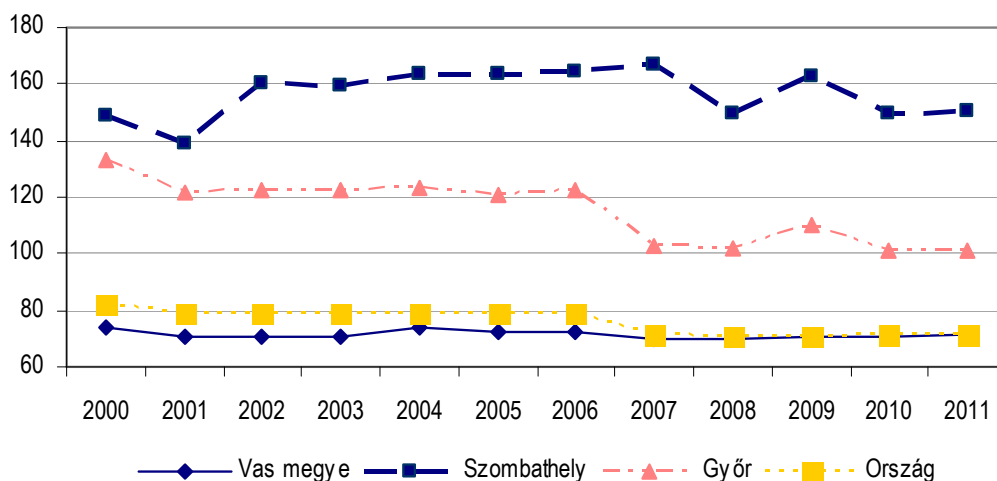
Az orvosok számának csökkenésével párhuzamosan nőtt a betegforgalom, mely különösen a házi gyermekorvosok esetében volt számottevő. Ez azt eredményezte, hogy egy házi orvosra 8%-kal, egy házi gyermekorvosra pedig 57%-kal több eset ellátása jutott, mint 2000-ben. E növekedési ütem a házi orvosok esetében mintegy fele a Vas megyei adatnak, a házi gyermekorvosoknál viszont több mint kétszerese annak.

Az egészségügyi ellátásban fontos szereppel bír a járóbetegek szakellátása, mely számos szakterület ölel fel, s a város határát átlépve akár a megyén kívülről is fogadják a betegeket. Az ellátásban dolgozó szakorvosok 216 ezer munkaórát teljesítve, közel 4,9 millió beavatkozást végeztek el 2011-ben. A szakrendeléseken 835 ezren jelentek meg, mely a megyei esetszámból 62%-kal részesedett. Szombathelyen teljesítették a megyei szakorvosi órák 60%-át, s a beavatkozások közel kétharmada is itt történt. A két megyeszékhely közti jelentős különbséget jelzi, hogy míg Szombathelyen egy megjelenési esetre 5,9 beavatkozás jutott, addig Győrben csak 3,9. Ez a mutató a megyeit 0,3-del az országot pedig 0,8-del haladta meg, mely jelentős leterheltséget jelez.

A fekvőbeteg ellátásban kiemelkedő szerepe van a Vas megyei Markusovszky Kórház Nonprofit Zrt.-nek, mely 2007. október 1-től gazdasági társaságként működik. Ezt megelőzően egyesült a szentgotthárdi Vas Megyei Rehabilitációs és Gyógyfürdővel, így már 857 aktív és 464 krónikus ágygal, 28 osztályon és 8 részlegesen végzi a betegellátást. Jelentős szerepet tölt be a Nyugat-Dunántúlon is, a betegek elsődlegesen az onkoradiológiai, a hematológiai, a gyermek onkológiai, ellátást veszik igénybe. A Pécsi Orvostudományi Egyetem oktatókórházaként, kiemelt szerepe van a személyzet képzésében, az új módszerek meghonosításában. A kórházat is érintő ún. tömbösítés, mint új struktúra, várhatóan rugalmasabb lehetőségeket kínál a folyton változó ágyszükségletek kielégítésére. 2007-ben átadásra került a Sürgősségi Betegellátó Tömb, mely mai modern szemléletű, ún. egykapus betegellátást tett lehetővé.

Szombathelyen az ágykihasználás 69,8% volt, a megye egészében 76,0%, míg Győrben 66,9. Az országos mutató megegyezett a megyei arányszámmal.

Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma, 2000-2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Szombathelyen tízezer lakosra 150 ágy jutott, mely a nagyobb területre kiterjedő ellátási kötelezettség miatt 2,1-szer magasabb volt a megyei átlagnál, valamint az országosnál. Egyúttal a Győrre jellemző mutatószámot is másfélszer meghaladta.

1.8.1.3. Szociális ellátások

Az elmúlt években a fokozódó megélhetési nehézségek, a munkanélküliség és a népesség előregedésének hatására egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a helyi önkormányzatok, alapítványok, illetve karitatív szervezetek által nyújtott szociális ellátások. A szociális alapellátó rendszer keretein belül az arra rászorulóknak életvitelük fenntartásához, egészségügyi, vagy mentális problémáik megoldásához, illetve enyhítéséhez kaphatnak segítséget. Szombathelyen 2011-ben házi segítségnyújtásban 187-en részesültek. Az idősek biztonságérzetének megteremtése és erősítése céljából kiépített jelzőrendszeres házi segítségnyújtás szolgáltatásait 135-en vették igénybe, melynek keretein belül vészhelyzet esetén egy erre alkalmas eszközzel tudnak az egyedül élő idősek, illetve betegek segítséget kérni. A másfélszer nagyobb népességet számláló Győrben az előbbi közel két és félszerese, utóbbi pedig majd háromszorosa volt a szombathelyi adatnak. A szociális étkeztetés keretein belül 1 028-an – a népességen belül a győrrivel közel azonos arányban – jutottak ételhez. A megyeszékhelyen működő három családsegítő szervezet szolgálatait 2 272-en vették igénybe. Az időseket is ellátó nappali intézmények többnyire saját otthonukban élő, de magányos, étkezésre és napközbeni felügyeletre szoruló emberek ellátásáról gondoskodnak. Ezekben a helyeken idősek, pszichiátriai-, és szenvedélybetegek nappali ellátása is folyik. 2011-ben 5 időseket, 1 fogyatékosokat és 2 szenvedélybeteget is ellátó intézmény működött a városban, melyekben 237, 49, illetve 28 személy nappali ellátását valósították meg. A tartós és hosszabb távú gondozást biztosító 5 időskorúak otthonában 302 olyan személyről gondoskodnak, akik ellátása otthoni körülmények között nem oldható meg. A társadalom számára egyre nagyobb problémát jelentő hajléktalan-ellátást végző intézményben naponta átlagosan 48 hajléktalant fogadtak.

A szociális gondoskodás másik nagy területe az önkormányzati pénzbeli támogatási rendszer. Szombathely Megyei Jogú Városban az alábbi pénzbeli és természetbeni ellátások voltak 2012. évben biztosíthatók, tekintettel a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvényben, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI törvényben, továbbá Szombathely Megyei Jogú Város 13/1993 (IV.29.) számú a szociális igazgatásról, a gyermekek védelméről és az egyes szociális ellátási formák szabályairól szóló önkormányzati rendeletben foglaltakra:

- ápolási díj a súlyosan fogyatékos, vagy a 18. életévét be nem töltött tartósan beteg személy ápolásáért,
- közgyógyellátás,
- időskorúak járadéka,
- köztemetés,
- normatív, alanyi jogú lakásfenntartási támogatás,
- rendszeres szociális segély,
- foglalkoztatást helyettesítő támogatás,
- egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság,
- átmeneti segély,
- temetési segély,
- fűtési támogatás,
- adósságkezelési szolgáltatás,
- „baba-mama szoba” támogatás,
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény,
- kiegészítő gyermekvédelmi támogatás,
- óvodáztatási támogatás,
- rendkívüli gyermekvédelmi támogatás.

2013. január 1. napjától az alábbi ügyek a Vas Megyei Kormányhivatal Szombathelyi Járási Hivatala hatáskörébe kerültek:

- alanyi ápolási díj,
- alanyi és normatív közgyógyellátásra való jogosultság megállapítása,
- időskorúak járadéka,
- egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság.

Az egyes ellátásokra vonatkozóan az alábbi főbb megállapítások tehetők.

Átmeneti segély

A szociális törvény rendelkezései értelmében *átmeneti segély* elsősorban a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek/családok részére megállapítható támogatás. A szociális rendelet az alkalmankénti átmeneti segélynél a jövedelemhatárt egyedül élőknel 57.000 Ft-ban, egyéb esetekben 42.750 Ft-ban határozta meg (a szociális törvény a jövedelemhatár minimumát egyedül élőknel: 42.750 Ft-ban, egyéb esetekben 28.500 Ft-ban határozza meg). További előírás volt 2012 évben, hogy az alkalmanként megállapított átmeneti segély

legmagasabb éves összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegében kerülhetett megállapításra (2012.évben 28.500,- Ft volt), és egy háztartásban évente legfeljebb 4 alkalommal volt megállapítható ezen ellátás.

A kérelmekből megállapító, hogy az alkalmankénti átmeneti segélyt elsősorban élelmiszer-, gyógyszer - és ruhavásárlás céljára kérik az ügyfelek, valamint közüzemi díjtartozáshoz, s megélhetésre a rezszi költségek kifizetése után.

2012. évben 2.494 db átmeneti segély iránti kérelem került előterjesztésre. 2012. évben Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata - különböző formában - összesen 13.491.030,- Ft-ot fizetett ki átmeneti segélyre (kamatmentes kölcsön: 2.444.730,- Ft, átmeneti segély: 10.405.300,- Ft, gyógyszer és tüzelővásárlási utalvány: 641.000,- Ft).

Átmeneti segély iránti kérelem 183 esetben került elutasításra, melynek oka jelentős részben az előírt jövedelemhatár túllépése, valamint az volt, hogy a kérelmező háztartása a kérelem benyújtását megelőzően már legalább 4 alkalommal részesült átmeneti segélyben.

Az 57.000 Ft, illetve 42.750 Ft feletti egy főre jutó havi jövedelemmel rendelkező személyek *kamatmentes kölcsön* formájában kaphatnak segítséget az önkormányzattól, amennyiben jövedelmük nem haladja meg egyedül élőkénél a 85.500 Ft-ot, egyéb esetekben a 71.250,- Ft-ot.

Kamatmentes kölcsön elsősorban rendkívüli élethelyzet bekövetkezésekor, így különösen baleset, súlyos betegség, elemi kár esetén, közüzemi díjhátralék, illetve lakbérhátralék rendezéséhez, egyéb előre nem látható, méltánylást érdemlő helyzet bekövetkezésekor, pénzbeli ellátás megállapítása és folyósítása közötti időszakra állapítható meg.

A kamatmentes kölcsön felső határa 150.000,- Ft, s legfeljebb 18 hónap időtartamra adható. Kamatmentes kölcsön 2012. évben 41 esetben került megállapításra, átlagosan 59.628,- Ft összegben.

Aktív korúak ellátása

Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás.

Aktív korúak ellátása állapítható meg annak a személynek:

- aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, aki legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy akinek az egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg az 50%-os mértéket, vagy
- aki vakok személyi járadékában részesül, vagy
- aki fogyatékosági támogatásban részesül, vagy
- akinek esetében a munkanélküli-járadék, álláskeresői járadék, álláskeresői segély, vállalkozói járadék (együtt: álláskeresői támogatás) folyósítási időtartama lejárt, vagy

- akinek esetében az álláskeresési támogatás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően álláskeresési ellátásra nem szerez jogosultságot, vagy
- aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy
- akinek esetében az ápolási díj, gyermekgondozási segély, gyermeknevelési támogatás, rendszeres szociális járadék, bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, rehabilitációs járadék, rokkantsági nyugdíj, baleseti rokkantsági nyugdíj, megváltozott munkaképességű személyek ellátása, ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az állami foglalkoztatási szervvel legalább három hónapig együttműködött, feltéve, a kérelmezőnek saját magának és családjának a megélhetése más módon nem biztosított, illetve kereső tevékenységet nem folytat. A megélhetés akkor nem biztosított, ha a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs.

A foglalkoztatást helyettesítő támogatásra való jogosultságot évente felül kell vizsgálni, s az ellátás továbbfolyósításához szükséges a jogosultság fennállása alatt legalább 30 nap időtartamban az alábbiak közül valamelyik követelményt teljesíteni:

- közfoglalkoztatásban részvétel,
- kereső tevékenység, ide értve az egyszerűsített foglalkoztatás, vagy a háztartási munka,
- legalább hat hónap időtartamban meghirdetett képzés, vagy
- közérdekű önkéntes tevékenység.

A Vas Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja Szombathelyi Kirendeltség és Szolgáltató Központja nyilvántartása szerint 2012. évben a Munkaügyi Központnál nyilvántartott szombathelyi álláskeresők száma havi bontásban az alábbiak szerint alakult:

2012.év	Fő
január	3.426
február	3.460
március	3.268
április	3.046
május	2.878
június	2.846
július	2.894
augusztus	2.841
szeptember	2.868
október	2.895
november	2.946
december	3.272

Azon aktív korúak ellátására jogosult személy:

- aki egészségkárosodottnak minősül,
  - a rá irányadó nyugdíjkorhatárt öt éven belül betölti, vagy
  - 14 éven aluli kiskorút nevel és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben nem tudják biztosítani, vagy
  - az önkormányzat rendeletében meghatározott egyéb feltételeknek - tekintettel családi körülményeire, egészségi vagy mentális állapotára - megfelel,
- rendszeres szociális segélyre jogosult.*

Annak érdekében, hogy minél kevesebben kerüljenek ki az ellátotti körből a szociális rendelet 2011.évi márciusi módosításába bekerült az a rendelkezés, hogy aki a közfoglalkoztatást megelőző munkaköri alkalmassági vizsgálaton két alkalommal munkavégzésre alkalmatlannak minősül, vagy gyermeket vár, vagy a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal szakvéleménye szerint legalább 25 %-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, foglalkoztatást helyettesítő támogatás helyett rendszeres szociális segélyre legyen jogosult. Előzőek alapján 122 fő volt az, aki foglalkoztatást helyettesítő támogatás helyett rendszeres szociális segélyre lett jogosult.

2012. december 31. napján Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatától aktív korúak ellátásában (rendszeres szociális segélyben, foglalkoztatást helyettesítő támogatásban) 754 fő részesült.

A 754 főből 199 fő részesült rendszeres szociális segélyben, 555 fő foglalkoztatást helyettesítő támogatásban. A foglalkoztatást helyettesítő támogatás havi összege 2012. évben 22.800,- Ft volt, a rendszeres szociális segély összege 2012. évben 25.650,- Ft-tól 42.326,- Ft-ig terjedhetett, átlagosan havi 25.942 Ft került kifizetésre e jogcímen egy család részére.

A közfoglalkoztatást szervező Savaria Rehab-Team Nonprofit Kft. tájékoztatása szerint 2012. évben 78 esetben foglalkoztattak közfoglalkoztatás keretében aktív korú személyeket.

2012. évben 541 esetben lett megszüntetve a foglalkoztatást helyettesítő támogatása, az alábbi indokok alapján:

- 308 fő elhelyezkedett,
- 4 fő a felajánlott munkát nem fogadta el,
- 6 főnek rendkívüli felmondással szüntették meg a munkaviszonyát a közfoglalkoztatás időtartama alatt,
- 60 főt az állami foglalkoztatási szerv törölt a nyilvántartásából együttműködés hiánya miatt,
- 14 fő akadályozta a jogosultság felülvizsgálatát,
- 6 fő szabadságvesztés büntetését tölti,
- 11 főnek megváltozott a lakcíme,
- 54 főnek kérelmére,
- 9 fő gyermekgondozási segélyre lett jogosult,
- 32 fő álláskeresési ellátásra lett jogosult
- 12 fő elhunyt,
- 25 fő egyéb ok miatt.

2012. évben aktív korúak ellátására mindösszesen 200.244.680,- Ft került kifizetésre, ebből Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatának pénzügyi terhe 33.402.561,- Ft volt.

Időskorúak járadéka

Az *időskorúak járadéka* a megélhetést biztosító jövedelemmel nem rendelkező időskorú személyek részére nyújtott támogatás. Időskorúak járadékában részesülhet az:

- a reá irányadó nyugdíjkorhatárt betöltött személy, akinek saját és vele együtt lakó házastársa, élettársa jövedelme alapján számított egy főre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-át (22.800,- Ft-ot),
- az egyedülálló, a reá irányadó nyugdíjkorhatárt betöltött, de 75 évesnél fiatalabb személyt, akinek havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 95 %-át (27.075,- Ft-ot),
- az egyedülálló, 75. életévét betöltött személyt, akinek havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 130 %-át (37.050,- Ft-ot).

Szombathelyen 2012. december 31. napján időskorúak járadékában 17 személy részesült. 2012. évben időskorúak járadékára 6.220.935,- Ft került kifizetésre, ebből az önkormányzatot terhelő rész 404.784,- Ft volt.

Temetési segély, köztemetés

A szociális törvény rendelkezései értelmében a haláleset helye szerint illetékes települési önkormányzat polgármestere önkormányzati hatáskörben gondoskodik az elhunyt személy *közkhótságon történő eltemettetéséről*, ha nincs, vagy nem lelhető fel az eltemettetésre köteles személy, vagy az eltemettetésre köteles személy az eltemettetésről nem gondoskodik.

Temetési segélyt pedig az önkormányzat – rendeletében meghatározottak szerint - annak állapíthat meg, aki a meghalt személy eltemettetéséről gondoskodott annak ellenére, hogy arra nem volt köteles, vagy tartásra köteles hozzátartozó volt ugyan, de a temetési költségek viselése saját, illetve családja létfenntartását veszélyezteti.

A temetési segélyre vonatkozóan megállapított jövedelemhatár Szombathelyen 71.250,- Ft-ban került meghatározásra (a szociális törvény által előírt minimális jövedelemhatár egyedül élőkénél 42.750,- Ft, egyéb esetekben 28.500,- Ft), azzal, hogy bizonyos összeget (300.000,- Ft-ot) meghaladó temetési kiadás vagy a szociális rendeletben előírt határidő (több mint 3 hónappal a temetés után) elmulasztása esetén temetési segély nem állapítható meg.

Sajnálatos, hogy egyre több család nem tud gondoskodni a hozzátartozója eltemettetéséről, így a temetési segélyek, s a köztemetések száma is jelentős. 2012. évben 80 temetési segély iránti kérelem került elbírálásra, s 63 esetben kellett köztemetést elrendelni (2010. évben 49 esetben, 2011.évben 66 esetben).

A köztemetések költsége 11.723.406,- Ft-tal terhelte az önkormányzat segélyezési kiadásait, a temetési segély pedig 1.848.050,- Ft-tal. Nem csupán az igénylők száma növekedett ezeknél az ellátásoknál, hanem magas a városban a közköltségen történő eltemetés költsége is, mely jelentősen emeli a köztemetésre fordított kiadásokat. A köztemetések költsége átlagosan 186.086,- Ft volt.

Ápolási díj, közgyógyellátás

Az *ápolási díj* a tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását ellátó nagykorú hozzátartozó részére biztosított anyagi hozzájárulás. Ápolási díjra jogosult a hozzátartozó, ha állandó és tartós gondozásra szoruló súlyosan fogyatékos, vagy tartósan beteg 18 év alatti személy gondozását, ápolását végzi. Fokozott ápolási díjat kell megállapítani a szociális törvény szerint, ha az ápolat mások személyes segítségével nélkül önállóan nem képes:

- étkezni, vagy
- tisztálkodni, vagy
- öltözködni, vagy
- illemhelyet használni, vagy
- lakáson belül - segédeszköz igénybevételével sem - közlekedni,

feltéve, hogy esetében a fentiek közül legalább három egyidejűleg fennáll.

Fentiekben túlmenően a települési önkormányzat képviselő-testülete - az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek fennállása esetén - ápolási díjat állapíthat meg annak a hozzátartozónak, aki 18. életévét betöltött tartósan beteg személy ápolását, gondozását végzi (önkormányzati ápolási díj). 2011. március 1-jét követően önkormányzati ápolási díj megállapítására Szombathely Megyei Jogú Városban nincs lehetőség.

2012. december 31. napján 228 fő részesült ápolási díjban, ebből 20 fő, akinek még önkormányzati ápolási díj van megállapítva.

Az alanyi és fokozott ápolási díjra 2012. évben az összes kifizetés 73.835.148,- Ft volt, ebből az önkormányzati rész 18.458.786,- Ft volt. Az önkormányzati ápolási díj 2012. évben 7.889.239,- Ft-os tételt jelentett a városnak.

A *közgyógyellátás* a szociálisan rászorult személy részére az egészségi állapota megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentése érdekében biztosított hozzájárulás. A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkező személy térítésmentesen jogosult a társadalombiztosítási támogatásba befogadott

- járóbeteg-ellátás keretében rendelhető egyes, külön jogszabályban meghatározott gyógyszerekre - ideértve a különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszereket is - gyógyszerkerete erejéig,
- egyes, külön jogszabályban meghatározott gyógyászati segédeszközökre, ideértve a protetikai és fogszabályozó eszközöket is, valamint azok javítására és kölcsönzésére, továbbá
- az orvosi rehabilitáció céljából igénybe vehető gyógyászati ellátásokra.

Közgyógyellátásra jogosult alanyi jogcímen:

- az átmeneti gondozásban részesülő, és a nevelésbe vett kiskorú;
- a rendszeres szociális segélyben részesülő egészségkárosodott személy;
- a pénzellátásban részesülő hadigondozott és a nemzeti gondozott;
- a központi szociális segélyben részesülő;
- a rokkantsági járadékos;
- az, aki
  - rokkantsági ellátásban részesül és az egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket,
  - a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény (a továbbiakban: Mmtv.) 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesül és 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra volt jogosult,
  - rokkantsági ellátásban részesül, de nem tartozik az előző két alpont hatálya alá és a közgyógyellátásra való jogosultságát 2012. április 15-éig megállapították,
  - az Mmtv. 31. §-ának alkalmazásával öregségi nyugdíjban részesül és 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra volt jogosult, vagy
  - öregségi nyugdíjban részesül, és a nyugdíjra való jogosultságának megállapítását megelőző napon az első két alpont hatálya alá tartozott;
- az aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül.

Közgyógyellátásra jogosult az a személy is, akinek esetében a havi rendszeres gyógyító ellátás költsége az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 10 %-át meghaladja (2850,- Ft), feltéve, hogy családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét (28.500,- Ft), egyedül élő esetén 150 %-át (42.750,- Ft) (*normatív közgyógyellátás*).

A 2012. évben hatályos szociális rendelet értelmében közgyógyellátásra való jogosultság volt megállapítható annak a kérelmezőnek, ahol az egy főre jutó havi jövedelem nem haladta meg egyedül élő esetén az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének két és félszeresét (71.250,- Ft), családban élő esetén a másfélszeresét (42.750,- Ft), s a gyógyító ellátás havi költsége meghaladta az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 10%-át (2.850,- Ft) (*„méltányos” közgyógyellátás*).

A *gyógyszerkeret* a rendszeres gyógyszeres szükséglet támogatását szolgáló egyéni gyógyszerkeretből és az akut megbetegedésből eredő gyógyszeres szükséglet támogatását szolgáló eseti keretből tevődik össze. Az egyéni gyógyszerkeret összege a jogosult egyéni havi rendszeres gyógyszerköltsége, de legfeljebb havi 12.000,- Ft lehet. Az eseti keret éves összege 6000,- Ft.

Fenti jogcímenek 2012. évben 1.270 személy részesült közgyógyellátásban. Az alanyi és a normatív jogcímenek megállapított közgyógyellátás az önkormányzatra nem ró pénzügyi terhet, míg a szociális rendelet alapján kiállított közgyógyellátási igazolványok 6.718.338,- Ft-tal terhelték a város költségvetését.

Lakásfenntartási támogatás

A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászoruló háztartások részére a háztartás tagjai által lakott lakás fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadások (villanyáram, víz, gáz, távhő, csatornadíj, szemétszállítás díja, lakbér, albérleti díj, lakáscélú pénzügyi kölcsön, közös költség, tüzelő) viseléséhez nyújtott hozzájárulás.

Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek háztartásában az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 250 %-át (2012-ben 71.250,- Ft), és a háztartás tagjai egyikének sincs vagyona. Az adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személy pedig a szolgáltatás időtartama alatt lakásfenntartási támogatásra jogosult (alanyi lakásfenntartási támogatás).

A normatív lakásfenntartási támogatásra fordított önkormányzati kifizetés összege 2012. évben 8.776.270,- Ft volt, az alanyi lakásfenntartási támogatásra fordított kifizetés pedig 527.770,- Ft.

2012. december 31. napján 1.832 fő részesült lakásfenntartási támogatásban, 1772 fő normatív, 60 fő pedig alanyi jogcímen.

Adósságkezelés

Az adósságkezelési szolgáltatás a szociálisan rászorult személyek részére nyújtott, lakhatást segítő ellátás. Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata a szociálisan hátrányos helyzetben lévők részére adósságkezelési szolgáltatás működtetéséről szóló 27/2003. (VI.19.) önkormányzati rendeletben szabályozta az adósságkezelés feltételeit.

2012. évben adósságcsökkentési támogatás 69 főnek került megállapításra. Az adósságcsökkentés címén nyújtott támogatás vissza nem térítendő szociális támogatásnak minősül, melynek legmagasabb összege az adósság 75%-a, de legfeljebb 300.000,- Ft. A támogatás annak kerülhet megállapításra, akinek jövedelme, s lakásának nagysága nem haladja meg az önkormányzati rendeletben foglaltakat, kezelhető adóssága meghaladja az ötvétezer, de nem haladja meg az ötszázezer forintot és együttműködik az adósságkezelési szolgálattal. A rendelet alkalmazásában adósságnak minősül a lakhatási költségek körébe tartozó közüzemi díjtartozás (vezetékes gáz, áram, távhő, víz-és csatorna, szemétdíj), közös költség hátralék, lakbérhátralék, hitelintézettel kötött lakáscélú kölcsönszerződésből, illetve abból átváltott szabad felhasználású kölcsönszerződésből fennálló hátralék.

Az ellátást 23 esetben kellett megszüntetni, mert az ügyfél nem volt együttműködő a Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermejjóléti Szolgálat Adósságkezelési Szolgálatával, vagyis:

- az adósságkezelési tanácsadást nem vette igénybe, vagy
- az általa vállalt adósságtörlesztés 3 havi részletét nem teljesítette,
- az adósságkezelési szolgáltatás időtartama alatt a lakásfenntartási kiadásokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségének 3 hónapig nem tett eleget,

- a szolgáltatásra való jogosultság megállapításakor, vagy a szolgáltatás tartama alatt valótlan adatokat közölt.

Az adósságcsökkentési támogatás 90 százalékát a központi költségvetés finanszírozza, így önkormányzatot terhelő tételként e jogcímen 1.985.713,- Ft került kifizetésre.

Egyéb ellátások

Egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság igénybevételéhez hatósági bizonyítvány 2012. évben 625 esetben került kiállításra. Egészségügyi szolgáltatás igénybevétele céljából annak a személynek állapítható meg szociális rászorultság, akinek családjában az egy főre jutó havi jövedelem az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 120%-át, egyedül élő esetén 150%-át nem haladja meg, s vagyonnal nem rendelkeznek.

Fűtési támogatás annak a személynek nyújtható, aki lakását kizárólag háztartási tüzelőolajjal fűti. Szombathelyen már csak egy személy részesült 2012. évben ebben a támogatásban, a támogatás éves összege 36.000,- Ft volt.

Baba-mama szoba támogatásra az a szülő jogosult, aki beteg gyermeke kórházi ellátása során a baba-mama szobát igénybe veszi, és családjában az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkor legkisebb összegének kétszeresét, egyedülálló esetén két és félszeresét. Az ellátás 2012. évben 12 esetben került megállapításra, összesen 76.500,- Ft összegben.

Összegzés:

A 2012. évben Szombathely Megyei Jogú Város által teljesített kifizetéseket, ellátás típusa és a finanszírozás forrása szerinti megbontásban az alábbi táblázat tartalmazza.

Ellátás típusa	Önkormányzati rész	Központi támogatás	Összes kifizetés
Időskorúak járadéka	404 784	5 816 151	6 220 935
Rendszeres szociális segély	6 646 456	59 817 695	66 464 151
Foglalkoztatást helyettesítő támogatás	26 756 105	107 024 424	133 780 529
Alanyi és fokozott ápolási díj	18 458 786	55 376 362	73 835 148
Normatív lakásfenntartási támogatás	8 776 270	79 119 130	87 895 400
Alanyi lakásfenntartási támogatás	527 770	4 749 930	5 277 700
Adósságcsökkentési támogatás	1 985 713	17 871 387	19 857 100

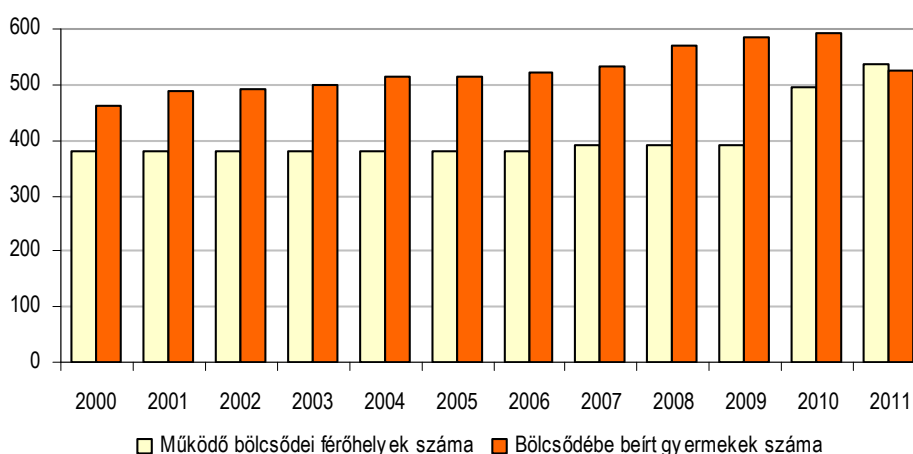
Kiegészítő gyermekvédelmi támogatás		1 730 520	1 730 520
Rendszeres gyvk.		10 880 800	10 880 800
Óvodáztatási támogatás-kérelem		2 900 000	2 900 000
Közlekedési támogatás		1 186 500	1 186 500
Köztemetés	11 723 406		11 723 406
Méltányos közgyógyellátás	6 625 683		6 625 683
Helyi lakásfenntartási támogatás	205 630		205 630
Önkormányzati ápolási díj	7 889 239		7 889 239
Átmeneti segély	10 405 300		10 405 300
Rendkívüli gyvt	7 581 750		7 581 750
Temetési segély	1 861 650		1 861 650
Kamatmentes kölcsön	2 444 730		2 444 730
utalvány (gyógyszer - és tüzelővásárlási)	641 000		641 000
Baba-mama szoba tám.	76 500		76 500
Összesen	112 934 272	346 472 899	459 407 171

2012. évben a Szociális és Családvédelmi Irodán 48.495 db. ügyirat keletkezett. A földszinti ügyfélszolgálaton a Szociális és Családvédelmi Iroda munkatársai 2012. évben 18.498 esetben fogadtak ügyfelet.

Megjegyzendő, hogy az ügyfélszolgálaton dolgozó ügyfélszolgálati ügyintéző kollégák is jelentős számú ügyfelet fogadtak szociális ügyek tekintetében, valamint a fenti adat nem tartalmazza a lakásfenntartási támogatással kapcsolatos ügyfélforgalmat, amely a Polgármesteri Hivatal Lakásirodáján jelentkezik.

Bölcsődei ellátást a városban 7 intézményben biztosítottak 538 férőhellyel az óvodás kort el nem érő gyermekek számára. Az ezredforduló után hat évig nem változott a férőhelyek száma, majd a növekvő igények miatt dinamikus bővülés történt. 2010-re 104-gyel lett több az előző évihez képest, és 2011-re további 9%-kal bővült. A beíratott gyermekek száma 2010-ig 593-ra nőtt, 2011-re azonban 11%-kal csökkent. A férőhelyek növekedésének, illetve a kevesebb beíratott gyermeknek betudhatóan csökkent a zsúfoltság, a száz férőhelyre jutó gyermekek száma egy év alatt 120-ról 98-ra csökkent, ami 3-mal marad el a megyei átlagtól. Győrben száz férőhelyen 139 gyermeket gondoztak. A gyermekek ellátását a megyeszékhelyen 99 szakképzett gondozónő végezte, így az egy gondozónőre jutó gyermekszám 5,3 volt, ami kedvezően változott az egy évvel korábbi 6,4-hez, valamint a vas megyei (5,5) és a győri (5,9) adathoz képest.

A bölcsődei férőhelyek és a beíratott gyermekek számának alakulása

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

1.8.1.4. Közművelődés és kultúra

A modern városfejlődésben rendkívül fontos szerep jut a kultúrának, a kulturális iparnak. A városi lét egyik lényeges ismérve a kultúra markáns jelenléte, a kultúra iránti igény erős volta és a kínálat bősége. Szombathely jövőjét illetően konszenzus van abban a helyi véleményformálók és döntéshozók széles körében, hogy a fejlesztés kulcsfontosságú területe, a város egyik lehetséges kitörési pontja a kultúra; melynek jegyében a városban évtizedek óta kulturális alapú városfejlesztés zajlik.

A kulturális és közművelődési feladat-ellátás a városban jelenleg az alábbi főbb szegmensekre bontható, valamint a következőkben bemutatásra kerülő (és legkésőbb 2013. január 1-től teljes körűen Szombathely Megyei Jogú Város Fenntartásában álló) főbb szervezetek működése révén valósul meg:

I. Előadó-művészet

a. Savaria Szimfonikus Zenekar

- nemzeti minősítésű előadó-művészeti szervezet
- központi költségvetési forrásból támogatásban részesül
- saját társulattal rendelkezik
- tevékenységét szolgáló épület néhány éve került felújításra

b. Weöres Sándor Színház

- Szombathely város első önálló társulattal rendelkező színházának, a Weöres Sándor Színháznak, az átépítésre került Helyőrségi Művelődési Otthon (HEMO) épülete ad helyet. A színház főbb funkcionális egységei és kapacitása: színházterem 280 fh, Márkus Emília terem 120 fh, Stúdió színpad 80 fh, előcsarnok/rendezvényekre 200 fh, étterem és konyha 80 fh/280 adag, éttermi terasz/Átrium 100 fh. A 2011. év januárjában átadott, állandó társulattal működő színház a város életének egyik meghatározó szellemi műhelye, találkozási pontja, mely folyamatos események színtereként szolgál

- kiemelt minősítésű előadó-művészeti szervezet
- központi költségvetési forrásból támogatásban részesül

c. Mesebolt Bábszínház

- kiemelt minősítésű előadó-művészeti szervezet
- központi költségvetési forrásból támogatásban részesül
- saját társulat
- nincs saját épülete, bérleményben elhelyezett intézmény

A Szombathely nagyságú városok közül egyedülálló Szombathely abban a tekintetben, hogy három nemzeti és kiemelt minősítésű előadó-művészeti szervezetet tart fenn.

II. Közgyűjteményi szervezetek

a. Berzsenyi Dániel Megyei és Városi Könyvtár

- 10 éve került átépítésre és felújításra, az ország egyik legnagyobb és legszakszerűbben kezelt gyűjteménye
- 2013. január 1-től kerül városi fenntartásba

b. Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum

- 2013. január 1-től tagintézményeivel együtt városi fenntartásba kerül
- tagintézményei:
  1. ISEUM Savariense Régészeti Műhely és Tárház
  2. Szombathelyi Képtár
  3. Smidt Múzeum
  4. Vasi Skanzen
  5. Járdányi Paulovics István Romkert
  6. Látványtár
- a Múzeum és tagintézményeinek gyűjteménye országos jelentőségű

III. Közművelődés

a. AGORA Szombathelyi Kulturális Központ

1. AGORA - Művelődési és Sport Ház (MSH)
2. AGORA Gyermek Háza
3. AGORA Savaria Filmszínház
4. AGORA Központ (volt Művészetek Háza)

b. Szombathely Megyei Jogú Város által

- feladat-ellátási szerződéssel támogatott szervezetek
  1. Petőfi Telepért Egyesület (2016.)
  2. Gyöngyöshermán-Szentkirályi Polgári Kör (2016.)
  3. Herényi Kulturális és Sport Egyesület (2016.)
  4. Derkovits Városrészért Kiemelkedően Közhasznú Egyesület (2017.)
  5. Zanati Kulturális Egyesület (2018.)
- fenntartott kiemelten közhasznú alapítvány

1. Savaria Történelmi Karnevál Közhasznú Közalapítvány
  - évente támogatott országos jelentőségű rendezvényt szervező civil szervezetek, művészeti együttesek:
    1. Improvizatív Zeneműhely Egyesület (Lamantin Jazz Fesztivál)
    2. Capella Savaria Egyesület
    3. Ferrum Színházi Társulás
    4. Savaria Régi Zene Műhely
    5. Ungaresca Táncegyüttes
  - fenntartott művészeti oktatási intézmények
    1. Bartók Béla Zeneiskola
    2. Művészeti Szakközépiskola

A kulturális intézmények látogatottsága hullámzóan alakult a 2001-2011 közötti időszakban. Míg a mozi látogatások száma drasztikusan emelkedett (harmincszorosára), addig a muzeális intézmények látogatási számába csökkenés következett be, ami a kiállítások kevésbé attraktivitásával indokolható.

Mutatók		2011	2001
Települési könyvtárak	könyvtári egységei	498 408	568 949
	kölcsönzött könyvtári egység	370 045	329 161
Muzeális intézmények látogatóinak a száma		83 500	100 627
Mozi látogatás ezer lakosra		29 387	1053

Forrás: KSH

A kulturális értékteremtés, a művészet szerepe kiemelten fontos a város számára, nemcsak úgy, mint a „hétköznapok kultúrájának” terméke és inspirálója, hanem a település (megkülönböztető) arculatának meghatározójaként is. A helyi intézmények, alkotók és csoportok köre meglehetősen széles.

A helyi szereplők és események száma és színvonala alapján a városban jelentős művészeti ágnak számít a zeneművészet (a klasszikus zenétől a könnyűzenén át a jazzig), a táncművészet (a magas szintű verseny- és társastánc, néptánc mellett a palettáról hiányzik ugyan a balett) a képzőművészet (országosan ismert művészek élnek a városban, illetve számos kiállítás is található az intézményekben).

A helyi művészeti élet összefüggésében hangsúlyos említést érdemel a *művészeti képzés*, mely területen a már működő intézmények, és kurzusok (Bartók Béla Zeneiskola, Paragvári utcai Általános Iskola zenei tagozata, Művészeti Szakközépiskola, alap- és középfokú zenei, képző- és iparművészeti képzés, iskolai néptánc oktatás, táncklubok) mellett hiányzó láncszemek is vannak a városban.

A város sokszínűségének formálásában fontos szerepük van a civil szervezeteknek (számuk 2012. évben: 697, ebből 206 alapítvány, 491 egyesület). Különösen erősek e közösségek egyes peremkerületek arculatának és a helyi közélet alakításában. Néhány városi szintű nagyrendezvény életre hívója és szervezője is e szféra képviselője, de számos egyéb (egyházi, oktatási, művészeti,

helytörténeti, lokálpatrióta, stb.) közösségi jelentőségű kulturális kezdeményezés is említhető pozitív példaként.

A város történelmi múltját gazdag építészeti örökség, néprajzi emlékek őrzik, úgy mint az ISIS szentély, a Romkert, a Székesegyház, a Püspöki Palota, valamint a Falumúzeum, melyek jelentős turisztikai vonzerőt kölcsönöznek a településnek.

1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók tekintetében a regionális közoktatás fejlesztés stratégia prioritása között is szerepel, az együttnevelés, a befogadó oktatási rendszer feltételeinek megteremtése és folyamatos fejlesztése.

E nevelési, oktatási gyakorlat minél szélesebb körű elterjesztése kiemelt jelentőséggel bír, mind a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, mind a sajátos nevelési igényű gyermekek, de a többi gyermek vonatkozásában is.

A figyelmet igénylő csoportokba tartozó, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű gyermekek esélyeit, hátrányos megkülönböztetésüket a társadalmi környezet is alakítja. Ennek megváltoztatásához nem elegendő az intézkedési tervben megcélzott hét esztendő. A megkülönböztetés felszámolását a társadalmi tolerancia erősítésével, az ágazaton kívülről is szükséges támogatni. Egyszerre kell tiszteletben tartani a diszkrimináció tilalmát és elő kell mozdítani az érintett csoportok esélyteremtését, esélyegyenlőségét.

Az oktatáson belül elsődleges a közoktatásban dolgozók szemléletének megváltozása, az alkalmazkodóképesség változásának elősegítése, a pedagógusok módszertani kultúrájának megújítása.

Az intézményvezetőknek különösen nagy gondot kell fordítani a jövőben a fenti szemlélet és a szemlélethez kapcsolódó gyakorlat folytonos alakítására.

1.9. A település gazdasága

1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

Vállalkozások

Szombathelyen az 1990-es évek elején indult vállalkozásalapítási hullám az ezredfordulót követően mérsékelt ütemben folytatódott. Ezzel párhuzamosan csökkent a város határnyitás utáni gazdaságföldrajzi előnye a külföldi működő tőke letelepítésében. Mindezek ellenére a gazdaság szerkezete a 2000-es években tovább modernizálódott, amely magán hordozza a fejlett piacgazdaságok jegyeit.

Szombathelyi székhellyel 2010 végén 14 622 gazdasági szervezetet tartottak nyilván, közülük 13 690, azaz 94%-uk folytatott üzleti tevékenységet. Az állami és önkormányzati feladatokat 93 költségvetési szerv látta el. A megye központjában hagyományosan élénk a civil aktivitás, évről évre gyarapszik a nonprofit szervezetek száma, összesen 836 alapítványt, egyesületet, egyéb nem nyereségérdekeltségű szervezetet regisztráltak a városban, együttesen a gazdasági szervezetek 5,7%-át alkották.

Szombathelyen 2010 december végén a regisztrált vállalkozások 52%-a, 7 153 adott életjelt magáról, azaz nyújtott be adóbevallást, illetőleg teljesített statisztikai adatszolgáltatás. A működő vállalkozások aránya magasabb volt, mint Vas megyében (45%) és országosan (43%), viszont elmaradt a nyugat-dunántúli régió gazdasági központjának számító győritől (54%). Megyei kitekintésben Szombathelyen magas vállalkozási kezdeményezőképeség, miközben Vas lakosságának háromtizede élt a megyeszékhelyen, a működő vállalkozások 42%-át jegyezték itt. Megjegyzendő, hogy 2000 óta valamelyest mérséklődött a vállalkozások Szombathelyre irányuló területi koncentrációja.

A működő vállalkozások száma, 2010

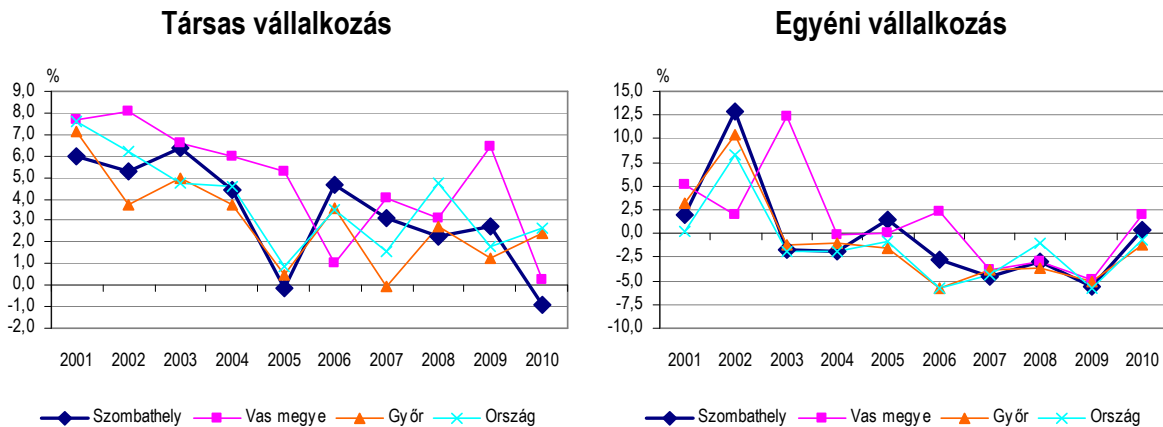
Megnevezés	Összesen	2000 = 100,0	Megoszlás, %	A társas vállalkozások aránya, %	Működő vállalkozás	
					egy km ² - re	ezer lakosra
Szombathely	7 153	112,6	1,0	47,6	73	90
Vas megye	16 860	127,5	2,4	41,5	5	65
Győr	12 378	108,1	1,8	51,3	71	95
Ország összesen	696 680	111,4	100,0	55,3	7	70

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A megyei folyamatokkal egyezően a szervezetek gyarapodása már a gazdasági válság kirobbanása előtt, 2006-ban megtorpant, ettől kezdve számuk lassú ütemben csökkent. Összességében 2000 decembere és 2010 vége között a szervezetek állománya 800-zal nőtt. A bővülés üteme az országoshoz hasonlóan alakult, számottevően elmaradt a megyeitől, viszont magasabb volt, mint Győrben.

Szombathelyen magas a vállalkozás-sűrűség, ennek ellenére elmaradt a nagyobb gazdasági aktivitást mutató győritől. Az ezer lakosra vetített vállalkozások száma még így is jelentősen felülmúlta a Vas megyeit és az országosat. A mutató nagysága Szombathelyen az évtized közepéig emelkedett, majd csökkenésnek indult, nagysága 2006-ban volt a legmagasabb (94), 2000-ben pedig a legalacsonyabb (77).

A működő vállalkozások számának alakulása (előző év = 100,0)

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az évtized végére a vállalkozások gazdálkodási forma szerinti összetétele kiegyenlítetté vált. Ez annak a következménye, hogy 2000 és 2010 között a társas vállalkozások száma 39%-kal gyarapodott, miközben az egyénieké 4,0%-kal apadt. Ennek következtében az egyéni vállalkozások aránya tíz százalékponttal 52%-ra csökkent. Az évtized végén a társaságok ritkábban fordultak elő a vállalkozások között Szombathelyen, mint Győrben vagy országosan, viszont gyakrabban találkozhattunk velük, mint a megyében.

Szombathelyen a legtöbb céget korlátolt felelősségű társaságként jegyezték. Számuk (2 319) egy évtized leforgása alatt nyolctizedével bővült, így az utolsó vizsgált évben a társas vállalkozások héttizedét képviselték. Valamennyi összehasonlításhoz választott területi egységben nagyobb ütemben bővült a kft-k állománya, részesedésük a társaságok között azonban még így is Szombathelyen volt a legmagasabb.

A betéti társaságok száma (985) 2000-hez viszonyítva valamelyest bővült, részesedésük a társas vállalkozások körében a kft-k előretörése nyomán azonban zsugorodott, és az évtized végén a cégek nem egészen háromtizedét képviselték. Előfordulásuk alacsonyabb volt, mint a többi területi egységben. A megyeszékhelyen 2010 végén 16 részvénytársaság működött, öttel kevesebb, mint az ezredfordulón, méretüknél fogva a gazdasági életben és a foglalkoztatásban betöltött szerepük így is meghatározó maradt. Az részvénytársaságok közel kétharmada ugyanis legalább félszáz munkavállalót foglalkoztatott.

Az egyéni vállalkozók 52%-a főfoglalkozásuként végezte tevékenységét, akárcsak Győrben. A nagyobb városokban a vidékhez képest általában jobb az üzleti lehetőségek, ezért gyakrabban találkozhatunk

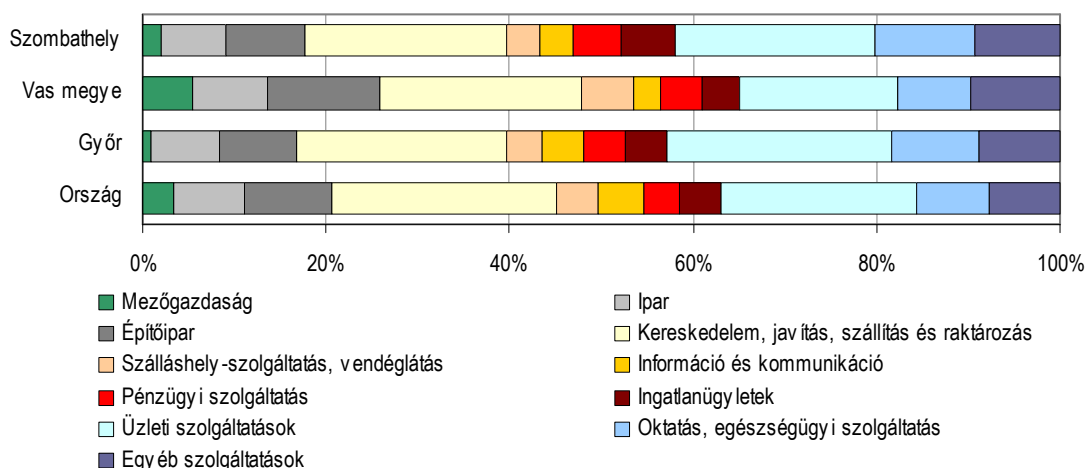
velük. Az egyéniek további 37%-a mellékállásban, a fennmaradó 11%-a pedig nyugellátás folyósítása mellett dolgozott.

A működő vállalkozások erőforrás-állományáról ad némi képet a vállalkozások foglalkoztatottak létszáma alapján felállított piramisa, amely 2010-ben Szombathely esetében is lapos alakzatot mutatott. Mindez a mikroméretű vállalkozások magas hányadával, valamint a kis- és közepes méretű cégek mérsékelt részesedésével jellemezhető. A vállalkozások 96%-a a megyeihez hasonlóan legfeljebb 9 főt foglalkoztatott, Győrhez és az országos átlaghoz viszonyítva azonban nagyobb volt az arányuk. Ezzel párhuzamosan a 10–49 fős, illetve a legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek valamivel ritkábban fordultak elő Szombathelyen (3,1%-uk, illetve 0,8%-uk sorolódott ebbe a méretkategóriába), mint az összehasonlításul szolgáló területi egységekben. A társas vállalkozások között nagyobb méretűekkel gyakrabban találkozhatunk, bár még így is 92%-uk a mikrovállalkozások csoportjába tartozott.

Főtevékenység alapján a szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások dominanciája érvényesült Szombathelyen, akárcsak Győrben. Közülük a legnépesebb csoportot a kereskedelemre, javításra szakosodtak alkották, a vállalkozások 19%-a sorolódott ebbe az ágba. Számuk az ezredforduló óta háromtizedével fogyott, arányuk a vállalkozások között pedig számottevően zsugorodott. A folyamat vélhetően összefügg azzal, hogy Szombathelyen markánsabban érvényesült a bevásárlóközpontok, üzletláncok megtelepedésével együtt járó kisvállalkozásokat kiszorító hatás.

A szolgáltatásokat folytató vállalkozások második legnagyobb csoportját kitevő tudományos és műszaki tevékenységre specializálódottak 16%-os aránya megegyezett az országossal, viszont elmaradt a jobb gazdasági feltételeket kínáló győritől. Az osztrák határ közelsége is közrejátszhat abban, hogy valamivel gyakrabban találkozhatunk ingatlanügyletekkel, oktatással, továbbá adminisztratív jellegű, pénzügyi, egészségügyi és egyéb szolgáltatásokkal foglalkozó szervezetekkel, mint másutt.

A működő vállalkozások számának megoszlása a gazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2010

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

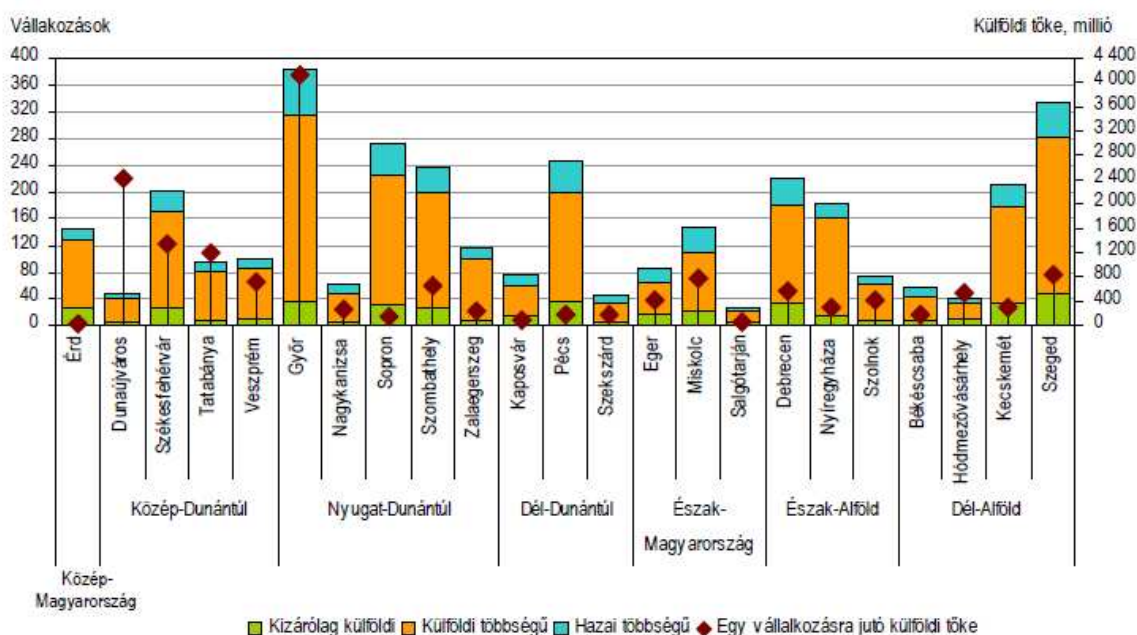
A foglalkoztatottak négytizedének munkát biztosító iparba a vállalkozások csupán 7,1%-a tartozott, kisebb része, mint az összehasonlításhoz választott területi egységekben. Szombathely Győr mellett a Nyugat-Dunántúl fontos ipari központja, az ipari szervezetek 95%-át kitevő feldolgozóipari tevékenységet folytatók központi szerepet töltenek be a gazdasági életben.

Az építőipari vállalkozások száma tíz év leforgása alatt a másfélszeresére bővült, méretstruktúrájuk azonban a nagyobb szervezetek szétaprózódásával egyre inkább a mikrovállalkozások irányába tolódott el. A vállalkozások körében betöltött arányuk megegyezett a győrrrel, de elmaradt a vasi és az országos átlagtól is. A mezőgazdasági tevékenységet végző vállalkozásoknak Győrhez viszonyított kétszer nagyobb részesedése összefügg a város övezetének kedvező agroökológiai adottságával és a többnyire családok által folytatott, nagy hagyománnyal rendelkező dísznövény-kertészeti tevékenységgel.

Külföldi érdekeltségű vállalkozások

Az 1990-es években Szombathely vonzó célpontjává vált a Magyarországra települt külföldi érdekeltségű vállalkozásoknak. A részben vagy teljes egészében nemzetközi tulajdonosok által irányított cégek jelentős munkaerő-igényükkel a foglalkoztatás, az új tevékenységek, technológiák, munkamódszerek meghonosításával pedig a modernizáció meghatározó szereplőivé váltak.

Külföldi érdekeltségű vállalkozások, 2010²⁶

Az ezredforduló után azonban felgyorsult a tőke versenyképesebb, jövedelmezőbb térségekbe történő áramlása. Ennek hatására Szombathelyt az elsők között érte el az évtized közepén az inkább csak az olcsó munkaerőre ide települt, a helyi gazdaságba kevésbé beágyazódott cégek leépítési hulláma. A

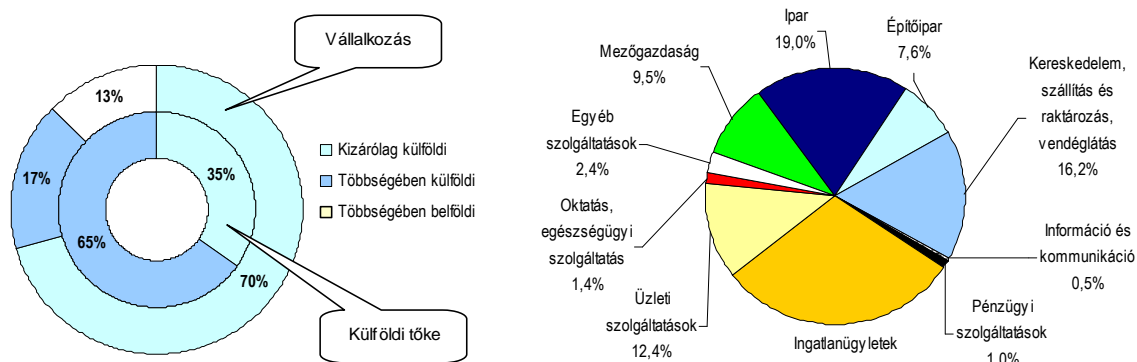
²⁶ Megyei Jogú Városok, Központi Statisztikai Hivatal, 2012, 21. o.

2008 második felében bekövetkezett recesszió újabb lökést adott a gyárbezárásoknak, amelyek munkavállalók százait érintették. Termelőkapacitásaikat ezt követően csak a régebb óta itt működő, magas hozzáadott értékű termékeket gyártó, biztos felvevőpiacokkal rendelkező vállalkozások bővítették. A külföldi tőke szerepe a város gazdasági életében azonban még így is jelentős maradt. Szombathelyen 2010-ben minden harmadik-negyedik verseny-szférában, teljes munkaidőben alkalmazásban álló olyan vállalkozásban dolgozott, amelyben volt nemzetközi tőke.

Szombathely a megyébe érkezett külföldi tőke fontos fogadóbázisa. 2010-ben a Vasban nyilvántartott nemzetközi tőkével rendelkező vállalkozások háromtizedét, szám szerint 210-et itt jegyezték be, együttes külföldi tőkéjük mintegy 129 milliárd Ft-ot tett ki, amelyből csaknem kizárólagosan részesedtek a nemzetközi üzleti szereplők. Mindez összességében azt jelentette, hogy a megyeszékhely vonzotta a megyébe érkezett külföldi tőke 43%-át. A cégek héttizede kizárólag külföldi szereplők irányítása alatt állt, a külföldi tőke kétharmada viszont a vegyesvállalatokba, azon belül is döntően a többségében külföldiek által irányítottakba koncentrált. Egy vállalkozásra átlagosan 613 millió Ft külföldi tőke jutott, ami 43%-kal volt magasabb, mint a megyei átlag.

A szombathelyi székhelyű külföldi érdekeltségű vállalkozások számának, külföldi tőkéjének megoszlása, és a gazdasági ágazatok szerinti összetételük 2010-ben

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A szombathelyi székhelyű, részben vagy egészben nemzetközi tulajdonban lévő vállalkozások mindössze egyötöde működött az iparban, ugyanakkor e magas erőforrás igényű tevékenységek miatt a külföldi tőke 94%-át vonzották. A legtöbb tőkét allokáló és a legnagyobb árbevételű vállalkozások a feldolgozóiparban, azon belül is a közúti járműalkatrész, a villamos berendezés, a textil és a ruházati termék gyártása ágazatokban tevékenykedtek. A társaságok közel kétharmadát alapították szolgáltatások nyújtására, azon belül is minden másodikat ingatlanügyletek lebonyolítására.

1.9.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Szombathely közvetlen gazdasági kisugárzása elsősorban a megyén belül érzékelhető, itt is inkább a város 25 km-es vonzáskörzetében. A vasi megyeszékhely elsősorban ipari és kereskedelmi központ, de a határ menti fekvés és a közlekedési csomópont miatt fontos logisztikai centrum egyben. A város külterülete a nyugati városrészt leszámítva kedvező feltételeket nyújt a szántóföldi növénytermesztés és a kertészeti tevékenység számára. A teljesítmény és a foglalkoztatás alapján a gazdaság húzóágazata

a gépipar, azon belül is a közúti járműalkatrészek gyártása és a villamos berendezések előállítás. Mellette fontos szerepet tölt be a nagy- és kiskereskedelem, elsősorban a nemzetközi üzletláncok letelepedése következtében.

Mezőgazdaság

A város övezetében kedvezőek a gazdálkodás feltételei, a mezőgazdasági tevékenység súlya a többi szektorhoz viszonyítva azonban összességében csekély. A 2010. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás szerint Szombathelyen 927 gazdaság létezett, 593-mal kevesebb, mint tíz évvel korábban. Számuk egy évtized alatt négytizedével apadt. A mezőgazdasági tevékenység elsősorban a 45 gazdasági szervezetbe összpontosult. Számuk 2000-hez képest 3-mal csökkent. A gazdasági ág legjelentősebb helyi szereplői között megemlíthető egy erdőgazdálkodási profilú állami tulajdonban lévő részvénytársaság, egy kertészeti és parképítő kft. két mezőgazdasági alaptevékenységet folytató kft, illetőleg szövetkezet, továbbá egy baromfityénysztéssel foglalkozó gazdasági társaság.

A gazdaságok 95%-a (882) egyéni gazdaság volt, azaz olyan magánszemély, (vállalkozói és őstermelői igazolványtól függetlenül) aki mezőgazdasági termeléssel, vagy mezőgazdasági szolgáltatások nyújtásával foglalkozott.²⁷ Előfordulásuk a gazdálkodók között valamivel alacsonyabb volt, mint a megyében.

Az egyéni gazdaságok döntően más megélhetési forrás mellett folytatták tevékenységüket, hivatásszerűen csupán 35-en gazdálkodtak. Ezekben a gazdaságokban összesen 1 773 fő végzett több, kevesebb mezőgazdasági munkát, túlnyomórészt családtagok segédkeztek a feladatok elvégzésében. A gazdálkodásban részt vevők létszáma tíz év alatt 7,3%-kal mérséklődött.

A mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek 2010-ben összesen 801 hektáron, az egyéni gazdaságok pedig 179 hektáron gazdálkodtak. Átlagosan egy szervezet 1 417 hektárt, egy egyéni gazdaság pedig 4,7 hektárt művelt. A szervezetek és az egyéni gazdaságok döntően saját tulajdonú földjeiken gazdálkodtak, a bérlemények aránya elenyésző volt.

A 9 752 hektár kiterjedésű Szombathelynek mintegy háromtizede belterület, a többi döntően mezőgazdasági hasznosítás alatt áll. A gazdasági szervezetek által gondozott földek elhelyezkedése túlnyúlik a város közigazgatási határán. Az egyéni gazdaságok többnyire lakóhelyükön gazdálkodnak, éppen ezért a földterület művelési ágak szerinti összetételéről adataik pontosabb képet adnak. A földek kétharmada szántóként hasznosult, valamivel több mint egyötöde pedig erdő volt. Utóbbiak a város nyugati, lankásabb részén helyezkednek el. Számottevő gyümölcsös és szőlő nincs a városhatáron

---

²⁷ Az általános mezőgazdasági összeírás szerint az agrártevékenységet végző gazdasági szervezetek mellett gazdaságnak minősültek azok a mezőgazdasági termeléssel, illetőleg mezőgazdasági szolgáltatás nyújtásával foglalkozó egyéni gazdaságok (ide értve az egyéni vállalkozókat is), akik 2000-ben március 31-én, 2010-ben pedig június 1-jén elérték a következő küszöbértékeket: Legalább 1 500 m² termőterületet, vagy külön-külön 500 m² gyümölcsös és szőlőterületet, vagy 100 m² járható üvegházat, fóliasátozt, vagy 50 m² gombatermesztésre használt földterületet használtak, illetőleg egy nagyobb élőállatot, vagy 50 baromfit, külön-külön 25 házinnyulat, prémes állatot, vágógalamot, vagy 5 méhcsaládot tartottak.

belül. A szántóföldek minősége összességében kedvező, átlagos aranykorona értékük eléri a 29-et hektáronként, így megfelelő gabonafélék, ipari kultúrák termesztésére.

Az egyéni gazdaságok használatában lévő földterület megoszlása művelési ágak szerint

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A legjobb minőségű ún. csernozjom talajok a város keleti és déli területein találhatóak, ahol lapos a táj. Szombathely északi részén az agyagosabb földeken inkább dísznövények, faiskolai csemeték szaporítása és nevelése folyik. Herényben és Kámonban nagy hagyománya van a többnyire üvegházakban és fóliasátrakban folytatott virágkertészeti tevékenységnek. Számos kertészeti áruda található itt.

A gazdaságok főbb állatállománya Szombathelyen, 2010. június 1.

Megnevezés	Összesen	Ebből: egyéni gazdaságokban lévő	2000 = 100,0	Részesedés a Vas megyeiből, %
Szarvasmarha	1 700	375	30,9	6,2
Ebből: tehén	683	119	29,4	5,3
Sertés	2 989	2 978	168,9	7,3
Ebből: anyakoca	199	197	134,5	7,7
Juh	1 113	383	1 294,2	23,0
Tyúkféle	85 674	49 674	113,6	5,4

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az ezredforduló után az állattenyésztés, azon belül is a korábban vezető szarvasmarha-tenyésztés sokat veszített szerepéből, elsősorban a helyi feldolgozóüzem bezárása miatt. A 2010. évi adatok szerint az ezredforduló óta a sertés-, a tyúk- és a kis volumenű juhállomány kivételével a gazdálkodók által gondozott főbb haszonállat-fajok létszáma csökkent Szombathelyen.

Ipar

Szombathely gazdaságában hagyományosan fontos szerepet tölt be az ipar, azon belül is a feldolgozóipar. Megtartotta a jelentőségét a jövedelemtermelésben és a foglalkoztatásban, pedig 1990 után gyökeresen megváltozott a szerkezete. Az ipari termelésben az 1980-as évek végéig az élelmiszeripar és a könnyűipar volt a meghatározó terület. Előbbi vezető szerepét alapvetően a

sikertelen magánosítás és a piac liberalizációja következtében veszítette el, utóbbi pedig a kelet-közép-európai piacok összeomlása és a távol-keleti olcsó termékek beáramlása miatt. Az 1990-es évek közepétől a falemezgyártás mellett a gépipar, azon belül is a közúti jármű-, és a villamos berendezés gyártáshoz kapcsolódó tevékenységek törtek előre a tőkebefektetések és a zöldmezős beruházások eredményeképpen.

Szombathelyen 2010 végén 505 vállalkozás végzett ipari tevékenységet. Számuk az elmúlt évtized közepéig gyarapodott, majd csökkenésnek indult, így 2010 végén ötödével kevesebb működött, mint az ezredfordulón. Az értéktelermelésben és a foglalkoztatásban betöltött jelentőségük ellenére Szombathelyen meglehetősen csekély az ipari vállalkozások előfordulása. 2010 végén a működő szervezetek 7,1%-át képviselték, ami alacsonyabb volt, mint az összehasonlításul választott területi egységekben.

Működő vállalkozások az iparban, 2010

Magnevezés	Vállalkozások száma összesen	2000 = 100,0	Az összes vállalkozás közül a(z)			Tízezer lakosra jutó vállalkozás
			társas formában bejegyzettek	legalább 50 fő foglalkoztatók	egy milliárd Ft-nál nagyobb árbevételű elérők	
Szombathely	505	81,5	66,9	4,8	3,2	64
Vas megye	1 380	89,9	60,1	5,9	3,6	59
Győr	906	79,2	65,8	6,6	6,5	69
Ország összesen	54 455	77,9	66,4	4,2	3,5	55

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Szombathelyi székhellyel rendelkezett 2010 végén a Vas megyében működő ipari vállalkozások 37%-a, és az országban tevékenykedők 0,9%-a. A városban a megyei és az országos helyzethez viszonyítva magas a vállalkozássűrűség, minden száz négyzetkilométerre 518 ipari tevékenységet folytató szervezet jutott, akárcsak Győrben. A vállalkozás-intenzitás ugyanakkor valamivel alacsonyabb aktivitásról tanúskodott Szombathelyen, mint a Nyugat-Dunántúl gazdasági központjában.

Szombathelyen az ipari szervezetek között gyakrabban találkozhatunk nagyobb létszámú vállalkozásokkal, mint a gazdaság egészében. 2010-ben az ipari vállalkozások 14%-a tevékenykedett legalább tíz munkavállalóval, miközben a teljes állományban arányuk mindössze 3,8%-ot tett ki. Amíg az összes szervezet között csupán minden 143-adik tartozott a legalább 50 fővel rendelkezők csoportjába, addig az ipari vállalkozások esetében minden huszadik sorolódott a közepes- és nagyméretűek kategóriájába.

Szombathelyen 2010-ben az ipari vállalkozások háromtizedének haladta meg az értékesítésből származó árbevétele a 20 millió Ft-ot, ami a megyeinél valamivel kedvezőbb értékesítési lehetőségekről árulkodott. A Vasban működő egymilliárd Ft feletti árbevételű elérő 14 vállalkozás közül 6-nak volt

Szombathelyen a központja. A legnagyobb árbevételt produkáló cégek feldolgozóipari tevékenységet végeztek, többségük multinacionális járműipari cég magyarországi vállalkozása volt. Mindezek ellenére elmondható, hogy a jellegéből adódóan az ipar szolgáltatási profilú területein, így az energiaiparban és a víz- és hulladékgazdálkodásban összességében gyakrabban fordultak elő magas árbevételt elkönyvelő vállalkozások, mint a feldolgozóiparban.

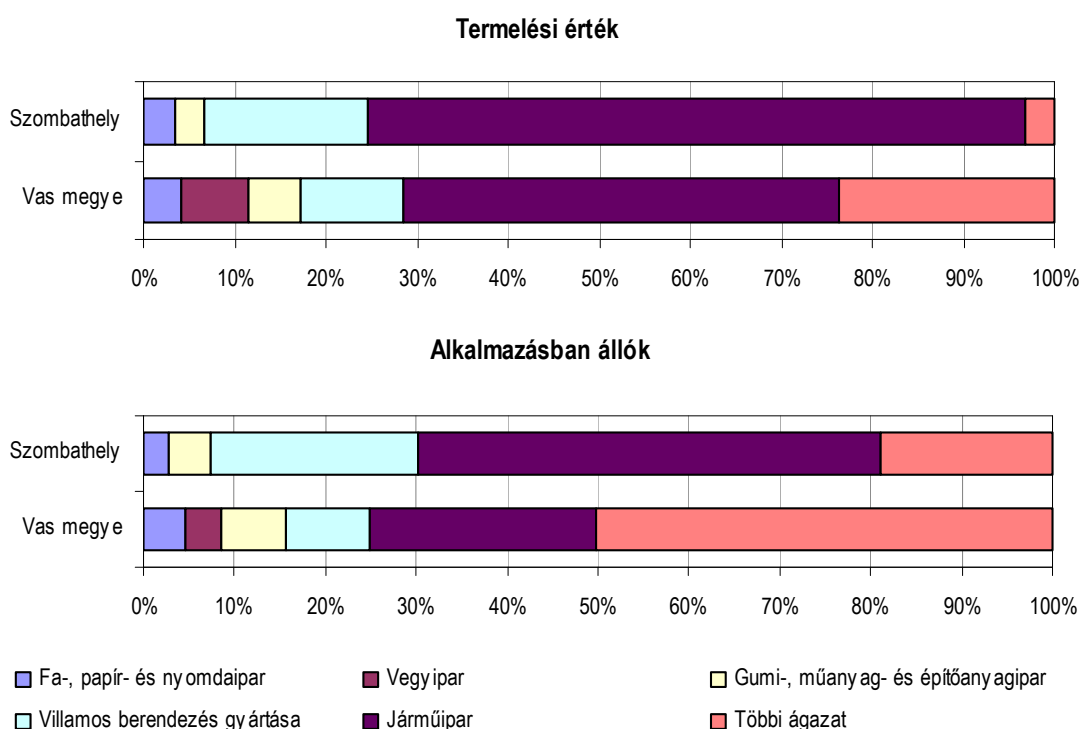
A megyeszékhelyen 2010 végén az ipari vállalkozások 95%-a feldolgozóipari tevékenységet folytatott, ezek gyakrabban fordultak elő, mint Vas megyében. Az energiaiparban 4,2%-uk működött, bányászatra mindössze 0,8%-uk szakosodott. A feldolgozóipari szervezetek között az egyéb tevékenységet végzők fordultak elő a legnagyobb arányban, minden harmadik tartozott ebbe az összevont ágazatcsoportba, miközben a megyében minden negyedik. Fa-, papír- és nyomdaipari feladatokat 16%-uk végzett, textil- és bőripari munkát pedig 15%-uk folytatott. Előbbiekkel valamivel ritkábban, utóbbiakkal viszont gyakrabban találkozhatunk Szombathelyen, mint a megyében. A negyedik legtöbb szervezetet tömörítő fémfeldolgozásban a feldolgozóipari szervezetek 13%-a működött, részesedésük nagysága azonban elmaradt a vasitól. A gumi-, műanyag- és építőanyag-ipari vállalkozások 7,1%-os hányada, továbbá az élelmiszeripariak 5,2%-os részesedése szintén alacsonyabb volt, mint a megyében. A többi feldolgozóipari ágazatba külön-külön a vállalkozások kevesebb, mint 5%-a tartozott. A termelésben és a foglalkoztatásban meghatározó szereppel bíró villamos berendezés gyártása területén például a vállalkozások mindössze 2,9%-a, a járműiparban pedig 1,5%-a tevékenykedett.

A megyében folyó ipari tevékenység jelentős része összpontosul Szombathelyen. A Vasban 2010 végén működő, legalább félszáz főt foglalkoztató ipari vállalkozások háromtizedének volt itt a székhelye. A közepes- és nagyméretű cégek 2011-ben együttesen 386 milliárd Ft-os termelése a hasonló méretű Vasi székhelyű társaságok együttes teljesítményének 58%-át tette ki. Ez az arány magasabb volt, mint a város megye lakónépességéből való részesedése. Az egy lakosra vetített termelés nagysága Szombathelyen 88%-kal múlta felül a vasi értéket.

Az ipari termékek és szolgáltatások felvevő piacai döntően külföldön találhatóak, mivel a termelésben meghatározó cégek kizárólag vagy többségben külföldi tulajdonban vannak. Az értékesítés árbevételének (383 milliárd Ft) mindössze egytizede származott hazai vevőktől. Az energiaipar szervezetei kizárólag belföldi fogyasztók számára értékesítettek, a feldolgozóipari vállalkozások viszont 92%-ban exportra termeltek. Összehasonlításképpen a gazdasági ágban tartozó megyei székhelyű vállalkozások árbevételének 81%-a folyt be külföldi vevőktől.

Az ipari tevékenység Szombathelyen akárcsak a megyében a feldolgozóipari szervezetekbe koncentrált. A kibocsátás és a foglalkoztatás szempontjából legfontosabb terület a gépipar, ahol meghatározó a külföldi tőke jelenléte. A 11 legnagyobb vállalkozás közül 6-ot kizárólag külföldi tulajdonosok üzemeltettek. A városban a gépipari szervezetek állították elő a feldolgozóipari kibocsátás 91%-át, (384 milliárd Ft-ot), miközben a megyében ennél kisebb hányadát, mintegy kétharmadát hozták létre. A termelékenység kimagasló volt a gépiparban, az egy alkalmazásban állóra jutó termelési érték 2011-ben (51 millió Ft) 19%-kal haladta meg a feldolgozóipari átlagot. A megyeszékhely gazdasági életének meghatározó vállalatai (Luk Savaria Kft., Epcos Kft. Delphi Hungária Kft., BPW Hungária Kft.) itt tevékenykednek.

A termelés és az alkalmazásban állók megoszlása a feldolgozóiparban, 2011*

* A 49 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A gépipar teljesítményének nagyobbik hányadát közúti járműalkatrészek gyártásával foglalkozó, kisebb részét villamos berendezések előállításával foglalkozó cégek biztosították. A tevékenység erőteljesen exportorientált, a vállalkozások bevételének 95%-a nemzetközi vevőktől származott.

A termelési érték alapján felállított sorrendben a feldolgozóipar második legfontosabb területének a fa-, papír- és nyomdaipar, harmadiknak pedig a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar tekinthető, együttes kibocsátásuk, azonban külön-külön így is 5% alatt maradt. A textil- és bőripar Szombathely iparának tradicionális, ugyanakkor a nemzetközi piaci hatásoknak leginkább kiszolgáltatott területe. Az olcsó és nagy volumenű import, a gyártási költségek folyamatos emelkedése és a magas bér munka-hányad miatt a helyi gazdaságban betöltött szerepe fokozatosan zsugorodik. A feldolgozóiparban itt a legalacsonyabb a bérszínvonal és a termelékenység. Jelentősége elsősorban a foglalkoztatásban maradt meg, a magas élők munkai-gény miatt. A piacgazdaságra történő átállás legnagyobb vesztese az élelmiszeripar lett. E tevékenységet a megyeszékhelyen ma már csak elsősorban a helyi lakosság mindennapi igényét kiszolgáló sütőipari vállalkozások testesítik meg.

A befektetni szándékozó ipari és kereskedelmi egységek számára jelenleg alapvetően Szombathely keleti övezetében, a várost keletről elkerülő főközlekedési utak által határolt, együttesen 185 hektáron elhelyezkedő terület nyújt lehetőséget, amely 1997-ben nyerte el az ipari park címet. Az említett terület 94%-a, 174 hektár volt eredetileg hasznosítható, amiből azonban 143 hektár beépült. Jelenleg így már csak 31 hektár szabad terület áll gazdasági tevékenységet folytatni szándékozó vállalkozások rendelkezésre ipari munkahelyteremtő beruházás céljára. Ez a terület nyilvánvalóan nem elegendő

nagyságú a Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ keretében tervezett, több ezer új ipari munkahely megteremtését eredményező fejlesztések megvalósítására.

Mintegy 170 kisebb nagyobb vállalkozásnak van itt székhelye, illetve telephelye. A szervezetek mérete széles skálán mozog, mikro-vállalkozások mellett egyenként ezernél is több munkavállalót foglalkoztató üzemekkel is találkozhatunk.

Építőipar

A tulajdonosváltás és a szervezeti struktúra átalakulása az 1990-es években érzékenyen érintette a megyeszékhely építőipari vállalkozásait. A korábbi nagyméretű állami és szövetkezeti tulajdonban lévő cégek kisebb egységekre bomlottak, specializálódtak, ezzel együtt erőteljesen mérséklődött a helyi gazdaságban betöltött szerepük. A nagy lakótelep-építések lezárása, a lakópark-építések mérséklődése, a beruházási aktivitás lanyhulása, a megrendelésekért folytatott erőteljes verseny nehéz helyzetbe hozta az elaprózódott erőforrás-állománnyal rendelkező építőipari vállalkozásokat, sok közülük felhagyott a tevékenység folytatásával.

Szombathelyen 2010 végén 626 építőipari vállalkozás működött. Számuk a Vas megyében tevékenykedők háromtizedét, a magyarországiaknak pedig a 0,9%-át tette ki. A vállalkozás-sűrűség az építőiparban magasabb volt, mint a megyében, sőt meghaladta az országos szintet és a győri mutató nagyságát is. A vállalkozási aktivitás átlagosnak tekinthető. A tízezer lakosra jutó vállalkozások száma hasonlóan alakult, mint Vas megyében és Győrben. Szombathelyen 2010 végén a vállalkozások 8,8%-a foglalkozott építőipari tevékenységgel, 2 százalékponttal nagyobb hányada, mint egy évtizeddel korábban. A Részesedésük nagysága megegyezett a győrrivel, ugyanakkor ritkábban fordultak elő itt, mint a megyében és országosan.

Az ezredforduló után a szombathelyi építőipari vállalkozások állománya néhány év kivételével gyarapodott. Az évtized végén 46%-kal több működött a városban, mint az ezredfordulón. Az ipari vállalkozások körében megfigyelhető folyamatokkal szemben az építőiparban a 2000-es években zsugorodott a társas formában működők előfordulása, ami a szervezetek aprózódásának a következménye. Az időszak elején 47%-uk tevékenykedett társasági formában, az évtized végén azonban már csak 43%-uk. A cégek aránya az építőipar vállalkozások körében alacsonyabb volt, mint Győrben.

Működő vállalkozások az építőiparban, 2010

Megnevezés	Vállalkozások száma összesen	2000 = 100,0	Az összes vállalkozás közül a(z)			Tízezer lakosra jutó vállalkozás
			társasok	legalább 10 főt foglalkoztatók	20 millió Ft-nál nagyobb árbevételű elérők	
Szombathely	626	145,9	42,7	5,6	18,4	79
Vas megye	2 052	171,4	30,2	3,3	12,8	80
Győr	1 065	114,3	47,1	5,8	21,2	81
Ország összesen	66 033	121,3	51,2	5,3	20,3	67

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az építőipari vállalkozások között a mikroszervezetek a dominánsak. Szombathelyen 2010 végén 94%-uk legfeljebb tíz főt foglalkoztatott. A termelésben és a foglalkoztatásban összességében két közepes méretű vállalkozás szerepe a meghatározó. Nagyméretű, azaz 250 munkavállalónál többet foglalkoztató építőipari vállalkozás nem létezett a megyeszékhelyen. A külföldi tőke szerepe a szombathelyi építőiparban meglehetősen szerény, a befektetők mindössze 16 szervezetben szereztek 131 millió Ft tulajdonrészt.

2010-ben a szombathelyi építőipari vállalkozások négyötöde legfeljebb 20 millió Ft árbevételűt ért el. További 16%-uk is legfeljebb 300 millió Ft értékű munkát, illetőleg szolgáltatást számlázott ki az év folyamán. Ennél nagyobb értékű feladatokat a vállalkozások csupán 2,1%-a kapott. A megyeszékhelyen az átlagosnál jobb piaci helyzetet jelzi, hogy gyakrabban fordultak elő 20 millió Ft-nál nagyobb árbevételű elkönnyelők vállalkozások, mint Vasban.

Szombathelyen az építőipari vállalkozások főtevékenység szerinti összetétele a megyeihez hasonló struktúrát mutatott. Háromnegyedük szaképítési feladatok ellátására specializálódott, közülük minden negyedik villanyszerelési, minden ötödik épületgépészeti, és ugyancsak minden ötödik festési munkát vagy üvegezést vállalt. A vállalkozások további egyötöde épületek építésére szakosodott, fennmaradó 6%-át pedig egyéb építmények, ezen belül is elsősorban közműves létesítmények kialakítására alapították.

Az építőipari szervezetek kibocsátása meglehetősen ingadozó mivel a megrendelések erőteljes hullámozást mutatnak. A teljesítmény a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások csoportjában közvetve vizsgálható. Ez alapján megállapítható, hogy a megyében működő közepes- és nagyméretű szervezetek által létrehozott termelési érték 18%-a köthető a szombathelyi vállalkozások tevékenységéhez.

Turizmus

Szombathely idegenforgalmi jelentősége a gazdasági és társadalmi erőfölény mellett elhalványul, hiszen a megye attrakcióit a gyógyturizmus jelenti, mely más városokban (Bük, Sárvár) nyújt lehetőségeket. A hely természeti adottságokban, műemléki látnivalókban, kulturális és népművészeti

értékekben bővelkedik, forgalmát mégis az egy-két napos kirándulások, a bevásárló-, valamint a kulturális és sporteseményekhez kötődő rendezvényturizmus jellemzik.

Az ide látogatókat 2011-ben 24 kereskedelmi és 42 egyéb (2009-ig megnevezése: magán-) szálláshely mintegy 2 700 férőhellyel fogadta, mely a Vas megyei kapacitás 13%-át jelentette. A kereskedelmi szálláshelyek közül nyolc szálloda, s hat panzió 586, valamint 206 férőhellyel várta vendégeit. Legnagyobb fogadóképességgel a közösségi szálláshelyek rendelkeztek, a nyolc egységben 1 250 fő elszállásolására volt lehetőség. Továbbá egy kemping és egy üdülőház színesítette a város szálláskínálatát, előbbi kétszáz, utóbbi százötven turistáról gondoskodhatott.

Főbb turisztikai mutatók, 2011

Megnevezés	Szombathely		Vas megye		Ország		Győr	
	kereske- delmi	egyéb	kereske- delmi	egyéb	kereske- delmi	egyéb	kereske- delmi	egyéb
	szálláshelyek							
1000 lakosra jutó férőhelyek száma	30	4	56	28	34	22	22	2
Férőhelyek számának változása %, 2000. év = 100,0	88,9	196,2	120,3	131,4	108,9	101,1	75,0	140,6
Vendégek számának változása %, 2000 = 100,0	96,7	49,4	203,5	115,2	135,0	140,5	148,1	147,4
Vendégéjszakák számának változása %, 2000 = 100,0	91,9	18,7	169,3	73,2	112,2	84,4	99,5	26,5
Külföldi vendégek aránya, %	26,2	5,6	48,4	41,9	47,6	28,0	55,3	70,6
Külföldi vendégéjszakák aránya, %	31,3	7,8	54,0	51,6	50,5	34,8	51,8	58,1
Átlagos tartózkodási idő, éjszaka	2,0	2,8	3,2	3,8	2,6	3,7	2,1	1,8
Ezen belül: külföldi	2,4	4,0	3,6	4,7	2,7	4,6	2,0	1,5

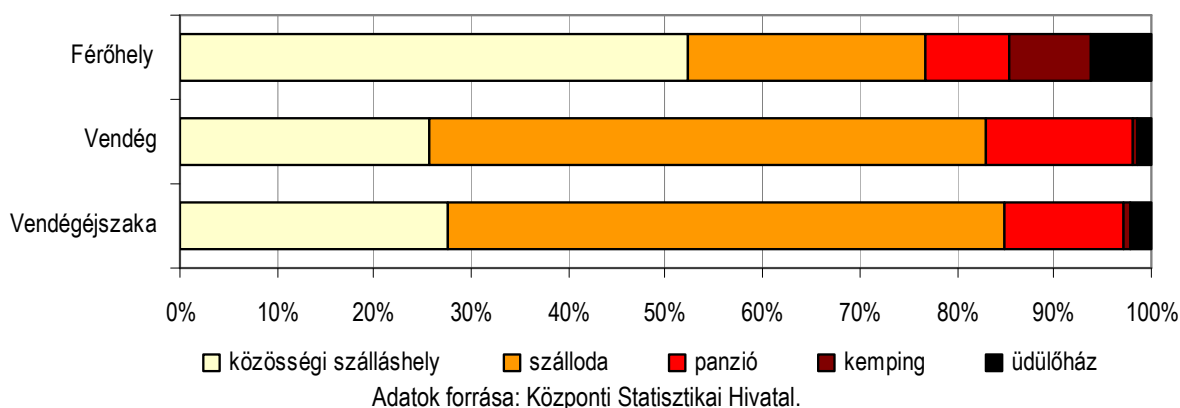
Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A kereskedelmi szállások népességarányos férőhelyszáma (30) elmaradt a megyei (56) és az országos (34) átlagtól, a győrinél azonban (8-cal) kedvezőbb. (A két megyeszékhelyen az alacsony mutatóérték a magas népességkoncentrációból is adódik.) A magas vasi arányszám a már említett gyógyüdülők helyek kapacitásának köszönhető. A két megyeszékhelyen hasonlóan hiányoznak a magasabb színvonalú szálláshelyek, így nem rendelkeznek ötcillagos szállodával, mely a palettát bővítve minőségi fejlesztési igényt támaszt a településekkel szemben, ugyanis napjainkban a turisták választása egyre inkább e magas elvárásoknak megfelelő hotelekre esik. Szombathelyet viszont a győrinél nagyobb fokú ellátottság jellemzi, mely mindenképp pozitívumnak ítélnélhető.

Az ezredforduló óta eltelt időszakban a szombathelyi kereskedelmi szálláshelyek kapacitása hullámzóan alakult, összességében több mint tizedével csökkent, miközben megyei szinten ötödével, országosan pedig 8,9%-kal nőtt a fogadóképesség. Győrött szintén visszaesés következett be, mértéke a szombathelyinél jóval nagyobb, egynegyedes volt.

A férőhelyek csökkenése ellenére kedvező, hogy a szállodák kapacitása tizedével bővült tizenegy év alatt, s az időszak végén kétszer annyi egység működött mint korábban. Közülük három négycsillagos, 2–2 két-, illetve egycsillagos, s egy kategória megjelölés nélküli volt. Hátrányos folyamatként értékelhető ugyanakkor, hogy korábban a kapacitás háromötöde a magasabb színvonalú szolgáltatásokat nyújtó szálloda típusú egységekben (szállodákban, panziókban) összpontosult, 2011-ben viszont a közösségi szálláshelyek kerültek előtérbe 52%-os részesedéssel, s a panziók szerepköre számottevően csökkent.

A férőhelyek, a vendégek és a vendégéjszakák számának megoszlása szállástípus szerint, 2011

2011-ben Szombathely kereskedelmi szálláshelyeit 41 és félezer vendég több mint 82 ezer éjszakára kereste fel, mely a megyébe látogatók egytizedét (azaz a kapacitásnál kisebb szeletet) jelentette. Az eltöltött éjszakák száma alapján ez az arány kisebb, 6,0%, mely a turisták rövidebb időtöltésére utal. Egy vendég átlagosan 2,0 éjszakára, míg a megyében 3,2, országosan 2,6, s Győrben is valamelyest hosszabb időre, 2,1 napra foglalt szállást. Utóbbi városban a belföldiek, a többi területen viszont a külföldiek időztek huzamosabban. Szombathelyen egy külföldi a belföldinél fél nappal tovább, átlagosan 2,4 éjszakára maradt szállásán.

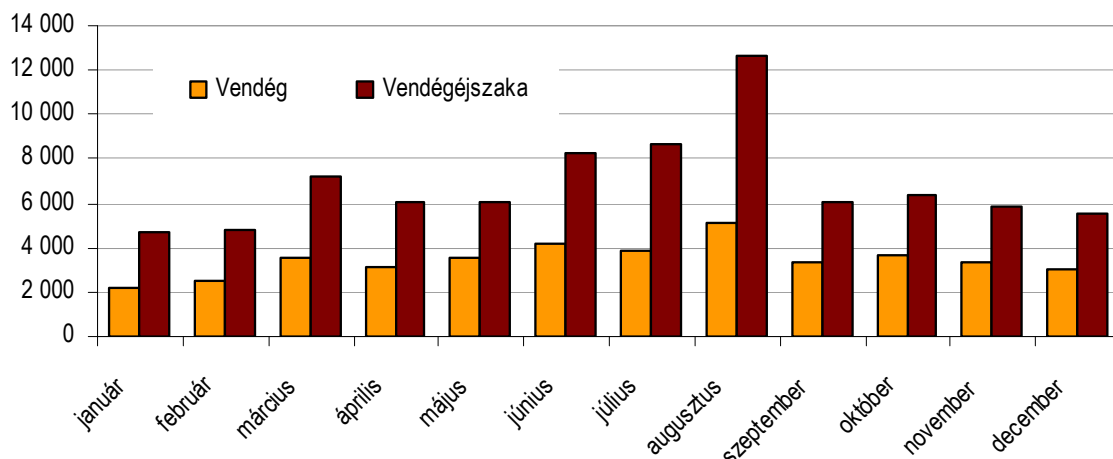
A szállástípusok szerinti forgalom jól szemlélteti a szállodák népszerűségét. A turisták választása jórészt (57%) valamely hotelre, azon belül is döntően (mintegy kétharmaduké) négycsillagos egységre esett. A közösségi szálláshelyek szintén kedveltek, a vendégek negyede vette őket igénybe. A városba látogatók 15%-a panzióban szállt meg. A vendégéjszakák alapján a szállodák súlya azonos a vendégek megoszlásával, a közösségi szálláshelyeké nagyobb, ezzel szemben a panzióké kisebb annál. Az üdülőház és a kemping forgalma elenyésző, utóbbi nem éri el előbbi negyedét sem.

A kapacitáshoz hasonlóan a forgalmi adatok is kedvezőtlenül alakultak a városban. Az ezredfordulóhoz mérten a vendégkör 3,3%-kal szűkült, a foglalások pedig 8,1%-kal csökkentek. Míg az időszak első felében egyértelműen forgalomélénkülés, 2006-tól lanyhulás tapasztalható. Ezalatt a megyébe látogatók száma duplájára nőtt. Országosan több mint harmadával, Győrött pedig csaknem másfélszeresére emelkedett a turisták száma. Az eltöltött éjszakák száma alapján az összehasonlítás alapjául szolgáló területi egységek közül csupán utóbbi városban nem történt fellendülés. Az igények formálódása a szállodai forgalombővülésben megnyilvánul, hiszen közel kétötödével többen, háromötödével több napra szálltak meg, mint tizenegy évvel korábban.

Szombathelyen a hazai turizmus dominál, a vendégkör közel háromnegyedét, s az eltöltött éjszakák héttizedét adta. Ezzel szemben a megyét felkeresők csaknem felét, sőt foglalásaik 54%-át a külföldiek tették ki. Ezek az arányok országosan is hasonlóak, Győrött pedig a turisták számában is túlsúlyl bírnak a külföldi állampolgárok.

A havi statisztikák szerint a város idegenforgalma éves szinten viszonylag kiegyenlített. Az éjszakák száma alapján a forgalom az elő-, fő- és utóidény között 15–36–15%-os arányban oszlott meg, a fennmaradó 34% pedig idényen kívül realizálódott. A város a nyári hónapokban, azon belül is augusztusban a leglátogatottabb (15%), mely kétség kívül a Savaria Történelmi Karnevál vonzerejének tudható be.

A vendégek és vendégéjszakák számának havonkénti alakulása a kereskedelmi szálláshelyeken, 2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Szombathelyen a magánzállásadói tevékenység elenyésző forgalmat bonyolít. 2011-ben a 42 vendéglátó 308 férőhellyel várta vendégeit, ahol több mint 1 100-an közel 3 200 éjszakát töltöttek el. Ez Vas megye kapacitásának 4,3%-át, s forgalmának 1,7%-át jelentette. A privát szállásadók kisebb szerepkörét jól szemlélteti a férőhelyek ezer lakosra vetített száma is. A mutató értéke 3,9-et, míg a megyében 28-at, országosan pedig 22-t tett ki. Győrött ennél is csekélyebb e szállástípus jelentősége, ahol mindössze 1,8 férőhelyet számláltak ezer lakosonként.

A városban a magánzállás adással foglalkozók száma tizenegy év alatt négyvel gyarapodott, s a férőhelyek száma megkétszereződött, a forgalom mégis számottevően – a vendégek száma felére, az eltöltött éjszakáké ötödére – visszaesett. Az időszak alatt mind a kapacitás, mind a látogatottság hektikusan alakult, a legkedvezőbb évben, 2000-ben közel 2 300-an 17 ezer napra szálltak meg, míg a legrosszabbul teljesítő évben, 2009-ben alig több mint 400-an mindössze 2 700 éjszakát töltöttek el.

Az egyéb szálláshelyek iránti külföldi érdeklődés igen alacsony, 2011-ben a vendégek 5,6%-a érkezett más államból, akik 7,8%-kal részesedtek az éjszakákból. Ez arra utal, hogy hosszasan, 4,0 éjszakát időztek, mint a hazai turisták, akik az átlaggal megegyezően 2,8 napra igényeltek szállást.

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma

Mutatók	Időszak							
	2011. év				2012. év			
	Szállástípus				Szállástípus			
	Mindösszesen Szállástípus	Szálloda összesen	Panzió	Egyéb szállástípus összesen	Mindösszesen Szállástípus	Szálloda összesen	Panzió	Egyéb szállástípus összesen
Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	41462	23763	6342	11357	39439	21781	6967	10691
Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	82286	47124	10143	25019	82842	43101	11717	28024
Vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	2,0	2,0	1,6	2,2	2,1	2,0	1,7	2,6
Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	10872	9052	1215	605	9507	7972	970	565
Belföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	30590	14711	5127	10752	29932	13809	5997	10126
Külföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	25668	20658	2224	2786	22259	18033	1843	2383
Belföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	56618	26466	7919	22233	60583	25068	9874	25641
Külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	2,4	2,3	1,8	4,6	2,3	2,3	1,9	4,2
Belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka)	1,9	1,8	1,5	2,1	2,0	1,8	1,6	2,5

Forrás: KSH

Szombathely turisztikai vonzerejét meghatározó épületek, intézmények, állandó és időszakos attrakciók:

- Agora Szombathelyi Kulturális Központ és Pincegaléria,
- Aréna Savariai,
- Iseum Savariense Régészeti Műhely és Tárház,
- Járdányi Paulovics István Romkert,
- Kámoni arborétum,
- Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum,
- Szent Márton templom és Látogatóközpont,
- Székesegyház,
- Savaria Történelmi Karnevál, Iseum Szabadtéri Játékok,
- Savaria Szimfonikus Zenekar
- Weörös Sándor Színház,

A város turisztikai intézményrendszere:

Savaria Turizmus Nonprofit kft

A Savaria Turizmus Nonprofit Kft-t 2011 áprilisában alapította Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Szombathelyi Többcélú Kistérségi Társulás, valamint a Szombathelyi Testvérvárosi egyesület azzal a céllal, hogy fellendítse, fejlessze Szombathely és térsége turizmusát. Legfőbb feladata Szombathely városának és kistérségének népszerűsítése, valamint a térségbe érkező turisták tájékoztatása (szállásinformáció, szórakozási, kirándulási lehetőségek, egyéb programlehetőségek). Versenyképes és fenntartható turisztikai desztináció kialakításával és fejlesztésével foglalkozik Szombathelyen és térségében. Célok között szerepel a turistaforgalom minőségi növelésével gazdasági, kulturális és társadalmi fejlődés generálása és a lakosság életminőségének javítása. A város és térsége vonzerőit és szolgáltatásait összekapcsolja, azokat turisztikai csomagba szervezi, a turisztikai kínálatot fejleszti, a város és térsége pozitív imázsát kialakítja.

Tourinform Iroda

A szombathelyi Tourinform Iroda a belváros egyik legforgalmasabb pontján, a Király utca és a Fő tér sarkán található. Egyfajta bemutatóterem, amely elsősorban a település, a térség fogadószobája, ahol nem csak a térségi, de az országos turisztikai kínálat is lehet találkozni. Az iroda teljes körű, naprakész, átfogó turisztikai információkat szolgáltat szálláshelyekről, vendéglátóhelyekről, közlekedésről, programokról, látnivalókról, eseményekről és szolgáltatásokról magyar és idegen nyelven. Az iroda fontos szerepet tölt be a turisztikai kereslet és kínálat közvetítésében, egymásra találásban, valamint a turisták igényeinek felmérésében, hiszen az iroda munkatársai első kézből értesülnek a turisták által keresett és esetlegesen hiányolt szolgáltatásokról. Ingyenes turisztikai kiadványokat (az iroda saját kiadványai mellett közvetíti és terjesztetik a nemzeti és regionális kiadványokat is) kínál, kiegészítő szolgáltatásként térképeket, útikönyveket, turisztikai kártyákat, képeslapokat értékesít. A szombathelyi irodában mindezek mellett belépőjegyek vásárlására és valutaváltásra is lehetőség van. Az iroda alapfeladata továbbá a meghatározott módon történő adatgyűjtés, adattovábbítás és -frissítés a Magyar Turizmus Zrt. Nemzeti Turisztikai Adatbankja számára. A begyűjtött adatokból álló turisztikai adatbázis, NETA (Nemzeti Turisztikai Adatbázis), több mint 25.000 turisztikai objektum teljes körű adatát tartalmazza, amely az információs rendszer alapját képezi.

Szombathelyi Turisztikai és Testvérvárosi Egyesület

Az egyesület kulturális és turisztikai tevékenységgel foglalkozik, illetve testvérvárosi kapcsolatokat ápol.

Kiskereskedelem, vendéglátás

A városban a kiskereskedelem és a vendéglátás üzlethálózata fejlett. Ezt az egységek fajlagos mutatója szemlélteti a legjobban: 2011 végén 168 kiskereskedelmi üzlet, s 54 vendéglátóhely jutott tízezer lakosra. A mutató értéke előbbieken esetében 32-vel, illetve 14-gyel magasabb, mint Vas megyében és országosan. Utóbbiak körében azonban a megyei és az országos arányszám kedvezőbb, ugyanis öttenél,

valamint kettővel többet regisztráltak a szombathelyinél. A győri értékek mindkét tekintetben (214 és 62) kimagasló ellátottságról tanúskodnak.

2011 végén 1 332 kiskereskedelmi üzlet működött Szombathelyen, 280-nal kevesebb, mint az ezredfordulón. Ennek oka, hogy a kisboltok száma az üzlethálózat átalakulásával összhangban az országos tendenciához hasonlóan csökkent. A fogyatkozás üteme (17%) valamelyest kisebb a megyére jellemzőnél, azonban jóval nagyobb az országosnál. Előbbi háttérében a nemzetközi és hazai üzlethálózatok és bevásárlóközpontok térhódítása áll, melyek jellemzően a nagyobb városokba települnek, így a lakosok ezeket keresik fel bevásárlásaik alkalmával. A boltbezárásokban a gazdasági világválság is nagy szerepet játszott, az utolsó egy-két évben viszont már kedvező folyamatok tapasztalhatók, mely az üzletszám újbóli emelkedésében is tükröződik. Így a városban 2010-ben 2,0%-kal nőtt a boltok száma, melyet azonban 2011-ben ismét megtorpanás követett. A megyében az időszak második felében végig negatív tendencia figyelhető meg, ezzel szemben országosan és Győrött az időszak végén már bővült az üzletszám.

A már említett tényezők elsősorban az egyéni vállalkozók által működtetett egységeket sújtották, mely számuk erőteljesebb fogyatkozásában nyilvánult meg. Állományuk tizenegy év alatt felére csökkent, így részarányuk a korábbi kétötödről egynegyedre módosult, mely hasonlóan alakult, mint a többi összehasonlítás alapját képező területen, azonban (Győrhez hasonlóképp) mindvégig alacsonyabb hányadban tevékenykedtek. Az egyéni vállalkozók által működtetett egységek száma Szombathelyen fogyott a legszámtöbbben.

Az üzletek jelentős részét az élelmiszert és az egyéb iparcikket árusítók (egyaránt 23%), valamint a ruházati (15%) jellegűek adták. Az üzlettípusok szerinti megoszlás Győrhez hasonlóan az élelmiszert forgalmazók esetében jóval kisebb, a ruházati termékeket kínáló körében pedig valamelyest nagyobb hányadot mutat, mint a megyében és országosan. Ez arra utal, hogy a nagyvárosokban a hipermarketek, bevásárlóközpontok és barkács áruházak rendelkezésre állnak, továbbá a falvakkal ellentétben az alapvető ellátást biztosító élelmiszerüzletek mellett a differenciáltabb igényekkel összhangban változatosabb, színesebb a kínálati oldal, így többféle üzlettípus érvényesül.

Főbb üzlethálózati mutatók, 2011

Megnevezés	Szombathely	Vas megye	Ország	Győr
Kiskereskedelem				
10 000 lakosra jutó üzletek száma	168	136	154	214
Üzletek számának változása, % 2000. év = 100,0	82,6	79,4	97,6	113,2
Üzletek megoszlása, %				
élelmiszer	23,2	31,3	29,0	21,9
ruházati	14,9	12,5	13,1	15,6
egyéb iparcikk	23,0	22,9	22,0	20,8
Egyéni vállalkozó által üzemeltetettek aránya, %	25,4	34,9	32,9	24,3
Vendéglátás				
10 000 lakosra jutó üzletek száma	54	58	56	62
Üzletek számának változása, % 2000. év = 100,0	110,4	112,8	111,6	117,8
Üzletek megoszlása, %				
étterem, büfé, cukrászda	45,3	44,3	51,2	50,5

italüzlet és zenés szórakozóhely	39,2	43,1	38,6	39,0
Egyéni vállalkozó által üzemeltetettek aránya, %	28,9	41,5	36,8	25,9

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A szombathelyi vendéglátóhelyek száma néhány évtől eltekintve töretlenül emelkedett, 2011 december végén 426-ot számláltak, 40-nel többet, mint az ezredfordulón. Számuk kisebb mértékben (tizedével) bővült, mint a megyében, országosan vagy Győrött.

A vendéglátó egységek 45%-a étterem, büfé, valamint cukrászda, mely a megyeinél valamelyest magasabb, az országosnál és a Győrínél viszont 5–6 százalékponttal alacsonyabb. Az üzletek további kétötöde italüzletként és zenés szórakozóhelyként működött, mely a megyében nagyobb hányadot tett ki. A városban jóval nagyobb szerepet töltenek be (15 százalékos részarány) a munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátóhelyek, melyekből összesen 66-ot tartottak számon. Az üzletkör szerinti időbeli vizsgálódás azok változása, így az adatok összehasonlíthatósága miatt 2010-től korlátozottan lehetséges.

A vendéglátóhelyek esetében is jelentősen csökkent az egyéni vállalkozások szerepe, számuk tizenegy év alatt 36%-kal (a megyében és országosan 30–32%-kal, Győrött jóval nagyobb ütemben, több mint kétötödével) fogyott. A magánvállalkozás keretében üzemelő egységek már nem meghatározóak, holott az ezredfordulón részesedésük még 49% volt, az időszak végén 29%-ot tett ki. (Vas megyében ez az arány különösen magas, s kétharmadról kétötödre csökkent.) A magánkézben lévő üzletek súlya a kiskereskedelmi egységekhez hasonlóan Győrött és Szombathelyen a legkisebb.

1.9.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

A LEGTÖBB MUNKAVÁLLALÓT FOGLALKOZTATÓ HELYI CÉGEK

A NAV adatszolgáltatása alapján a legnagyobb adózó helyi cégek/legtöbb munkavállalót foglalkoztató helyi cégek:

AKE HUNGÁRIA KFT.

Szombathely Vásártér u. 12. 9700

A világ 35 országával üzleti kapcsolatban álló németországi központú, magyar vállalat termékeit, fa, műanyag- és fémmegmunkáló szerszámokat, a nagyipar és a kisüzemek alkalmazzák. A kiváló minőségű standard szerszámok előállításával mellett a szombathelyi vállalkozás nagy hangsúlyt fordít az egyedi szerszámok tervezésére és gyártására, valamint a vevőorientált tanácsadásra. A szombathelyi vállalkozás 2011-ben 88 főt foglalkoztatott.

BPW-HUNGÁRIA KFT

Szombathely Körmendi u. 98. 9700

A német tulajdonú vállalat a magyar gépjárműipari Szövetség tagja. Közúti jármű, járműmotor alkatrészeket, vontatott jármű-futóműveket és felfüggesztési rendszereket, valamint agrár-gépipari termékeket gyárt, emellett az agrártermékek tervezését és fejlesztését végzi, 2011-ben 1213 főt foglalkoztatott.

DELPHI HUNGARY Autóalkatrész Gyártó KFT

Szombathely Zanati u. 29/A 9700

Amerikai tulajdonú vállalat. Járműipar, elektronikus termékek, szigetelt vezetékek és kábelek gyártása, autóiipari termékek kereskedelme. 2011-ben 1232 főnek adott munkát.

Dunántúli Távközlési és Biztosítóberendezési Építő Kft

Szombathely Vasút u. 22. 9700

Vasúti biztosítóberendezések, közlekedésautomatikai rendszerek, távközlési és egyéb hálózatok, Telefonközpontok, utastájékoztató és diszpécserrendszerek, villamos és gázüzemű váltófűtés tervezése és megvalósítása. 2011-ben a foglalkoztatottak létszáma 98 fő volt.

EPCOS Elektronikai Alkatrész KFT

Szombathely Szt. László kir. u. 6. 9700

Passzív elektronikai alkatrészek gyártásával és fejlesztésével foglalkozik. Az általuk gyártott alkatrészek a végfelhasználó számára ugyan láthatatlanok, de az elektromos berendezésekben nélkülözhetetlenek. Termékeik nagy fontossággal bírnak az elektronikai alkalmazások minden területén, főként az autóiiparban és a megújuló energiák iparágában.

A szombathelyi telephelyen az autóiipar számára kifejlesztett transponder tekercs és rezgésbiztos alumínium elektrolit kondenzátor elnyerte a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara 2008. évi Innovációs díját. Szombathely egyik legnagyobb létszámot foglalkoztató munkáltatójaként. A foglalkoztatottak 2000 fő körül mozog. 2011-ben foglalkoztatottak száma 1768 fő volt.

FALCO ZRT

Szombathely Zanati u. 26. 9700

A világ 23 országában jelen lévő, amerikai KRONOSPAN tulajdonában lévő vállalkozás Közép-Kelet Európa egyik legjelentősebb bútór- és építőipari lemezgyártója. Hatmilliárd forintból épített új lamináltlapgyártó üzemét 2012-ben adták át. Ugyanebben az évben a vállalat 229 embert foglalkoztatott Szombathelyen.

FALCOTRANS KFT

Szombathely Zanati u. 27/B 9700

A fuvarszervező, nemzetközi közúti áruszállító vállalkozás az osztrák FRIKUS tulajdonában.

ISI AUTOMATIVE PANNONIA KFT

Szombathely Vépi u. 10. 9700

Légszákokat és autóalkatrészeket gyártó osztrák anyavállalat tulajdonában álló gazdasági társaság.

JABIL CIRCUIT MAGYARORSZÁG KFT

Szombathely Vásártér u. 1. 9700

Amerikai tulajdonú vállalkozás, 33 országban van jelen. Stratégiai együttműködési megállapodást írt alá a magyar kormánnyal. Az 1966-ban alapított Jabil Circuit ma a világ elsőszámú elektronikai vállalatának beszállítója, vezető szerepet tölt be a világpiacon az elektronikai készülékek gyártása, tervezése és szervizelése területén. A Jabil 2003-tól Aftermarket Services tevékenységet kínáló gyáregységgel bővült Szombathelyen. A cég szolgáltatásai közé nem csak az elektronikai, mechanikai termékek tervezése, gyártása, és szervize tartozik, hanem az új termékek bevezetésén, tesztmegoldások fejlesztésén túl az anyagellátási-lánc menedzsment, üzleti folyamatok kialakítása és különböző logisztikai szolgáltatások is. A cég tájékoztatása szerint a Jabil Circuit Magyarország Kft. három egységet üzemeltet Magyarországon. Tiszaújvárosban gyártási tevékenységet végez, Szombathelyen és Pécsen szervizelési és integrált logisztikai szolgáltatást. A Jabil magyarországi alkalmazottainak száma 2011-ben 6899 fő volt, 2011-es árbevétele meghaladta a 348 milliárd forintot. Nyolcezer négyzetméter alapterületű új csarnok építésével hajt végre bővítést 2013 májusáig szombathelyi Vásártér utcai telephelyén a Jabil - jelentette be Pajor Attila, a Jabil Magyarország Kft. After Market Service ügyvezető igazgatója. Jelenleg 1100 embert foglalkoztatnak két szombathelyi telephelyükön, a fejlesztés lehetővé teszi, hogy a jövőben egy telephelyre koncentrálják a városban a vállalat működését.

LUK SAVARIA KUPLUNGGYÁRTÓ KFT

Szombathely Zanati u. 31. 9700

A Schaeffler Csoport érseke. A német Schaeffler Gruppe egyike a legnagyobb német és európai családi tulajdonú ipari vállalatának. Szoros párbeszéd jellemzi a csoport munkáját az autógyártás, az ipar, a repülőgépgyártás és az űrkutatás szakmai területeivel, amely területek számára fejleszti, és előállítja precíziós termékeit. A vállalatcsoport a gördülőcsapágy-ipar világméreteken vezető szállítói közé tartozik, és szinte az összes autógyártó cég elismert partnere. A LUK tengelykapcsolók gyártásával foglalkozik. A LUK a modern autókban megtalálható hajtáslánc valamennyi rendszerét és komponensét ugyanolyan kiváló technológiával és minőségben szállítja a világ minden részén lévő ügyfeleinek. Termékeik: tengelykapcsoló rendszerek, váltómű komponensek, torziós csillapítók, termékek

traktorokhoz. Az LUK jelenleg tervez jelentős fejlesztést a saját tulajdonában lévő ingatlanon, a meglévő telephelyén. Az LUK a Magyar Gépjárműipari Szövetség tagja. 2011-ben 1547 főt foglalkoztatott.

MÁV Vasjármű Járműjavító és Gyártó Kft.

Szombathely Szövő u. 85. 9700

Fémmegmunkálás, fémfeldolgozás. Fém- és acélszerkezetek gyártása, vasúti vontató- és vontatott járművek (kis- és közepes teljesítményű dízelmozdonyok, mellékvonali motorvonatok, különféle teher- és személykocsik, nosztalgiajárművek) javítása, karbantartása, átépítése, korszerűsítése. 2011-ben 407 főt alkalmazott.

PACCOR HUNGARY KFT.

Szombathely Puskás Tivadar u. 6. 9700

A németországi székhelyű PACCOR Európa egyik piacvezető műanyagipari csomagolóeszközök gyártó vállalata. Európa 13 országában 21 termelő vállalattal van jelen. Elsődlegesen fogyasztási cikkek és élelmiszeripari csomagolóeszközök fejlesztésére és előállítására szakosodott. A terméskálán megtalálhatók a műanyag –és papírpoharak, tégelyek, tálcák, dobozok, valamint a különböző iparágakban felhasználásra kerülő mono -és coextrudált fóliák.

SABINA ZRT

Szombathely Puskás Tivadar u. 21. 9700

A Vitra prémium minőségű Kárpitozott bútorai, járműtakarók, ülészatok és kiegészítők gyártása. 2011-ben 199 főt foglalkoztatott.

SPEIDEL HUNGÁRIA RUHÁZATI ÉS KERESKEDELMI KFT.

Szombathely Pásztor u. 1/A 9700. 2011-ben 323 főt alkalmazott.

SZOMBATHELYI ERDÉSZETI ZRT.

Szombathely Saághy I. u. 15. 9700

Az MFB tulajdona. Tevékenysége hagyományos erdőgazdálkodás (47.000 ha). Mag-, csemetetermesztés. Fahasználat. Fakereskedelem. Vadgazdálkodás, vadászat szervezés. Erdei iskola. 1969-ben a társaság vertikuma a Vas Megyei Faipari Vállalattal egy egységbe való szervezéssel tovább bővült a faipar irányába. Az újabb változásra sem kellett már az akkori dolgozóknak sokat várniuk, 1974-ben a FALCO alegysége lett a vállalat. FALCO tőkeerejének köszönhetően nagyarányú fejlesztések történtek, amelyek révén világszínvonalú gépállománya lett a vállalatnak. A Szombathelyi Erdészeti Zrt. immár a FALCO-tól különválva, 1992. január 1. napjától működik önálló társaságként. A Társaság 47 225 hektár területen tevékenykedik, ebből erdőterület 45 370 hektár. Foglalkoztatottak száma: 336 fő.

A vállalkozások fejlesztési elképzelései a közsféra által generálható, a vállalkozások által igényelt fejlesztésekről:²⁸

Ingyatlanhasznosítási projektek:

- Kihasztnátlan ingatlanok felmérése, hasznosítási terv kidolgozása
- Üresen álló városi lakóingatlanok (magán és önkormányzati) feltérképezése, piacosítási lehetőségeinek vizsgálata, hasznosítása - két nagy, üresen álló kollégium hasznosítása
- Az ingatlankataszteren kívüli egyéb lehetőségek feltérképezése az igények ismeretében

Bérlakásprogramok:

- Önkormányzat szerepvállalása menedzsment lakásigények és (egyetemi) tanári lakásigények megoldásában
- Vállalkozói szféra, egyéb munkáltatók lakásigényének feltérképezése
- Szociális bérlakások felújítása
- Bérlakások építése
- Magánvállalkozói bérlakásépítés (építési vállalkozók és vállalati igénylők összekapcsolása)
- Önkormányzati lakások elérhetőségének felgyorsítása
- "Fiatal családok otthona" program, "Pályakezdők otthona" program

Térségi integrált közlekedési hálózat koncepció kidolgozása

- Egységes térségi álláspont és képviselő kialakítása - cél: mindhárom módozatban (légi, közúti és vasúti közlekedés) térségi csomópont megtalálása, és ezekre integrált hálózat tervezése; koncepciók egyeztetése; prioritások megtalálása; térségi optimum szempontjai és kistérségi/területi igények, érdekek egyeztetése; közlekedési módok integrációja a már megvalósult infrastruktúra figyelembe vételével
- Városok és vállalkozások konszolidált igényeinek megfogalmazása

Igényalapú városi és városközi közlekedés- és infrastruktúra-fejlesztési projektek

- Igényalapú járattervezés kialakítása (igényfelmérések - városban önkormányzati, vállalati igények; helyköziben koncepció kialakítása)
- Vállalatokhoz a vonatállomásról, buszpályaudvarról kerékpárutak kialakítása
- Közlekedés fejlesztése a vállalati igények figyelembe vételével - gyorsforgalmú út megépítése Szentgotthárd, Szombathely, Zalaegerszeg, Győr és Kőszeg irányában; városon belüli közlekedés igazítása a műszakváltáshoz, a vállalatok földrajzi elhelyezkedéséhez; megyén belüli közúti közlekedés fejlesztése – hétvégi járatok racionalizálása

Városi turizmus-stratégiák térség szintű összehangolása, megújítása:

- Térségi turizmusfejlesztési koncepció kidolgozása:
- Turizmus-fejlesztési jövőképek és célok térségi összehangolása
- Saját értékekre és erősségekre építő turizmus-fejlesztési koncepció és együttműködés kialakítása
- Üzleti (gazdaság-fejlesztéssel összefüggő) turizmus fejlesztése

²⁸ Forrás: Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ

Turisztikai szempontú infrastruktúra-fejlesztések:

- Turisztikai szempontú értékek elérhetőségének, megközelíthetőségének megteremtése
- Túraútvonalak kialakítása

Hagyományteremtő, kulturális- és sportéletet élénkítő programok:

- Tömegprogramok alapítása; Fesztiválok alapítása
- Térségi kulturális értékek köré szerveződő, rájuk épülő rendezvények kialakítása
- Saját arculat kialakítása - városi, térségi sajátosságok, értékek megtalálása, felépítése

Igényalapú városi szolgáltatás- és infrastruktúra-fejlesztések

- Bölcsődék, óvodák fejlesztéséhez igényfelmérés
- Városi infrastrukturális és rendezvényi fejlesztések, hasznosítások:
  - Szombathely: uszoda, jégpálya fejlesztése, bővítése
  - Szombathely: fesztiválok bővítése: Fő téren több program, közösen a helyi üzletekkel
  - Szombathely: Agora, mint a város kulturális központja és a cégek közötti kommunikáció kialakítása
  - Szombathely: történelmi témapark megnyitása év közben
  - Szombathely: parkerdő, erdei tornapálya, sütőhelyek, nyilvános illemhely, büfé felújítása, programok szervezése
  - Szombathely: szabadidőközpont hasznosítása pl. gördeszka park
  - Szombathely: víztorony hasznosítása, KRESZ park fejlesztése
  - Szombathely: Püspöki Palota, Levéltár megnyitása látogatók előtt, tematikus programok
  - Szombathely: tematikus vásárok (pl. karácsonyi vásár) tovább fejlesztése;
- Közmű-hálózat fejlesztések

Térség szinten összehangolt, igényalapú iparterület-fejlesztések (ipari park és kapcsolódó infrastruktúra)

- Lehetséges befektetők igényeinek feltérképezése
- Térségi iparterület-fejlesztésben együttműködés kialakítása - „munkamegosztás” – adottságok, fókuszok, befektetői körök mentén

Vállalkozóbarát hatósági és városi szolgáltatási folyamatok kialakítása

- Vállalkozásösztönzés
- Ügyfélszempontú folyamatoptimalizálás;
- Elérhetőség, ügyfélbarát nyitvatartási idők, gyorsaság;
- Hivatalok és közintézmények ügyélfogadási idejének igazítása a munkavállalók munkaidő beosztásához

Beruházás-támogató programok

- Helyi jó gyakorlatok megosztásával beruházás támogató programok indításai
- Vállalkozói szféra irányában közös térségi kommunikáció és városi PR (a vállalkozások megtalálása és elérése a cél)

- Beruházás-támogatás, működés-támogatási
- Tervezett együttműködés (HITA, kamarák, VOSZ, stb.) dinamizálása, lobby erősítése az exportösztönzés és a nagybefektetők bevonása

1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Kutatásfejlesztés

A tudományos kutatás-fejlesztés súlya nem túl jelentős Vas megyében, ezen belül azonban Szombathely szerepe a meghatározó. 2011 júliusától egy évre Magyarország vette át az EURÉKA nemzetközi szervezet feladatait, mely meghatározó jelentőségű volt az egész tudományos élet számára. A szombathelyi és a Vas megyei K+F fejlesztésekben, az eredmények hasznosításában, a piacra jutást célzó kezdeményezéseket segítő szakmai támogatásokban jelentős szerepe volt továbbá a Nemzeti Innovációs Hivatalnak is.

2011-ben Szombathelyen kívül még 11 településen folyt kutató, fejlesztő munka a megyében, de a K+F súlya mind a létszámot, mind a ráfordításokat illetően a megyeszékhelyen volt kiemelkedő.

Vas megyében összességében 40 kutatóhely működött, zömük (33) Szombathelyen. Ezek száma az elmúlt öt évben a megyeszékhelyen alig háromötödére, a megyében pedig kétharmadára esett vissza. A Nyugat-Magyarországi Egyetem három karán (bölcészeti, művészeti és társadalomtudományi) folyt kutatás. Egy elektronikai termékeket előállító cég súlya volt azonban a megyeszékhelyen a meghatározó.

Megyei szinten 2011-ben K+F tevékenységre 3,3 milliárd Ft-ot fordítottak, ami mintegy felére esett vissza 2007-hez képest. Ennek 95%-a költségként, a többi pedig beruházásként realizálódott. Az összes K+F ráfordítás 96%-a Szombathelyen valósult meg, így a további települések alig 125 millió Ft-ot fordítottak ilyen célokra. A megyeszékhelyen mind a költségek, mind a beruházások volumene is jelentősen csökkent öt év alatt, a 2007. évinek mintegy felére. Sajnálatos módon ezen belül az egyébként is rendkívül alacsony beruházásoké még ennél is nagyobb mértékben, 46%-ra esett vissza.

Szombathelyen a ráfordítások forrásai között a vállalkozások súlya volt a meghatározó, 84%, mindössze 16%-át biztosította az államháztartás. A külföldi forrás minimális, mindössze 1,7%-os súlyt képviselt, ami alig haladta meg az ötmillió forintot. (A vállalkozási finanszírozás döntően a már említett elektronikai cég kutatási tevékenységének az eredménye.)

A kutatóhelyek számánál kevésbé csökkent a tényleges létszám, mely Szombathelyen 13%-kal volt alacsonyabb, mint 2007-ben. 2011-ben a megyei létszám 95%-át szintén a megyeszékhelyen foglalkoztatták, mely 476 főt jelentett. Ezen belül a kutatók, fejlesztők száma 396 fő volt, melyből a megyei létszám egészénél kissé magasabb aránnyal, 97%-kal részesedett Szombathely.

2011-ben egy kutató, fejlesztő helyre Szombathelyen 96 millió Ft ráfordítás jutott, 21 millióval kevesebb, mint öt évvel korábban.

1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Lakáshelyzet

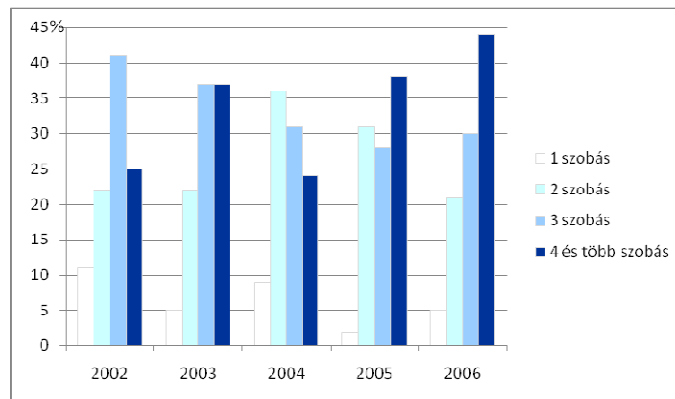
Egy évtizedre visszatekintve a Magyarországon megfigyelhető általános tendenciákhoz hasonlóan Szombathely lakásállománya előbb növekvő, majd egyre csökkenő ütemben bővült. 2011. október 1-jén a város lakásállománya 34 226 volt, ami – a népesség arányának megfelelően – a megyei 31%-át tette ki. Ez a győrivel szinte azonos mértékű megyén belüli súlyt jelez. A lakások közül a lakottak száma 31,6 ezer, az üres, vagy más célra használtaké 2,6 ezer volt. Jelenleg nem ismert, hogy ez konkrétan hány darab nem lakott és mennyi más célra használt lakást jelent. Viszont feltétlen aggasztónak tekinthető a tendencia annak fényében, hogy a 2001. február 1-i adatok szerint összesen 1826 lakás tartozott ugyanebbe a kategóriába, amiből 1619 lakás volt nem lakott és 207 egyéb célra használt. A majdnem 800 lakásos növekmény valószínűleg hasonló arányban áll nem lakott és más célra használt lakásokból, mint a 2001-es alapadat, ami azt valószínűsíti, hogy 2011-ben a nem lakott lakások száma kb. 2300 volt, ami 42 %-os növekedést jelent a két népszámlálás között. Száz lakott lakásban átlagosan 239-en éltek a legutolsó népszámlálás idején, ami a megyei átlagnál 19-cel, az országosnál 9-cel kevesebb, a Győrinnél viszont 4-gyel több. Az itt élő népesség folyamatos fogyása, valamint a jelentős számú új lakás átadása következtében a laksűrűség az ezredforduló óta jelentősen csökkent.

2000 után a városban is kibontakozott a lakásépítési „boom”, ami az évtized közepén tetőzött. Az országos tendenciához hasonlóan a vasi megyeszékhelyen létrehozott új lakások száma 2004-ben érte el a tetőpontját. 2003-at követően a támogatási rendszer átalakult, az államilag támogatott hitelek jelentősen mérséklődtek, az építési piac mindenhol látványosan visszaesett. Az épített lakások száma 2002 és 2006 között ezért erősen ingadozott. A gazdasági átalakulás az építetők összetételében is markáns változást hozott. Az építési piacon erősödött a gazdasági szervezetek szerepvállalása a társasházi, lakóparki építkezési formák térhódításával. A vállalkozások megyeszékhelyre irányuló beruházási tevékenysége erőteljesen fokozódott.

Öt esztendő leforgása alatt a vasi megyeszékhelyen épített közel kétezer új otthonból a legtöbbet – 623-at – 2004-ben, a legkevesebbet – 319-et – 2006-ban vettek használatba. Míg 2002-ben az átadott lakások egyharmada készült megyeszékhelyen, addig 2004-ben és 2005-ben a vállalkozói lakásépítések eredményeképpen már 43%-a.

A konjunktúra idején szinte kizárólag a gazdasági szervezetek és a természetes személyek építettek lakásokat Szombathelyen. Az épített lakások számának lakosságra vetített értéke jól mutatja az építési kedv alakulását. 2004-ben, a lakásépítési konjunktúra idején 10 000 lakosra 78 új otthon jutott, 22-vel több, mint az ország megyeszékhelyeinek átlaga. A lakásépítések visszaesésével ez az arány 2006-ban 41-re mérséklődött, de még így is magasabb volt a megyeszékhelyekre jellemzőnél.

Az épített lakások szobaszám szerinti összetétele²⁹

Az építetőkör módosulása nyomán változott az építési cél szerinti összetétel. Ezzel összefüggésben az önálló otthonteremtés aránya mérséklődött, a továbbértékesítési célú, többszintes, többlakásos formájú építések hányada a 2002. évi 47%-ról 66%-ra növekedett 2004-ben.

Mérséklődött az igény az egy, kettő és három szobás lakások iránt, miközben az ennél nagyobbak kereslete növekedett. A négy és ötszobás otthonok hányada a vasi megyeszékhelyen 2002 és 2006 között 25-ről 44 százalékpontra emelkedett. 2006-ban az újonnan használatba vett lakások átlagos alapterülete Szombathelyen 82 m²-t tett ki. Természetes személyek átlagosan 110 m²-es, a vállalkozások 60 m²-es alapterületű otthonokat építettek.³⁰

Majd a 2000 után kibontakozott lakásépítési „boom” 2006-ot követően a lakáshitelezési szabályozás, a lakosság jövedelmi helyzetének változásával, valamint a piaci túlkínálat kialakulásával tendenciájában csökkenést mutatott. A folyamatot a lakások kor szerinti összetétele is jelzi.

2000 és 2011 között összesen 3571, évi átlagban 298 új lakás – a Vas megyei 35%-a – készült a városban, ami a 2011. év végi lakásállomány egytizedét jelentette. A tízezer lakosra jutó épített lakások számát illetően Szombathely a megyei jogú városok körében a középmezőnybe sorolódott.

Az általánosan megfigyelhetőhöz hasonlóan a városban is szinte kizárólag a lakosság és a vállalkozások építettek lakásokat, a helyi önkormányzat, illetve az állam nem vállalt szerepet a lakáspiacon. A piaci célú építkezések aránya kimagasló a városban – nagyobb a győrinél is –, a 2000 és 2011 között használatbavételi engedélyt kapott új lakások közel háromötödét építették vállalkozások, jellemzően értékesítésre.

Az építetők személye alapvetően meghatározza az építés célját, valamint a lakások nagyságát, szobaszám szerinti összetételét. Az vizsgált tizenkét esztendőben a Szombathely városban épült új lakások 58%-a értékesítésre, 40%-a pedig saját használatra készült. Előbbiek hányada 2000 és 2011 kivételével a teljes időszakban magas maradt, s jóval nagyobb volt a megyeinél is. A vállalkozások

²⁹ Forrás: K&J 2007. Consulting Kft., Vasber Zrt.: Az ingatlanpiac állapota Szombathelyen és agglomerációjában, 2009

³⁰ Forrás: K&J 2007. Consulting Kft., Vasber Zrt.: Az ingatlanpiac állapota Szombathelyen és agglomerációjában, 2009

jellemzően társasházakat kiviteleztek, így az új lakások több mint fele többszintes, többlakásos épületben készült. Emellett a családi házas forma előfordulása a leggyakoribb, száz lakás közül 36 ilyen formában épült. Az általánoshoz hasonlóan a városban is az új lakások legtöbbszörében (35, valamint 33%-ában) legalább négy, illetve három szobát alakítottak ki. Az ennél kisebb lakások súlya jellemzően az évtized első felében volt magasabb, amikor nagyobb számban készültek új otthonok a városban.

A főbb lakásépítési mutatók alakulása

Megnevezés	Szombathely	Vas megye	Ország összesen	Győr
Lakásállomány, 2011. december 31.	34 231	110 658	4 358 858	56 526
100 lakásra jutó lakos	232	232	228	233
Épített lakások száma 2000-2011 évi átlag	298	844	31 105	559
10 000 lakosra jutó épített lakás 2000-2011 évi átlag	37,0	32,0	30,8	43,2
A 2000-2011 között épített lakások száma a 2011. december 31-ei lakásállomány %-ában	10,4	9,2	8,6	11,9
közül: a vállalkozás által épített aránya, %	57,7	33,7	38,7	49,5
természetes személy által épített aránya, %	41,0	64,6	57,9	47,7

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

2000 és 2011 között összesen 242 lakás szűnt meg a városban, valamivel több mint egyötöde a megyeinek. Ez évi átlagban 20 lakásmegszűnést jelentett, így a száz épített lakásra jutó megszűnések száma 6,8-et tett ki, ami számottevően kisebb a megyeinél, az országonál és a Győrről jellemzőnél is. A város lakásállományának relatíve fiatal korszerkezete következtében a megszűnések oka között az avulás az átlagnál jóval kisebb arányban, a lakásépítés pedig gyakrabban fordult elő, mint a megyében, vagy országosan. 2011-ben mindössze 6 lakás szűnt meg a városban, mindegyikük újabb építkezés miatt.

A főbb lakásmegszűnési mutatók alakulása

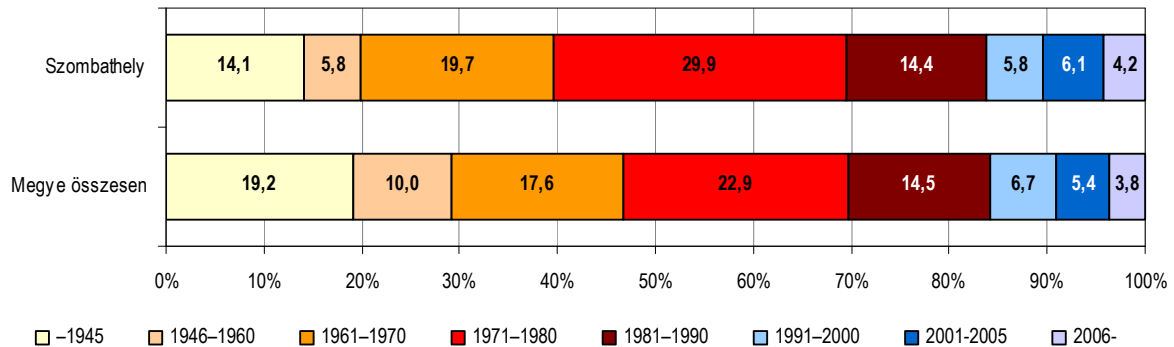
Megnevezés	Szombathely	Vas megye	Ország összesen	Győr
Megszűnt lakások száma 2000–2011 összesen	242	1 133	54 798	630
Ebből:				
avulás miatt	37	517	23 138	269
lakásépítés miatt	95	359	19 842	302
100 épített lakásra jutó megszűnt lakás 2000–2011 évi átlag	6,8	11,2	14,7	9,4

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

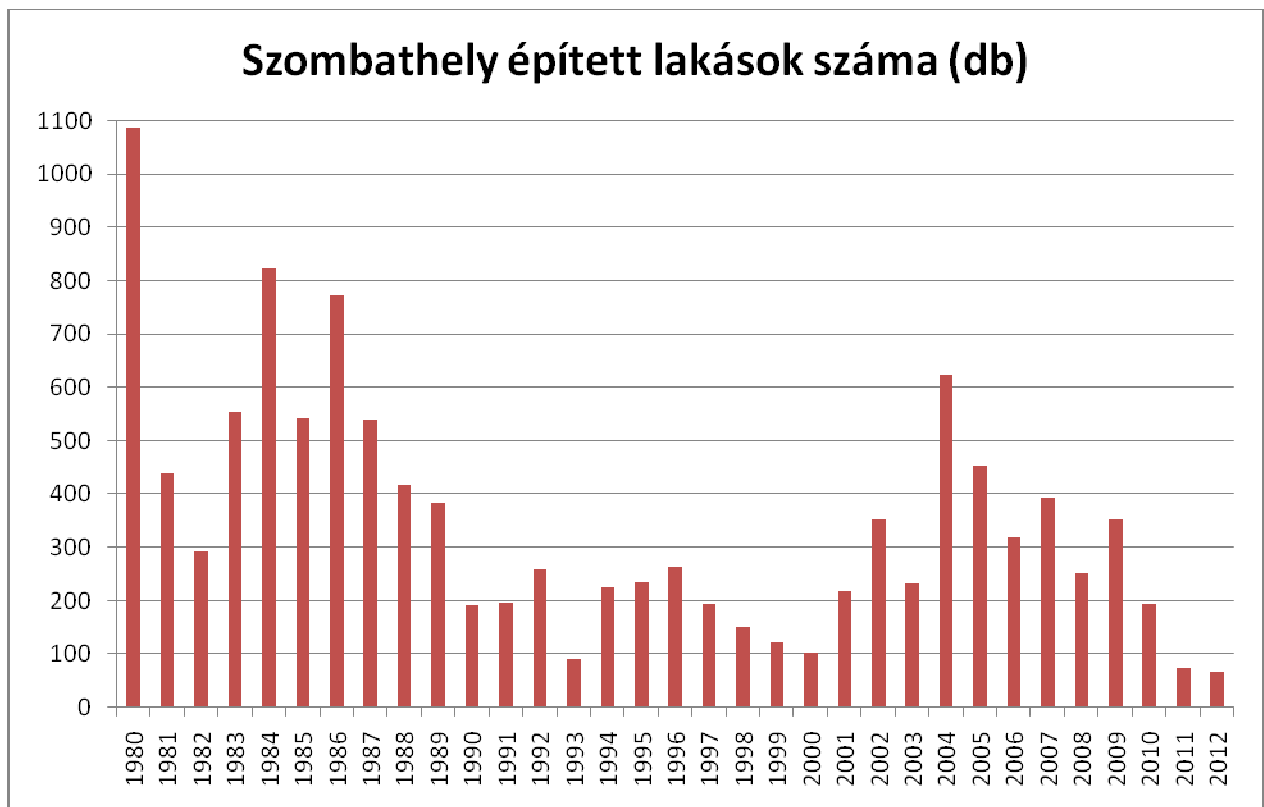
A 2011. évi népszámlálás adatai alapján Szombathely lakásállományát – a többi vasi városhoz és Győrhöz hasonlóan – a megyeinél jóval fiatalabb korstruktúra jellemzi, ami elsősorban az 1970-es években épült lakások tekintetében szembetűnő. Száz lakás közül 30 ugyanis e tíz év alatt épült, ami a jórészt ekkor megvalósult lakótelepi építkezések eredménye. Más nagyvárosoktól – többek között

Győrtől is – eltérően a nagy tömegben épült lakások ugyanis túlnyomórészt nem ún. panel technológiával készült, ehhez hasonló súlyt képviselt a közép- vagy nagyblokkból, illetve öntött betonból épültek száma is. A két forma együttesen a lakásállomány közel 30%-át képviselte, s több mint kilenczetedük 1971 és 1990 között épült. Ennek ellenére Szombathelyen is mindvégig a téglaházakat preferálták az építetők, így a város képét is ez határozza meg. A 2011. évi népszámlálás idején a lakások 70%-ának falazata téglából volt.

A lakott lakások számának megoszlása építési év szerint, 2011. október 1.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Év	Épített lakások száma (db)
1980	1087
1981	440
1982	292
1983	555
1984	823
1985	542
1986	773
1987	541
1988	417
1989	383
1990	192
1991	196
1992	260
1993	91
1994	226
1995	235
1996	263
1997	194
1998	150
1999	122
2000	104
2001	219
2002	353
2003	232
2004	623
2005	453
2006	319
2007	393
2008	253
2009	352
2010	195
2011	75
2012	68

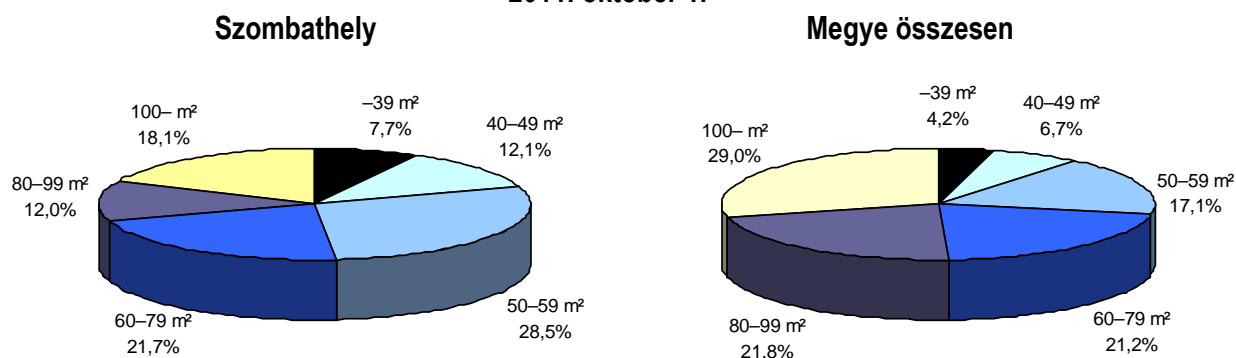
A lakásállomány korösszetételében a második világháború előtt készült lakások 14%-os részt képviseltek, miközben hányaduk megyei átlagban közel egyötöd volt. Az említett nagy tömegű építések hatására az állomány 60%-a 1971-ben vagy azt követően kapott használatbavételi engedélyt, ami 7,1 százalékponttal magasabb a megyére jellemzőnél. Az ezredfordulót követően épült lakások tekintetében már jóval kisebb a különbség, Szombathely lakásállományának egytizede fiatalabb tíz évesnél, s nagyobb részüket az évtized első felében adták át.

Az átlagos lakásnagyság tíz év alatt nem változott lényegesen a vasi megyeszékhelyen, a lakások alapterülete egy m²-rel 71 m²-re nőtt. A városokban jellemzően kisebb lakásokkal találkozhatunk, mint a

községekben. Erre utal, hogy 2011. október 1-jén Szombathelyen a lakott lakások legtöbbje, 28%-a 50–59 m²-es, további 22%-a 60–79 m²-es, s háromtizede pedig ennél nagyobb volt, miközben megyei átlagban a legalább 60 m²-es alapterületűek hányada 72%-ot tett ki.

A lakott lakások számának megoszlása alapterület szerint, 2011. október 1.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az előbbiből következően Szombathelyen a lakások szobaszáma jellemzően kisebb a megyeinél, itt az állomány legnagyobb hányada, 43%-a két-, egytizede egyszobás. Ezek az arányok nagyobbak a Vasinál, a három, valamint, a négy- és több szobások előfordulása viszont a megyeszékhelyen kisebb (27, illetve 20%). A 2001. évvel összehasonlítva a városban is a nagyobb szobaszámú lakások felé tolódott el az összetétel, az egy- és kétszobások aránya ugyanis csökkent, miközben a három- és több szobásaké 5,6 százalékponttal nőtt.

A lakott lakások száma³¹, laksűrűsége, átlagos alapterülete, 2001. február 1.

Funkció	Lakás	100 lakásra jutó szoba	100 lakásra	100 lakásra	Átlagos alapterület, m ²
			jutó lakó		
Belváros	4 154	208	225	108	58
Hagyományos beépítésű belső lakóterület	5 578	252	254	101	73
Lakótelepek	11 708	224	263	117	55
Kertvárosok	6 926	326	314	96	101
Külső városrészek	845	282	313	111	87
Összesen	29 211	253	269	106	71

A vasi megyeszékhely lakásállományának komfortosság szerinti összetétele jóval kedvezőbb képet mutat a megyei átlagnál, a győrinél azonban valamivel kedvezőtlenebbnek tekinthető. 2011. október 1-jén a szombathelyi lakások 71%-a összkomfortos, 27%-a komfortos volt (ugyanazek az arányok Vas

³¹ Lakott üdülővel együtt.

megyében 63 és 31%-ot, Győr esetében pedig 82 és 16%-ot tettek ki). Az ennél alacsonyabb komfortfokozatba sorolt lakások együttes aránya 2,8%-ot jelentett, ezen belül a félkomfortos, a komfort nélküli, valamint a szükség- és egyéb lakások hányada egyaránt egy százalék körül alakult.

Szombathely városi rangjából adódóan a lakások között a megyeinél kisebb a magánszemélyek, s nagyobb az önkormányzat tulajdonában lévők aránya. Előbbiek az állomány 93, utóbbiak 6,5%-át képviselték. A más szervezet, intézmény kezelésében lévő lakások hányada nem érte el az egy százalékot. Az összetétel az ezredforduló óta nem módosult, mivel az önkormányzati lakásprivatizáció az ország más nagyvárosaihoz hasonlóan Szombathelyen is már az 1990-es évtizedben lezárult.

Az 1990-es évek első felében lezajlott lakásprivatizáció az ország más településeire hasonlóan Szombathelyen is megtörtént, az önkormányzat a tulajdonában lévő lakásvagyon jelentős részét értékesítette. A népszámlálás időpontjában így a lakásállomány már csupán 7,0%-a volt önkormányzati tulajdon. Az ezredfordulót követően nem történt oly nagymértékű változás, mint egy évtizeddel korábban, az önkormányzat által fenntartott lakásbérlemények száma lényegében stagnált. 2011 végén ez Szombathelyen 2258 lakást jelentett, ami teljes lakásállomány 6,6%-át (a Győr városinál kisebb arányt) képviselt. Felújításukra 2000 és 2011 között meglehetősen ritkán került sor, ez az adott időszakban mindössze 34 önkormányzati lakásbérleményt érintett.

2011. október 1-jén Szombathely lakásállományának döntő része egy-, vagy kétlakásos épületből állt, így a lakóházak 86%-a fölszintes, s 14%-a emeletes volt. A magas házak ritkák a vasi megyeszékhelyen, az emeletes épületek között a négyemeletesek a leggyakoribbak, hányaduk közel négytizedes, az ennél többszintesek aránya csupán 6,8%. Ebből következően a lakásállomány legnagyobb része, 34%-a 11–20 lakásos, 28%-a egylakásos épületben található. Ezen kívül legtöbbször (12–13%-ukat) az 5–10, illetve 21–50 lakásos társasházakban írták össze a legutolsó népszámlálás idején.

Vas megye fővárosában az új lakásokért legkevesebb 210 ezer forintos négyzetméterárat kell fizetni, ehhez azonban már kompromisszumokat kell kötni. A legtöbbet a frekvencián számító zöldövezeti részen és a belvárosban kérnek az első tulajdonosként beköltözőktől, ezeken a területeken 280 ezer forintos négyzetméterárra kell számítani, ritkábban 300 ezer forintra csúszhat fel az egységár. A két kiemeltnek számító zóna közötti szakaszon kell körbenéznie annak, aki alacsonyabb áron keres új építésű otthont, mivel errefelé 240-270 ezer forint körüli összeggel számolnak az értékesítők.

A használt lakások esetében az alsó kategória átlaga 175 ezer forint, a kevésbé jó elhelyezkedésű panellakások esetében viszont nem kell meglepődni azon, ha mindössze 150 ezer forintos négyzetméterárért cserél gazdát egy lakás. Téglából készültek és egyedi fűtésűnek kell lenni annak az otthonnak, amiért egy kevésbé vonzó környéken 180 ezer forintot elkérhetnek. A belvárosban, tehát a Fő téren és szűkebb vonzáskörzetében, 200-210 ezer forint lehet az exkluzív helyszín négyzetméterenkénti ára, ennél magasabb összeg csak kivételes esetben képezheti az adás-vételi árat.³²

---

³² K&J 2007. Consulting Kft., Vasber Zrt.: Az ingatlanpiac állapota Szombathelyen és agglomerációjában, 2009

Az önkormányzati tulajdonú lakásállománnyal kapcsolatos adatokat a 1.10.5-ös pont tartalmazza.

1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.1. Gazdasági program, költségvetés, vagyongazdálkodás

Gazdasági program

A pénzügyi gazdálkodás irányelvei

A városvezetés középtávú gazdaságpolitikájának középpontjában a meglévő adósságszolgálat kezelése és az önkormányzat jogszabályokban előírt feladatainak ellátásához szükséges források biztosítása áll. Ehhez kapcsolódva a Közgyűlés 2010. november 25-én megtárgyalta a Város Önkormányzata pénzügyi helyzetéről készített beszámolót.

A beszámolóban bemutatásra került, hogyan emelkedett 2002. évtől 2010. év végére 16 milliárd Ft fölé a város nettó külső adósságállománya, ill. milyen célokra kerültek felvételre ezen időszakban a hitelek. Megállapítható, hogy az egyébként nemes célokra szolgáló, politikailag is többségében támogatható, de gazdaságilag sokszor ésszerűtlen kifizetések fedezetéül szolgáló tételek válságos pénzügyi helyzetbe sodorták a várost. Ezt tovább súlyosbította az ország gazdasági és pénzügyi összeomlása, ill. annak hatása az önkormányzatok működésére, részben a normatív támogatások, részben az adóbevételek csökkenésén keresztül.

A gazdasági program a következő prioritásokat fogalmazza meg a 2011-es évtől jelenleg is tartó időszakra:

- Az önkormányzat kötelező feladatainak maradéktalan ellátása.
- Az ehhez szükséges pénzügyi források biztosítása.

A pénzintézetekkel való együttműködés eredményeként egy végleges, legalább 3-4 éves középtávú finanszírozási terv kidolgozása, amelyből világosan látszik, hogy ekkora időtávra is rendelkezésre áll az a forrásigény, amely biztosíthatja a városnak a kilábalást ebből a nehéz helyzetből, és az önkormányzati feladatok ellátása sem kerül egy pillanatra sem veszélybe.

Aktív vagyongazdálkodással és a helyi gazdaság fejlődésének minden lehetséges eszközzel történő elősegítésével források teremtése a város számára fontos fejlesztések és azok önrészenek biztosítására.

A Közgyűlés az 533/2010.(XI.25.) Kgy. számú határozatában fogadta el Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata középtávú finanszírozási tervének végrehajtásához az Önkormányzati Finanszírozási Programot.

Az elfogadott Önkormányzati Finanszírozási Program végrehajtása és a jövőbeni fizetőképesség fenntartása érdekében szükséges az önkormányzat feladatainak áttekintése, annak átgondolása, hogy

a jelenlegi intézményi struktúra és a meglévő támogatási rendszerek mennyiben látják el hatékonyan feladataikat, mennyiben járulnak hozzá az önkormányzatnak a megváltozott gazdasági környezetben folytatott, a gazdaság és a lakosság igényeihez igazodó feladatellátásához.

A Kormány 2013-ban Szombathely adósságállományának 65 %-át vállalta át, ez jelentősen könnyített az önkormányzat helyzetén, de a város pénzügyi helyzetének stabilizálódásának folyamata még tart, és az önkormányzat gazdasági programja szerint fokozott figyelmet kell fordítani az önkormányzati vagyon olyan jellegű hasznosítására, mely alapot nyújthat a gazdasági fejlődés és a működőképesség megerősítéséhez. Csak erre lehet alapozni azon döntéseinket, melyek az önerőt biztosítják az önkormányzat által vállalt, a város életéhez feltétlenül szükséges, döntően pályázati pénzeszközökből finanszírozott fejlesztésekhez.

Költségvetés

A 2013. évi költségvetési rendelet közgyűlés az alábbi jogszabályok figyelembe vételével fogadta el:

- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. számú törvény,
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény és az ehhez kapcsolódó egyéb jogszabályok,
- A járások kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról szóló 2012. évi XCIII. törvény,
- A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról szóló 2012. évi CLII. törvény

Szombathely 2013-ban 15,9 milliárd forintból gazdálkodhat. Ez a 2012-évi költségvetési kerethez képest kevesebb 5,1 milliárd forinttal kevesebb. Ennek oka részben az, hogy az állami feladat átvállalás miatt a feladatfinanszírozás összege csökkent.

A Kormány Szombathely adósságállományának 65 %-át vállalta át, így a korábbi években felhalmozódott 16,3 milliárd forint adósságot 5,7 milliárd forintra csökkentette.

A költségvetésben szereplő saját bevételek között a legjelentősebb továbbra is az iparűzési adóból tervezett bevétel 5,3 milliárd forintos összege.

A törvényi változások miatt a gépjármű adóból származó bevétel 237 millió forint. Az illetékekből származó bevétel 2013-ban már közvetlenül az állami költségvetésbe folyik be.

Vagyongazdálkodás

A gazdasági válság negatív hatása leginkább az ingatlanpiaci viszonyokat érintette. A kereslet visszaesett, a fejlesztések szinte leálltak.

Az elemzések a bérleti kereslet visszaeséséről és a bérleti díjak csökkenéséről számolnak be.

A hitelpiaci források beszűkültek és megrágultak.

A szombathelyi ingatlanpiac illeszkedik a „trendbe”, a forgalom visszaesése, pangása jellemző. (igazságügyi szakértői vélemény szerint)

A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény a vagyongazdálkodás alapelveit az alábbiakban határozza meg a 7. § (2) bekezdésben:

„A nemzeti vagyongazdálkodás feladata a nemzeti vagyon rendeltetésnek megfelelő, az állam, az önkormányzat mindenkori teherbíró képességéhez igazodó, elsődlegesen a közfeladatok ellátásához és a mindenkori társadalmi szükségletek kielégítéséhez szükséges, egységes elveken alapuló, átlátható, hatékony és költségtakarékos működtetése, értékének megőrzése, állagának védelme, értéknövelő használata, hasznosítása, gyarapítása, további az állam vagy a helyi önkormányzat feladatának ellátása szempontjából feleslegessé váló vagyontárgyak elidegenítése.”

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének a 2013. évi költségvetéséről szóló 6/2013. (III. 06.) önkormányzati rendeletének 19. számú melléklete lakáseladásból 80 millió Ft, vagyongazdálkodásból 730 millió Ft bevétellel, összesen 810 millió Ft-al számol.

Szombathely középtávú vagyongazdálkodási tervének három eleme:

1. a vagyongazdálkodás sajátosságainak rögzítése,
2. a sajátosságok figyelembe vételével a célok, eszközök meghatározása,
3. önkormányzati feladathoz már nem használt, vagyongazdálkodási bevételt adó ingatlanvagyon kör meghatározása

A vagyongazdálkodás sajátosságainak figyelembe vételével a középtávú vagyongazdálkodási terv a felesleges, forgalomképes ingatlanvagyon értékesítése, bérbeadása hatékonyságának növekedését tűzte ki célul.

A városi vagyonnal kapcsolatos vagyongazdálkodási feladatokat Szombathely MJV 100%-os tulajdonában lévő SZOVA Szombathelyi Vagyonhasznosító és Városgazdálkodási Zártkörűen Működő Részvénytársaság (rövidítve: SZOVA Zrt.) látja el.

Adópolitika

A helyi önkormányzatok alapvető feladatainak ellátása – melynek során nélkülözhetetlen a helyi közösségek kezdeményezőkézsége, áldozatvállalása is – elengedhetlenné teszi az önkormányzatok önálló gazdálkodása feltételeinek megteremtését. A gazdasági önállósulás egyik eszköze a helyi adók rendszere.

A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (továbbiakban: Htv.) felhatalmazása alapján a törvényi keretek között a helyi önkormányzatok döntenek a helyi adók bevezetéséről, az alkalmazott adómértékről, kedvezményekről, mentességekről. Szombathelyen helyi iparüzési adó, építményadó és idegenforgalmi adó került bevezetésre. További fő bevételi tényező a gépjárműadó. A gépjárműadó

átengedett központi adó, melynek mértéke, adóztatása országosan egységes, de az önkormányzati adóhatóság szedi be, és az állam a teljes összegét engedményezi az önkormányzatoknak. Az önkormányzat költségvetésében a helyi adók szerepe megnövekedett, hiszen a saját bevételen belül az önkormányzat által beszedett adóbevételek meghatározó nagyságot képviselnek. Az önkormányzat adóbevételeit a gazdasági válság, a jogszabályi környezet változása, a hátralékok kedvezőtlen alakulása egyaránt befolyásolja.

ezer Ft-ban

Bevételek jogcíme	2007. év	2008. év	2009. év	2010. év	2011. év
SZJA normatív módon elosztott része	1 501 056				
SZJA helyben maradó része	1 044 796	1 133 118	1 309 070	1 304 819	1 169 451
Jövedelem-különbség mérséklés				50 227	
<i>Átengedett SZJA összesen:</i>	<i>2 545 852</i>	<i>1 133 118</i>	<i>1 309 070</i>	<i>1 355 046</i>	<i>1 169 451</i>
Normatív hozzájárulások	5 080 402	5 817 884	5 774 047	5 177 140	5 140 301
Központosított előirányzatok	497 860	561 991	517 665	572 303	164 703
Színházi támogatás		100 000	235 200		186 900
Normatív kötött felhasználású támogatások	107 904	647 862	814 714	888 794	737 268
Egyéb központi támogatások	7689	645 862			114 739
<i>Támogatások összesen:</i>	<i>5 693 855</i>	<i>7 772 839</i>	<i>7 341 626</i>	<i>6 638 237</i>	<i>6 343 911</i>
1. Átengedett személyi jövedelemadó és Támogatások összesen	8 239 707	8 905 957	8 650 696	7 993 283	8 667 586
2. Egyéb átengedett bevételek (gépjármű, illeték, stb.)	1 346 714	1 303 716	1 101 076	832 919	843 206
3. Helyi adók	5 139 106	5 775 924	5 214 082	5 206 932	6 021 540
4. Önkormányzati saját bevételek	2 144 079	2 303 974	1 867 261	3 293 340	2 202 313
5. Költségvetési szervek bevételei	2 563 867	3 134 731	3 174 427	3 316 340	2 976 573
6. Összes működési bevétel (1+2+3+4+5. sor)	19 433 473	21 424 302	20 007 542	20 642 814	20 711 218
Átengedett személyi jövedelemadó/Támogatás aránya a bevételi előirányzatok teljesítésében (1. sor/6.sor)	42,40 %	41,57%	43,24%	38,72%	41,85%
Helyi adók aránya a bevételi előirányzatok teljesítésében (3. sor/6.sor)	26,44 %	26,96%	26,06%	25,22%	29,07%

Az önkormányzat helyi adópolitikájának célkitűzései:

1. A helyi adóbevételeknek az önkormányzat működését, valamint fejlesztéseket kell szolgálnia. Fontos szempont a városban letelepedett tőkeerős nagyvállalatok megtartása, illetve újabb vállalkozások megjelenésének előmozdítása.
2. Továbbra is biztosítani kell a Htv. alapján a 1,2 millió forint vállalkozási szintű adóalap alatti vállalkozások helyi iparűzési adó alóli mentességét.
3. Az építményadó bevétel egyre nagyobb súlyt kap a helyi adóztatásban, hiszen az önkéntes befizetés aránya ebben az adónemben a legmagasabb. Az adó meghatározó részét a vállalkozások fizetik. Az adóalanyok további teherviselő képességének figyelembe vételével meg kell vizsgálni a 2012.-évtől megemelésre került adómértékek törvénnyel összhangban lévő változtatási lehetőségét.
4. Fontos cél az adóelkerülő alanyok adóztatásba vonása. Ennek érdekében kiemelt törekvés a feltárás, adóellenőrzés hatékonyságának javítása, a beszedés eredményességének fokozása.
5. A legfontosabb cél, hogy a gazdaság minden szereplőjével való szoros együttműködés, egymás kölcsönös segítésének eredményeként javuljon az adófizetési morál. Az adókat a vállalkozások ne szimpla kötelezettségnek, vagy büntetésnek tekintsek, hanem a város és saját fejlődésükhöz szükséges, nélkülözhetetlen eszköznek.

A gazdasági környezet javulásával, az elhúzódó gazdasági válság hatásainak mérséklődésével az önkormányzat helyi adókból és átengedett központi adókból származó bevételeinek folyamatos növekedését szeretné Szombathely városa elérni.

Szombathely a XXI. század második évtizedében - Közös jövőnk Szombathely - Szombathely Megyei Jogú Város Társadalmi-Gazdasági Programja (2011) szerint a jövő pénzügyi és gazdasági alapjának megteremtése jó adópolitika folytatásával lehetséges.

1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

A városfejlesztés az Európai Unió vonatkozó politikáit meghatározó közfelfogás valamint a magyarországi szakpolitika és általános gyakorlat szerint is a közszféra - ezen belül mindenekelőtt az Önkormányzat - feladata.

Az említett alapelvek megfelelően Szombathely Megyei Jogú Város is aktív és céltudatos városfejlesztési tevékenységet folytat a stratégiai tervezéstől az operatív városfejlesztési projektek építési beruházásainak és nem beruházási jellegű tevékenységeinek végrehajtásáig.

A városfejlesztési tevékenységek legfelső döntéshozó testülete a Közgyűlés. A Közgyűlés elfogadja a városfejlesztési stratégiát, akcióterületi tervet, azok módosításait, valamint döntést hoz az SZMSZ-ben rögzített hatáskörében a városfejlesztési tevékenységek megvalósításáról. A közgyűlés ezen döntéseit, illetve a döntések előkészítését delegálhatja az illetékes bizottságok felé.

A szabályozáson alapuló valamint az operatív városfejlesztés stratégiai irányítását, továbbá ezzel szoros összhangban a városrendezési szabályozás alakításának szakmai irányítását hivatali szinten a

Polgármesteri Hivatal Városfejlesztési Osztálya és az annak keretei között működő városi főépítész végzi.

Ennek keretében, a Közgyűlés munkaszervezeteként a Városfejlesztési Osztály végzi

- a városfejlesztés és városrendezés hosszú távú, koncepcionális tervezésének szakmai irányítását,
- a városfejlesztés és városrendezés hosszú távú stratégiai tervezésének szakmai irányítását,
- az operatív városfejlesztési tevékenység stratégiai irányítását,
- az operatív városfejlesztési tevékenységgel összefüggő városrendezési szabályozási tevékenység szakmai irányítását,
- kiemelt projektek városfejlesztési dimenzióban folyó előkészítési tevékenységét.

Az operatív városfejlesztés egyik szervezeti eszköze az Önkormányzat számára a 100%-os önkormányzati tulajdonú Savaria Városfejlesztési Nonprofit Kft (a továbbiakban: városfejlesztő társaság), amely egyes városfejlesztési projektek előkészítését és megvalósításuk menedzselését végzi.

A városfejlesztő társaság közvetlen felügyeletét a cég felügyelő bizottsága, illetve az alapító együttesen látják el. A felügyelő bizottsági tagok önkormányzati képviselők. A Kft. a Polgármesteri Hivatal Városfejlesztési Osztályával szorosan összehangolva végzi operatív városfejlesztő tevékenységét, és kiemelten együttműködik Önkormányzat érintett Bizottságaival továbbá az önkormányzat további felelős osztályaival, hogy a tervezéseket, fejlesztéseket minél gördülékenyebben hajtsák végre.

Az önkormányzat SZMJV 617/2009(XII.10.) Kgy. sz. határozatában jelölte ki a városfejlesztő társaságot a városfejlesztési feladatok menedzselésére, de a társaság jelenleg nincs megkülönböztetett, kitüntetett szerepben, a konkrét tevékenységeket egyedi döntések és szerződések alapján végzi.

A városfejlesztő társaság önálló üzleti tervvel és költségvetéssel működik. Az SZMSZ alapján a városfejlesztő társaság feladata az Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS) megvalósításának elősegítése.

A városfejlesztő társaság célja a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. §-ában meghatározott településfejlesztési feladatok ellátása, a város-rehabilitációs akcióterületek fejlesztésének előkészítésével, azok végrehajtásával és fenntartásával kapcsolatos szolgáltatások és feladatok ellátása, a város-rehabilitációs programban szereplő projektek megvalósításának menedzselése, az Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS) időszakos felülvizsgálata, a következő akciótervi időszakra vonatkozó akcióterületi tervek (AT) előkészítése.

A városfejlesztő társaság által – céljainak elérése érdekében – folytatott tevékenységek:

- közreműködik külső befektetők által megvalósítandó gazdaságfejlesztési elemek integrációjában,

- beruházói technikai segítségnyújtó feladatokat lát el az önkormányzati fejlesztések megvalósítása során; megnyert uniós támogatások projektmenedzsmenti, marketing és nyilvánosság biztosítására vonatkozó szolgáltatásokat biztosítja, a tevékenységeket ellátja,
- felkutatja azokat támogatási forrásokat, amelyek a fejlesztési célok megvalósítását segítik elő.

A városfejlesztő társaság a feladatok elvégzésére alkalmas szakképzettségű (pl. beruházás lebonyolítói, pénzügyi) munkatársakat alkalmaz.

Az IH előírásainak megfelelően az önkormányzat és a városfejlesztő társaság szerződést köt a város-rehabilitáció megvalósítására a kijelölt akcióterületen, amely legalább a következőket tartalmazza:

- a városfejlesztő társaság az önkormányzat megbízásából menedzseli a fejlesztést a kijelölt akcióterületen (az önkormányzati közgyűlés döntése tartalmának megfelelően);
- az akcióterület fejlesztése során a városfejlesztő társaságnál keletkező fejlesztési bevételeket a Savaria Városfejlesztési Kft városfejlesztési célú tevékenységekre (ennek részeként projektmenedzsment és beruházás bonyolításra is) fordítja;
- a városfejlesztő társaság évente beszámol a Közgyűlésnek és a Szakbizottságoknak az elfogadott akcióterületi tervek megvalósításának állásáról és szükség szerint javaslatot tesz a Polgármesteri Hivatalban kijelölt partner osztálynak az akcióterületi tervek módosítására.
- A városfejlesztő társaság kezdeményezi azon képviselőtestületi döntések meghozatalát, melyek szükséges az akcióterületi tervben foglalt tevékenységek megvalósítására;
- A szerződés tartalmazza a városfejlesztő társaságnak az akcióterületi tervben meghatározott menedzsment feladatok elvégzésének díjazását és a díjazás forrását.

A Városfejlesztő társaság munkatársai az SZMSZ alapján alábbi feladatköröket látják el:

Ügyvezető:

- irányítja a városfejlesztő társaság gazdálkodását, kidolgozza a városfejlesztő társaság üzleti koncepcióját, gondoskodik a városfejlesztő társaság mérlegének, vagyonkimutatásának elkészítéséről, javaslatot tesz az eredmény felosztására, valamint kidolgozza a városfejlesztő társaság évenkénti költségvetését, melyeket az Alapító elé terjeszt jóváhagyásra,
- gondoskodik a városfejlesztő társaság üzleti könyveinek szabályszerű vezetéséről,
- az ügyvezetésről, a városfejlesztő társaság vagyoni helyzetéről és üzletpolitikájáról legalább évente kétszer az Alapítónak, háromhavonta a Felügyelő Bizottságnak jelentést készít,
- feladatkörébe, ezzel együtt jogkörébe is tartozik az Alapító kizárólagos hatáskörébe tartozó összes döntés előzetes véleményezése, kivéve a megválasztással és kinevezéssel kapcsolatos ügyeket,
- elkészíti a városfejlesztő társaság szervezeti- és működési szabályzatát, melyet az Alapító hagy jóvá,
- gondoskodik a városfejlesztő társaság számviteli törvény szerinti beszámolójának és az adózott eredmény felhasználására vonatkozó javaslatnak az elkészítéséről és az Alapító elé terjesztéséről,

- a számviteli törvény szerinti beszámolót a vonatkozó szabályok szerint közzéteszi, illetve a hatályos jogszabályoknak megfelelően az illetékes hatóságokhoz határidőben beterjeszti,
- a városfejlesztő társaság ügyvezetését az ilyen tisztséget betöltő személyektől általában elvárható gondossággal - és ha a Gt. kivételt nem tesz -, a gazdasági városfejlesztő társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. A jogszabályok, az Alapító Okirat, illetve a gazdasági városfejlesztő társaság Alapítója által hozott határozatok, illetve ügyvezetési kötelezettségeik felróható megszegésével a gazdasági városfejlesztő társaságnak okozott károkért a polgári jog általános szabályai szerint felelnek a városfejlesztő társasággal szemben,
- feladata a városfejlesztő társaság egyes belső szabályzatainak megalkotása,
- köteles az üzleti titkot megőrizni,
- a munkáltatói jogok gyakorlása a városfejlesztő társaság munkavállalói felett,
- amennyiben szükséges dönt jogász szakértő személyéről és megbízási díjáról,
- kizárólagos jogkörrel dönt a városfejlesztő társaság működésével kapcsolatosan keletkezett iratokba való betekintéssel összefüggő igényekről és kérdésekről,
- dönt az egyéb megbízási jogviszony keretében igénybe vett szakértők személyéről és megbízási díjáról,
- a szerződéskötések, a pénzügyi támogatások és a számszaki ellenőrzés felügyelete,
- felelős az akcióterületi tervek elkészítéséért, az akcióterületi fejlesztések megvalósításáért, mely magában foglalja az ezzel kapcsolatos előkészítő munkát, valamint a fejlesztések végrehajtását, projektmenedzsment biztosítása során,
- kapcsolattartás a támogatásban részesülő konzorciumi partnerekkel, támogatást nyújtó szervezetekkel és a támogatás felhasználását ellenőrizni jogosult szervezetekkel,
- minden olyan ügy, amelyet a városrehabilitációs alapszerződés az ügyvezető igazgató hatáskörébe utal.

Projektvezető

- az IVS keretén belül a megvételre kijelölt ingatlanok megvásárlása vonatkozó üzleti tárgyalások megszervezése, a szerződések megkötésének előkészítése, valamint az Alapító elé terjesztése,
- a közterületek rendezési munkáinak irányításában való közreműködés (tervek elkészíttetése, kivitelezési munkák pályáztatása, megrendelése, a munkálatok folyamatos ellenőrzése, az elkészült munkák átvétele),
- koordinálási feladatok ellátása az Önkormányzat beruházásában megvalósuló egyes létesítmények esetében (terveztetés, kivitelezési munkák pályáztatása, megrendelése, a munkálatok folyamatos ellenőrzése, az elkészült munkák átvétele),
- érintettek közötti koordinálási tevékenységek ellátása a magánvállalkozások építési tevékenységének bonyolítása során (javasolt funkciók, beépítési formák megvalósulásának elősegítése),
- az akció mindenkorai pénzügyi egyensúlyának biztosítására vonatkozó előkészítési feladatok (a szükséges pénzforrások megszerzése, pályázatok elkészítése, esetleges bankhitelek felvételének előkészítése),

- dokumentálási kötelezettségre vonatkozó és információs feladatok ellátása (kapcsolattartás az Önkormányzattal, a Polgármesteri Hivatal osztályaival, lakossággal, vállalkozókkal, bankokkal, pályázatiíró szervezetekkel, közreműködő szervezetekkel és az ellenőrzést végző jogosult szervezetekkel),
- a városfejlesztő társaság belső szabályzataiban meghatározott feladatok végrehajtása, végrehajthatása, és a végrehajtás ellenőrzése,
- a városfejlesztő társaság fejlődésére vonatkozó célkitűzések kidolgozása,
- a városfejlesztő társaság éves üzleti tervének elkészítéséről való gondoskodás, és az ügyvezető elé való terjesztése,
- a gazdaságosság és hatékonyság fokozására vonatkozó intézkedések kidolgozása, végrehajtásuk értékelése, ellenőrzése,
- a városfejlesztő társaság feladatainak teljesítésére vonatkozó intézkedések kidolgozása, majd jóváhagyást követően az elvégzendő feladatok kiadása, elvégzésük ellenőrzése, értékelése, és beszámolás az intézkedések végrehajtásáról,
- a vezetésére bízott vagyon rendeltetésszerű kezelésére vonatkozó intézkedések kidolgozása, az ügyvezető igazgató elé való terjesztése, majd jóváhagyást követően az elvégzendő feladatok kiadása, ellenőrzése, értékelése, és beszámolás az intézkedések végrehajtásáról,
- a városfejlesztő társaság minőségbiztosítási rendszerének kialakítása, irányítása és felügyelete,
- a közvetlen felügyelete alá tartozó munkatársak munkájának irányítása, ellenőrzése és értékelése,
- a városfejlesztő társaság éves szakmai beszámolójának elkészíttetése,
- gondoskodik az ügyvezető utasításainak végrehajtásáról,
- köteles az Alapító, az ügyvezető igazgató és a könyvvizsgáló kérésére a városfejlesztő társaság ügyeiről felvilágosítást adni, annak irataiba való betekintést lehetővé tenni,
- biztosítja a lakosság és az érintettek tájékoztatását a fejlesztési feladatok előrehaladásáról az akcióterületen folyó munkákról, különös tekintettel a beruházások során fellépő esetleges akadályoztatásra,
- minden olyan ügy, amelyet az ügyvezető a munkaköri leírásban a projektvezető hatáskörébe utal.

Gazdasági igazgató:

- a városfejlesztő társasági vagyon kezelésével összefüggő pénzügyi és számviteli feladatok koordinálása,
- az éves költségvetés és a városfejlesztő társaság éves számviteli beszámolójának előkészítése,
- az éves üzleti terv és költségvetés összeállítása,
- az éves beszámoló összeállítása,
- a városfejlesztő társaság gazdasági és üzemeltetési feladataival kapcsolatos szerződéskötések, és a gazdasági feladatokkal kapcsolatos számszaki ellenőrzés felügyelete,
- döntés a működési célú pénzeszközök felhasználásáról,

- az akcióterületi fejlesztések pénzügyi megvalósíthatóságának előkészítése, koordinációja,
- a több éves pénzügyi terv alapján az éves és negyedéves pénzügyi tervek elkészítése, azok megvalósulásának nyomon követése,
- kapcsolattartás a támogatásban részesülő konzorciumi partnerekkel és a támogatást nyújtó szervezetekkel, valamint a releváns pénzügyi adatok összegyűjtése és szolgáltatása az Alapító, a támogatást nyújtó szervezetek és a támogatás felhasználását ellenőrizni jogosult szervezetek számára,
- a projekt mindenkorai pénzügyi egyensúlyának biztosítása (a szükséges pénzforrások megszerzése, pályázatok elkészítése, esetleges bankhitelek felvétele),
- dokumentálási kötelezettségre vonatkozó és információs feladatok ellátása (kapcsolattartás az Önkormányzattal, a Polgármesteri Hivatal osztályaival, lakossággal, vállalkozókkal, bankokkal, pályázatiíró szervezetekkel, közreműködő szervezetekkel és az ellenőrzést végző jogosult szervezetekkel),
- minden olyan ügy, amelyet az ügyvezető a gazdasági igazgató munkaköri leírásában a gazdasági igazgató hatáskörébe utal.

Műszaki igazgató:

- akcióterületi terv tervezési munkáinak koordinálása ellenőrzése;
- a közterületek rendezési munkáinak irányításában való közreműködés (tervek elkészíttetése, kivitelezési munkák pályáztatása, megrendelése, a munkálatok folyamatos ellenőrzése, az elkészült munkák átvétele);
- koordinálási feladatok ellátása az Önkormányzat beruházásában megvalósuló egyes létesítmények esetében (terveztetés, kivitelezési munkák pályáztatása, megrendelése, a munkálatok folyamatos ellenőrzése, az elkészült munkák átvétele);
- a projekt mindenkorai előrehaladásának biztosítása;
- dokumentálási kötelezettségre vonatkozó és információs feladatok ellátása (kapcsolattartás az Önkormányzattal, a Polgármesteri Hivatal osztályaival, lakossággal, vállalkozókkal, bankokkal, pályázatiíró szervezetekkel, közreműködő szervezetekkel és az ellenőrzést végző jogosult szervezetekkel);
- beruházási kapcsolatok gondozása;
- fejlesztések műszaki tartalmának előkészítése;
- az akciótervhez szükséges műszaki információk közvetítése, beszerzése, koordinációja;
- a projektek végrehajtása során a műszaki tartalom biztosítása, a megvalósulás nyomon követése;
- kapcsolattartás a tervezőkkel, a bonyolítókkal, és a kivitelezőkkel, továbbá az engedélyezés során érintett hatóságokkal, támogatást nyújtó szervezetekkel és a támogatás felhasználását ellenőrizni jogosult szervezetekkel;
- a terület előkészítési munkák irányítása (bontások, közműépítési munkák elvégzettetése, ingatlanrendezéssel kapcsolatos feladatok ellátása az építési telkek kialakítása érdekében);

- minden olyan ügy, amelyet az ügyvezető a munkaköri leírásban a települési tervezői igazgató hatáskörébe utal.

Projekt asszisztens

- a keletkező dokumentáció és levelezések megfelelő nyilvántartása, irattározási teendők, postakönyv vezetése,
- gépelési - levelezési feladatok végzése,
- értekezletek jegyzőkönyveinek vezetése,
- az ügyvezető igazgató és a projektvezető, a gazdasági igazgató és műszaki igazgató tárgyalópartnereinek, ügyfeleinek fogadása, az ügyfelek eligazítása, szakmai rendezvények lebonyolításában való részvételével,
- a vezetők kiküldetésével, szabadságával kapcsolatos teendők intézése,
- telefax, e-mailek kezelése,
- irodaszerek megrendelése, raktározása, nyilvántartása, felhasználásra történő kiadása,
- kapcsolattartás.

Továbbá szükséges az alábbi feladatokat végző szakértők – szerződéses alapú - bevonása a feladat elvégzésébe:

- Jogi szakértő: A közbeszerzési törvény előírásainak betartása a projekt végrehajtása folyamán; a projektgazda önkormányzat döntés-előkészítő dokumentumainak (előterjesztések) előkészítése; a projekthez kapcsolódó szerződések előkészítése; a projekt képviselője esetleges jogvitákban.
- Műszaki ellenőri feladatok ellátása.
- A projekt külső kommunikációjáért felelős személy: nyilvánossági terv végrehajtásának koordinálása: rendezvények, sajtótájékoztatók szervezése, közreműködés a szolgáltatók kiválasztásában, kiadványok, tájékoztató anyagok tartalmi ellenőrzése; média képviselőivel való kapcsolattartás.

A feladatok mennyisége dönti el a szervezet létszámát, illetve, hogy egy feladatot külső szakértőkkel, vagy belső munkatársakkal kívánunk betölteni. Kezdetben a projekt lebonyolításra javasolt 5 fő állandó alkalmazása (Ügyvezető, projektvezető, műszaki igazgató, pénzügyi szakember, asszisztens), a létszám további bővítését a városfejlesztő társaságra bízott feladatok mértéke határozza meg.

A projektek lebonyolításába a városfejlesztő társaság tervezési alapon szakértők bevonását.

Az operatív városfejlesztés másik szervezeti eszköze az Önkormányzat számára a 100%-os önkormányzati tulajdonú SZOVA Zrt, amely forprofit társaság, amely városfejlesztési divíziója révén főleg az alábbi tevékenységek végzésével kapcsolódik a stratégiai szinten elhatározott városfejlesztési műveletek megvalósításába:

- az egyes városfejlesztési műveletek megvalósításához szükséges ingatlanok tulajdonjogának megszerzése,
- szociális városrehabilitációs beruházások tárgyát képező szociális bérlakások gazdája,
- ipari parki feladatok ellátása (Claudius Ipari Park jogutódja).

A Városfejlesztési tevékenység, mint önálló szervezeti egység a vezérigazgató közvetlen irányítása és felügyelete alatt működik. Feladata az Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS) megvalósításának elősegítése Szombathely Megyei Jogú Város területén az alábbi tevékenységek ellátása révén:

- az IVS keretén belül a megvételre kijelölt ingatlanok megvásárlása (üzleti tárgyalások lebonyolítása, szerződések előkészítése és megkötése),
- a terület előkészítési munkák irányítása (bontások, közműépítési munkák elvégzetése, ingatlanrendezéssel kapcsolatos feladatok ellátása az építési telkek kialakítása érdekében),
- a közterületek rendezési munkáinak irányítása (tervek elkészíttetése, kivitelezési munkák pályáztatása, megrendelése, a munkálatok folyamatos ellenőrzése, az elkészült munkák átvétele),
- az Önkormányzat beruházásában megvalósuló egyes létesítmények (pl. közintézmények, szociális lakás, stb.) esetében a beruházói feladatok ellátása (terveztetés, kivitelezési munkák pályáztatása, megrendelése, a munkálatok folyamatos ellenőrzése, az elkészült munkák átvétele),
- a magánvállalkozások építési tevékenységének koordinálása (javasolt funkciók, beépítési formák megvalósulásának elősegítése),
- az akció mindenkorai pénzügyi egyensúlyának biztosítása (a szükséges pénzforrások megszerzése, pályázatok elkészítése, esetleges bankhitelek felvétele),
- adminisztratív, információs feladatok ellátása (kapcsolattartás az Önkormányzattal, a Hivatal ügyosztályaival, lakossággal, vállalkozókkal, bankokkal).

1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység

Szombathely gazdaságában az elmúlt 20 évben radikális változások történtek. Lezajlott a privatizáció, meghatározó súllyal megjelent a külföldi tőke, jelentős számú kis- és középvállalat alakult, és felgyorsult – ha kisebb mértékben is – a tercier ágazatok fejlődése is.

A város gazdasági mutatói közül több is hosszú időn keresztül kedvezően alakult; így a GDP egy főre jutó nagysága, a beruházások nagysága, az ipari termelés volumene, az export aránya vagy a külföldi érdekeltségű vállalkozások száma és tőkeereje. Az utóbbi években azonban a korábbi kiemelkedő értékek az átlagos szint irányába mozdultak el, s kezdtek elmaradni az élenjáró térségektől.

A jövőre nézve azzal is tisztában kell lenni, hogy a helyi befektetési környezet is megváltozott, s a korábbi tőkevonó potenciál is csökkent. A megemelkedett reálbérszínvonal miatt a város ma már kevésbé vonzó telephely, mint korábban volt, s mindehhez hozzájárul az is, hogy az Unió irányelveknek megfelelően korlátozottak a nagybefektetőknek kínálható kedvezmények. Az új helyzet új stratégiákat is igényel. Ma már nem elég csak a földrajzi helyzet és a költségelőnyök passzív kihasználására koncentrálni. A tartós versenyképesség követelménye a gazdaság és a helyi gazdaságpolitika részéről is újszerű szemléletet és magatartásmódokat tesz szükségessé.

Egyfelől nagyobb figyelmet kell fordítani a tőkemegtartó képesség fokozására, különös tekintettel arra, hogy a magasabb hozzáadott értékű tevékenységek kihelyezése általában a meglévő bázisokat követi,

másfelől minőségileg új befektetési környezetet kell teremteni ahhoz, hogy a magasabb szintű tevékenységeket meghonosító újabb tőkebeáramlási hullám megindulását előmozdíthassa.

Mindeközben minden lehetséges módon elő kell segíteni a helyi kis - és középvállalkozói szféra megerősödését, hiszen csak ez teremtheti meg a tartós és kiegyensúlyozott gazdasági fejlődés biztonságos alapjait.

A városvezetés eltökélt szándéka, hogy a helyi gazdaság minden szereplőjével olyan együttműködésre és kapcsolatra törekszik, amely megalapozza azt a gazdasági fejlődést, ami az egyetlen járható út a jelenlegi adósságcspadából való kitörésre, s ami megteremtheti a város jövőbeni fejlődésének pénzügyi és gazdasági alapjait.

A gazdaság fejlesztése, a gazdaság fejlődésének elősegítése az egyik legfontosabb prioritás a következő években.

Megoldandó problémáink

- Köz- és magánszféra aktív partnerségének hiánya
- Megváltozott befektetői környezet
- Tőkevonzó potenciál csökkentése
- Beruházás ösztönzési aktivitás nem kellő hatékonysága

A jövő pénzügyi és gazdasági alapjának megteremtése

- A megfelelő közlekedési infrastruktúra megteremtése kiemelt cél. A 86-os út fejlesztésének felgyorsítása és mielőbbi befejezése a város felemelkedése szempontjából elengedhetetlen.
- A telephelykínálat, telephelyi feltételrendszer megfelelő kialakítása szükséges a tőkevonzó képesség javításához.
- A szakképzett munkaerő biztosítása önkormányzati feladat, ezt a célt szükség esetén a képzési rendszer átalakításával kell elérni.
- Szoros együttműködés szükséges a városban működő vállalkozásokkal, hogy a bennük rejlő fejlődési potenciált maximálisan kihasználhassák.

1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai

Az önkormányzat saját intézményeiben a hatályos jogszabályoknak megfelelő foglalkoztatáspolitikát folytat.

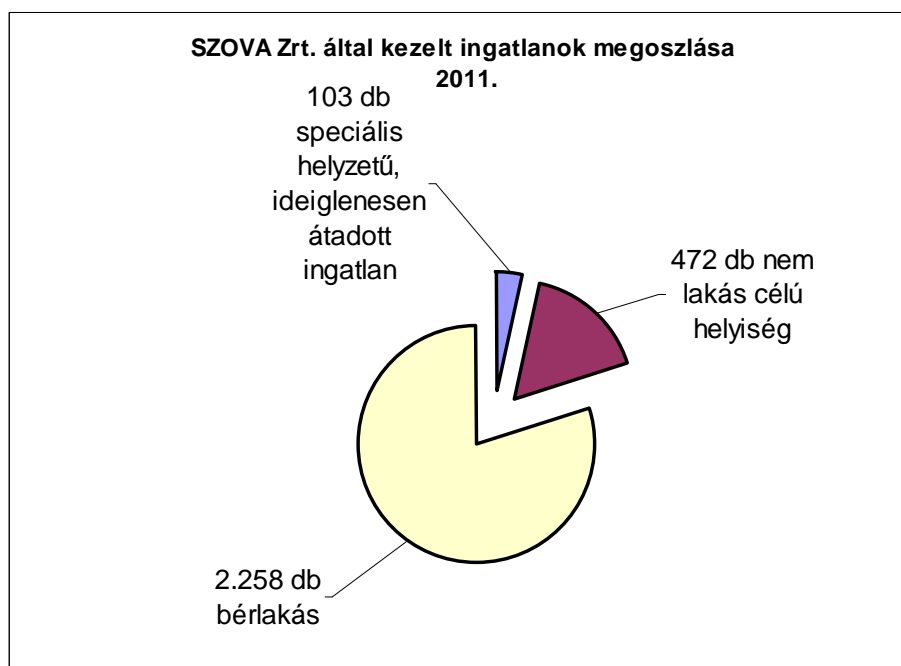
„KÖZÖS JÖVŐNK SZOMBATHELY - SZOMBATHELY A XXI. SZÁZAD MÁSODIK ÉVTIZEDÉBEN - SZOMBATHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS TÁRSADALMI-GAZDASÁGI PROGRAMJA” című dokumentum szerint az önkormányzat, mint a helyi fejlesztések irányító szereplőjének - a kormányzati törekvésekkel összhangban – a legfontosabb célja a foglalkoztatás növelése. A magasabb foglalkoztatás megvalósításának elengedhetetlen feltétele új munkahelyek létrehozása, ami nem megy egyik napról a másikra. „Első az értékteremtő munka” elv alapján minden lehetséges eszközzel azok munkába állását kell támogatni, akik képesek a munkavégzésre, és a befizetéseik által előteremtett

hagyományos pénzbeli ellátásokkal és szolgáltatásokkal azon emberek méltó megélhetését biztosítani, akik munkára képtelenek. Az elfogadott önkormányzati társadalmi-gazdasági program szerint ilyen eszköz lehet például a városban jelenlévő egyetemi tudományos és kutatószféra, illetve a kreatív, vállalkozó szellemű fiatal diplomások és az innovatív vállalkozói kör (és folyamatos fejlesztésre ösztönzött beszállítók) közös működéséhez szükséges infrastruktúra megteremtése, amely egyszerre szolgálhatná a helyi gazdaság erősödését, és ezen keresztül a foglalkoztatási helyzet javulását, valamint a helyi közép- és felsőoktatás fejlődését.

1.10.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás

Elsősorban az önkormányzati tulajdonú ingatlanokat érintő bevételekkel és kiadásokkal való szoros összefüggés miatt, említést igényel az a tény, hogy a SZOVA Zrt. különböző típusú ingatlanok kezelését látja el. A bérleményként hasznosított lakás és nem lakás célú helyiségek mellett a társaság kezeli ugyanis azon önkormányzati tulajdonban álló egyéb, bevételt nem termelő, ideiglenesen átadott ingatlanokat is, melyet Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata annak más célú hasznosításáig ad a SZOVA Zrt. kezelésébe.

A társaság által az önkormányzattal 2006. május 31. napján megkötött üzemeltetési szerződés alapján kezelt ingatlanok körét, darabszám szerinti megoszlását – a 2011. decemberi állapot szerint – az alábbi ábra mutatja:

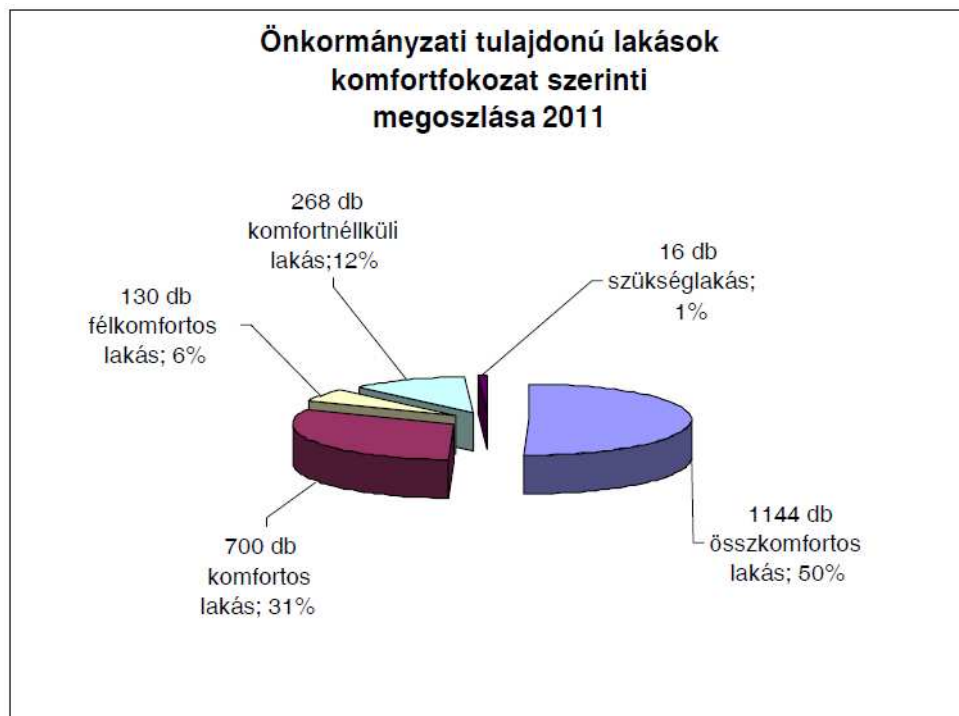
2011. év végén összesen 472 db nem lakás célú helyiség kezelését látta el a SZOVA Zrt., melyek között 11 db műhely, 13 db hőközpont, 27 db raktár, 46 db iroda, 49 db üzlethelyiség, 55 db életvédelmi-helyiség (óvóhely), 68 db egyéb helyiség, illetőleg 203 db személygépkocsi tároló található. 2011. december 31. napján összesen 2.258 db lakás kezelését látta el a társaság.

Az önkormányzati tulajdonban álló lakásállomány alakulását az utóbbi öt esztendőben az alábbi grafikon szemlélteti:

Az adatokat áttekintve elmondható, hogy az elmúlt öt évben a lakások állománya folyamatosan, de viszonylag kismértékben csökkent. 2011. évben a lakások száma 18-cal csökkent. Ez a 2010. évi adatokhoz viszonyítva 0,8 %-os csökkenésnek felel meg.

Az alábbi kördiagram az önkormányzati tulajdonban álló bérlakások komfortfokozat szerinti megoszlását ábrázolja:

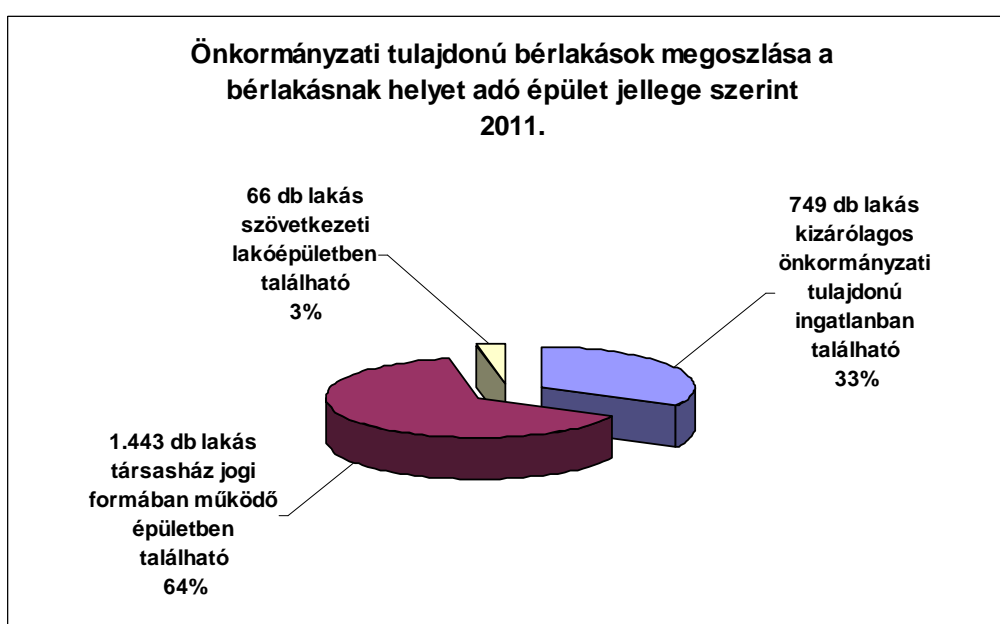

A lakások csoportosítását két leglényegesebb jellemzőjük szerint – szobaszám, komfortfokozat – az alábbi táblázat tartalmazza:

szoba- szám	komfortfokozat					összesen
	összkomfortos	komfortos	félkomfortos	komfort- nélküli	szükség- lakás	
1	484	280	90	217	16	1 087
1 + fél	73	140	15	16		244
1 + 2 fél	93	14	1			108
1 + 3 fél		1				1
2	401	225	22	31		679
2 + fél	34	13		2		49
2 + 2 fél	3	1				4
3	53	23	2	2		80
3 + fél	1					1
4	2	2				4
4 + fél		1				1
össz.:	1 144	700	130	268	16	2 258

A fenti adatokból is kitűnik, hogy a félkomfortos lakások mindössze az állomány 6%-t, míg a komfortnélküli lakások az állomány 12%-t teszik ki. E két kategóriába összesen 398 db bérlemény tartozik, melyek 77,1%-a egyszobás, 7,8%-a 1+fél szobás, 13,3%-a 2 szobás. Így a maradék 1,8%, azaz összesen csak 7 db önkormányzati bérlakás nagyobb alapterületű.

A lakások kezelése szempontjából fontos megkülönböztetni azt, hogy a lakások milyen típusú lakóépületben találhatóak. Ezt szemlélteti az alábbi kördiagramm:

Az ábra alapján megállapítható, hogy az önkormányzati bérlakások döntő többsége, 64%-a társasházban található. E lakások közül 918 db olyan lakóépületben található, amelynek közös képviseleti feladatait, illetve kezelését az előző év végén a SZOVA Zrt. látta el. Mindössze az önkormányzati tulajdonú lakásállomány 3%-a található szövetkezeti épületben. A maradék 33%, azaz 749 db bérlakás kizárólagos önkormányzati tulajdonú épületben kap helyet. A kizárólagos önkormányzati tulajdonú épületek kezelését ugyancsak a SZOVA Zrt. végzi. 2011. december 31. napján összesen 85 kizárólagos önkormányzati tulajdonú lakó- és egyéb épület kezelését láttuk el, ezek között azonban vannak olyanok is, amelyek kizárólag nem lakás célú helyiségeknek adnak helyet.

Az önkormányzati tulajdonban álló bérlakások 2011. évi hasznosításának bemutatása

2011. december 31-én Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata tulajdonában álló 2.258 bérlakás közül összesen 1.952 db bérlakás volt különböző jogcímen lakott. Ez mintegy 86,4%-os kihasználtságot jelent. 2010. év ugyanezen adatához (86 %) képest ez nagyon kismértékű, 0,4%-os növekedést jelent, azonban a 2009-es adathoz (87%) némileg kevesebb lakott lakást tükröz. Összességében elmondható, hogy a lakások kihasználtsága a korábbi éveknek megfelelő arányban alakult.

A fenteből következik, hogy a bérlakás-állomány 13,6 %-a, azaz pontosan 306 db lakás 2011. végén üresen állt. 2011. december 31. napján az összesen 1.952 lakott lakás 79,1%-ban, 1.545 db lakásban lakott bérlő, a lakott állomány 15,3%-ban laktak jogcím nélküli használók, 3,5%-ában szociális szálláshasználók, az állomány 1,2% volt MOP-szállásként hasznosítva, illetőleg 0,5 %-a állt helyreállítás alatt. Összesen 6 db önkormányzati tulajdonban lévő lakást tartottunk nyilván átmeneti szállásként (0,3%), 1 db bérlemény pedig – a korábbi évekhez hasonlóan – ingyenes használat keretében került hasznosításra (0,1%).

Az előző év ugyanilyen adataihoz viszonyítva elmondható, hogy 2,3 %-kal csökkent a bérlők, míg 2%-kal a jogcím nélküli használók aránya, azonban 4 db lakással több bérleményben laktak az év végén szálláshasználók (MOP Házban élők, átmeneti szálláshasználók). A korábbi évhez viszonyítva új jogintézményként tartják nyilván a szociális szálláshasználókat, valamint azon lakások leendő bérlőinek státuszát, akik a vizsgált időpontban a bérlemény helyreállítását végezték, azaz még nem minősültek bérlőnek, de a lakás-helyreállítás befejezését követően bérlővé válhatnak.

A 2011. január 1. napján hatályba lépett új lakásrendelet új jogintézményként vezette be Szombathely városában a szociális szállást, mely a 36/2010. (XII.01.) önkormányzati rendelet 3.§ c) pontjában meghatározott jogszabályi definíció alapján „önkormányzati bérlakásukban lakó és alacsony jövedelmük miatt a bérlakás fenntartására nem képes, így lakhatásukban veszélyeztetett személyek részére szociális helyzet alapján biztosított, szociális szolgáltatásokkal összekapcsolt átmeneti lakhatási forma.” Szociális szállás – a fenntarthatóság érdekében – komfortnélküli, vagy félkomfortos komfortfokozatú lakás lehet.

A szociális szálláshasználókkal szemben az önkormányzat elvárása, hogy a Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermekjóléti Szolgálat munkatársaival rendszeresen, szorosan

együttműködjenek. Az együttműködés kereteit, célját a szálláshasználók és a szociális szolgáltató között létrejött együttműködési megállapodás rögzíti. A szociális szállás használatával a SZOVA Zrt., mint a bérlakás kezelője, illetőleg használatba-adója szálláshasználati szerződést köt.

Amennyiben ezen feltételeknek és kötelezettségeknek a szociális szálláshasználó nem tesz eleget vagy nem fogadja el a számára felajánlott szociális szállást, lakhatásáról – a jogszabályban előírt határidőn belül – maga köteles gondoskodni. 2011. december 31. napján 68 szociális szálláshasználót tartottak nyilván. A szociális szálláshasználók által lakott lakások közül 9 db volt félkomfortos (13,2%), 58 db volt komfortnélküli (85,3%), illetőleg 1 db minősült szükséglakásnak (1,5%).

Általánosságba elmondható, 2011. évben is a korábbi évek tapasztalatainak megfelelő arányban üresedett meg önkormányzati bérlakás. Így az év végén összesen 306 üres bérleményt tartottak nyilván. Ez a szám 14-gyel kevesebb a 2010. év végén nyilvántartott üres lakások számához képest, azonban 11 db-bal több, mint a 2009. év végi adat.

A vasi megyeszékhelyen a költségvetésből 2013-ban 50 millió forintot fordítanak 30 lerobbant önkormányzati bérlakás felújítására. 2013-ban Szombathely összesen 250, üresen álló önkormányzati bérlakással gazdálkodhat. Szombathelyen sikeresen működik az úgynevezett szociálisszálláshely-program. Itt azoknak segítenek, akik alacsony jövedelműek, a lakbért sem tudják fizetni, a felhalmozott hátralék miatt pedig a bérleti viszonyukat felmondták. Számukra olyan félkomfortos szociális szállást kínálnak, amelyben a család együtt maradását az önkormányzat szociális támogatásokkal is segíti. A programban a részvétel egyik feltétele, hogy a szociális szállás lakója köteles folyamatosan együttműködni a családsegítő szolgálattal. A szolgálat iránymutatást ad a felhalmozott közüzemi hátralékok törlesztéséhez.

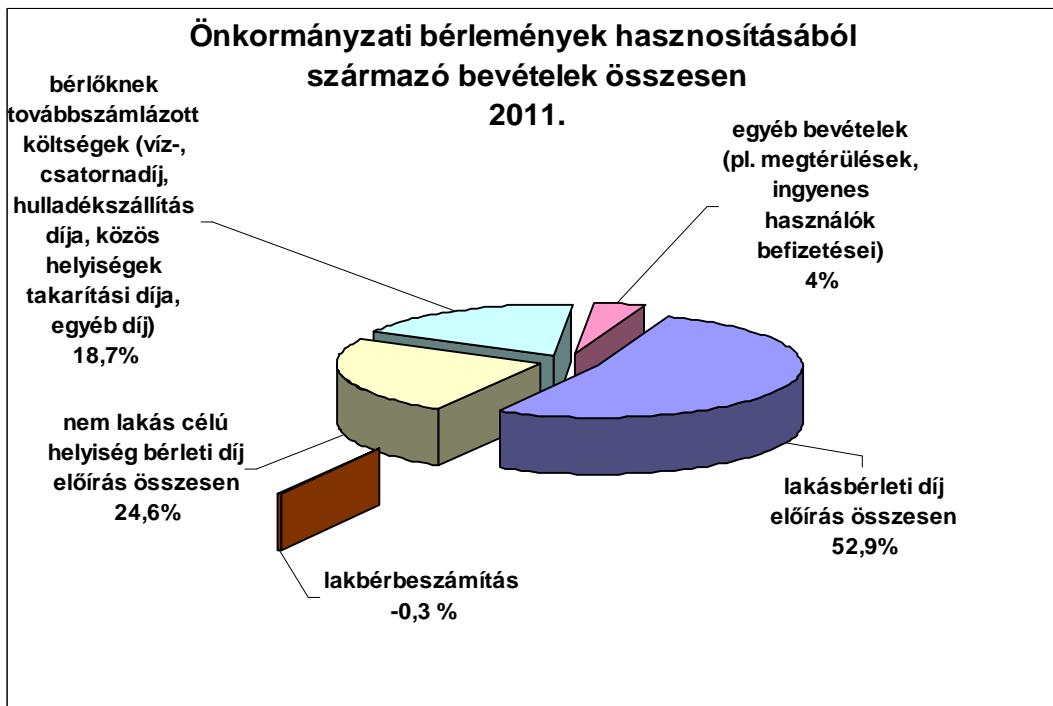
A lakásgazdálkodással kapcsolatos bevételek és kiadások alakulása

A kezeléssel összefüggő tevékenység lényege, hogy az üzemeltetési szerződés alapján „az önkormányzati lakás és nem lakás céljára szolgáló helyiségek hasznosításából származó bevételek az önkormányzat bevételeit képezik. E bevételek szolgálnak fedezetül az önkormányzati ingatlanok üzemeltetésével, fenntartásával kapcsolatos kiadásokra. A tevékenység pénzforgalma elkülönített számlán, a SZOVA Zrt. által az OTP Bank Nyrt.-nél vezetett ún. „lakóház-javítási számlán” kerül lebonyolításra.

2011. évi bevételek:

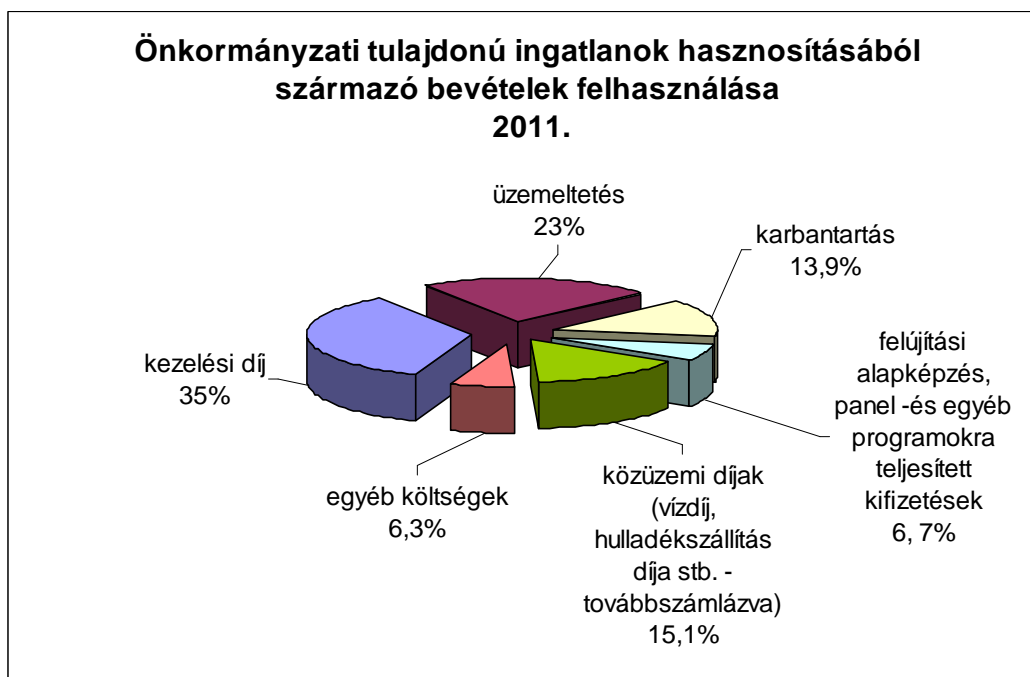
A lakóház-javítási számla bevételeit alapvetően a lakás és nem lakás célú helyiségek hasznosításából származó bérleti díjak, valamint a továbbszámolt közüzemi, takarítási, hulladékszállítási és egyéb díjak jelentik, melyeket az ún. egyéb tevékenységből származó bevételek (pl. késedelmi kamat, illetékmegtérülés, ingyenes használatokkal kapcsolatban továbbszámolt díjak) egészítik ki. A 2011 évi bevételek fentiek szerinti százalékos megoszlását az alábbi diagrammal szemlélteti:

2011. évi kiadások, a bevételek felhasználása:

Az ún. „lakóház-javítási számla” kiadási oldalát az önkormányzati tulajdonú ingatlanok karbantartására, üzemeltetésére fordított kiadások jelentik. Az önkormányzati bérlemények bevételeinek 2011. évi felhasználását az alábbi ábrával szemléltetjük.

1.10.6. Intézményfenntartás

Az elfogadott Önkormányzati Finanszírozási Program végrehajtása és a jövőbeni fizetőképesség fenntartása érdekében az önkormányzat megkezdte saját feladatainak áttekintését, annak átgondolását, hogy a jelenlegi intézményi struktúra és a meglévő támogatási rendszerek mennyiben látják el hatékonyan feladataikat, mennyiben járulnak hozzá az önkormányzatnak a megváltozott gazdasági környezetben folytatott, a gazdaság és a lakosság igényeihez igazodó feladatellátásához.

A pénzügyi egyensúly megteremtéséhez szükséges csökkentések megjelennek már a 2013-as költségvetési rendeletben is.

2013-ban fenntartott önkormányzati intézmények

Óvodák és oktatási intézmények:

- Aréna Óvoda
- Barátság Óvoda
- Pipitér Óvoda (Bem.9)
- Hétszínvirág Óvoda (Bem J.u.33.)
- Szivárvány Óvoda (Deák F. u.)
- Donászy Magda Óvoda /Losonc u. Óvoda
- Mesevár Óvoda (Gagarin u.)
- Játéksziget Óvoda (Győzelem u.)
- Kőrösi Csoma Sándor Utcai Óvoda
- Gazdag Erzsébet Óvoda (Krúdy Gy. u.)
- Maros Óvoda
- Vadvirág Óvoda
- Margaréta Óvoda (Margaréta u.)
- Napsugár Óvoda
- Szűrcsapó Óvoda
- Mocorgó Óvoda (Váci M. u.)
- Benczur Gyula Utcai Óvoda
- Weöres Sándor Óvoda (Márton Á. u.)
- Művelődési GAMESZ

Kulturális intézmények:

- Agora
- Mesebolt Bábszínház
- Savaria Szimfonikus Zenekar
- Berzsenyi Dániel Könyvtár
- Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum és tagintézményei:
  - ISEUM Savariense Régészeti Műhely és Tárház
  - Szombathelyi Képtár
  - Smidt Múzeum

- Vasi Skanzen
- Járdányi Paulovics István Romkert
- Látványtár

Egészségügyi intézmény:

- Egészségügyi Alapellátó Intézmény

Szociális intézmények:

- Egyesített Bölcsődei Intézmény
- Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermekjóléti Szolgálat

Egyéb intézmények:

- Vásárcsarnok

1.10.7. Energiagazdálkodás

Szombathely Megyei Jogú Város tervezi, hogy 2015-ig elkészítteti a város energetikai auditálását és megfogalmazza energetikai koncepcióját az összvárosi szintű energiafelhasználás csökkentésére, a CO₂ kibocsátás redukálása és a megújuló energiák felhasználási arányának növelése érdekében az EU 2020 stratégiában foglaltakkal összhangban.

A jelen vizsgálatnak nem feladata a város energiagazdálkodási megújításának megalapozását szolgáló városi energetikai helyzetfeltárás kidolgozása, a majdani energetikai szakági helyzetfeltárás előkészítésének támogatása érdekében azonban már ebben az általános településfejlesztési vizsgálati szakaszban is megfogalmazhatóak az alábbiak.

A városi szinten ösztársadalmi szempontból értelmezhető hatékonyságnövelésnek alapvetően az alábbi három fő iránya körvonalazható a jelenlegi vizsgálati szinten:

Az első az energiatudatosság fokozása mind intézményi, mind lakossági szinten, és a szemlélet átalakításával párhuzamosan a rövid távon megtehető üzemeltetési racionalizálási lépések megtétele.

A második a meglévő épületállomány energetikai hatékonyságnövelése és korszerűsítése az épületek EU-normáknak megfelelő hőszigetelésétől a megújuló energiák hasznosítására épülő városi szinten integrált energetikai rendszer kialakításáig, amiben (ez a jelen vizsgálatban, egyelőre kizárólag a technikai előfeltételek elvi létezése szempontjából állítható) a technológiaikon kívül az egyéb feltételek kialakulása esetén már közép távon is látványos induló eredményeket lehet elérni.

A harmadik szint a településszerkezeti és településhálózati kérdések szintje, ugyanis a modern nyugati társadalmakban az ösztársadalmi szintű energia pazarlás egyik legnagyobb jelentőségű kiváltó oka a városok térbeli szétszóródásával, szétterülésével ("urban sprawl") a szuburbanizációs és dezurbanizációs folyamatok következtében létrejött településrendszer valamint a korszerű funkcionista városépítés árnyoldalaként kialakult monofunkcionális városszerkezeti egységekből összetevődő városszerkezet által gerjesztett lakossági mobilitási kényszerpályák kialakulása motorizált egyéni

közlekedési eszközök használatával. Ennek a folyamatnak a kedvezőbb irányba fordítása a legnehezebb, mert térségi településrendszeri valamint öszvárosi városszerkezeti és városrészi szintű összehangolt gondolkodást és beavatkozási rendszert feltételez, amelynek rövid távon történő kialakulása esetén lehet a koncepció időtávján belül látható eredmények elérését remélni. Ugyanakkor a város jövőbeli környezeti, gazdasági fenntarthatósága jelentős mértékben múlik ezen a tényezőn is, hiszen ezen a szakterületen végzett vizsgálatok arra utalnak, hogy összességében egy nulla hagyományos energiafelhasználású lakás használata az agglomerálódó térség egy távoli pontján a városban dolgozó, illetve tanuló tagokból álló család esetén, a közlekedés miatt, összességében jóval több hagyományos forrásból előállított energiát emészt fel, mint egy olyan - jelenleg még hipotetikus lakásé - amely a városközpontban van, és üzemeltetését még nem lehet 100%-ban megújuló energiaforrásokból megoldani "csak majdnem". A városszerkezet és a településhálózat ezen felismerésnek megfelelő átalakítása azonban csak a konkrét adottságokon és tényeken alapuló, rendkívül összetett tervező és összehangolt fejlesztő munka eredményeként, hosszabb távon jöhet létre, és nem lehetetlenítheti el az ellentétes irányban (szuburbanizációs, dezurbanizációs folyamatok) eddig történt egyéni és társadalmi befektetések megtérülését. A kihívás hosszabb távon kedvező társadalmi, gazdasági hatást és fenntartható városfejlesztést és településfejlesztést eredményező megválaszolásához, a szükséges megoldások társadalmi részvétellel történő kialakításához tehát idő kell, még azon felül is, ami az alapvető gazdasági és szakmai előfeltételek biztosításához szükséges.

Az erőforrások oldaláról a város és térsége kedvező természeti adottságokkal rendelkezik ahhoz, hogy épületeinek fűtéséhez és meleg víz ellátásához, továbbá esetleg a háztartások igényeinek legalább részben történő kielégítéséhez valamint a közvilágításhoz szükséges energiát jelentős arányban megújuló energiaforrások integrált rendszerben történő kihasználására épülő városi energetikai rendszerrel tudja biztosítani 2030-ra.

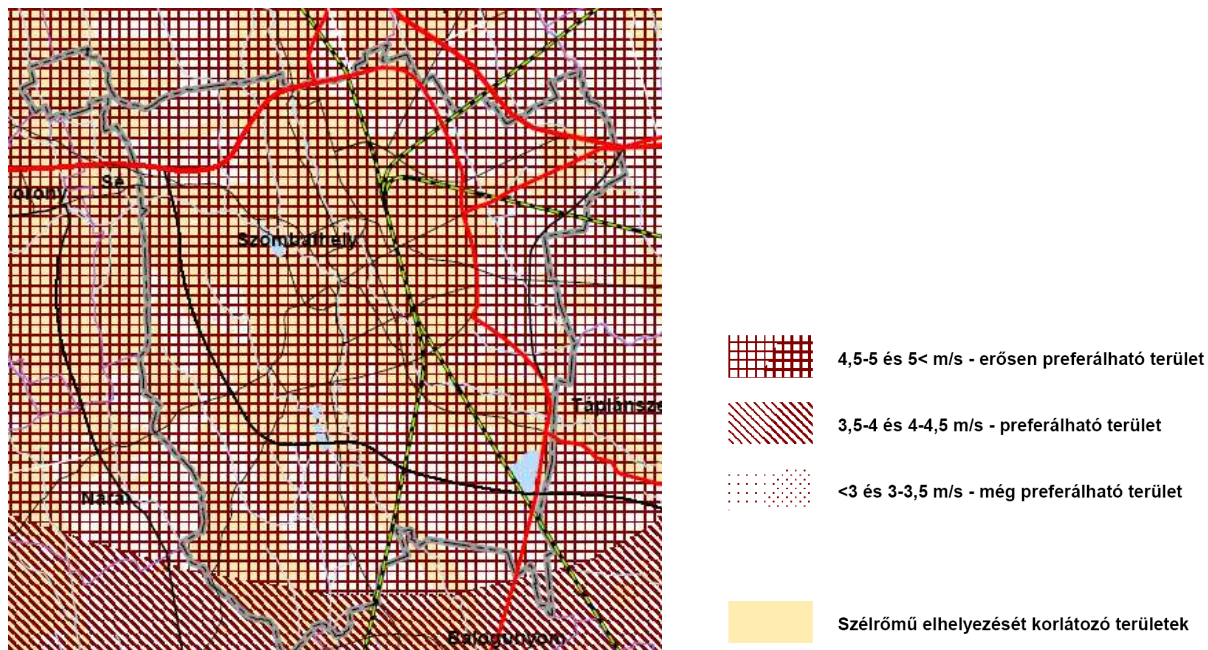
Az említett természeti adottságok:

- a város körüli térség jelentős mértékű erdőszűtsége, ami Vas megye egésze tekintetében meghaladja az országos átlagot, illetve az energiaültetvények elhelyezésére elvileg alkalmas, rendelkezésre álló természeti, illetve mezőgazdasági területek, amelyek a biomassza energetikai célú felhasználását, például a távfűtéshez szükséges hőenergia termelés import gáztól való függetlenítése érdekében lehetővé teszik;
- az évi napsütéses órák száma az 1.20. pontban foglalt részletes kimutatás szerint összesen 1848 óra, ami eléri azt a értéket, amelyen Nyugat-Európában napkollektoros és napelemes meleg víz és elektromos energia termelő napkollektoros és napelemes rendszereket működtetnek, amelyek az új vagy a felújításra kerülő épületeknél a hőszivattyús fűtési rendszerek nélkülözhetetlen tartozékai;
- a jelen vizsgálat 1.3. pontjában bemutatott Vas megye Területrendezési Terve elemzésében az ajánlott megyei övezetek b) pontjában szereplő ábra azt mutatja, hogy a város egész területe alkalmas szélérőművek elhelyezésére.

A megújuló energiaforrások épület szintű hatékony energetikai hasznosításának azonban elemi előfeltétele, hogy az érintett épületek az EU-normáknak megfelelően hőszigetelésre kerüljenek. Ebben az értelemben a város

épületállományának túlnyomó része a megfelelő mértékű hőszigetelés kialakítására szorul, kivételt ez alól csak az utóbbi időben az EU hőszigetelési normáinak megfelelően megépített vagy felújított épületek jelentenek.

Szélrómúvek létesítésére ajánlott terület

1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások

Kéményseprő-ipari közszolgáltatás:

2008. év végén új nyilvános pályázat került kiírásra, melyet a korábbi két szolgáltató nyert meg. A vállalkozókkal 5 évre szóló közszolgáltatási szerződést kötött Szombathely MJV Önkormányzata. A város közigazgatási területe továbbra is két kéményseprő körzetre van felosztva, és ennek megfelelően a két vállalkozó látja el a feladatokat a rendeletben meghatározott egységes áron. A város déli területén a Vas megyei Kéményseprő és Tüzeléstechnikai Kft., az északi részén pedig a Vasi Füstfaragók Kft. végzi a szolgáltatást.

Köztisztasági feladatok ellátása:

Szombathelyen a 100% önkormányzati tulajdonban lévő SZOVA Zrt., vállalkozási szerződés keretében látja el a rendszeres köztisztasági feladatok valamint egyéb városgazdálkodási szolgáltatásokat. A feladatok finanszírozására 2012. évben 300.000.000 Ft. állt rendelkezésre. A szerződés határozatlan időtartamú.

Települési szilárd hulladék elszállításával kapcsolatos közszolgáltatás:

A SZOVA Zrt.-vel megkötött közszolgáltatási szerződés 2013. december 31-ig érvényes. A közszolgáltatási feladatokat ellátása során a SZOVA Zrt. egyedi szerződéseket köt a lakossággal.

Települési folyékony hulladék összegyűjtése és elszállítása:

A közszolgáltatás ellátására az önkormányzat és a Sárvár Pannon-víz Kft. között létrejött szerződés 2013. június 31-ig szól. Ez esetben is a szolgáltatás során a szolgáltató közvetlen elszámolások viszonyban áll a megrendelővel.

Temetkezés üzemeltetés-fenntartás:

A feladatokat közbeszerzési eljárás során elnyert pályázat alapján a Vas Megyei Temetkezési Kft. látja el. A kegyeleti közszolgáltatási szerződés 2012. december 1-től 2017. nov. 30-ig szól. Az 5 éves időtartam alatt az önkormányzat 230.400.000 Ft fedezetet biztosít a feladatok elvégzésére.

Települési zöldfelületi rendszerek:

A város tulajdonában álló közterületi és egyéb zöldfelületi rendszerek fenntartását, valamint e feladatokhoz kapcsolódó egyéb szolgáltatások végzését a Szombathelyi Parkfenntartási és Temetkezési Kft. végzi vállalkozási szerződés keretén belül. A szerződés 2011. január 1. – 2013. december 31-ig érvényes. A 2013. évi parkfenntartási feladatok ellátására 284 160 000 Ft áll rendelkezésre.

Helyi közösségi közlekedési szolgáltatás:

Vasi Volán Zrt.

Útfenntartás, útüzemeltetés:

Szombathely MJV Önkormányzata.

1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata

1.12.1. Természeti adottságok

Szombathely tágabb környezet a Nyugat-magyarországi peremvidék, Vas–Soproni-síkság, Gyöngyös-sík kistáján helyezkedik el. A 420 km²-es területű vidék a Kőszegi-hegység délkeleti előterében, északnyugat–délkeleti irányban futó süllyedékes Gyöngyös-völgy széles ártere, illetve az attól keletre elterülő, a Gyöngyös építette kavicstakarós síkság. Északnyugatról a Kőszeghegysége, északról a Répce völgye, illetve az azon túl húzódó Répce-sík, keletről és délkeletről a Rábai teraszos sík, délnyugatról pedig a Pinka-sík határolja.

Földtan és domborzat

Az alpi takaróhoz tartozó medencealjzaton a jégkorszakban alakult ki a táj felszíne, amelyet dél felé vastagodó vályog, vályogos-agyagos-löszös üledék, illetve lösz borít. A Gyöngyös völgye az újpleisztocén időszak vége felé vágódott be a Kőszegi-hegység hegyláb felszínének alapközetébe, de a Rábától eltérően terasza nem, csak széles ártere alakult ki. E völgyaljától keletre építette a Gyöngyös kavicstakarós síkságát, amelynek keleti, meredek törésspereme a Rábai teraszos sík kavicstakarójával érintkezik.

Az északnyugatról délkeleti irányban – a Gyöngyös folyását követve – enyhén lejtő síkság átlagos tengerszint feletti magassága 207 méter. Legmagasabb pontja Szombathely északnyugati részén (256m), legalacsonyabb pontja pedig Szelesténél (155m) található. A kistáj a Gyöngyös vízgyűjtő területe, melynek mellékágai a Baláta-patak, a Borzó-patak, a Perc-patak, a Surányi-patak, a Sárd-ér, a Sormás-ér, a Hosszúvíz-patak és a Rátka-patak. A Gyöngyös-sík északi részén a Répce (Ablánc-patak, Szelestei-patak, Kőrös-patak), illetve délen a Jáki-Sorokot és a Gyöngyösi-sík nyugati peremén futó Perintet tápláló vizek (Vizellős-patak, Kis-Sorok) is fakadnak. Három tava a Vassurányi-tó (0,7 ha), Kőszeg-Lukácsné víztározó Abért tó (16 és 9 ha) és a mesterséges szombathelyi csónakázótó.

Éghajlat

Éghajlatát mérsékelt hűvös évi középhőmérséklet (9–10°C) jellemzi, a kistáj keleti részének évi és szezonális átlaghőmérséklete rendszerint 0,5°C-kal magasabb a nyugatinál. Az évi csapadékmennyiség szintén mérsékelt (630–650mm/év). Nyugati irányban haladva jellemzően csapadékosabb területekre jutunk, a legtöbb egynapi csapadékot Szombathelyen mérték (112 mm). Az évi napsütöttség órák száma 1850–1900 között mozog. Az északi és déli szélirány egyaránt jellemző, az átlagos szélesség 10,8–12,6 km/h.

Talaj és növényzet

Fő talajtípusa a löszös üledéken képződött barnaföld (a terület 69%-án), valamint északon az agyagbemosódásos barna erdőtalaj (20%), a kovárányos barna erdőtalaj (10%), az ártéri területeken

pedig a réti öntéstalaj (1%). Természetes növénytakarója nyugaton a gyertyános-tölgyesek, amelyek helyét kelet felé haladva fokozatosan a cseres-tölgyesek veszik át, emellett másodlagosan gyeptársulások is jellemzik a síkságot. A megmaradt erdőterületek csupán a kistáj 18,1%-át teszik ki, lévén erősen betelepült és intenzív szántóművelés alatt álló vidékről szó.

Művelési ág	Terület (ha)	Arány (%)
Erdő	1008 ha	10,35
Fásított terület	6,41 ha	0,066
Gyep (legelő)	82,6 ha	0,848
Gyep (rét)	88,7 ha	0,911
Gyümölcsös	41,6 ha	0,42
Kert	95,6 ha	0,982
Kivett	3840,5 ha	39,44
Szántó	4572,29 ha	46,96
Szőlő	0,33 ha	0,003

Vegetációját tekintve átmeneti jellegű terület, ahol nyugatról kelet felé haladva a potenciális vegetációban a gyertyános-tölgyesek helyét cseres-tölgyesek veszik át. Északi részén már kistalaj jellegű gyertyános-kocsányos tölgyesek, Vát és Porpác térségében cseres-kocsányos tölgyesek is vannak. A gyakran változó vízgazdálkodású, savanyú talajok természetes módon is a tölgyfajoknak kedveznek, e tendenciát (az elegyfajok hiányát) az erdőgazdálkodás is erősítette. A kistáj gyeptársulásai másodlagosak, mára mind jó állapotú nedves és üde kaszálók, mind a szárazabb gyepek erősen megfogyatkoztak, a feltörések, mesterséges erdősítések és természetes szukcesszió következtében. A kisebb folyók, patakok melletti ligeterdők szinte kivétel nélkül megsemmisültek, a vízfolyásokat kísérő növényzetet ma özönnövények uralják. Szombathely térsége a mezőgazdálkodás számára alkalmas talajok miatt csaknem erdőtlenné vált, jelentős erdőtömbök csak kötöttebb talajokon (Acsád és Porpác körül) maradtak fenn, de ezekben is sok a telepített fenyves. Flórája eléggé elszegényedett, de még megtalálhatók és általában meghatározók az Alpokalja elemei. Ilyenek az üde erdőkben a völgycsillag (*Astrantia major*), erdei galaj (*Galium sylvaticum*), magyar varfű (*Knautia drymeia*), pettyegtetett lizinka (*Lysimachia punctata*), acidofil szegélyekben a dunántúli sás (*Carex fritschii*), szakállas orbáncfű (*Hypericum barbatum*), halvány perjeszittyó (*Luzula pallescens*), nedves réteken az északi sás (*Carex hartmannii*), buglyos szegfű (*Dianthus superbus*), sárga kígyókapor (*Silaum silaus*). Fontosak az egykori legelők, katonai gyakorlóterek pionírjai (lengefűfajok – *Aira* spp., kékcsillag – *Jasione montana*, egércsenkesz-fajok – *Vulpia* spp.) és iszapnövényei (látonyfajok – *Elatine* spp., gömböstermésű szittyó – *Juncus sphaerocarpus*, békaboglárka – *Ranunculus flammula*). Keleti részén már alföldi jellegű fajok is felbukkannak (kiszivárgó kakukkorma – *Cardamine parviflora*, télisás – *Cladium mariscus*, mocsári kutyatej – *Euphorbia palustris*).³³

³³ Forrás: <http://www.novenyzetiterkep.hu/magyar/node/101?q=magyar/node/398#3.2.13>

1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet, tájtörténeti vizsgálat

A kiváló természeti adottságokat már igen korán felfedezte az ember. A történelem előtti korokban már lakott hely volt a változatos hegyek, sík vidék és az itt található patakok által kínált megtelepedésre alkalmas terület. A rómaiak korában a terület egy világbirodalom részeként Pannónia provincia központjává vált. Ekkor volt az ember első komolyabb beavatkozása a természetbe ezen a tájon. A rómaiak alkotásait azonban a földrengés, a népvándorlások és a hosszú évszázadok szinte teljesen elpusztították. Ennek nyomaira csak a régészek bukkantak rá évszázadokkal később.

A rómaiak által tervezett mérnöki módon történő környezetalakítás az addigi természeti képet megváltoztatta. Az erdőterületek visszaszorultak és a lakosságot szolgáló mezőgazdálkodás vette kezdetét. A római városokhoz nagy, földművelésre alkalmas terület, a territorium tartozott. A város polgárai nemcsak magában a városban laktak. Azok is savariai polgárnak számítottak, akik vidéki birtokaikon épült villáikban éltek. Vízellátását a Kőszegi-hegységből vízvezetékkel biztosították. A természeti környezet alakítása során került sor a Gyöngyös-műcsatorna kialakítására a keleti városhatáron. A városból a provincia felé irányuló közlekedési kapcsolatok érdekében új utak épültek, ezek közül is a legismertebbek a Borostyánkő út.

A római város és mai városszerkezet³⁴

³⁴ Forrás: Vasi szemle; Tóth Endre Savária Római Topográfiájáról

A Honfoglaláskor érkező magyarság olyan tájat talált, amelyben a természet erői játsszák a főszerepet. Szombathely már a 14. században városi jogokkal élt, de írásba foglalt kiváltságokról csak 1407-ben kelt privilégiumlevél. Szombathely a 13. század óta a győri püspökök birtoka, a városi jogokat igazoló okiratot is az akkori győri püspök: Hédervári János szignálta. A városfejlődésének egyik legfontosabb színtere volt a piac, ahol (ahogy a város neve is jelöli) szombatontként zajlott a heti sokadalom. Jeles ünnepekkor rendeztek itt nagyobb vásárt is: Szombathelyen a 16. században évente 5 alkalommal volt országos sokadalom: Farsangvasárnap előtt, Szent Györgykor, Szentháromság vasárnapján, Kisasszonykor és Szent András ünnepén. A Márton-napi nagyvásár csak a legújabb korban jött szokásba. Ilyenkor távoli vidékek kereskedői is elhozták portékáikat, a dél felől a városba vezető utat ezért a "Vásárosok útjának" is nevezték. A piactér az 1960-as évekig a mai Főtér területén volt, a középkor óta ez a város mindenkori központja.

A mezőváros a táji adottságokat kihasználva fejlődött egészen túlélve a városostromokat és a tatárjárást. 1578-ban a vasvári káptalan Szombathelyre áttéve székhelyét a megye központjává emelte a települést. A Szombathelyi püspökség 1777-es megalapítása volt a következő jelentős lépés a város fejlődésében, ezzel egyidejűleg megindult építkezések új városias arculatot adtak a településnek.

Szombathely városképe a Rigóvölgy irányából a 1850-es években

A közlekedés fejlődése, a város határában felépült 1865-től létrejött vasúti csomópont aztán a XIX. században a fejlődés motorjává vált. A betelepülő ipar, a népesség gyors növekedése következtében Kőszegnél nagyobb és dinamikusabban fejlődő várossá emelte Szombathelyt.

A Vas Vármegye könyv így ír a város környezetéről:

„Az üdülésre és szórakozásra is bő alkalma van a lakosságnak; a Geist-féle kényelmes gőz- és kádfürdő, a Gyöngyös patak két uszodája mindig megtalálják közönségüket; vidám élet uralkodik a sport-egylet jégpályáján, a téli és nyári ünnepélyeken, multságokon hajnalig fárad a cigány; nagy az élénkség a vasmegyei kaszinóban, a városi kaszinóban és a kath. kör helyiségeiben. Télen a vendéglők éttermei és a fényes kávéházak, nyáron a kies fekvésű Jég pincze, a Jégverem, a regényes rózsavári csárda, a kámoni korcsma nyújtanak szórakozást. Kiváló üdülőhelye a városnak a milléniumi park, mely a Hegy-utcából nyugat felé vonulva, hársfasorai között és bokrokkal árnyékolta útjain szívesen üdvözli az árnyéket kereső közönséget. Kellemes sétára hív az Oladig vezető Árpád-út, a hűs hegyek alja, az

árnyas szőlői út és a város nyugati fensíkját borító erdőség, mely illatos fenyvesével, ózont lehelő tölgyfaival és ruganyos pázsitjával köszönti az oda fáradó kirándulót.”

A várost mezőgazdasági területek ölelték körül, amelyet a katonai felmérés sorozatok igazolnak. A nyugati oldalon a domboldalakon lévő erdők szerepét egyre inkább szőlő, gyümölcsösöket telepítések vették át, míg a másutt a hagyományos mezőgazdálkodás, állattartás volt a jellemző. A rét és gyepterületek a vízfolyásokat követve észak-déli irányban rendeződtek.

Látkép a Középhegy irányából a város felé (Magyarország Vármegyei és városai)

II. Katonai felmérés

III. Katonai felmérés

A beépítés növekedésével először a várost övező községek és Szombathely közötti mezőgazdasági területek veszték el és épültek be. A XX. század elején teljesen átalakult a város környezete, a beépítések besűrűsödése és területi növekedése következtében a jelentős számban tűntek el mezőgazdasági parcellák akárcsak a mai Huszár úti laktanya, vagy mai Deák Ferenc utca térségére gondolunk. A városszerkezet kelet-nyugati irányú fejlődési tengelye mentén a Középhegy irányáig elterült a város, melyet később a villamos vasút is követett. A mai Szent István/Jókai park, mint az egykori városszéli közösségi tér és szórakoztatóhelyé vált. A város a Kálvária utca térségében nem egészen 50 év alatt beépítette a kiterjedt mezőgazdasági területeket.

A város területi fejlődésének következő időszaka az 1924-es rendezési tervet követően volt, amikor is a mai körúton belül beépültek a jellegzetes kisvárosias arculatú utcák. A táji környezet viszont a mezőgazdasági területi kiszorulása mellett jelentősen nem változott. A második világháborút követő városfejlesztés eredményeként aztán a mai városszövethoz illeszkedve eltűntek Olad és Szombathely között a mezőgazdasági területeket. Városi közparkká minősültek az Arany-patak, Perint korábban természetes medervonalai. A Csónakázó tó és környezetének kialakításával pedig mesterséges zöldterületek formálták a tájat.

A várost az 1986-os évektől kiépülő körgyűrű kezdetben mezőgazdasági területen haladt elkerülve a beépítéseket. A gazdasági területfejlesztések, az ipartelepítések hatására először a Zanati úton (Tesco áruház, majd Ipari út beépítése), ezt követően 2001-től a Minerva lakópark területén tűntek el a mezőgazdasági területek.

Szombathely esetében a táji környezet változása egyértelműen a mezőgazdasági területek számának csökkenésével történt. Az erdőterületek esetében a jogszabályi környezet már évtizedek óta biztosítja a borítottság megőrzését, kismértékű növekedését.

A város esetében szólni kell a táji környezetben is jelentős területi kiterjedéssel bíró kertés mezőgazdasági övezetről. Ez nyugatról egészen a Sé község területén található kiskertekig összefüggő tömböt alkot, illetve a város déli irányában a Gyöngyös-patakot kísérően a vasutak által közrefogva terjeszkedik. Ezek szerepe városi kertként, hobbi és szabadidős területként kiemelkedő.

Az erdőterületek esetében kiterjedt gazdasági erdők a szomszédos települések irányában Náriai és Ják felé nyújtóznak, az Arany-patakot kísérően magaslaton pedig Sé községig. A város keleti oldalán összefüggő nagy erdőterület már nem található, helyüket nagytáblás mezőgazdálkodás vette át.

A Szombathelyi Erdészeti Zrt 665,28 ha állami erdőterületet kezel, ebből 639,18 ha-t borít faállomány. A fennmaradó terület az erdőgazdálkodást közvetlenül szolgáló nyiladékokból, tisztásokból, cserjésekkel és utakból áll össze. Az erdőterületből 95,68 ha közjóléti elsődleges rendeltetésű, s e területből 56,55 ha a Szombathelyi Parkerdő részét képezi. A Parkerdő közigazgatási szempontból nagyobb részben Sé község területén található: 234,88 ha. A Parkerdő fejlesztési tervét a Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága 2012-ben a XVIII-G-001/6935-2/2012 sz. határozatával hagyta jóvá. A fejlesztési terv a hulladékgyűjtést, kerékpáros kalandpark kialakítását, korszerű buszforduló, új parkolók, vizesblokk létesítését, 300 m új vízvezeték építését, stb.. irányoz elő. Az Zrt üzemeltetésében lévő Erdészeti Látogatói Központ (Saághy István utca) és telke a város és intézményei számára közparkként nyitott kedvelt létesítmény.

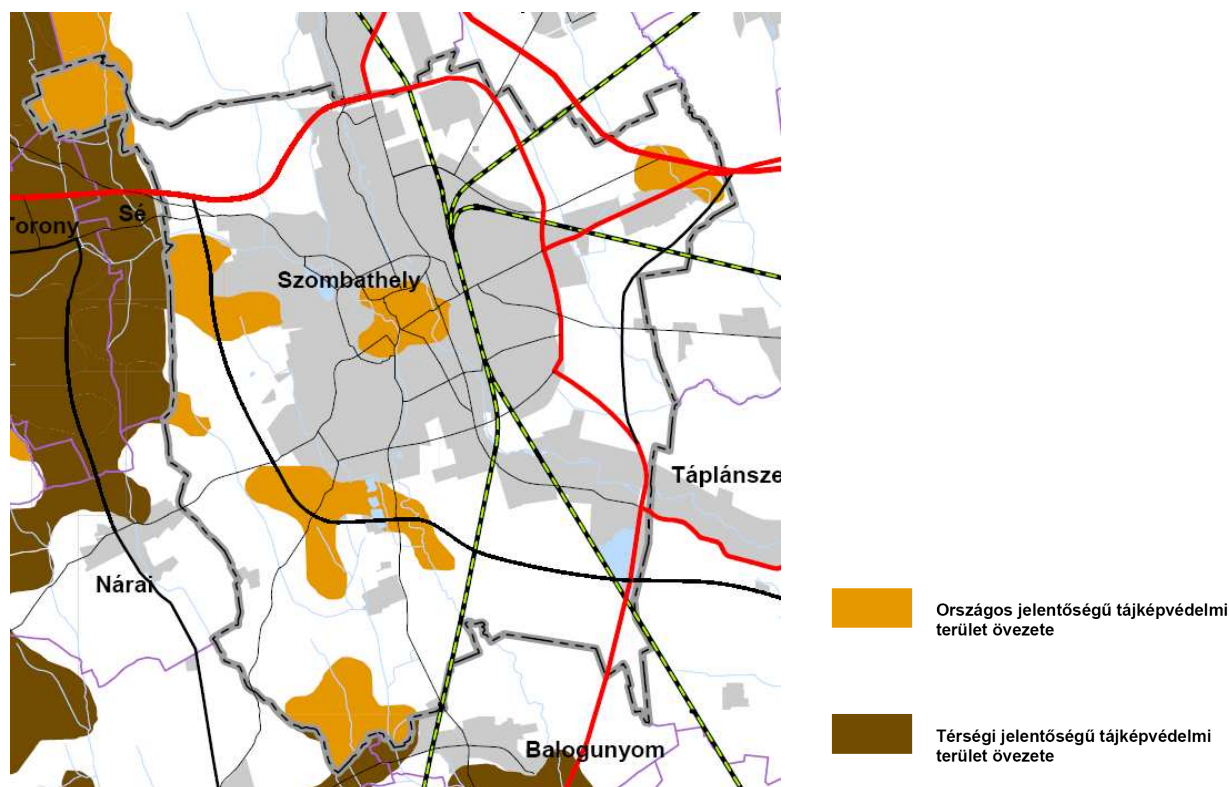
1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

1.12.3.1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

A Vas megyei területrendezési tervben 2010. novemberében lehatárolásra kerültek Szombathely város országos jelentőségű tájképvédelmi területek övezetei.

Az övezet Szombathely város területének az alábbi térségeit öleli fel:

- a) Zanati városrészről északra a Kozár-Borzó-patak és az azt kísérő dombhát
- b) Szombathely történeti belvárosa
- c) Oladi fennsík
- d) Újperintől délnyugatra lévő kiterjed gyepek és rét területek
- e) Galy árok és a Náriai közigazgatási határ közötti összefüggő erdőterületek
- f) Balogunyomi határ felé eső Nagy erdő területe.

Vas megye TRT 4. sz. tervlap –Tájképvédelmi övezet területe

A tájképvédelmi értékeket vizsgálva meg kell állapítani, hogy a b) pont alatt szereplő történelmi belváros nem rendelkezik olyan megőrzött táji, természeti, vagy domborzati adottsággal, amely ténylegesen alkalmassá teszi a tájképi védelem érvényesítésére.

A tájképi védelem alatt álló elemek olyan jellegében és használatában kímélt, megőrzött tájképi részletek, amelyek a további fejlesztések során megkülönböztetett védelemre érdemesek. A védelem célja, hogy lehetőség szerint megmaradjon a kialakult tájhasználat. Az egységes arculatot semmilyen infrastrukturális új elem már ne bontsa meg. Ne épüljön látványt zavaró toronyszerű létesítmény, vagy ha ennek létesítése elkerülhetetlen külön látványba való illeszkedést igazoló munkarészekkel kell kiegészíteni az engedélyezési terveket.

A látványi elemek közül szólni kell azokról a kilátó pontokról és látványelemekről is, amely Szombathely felől nyílnak meg a megye többi pontja, magaslatai felé. Kiemelendő a Kőszegi-hegység vonulatának látványa a városból és a várost övező elkerülő utakról.

A tájképi védelem szempontjából kiemelten kezelendő területeken jelenleg bányászat nem folyik. Az Újperinti városrészen felhagyott bányatavak jelenleg horgászati célokat szolgálnak és szabadidős célú fejlesztésük várható.

1.12.3.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Szombathelyen országos természetvédelmi oltalom alatt áll:

- Potyondi mocsár (01037 hrsz.; - 2,7 ha) - ex lege lápterület, 5260-1/4/2010 határozattal megállapítva
- Kámoni arborétum (25 ha) – országosan védett természeti terület

A helyi jelentőségű védett természetvédelmi területek adatai³⁵

	hrsz.	terület (m ²)	kezelő
<u>Gayer-Brenner parkegyüttes</u>			
Gayer-park	8444	19.255	
			Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata
Brenner-park	8532	21.226	
<u>Ezredévi-Szent István parkegyüttes</u>			
Ezredévi-park	5638	10.722	
			Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata
Szent-István park	4686	9.323	
	4718	18.101	
<u>Bogáti-kastélypark</u>	11782	117.130	Fővárosi Önkormányzat Idősek Otthona

Helyi jelentőségű védett fák³⁶

- A Rákóczi u. 1. számú épület melletti (hrsz. 6467/7) platánfa (Platanus hybrida)
A védelem célja: a magas korú, tekintélyes méretű fák megőrzése.
- A Bagolyvár előtt (hrsz. 4997) álló idős platánfa.
A védelem célja: a magas korú, tekintélyes méretű fák megőrzése.
- A Paragvári út 13-86. sz. előtti (hrsz. 2757/1; 2757/3; 2756/1; 2756/2; 2756/3) kétoldali feketefenyő fasor (Pinus nigra).
A védelem célja: az utcafásításban nem jellemző, belterületi fasorok között ritkaságszámba menő magas korú és tetemes méretű fasor megőrzése.
- A Szt. Flórián krt. 11. házszám előtti (hrsz. 8534) 3 db tiszafa (Taxus baccata).
A védelem célja: a magas korú és belterületi elhelyezkedésük miatt jelentős fák megóvása.
- A Jáki út 24/A-52. számú házak, valamint a Jáki út 57. számú házakkal szemben az utca másik oldalán (hrsz. 10 294/2) található japán gyertyánszil fák (Zelkova serrata).

³⁵ Forrás: 2. melléklet a 33/2012.(XI. 12.) önkormányzati rendelethez

³⁶ Forrás: 3. melléklet a 33/2012.(XI. 12.) önkormányzati rendelethez

A védelem célja: a városi utcafásításban országosan egyedülálló, méretét tekintve is ritkaságnak számító, utcafásítási szempontból kiemelkedő fák megőrzése.

- A Víztorony utcában (hrsz. 4703/1) lévő nagylevelű hársfa (*Tilia platyphyllos*), Erzsébet királyné fája.

A védelem célja: a magas korú, Erzsébet királyné emlékét őrző fa megőrzése.

- A Szily János utcában (hrsz. 6127/3) lévő 11 db francia juharfa (*Acer monspessulanum*).
A védelem célja: a város területén utcai fasorként ilyen fa nincs, országosan is ritkaság. II. János Pál pápa látogatásakor telepített fák.
- Az Emlékmű alatti parkolóban (hrsz. 4652/2) lévő 2 db diófa (*Juglans sp.*)
A védelem célja: Magyarországon csak arborétumokban található.

1.12.3.3. Ökológiai hálózat

Szombathely város területén jelenleg a 2010-ben elfogadott Vas megyei területrendezési terv alapján magterület és ökológiai hálózat területe került kijelölésre.

Magterület övezete:

Az ökológiai hálózat övezeti rendszerében ez a legszigorúbb normákat tartalmazó övezete. A város két ellentétes pontján található magterület övezete. Magterület az északi oldalon volt honvédségi gyakorló területek ingatlanjai. Ehhez csatlakozik Söpte község és Gencsapáti község igazgatási területén lévő egykori honvédségi területek, illetve a ma sport célokat szolgáló repülőtér területe is.

A város délnyugati szegletében ide soroltatott a Ják felé eső összefüggő Nagy erdőterülete.

Ökológiai hálózat övezetéhez tartozó területek a város nyugati részén helyezkednek el. Az Arany-patak jobb oldalát kíséző meredek felszíni domboldal és az Oladi fennsík erdőterületei tartoznak ide. Az erdőterületek a város kiskertes övezetét veszik körül és biztosítják a zöldtűdő szerepét, a rekreációs és sportcélokat (például Parkerdő). A nyugati oldali erdőterületek és a város zöldfelületi rendszere szoros kapcsolatban áll, melyek a belterületi városi célú közparkok, Csónakázó-tó természetes folytatásai.

Az ökológiai hálózat övezetében a fejlesztése során törekedni kell a természetkímélő hasznosítási módok kialakítására. Az övezetben az extenzív gazdálkodás kívánatos.

Az övezetben a kialakult tájhasználat megváltoztatása csak abban az esetben indokolt, ha az a természeti, vagy természetközeli állapot irányába történik.

Az ökológiai (zöld) folyosó övezetbe eső mezőgazdasági területeken, általában a beépítést meg nem engedő általános mezőgazdasági területek kialakítása javasolt.

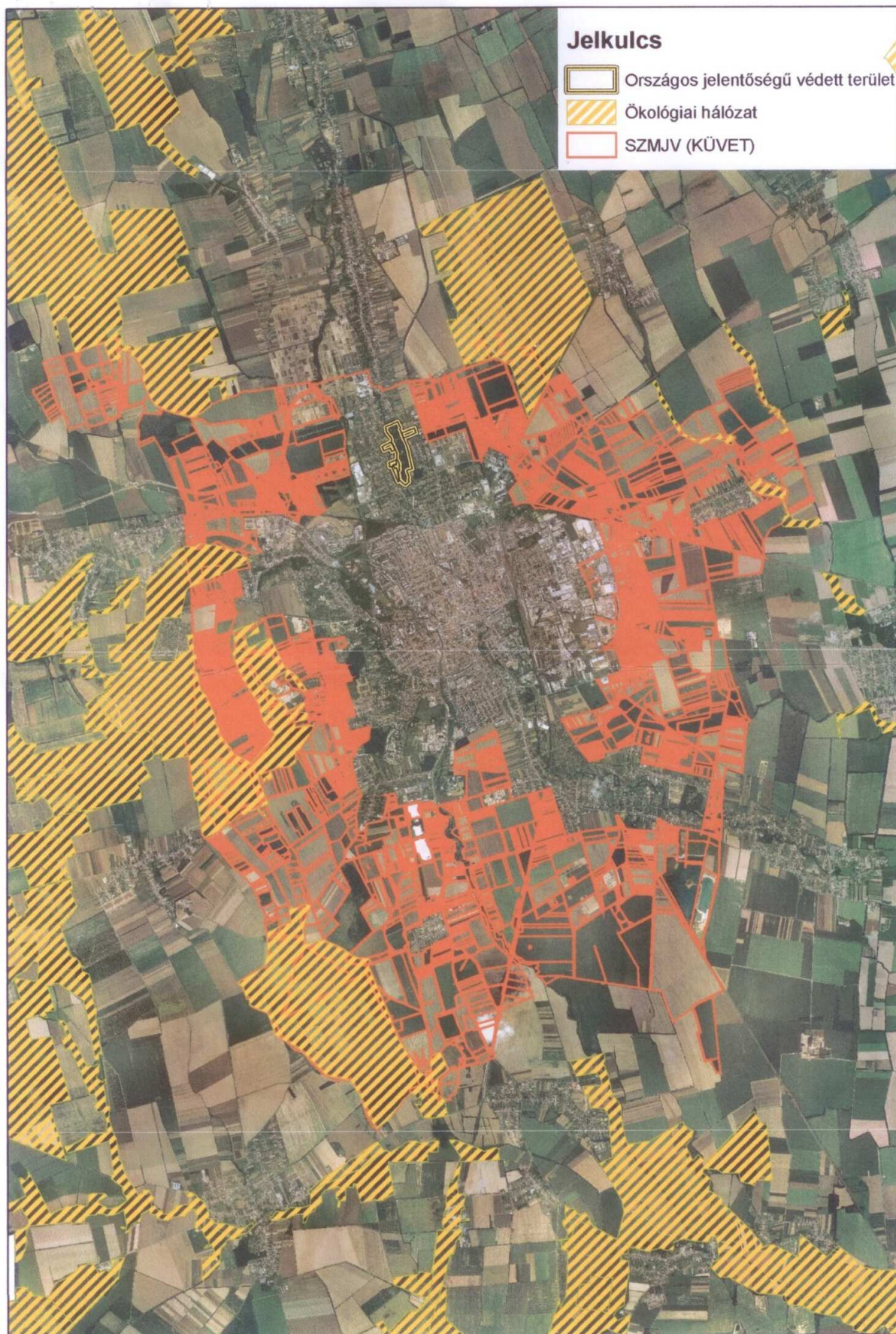
Az ökológiai (zöld) folyosó övezetbe eső gazdasági rendeltetésű erdőterületeket javasolt valamilyen más, elsősorban védelmi rendeltetésű erdőbe sorolni.

Az ökológiai (zöld) folyosó övezetben új építmény létesítése csak indokolt esetben a természeti értékek, tájképi adottságok károsítása, sérelme nélkül javasolható.

Az övezetben potenciálisan környezetszennyező vagy veszélyeztető létesítmény kialakítása nem javasolt.

Az ökológiai (zöld) folyosó övezetbe eső erdőterületeken, új növényállomány telepítésénél lehetőség szerint őshonos fajok használata javasolt. A mezőgazdasági tájfásítás fennmaradt elemeinek maradéktalan megóvásán túl, javasolt az árkok, csatornák, a köz- és dűlőutak, a birtokhatárok mentén új, az élővilág fennmaradását szolgáló fasorokat, cserjesávokat, erdősávokat telepíteni. Az ökológiai (zöld) folyosó övezetbe eső vizes élőhelyek védelme, a vízfolyások, tavak természetes és természetközeli állapotú partjainak megőrzése érdekében, a vízépítési munkálatok során természetkímélő megoldásokat célszerű alkalmazni.

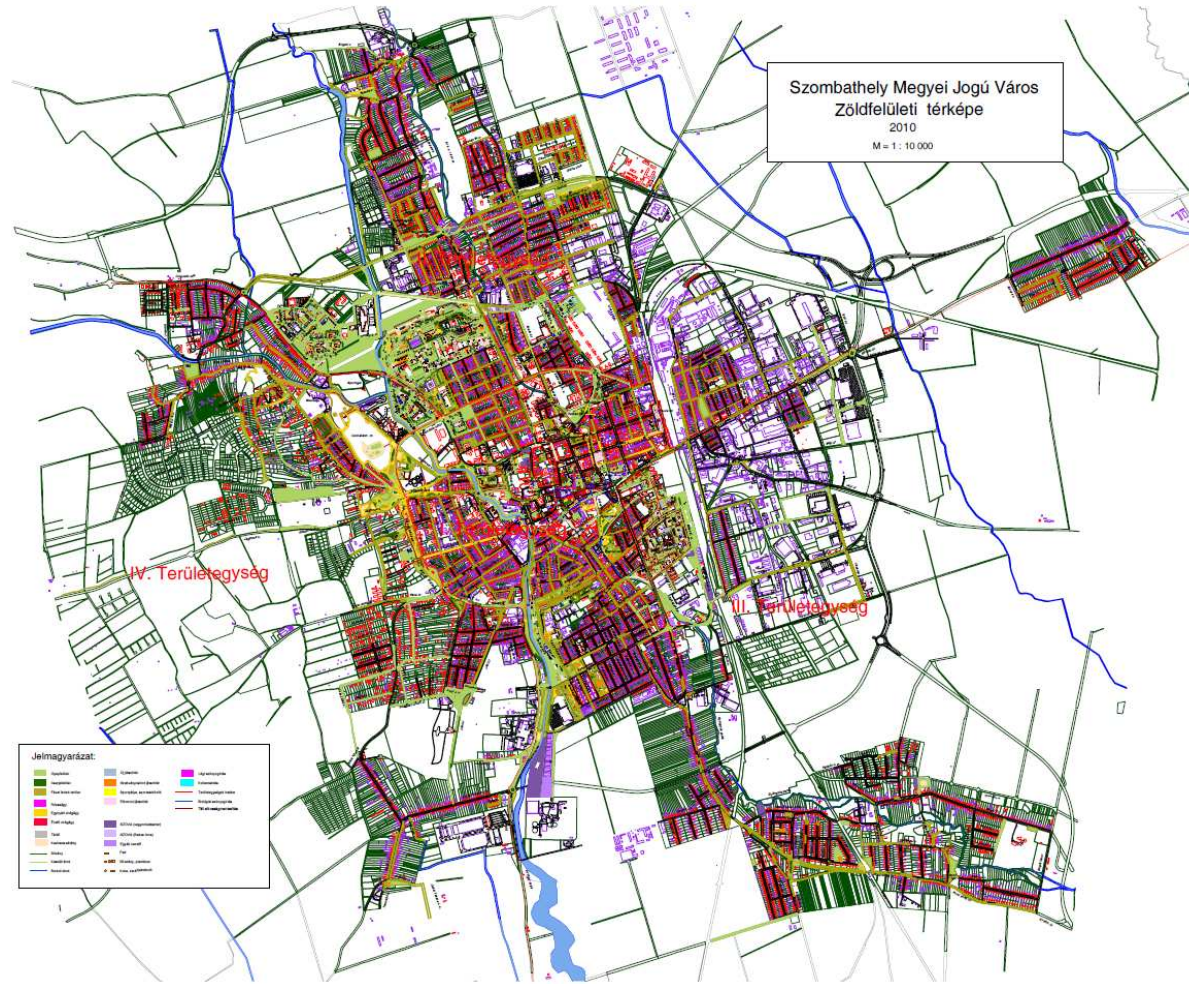
Az övezetben az élő szervezetekre veszélyes vegyi anyagok (pl.: növényvédő szerek, hulladékok) kijuttatását javasolt a minimálisra korlátozni.

1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei, szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A város ortofotójáról megállapítható, hogy Szombathely egy kedvező adottságú zöldfelületi rendszerrel rendelkező város, melyet a számok nyelvére lefordítva érzékelhetjük a nagyságrendeket: A város összesen 268,9ha közterületi zöldfelülettel rendelkezik, kb. 30 000-es faállománnyal, 11 nagy parkkal, 74 játszótérrel, 2680 m² egynyári virágággal, 1883 m² rózsa felülettel, 59 db köztéri műalkotással és 6 db szökőkúttal. E jelentős mennyiségű zöldfelülettel kiemelkedik a városok közül. Területét két patak szeli át, mely jelentős adottság még kihasználatlan.

A közterületi zöldterületek fenntartását 2011. január 1-jétől a Szombathelyi Parkfenntartási és Temetkezési Kft. látja el. Az önkormányzati tulajdonú társaság a parkfenntartási feladatokat 2011-től 2013-ig 3 éves időszakra közbeszerzési eljárás nélkül, megbízási alapon kapta meg *in house* jelleggel.

A parkfenntartási szerződésen kívül a Szombathelyi Vagyonhasznosító és Városgazdálkodási Kft.-nél éves szinten egy, maximum 2-szeri alkalommal történő kaszálással kerül megrendelésre egyéb önkormányzati tulajdonú ingatlanok (árok, beépítési telek, töltés) zöldterülete 20,36ha nagyságban.

Az önkormányzati tulajdonban levő erdők (42,5ha) üzemterv szerinti kezelésére az önkormányzat vállalkozási szerződést kötött 2012. január 1. - 2013. december 31-ig.

Zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái:

A város kedvező zöldfelületi adottsága az értékes zöldfelületi elemei és zöldfolyosói. A parkfenntartás keretén belül a zöldterületek fenntartása egy egységes (nincs minőségi kategória meghatározva) intenzív fenntartás szerint történik.

- A zöldfelületi hiányosságok a zöldterületek mai kornak megfelelő felújításának részbeni megvalósulásából adódnak. Az új játszótérek mellett a régi típusú, de szabványosított játszótérek találhatók. Az elbontott játszótérek helyén a zöldterületek új használati formában történő felújítása elmaradt. A 80-as, 90-es években a játszótérekre különösebb előírás nem vonatkozott, a város területén kb. 140 db fém csővázis játszóeszközöket tartalmazó játszótér volt, melyek a lakótelepeken koncentráltak. Az Európai Unióhoz történő csatlakozás azonban ezen a területen is változásokat hozott. 2003-ban rendelet született a játszótéri eszközök biztonságosságáról (78/2003 (XI.27.) GKM rendelet), mely már szigorú követelményeket támasztott. Az előírásoknak való megfelelés érdekében a város játszóterein nagy átalakulás kezdődött. Egyrészt a csővázis játszóeszközöket szabványosítottuk, így a város területén jelenleg 46 db ily módon kialakult szabványosított játszótér található. Másrészt a városban 2002-től indultak közterületen az új játszótérelépítések (pl: Gayer park, Stromfeld lakótelep, Mikes Kelemen u., Petőfi telep). 2012-ben 28 db új építésű játszótér található a városban. Az igények, elvárások mellett a játszótérek fenntartási költsége is jelentősen megnőtt, így a koncepció az volt, hogy jól felszerelt, központi játszótéreket építünk ki, de ezáltal megszűnik a háztömbönkénti játszótérsűrűség. E koncepció alapján számos régi játszótér teljesen elbontásra került. Így a közterületi játszótérek száma

mára kb. felére csökkent, jelenleg 74 db játszótér van. A cél az, hogy az összes közterületi játszótér európai szintűre emeljük, s a város minden területén a szükségeshez mérten rendelkezésre álljon játszótér. Tehát hosszú távon a szabványosított játszótérek is ki kell egészíteni új eszközökkel vagy egy-egy játszótér teljesen átépíteni, esetleg teljesen új helyen szükséges játszótér építeni. A legfontosabb helyekre vonatkozóan kész játszótértervekkel rendelkezünk, tehát a kivitelezésre kell fedezetet biztosítani, valamint lebonyolítani az építést.

- A „város zöld szíve”, a Csónakázó-tó szigete és környéke teljes felújításra vár. A területet új rekreációs funkciókkal szükséges bővíteni, hogy a kor igényeit kielégítse. A társadalmi elvárásoknak megfelelően többfunkciós használatú zöldterületet vehetnének birtokba a városlakók. A sziget felújítása kapcsán egy akadálymentes híd építése szükséges az Árpád út felőli oldalon, mely megkönnyíti a terület gépekkel történő megközelítését, így karbantartását is. A szigetet sokan választanák esküvőjük megtartására, melynek lehetőségét meg kell teremteni. Kulturális események színhelyéül is szolgálhatna. Így célszerű lenne egy fedett pavilon építése, mely eső esetén biztosítaná a helyszínt, s más rendezvények helyszínéül is szolgálhat. A szigetet és a partot sokan használják sportolási célra, így célszerű lenne a parton körbeháldó futóút és közvilágítás kiépítése, valamint egy szabadtéri fitness park, mely szintén a sportolókat szolgálná. A csónakkikötőt a forgalom növelése és a biztonság érdekében célszerű lenne a partra kihelyezni, melyhez kapcsolódóan új stég és csónakház épülne. A szigeten helyet kaphatna egy gyerekkert, mely nem kifejezetten játszótér lenne, hanem a víz és természet adta lehetőségekre és a gyerekek kreativitására épülő játszóhely. Emellett új burkolatokat kell kialakítani, utcabútorokat lecserélni, közvilágítást kiépíteni, mosdót építeni s végül, de nem utolsó sorban a növényzetet felülvizsgálni, s felújítani (mind a gyepek részek, virágágyak, cserjefelületek, s a faállomány tekintetében).
- A Brenner park, a város egyik központi parkja, szintén teljes felújításra szorul. A szabványosított játszótér helyett új, központi, tágas játszótér építése szükséges, a gyerekek által kedvelt KRESZ-park új pályát, berendezéseket, új közlekedési eszközöket és egy stílusos, parkba illő kiszolgáló épületet igényel. A park sétányrendszere, burkolatai, utcabútorai, s növényállománya is felújításra szorulna. Ehhez kapcsolódóan rendezni kellene a Kaszinó kérdését is. A kivitelezéshez színvonalas tervet kell készíttetni, mely új ötletekkel tenné élhetőbbé, vonzóbbá a parkot.
- A felmérések alapján, Szombathelyen 21 000 db utcasorfa van, amely rendkívül nagy értéket képvisel. Kiemelkedőek az egységes fasoraink, amelyek egy fajta, azonos korú egyedekből állnak (például Bartók Béla krt.). Fontos a gazdag faállomány fenntartása, a fasorok egységesítésére törekvés, a szakmai szempontok és az épített környezet figyelembe vételével. Szükséges az előregedett, valamint a légvezetékek alá nem való fasorok lecserélése, a hiányok pótlása. Ezen zöldfelületi fejlesztéseket elsősorban a parkfenntartás során próbáljuk megvalósítani.
- A civilizáció fejlődésével a közúti közlekedés is nagyobb terhet ró a környezetünkre. A parkolási igény jelenleg nincs összhangban a közterületi adottságokkal, ami a város zöldfelületi rendszerében számos helyen problémát okoz. Ahol még „élő” zöldfelületről beszélhetünk ott jogszabály adta lehetőség szerint tudjuk környezetünket védeni, ahol a közlekedés az aktív zöldfelületet már megszüntette, ott költségigényes fizikai védelem (lehatárolás) segítségével tudjuk csak az eredeti állapotot helyreállítani. Nagyon fontos a parkolási igények, és a parkolás fejlesztésének lehetőségeit megvizsgálni, a közlekedési és a zöldterületi szakmai szempontok figyelembe vételével.

- A város területét átszelő két patak adottságának kihasználását a zöldfelületi rendszer fejlesztése során előtérbe kellene helyezni.
- A zöldfelületeket használó csoportok közül a tinédzserek, ill. ifjú korosztály és az idős korosztály számára minimális, ill. nincs megfelelő lehetőség.
- A zöldfelület-fejlesztésre vonatkozóan nem készült átfogó fejlesztési terv. A fejlesztések részben az aktuális politikai és civil kezdeményezésre, pályázati lehetőségek kiaknázásával valósulnak meg, ill. a parkfenntartási szerződés keretén belül (utcafásítások, növénykiültetések). A zöldfelületi rendszer elemeinek fejlesztésére egyedi tervek készültek és készülnek.
- A zöldfelületeket érő egyéb megterhelések napi problémát jelentenek: vandalizmus, szemetelés, kutyapiszok. A zöldterületek köztisztasági feladatainak ellátása a parkfenntartási szerződés keretén belül történik. A parkőri szolgálat a vandalizmust kizárni nem, csak mérsékelni tudja.
- A lakosság közterületi zöldterületet érintő aktivitása a város területén nagyon eltérő, elsősorban a családi házas övezetekben jellemző.

1.14. Az épített környezet vizsgálata

1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata

Szombathely közigazgatási területe 9750 hektár, amiből belterület 3157 hektár, a külterület 6593 hektár. A területfelhasználás arányos, a különböző funkciók viszonylatában, az intézmények térbeli elhelyezkedése a városon belül nagyjából egészségesnek és arányosnak tekinthető. Az ipari övezet a város keleti és részben a déli/északi részén helyezkedik el. A zöldövezet, a rekreációs területek a város nyugati részén vannak, ami szintén szerencsés. A város közepén helyezkedik el, a történeti városmag területén a multifunkciós (kereskedelmi, államigazgatási, üzleti-pénzügyi szerepkörökkel és intézményekkel) városközpont, melynek a nagysága jelentős. Ezzel szemben új, lényegében a rendszerváltozás után alakultak ki, a város szélén, a főbb kivezető utak mentén az új kereskedelmi-bevásárló központok (hipermarketekkel, autószalonokkal, egyéb kereskedelmi egységekkel), leginkább az ipari övezet peremén, a város keleti részén. A város nagyságából és szerepköreiből fakadóan önálló területet (övet) képviselnek az egészségügyi, szociális és oktatási intézmények – ez utóbbiaknál csak a felsőoktatási intézményeket vettük figyelembe.

1.14.1.1. A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Szombathely várostestének alakjából és a természetföldrajzi adottságainak is köszönhetően a város a tér minden irányába tudott terjedni, s ezért is az övezetek nagyjából centrikusan helyezkednek el.

A város közepén, nagyjából egybeesve a történelmi városmaggal találjuk a városközpontot. A település nagyságához képest jelentős a kiterjedése. Ide összpontosul a város, központi funkcióinak jelentős hányada, különösen az államigazgatási, pénzügyi, üzleti, kereskedelmi és szolgáltatási funkciók. Itt a beépítés horizontálisan zárt, többnyire többszintes.

A városközpontot körbe veszi a lazább beépítésű belső lakóöv, ahol jelentősebb központi funkció nem található. Ebben a lakóövben található beékelődve az oktatási negyed és az egészségügyi, valamint szociális terület intézményei. A belső lakóöv peremén található a közepes- és/vagy magas beépítésű lakótelepek. Ezek a városrészek a legnagyobb népsűrűségűek, itt szintén csak helyi szerepkörű intézmények találhatóak.

A város külső, többnyire a története során hozzátartozt egykori falvak területén található a külső lakóövezet, amely horizontálisan kevésbé zárt (főleg családi házas és sorházas beépítésű). A külső lakóöv főleg a város déli és északi részén van, ezeken a részeken is csak az ott lakók ellátását szolgáló intézmények fordulnak elő.

Az ipari öv, a hozzá kapcsolódó közlekedési területekkel, jelentős hányadot foglal el a várostestből. Döntően a település keleti részén, kisebb részt az északi és a déli városrészekén található. Gyakori, különösen keleten, hogy az ipari üzemek között kisebb telepek vannak beékelődve. 1990 óta jöttek létre a városból kivezető főbb főútvonalak, és a város körüli körgyűrű mellett az új, főleg kereskedelmi,

valamint különböző gazdasági-üzleti szolgáltató intézmények. Ilyen található a 86-os főút és a körgyűrű találkozásánál az ipari öv szélén, a 87-es főút és a körgyűrű környékén, valamint a 86-os főút Körmend felé vezető részén.

Végül öröndetesen nagy részt foglal el a rekreációs övezet, a zöldterületek és a parkok. A város nyugati részén összefüggő terület található az Oladi lakóteleptől délre egészen a Középhegyi út környékéig.

1.14.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

Belterület	3156,5 ha
Külterület	6593,2 ha
Összesen	9749,9 ha

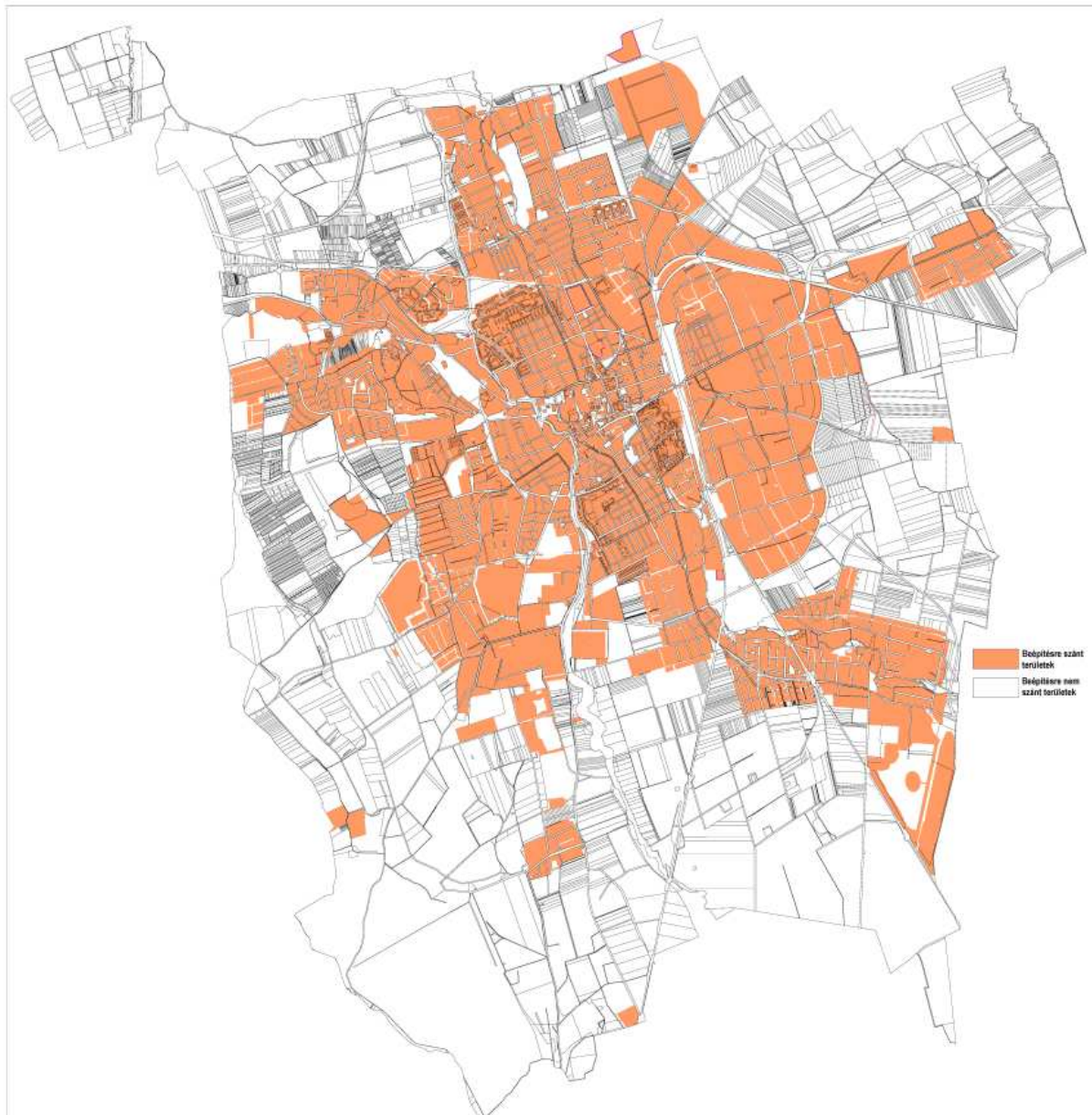
Művelési ág	Terület (ha)	Arány (%)
erdő	1008 ha	10,35
Fásított terület	6,41 ha	0,066
Gyep (legelő)	82,6 ha	0,848
Gyep (rét)	88,7 ha	0,911
Gyümölcsös	41,6 ha	0,42
Kert	95,6 ha	0,982
Kivett	3840,5 ha	39,44
Szántó	4572,29 ha	46,96
szőlő	0,33	0,003

Az erdőterületek megoszlása elsődleges rendeltetés szerint:

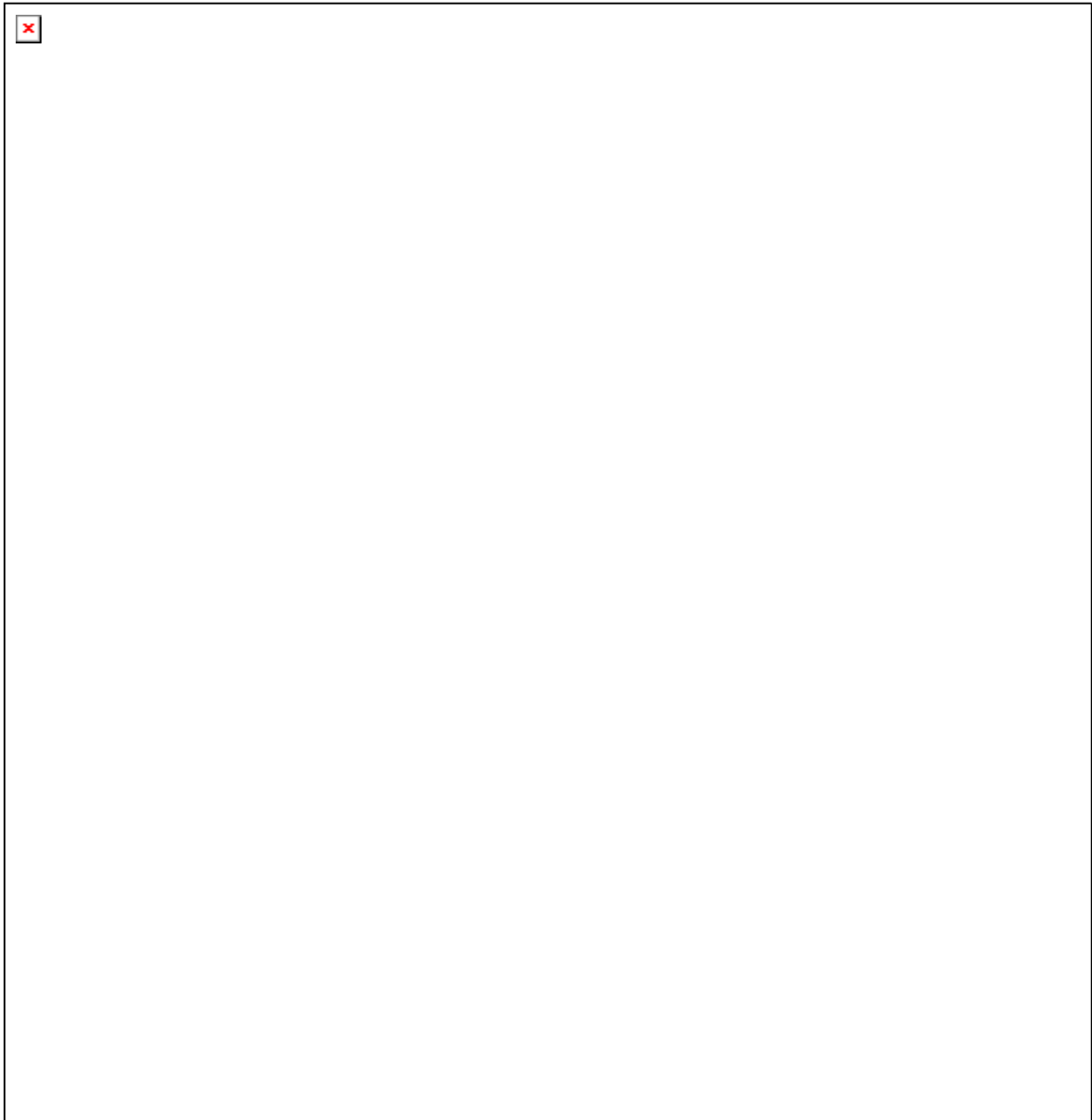
- védelmi erdő 89,75 ha
- gazdasági erdő 766,62 ha
- közjóléti erdő 153,69 ha
- Összesen: 1010,6 ha
- Egyéb részlet 33,55 ha.

Az erdők nagyobb része 704,54ha állami tulajdonban van, ebből a legnagyobb kezelő a Szombathelyi Erdészeti Zrt és kisebb részben a HM Verga Zrt. A 35,19ha közösségi és 257,25ha magántulajdonú erdőterületen főként társult erdőgazdálkodási formában a Gyöngyös-Pinka Erdőtervezési Körzet erdőterve szerint folyik az erdőgazdálkodás, 46,63ha-on viszont még nem történt meg az erdőgazdálkodási nyilvántartásba vétel.

1.14.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

1.14.1.4. Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatos)

1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek

Barnamezős területnek kell Szombathelyen tekinteni azt a felhagyott, vagy alulhasznosított területet, amely jelenleg pusztuló például ipari területnek minősül, vagy korábban honvédségi célokat szolgáló területek telephelyek. A pusztulás a korábban ott végzett tevékenység megszűnésével jelent meg, amelyet aztán valamely belső, vagy külső körülmény hatására már nem követett az új funkció megjelenése.

Szombathely esetében elsősorban a volt gazdasági célú telephelyek felszámolása kapcsán a város szövetébe beágyazódott, a városfejlődés során perifériából központi helyzetbe került telephelyek jelentenek gondot. A barnamezős területek mozaikszerűen jelennek meg a város struktúrájában. Jellemző rájuk, hogy a környezetük alapján alkalmasak lennének értékesebb új funkció megjelenítésére, azonban a tulajdonviszonyok rendezetlensége, vagy kereslet-kínálat alapján finanszírozás hiányában átalakulni, megújulni, vagy újnak teret adni már nem képesek.

A barnamezők rehabilitálásának társadalmi-gazdasági előnye, hogy helytakarékosan, újabb zöldmezős területek bevonása nélkül a meglévő infrastruktúrára építve teremthet új munkahelyet, vagy a környező lakosság számára egészségesebb városi környezetet. A javuló életkörülmények mellett a városképre gyakorolt hatása jelentős. Amennyiben nem hasznosul a barnamezős terület akkor felgyorsul a környezetét romboló hatása, a fizikai romlás fokozódik, az értékcsökkenés nő és adott esetben a társadalmi szegregáció erősödik.

A város településszerkezeti tervében kijelölt új területfelhasználás alapján az alábbi csoportokba bonthatóak az egyes barnamezős ingatlanok, illetve a rendezési tervben felkínált új funkció:

Terület	Jelenlegi állapot	Rendezési terv szerinti hasznosítási cél
Lakóterületbe (kisvárosias és kertvárosias) sorolt ingatlanok		
Volt Épszöv telephely Hajdú utca (9202/11; 9202/112; 9202/13; 9202/14; 9202/14; 9202/15 hrsz)	Az egykori telephely szanálását elvégezve várja a fejlesztés megindítását	Új kisvárosias lakóterület kialakítása kívánatos a környező lakóterületekhez illeszkedően
Hunyadi - Kenyér víz utca környezete (8612/8, 8612/10, 8612/19, 8612/23; 8612/26 hrsz)	Volt ipartelep, előkészítve lakóterületként	Lakás és vegyes funkciók befogadására alkalmas jó közlekedési adottságú terület
Volt gyógyszerraktár Hunyadi út (8640 hrsz)	Üresen álló, megkezdett fejlesztés képét mutató épületegyüttes	Kisvárosias lakóterületen elhelyezhető funkciók számára alkalmas terület
Volt LATEX gyártelep (1540/6 hrsz)	Bontás alatt lévő gyártelep	A környezet alapján lakó és környezetét ellátó kereskedelmi, szolgáltató funkciók számára kedvező terület, szabályozási terv készítése kötelező a területre
Volt 11-es Huszár laktanya „B” területe (2164/13 hrsz)	Üresen álló terület, műemléki védelem alatt	Kisvárosias lakóterület (Településközpont vegyes területté történő átsorolás alatt

		áll) alakítható ki a Lovas utca és Söptei út felől
Volt Kertész TSZ gazdasági épületei (121/19 hrsz)	Jelenlegi műhely épületek	Kertvárosias lakókörnyezethez illeszkedő beépítés számára igénybe vehető terület
Településközpont vegyes területbe sorolt ingatlanok		
Óperint utca 11.- foghíj (5703 hrsz)	Lebontott lakóépület helyén üresen álló foghíjtelek	Lakóépület vagy vegyes rendeltetésű épület létesítésére alkalmas terület
Vörösmarty utca 23. – foghíj (6937 hrsz)	Lebontott lakóépület helyén üresen álló foghíjtelek	Lakóépület vagy vegyes rendeltetésű épület létesítésére alkalmas terület
Intermodális központ tervezett területe (7016, 7017/1, 7027, 7028, 7029/3; 7029/2, 7029/5; 7029/6, 7030 hrsz)	Területszerzést követően részben parkolási célra hasznosított terület	Intermodális központ tervezett fejlesztési területe
Volt 11-es Huszár laktanya központi területe (2164/8 hrsz)	Kisrészében iskola funkció számára hasznosított, nagyrészt üresen álló, romló állagú épületegyüttes	Potenciális fejlesztési akcióterület jó városzerkezeti adottságokkal
Volt Sylvester János Nyomda Kiskar u. 6. (5903/4 hrsz)	Egykori belvárosi szövetbe ékelődő iparterület	Belvárosi funkciók befogadására potenciálisan alkalmas Perint parti terület
Volt Cipőgyár és környezete (5710-5714; 5727 hrsz)	Alulhasznosított egykori iparterület. Körmendi úti épületállománya a teherbíró szerkezeti kialakítás miatt megőrzésre és hasznosításra érdemes	A potenciális hasznosítás során a belvárossal való kapcsolat javítása indokolt. A terület beépítési tervvel és annak városképi elemzésével építhető be.
Kereskedelmi szolgáltató területek		
Volt Starkl Kft telephelye (86/3 hrsz)	Bérhasznosításban lévő csarnoképület, üresen álló szabadterületekkel kertvárosias lakókörnyezetben	Újból kertészetként való hasznosítása a Herényi kertész hagyományok továbbélését a lakókörnyezethez való illeszkedést garantálná.
Zanati úti üres telephely (7862/2; 7862/5; 7862/9; 7862/10 hrsz)	Zanati és Kolozsvár utca sarkán álló telephely lebontásra kerül	Kereskedelmi, szolgáltató funkció számára alkalmas a Zanati úti csomópont vizsgálata mellett
Ipari gazdasági területek		
Volt Húsipar területe (7871/1 hrsz)	Jelenleg üresen álló iparterület a Vépi úttal uraló épülettömeggel	Falco gyártelep részeként a részleges bontását tervezik
Volt Tanép telephely (7945/2, 7945/3 hrsz)	Üres épületegyüttes szintén a Vépi út mellett	Kereskedelmi, szolgáltató, kisipari jellegű területként hasznosítható lenne
Volt Szövőgyár telephely (7291/15 hrsz)	Használatban szétdarabolt, részben működő vállalkozásokkal is rendelkező telephely	A csarnoképületek mérete alapján nagyüzemi célú hasznosítása lenne elképzelhető
Volt Tejüzem területe (2010/4 hrsz)	A Tejüzem lebontását követően üres telephelyként áll a Söptei és elkerülő utak sarkán	Kereskedelmi, szolgáltató célra akár megosztva is alkalmas lehetne
Volt VASÉP telephely – hasznosítatlan	Egykori egységes gyártelep	A gyártelep többi részéhez

területei (1972/40 hrsz)	szétdarabolásával keletkezett hasznosítatlan területek	hasonlóan ösztönözni kell új vállalkozók bevonását
Volt honvédségi területek		
019/4; 059; 019/8 hrsz-ú volt honvédségi területek	Egykori gyakorló és kiképző pályák területe	Potenciális gazdasági terület lehetősége, tervezett északi elkerülő út feltárásával, önkormányzati tulajdonban

Barnamezős területek Szombathelyen

1.14.1.6. Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

Szombathely város területén konfliktussal terhelt, leromlott, romlás alatt lévő, alulhasznosított pusztuló, városképben problémaként jelentkező kezelést szolgáló területeit vizsgáltuk, amelyek helyzetük, városképi értékük, korábbi hasznosításuk, vagy karbantartás hiánya miatt ma beavatkozásra váróak, környezetükkel konfliktusban álló területei. A leromlási folyamat a szlömösödés, amely a környezetére is káros hatással bírhat és onnan kisugározva egy-egy tér, utcacészlet, tömbbelsőről kialakult képet képes negatívan befolyásolni. A szlömösödés ellen tett intézkedések képesek a kedvezőtlen folyamat megállítására és akár jelentős értéknövekedést is generálni.

A várt beavatkozás lehet egy állagromlás megakadályozása, az építmény új vagy eredeti funkcióval való megtöltése. A beavatkozás aktorai a mindenkori fejlesztők, tulajdonosok, partnerei pedig a város vagy állam lehet.

Van példa sikeres fejlesztésekre, megújulásra érték újjáteremtésre Szombathely esetében, elég ha csak a vasútállomás épületének megújulása, a Kőszegi utca házak újjáélesztésére, a Kossuth Lajos utca egyes épületeire gondolunk.

Egy-egy szlömösödő területen történt sikeres beavatkozás hatása a környezetében azonnal érzékelhető élénkítő hatással bír.

A konfliktusok adódhatnak a degradálódási folyamatot gyorsító üresen álló épületek amortizációjából, megkezdett fejlesztések elmaradásából, amelyet a következő területek is mutatnak:

- 11-es Huszár laktanya központi és B területe 2164/8; 2164/13 hrsz)
- Szent Márton úti bezárt SPAR (6587 hrsz)
- Thököly – Kossuth utca sarkán tervezett Magellán Center (6317/1 hrsz)
- Volt Cipőgyár és környezete (5710-5714; 5727 hrsz)
- Bezárt illeték Hivatal Szily János utca- Petőfi út sarok (6128 hrsz)
- Paragvári és Petőfi út sarok (6590/1;)
- Paragvári út 1. önkormányzati ingatlan és mögötte lévő tömbbelső (6095/2; 6091 hrsz)
- Intermodális központ tervezett területe (7016; 7017/1; 7017/2; 7029/3; 7029/5; 7029/6; 7030; 7027; 7028 hrsz)
- Ady téri jelenlegi buszpályaudvar az intermodális központ felépülte után hasznosíthatatlanná váló területe (6024/3; 6024/4 hrsz)
- Volt börtön területe (6014 hrsz)
- Sorok út 16. volt városi kupleráj (5825 hrsz)
- Volt Sylvester János Nyomda Kiskar u. 6. (5903/4 hrsz)
- Kiskar utca-Bürü utca- Perint patak tömb (5893, 5889 hrsz)
- Tervezett Kőszegi utcai parkolólemez (6203 hrsz)
- Volt városi strand (2689 hrsz)
- Savaria szálló és az azt övező Mártírok tere (6224 és 6223 hrsz)
- Bezárt Szent-Györgyi Albert Középiskola (6614/32 hrsz)
- Szabadidő központ és a környezetében lévő ingatlanok (4425/2, 4640, 4639 hrsz)

- Brenner villa, volt Casino (8533 hrsz)
- Volt Szegedy kastély Szent István király utca (11836/2 hrsz)
- Vas Gereben utca volt malom épület (11106/4 hrsz)
- Szakorvosi Rendelő Intézet (SZTK) Márc. 15. tér 3. (2708 hrsz)

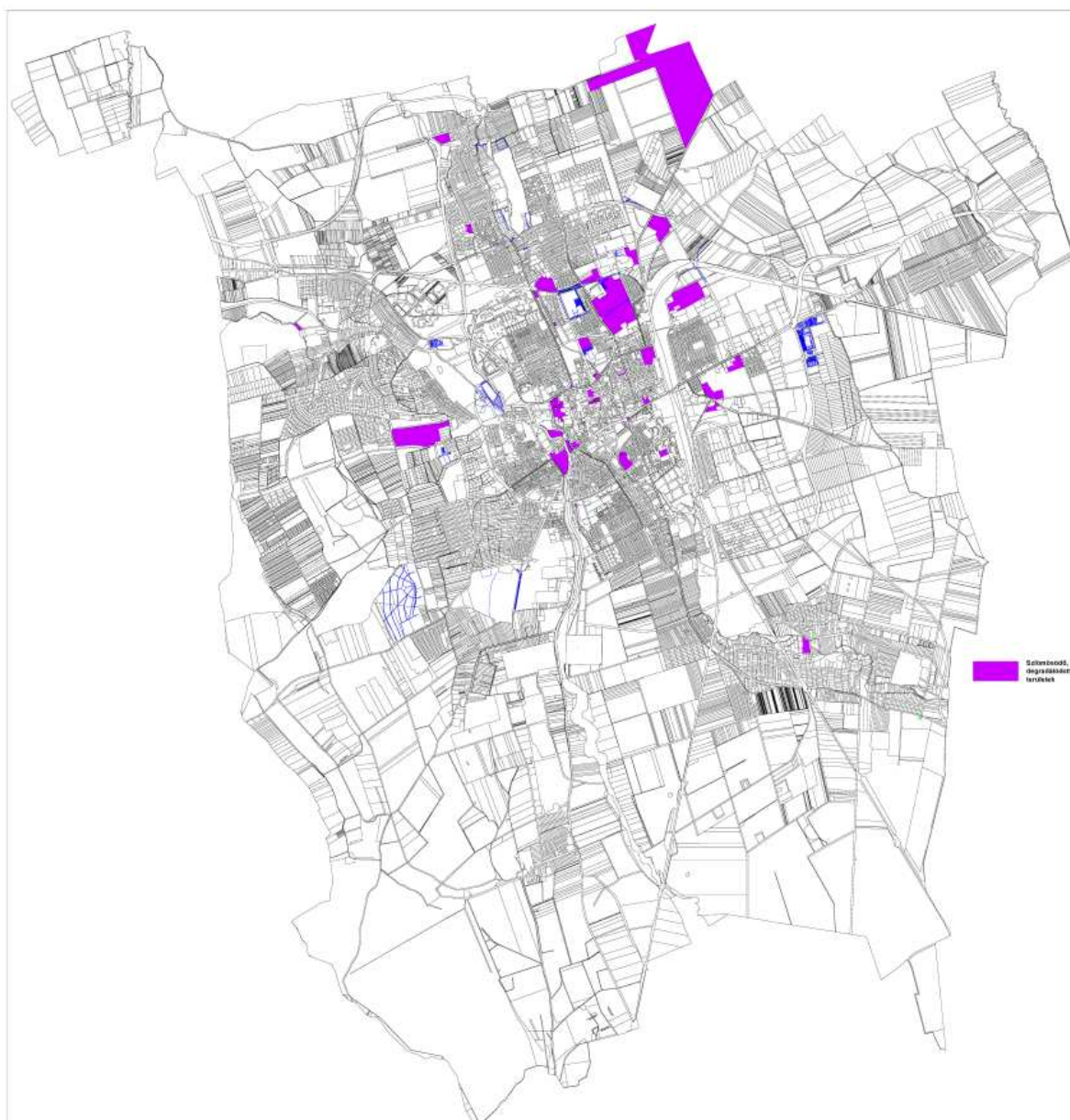
Nem csak épületek tudnak szlömösödni, hanem műtárgyak is. A megváltozott infrastruktúra hatására funkció nélkül maradt építmények, mint pl: víztornyok egész városképet tudnak kedvezőtlenül befolyásolni. A közlekedés létesítményei közül a gyalogos aluljárót kell kiemelni a Szent Márton utcában. A korábbi városon átvezetett főútvonalakkal szemben létesített gyalogosokat szolgáló aluljáró mára graffitivel tarkított, közegészségügyileg kedvezőtlen pozícióba került. Miközben a belvárosi funkciók növekedése és az akadálymentesítés, megkérdőjelezi a műtárgy tényleges szükségességét.

Szlömösödő építmények, műtárgyak:

- Gyalogos aluljáró a Szent Márton út-Hunyadi utcák kereszteződésében a hozzá kapcsolódó közterületekkel
- Városi víztorony Brenner park (8532 hrsz)
- Víztorony (4703/2 hrsz) Középhegy

A 3157 hektár nagyságú belterületből 156,44 ha, vagyis 4,96% szlömösödő terület, az épített városi szövet és a biológiailag aktív zöldfelületek szempontjából egyaránt kedvezőtlen állapot, amin a városfejlesztés keretében célszerű lenne változást elérni.

Szlömösödő területek Szombathelyen

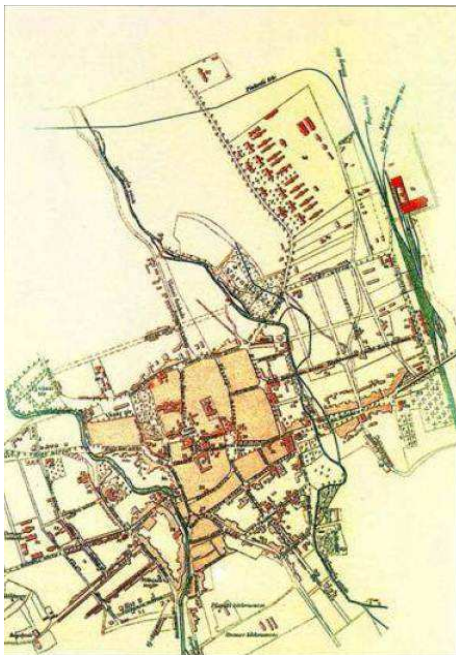

1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

Szombathely környezete már a késő kelta korban lakott volt. Claudius császár által Kr. u. 43 körül alapított római város neve Colonia Claudia Savariensium lett. Pannónia 106-ban történt kettéosztását követően - Savaria vált a tartomány civil igazgatásának és a császárkultusz központjává. A római alapítás hagyatéka az egykori vár, ma Székesegyház és Püspöki palota központi helyzete, a városból induló római utak nyomvonala. A város mai szerkezete azonban mégis középkori struktúrára és térfalakra épült. A kiegyezést követő vasút és iparfejlesztések eredményeként a korábbi szalagtelkes telekosztást felváltotta az utcák, a városi bérpaloták építése. A város fejlődése a XIX században és a XX. század elején nyugati irányú volt. Így jöttek létre a Kálvária utca és környékének beépítései a korábbi mezőgazdasági telkek felosztásával. A vasútállomáshoz vezető Sugár út elegáns, egyben nagyvárosias arculatot adott a településnek. A morfológiába az 1896-os, majd 1904-es mérnöki várostervezés jelentett a struktúra megváltoztatását, amelyet aztán az 1924-es szabályozási terv körutas, sugárutas rendszere tett teljessé. Az utóbbi hatása oly teljessé vált, hogy a mai városi struktúra is ezt követi és ebből adódóan kerültek a további külső és városkörüli körutak megfogalmazásra.

Szombathely 1896-os

és 1924-es szabályozási terve

A telekszerkezetre gyakorolt legnagyobb hatás az 1924-es rendezési terv végrehajtása, a 1930-as években felépült kisvárosias tömbök jelentették (pl: Gyöngyös utca, Rumi út környéke). Ezt követően a tömeges lakásépítés időszakában a tömbtelkek, vagy úszótelkek megjelenése hozott létre a korábitól eltérő telekalakulatokat. 1963-ban indult a Derkovits lakótelep építése, ezt követte a Joskar Ola lakótelep, a KISZ lakótelep, az Oladi lakótelep. A belvárosban (pl: Thököly utca, Szent Márton út) megjelenő szalagházak egyesítették és feloldották a korábbi keskeny telkes telekosztást. Ezzel el is tűnt az egykori Szent Márton község telekstruktúrában tovább élő jellege. Az 1980-as években a Fő tér tömbbelsőinek megnyitása, az új tömb áttörések és közlekedési terület célú használat megszüntette

lakóépületek saját telkeit, jelentősen növelve a közterületeket. Elkészült a mai Thököly utca és Szent Márton utca összekötése, elvágva a Ferences kert területét a rendház épületétől. 2006-ban a Történelmi séta út keretében itt épült fel a római kort idéző Történelmi témapark.

Szombathelyhez csatolt egykori községek telekstruktúrája mind a mai napig őrzi a hagyományos fésű, szalagtelkes jellegét. Az 1970-80-as években felépült sorházas beépítések pl: Herényben, a Külső Rumi úton, Farkas Károly utcában a telekméretük csökkenését eredményezték. A rendszerváltást követően telekmorfológia oly módon változott meg, hogy az újonnan beépített területek telekméretei egyre inkább csökkentek. A lakótelkek alakja a hosszú telekről négyzet alakú telekre változott.

A rendszerváltás véget vetett az úszótelkes beépítésnek. A társasházépítések (pl: Olad lakótelep északi részén) immár nem úszótelken, hanem önálló ingatlanon létesültek, telken belüli saját zöldfelülettel és parkoló felülettel.

A tervezés alatt álló lakótelkek jellemző mérete 800-900 m². Nagyobb telekméretekkel a kertvárosias villa jelleggel szabályozott „Villa Olad” tervezett lakóterület rendelkezik.

A négyzet alakú telkek kialakítása az éppen aktuális irányzatokat követik, mind a kínálat, mind a kereslet oldaláról. A lakóépület megjelenése számára kedvező telekstruktúra hátránya a melléképületek elhelyezésének problémáját hozta magával az új lakótelkeken (pl: Minerva, Parkerdő lakópark).

A nagy intézményi jellegű zöldfelületek struktúrája kevésbé változott meg, így az oktatási intézménye területe, nagy városi közintézmények területe változatlanúságot mutat. A zöldfelületi jellegű területek védettségükönél fogva pl: Kámoni Arborétum, Bogát kastély, megőrizték egykori telküket. Az egykori kastélyok közül számos kényeszerű telekelvétel ellenére is megfelelő környezettel rendelkezik pl: Zarkaházi Szily kastély, így jövőben is alkalmas fejlesztésre. Ugyanakkor teljesen elveszítette területét és a közelmúltban körbeépült a műemlék Ernuszt kripta (4061/11 hrsz), Reissig-kastély, (Szófia utca 20.). A telekelvesztésén túl korábbi arculatuk is jelentősen sérült. A Saághy kastély (Saághy utca) felújítása során cél a szétdarabolt idegentulajdonba került telkek egyesítése.

A gazdasági területek telekstruktúrájára az elmúlt 100 év iparfejlesztéseit követve a szabályos, mérnöki telekosztás a jellemző. A telekméretük 5000 m²-től a több hektáros, vagy 15-20 hektáros gyártelepekig terjed. Ebbe a típusba sorolhatóak a Caludius Ipari Park még be nem épített területei. Az egykori nagy állami vállalatok telephelyeinek felosztása és aprózódása ez ellentétes folyamatot indított el (pl: VASÉP, TANÉP). A korábbi egységes telephelyet kis-közepes vállalkozások foglalták el, a tulajdonviszonyokat követő, a megközelítést figyelmen kívül hagyó folyamatokkal.

A külterületek telekmorfológiája a tájhasználatból adódóan kötöttebb struktúrát mutat. A telekstruktúra a kárpótlással együtt járó telekosztás és telekspekuláció olyan hatást gyakorolt, hogy útkapcsolat nélküli lakó- vagy gazdasági célra előkészített, de mezőgazdasági művelésben maradó mértani telekszerkezet jött létre (pl: Oladi domb, 86-87. sz. főút elkerülő mentén), figyelmen kívül hagyva a város lehetséges hosszú távú fejlődésének műszaki és morfológiai igényeit.

Szombathely városi szövetének morfológiája

1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat

SZOMBATHELY TULAJDONVISZONY VIZSGÁLATA

1.14.3. Önkormányzati tulajdon kataszter

A jelen dokumentáció 3. számú függelékét képezi.

1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

Fotogrammetriás geodéziai eljárással készült ortofotó Szombathely közigazgatási területéről

1.14.5. Az építmények vizsgálata

1.14.5.1. Funkció, kapacitás

Oktatási intézmények

- Derkovits Gyula Általános Iskola (9700 Szombathely, Bem J u. 7.)
- Gothard Jenő Általános Iskola (9700 Szombathely, Benczúr Gy u. 10.)
- Bercsényi Miklós Általános Iskola (9700 Szombathely, Bercsényi M. u. 1.)
- Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium (9700 Szombathely, Bolyai J. u. 11.)
- Aranyhíd Nevelési-Oktatási Integrációs Központ, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Speciális Szakiskola (9700 Szombathely, Dózsa u. 6.)
- Dési Huber István Általános Iskola (9700 Szombathely, Kőrösi Cs S u. 5.)
- Neumann János Általános Iskola (9700 Szombathely, Losonc u. 1.)
- Nyitra Utcai Általános Művelődési Központ (9700 Szombathely, Nyitra u. 15.)
- Paragvári Utcai Általános Iskola (9700 Szombathely, Paragvári u. 2.)
- Brenner János Óvoda, Általános Iskola és Kollégium (9700 Szombathely, Petőfi Sándor u. 6.)
- Reguly Antal Általános Iskola; Reguly Antal Grundschule (9700 Szombathely, Rákóczi F u. 79.)
- Oladi Általános Művelődési Központ (9700 Szombathely, Simon István u. 2-6.)
- Perintparti Szó-Fogadó Szombathelyi Waldorf Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (9700 Szombathely, Sorok út 44.)
- Reményik Sándor Evangélikus Általános Iskola (9700 Szombathely, Szent László király u. 7-9.)
- Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Osnovna Skola Mihály Vácija i ustanovna osnovnog stupnja za umjetnost u Sambotelu (9700 Szombathely, Váci M. u. 11.)
- Zrínyi Ilona Általános Iskola (9700 Szombathely, Zrínyi I u. 10.)

Kulturális intézmények

- AGORA Szombathelyi Kulturális Központ, cím: 9700 Szombathely Fő tér 10.
- AGORA - Gyermek Háza, cím: 9700 Szombathely, Jászai M. u. 4.
- AGORA - Művelődési és Sportház (MSH), cím: 9700 Szombathely, Március 15. tér 5.
- AGORA - Savaria Filmszínház, cím: 9700 Szombathely Mártírok tere 1.
- Cinema City Savaria Plaza, cím: 9700 Szombathely, Körmendi út 52-54.
- Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, cím: 9700 Szombathely Ady tér 5.
- Oladi Közös Igazgatású Köznevelési Intézmény Nyitra Utcai Általános Iskolája és Művelődési Háza, cím: 9700 Szombathely, Nyitra utca 15.
- Savaria Turizmus Nonprofit Kft., cím: 9700 Szombathely, Király u. 1-3.
- Tourinform Szombathely, cím: 9700 Szombathely, Király utca 1/A.

Egészségügyi és szociális intézmények

Egészségügyi Alapellátó Intézet

- Az intézet székhelye: 9700 Szombathely, Nádasdy Ferenc u. 4.
- A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. Törvény 8. § (4) bekezdése, valamint az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. Törvény 152. §. a települési önkormányzat feladatai között határozza meg az egészségügyi alapellátás körében az alábbi feladatokról való gondoskodást:
  - házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátásról,
  - a fogorvosi alapellátásról,
  - az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról,
  - a védőnői ellátásról,
  - az iskola-egészségügyi ellátásról,melynek Szombathely város önkormányzata az Egészségügyi Alapellátó Intézet létrehozásával és feladatainak meghatározásával kívánt eleget tenni.

Felnőtt házi orvosok

A 4/2000. (II. 25.) EüM rendelet alapján a házi orvos személyes és folyamatos orvosi ellátást nyújt az egészségi állapot megőrzése, a betegségek megelőzése és gyógyítása céljából. A házi orvos köteles ellátni az ellátási területén lakó, külön jogszabályokban foglaltak szerint hozzá bejelentkezett és az általa elfogadott biztosítottakat.

Házi gyermekorvosok

A 4/2000. (II. 25.) EüM rendelet szerint a házi gyermekorvos ellátását a 14. életévét be nem töltött személyek számára biztosítja. Felkérésre a 14-18- év közötti személyeket is elláthatja.

Fogászati ellátás

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 93.§-a alapján az ügyeleti rendszer a napi munkarenden kívül bekövetkező sürgősségi esetekben az egészségügyi ellátás folyamatos igénybevételének lehetőségét biztosítja. Az ügyeleti ellátás célja a rendelési időn túli sürgősségi fogorvosi ellátás.

Védőnői szolgálat

Az országos védőnői hálózat 2010. évben ünnepelte 95 éves évfordulóját. Megalakulása óta sok változáson ment keresztül, de alapgondolata megmaradt "a családok egészségének védelme". A társadalmi, gazdasági átalakulások, a lakosság kedvezőtlen egészségi állapota újabb kihívásokat állít a védőnők elé. Fő feladatokon - a várandós anyák és gyermekek gondozásán túl a primer prevencióban is jelentős szerepet vállalnak. Tevékenységüket családlátogatás, tanácsadás és közösségi egészségfejlesztő programok keretében végzik.

2005. évben a védőnői szolgálat felépítése megváltozott területi és iskolát ellátó védőnőkre. Ez a változás lehetővé teszi, hogy az iskolát ellátó védőnők még hatékonyabban tudják az iskoláskorúak egészségmagatartását befolyásolni, fejleszteni saját egészségük érdekében.

Szombathely városban 16 területi védőnői, 5 vegyes ellátású (iskola és terület) körzet működik. Az általános- és középiskolákat 13 védőnő látja el.

Területi védőnő feladatai:

- Nővédelem
- Várandós anyák gondozása
- Gyermekek anyák gondozása
- Csecsemők és kisgyermek gondozása
- Iskoláskorúak egészségfejlesztése
- Községi egészségfejlesztés (szülésre, szülői szerepre felkészítés, baba-mama klubok szervezése)
- Tanácsadás, segítő beszélgetés
- Családgondozás

Iskola védőnő feladatai: a feladatokat az iskolai ellátásról szóló 26/1997. (IX. 3.) NM rendelet 3. sz. mellékletében meghatározottak alapján végzi.

Anyá-, gyermek- és csecsemővédelem

A prevenció feladat helyszínéül szolgál 2010. évben átadott Prevenció Ház, mely lakossági szűrések, prevenció előadások és egészségnevelési programok helyszínévé vált. Célul tűztük ki, megszólítani mindenkit, aki tenni akar valamit az egészségéért. Prevenció Ház feladatákként került meghatározásra: a Szombathely lakosságának egészségvédelme, az egészségtudatos magatartás népszerűsítése, a megelőzés fontosságának hangsúlyozása, a társadalom figyelmének ráirányítása az egészségmegőrzés fontosságára, mindezek eljuttatása a lakosság minél szélesebb rétegeihez. A programok ingyenes biztosítása érdekében a védőnők létrehozták Szombathelyiek Egészségéért Egyesületet, mely pályázati forrásból, támogatásokból biztosítja ezen feladatok ellátásához szükséges fedezetet.

A Prevenció Ház állandó programja a lakosságot megszólító „Nyitott kapuk” program, ahol előadások hangzanak el különböző egészségmegőrző témákban. Ingyenes szűrővizsgálatot biztosítunk a

megjelenteknek, pl. vércukor-, koleszterin szint-, vérnyomásmérés, testtömeg index számolás, tanácsadás. A kézbe adható szóróanyagok ingyenesen elvihetők.

Anyatejgyűjtő Állomás

Működési körén belül - védőnői szervezéssel - az anyatej összegyűjtése és az anyatejes táplálás igény szerinti biztosítása a hatályos jogszabályok figyelembe vételével, a folyamatos ellátást szombati, vasárnapi és ünnepnapon nyitva tartással oldjuk meg.

Iskola-egészségügyi ellátás

A középfokú oktatási intézményekben tanulók megelőző jellegű egészségügyi alapellátása. Az oktatási törvényben meghatározottak és a hatályos egészségügyi jogszabályokban megfogalmazott feladatok alapján, együttműködve a védőnői szolgálattal.

Laborjártatás

Vas megyei Önkormányzata Vas megyei Markusovszky Kórház Nonprofit Zrt, valamint Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata és az Egészségügyi Alapellátó között létrejött feladat ellátási megállapodás alapján az Egészségügyi Alapellátó Intézet 2002. január 1-étől ellátja a szombathelyi háziorvosi rendelők mellett működő vérvételi helyeken, valamint foglalkozás-egészségügyi rendelőkben levett vér és egyéb laborvizsgálati munkák szállítását a Kórház központi laboratóriumába, valamint az eredmények visszaszállítását a rendelőbe.

A háziorvosi ellátás színvonalának emelése érdekében létrejött 69 vérszállítási körbe bevont településről szerződés alapján háziorvosi rendelőkben levett vér és egyéb laborvizsgálati anyag szállítása a Markusovszky Kórház Központi Laboratóriumába, illetve a vizsgálati eredmények visszajuttatása a háziorvosi rendelőkbe.

Humán Civil Ház

Tanácsadás, fórumok, képzések, továbbképzések szervezése, valamint a működésükhöz szükséges helyiség és infrastruktúra biztosítása.

A Humán Civil Ház szakembergárdájának feladata az évente megrendezésre kerülő „Egészség-hét” rendezvénysorozat megszervezése, bonyolítása, valamint az "Egészséges Városok Szövetsége" Szombathelyi Tagszervezetének működése.

Vérvételi helyek

2010. március 1-től a Markusovszky Kórház finanszírozási problémák miatt nem biztosítja a háziorvosi rendelők mellett működő vérvételi helyek szakmai létszámát. Szombathely Megyei Jogú Város Közgyűlésének döntése alapján a vérvételi helyek további fenntartását vállalta a lakossági igényeket figyelembe véve. A vérvételi asszisztensek foglalkoztatásával és helyiség biztosításával.

Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermejjóléti Szolgálat

Az intézmény székhelye: 9700 Szombathely, Széll K. u. 4.

A Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermekjóléti Szolgálat Szombathely Város közigazgatási területén biztosítja az étkeztetést, az idősek nappali ellátását, az idősek átmeneti elhelyezését, valamint a családok átmeneti elhelyezését, továbbá a Szombathely és Térsége Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás illetékességi területéhez tartozó kistérségi településekre is kiterjedően a családsegítést, a gyermekjóléti szolgáltatást, a házi segítségnyújtást és a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást.

A fentiekén túl a gyermekjóléti szolgáltatás tekintetében megyei, a családsegítés és a közösségi ellátások tekintetében regionális módszertani feladatokat is ellát az intézmény.

Az intézmény szolgáltatásai:

- étkeztetés
- házi segítségnyújtás
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás,
- idősek nappali ellátása (Idősek Klubjai)
- idősek átmeneti elhelyezése (Időskorúak Gondozóháza)
- Intézményi Csoport szolgáltatásai
- családsegítő szolgáltatás
- adósságkezelési szolgáltatás
- gyermekjóléti szolgáltatás
- gyermekjóléti központ
- családok átmeneti otthona
- helyettes szülői ellátás
- közösségi szociális munka
- módszertani feladatok
- speciális, egyéb szolgáltatások

1. Étkeztetés

Szombathely Város közigazgatási területén étkeztetés keretében gondoskodik azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről, akik azt önmaguk vagy eltartottjaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani, különösen koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, hajléktalanságuk miatt. A Központ megszervezi az étel házhozszállítását.

2. Házi segítségnyújtás

Az intézmény három gondozási körzete Szombathely és Térsége Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulást alkotó településeken saját lakókörnyezetében biztosítja a házi segítségnyújtás szolgáltatást azon gondozásra szoruló időskorú, illetve egészségi állapotuk miatt rászoruló kérelmezők számára, akik otthonukban önmaguk ellátására saját erőből nem képesek és róluk nem gondoskodnak; azokról a pszichiátriai, szenvedélybetegekről, fogyatékkal élőköről, akik állapotukból adódóan az önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásában segítséget igényelnek. A Nyugdíjas Bérlok Házában élő idős emberek számára folyamatos üzemmódban biztosítja a házi segítségnyújtás szolgáltatását.

Cél: az ellátást igénybe vevők tanult és szerzett mentális és fizikai képességeinek minél hosszabb ideig tartó megőrzése, aktivitásuk szinten tartása, a mentális állapotuk karbantartása és segítségnyújtás ahhoz, hogy az igénybe vevő az önálló életvitelét lakásán, lakókörnyezetében, szükségleteinek megfelelően fenntarthassa.

3. Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

Az intézmény a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretében gondoskodik azokról az időskorú, illetve egészségi állapotuk miatt rászoruló személyekről, akik otthonukban önmaguk ellátására saját erőből nem képesek és róluk nem gondoskodnak, azokról a pszichiátriai, szenvedélybetegekről, fogyatékkal élőkkel, akik állapotukból adódóan az önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásában segítséget igényelnek.

Cél: az ellátást igénybe vevőknek (akik a segélyhívó készülék használatára képesek) saját otthonukban az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása. A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás telephelye Szombathely, Karmelita u. 2/C. szám alatt található. A szolgáltatás diszpécserközpontja Szombathely, Hunyadi J. út 9. szám alatt található. Ellátási területe a Szombathely és Térsége Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulást alkotó települések közigazgatási területe.

- I. számú Gondozási Körzet: 9700 Szombathely, Széll K. u. 4.
- II. számú Gondozási Körzet: 9700 Szombathely, Karmelita u. 2/C.
- III. számú Gondozási Körzet: 9700 Szombathely, Gagarin u. 24.
- IV. számú Gondozási Körzet: 9700 Szombathely, Szöllősi stny. 36.

4. Idősek nappali ellátása- Idősek Klubjai

Az idősek nappali ellátása (Idősek Klubja) a szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes időskorúak napközbeni gondozására szolgál, illetve felvehető az a 18. életévét betöltött személy is, aki egészségi állapotára figyelemmel szociális és mentális támogatásra szorul.

Cél: az igénybe vevő mentális és fizikai képességének megőrzése, aktivitásának szinten tartása, mentális állapotának karbantartása. A saját otthonukban élők számára lehetőség biztosítása napközbeni tartózkodásra, étkezésre, társas kapcsolatokra, hasznos és tartalmas időtöltésre, alapvető higiénés szükségletek kielégítésére.

A Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermekjóléti Szolgálat gondozási körzeteiben a város különböző pontjain öt Idősek Klubját működtet, mellyel szinte teljesen lefedi a város észak, kelet és nyugat irányú területeit.

Ellátási területe: Szombathely város közigazgatási területe.

A klubok az alábbi címeken találhatóak:

- I. számú Idősek Klubja: 9700 Szombathely, Gagarin u. 24.
- II. számú Idősek Klubja: 9700 Szombathely, Karmelita u. 2/C.
- III. számú Idősek Klubja: Szombathely, Váci Mihály u. 1-3.

- IV. számú Idősek Klubja: Szombathely, Barátság u. 22.
- V. számú Idősek Klubja: Szombathely, Pozsony u. 47.

5. Idősek átmeneti elhelyezése - Időskorúak Gondozóháza

Az Időskorúak Gondozóháza azoknak az időskorú, illetve 18. életévüket betöltött személyeknek nyújt teljes körű (fizikai, egészségügyi, mentális) ellátást átmeneti jelleggel, akik önmagukról betegségük miatt, vagy más okból otthonukban időlegesen nem képesek gondoskodni, ellátásukat a házi segítségnyújtás keretében nem lehet megoldani, a rehabilitációs idő alatt állapotuk javulása várható.

Az ellátást igénybe vevő személy emberi és állampolgári jogainak érvényesülése mellett, az egyén autonómiáját elfogadva, a szükségletekhez igazodva biztosítja az ellátott korának, fizikai, egészségi, mentális állapotának megfelelő, személyre szabott gondozását.

Az elhelyezésre legfeljebb 1 évig kerülhet sor, amely további 1 évvel meghosszabbítható, ha az ellátást igénybe vevő a családi környezetébe nem helyezhető vissza, illetve ha más személyes gondoskodást nyújtó intézményben nyer elhelyezést. Az új intézményben történő elhelyezésig az igénybe vevő ellátását változatlan feltételekkel kell biztosítani.

Ellátási területe: Szombathely város közigazgatási területe.

Elérhetősége: 9700 Szombathely, Pozsony u. 47.

6. Intézményi Csoport szolgáltatásai:

Jogi szolgáltatások: tanácsadás öröklési, tartási szerződési, tulajdonnal - haszonélvezettel, családjogi vitával, nyugdíj letiltással, gondnoksággal, hagyatéki ügyekkel kapcsolatban.

Mentálhigiénés szolgáltatások: az élethelyzet, az egészségi állapot megváltozásából fakadó nehézségek, veszteségek (haláleset, nyugdíjazás, elköltözés) feldolgozásának segítése, magányosság érzésének csökkentése, konfliktushelyzetek kezelése.

Foglalkoztatás- és programszervezői szolgáltatások: tartalmas és hasznos időtöltést nyújtó programok szervezése.

A csoport szolgáltatásai térítésmentesen vehetők igénybe.

Elérhetősége: 9700 Szombathely, Széll K. u. 4.

7. Családsegítő szolgáltatás

A családsegítés olyan segítő szolgáltatás, amely hozzájárul az egyének, családok, valamint a különböző közösségi csoportok jólétéhez, fejlődéséhez és a szociális környezethez való alkalmazkodásukhoz.

A családsegítő szolgálat segítséget nyújt a szociális és mentálhigiénés problémák, illetve a krízishelyzet megoldásában az ilyen élethelyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából.

Elérhetőségek:

- I. számú Családsegítő Szolgálat: 9700 Szombathely, Szöllősi stny. 36.
- II. számú Családsegítő Szolgálat: 9700 Szombathely, Domonkos u. 5.
- III. számú Családsegítő Szolgálat: 9700 Szombathely, Kodály Z. u. 4.

8. Adósságkezelési szolgáltatás

Az adósságkezelési szolgálat célja a lakossági közüzemi díjhátralékok csökkentése, az adósságproblémával küzdő háztartások problémáinak komplex, a szociális munka eszköztárával történő kezelése.

Elérhetőségek:

- I. számú Családsegítő Szolgálat (9700 Szombathely, Szöllősi stny. 36.)
- II. számú Családsegítő Szolgálat (9700 Szombathely, Domonkos u. 5.)
- III. számú Családsegítő Szolgálat (9700 Szombathely, Kodály Z. u. 4.)

9. Gyermekjóléti szolgáltatás

A szolgáltatás alapvető célja a gyermekek családjukban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek mindennekfelett álló érdekét figyelembe véve.

A fenti cél megvalósítása érdekében az alábbi feladatokat látja el:

- közreműködik a szolgáltatást igénylő gyermekek és családjaik gondjainak rendezésében, az életüket hátrányosan befolyásoló okok feltárásában és megszüntetésében, mentálhigiénés problémáik megoldásában;
- figyelemmel kíséri az egyének, családok és hátrányos helyzetű csoportok szociális viszonyainak alakulását;
- az egészséges életmóddal összefüggő helyi felvilágosító és prevenciós tevékenységgel közreműködik a társadalmi beilleszkedési zavarok csökkentésében;
- életvezetési, valamint pszichológiai és jogi tanácsadást szolgáltat;
- tájékoztatást nyújt a gyermeki jogokról és a gyermek fejlődését biztosító támogatásokról, ellátásokról;
- megszervezi a családtervezési, pszichológiai, nevelési, egészségügyi, mentálhigiénés és a káros szenvedélyek megelőzését célzó tanácsadást és az ezekhez való hozzájutást;
- feltérképezi, és folyamatosan figyelemmel kíséri az illetékességi területén élő gyermekek szociális helyzetét, életkörülményeit és veszélyeztetettségét;
- segíti a nevelési-oktatási intézmények gyermekvédelmi feladatainak ellátását;
- a családjából kiemelt gyermek visszahelyezése érdekében családgondozói és utógondozói tevékenységet folytat;
- szabadidős programokat szervez, illetve ezekről információt nyújt;
- a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében észlelő- és jelző rendszert működtet;

- a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése érdekében családgondozói tevékenységet folytat.

Elérhetőségek:

- Gyermekjóléti Központ I. számú Területi Irodája: 9700 Szombathely, Szöllősi stny. 36.
- Gyermekjóléti Központ II. számú Területi Irodája: 9700 Szombathely, Domonkos u. 5.
- Gyermekjóléti Központ III. számú Területi Irodája: 9700 Szombathely, Nagy L. u. 20.

10. Gyermekjóléti központ

Célja, hogy a gyermekjóléti szolgálat általános szolgáltatási feladatain túl a gyermek családban nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat nyújtson. Ennek megfelelően utcai és lakótelepi szociális munkát, kórházi szociális munkát, kapcsolattartási ügyeletet és készenléti szolgálatot biztosít.

Elérhetőségek:

- Gyermekjóléti Központ I. számú Területi Irodája (9700 Szombathely, Szöllősi stny. 36.)
- Gyermekjóléti Központ II. számú Területi Irodája (9700 Szombathely, Domonkos u. 5.)
- Gyermekjóléti Központ III. számú Területi Irodája (9700 Szombathely, Nagy L. u. 20.)

11. Családok Átmeneti Otthona

Az otthonban folyó gondozás célja:

- az ellátásra szoruló családok lakhatásának biztosítása,
- segítségnyújtás a család otthontalanságának megszüntetéséhez,
- segítség krízishelyzet kezeléséhez, a jövő tervezéséhez,
- a társadalomba történő visszailleszkedés elősegítése,
- az otthonban töltött idő alatt a gyermeki jogok minél teljesebb érvényesülése.

Az otthon feladata:

- az ellátást igénylő gyermek átmeneti gondozása,
- segítségnyújtás a szülőnek gyermeke ellátásához, gondozásához, neveléséhez,
- a szülő és gyermeke számára az együttes lakhatás és a szükség szerinti ellátás biztosítása,
- a szülőnek és gyermekének pszichológiai, mentálhigiénés és jogi segítségnyújtás biztosítása,
- a közösségi szobában gyermekfoglalkozások és egyéb közös programok megtartásának elősegítése,
- tisztálkodási, mosási, főzési lehetőség biztosítása,
- textíliával történő ellátás igény, illetve rászorultság esetén,
- krízis helyzet esetén ruházat és élelmiszer biztosítása elsősorban karitatív szervezeteken keresztül, illetve saját készletből,
- az elsősegélyhez szükséges felszerelések biztosítása, és az orvosi ellátáshoz juttatás elősegítése,
- a gyermekjóléti és családsegítő szolgálatokkal, az adósságkezelő szolgálattal valamint a segítségnyújtásba bevont személyekkel és intézményekkel történő együttműködés a lakhatás megoldatlanságának megszüntetésében,

- az otthon segítséget nyújt a család helyzetének rendezésében, munkahelykeresésben, gyermek veszélyeztetettségének megszüntetésében, illetve mérséklésében, újabb veszélyeztetettség kialakulásának megakadályozásában.
- Rendkívüli élethelyzet esetén a gondozók és családgondozók ellátják a gyermek felügyeletét, szükség szerint teljes körű ellátásban vesznek részt.

Elérhetőség: 9700 Szombathely, Paragvári u. 86.

12. Helyettes szülői hálózat

A szolgáltatás célja: a szülői felügyeletet gyakorló szülő távollétében a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetésről, ruházattal való ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról való gondoskodás.

Feladata: A gyermekek átmeneti gondozásának megszervezése a helyettes szülőnél. A helyettes szülő a családban élő gyermek átmeneti gondozását saját háztartásában biztosítja. A helyettes szülő tevékenysége a gyermekjóléti alapszolgáltatások közül a személyes gondoskodást nyújtó átmeneti gondozás egyik formája.

Elérhetőség: Gyermekjóléti Központ I. számú Területi Irodája 9700 Szombathely, Szöllösi stny. 36.

13. Közösségi szociális munka

Feladatok:

- közösségi programok szervezése, közösségi identitás erősítése;
- szociális és mentális segítségnyújtás, egyéni beszélgetések;
- információközvetítés;
- tanácsadás;
- segítő beszélgetés;
- általános prevenciók tevékenység.

14. Módszertani feladatok

A Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermekjóléti Szolgálat megyei szinten gyermekjólét, családsegítés és közösségi ellátás tekintetében pedig regionáisan módszertani feladatokat lát el.

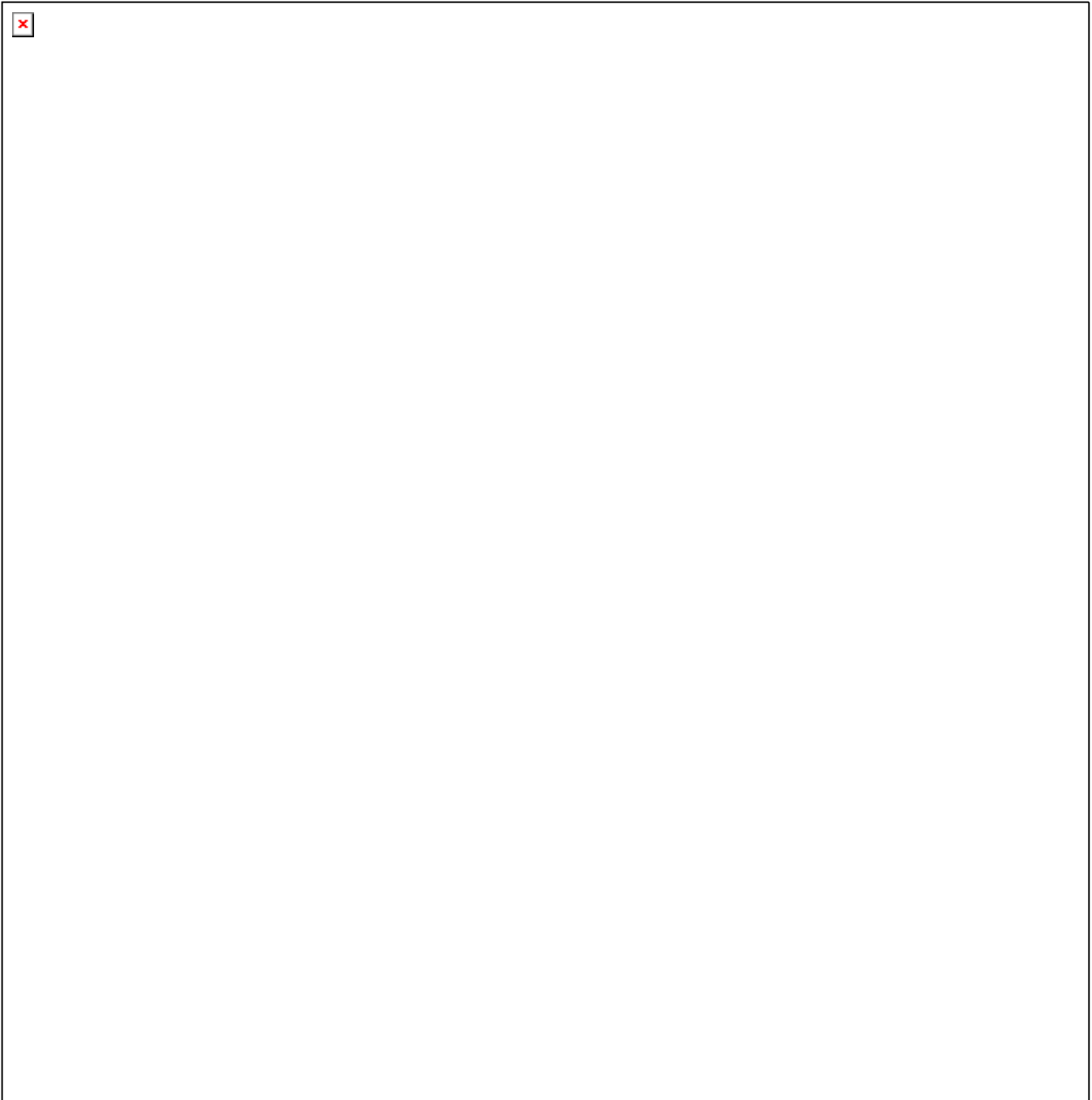
- Gyermekjólét:
Gyermekjóléti Központ II. számú Területi Irodája
9700 Szombathely, Domonkos u. 5.

15. Speciális, egyéb feladatok

- csoportfoglalkozások
- utcai és lakótelepi szociális munka
- kapcsolattartási ügyelet
- kórházi szociális munka

- készenléti szolgálat
- iskolai szociális munka
- baba-barát klubok
- Szabad tér ifjúsági, közösségi tér
- Szenkirályi Tanoda
- egyéni, pár- és családterápia
- nyári szabadidős foglalkozás

Városszerkezeti szintű funkcióvizsgálat

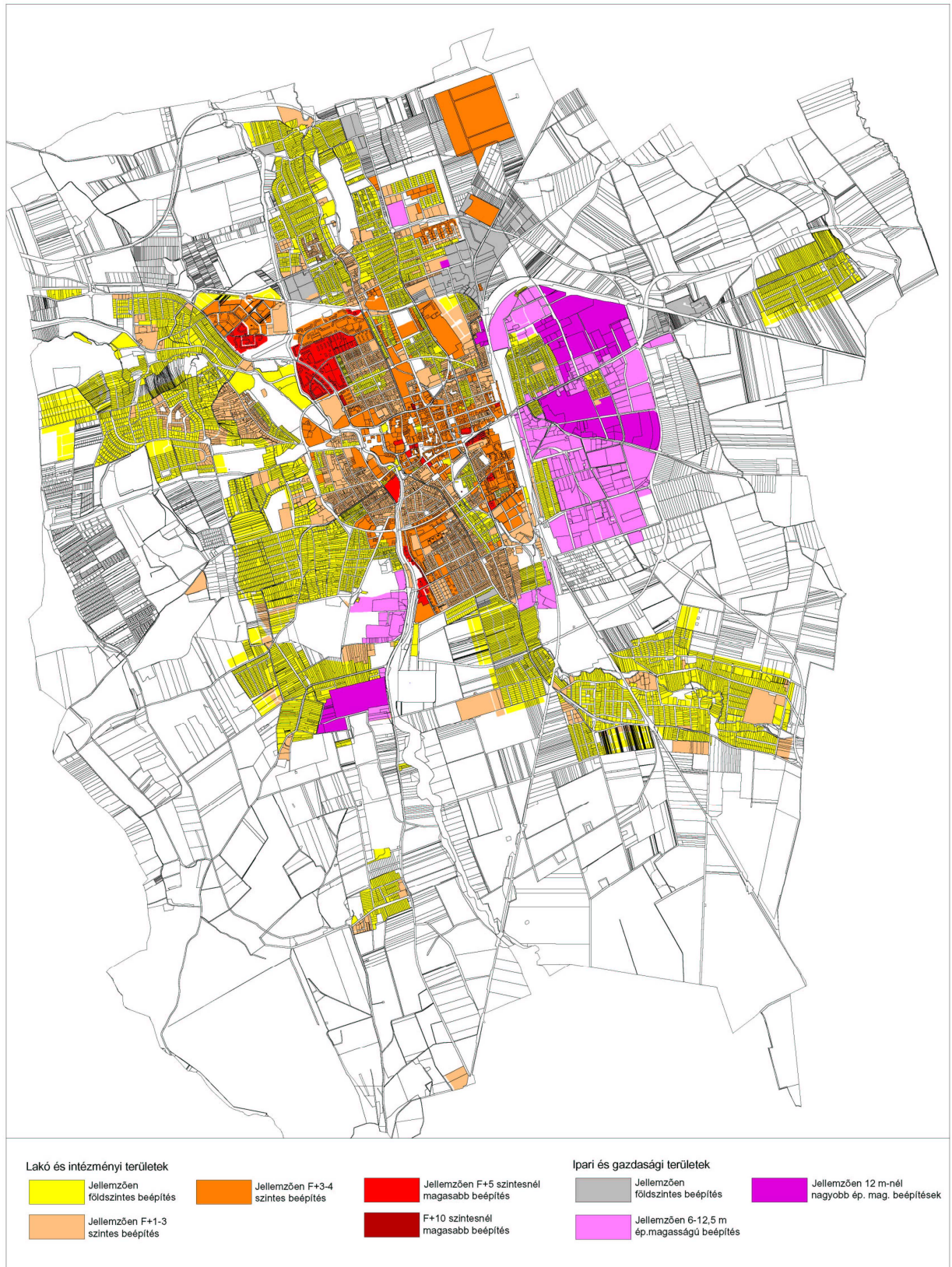
1.14.5.2. Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)

Szombathely jellegzetesen nyugati típusú arculatú város, amelyet a horizontálisan sűrű, vertikálisan pedig tagolt, s összességében városias arculatú beépítés jellemez. Nagy az emeletes épületek aránya, a városközpontot a közepes, a tömbös beépítésű lakótelepeket a közepes és a magas, míg a külső lakóterületeket és a belváros széleit alacsony beépítés jellemzi. Szombathelyen a fésűs, falusias beépítést kivéve mindegyik típus előfordul, jelentős az aránya a többszintes és a földszintes zárt beépítésnek. Napjainkban terjed a családi házas, a sorházas beépítés, és örvendetesen beépülnek a városközpont foghíjai is.

1.14.5.3. Magasság, szintszám, tetőidom

1.14.5.3.1. Épületmagasságok, szintszámok

1.14.5.3.2. Tetőidomok

1.14.5.4. Település karakter, helyi sajátosságok, jellegzetes épülettípusok

Szombathely egyike hazánk legrégebb településének. Mintegy kétezer éves szerves és folyamatos fejlődése során alakult ki a mai képe. Fejlődése négy nagyobb korszakra tagolható. Az első, a honfoglalás előtti időszak, elég viharos volt és széttagolt. Fénykorát az I-III. század között élte, amikor katonai és bírósági központ lett, azaz jelentős funkcióval bírt. A IV-IX. század között a támadások és a földrengés miatt csaknem elpusztult, nem volt központi település, Szent Istvánig a salzburgi érsekség alá tartozott.

A X.-XVIII. század között a város csendes középkori kereskedőváros volt, a győri püspökséghez tartozott. 1407-től tekinthető városnak, hiszen megkapta a szabad bíróválasztást és a városi önkormányzatot. A XVI. század végén a Vasvári Káptalan Szombathelyre költözött, s a város fokozatosan Vas vármegye székhelyévé vált. A város ekkor a Karoling „kerek vár” körül alakult ki, mindössze 8-10 utcából álló kicsiny település volt, melyet 1711-ben a pestis, 1749-ben pedig tűzvész pusztított.

1777-ben lett a püspöki székhely, innen kezdődött második virágkora, amely egészen Trianonig tartott. Szombathely egy kicsiny kereskedővárosból fejlett infrastruktúrájú, regionális funkciókkal rendelkező középváros lett. Lakossága megnégyszereződött, 1882-ben rendezett tanácsú várossá vált, kiépült a kapitalista gazdaság, a várost virágzó polgár városként a Nyugat királynőjeként emlegették. Megyeszékhely és egyházi központ funkciói mellett ekkor vált gazdasági, közlekedési és kulturális központtá. Az igazi fejlődése a XIX. és a XX. század fordulóján környékén történt, amikor kialakult a belváros mai képe, tervszerű városfejlesztés és rendezés révén. Műszaki és kommunális infrastruktúrája a legmodernebbek közé tartozott hazánkban.

Trianon megfosztotta Szombathelyt a „hinterlandjának” nagy részétől, határ menti várossá tette. Fejlődése lelassult, a két világháború között a polgár városok tipikus képét mutatta. Gazdasága stagnált, de a kulturális élete pezsgett, az egészségügy terén pedig fejlődött (kórház létesült). A II. világháború utolsó szakasza nagy pusztítást okozott Szombathelynek. A II. világháború után elzárt nyugati határ menti településsé vált, ahová 1960-ig csekély központi fejlesztés és beruházás érkezett. Az 1960-as évektől indult meg az iparosítás, vándorlás révén jelentősen megnőtt a város lélekszáma, s ez elindította a többszintes lakótelepek építését. Jelentős városrendezés valósult meg, több település hozzácsatolásával kialakult a mai városszerkezet. Újból jelentős funkciókhoz jutott Szombathely (oktatás, kultúra, államigazgatás).

Szombathely jellegzetesen nyugati típusú arculatú város, amelyet a horizontálisan sűrű, vertikálisan pedig tagolt, s összességében városias arculatú beépítés jellemez. Nagy az emeletes épületek aránya, a városközpontot a közepes, a tömbös beépítésű lakótelepeket a közepes és a magas, míg a külső lakóterületeket és a belváros széleit alacsony beépítés jellemzi. Szombathelyen a fésűs, falusias beépítést kivéve mindegyik típus előfordul, jelentős az aránya a többszintes és a földszintes zárt beépítésnek. Napjainkban terjed a családi házas, a sorházas beépítés, és örvendetesen beépülnek a városközpont foghíjai is.

Szombathely várostestének alakjából és a természetföldrajzi adottságainak is köszönhetően a város a tér minden irányába tudott terjedni, és ezért is az övezetek nagyjából centrikusan helyezkednek el.

A város közepén, nagyjából egybeesve a történelmi városmaggal találjuk a városközpontot. A település nagyságához képest jelentős a kiterjedése. Ide összpontosul a város, központi funkcióinak jelentős hányada, különösen az államigazgatási, pénzügyi, üzleti, kereskedelmi és szolgáltatási funkciók. Itt a beépítés horizontálisan zárt, többnyire többszintes.

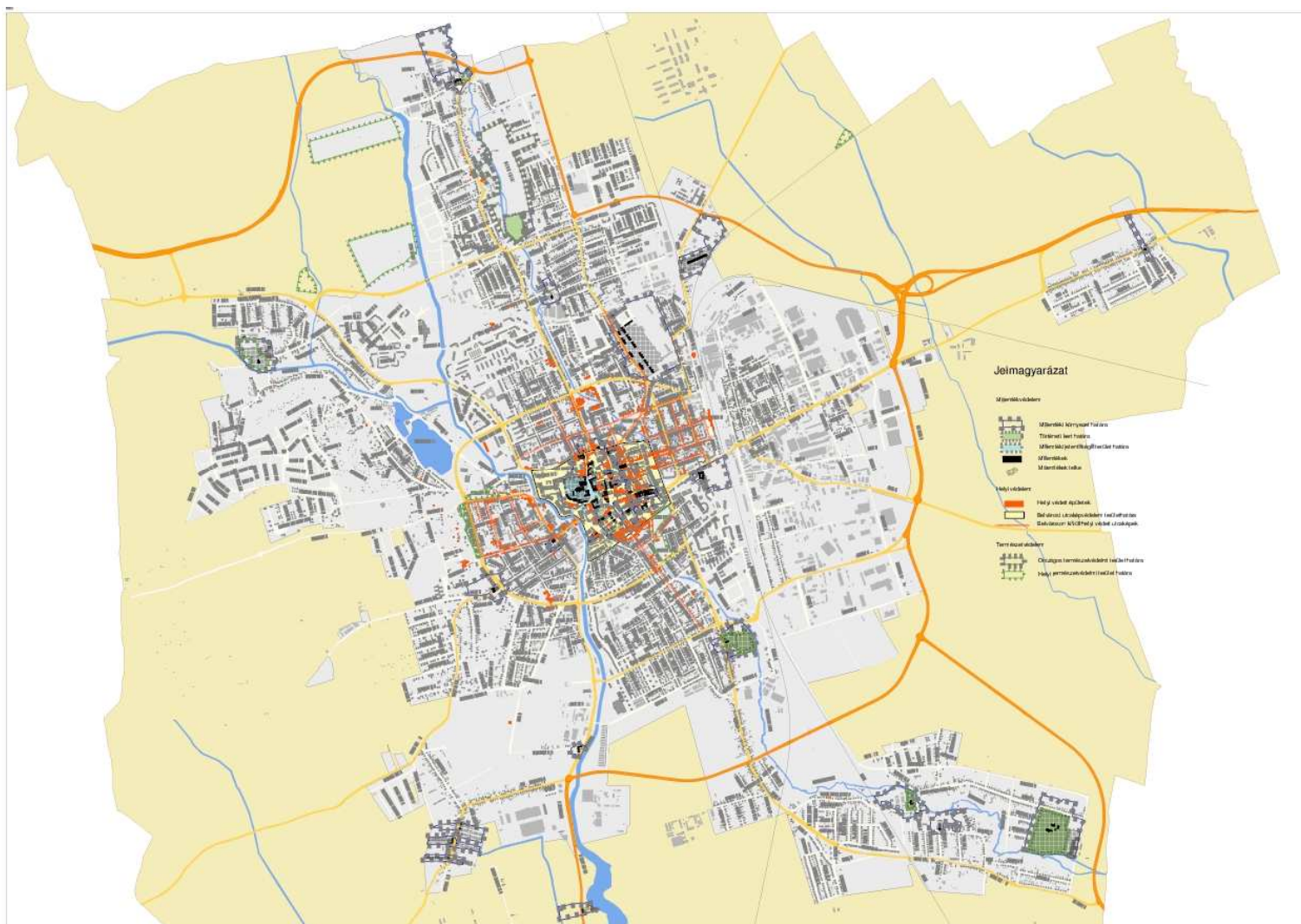
A városközpontot körbe veszi a lazább beépítésű belső lakóöv, ahol jelentősebb központi funkció nem található. Ebben a lakóövben található beékelődve az oktatási negyed és az egészségügyi, valamint szociális terület intézményei. A belső lakóöv peremén található a közepes- és/vagy magas beépítésű lakótelepek. Ezek a városrészek a legnagyobb népsűrűségűek, itt szintén csak helyi szerepkörű intézmények találhatóak.

A város külső, többnyire a története során hozzácsatolt egykori falvak területén található a külső lakóövezet, amely horizontálisan kevésbé zárt (főleg családi házas és sorházas beépítésű). A külső lakóöv főleg a város déli és északi részén van, ezeken a részeken is csak az ott lakók ellátását szolgáló intézmények fordulnak elő.

Az ipari öv, a hozzá kapcsolódó közlekedési területekkel, jelentős hányadot foglal el a várostestből. Döntően a település keleti részén, kisebb részt az északi és a déli városrészekén található. Gyakori, különösen keleten, hogy az ipari üzemek között kisebb telepek vannak beékelődve. 1990 óta jöttek létre a városból kivezető főbb főútvonalak, és a város körüli környékén az új, főleg kereskedelmi, valamint különböző gazdasági-üzleti szolgáltató intézmények. Ilyen található a 86-os főút és a környékén találkozásánál az ipari öv szélén, a 87-es főút és a környékén, valamint a 86-os főút Körmen felé vezető részén. Végül öröndetesen nagy részt foglal el a rekreációs övezet, a zöldterületek és a parkok. A város nyugati részén összefüggő terület található az Oladi lakóteleptől délre egészen a Középhegyi út környékéig.

1.14.6. Az épített környezet értékei

Szombathely Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciójának, Integrált Településfejlesztési Stratégiájának, valamint Településszerkezeti Tervének Megalapozó Vizsgálata
Megrendelő: Szombathely Megyei Jogú Város
Készítette: Városfejlesztés Zrt

Szombathely helyi építészeti értékei

Szombathely Megyei Jogú Város helyileg védett területei

- (1) Városközpont, amelyet északon a Petőfi Sándor utca, délen a Zrínyi Ilona utca és a Juhász Gyula utca, nyugaton a Perint patak, keleten a Hunyadi utca és a Wesselényi utca határol. A határoló utcák mindkét oldala beleértendő.

- (2) Arany János utca
Aréna u.
Batthyány tér
Deák Ferenc utca
Esze Tamás u.
Éhen Gy. tér
Gagarin utca
Gyöngyös utca
Hadnagy utca (Eperjes utcáig)
Honvéd utca
11-es Huszár út (Rohonci vasúti töltésig)
Jókai Mór u.
Kálvária utca
Károlyi G. tér
Kisfaludy Sándor u.
Március 15. tér
Nádasdy F. u.
Óperint u.
Paragvári utca (Bartók B. krt-ig)
Rákóczi F.u.
Simmelweis Ignác u.
Szabó Miklós utca (Bartók B. krt-ig)
Szalézi tér
Szelestey László u.
Széll Kálmán u.
Szent István kir. u.
Szent László kir. u.
Szinyei Merse Pál u.
Tompá M.u.
Welther K.u.
Wesselényi M.u.

Szombathely helyi egyedi védelem alatt álló épületei, építményei

Utca, hszt.	Épület, építmény	Épült, tervezte	Hrsz.	Megjegyzés
Aréna u. 1.	Ferences-kert NY-i kerítése	XIX-XX. században	8440/1 és 8440/2	
Aréna u. 4.	eklektikus lakóép.		6488	
Batthyány tér 3.	lakóépület		6355	
Batthyány tér 5.	romantikus lakóép.		6385	
Batthyány tér 6.	lakóépület		6386	
Batthyány tér 7.	lakóépület		6450/2	
Batthyány tér 8.	lakóépület		6451	
Batthyány tér 9.	zsidó imaház		6468	
Béke u. 1.	vitézi házak	1938	4600	
Brenner park	új víztorony	1928 (1946) Sárkány Endre	8532	
Deák F. u. 3.	volt menhely	1904. Ybl Lajos	2702/3	
Dózsa Gy. u. 4.	volt Vakok Intézete (NLG)	1910.Hajós Alfréd – Villányi Ármin	5682	
Esze T. u. 14.	eklektikus lakóép.		5586	
Éhen Gyula tér 14.	Vasútállomás	1900. Posel Gusztáv	7093	főépülete
Felszabadulási emlékmű		1970. Heckenast János	4652/2	
Fő tér 1.	barokk eredetű historizáló lakóép.		6283/1	
Fő tér 10. (Belsikátor 1.)	Grünwald ház (Művészetek Háza)	1913. Medgyes Alajos	6275	
Fő tér 11.	barokk épület		6261/2	
Fő tér 12.	volt Takarékpénztár (Európa Üzletház)	1912. Mocsányi és Stapler	6260/2	
Fő tér 16.	volt városi bérház	1898. Fischer Ferenc	6241	
Fő tér 17-18.	Hangya ház	1939-40. Frank Ágoston Goszleth Lajos	6242	
Fő tér 19.	Kardos ház szecessziós lakóép.		6244	kapu is
Fő tér 20.	szecessziós lakóép.		6245	
Fő tér 23.	historizáló lakóép.		6247/1	
Fő tér 28.	eklektikus lakóép.		6255	

Fő tér 33.	barokkos homl. lakóép.		6516	
Fő tér 35.	historizáló lakóép.		6512	
Fő tér 39.	romantikus jell. lakóép.	1880. előtt épült	6502/1	
Fő tér 40.	korai historizáló lakóép.	1870. körül	6501	
Fő tér 42.	historizáló lakóép.	1900. körül	6497	
Fő tér 43.	késői historizáló lakóép.		6495	
Fraknó u. 11.	eklektikus lakóház	XIX.sz. első fele	5876/2	
Gagarin u. 3.	eklektikus villa		5555	
Gagarin u. 4.	dohányáruház, lakóép.		5665	
Gagarin u. 9.	eklektikus villa		5550	
Gagarin u. 10.	Greisinger villa	1891. Rauscher Miksa	5660	kerítés is
Gagarin u. 12.	eklektikus villa		5659	
Gagarin u. 18.	Potyondi ház	1905. Rauscher Miksa	5643	
Gagarin u. 19.	eklektikus villa		5480	kerítés, kapu is
Gagarin u. 21.	romantikus villa		5479	kerítés, kapu is
Gagarin u. 24.	volt Hérics vendéglő		5640	kerítés is
Hollán E. u. 1.	Megyeháza		6294	
Hollán E. u. 9.	lakóépület		5906	
Hollán E. u. 11.	historizáló lakóép.		5907	
Hollán E. u. 13.	romantikus lakóép.		5908	egykori kapuszíntere és díszítő festése
Hollán E. u. 15.	Hollán E. szülőháza		5909	emléktábla is
Hollán E. u. 19.			5911	
Honvéd tér 2.	Kőteleki ház (Ipar-kamara)	1920-as évek Koppfensteiner testv.	2662	kerítése is
Horváth B. krt. 36.	Annunciáta kolost.		2481	
11-es Huszár u.1.	szecessziós lakóép.		2660	
11-es Huszár u.3.	szecessziós lakóép.		2659	
11-es Huszár u.7.	historizáló lakóép.		2657	
11-es Huszár u. 27.	eklektikus lakóép.		2631	belső lépcső, lépcsőkoriát is
Jáki u. temető	ravatalozó	1932. ifj. Vass Béla	4877/4	
Jókai M.u. 9.	Premontreiek háza Farkas villa		4705	

Jókai Mór u. 13.	volt Wälder villa (Anna villa)	1909. Wälder Alajos	4701	
Kálvária u. – Géfin Gy. u.sarok	Dohányáruda		5398	
Kálvária u. 18.	koraeklektikus lakóép		5618	
Kálvária u. 30.	lakóépület		5491/2	
Kálvária u. 34-36.	volt gyalogsági lakt. volt REMIX(Siemens)	1896. Ervin Krieger	5487/17 /26	
Kálvária u. 37.	szecessziós lakóép.		5354/1	
Kálvária u. 40.	eklektikus lakóép.		5405	
Kálvária u. 44.	eklektikus lakóép.		5403	
Kálvária u. 47.	Szende L. építész villája		5364	
Kálvária u. 53.	romantikus lakóép.		5393	
Karmelita u. 1.	MFA, Kálvária templom és stációk		4721 4725	
Károlyi G. tér 4.	Tanárképző Főiskola (volt Faludi Gimn.)	1928-30. Brenner János	5556	
Károlyi G. tér 7.	Református templom	1938-39. Vécsei Barnabás	5679	
Kárpáti K. u.	harangláb		4522	
Kárpáti K. u. 71.	Országh László háza		4449	alagsor boltozata is
Király u. 1.	Legáth ház	1910. Rauscher Miksa	6254	
Király u. 5.	eklektikus lakóház		6252/2	
Király u. 7.	szecessziós lakóép.		6251	
Király u. 9.	szecessziós lakóház		6250	
Király u. 10.	eklektikus lakóház		6869	
Király u. 11.	Pávás ház, szecessz. lakóház		6249	
Király u. 17.	lakóház	1912. Hajós Alfréd	6225	Homlokzat védelme
Király u. 25.	lakóépület		6208	kapu,neonfelirat
Király u. 31.	lakóház		6201	
Király u. 33.	lakóház		6200	
Király u. 35.	historizáló lakóép.	1890. körül	6197	
Kisfaludy S.u.1.	volt Iparoszékház	1929.	6748	
Kisfaludy S. u. 4.	historizáló lakóház		6534	
Kisfaludy S. u. 5.	Dr.Németh Gyula historizáló lakóház	1890. körül, Rauscher Miksa	6744	

Kisfaludy S. u. 6.	historizáló lakóház		6535/3	
Kisfaludy S. u. 7.	historizáló lakóh.		6743	
Kisfaludy S.u.9.	Savaria Múzeum	1908., 1910. Czigler Győző Wälder Gyula	6739	
Kisfaludy S. u. 19.	eklektikus lakóház	1890. körül Rauscher Miksa	6726	
Kisfaludy S.u.21.	lakóház		6725	
Kisfaludy S.u.31.	eklektikus lakóház		6710	
Kisfaludy S.u.55.	eklektikus lakóház		6693	
Kiss J.u. 1/a.	szecessziós lakóház		2654	kerítés, kapu is
Kossuth L.u. 2.	kora eklektikus lh.		6283/2	
Kossuth L.u. 4.			6285	
Kossuth L.u. 6.	eklektikus lakóház, volt nyomda		6286	
Kossuth L.u. 18.	1.sz. Postahivatal	1921-24. Tichtl Gy.	6310/3	csak felvételi épület
Kossuth L.u. 20.	historizáló lakóház	XIX.sz. 2. fele	6309	
Kossuth L.u. 29.	eklektikus lakóép.		6319	
Középhegyi u.12.	Jégvilla kerítése, Jégpince	1882. Wälder Alajos	4681/1	
Kőszegi u. 5.	lakóház		6166/1	
Kőszegi u. 10.	szecessziós lh. Kereskedelmi és Hitelbank		6236/4	
Kőszegi u. 21-23.	Szell Ödön háza	1896. Rauscher Miksa	6175 6174	
Kőszegi u. 25.	kora eklektikus lakóház	1900. körül	6176	
Kőszegi u. 35.	Márvány Taverna	1915.Hochholtzer Öd.	6182	homlokzat védelme
Légszeszgyár u.9.	Wälder ház	1890. körül, Wälder Alajos	6444	
Malom u. 1.	historizáló lakóház		6873	
Markusovszky 3.	volt Fehér kereszt gyermekórház (Megyei Kórház)	1907. Rauscher Miksa	2716	Csak a tömeg és a homlokzat
	egyéb épületek (Gyöngyös híd)	1928-29. Jakabffy Zoltán	2714	
Március 15.tér 2.	volt városi bérház	Tóth J.	6113	
Mártírok tere 2.	Techet ház	1905. Weiss Oszkár	6213	

Mártírok tere 6.	szecessziós lakóház		6215	
Márton Á.u. 52.	Hende féle ház	1800-as évek	4183	
Mátyás kir.u.2.	lakóház		5881	
Mátyás kir.u.6.	Tóth I. szobrász szülőháza		5880	emléktábla is
Nádasdy u. 16.	irodaépület		6767	reliefek, gombok külön
Nárai u. 5.	eklektikus lakóház		5117	
Németújvár u.7.	eklektikus villa		8697	
Oladi domb	Oladi kilátó	1935. Tóth János	5075	
Óperint u. 1.	eklektikus lakóház		5696	
Óperint u. 2.	Órangyal patika	1891. Szabovics Ottó	5694	
Óperint u. 14.	lakóház	1880. körül Wälder Alajos	5689/2	
Óperint u. 16.	lakóépület		5688/2	
Óperint u. 21.	historizáló lakóház		5708	
Paragvári u. 2.	volt Domonkos rend zárdája iskola (Paragvári u. ált.isk.)	1907. Schlager Mátyás	6105	
Paragvári u.29.	eklektikus lh.		3208	
Paragvári u.31.	eklektikus lh.		3207	
Paragvári u.35.	eklektikus lh.		3205	
Paragvári u.43.	lakóház		3201	
Paragvári u. 77.	Művészeti Gimn. (volt eü. szakiskola)	1951. Dávid Károly	2961	
Petőfi S. u. 1.	Rendőrfőkapitány-ság	1938. Hidasi Lajos	3502	csak a főépület homlokzat helyreállítandó
Petőfi S.u. 3.	lakóház		6044/1	
Petőfi S.u. 6.	Püspöki ált. iskola	1912.	6022	
Petőfi S.u. 14.	Takáts ház (kollégium)	1913-14. Shodits Lajos	6130	
Petőfi S. u.21.	romantikus lh.		6082	
Petőfi S.u.28.	eklektikus lakóház		6190	
Petőfi S.u.29.	eklektikus lakóház		6090/1	
Petőfi S.u.33.	historizáló lakóház		6094	
Petőfi S.u.34.	Hesztéra Aladár féle ház	1912.	6193	
Petőfi S. u. 37.	Domonkos templom	1907. Schlager Mátyás	6106/1.	

Petőfi S.u.45.	Tüdőszűrő állomás		6121	külső kerámia relief ('78. Németh János) belső mozaik
Rákóczi F.u. 3.	Zsinagóga (Bartók terem)	1881. Ludwig Schöne	6467/1	
Rákóczi u. 14.	romantikus lakóép.		6353	
Rákóczi F.u.15.	romantikus lakóház		6448	
Rákóczi F. u. 16.			6386	kovácsoltvas kerítése
Rákóczi F. u. 27.	volt Rákóczi isk. (Zrínyi I. ált. isk.)	1929. Kertész K. Róbert	6439	
Rákóczi F.u. 31.	villa		6434	
Rákóczi F.u. 35.	Bau-Impex Kft.	1890. körül	8670,71	
Rákóczi F.u. 50.	eklektikus lakóház Taródi ház	1890. körül	6428	
Rákóczi F.u.52.	eklektikus lakóház		8823/2	
Rohonci u. 3.	Tribün	1975. Dívós Márton	3643/1	acél tetőszerkezet
Rumi Rajki u.1.	Rumi Rajki háza		699	
Rumi Rajki u.6-8.	historizáló lh.		748, 747	csak a homl. medallion
Savaria tér 1.	lakóház		6531	
Semmelweis u. 2.	volt Bábaképző Int.	1897.	6925/4	
Szabadságharcos u. 4.	Weber ház		5745	
Szalézi tér	Szalézi templom	1931-38. Foerk Jenő Brenner János	10012	
Széchenyi u. 2.	Premontrei Gimn., rendház	1896. Rauscher Miksa	6158	csak az eredeti épületrész
Széchenyi u. 4-6.	historizáló lakóház Martineum ház	1930. körül	6157	
Szegedy Györgyné u.13.	eklektikus lakóház		3358	
Szegedy Györgyné u. 15.	eklektikus lakóház		3357	
Szegedy Györgyné u. 17.	eklektikus lakóház		3353	
Szegedy Györgyné u. 19.	eklektikus lakóház		3352	

Szelestey L.u. 32.	eklektikus lakóház		6832	kapu is
Szelestey L.u.53.	eklektikus lakóház		7006	kapu is
Szelestey L.u.65.	eklektikus lakóház		7022	kapu, emléktábla is
Szent I.h.u.100.	Horváth (Széll) kastély (Úri lak)		819	
Szent I.h.u.145.	Szalay kastély		219	
Szent I.h.u.161.	Széll kastély (Úri lak)		207	
Szt István k.u. 37,39, 41.	népies stílusú lakóházak		11417- 16-14	
Szt.István k.u.	harangtorony		11522	emléktábla is
Szt.László kir.u.2.	volt gyalogsági laktanya	1896. Ervin Krieger	5487/18	csak az épületek homlokzata
Szt.László kir.u.9.	Szent László u. ált. iskola	1929. Kertész K. Róbert	5414	
Szt. László kir. u. 23.	eklektikus lakóház		5423	
Szt. László kir. u. 29.	eklektikus lakóház		5428	
Szt.László k.u.39.	eklektikus lakóház		5467	
Szt.Mártonu.51.	szecessziós lakóház		6582	
Széll K.u.1.	Batthyány ház	1908. id.Brenner János	6869	
Széll K.u. 3.	lakóház		6868	
Széll K.u.7.	eklektikus lakóház		6863	kapu is
Széll K.u.9.	eklektikus lakóház		6862/2	kapu is
Széll K.u.10.	historizáló lakóház	1890. Wälder Alajos	6731	
Széll K.u.11.	eklektikus lakóház		6858/1	
Széll K.u. 13.	Wolf ház	1890 körül	6847	
Széll K.u. 15.	eklektikus lakóház		6846	
Széll K.u. 17.	eklektikus lakóház		6844	
Széll Kálmán u. 19	MÁV óvoda	1910-20. között Medgyes Alajos	6841	
Széll Kálmán u.20.	ABN AMRO BANK (volt Nemzeti Bank)	1928-29. Hübner Jenő és Tibor	6716	
Széll K. u. 21.	szecessziós lakóház		6825	
Széll K. u.23.	szecessziós lakóház		6824	
Széll K. u. 25.	Trummer-ház		6823	
Szent István park	régi víztorony	1898. Kolbenheyer Károly	4703/2	épület és a 2 db szivornyacső Anna háza
Szily J.u.7.	Bíróság	1889., 1903.	6010	

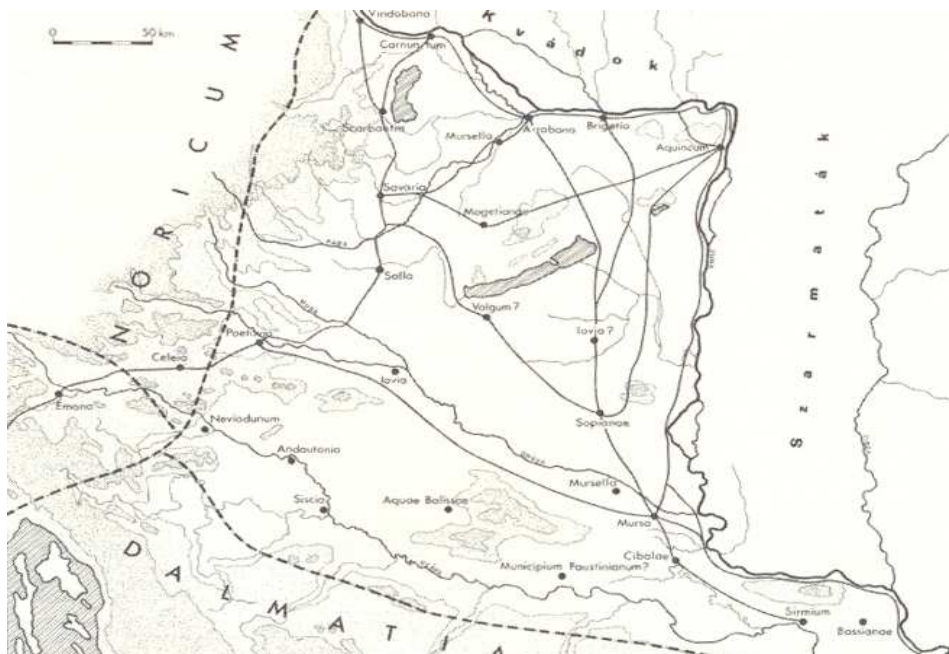
		Wagner Gyula		
Szily J. u. 9.	eklektikus lakóház		6011/1	
Szily J.u. 13.	eklektikus lakóház	1900. évek eleje	6015	
Szily J. u. 15.	eklektikus lakóház		6016	
Szily J.u. 21.	romantikus lakóh. Bodányi Ö. háza		6019/1	emléktábla is
Szily J.u. 26.	eklektikus lakóház		6139/1	
Szily J.u. 32.	eklektikus lakóház Éhen-ház	Hauszmann Alajos	6136	kapuszíne és lépcsőtere is
Szily J.u. 38.	eklektikus lakóház		6133	
Szily J.u. 40.	eklektikus lakóház		6132	udvari ház lépcsőháza is
Szily J. u. 42.	Megyei Illetékhiv.	1890. Hauszmann Alajos	6128	
Szinyei M.P.u.12.	romantikus lakóép.	1890. körül	5610	kovácsoltvas kerítése is
Szinyei M.P.u.14.	lakóház		5577	
Szőllősi st. 3.	romantikus lakóház		8660/2	
Szőllős u. 43.	eklektikus lakóház		11342	
Táncsics M.u. 44.	Szalézi diákotthon és kultúrház	1927. Brenner János	10011/3 10013	
Thököly u. 14.	romantikus ép.		6360	
Thököly u. 19.	eklektikus lakóház		6328	
Thököly u. 42.	eklektikus lakóh.		6480	
Thököly – Külsi-kátor sarok /Fő tér 38.)	historizáló lakóház		6505	
Váci M. u. 30/A.	Északi-vízmű és szivattyúház	1898. Kolbenheyer Károly	2759/6	
Vak Bottyán u. 2.	Brenner villa	(1813.) 1880., 1906-8.id.Brenner János	8533	
Vasút u.	export malom	1906-7. Rauscher Miksa és Volkmar Vilmos	7071/2	
Víztorony u. támfalak, lépcsők			4703/1	
Vörösmarty u.15.	szecessziós lakóház	1910. körül	6827	
Vörösmarty u.16.	eklektikus lakóház		6706	
Vörösmarty u.41.	eklektikus lakóház		6927	
Vörösmarty u.52.	historizáló lakóház		6956/1	
Vörösmarty u.58.	historizáló lakóház		6959	

Welther K.u. 1.	lakóház	1923. Szivessi Tibor	6801	
Welther K. u. 6.	historizáló lakóház		6791	
Welther K.u.20.	eklektikus lakóház		7000	
Wesselényi M.u.4.	romantikus lakóház		6735	
Wesselényi u.6.	szecessziós lakóház	1905 körül	6734	
Wesselényi u.13.	historizáló lakóház		6909	
Wesselényi u.15.	szecessziós lakóház		6908	
Wesselényi u.17.	eklektikus lakóház		6907	
Wesselényi u.19.	eklektikus lakóház		6906	
Wesselényi u.21.	eklektikus lakóház		6905	
Wesselényi u.32.	eklektikus lakóház		6923/1	
Zrínyi I.u. 3.	eklektikus lakóház	Brenner János	6376	
Zrínyi I.u.5.	Brenner Tóbiás h.	1905. Brenner János	6375	
Zrínyi I.u.6.	eklektikus lakóház		6383	
Zrínyi I.u.7.	eklektikus lakóház		6374	
Zrínyi I.u.8.	historizáló lakóház		6384	
Zrínyi I.u.10.	Zrínyi iskola		6452	Batthyány emléktábla is
Zrínyi I.u.11.	eklektikus lakóház		6470/1	kapu is
Zrínyi I.u.12.	Rudas iskola		6453	belső emlékmű is
Zrínyi I. u. 14-18.	Kanizsa D. Gimn.	1910.Báthory I.	6463	
Zrínyi I.u. 17.	volt izraelita iskola	1893. Rauscher Miksa	6477	
Zrínyi I.u.19.	lakóház		6478	
Zrínyi I.u.21.	MANSZ-ház lakóház		6483	

1.14.6.1. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

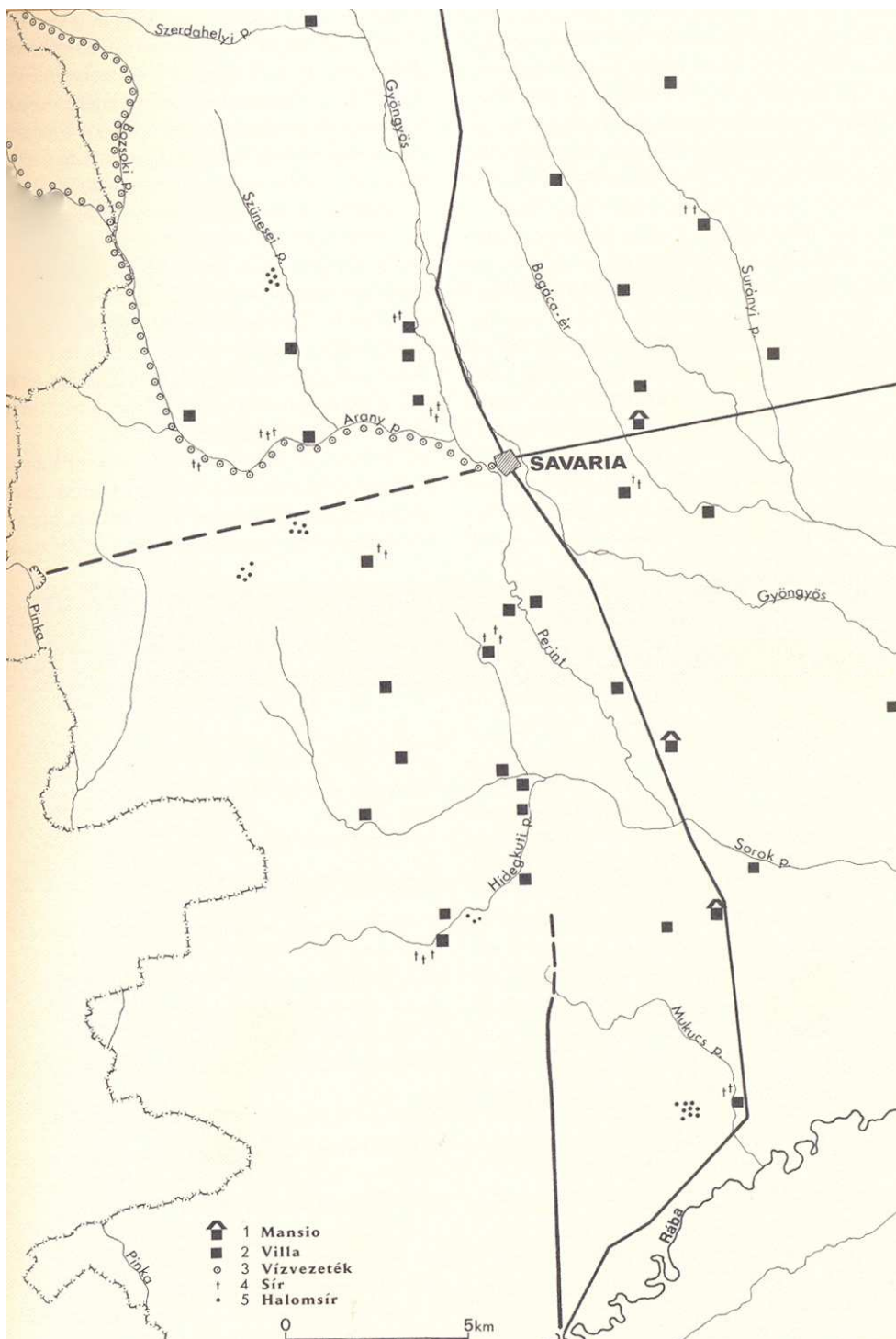

Késő antik püspökségek az Adriai-tenger és az Alpok vidékén³⁷

Pannónia a császárkor első felében³⁸

³⁷ Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágórhidi Czigány Balázs: Savaria-Szombathely története. A város alapításától 1526-ig. Szombathely, A Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata, 1998., 90.o.

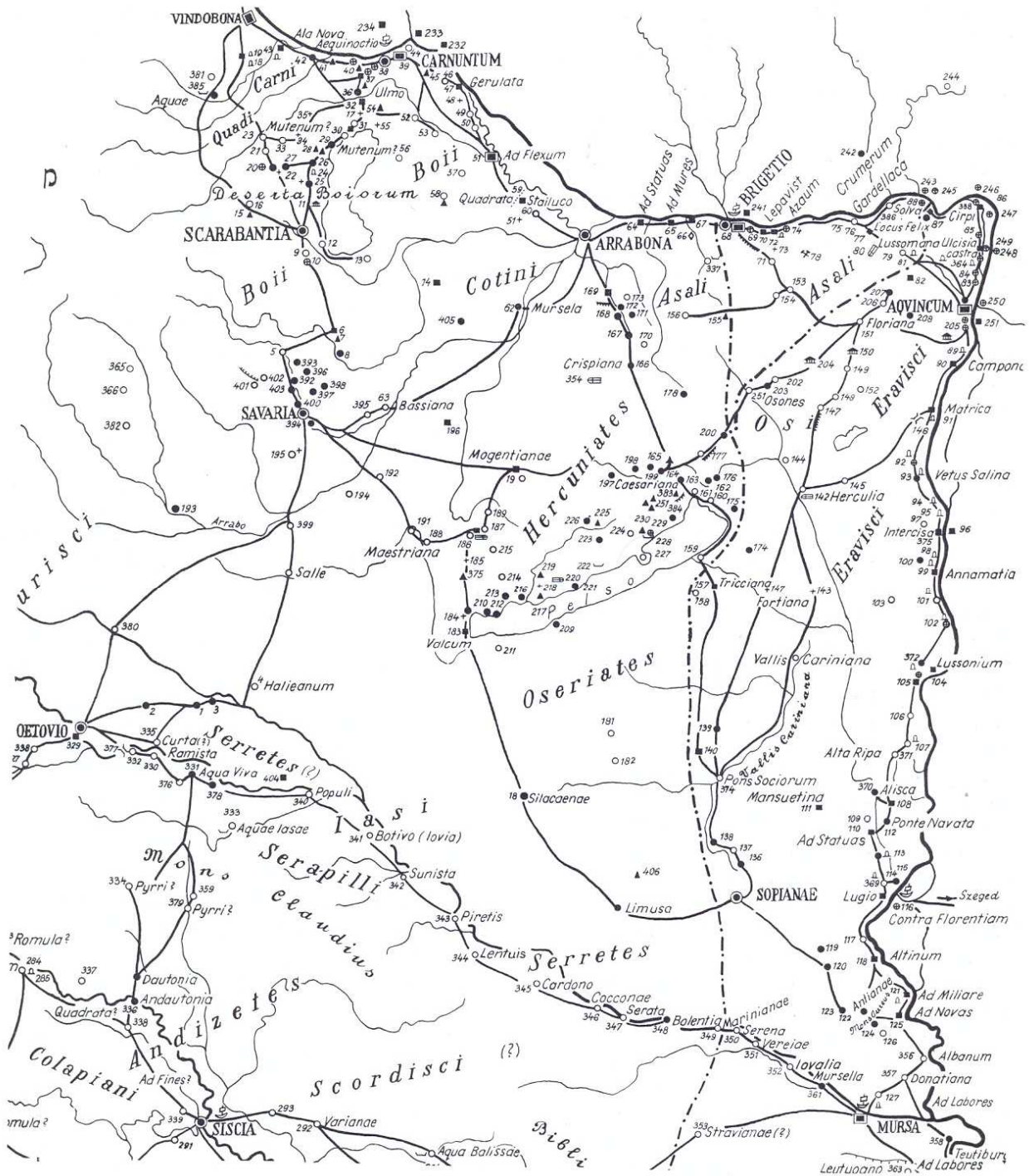

Savaria és környéke a római császárkorban³⁹

³⁸ Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágórhidi Czigány Balázs: Id. mű, 14.o.

³⁹ Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágórhidi Czigány Balázs: Id. mű, 11.o.

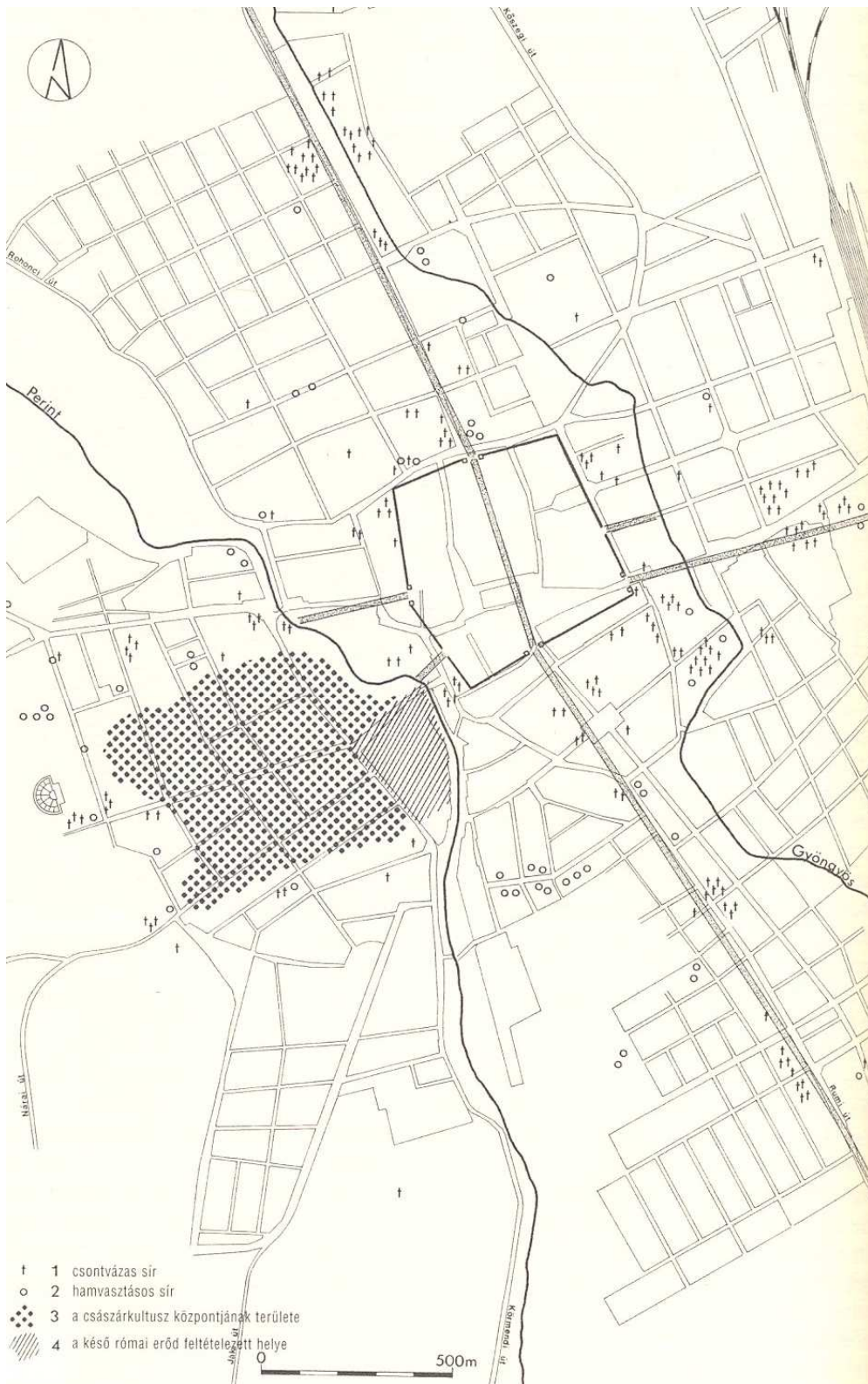
Részlet Gráf István: A Pannónia ókori földrajzára vonatkozó kutatások áttekintő összefoglalása c. könyvének térképéből (1936), a helyi lakosság szállásterületeinek, a római településeknek és az úthálózatnak a bejelölésével⁴⁰

⁴⁰ Forrás: Hajnóczi J. Gyula: Pannónia római romjai, Budapest, Műszaki könyvkiadó, 1987, 15. o.

A római város és mai városszerkezet ⁴¹
)

⁴¹ Forrás: Vasi szemle; Tóth Endre: Savaria római topográfiájáról

Savaria környéke a temetőkkel és a császárkultusz helyével⁴²

⁴² Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágorhidi Czigány Balázs: Id. mű, 28.o.

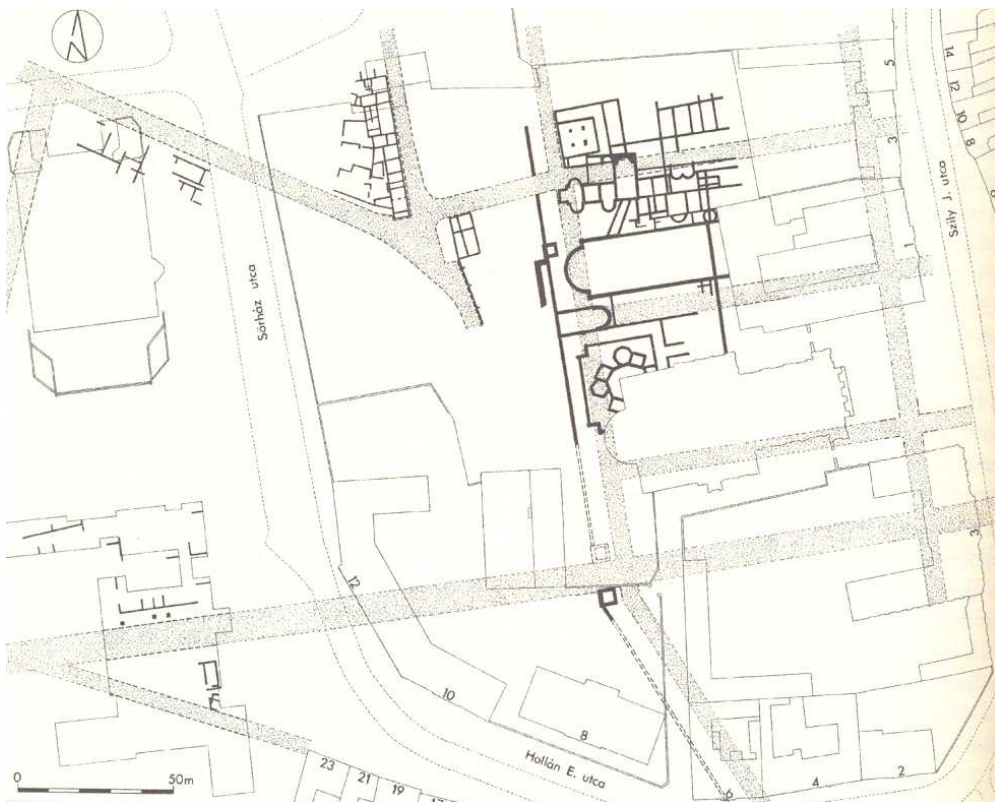
Szombathely belvárosa

1 a római település úthálózatának részlete; 2 Járdányi-Paulovics romkert; 3 az Iseum körzete; 4 MÁV igazgatóság⁴³

⁴³ Forrás: Hajnóczy J. Gyula: I.d., 64.o.

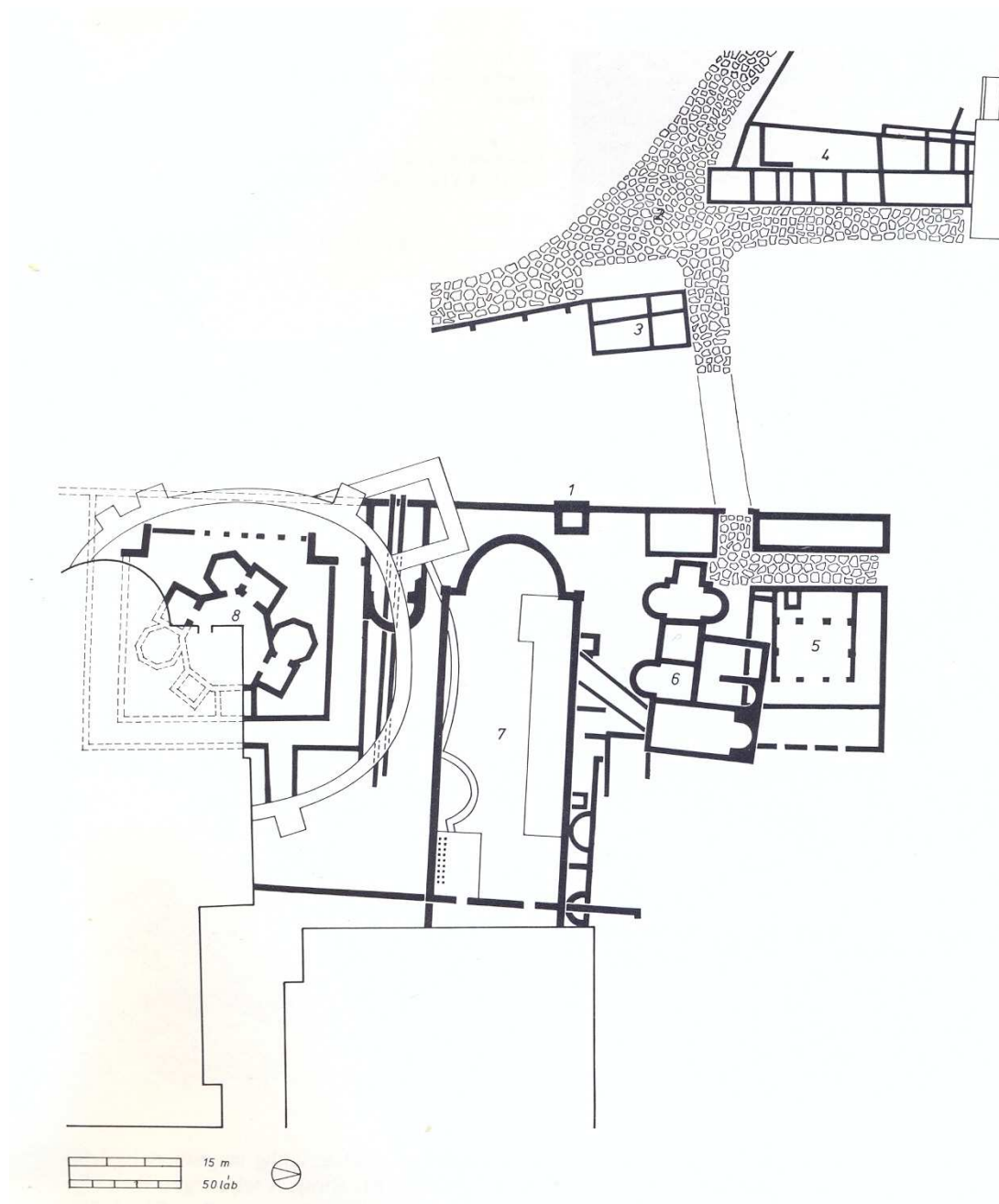
Savaria alaprajza: a nyugati városkapu és környéke⁴⁴

Savaria alaprajza: a nyugati városkapu és a palotanegyed (a mai Romkert) és környéke⁴⁵

⁴⁴ Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágohidi Czigány Balázs: Id. mű, 41.o.

⁴⁵ Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágohidi Czigány Balázs: Id. mű, 40.o.

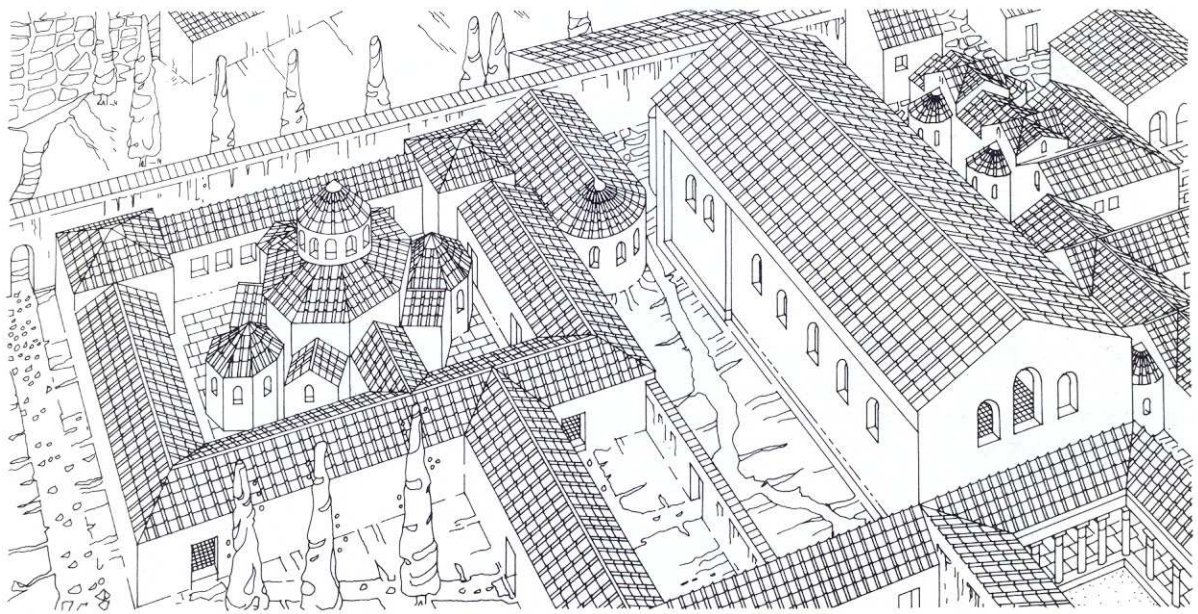

Szombathely, Járdányi-Paulovics romkert

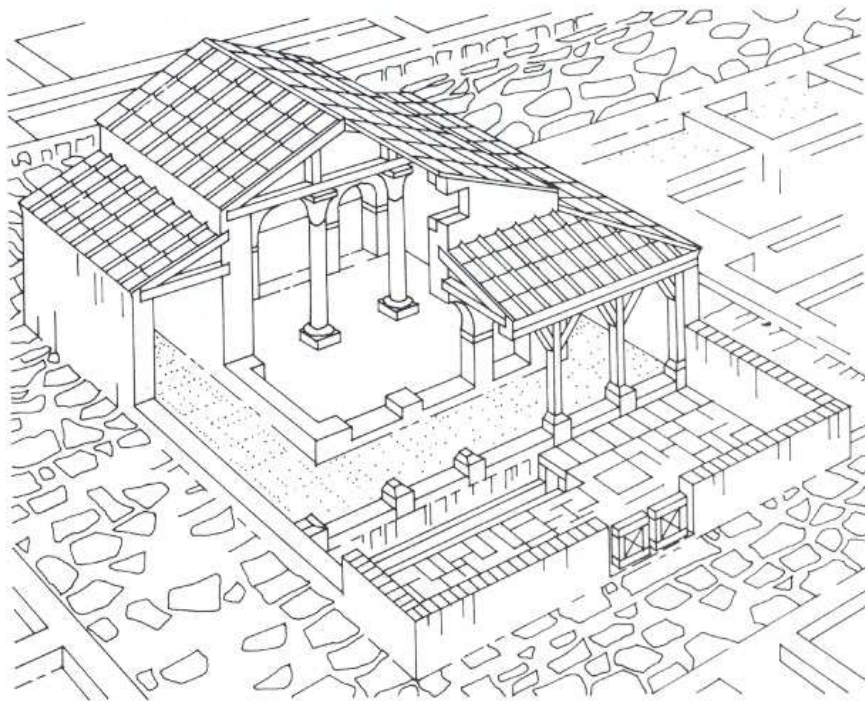
1 városfal és a Hadrianus-kori torony; 2 a Borostánykő út részlete; 3 vámház és pénzváltó; 4 műhelyek, raktárak; Mercurius templom; 6 lakópalota; 7 császári aula; 8 sokszögű terekből álló épület⁴⁶

⁴⁶ Forrás: Hajnóczy J. Gyula: I.d., 65.o.

Szombathely, a Járdányi-Paulovics romkert. A kései császári épületek képe⁴⁷

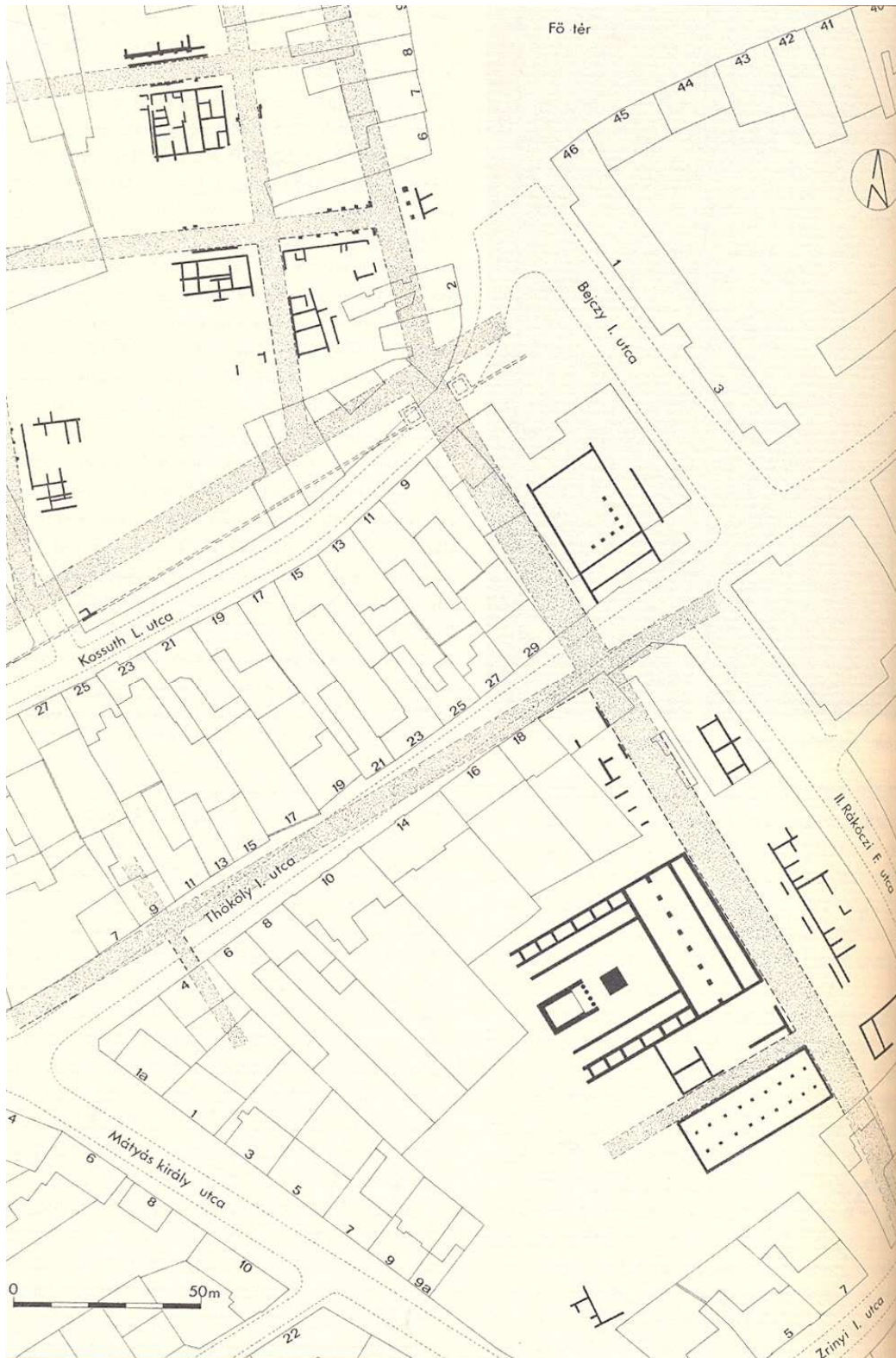

Szombathely, a Járdányi-Paulovics romkert. A Mercurius szentély képe⁴⁸

⁴⁷ Forrás: Hajnóczy J. Gyula: I.d., 67.o.

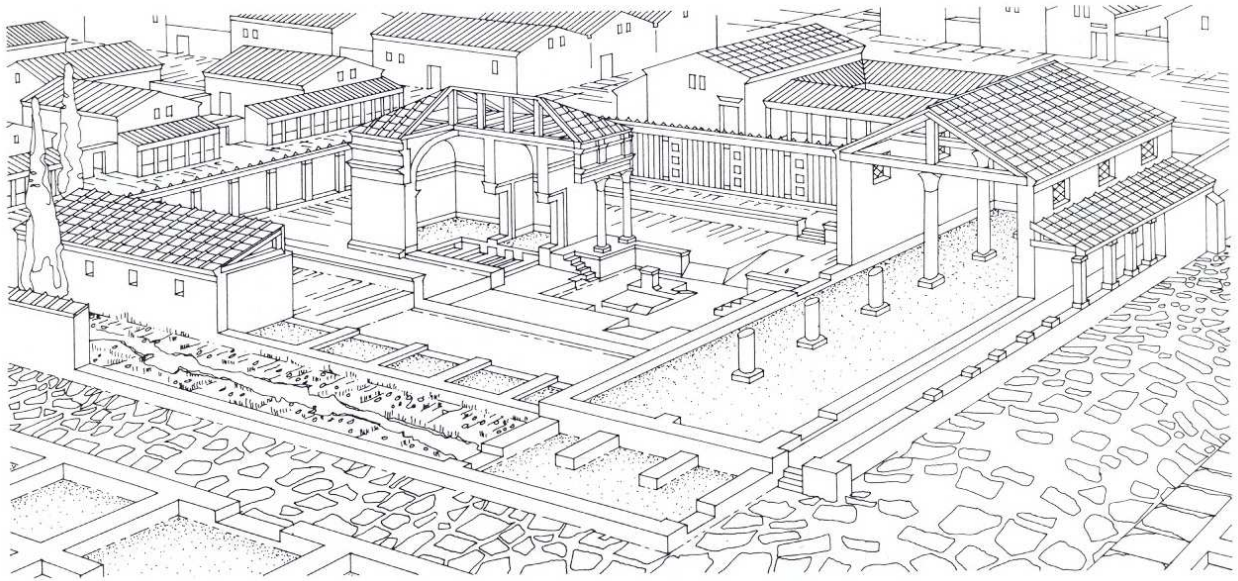
⁴⁸ Forrás: Hajnóczy J. Gyula: I.d., 66.o.

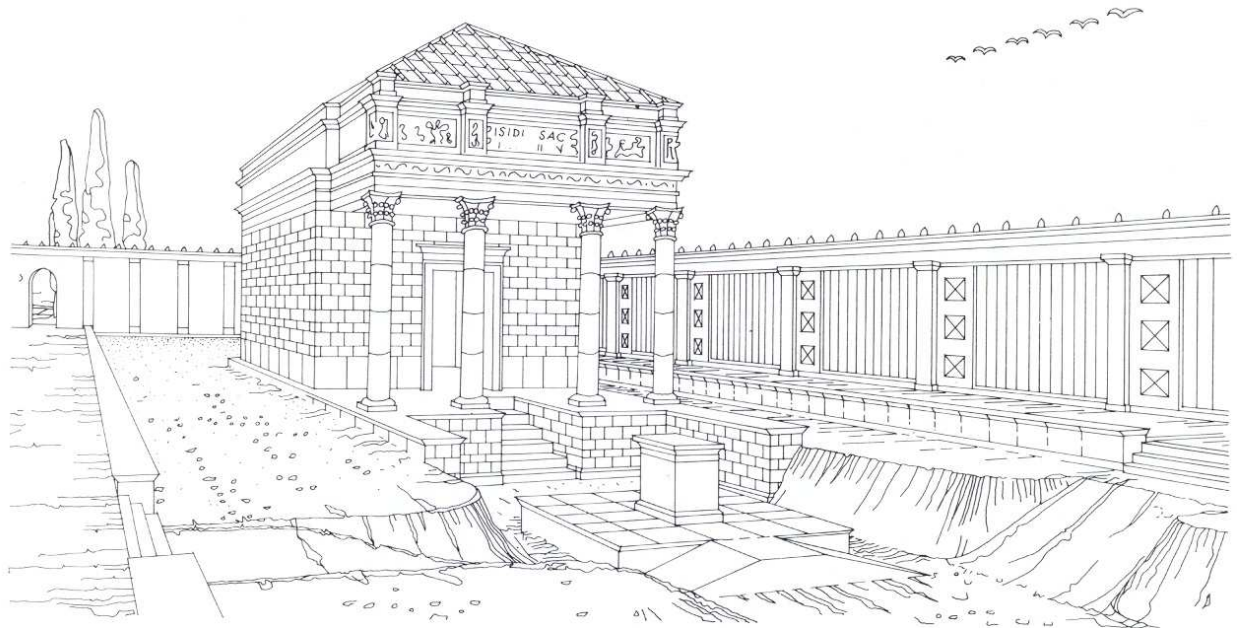

Savaria alaprajza: a déli városkapu és az Iseum környéke⁴⁹

⁴⁹ Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágórhidi Czigány Balázs: Id. mű, 42.o.

Szombathely, az Iseum templomkerületének képe⁵⁰

Szombathely, az Isis szentély Hajnóczy J. Gyula által rekonstruált képe⁵¹

⁵⁰ Forrás: Hajnóczy J. Gyula: I.d., 70.o.

⁵¹ Forrás: Hajnóczy J. Gyula: I.d., 71.o.

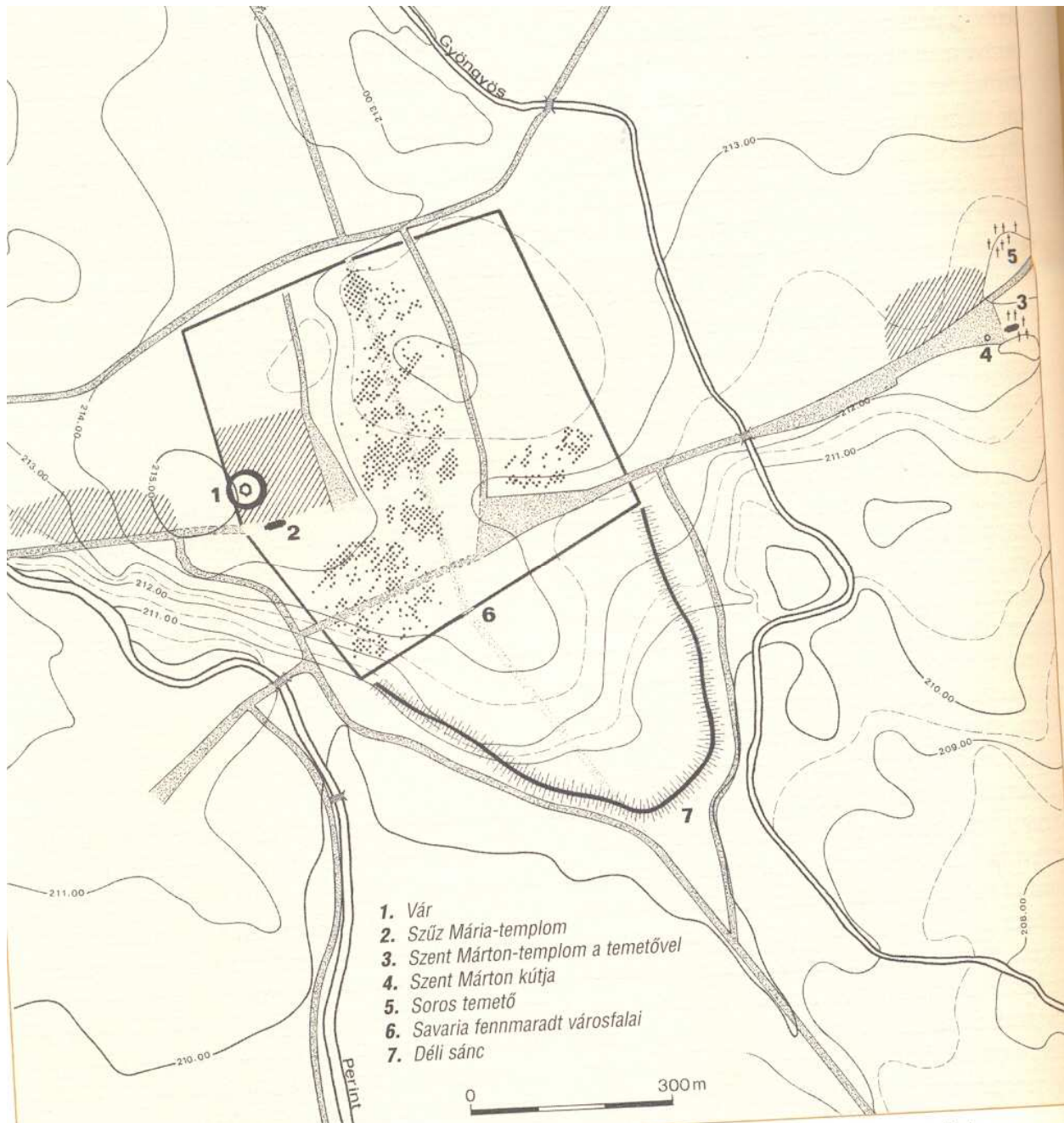

Az Áízis Szentély megvalósult rekonstrukciója⁵²

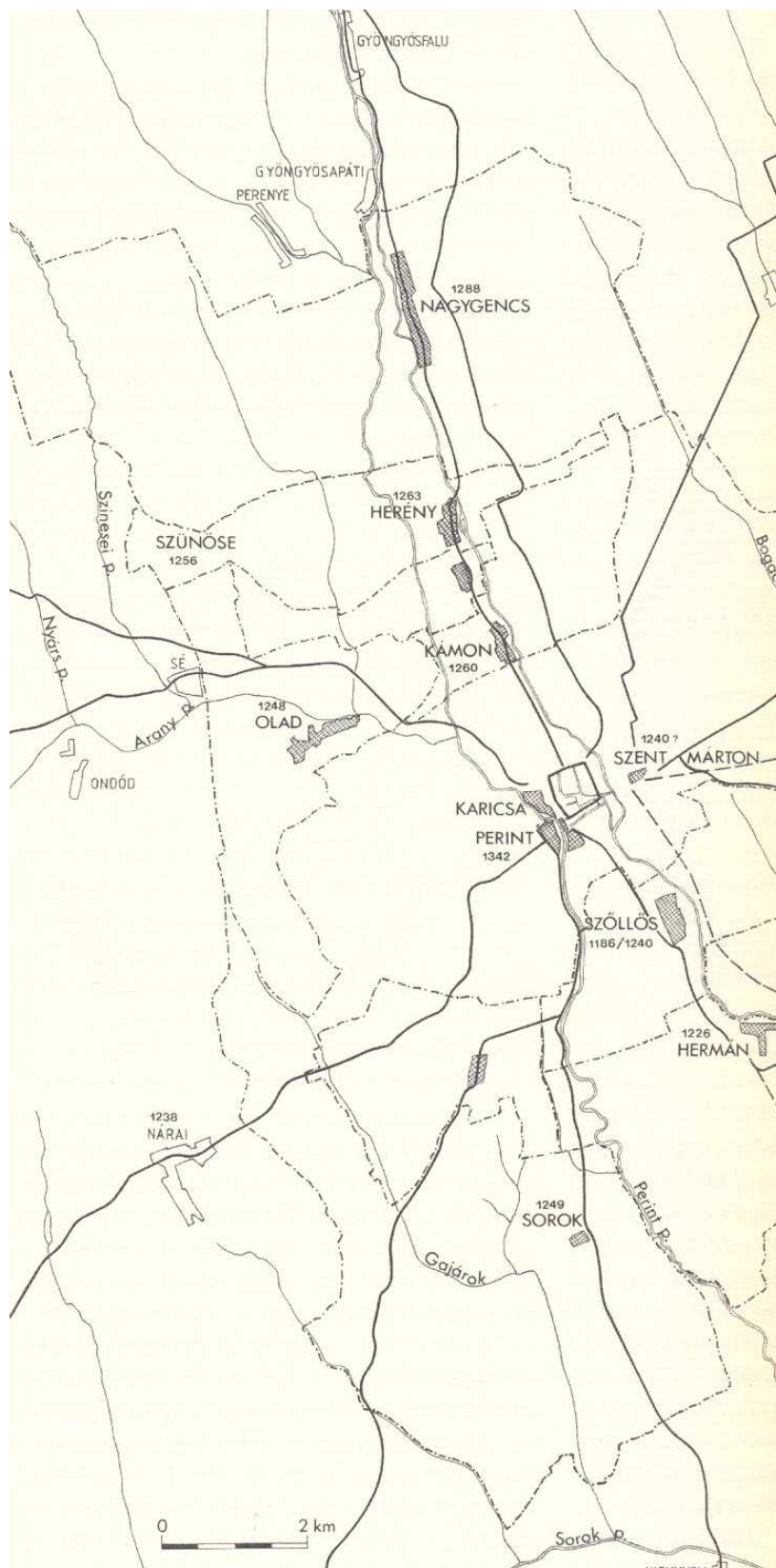
---

⁵² Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:%C3%8Dzisz_Szent%C3%A9ly_rekonstrukci%C3%B3_Szombathely.JPG

A 9-12. századi Sabaria-Szombathely szintvonalas térképe a várral, a déli sánccal, és a templomokkal⁵³
 A térképen jól látható az 1-es számmal jelzett vár, amelynek építése a Karoling korszakhoz és Nagy Károlyhoz kötődik.

⁵³ Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágorhidi Czigány Balázs: Id. mű, 116.o.

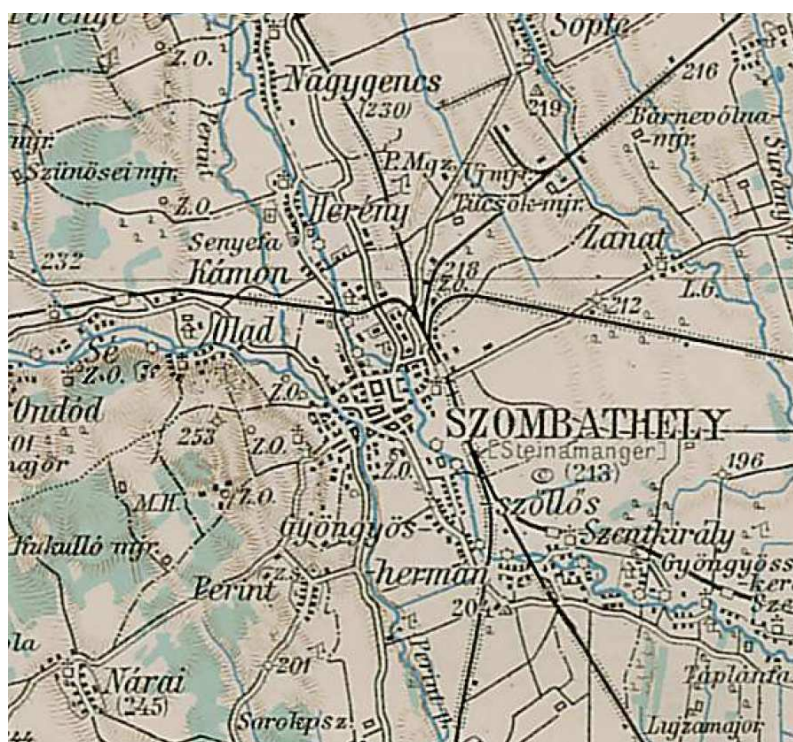
Szombathely környéke az Árpád-korban⁵⁴

⁵⁴ Forrás: Kiss Gábor - Tóth Endre - Zágórhidi Czigány Balázs: Id. mű, 114.o.

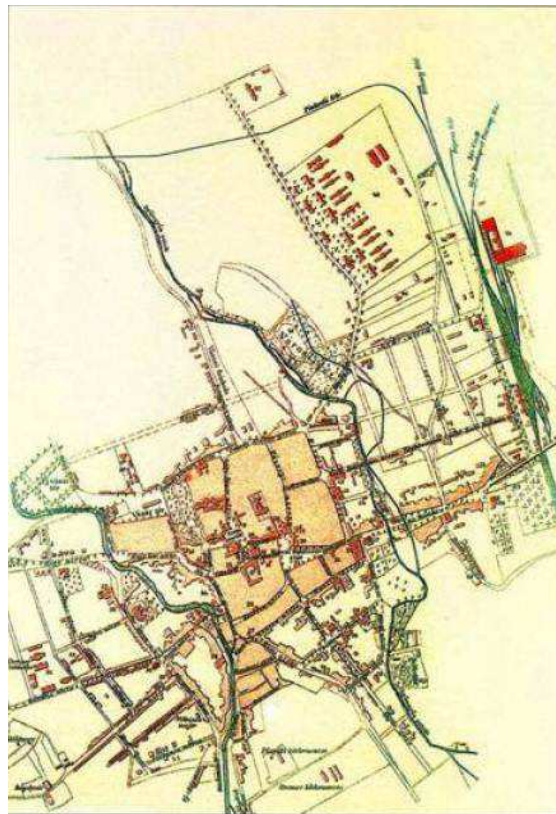
II. Katonai felmérés

III. Katonai felmérés

Szombathely fő tere (1880 körül)⁵⁵

Szombathely 1896-os szabályozási terve

⁵⁵Forrás: Melega Miklós: A modern város születése. Szombathely infrastrukturális fejlődése a dualizmus korában, a hazai és nemzetközi tendenciák tükrében, Doktori (PhD) disszertáció, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2010, 361.o.

Szombathely 1904-es szabályozási terve

Szombathely 1924-es szabályozási terve

A Székhely Kálmán sugárút (1930-as évek)⁵⁶

---

⁵⁶Forrás: Melega Miklós: Id mű, 168.o.

Szombathely városi szövetének morfológiája

1.14.6.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

A régészeti érintettségű területeket a 4-es számú függelék tartalmazza.

1.14.6.3. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A jelen ponthoz tartozó adatokat, információkat az 1.14.6. pont többi alfejezete tartalmazza.

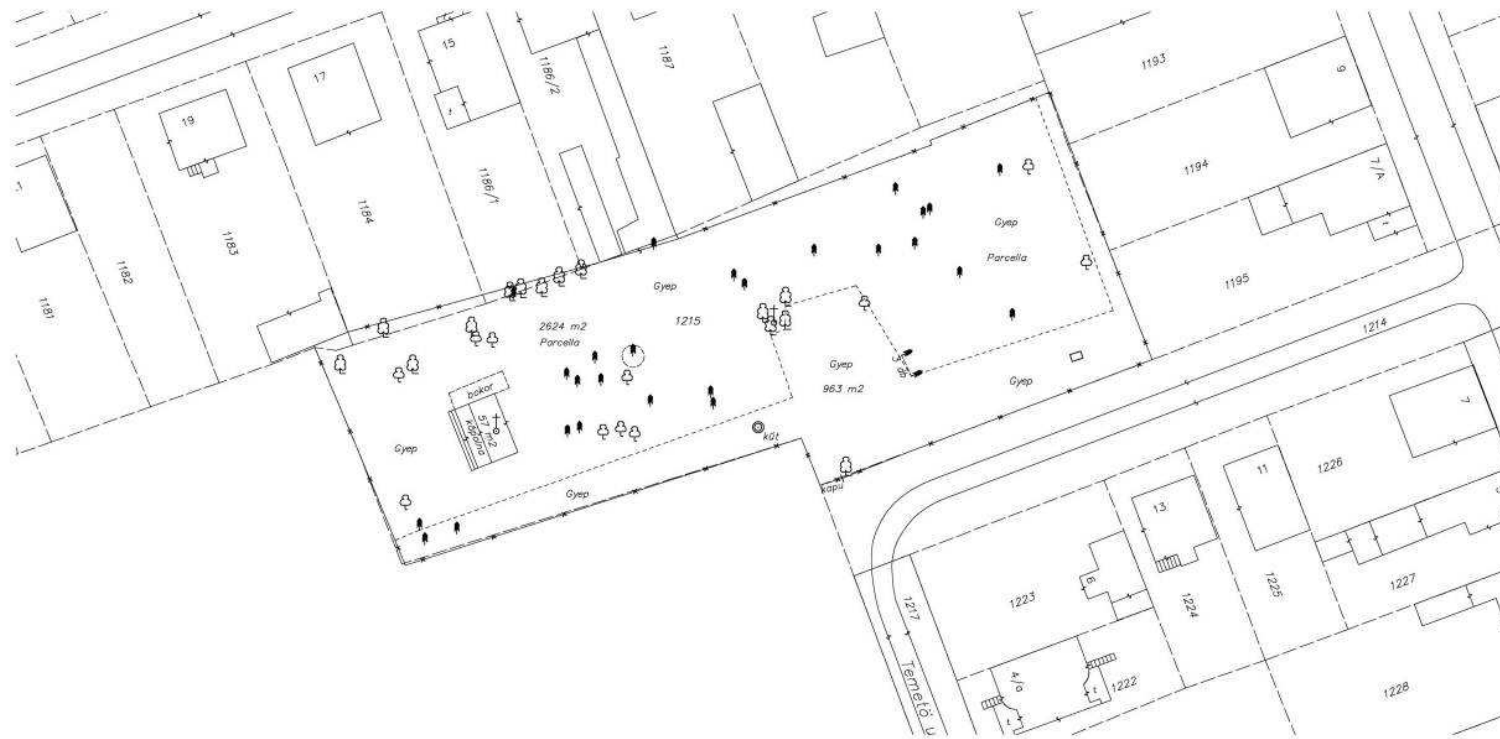
1.14.6.4. Műemlék, műemlékegyüttes

1.14.6.5. Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

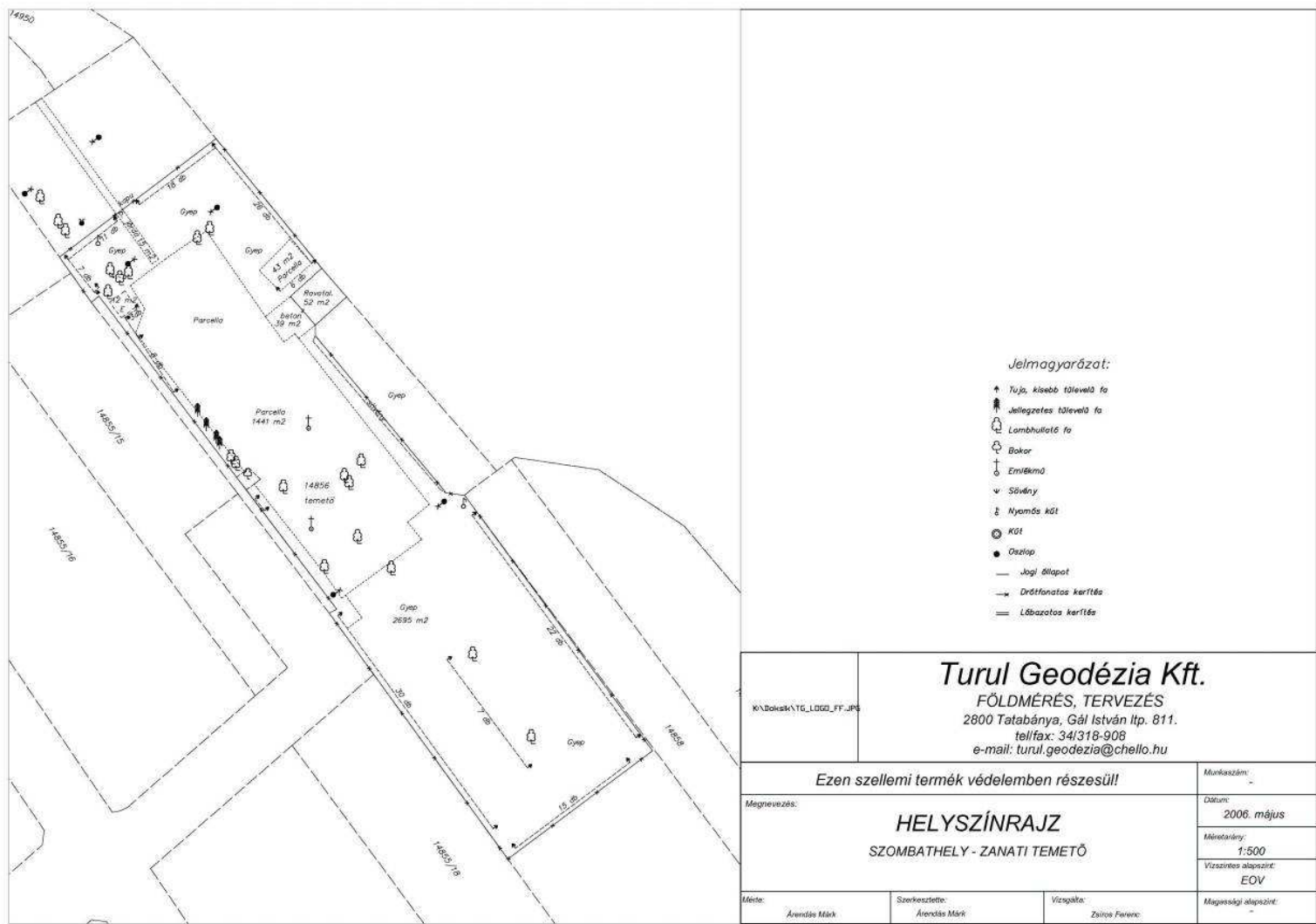
K:\dolgozatok\TG_L000_FF.JPG		Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ltp. 811. tel/fax: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu	
Ezen szellemi termék védelemben részesül!		Munkaszám:	-
Megnevezés:	HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - GYÖNGYÖSHERMÁNI TEMETŐ		Dátum: 2006. május
Méret:	Szerkesztette: Árnósd Márk	Vizsgálta: Zsivos Ferenc	Méretarány: 1:500
			Vízszintes eltolás: EQV
			Magassági eltolás: -

Jelmagyarázat:

- ↑ Tuja, kisebb tölvelő fa
- ⌘ Jellegzetes tölvelő fa
- ⊕ Lombhullató fa
- ⊕ Bakor
- ⊕ Eméltető
- ▽ Sívány
- ⊕ Nyamás kút
- ⊕ Kút
- Oszlop
- Jagi állapot
- Drótfonatos kerítés
- Lábazatos kerítés

Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ltp. 811. tel/fax: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu		Munkaszám: -	
Ezen szellemi termék védelemben részesül!		Dátum: 2006. május	
HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - KÁMONI TEMETŐ		Méretarány: 1:500	
		Vízszintes alapszint: EQV	
Méret: Árendás Márk	Szerkesztette: Árendás Márk	Vizsgálta: Zsinos Ferenc	Magassági alapszint: -

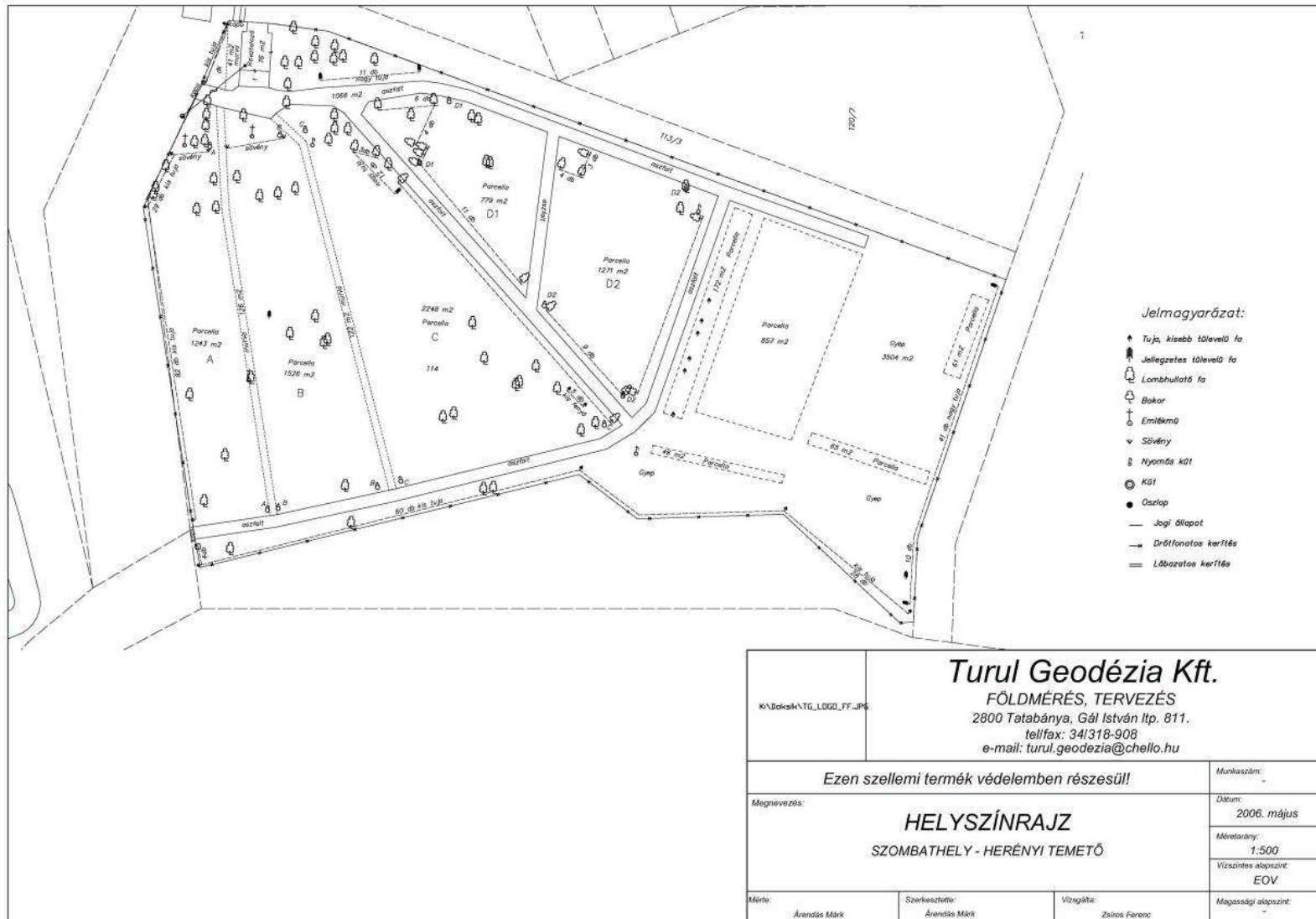

Jelmagyarázat:

- ↑ Tujás, kisebb tölvelő fa
- ↑ Jellegzetes tölvelő fa
- ↑ Lambhullató fa
- ↑ Bakor
- ↑ Ervélkő
- ↓ Sövény
- ↑ Nyomós kút
- ⊙ Kút
- Övezet
- Jogi állapot
- Drótfonatos kerítés
- == Lábazatos kerítés

K:\Bokor\16_LD60_FF.JPG		Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ltp. 811. telefax: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu	
Ezen szellemi termék védelemben részesül!		Munkaszám:	-
Megnevezés: HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - ÚJPERINTI TEMETŐ		Dátum:	2006. május
		Méretarány:	1:500
		Vízszintes alapszint:	EOV
Mérte:	Arenács Márk	Szerkesztette:	Arenács Márk
		Vizsgálta:	Zsáros Ferenc
		Magassági alapszint:	-

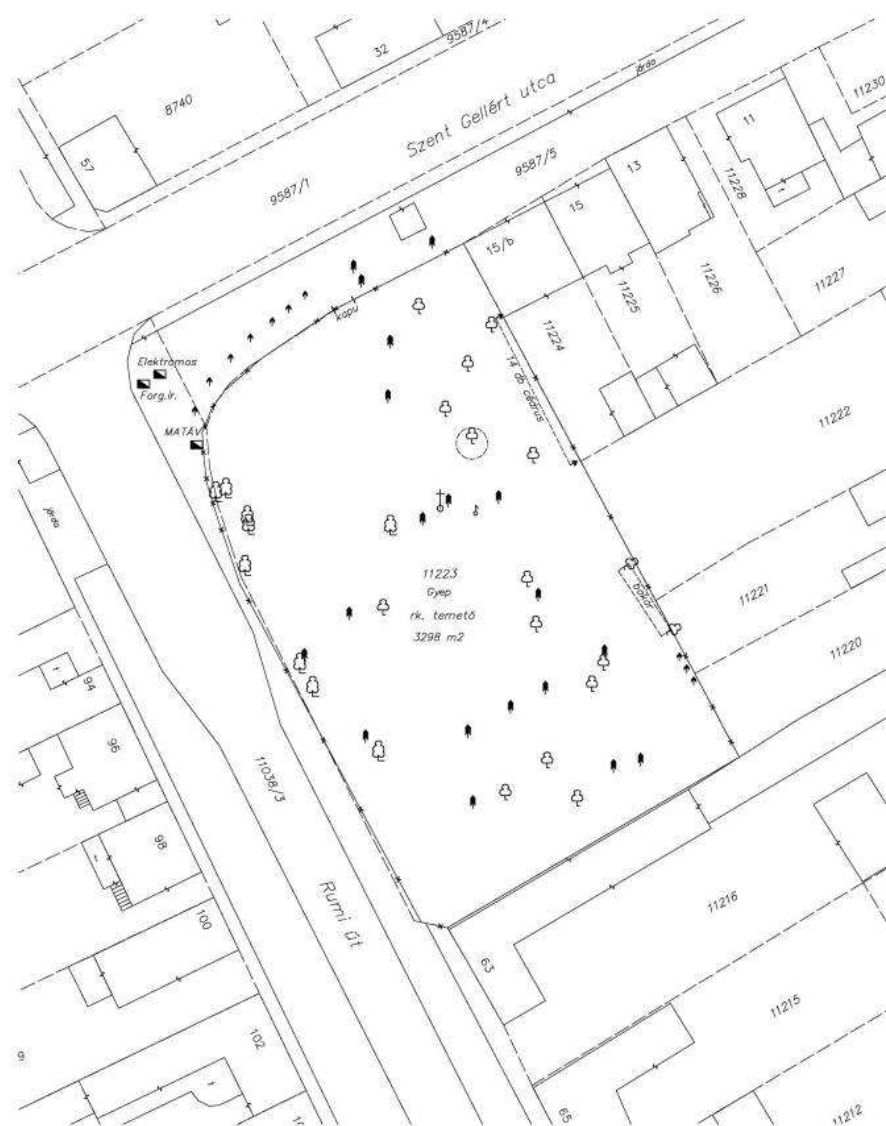

K:\Bokor\TG_LOGD_FF.JPG		Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ltp. 811. tel/fax: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu	
Ezen szellemi termék védelemben részesül!		Munkaszám:	
Megnevezés:	HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - HERÉNYI TEMETŐ		Dátum: 2006. május
			Méretarány: 1:500
			Vízszintes alapszint: EOV
Méret:	Szerkesztette:	Vizsgálta:	Magassági alapszint:
Árendás Márk	Árendás Márk	Zsitos Ferenc	

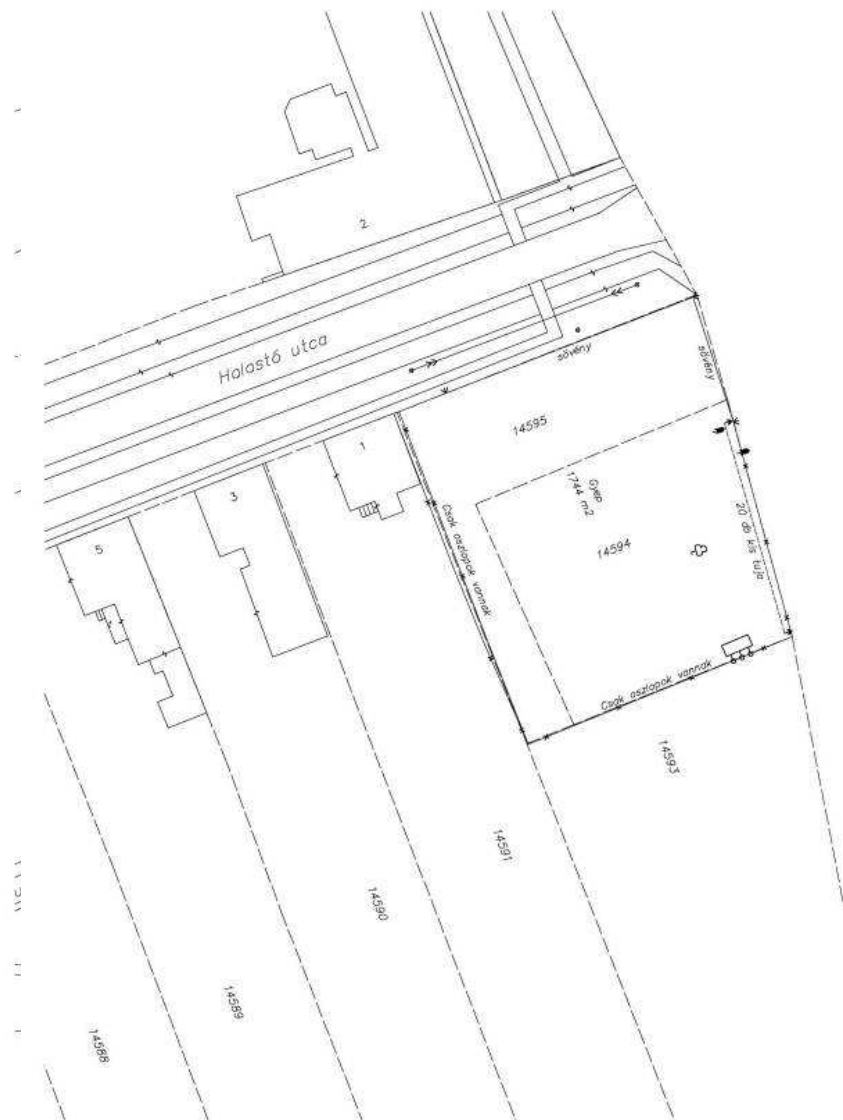
K:\Boksk\TG_L000_FF.JPG		Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ltp. 811. tel/fax: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu		
Ezen szellemi termék védelemben részesül!		Munkaszám:	-	
Megnevezés:	HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - SZENTMÁRTON ÚTI TEMETŐ		Dátum:	2006. május
			Méretarány:	1:500
			Vizsúlyozás alapszint:	EOV
Mérte:	Szerkesztette:	Vizsgálta:	Magassági alapszint:	-
Árendás Márk	Árendás Márk	Zalnos Ferenc		

Jelmagyarázat:

- ↑ Tufa, kisebb tölvevő fa
- ↑ Jellegzetes tölvevő fa
- ☼ Lambhullató fa
- ☼ Bokor
- ⊕ Értékemő
- ▼ Sívány
- ⊕ Nyomós kút
- ⊕ Kút
- Oszlop
- Jogi állapot
- - - Drótfonatos kerítés
- ⋯ Lábazatos kerítés

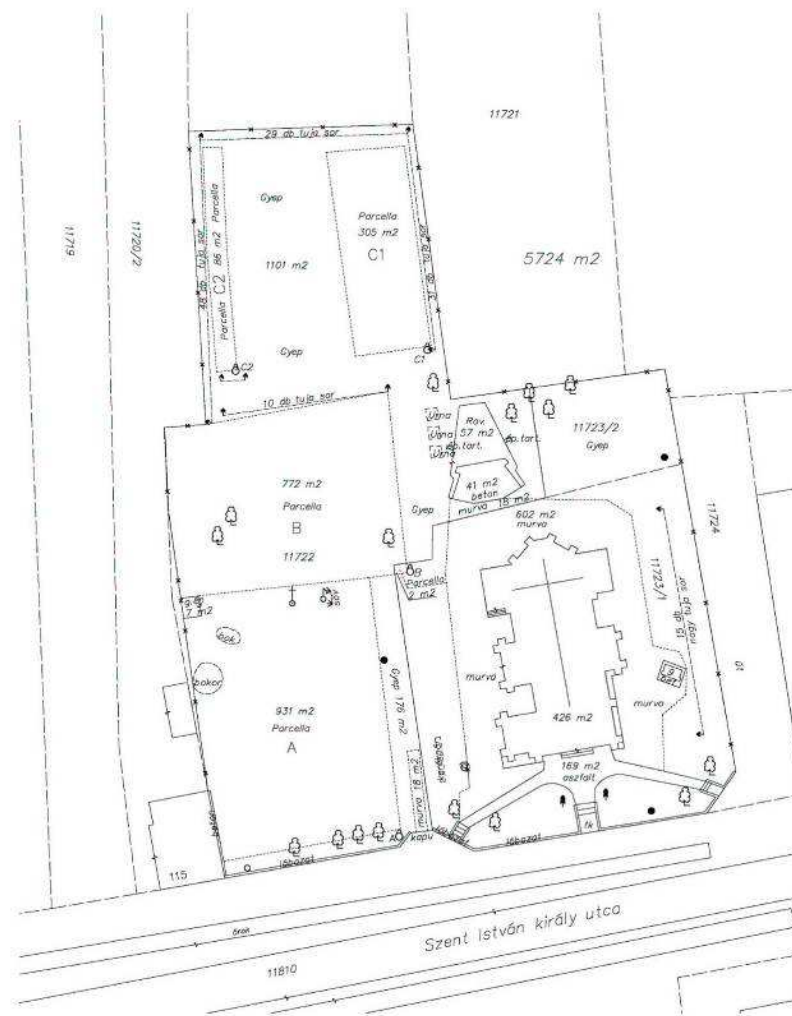
K:\Boksi\TG_L060_FF.JPG		Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ltp. 811. telef: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu	
Ezen szellemi termék védelemben részesül!		Munkaszám: -	
Megnevezés: HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - SZŐLLŐSI ÚTI TEMETŐ		Dátum: 2006. május	
		Méretarány: 1:500	
		Vízszintes alapszint: EOV	
Méret: Árendis Márk	Szervezte: Árendis Márk	Vizsgálta: Zsüros Ferenc	Magassági alapszint: -

Jelmagyarázat:

- ▲ Tufa, kisebb élővelő fa
- ▲ Jellegetes élővelő fa
- Lombhullató fa
- Bokor
- Emlékfá
- ▼ Sövény
- δ Nyomós kút
- Kút
- Oszlop
- Jogi állapot
- Dróttanatos kerítés
- == Lábazatos kerítés

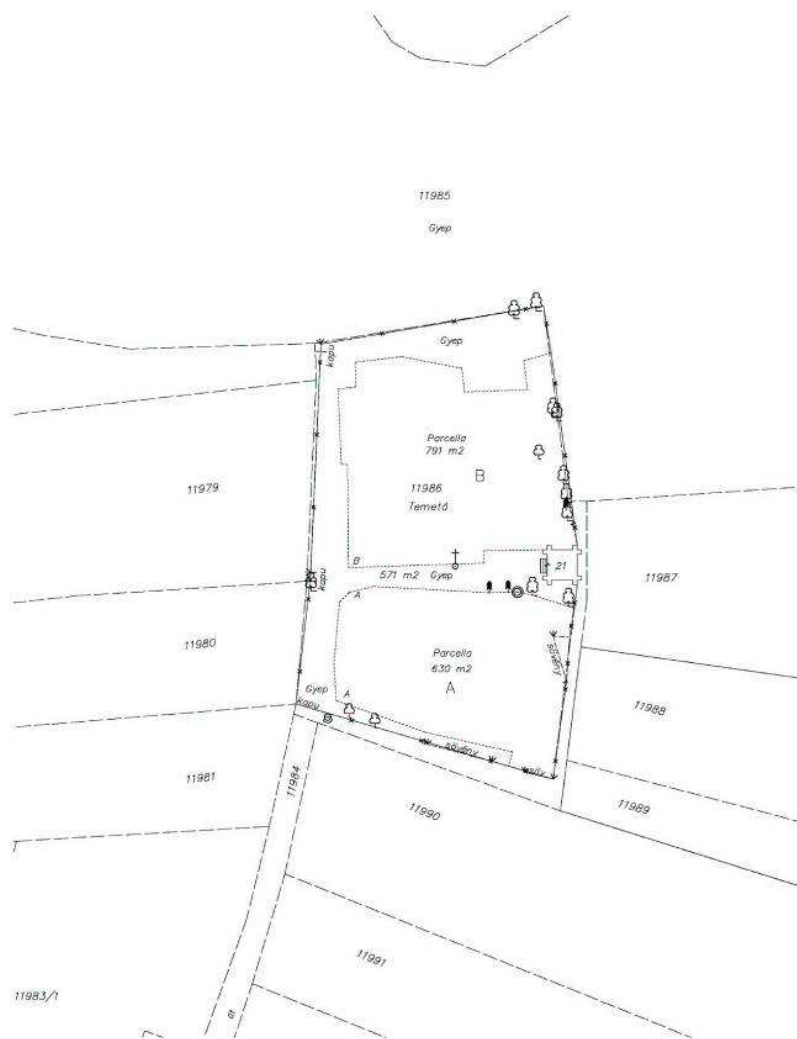
K:\Boksis\T6_L060_FF.JPG		Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ltp. 811. telef: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu	
Ezen szellemi termék védelemben részesül!		Munkaszám:	-
Megnevezés: HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - PETŐFI TELEPI TEMETŐ		Dátum:	2006. május
		Méretarány:	1:500
		Vízszintes alapozint:	EOV
Méret:	Áranyos Márk	Szerkesztette:	Áranyos Márk
		Vizsgálta:	Zsikos Ferenc
		Megasszági alapozint:	-

Jelmagyarázat:

- ↑ Tuják, kisebb tölvevő fa
- ▲ Jellegzetes tölvevő fa
- Lombhullató fa
- ☼ Bokor
- ⊕ Erőmű
- ∇ Sávány
- ∩ Nyomós kút
- ⊙ Kút
- Óztlap
- Jogi átlapot
- Drótfonatos kerítés
- ▬ Lábazatos kerítés

<p>Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ltp. 811. tel/fax: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu</p>	
<p>Ezen szellemi termék védelemben részesül!</p>	
<p>Megnevezés: HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - SZENTKIRÁLYI TEMETŐ</p>	
Méret: Árendis Márk	Szervező: Árendis Márk
Vizsgálta: Zsolt Ferenc	Munkaszám: -
Dátum: 2006. május	Méretarány: 1:500
Vizseltetés alapozott: EOY	Megassági státusz: -

Jelmagyarázat:

- ✦ Tuja, kisebb tölvevő fa
- ✦ Jellegzetes tölvevő fa
- ☉ Lombhullató fa
- ☉ Baker
- ☉ Cserje
- ∨ Sávány
- ∩ Nyomós kút
- ☉ Kút
- Ozlop
- Jogi őllapot
- Drótfonatos kerítés
- Lábazatos kerítés

K:\Bokak\TG_L090_FT.JPG		Turul Geodézia Kft. FÖLDMÉRÉS, TERVEZÉS 2800 Tatabánya, Gál István ttp. 811. tel/fax: 34/318-908 e-mail: turul.geodezia@chello.hu	
Ezen szellemi termék védelemben részesül!		Munkaszám:	-
HELYSZÍNRAJZ SZOMBATHELY - ZARKAHÁZI TEMETŐ		Dátum:	2006. május
		Méretarány:	1:500
		Vízszintes alapszint:	EOV
Műve:	Szerkesztette:	Vizsgálta:	Magassági alapszint:
Árnóds Mátyás	Árnóds Mátyás	Zsolt Ferenc	-

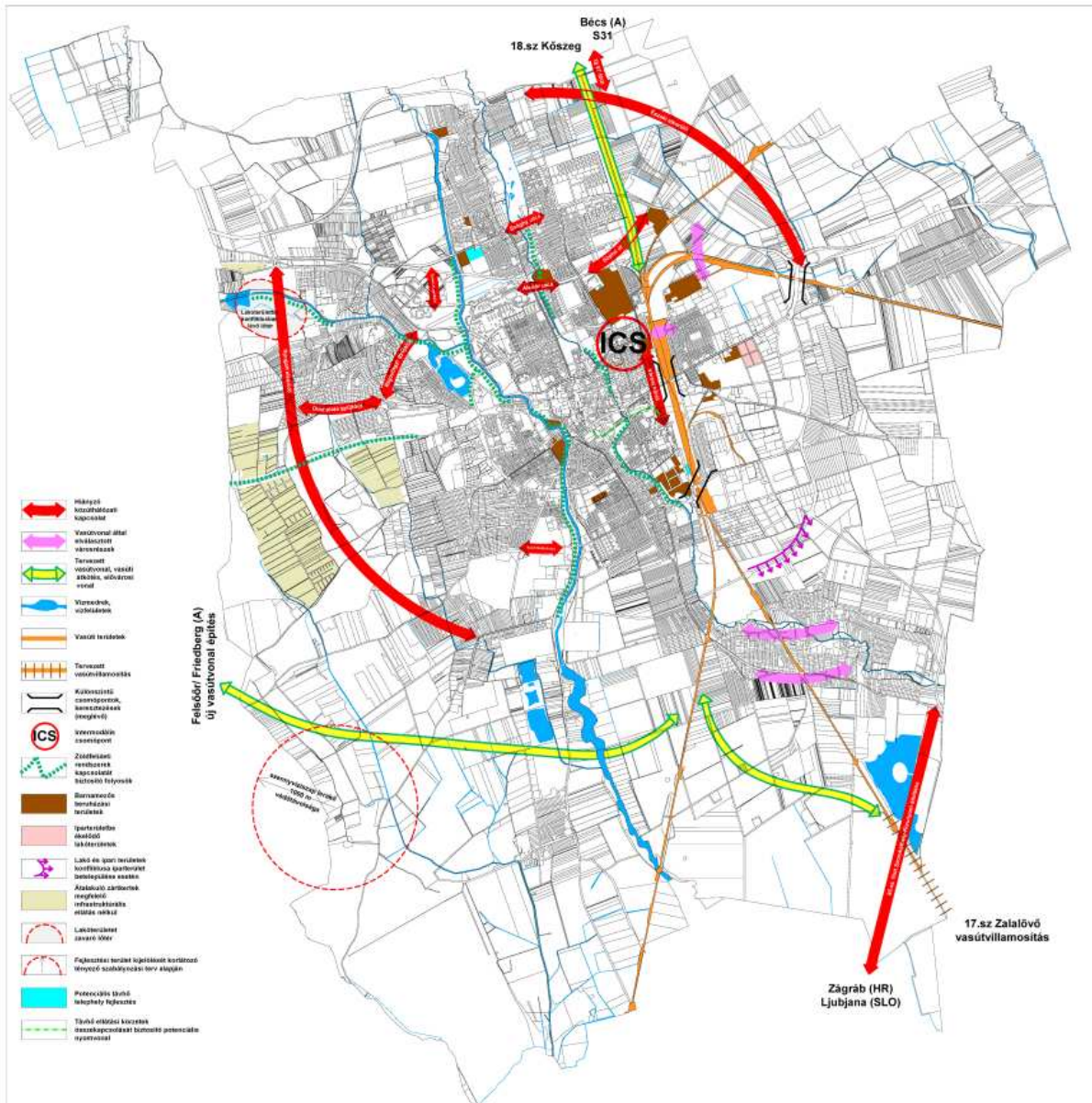

1.14.6.6. Helyi védelem

1.14.7. Az épített környezet konfliktusai, problémái

1.15. Közlekedés

1.15.1. Közúti közlekedés

Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A város utcahálózata részben szerves fejlődés, részben pedig a tervszerű városfejlesztés eredményeként alakult ki.

Szombathelyen 2011 végén 390,5 km hosszú úthálózat volt önkormányzati tulajdonban, melyek közel hattizede belterületen húzódott, mellette 15,4 km állami tulajdonú közút szolgálja a közlekedést.

A helyi közutak útkategória szerinti hosszát, a kiépített utak területét és átlagszélességét az alábbi táblázat tartalmazza:

Sorszám	Útkategóriák a 19/1994. KHVM-rendelet besorolása szerint		Hossz		Kiépített utak	
			kiépített kilométer	kiépítetlen	Területe ezer m ²	átlagszélessége m
01	Belterületi közutak	Belterületi elsőrendű főutak	0,000	0,000	0,000	0,0
02		Másodrendű főutak	33,702	0,000	296,211	9,3
03		Gyűjtőutak	32,800	0,000	255,840	7,8
04		Kiszolgáló és lakóutak	151,691	50,072	845,815	5,5
05	Belterületi közutak összesen (01+02+03+04)		218,193	50,072	1397,866	
06	Külterületi közutak		10,080	113,500	54,432	5,4
07	Bel- és külterületi közutak összesen (05+06)		228,273	163,572	1452,298	
08	Kerékpárutak		30,231		78,601	2,6
09	Gyalogutak és járdák		292,000		581,922	2,0

A kiépített helyi közutak hossza burkolat-fajtánként

Sorszám	Útkategóriák a 19/1994. KHVM-rendelet besorolása szerint		Útburkolat fajtája				
			Aszfaltbeton és öntött aszfalt	Kő	Utótömörödő aszfalt	Beton	Összesen
			Kilométer				
10	Belterületi közutak	Belterületi elsőrendű főutak	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
11		Másodrendű főutak	33,702	0,000	0,000	0,000	33,702
12		Gyűjtőutak	27,600	0,000	5,200	0,000	32,800
13		Kiszolgáló és lakóutak	49,891	0,000	99,484	2,316	151,691

14	Belterületi közutak összesen (10+11+12+13)	111,193	0,000	104,684	2,316	218,193
15	Külterületi közutak	0,000	0,000	10,080	0,000	10,080
16	Bel- és külterületi közutak összesen (14+15)	111,193	0,000	114,764	2,316	228,273
17	Kerékpárutak	26,753	3,478	0,000	0,000	30,231
18	Gyalogutak és járdák	174,000	118,000	0,000	0,000	292,000

A kiépített helyi közutak burkolatának területe

Sorszám	Útkategóriák a 19/1994. KHVM-rendelet besorolása szerint		Útburkolat fajtája				
			Aszfaltbeton és öntött aszfalt ezer m ²	Kő	Utótömörödő aszfalt	Beton	Összesen
19	Belterületi közutak	Belterületi elsőrendű főutak	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
20		Másodrendű főutak	296,211	0,000	0,000	0,000	296,211
21		Gyűjtőutak	215,280	0,000	40,560	0,000	255,840
22		Kiszolgáló és lakóutak	278,188	0,000	554,713	12,914	845,815
23	Belterületi közutak összesen (19+20+21+22)		789,679	0,000	595,273	12,914	1397,866
24	Külterületi közutak		0,000	0,000	54,432	0,000	54,432
25	Bel- és külterületi közutak összesen (23+24)		789,679	0,000	649,705	12,914	1452,298
26	Kerékpárutak		69,558	9,043	0,000	0,000	78,601
27	Gyalogutak és járdák		406,000	142,000	0,000	0,000	548,000

A helyi közutak részét képező hidak száma, hossza, területe, a szabad nyílás figyelembevételével

Sorszám	Útkategóriák a 19/1994. KHVM-rendelet besorolása szerint		30 méter és 30 méternél kisebb szabad nyílású hidak			30 méternél nagyobb szabad nyílású hidak		
			száma	összegzett szerkezeti hossza	összegzett kocsipálya felülete	száma	összegzett szerkezeti hossza	összegzett kocsipálya felülete
			db	m	m ²	db	M	m ²
28	Belterületi közutak	Belterületi elsőrendű főutak	0	0	0	0	0	0
29		Másodrendű főutak	9	143,1	1514,1	1	32	400
30		Gyűjtőutak	2	35	245	1	142,5	1604,8
31		Kiszolgáló és lakóutak	14	138,81	1038,035	1	33,1	231,7

32	Belterületi közutak összesen (28+29+30+31)	25	316,91	2797,135	3	207,6	2236,5
33	Külterületi közutak	0	0	0	0	0	0
34	Bel- és külterületi közutak összesen (32+33)	25	316,91	2797,135	3	207,6	2236,5
35	Kerékpárutak	1	16,5	49,5	1	43	172
36	Gyalogutak és járdák	24	331,7	638,717	0	0	0

A 251 db kijelölt gyalogos-átkelőhely 80 %-a a kerekesszékekkel közlekedést segítő döntött vagy süllyesztett szegéllyel épült. A gyengén látók közlekedését is biztosító eltérő mintázatú burkolóelemek beépítése a 2010. év óta történik új, vagy meglévő átkelőhelyek építése esetén, ezek száma a 20 db-ot nem éri el.

A belváros tehermentesítése érdekében több beruházás is megvalósult, de az elvégzett városi útfelújítások, körforgalom kialakítások, forgalomszervezési változtatások csupán egy-egy közlekedési csomópont vagy útszakasz forgalmát teszik folyamatosabbá és biztonságosabbá, ugyanakkor a megnövekedett belvárosi, illetve átmenő forgalomból fakadó gondokat nem tudták orvosolni.

A közlekedésfejlesztés legfontosabb feladata a közlekedésfejlesztési koncepció még hiányzó elemeinek megépítése a finanszírozási lehetőségeknek megfelelően. Fontos, hogy az elkerülő utak mentén ne legyen majd beépített térség, és a koncepció fontossági sorrendet is fogalmazzon meg. Még ma is az egyik legfontosabb probléma, hogy a vasút elvága egymástól a városközpontot valamint a lakóterületeket és az egyre bővülő ipari terület munkahelyi övezetét. Fontos közlekedésfejlesztési igényt vet fel az ipari terület bővítése a söptei volt katonai gyakorlótér területén, ami szükségessé teszi a városrendezési tervekben szereplő északkeleti elkerülő út mielőbbi megépítését az új ipari terület pozicionálása és közúti közlekedési kiszolgálása érdekében. Hosszabb távon ugyancsak fontos a tervezett város körüli elkerülő út hiányzó nyugati szakaszának megépítése

A város úthálózatán belül speciális témát jelentenek a külterületi földutak.

A földkiadás lezárulását követően a szövetkezetek használatában lévő, önálló helyrajzi számon nyilvántartott földutak, árkok és azok műtárgyai – ha nem voltak a szövetkezetek vagy más üzemeltetők tulajdonában – a földrendező és földkiadó bizottságokról szóló törvény alapján 2000 novemberében az önkormányzatok tulajdonában kerültek. A fentiekén túl az érintettek – használó szövetkezetek, földhivatalok, önkormányzatok - számára egyéb eligazítást semmilyen más jogszabályi rendelkezés nem adott, így SZMJV Önkormányzata is összesen 158,5 km hosszúságban kapott tulajdonba külterületi utat és árkokat. Az átvett útszakaszokkal jelentősen megnőtt Szombathely város önkormányzatának közútkezelői feladata (a földutak egyébként „önkormányzati közút” megnevezéssel szerepelnek az ingatlan-nyilvántartásban), miközben pénzügyi forrás és megfelelő szervezeti eszköz hiányában, az önkormányzat nem képes ezt az útmennyiséget fenntartani. A helyzetet nehezíti, hogy az utak jogi és valós határai csak elvétve találkoznak. Ahhoz, hogy a földutakat, árkokat kezelni lehessen, első lépcsőben meg kellene teremteni a kezelés feltételeit. A felmerülő munkák költségigényét még

megbecsülni is nehéz, mivel az ingatlan nyilvántartáson kívül megfelelő műszaki dokumentumokkal nem rendelkezik az önkormányzat. Az elmúlt évek tapasztalata azt mutatja, hogy a belterületi kiépített úthálózatra és hidakra a szükséges évi fenntartási költség negyedét, vagy harmadát sikerült csak biztosítani, ezért a külterületi út és árokszakaszokra belátható időn belül nem tudja az Önkormányzat a szükséges fenntartási költségeket biztosítani. Hosszú távú végleges megoldásként az önkormányzatok külterületi közutakkal kapcsolatos problémáira olyan finanszírozási technikára, új üzleti igazgatási megoldásra lenne szükség, amely a központi költségvetés részéről alapvetően többletforrást nem igényel, de az önkormányzatok számára legalább esélyt teremt az útfenntartási többlet források bevonására. Ezt az esélyt a „helyi gazdasági közút” mint sajátos jogállású új útkategória bevezetése, meghonosítása teremthetné meg.

A „helyi gazdasági közút” kategóriába olyan, az önkormányzat tulajdonában lévő közutak kerülhetnének, amelyek hálózati szerepköre lakóúti funkciót nem tölt be. Kizárólag az adott terület gazdasági (ipari, mezőgazdasági) hasznosításával kapcsolatosan felmerülő közlekedési igényeket szolgálnak ki. Ennek megfelelően fenntartásával összefüggésben felmerülő költségeket a helyi önkormányzat a közút használatában érdekelt természetes és jogi személyekre, illetve jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokra részben vagy egészben átháríthatná. Jelenleg a közös fenntartású „helyi gazdasági útkategória” bevezetésének nincs meg a jogiháttere, mely nagyon körültekintő törvényi szabályozást igényelne. A gazdasági tevékenységeket végzők az útfenntartási költség hozzájárulást nem kifogásolhatnák, hiszen ezeket az utakat nem klasszikusan közcélra, hanem gazdasági célra veszik igénybe. (A „helyi gazdasági közút” kategória bevezetésével több szakmai fórum is foglalkozott, de a jogszabályi háttere azóta sem változott.)

Az Európai Unióban több jó megoldás létezik megfelelő törvényi szabályozással. Például: útszövetkezetek alapítása vagy elfogadott, hogy léteznek olyan önkormányzati tulajdonban lévő útterületek, amelyeket az önkormányzatnak nem kötelező fenntartani és az önkormányzatot nem terheli sem minőségi, sem jogi szempontból fenntartási kötelezettség.

Példaként felsorolt megoldások előnye, hogy a jelenleg hatályos jogrendhez képest ezeket a közérdek és magánérdek határán húzódó, valójában csoportérdeket szolgáló utaknak a működtetése, fenntartása terén igazságosabb, életszerűbb teherviselést tenne lehetővé.

Az elmúlt évben a vidékfejlesztési miniszter 111/2011. (XI. 24.) rendelete pályázati lehetőséget biztosított Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból mezőgazdasági földutak fejlesztésére, kb. 40% önrész biztosításával.

A rendelet alapján olyan közcélú mezőgazdasági külterületi utak fejlesztése támogatható: „melyek vízvezetése biztosított, egyik végpontjukon közvetlenül eléri a mezőgazdasági földterületet, illetve tanyát, majort, míg másik végpontjukon közvetlenül vagy közvetve számozott közúthoz kapcsolódnak.”

Az öröklött külterületi útjaink rendezetlen állapota és a pályázati feltételek korlátozottsága miatt nem sok esély látszik arra, hogy akár hosszú távon is az önkormányzat saját erejéből eredményesen kezelje a külterületi földutak problémáját.

Az utóbbi időben több szóbeli megkeresés érkezett a Városüzemeltetési osztályra magán személyek, illetve Kft-k részéről a benőtt földutakról, árkokból az aljnövényzet, faállomány eltávolítására, bedarálással való hasznosítására.

Az indok minden esetben a földutak járhatóságának biztosítása, de a valóságban más települések tapasztalatai azt mutatják, hogy az önkormányzati külterületi földutak használhatóságát ez nem biztosítja, inkább a faanyag hasznosítása a cél.

A fentiekben leírtakat és az eddigi tapasztalatokat összefoglalva megoldás lehetne a földutak végleges kialakítására, ha az önkormányzat 2013-tól a költségvetés teherbíró képességének függvényében ütemezve minden évben minimális fedezetet tudna biztosítani a földutak legalább kavicsos szintű rendezésére.

Így ütemekre bontva, ugyan hosszú átfutási idővel, de rendbe lehetne tenni a külterületi földutakat. Az így kialakított utaknál természetesen fenntartási feladat is jelentkezik, amit el kell látni, mert különben semmi értelme az egyszeri rendbetételnek.

1.15.2. Közösségi közlekedés

1.15.2.1. Közúti

A megnövekedett személygépkocsi forgalom mellett egyre fontosabb feladattá válik a közösségi közlekedés fejlesztése is. Eredményképp jelentősen csökkenhetne a belváros zsúfoltsága.

A város kiterjedt helyi autóbusz-hálózattal rendelkezik.

A helyi autóbusz közlekedést Vasi Volán Zrt. jelenleg a 2008 decemberében az Önkormányzattal megkötött közszolgáltatási szerződése alapján biztosítja. Az utasok szállítása 2000-ben még 48 autóbusszal történt. Számuk 2009-ben 44-re, 2011-re 40 járműre fogyott. A szombathelyi hálózat sugaras, két forgalmi decentrumra (autóbusz- és vasútállomás) épül. A hálózat lényegében a város teljes területét lefedi. A létesített megállóhelyek száma 275. Ebből 225 db önkormányzati úton található, 188 db út mentén került kialakításra, 265 db a város belterületén helyezkedik el, 74 db megállóhely rendelkezik utasváróval és 56 esetben nincs az út és az utasváró között szintkülönbség. A helyi közösségi közlekedési szolgáltatást ellátó 36 db autóbusz közül 20 db CREDO BN12 típusú alacsonypadlós jármű. A legfontosabb átszállási megállóhelyek: Autóbuszállomás, Vasútállomás, Városháza és az Aluljáró.

A személygépkocsi állomány növekedése ugyan versenyhelyzetet teremtett a közösségi közlekedés számára, de az üzemeltetett járműállomány csökkenésére az üzemanyagárak emelkedése és az utazási költségek miatti utas szám mérséklődés is hatással volt. A vállalat 2000-ben még közel 18 millió utas számmal büszkélkedhetett, amely 2011-ben alig haladta meg a 9 ezret. A hálózat hossza és a viszonylatok száma is csökkent. Előbbi a forgalomszervezések következtében a 11 év során 67 km-ről

58 km-re, utóbbi 41-ről 26-ra. Nagyon fontos középtávú feladat az autóbuszállomás áthelyezése a Vasút és Nádasdy utca környékére, a Vasútállomás közvetlen közelébe, valamint az intelligens közösségi közlekedés korszerű technológiai megoldásainak alkalmazása, hogy a közösségi közlekedés eszközeinek használatával a különböző közlekedési módok közötti váltás mellett is a lehető legrövidebb idő alatt jussanak célba a közösségi közlekedés használatától.

(Autóbusz-) közösségi közlekedés Szombathely városban

Megnevezés	2000	2005	2010	2011
Autóbusz-állomány, db	48	47	41	40
Útviszonylat, db	41	30	26	26
Hálózat hossza, km	67	64	58	58
Szállított utas, ezer fő	17 932	12 685	9 342	9 191
Utaskilométer ^{a)} , ezer km	59 866	42 450	42 043	41 356

Az említett közszolgáltatási szerződés III. számú módosítása 2012. március hónapban az alábbiakban állapította meg a helyi autóbuszos közösségi közlekedési rendszer fő paramétereit.

SZOMBATHELY HELYIJÁRATI AUTÓBUSZVONALAI

Törzsvonalak:

- 1 Bogát - Gyöngyöshermán - Vasútállomás - Herény
- 1A Vasútállomás – Bogát
- 1C Vasútállomás - Herény
- 1U Vasútállomás - Bogát
- 2A Vasútállomás - Szűrcsapó u. - Brenner T. krt. - Vasútállomás
- 2C Vasútállomás - Brenner T. krt. - Szűrcsapó u. - Vasútállomás
- 3 Oladi városrész - Kámon
- 5 Vasútállomás - Olad
- 6 Újperint - Vasi Volán Zrt. - Vasútállomás - Minerva lakópark
- 7 Újtemető - Vasútállomás
- 8 Autóbuszállomás - Vasútállomás - Zanat
- 9 Derkovits városrész - Joskar-Ola városrész

Hivatásforgalmú vonalak:

- 4H Oladi városrész - Derkovits városrész – Futóműgyár
- 5H Olad - Oladi városrész - Ipartelep
- 6H Vasi Volán Zrt. - Ipartelep
- 7H Kétrózsa köz - Rumi út 142.
- 9H Derkovits városrész - Autóbuszállomás – Ipartelep
- 10H Autóbuszállomás - Bébictelep - Jabil Kft.

Időszakos vonalak:

- 21 Vasútállomás - Sport tér
- 23 Autóbuszállomás - Petőfi telep

- 26 Vasútállomás - Parkerdő
- 29A Vasútállomás - Szűrcsapó u. - Brenner T. krt. - Vasútállomás
- 29C Vasútállomás - Brenner T. krt. - Szűrcsapó u. – Vasútállomás
- 35 Minerva lakópark – Oladi városrész - Olad

Szakaszhatárok:

Szakaszhatárral rendelkező vonalon, a szakaszhatáron túl történő utazás esetén 2 db vonaljegyet kell érvényesíteni.

Szakaszhatárok:

- 3H Vasútállomás
- 4H Nyomda
- 5H Autóbuszállomás
- 6H Iparszöv. Oktatási Központ
- 7H Nyomda
- 9H SZTK (Szelestey u.), ill. MÁV Zrt. Területi Igazgatóság

A menetrendet a Közgyűlés 2013. 03. 28-án hét viszonylat tekintetében (1; 1A; 1C; 3A; 9; 21; 26) módosította, és három új járatot (3H; 4H; 8H) vezet be 2013 második felében, ami éves szinten kb. 10 % teljesítménynövekedést és 3 db többlet autóbusz-kapacitást jelent.

1.15.2.2. Kötőtpályás

Szombathely jelenleg nem rendelkezik kötőtpályás közösségi közlekedési rendszerrel, bár a villamosnak jelentős tradíciója van. A korábbi villamos közel 40 éve megszűnt, pedig forgalma az 1970-es években elérte az évi 7 millió utast, a vonalhossz ugyanakkor meghaladta a 3 km-t.

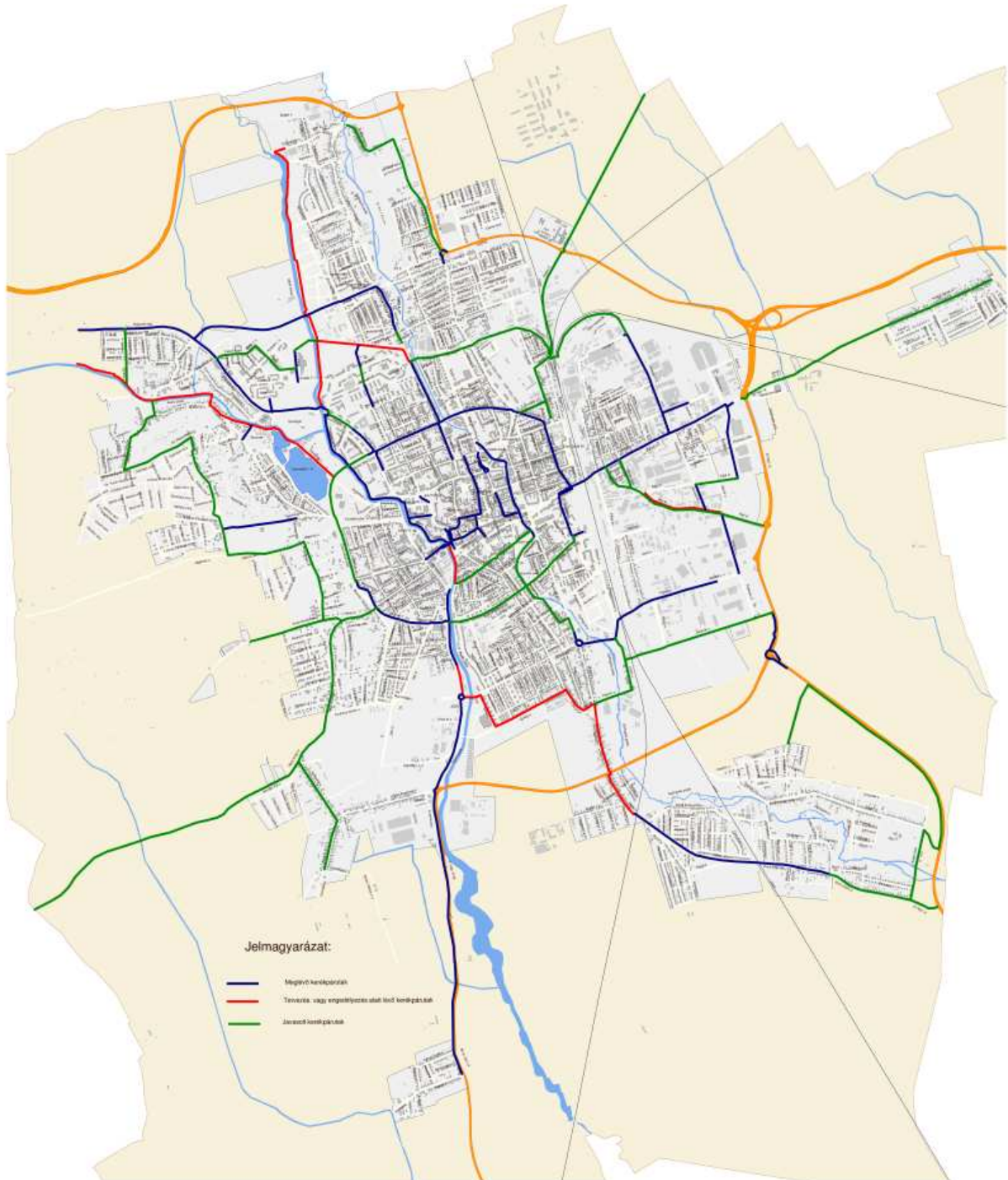
A kötőtpályás közösségi közlekedési rendszer kialakításának egy lehetőségét jelenti a várost átszelő vasúthálózat hasznosítása erre a célra egy integrált elővárosi kötőtpályás közösségi közlekedési rendszerbe illeszkedve, aminek a Kőszeg - Szombathely/Szentkirály vonalon lenne a legnagyobb létjogosultsága.

1.15.3. Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Szombathelyen nagy hagyománya van a kerékpározásnak. Az itt lakók egyrészt az ún. hivatásforgalom, ügyintéző, bevásárló jellegű célok miatt használják a kerékpárt. Szombathelynek viszonylag kiterjedt kerékpárút-hálózata van, amelyek a város környékén több útvonalhoz is csatlakoznak. A kizárólag kerékpáros közlekedésre épített, illetve a gyalogosforgalommal közös járdákon kialakított utak együttes hossza 2011-ben közel 27 km volt, de a tervekben további 6 km-rel bővítés szerepelt. Összehasonlításként Győrben 33 km-es szakasz állt a kerékpárral közlekedők rendelkezésére. A kerékpáros közlekedés legbiztonságosabb formáját a kizárólag kerékpár közlekedésre épített úthálózat jelentheti. A mai városi közlekedésben is egyre jobban elterjedő kerékpárt munkába járáshoz vagy egyéb céllal való közlekedésre Szombathelyen is növekvő számban veszik igénybe és nemcsak a városon belül, hanem a környező településekről történő ingázáshoz is. A megnövekedett gépjármű

forgalom mellett azonban mindez nemcsak közlekedésbiztonsági szempontból teszi egyre sürgetőbbé a kerékpárút fejlesztéseket, hanem a térség lakosságának igényei és a turizmus trendjei egyaránt alátámasztják a településközi útvonalak kiépítésének szükségességét is. Ezek a fejlesztések így nemcsak a város és agglomerációjának kohézióját segítik, hanem a határon átívelő kapcsolatok erősítését is célozzák. A fejlesztések másrészt a sok esetben leromlott állapotú, szigetszerűen elhelyezkedő városon belüli kerékpárutak komplex rendszerré fejlesztését jelentik. Mindezek azonban nem kis feladatot rónak a település vezetésére. A városrendezési tervvel és egy időközben elkészült megvalósítási tanulmánnyal összhangban, középtávú 3–4 éves (Sé – Szombathely – Táplánszentkereszt) útvonalra kerékpárút-hálózati fejlesztést fogadtak el. Megvalósulásuk révén Szombathely Sé határától egészen Táplánszentkereszt határáig átkerékpározhatóvá válna, ami egyrészt nagyban segítené az agglomerációból kerékpárral történő munkába járást, illetve kiépülésével Szombathelyre akár az osztrák határtól közvetlenül is el lehet jutni kerékpárral. Ezáltal egy olyan egyedülálló nyugat-kelet irányú kerékpárút folyosó jönne létre Szombathely és térségében, amely nagyban hozzájárulhatna Szombathely kerékpár-turisztikai vonzerejének növeléséhez, a turisztikai lehetőségek jobb kihasználáshoz.

Szombathely Megyei Jogú Város
kerékpárúthálózata

A gyalogosokra valamivel nagyobb figyelem irányult, ők 2011-ben összesen mintegy 292 km kiépített járdán közlekedhettek, ami jelentős növekedés a 2005-ben elindult nagy volumenű járdaépítést megelőző állapothoz képest, amikor még csak 72 km hosszú járdahálózat állt a gyalogos közlekedés rendelkezésére.

1.15.5. Parkolás

Az elmúlt évtizedekben megnövekedett városi személygépkocsi park, és forgalom a 90-es évek közepétől szükségessé tette a fizetőparkoló rendszer kialakítását. Az 1996-ban elfogadott parkolászakozdálkodási koncepció időtállóan bizonyult, azonban –a személygépkocsi állomány növekedési trendjei, valamint a város vonzásának változása miatt – az elkövetkező években feltétlenül szükséges a parkolóhelyek számának növelése, és azok arányainak áttekintése.

Strukturális probléma a lakótelepek és a belvárosi, városközponti hagyományos beépítésű lakóterületek parkoló hiánya, ami a városépítés folyamatának adottságaiból következik, tartós fennmaradása azonban az említett városrészek ingatlanpiaci leértékelődését vonhatná maga után, és a kompakt város továbbfejlesztésével ellentétben a dezurbanizáció folyamatát erősíthetné.

A Belváros fizetőparkolási övezetének bővítésére 2012. júniusában készült tervezet a vizsgálatok alapján összesen 280 darab új személygépkocsi fizető parkolóhely és 8 darab mozgáskorlátozott parkolóhely kialakítását javasolja az alábbiak szerint:

- Szelestey utca (Vörösmarty u. és Éhen Gy. tér között): 49 darab személygépkocsi parkoló és 1 darab mozgáskorlátozott parkolóhely,
- Éhen Gy. tér: 30 darab személygépkocsi parkoló és 2 darab mozgáskorlátozott parkolóhely,
- Vasút utca (Simmelweis u. és Éhen Gy. tér között): 13 darab személygépkocsi parkoló,
- Hollán E. u. (Sörház u. és a Kiskar u. között az iskola előtt): 55 darab személygépkocsi parkoló és 1 darab mozgáskorlátozott parkolóhely (I. változat esetén),
- Ady tér (autóbusz pályaudvar mögött): 35 darab személygépkocsi parkoló és 2 darab mozgáskorlátozott parkolóhely,
- MMIK és a kollégium közötti nagy belső parkoló: 98 darab személygépkocsi parkoló és 2 darab mozgáskorlátozott parkolóhely.

1.16. Közművesítés

1.16.1. Víziközművek

1.16.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

Szombathely Megyei Jogú Városban és a kapcsolódó régióban a VASIVÍZ Zrt. a szolgáltató. Az ivóvízellátás teljeskörű, a város területét vízminőségi probléma nem érinti. A várost és a térséget ellátó vízbázisok védőterületeinek kijelölése megtörtént. Szombathely vízellátását négy nagyobb (Balogunyom, Kenéz, Táplánszentkereszt és Újperint) és több kisebb vízbázis biztosítja. Ezek 30-300 m mélyen a pannon rétegekben lévő rétegvizek, amelyek hosszútávon képesek kielégíteni a város vízszükségletét. A város vízellátása 80%-ban délről és keletről történik, hosszú távon szükséges lenne, a több lábbon állás érdekében megerősíteni az északi vízbetáplálást, és a vízellátás biztonsága érdekében egy másik fővezeték építése is szükségesnek látszik. A vízbázisok kismértékben veszélyeztetettek, veszély a nitrátosodás, ezért több kút csak ipari vizet ad csak. A vizet vastalanítani kell, a négy nagy vízbázis közül már csak az újperintin nincsen vastalanító, melynek megépítése fontos feladat. Forrásvizet a város ellátására nem használnak.

A megyében mintegy 1700 km vízvezeték van, ebből 890 km Szombathelyen. A hálózat legöregebb részei a belvárosban már 100 éves öntöttvas vezetékek, ezen kívül sok az azbeszt-cement anyagú vezeték is. Az elsőt a kora, a másodikat az egészségre káros hatása miatt szükséges hosszú távon lecserélni. Végül fontos lenne a gerinchálózatból kiágazó bekötővezetéseket cserélni, melyet az egyéb közműves munkákkal össze kellene kötni.

1.16.1.2. Szennyvízelvezetés

A város csatornázottsága a többi megyei jogú városhoz képest is magasabb szintű és összességében kielégítő. A város csatornahálózata a XIX és a XX. század fordulóján épült ki, s akkor hazánk egyik legkorszerűbb rendszere volt. A hálózat hossza mintegy 1600-1700 km a megyében, s ennek a fele Szombathelyen található. A belvárosi hálózat 1/3-a közel 100 éves, ezek cseréje egyre sürgetőbb feladat. Fontos még a Perintől nyugatra fekvő városrész főgyűjtőjének a kiépítése, egy új átemelő építése, az ellátatlan területek felszámolása, és a rákötések arányának növelése.

Nemrégén adták át a városban az új, regionális, biológiai szennyvíztisztítót, amely 95 % hatásfokkal működik. Kapacitása elegendő, a szolgáltatás minősége megfelelő. Az egyedüli gond a szennyvíziszap megfelelő kezelése és elhelyezése. A cél az újrahasznosítás, azaz az iszapnak gázként való hasznosítása, végül komposztálása.

1.16.1.3. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A város közműnyilvántartása csapadékvíz elvezetés vonatkozásában nem teljes körű, főleg a nyílt árkos csapadékvíz elvezetésre vonatkozó bemérések hiányosak. A kiépült vízvezető csatornák sok

esetben nem a terv szerint valósultak meg. Az elmúlt évek özönvízszerű esőzései, a hirtelen hóolvadások megmutatták, hogy milyen csapadékvíz-elvezetési, vízrendezési hiányosságokkal rendelkezik a város a különböző területeken. Ezeken a városrészekben szükségessé vált a vízrendezési feladatok sürgető elvégzése és a hozzájuk szükséges tervezési folyamatok azonnali elindítása. A város fejlődése és a sorozatos vízkártételek, szükségessé tették a településen keresztül folyó vízfolyások kiépítését, valamint a kapcsolódó belterületi csapadékvíz csatornahálózat megvalósítását. A mindenkori igények kielégítését biztosító vízkár-elhárítási – vízrendezési munkák jelenős része az elmúlt évszázad második felében valósultak meg.

Napjainkban a művek felújítását, rendszeres karbantartását kell elvégezni elsősorban, de egyúttal szükséges előre nézni, meghatározva a távlati fejlesztésekhez kapcsolódó, illetve annak feltételeit biztosító magasabb szintű vízkár-elhárítási – vízrendezési feladatokat. A művek meglévő állapotáról elmondhatjuk, hogy a fenntartási munkák rendszeres elvégzésével a mértékadó hidraulikai igényeket kielégítik. Az elmúlt évek során végzett patakok, árok iszaptalanítások, burkolatjavítások, évenkénti kaszálások és gaztalanítások a biztonságon kívül esztétikailag is kedvező hatást gyakorolnak. Ez a pozitív kép azonban csak a burkolt és már rendezett meder- árokszakaszokra érvényes.

Két nagy laksűrűségű városrész (Stromfeld, Joskar-Ola) csapadékvíz elvezetését biztosító főgyűjtő vezeték még jelenleg is magán területen, megközelítését biztosító szolgalmi jog nélkül halad, ezért a kiszabályozott közműsáv kijelölését biztosítani kell. Szombathely teljes területére átfogó üzemeltetési terv és tanulmányterv, csapadékvíz elvezetésre 1986-ban készült. A Keleti városrész (Szombathely-Nagykanizsa vasútvonaltól K-re) csapadékvíz elvezetésének tanulmányterve 2005. évben, a Nyugati városrész (Perinttől nyugatra) csapadékvíz elvezetésének állapotfelmérése és tanulmányterve 2008. évben készült. A koncepció tervek készítése során az összes problémás terület felmérésre került. Az azóta eltelt időszakban végrehajtott fejlesztések, beruházások ennek keretén belül történtek. A vízjogi létesítési engedély alapján megépített rendszerekkel a város meglévő régi üzemeltetési engedélyét egységes szerkezetbe kell foglalni.

Felszíni vízelvezetés:

Az Önkormányzati tulajdonban lévő csapadékvíz-elvezető árkok, cca 30%-a újbóli kiépítésre szorul, míg a további árkok döntő része felújítást igényel. A felújításra és újbóli kiépítésre kerülő árokrendszerek kivitelezése vagyonszempontból szükséges. A meglévő árkok védelmi képessége leromlott, a feliszapolódott, eltömődött árkok külvizek összefogására és elvezetésére csak korlátozottan alkalmasak. Felújításukat, tovább fejlesztésüket el kell végezni. A felszíni csapadékvizek összegyűjtése és befogadóba vezetése általában megoldottnak tekinthető. Vannak azonban olyan városrészek, mint Gyöngyöshermán, Szentkirály, Olad, Kámon, Herény, Zanati városrész, Éhen Gyula lakóterület, Ipartelep városrész, Kisz lakótelep, Százhold városrész, Újperint városrész, Petőfi telep, ahol a csapadékvíz elvezetését komplexen kezelve lehet és kell megoldani. A város területén belvizek megjelenése nem jellemző, a város árvízvédelme a Lukácsházi tározó megépítésével nagy részben megoldódott, a Dozmat térségében tervezett árvízcsúcs csökkentő tározó megépítéséig az Aranyatakon számolni kell Olad térségében kisebb elöntésekkel.

A Sorok-Perint bal partján Szombathely város É-i részén az 1965-ös árvíz után létesült védtöltés. A védvonalon azóta jelentősebb beavatkozást nem terveztek, kisebb szakaszokon a magasparton és földutakon kisebb feltöltések történtek. A védtöltés állapot felvételi tervét 2000. évben készítette el az Önkormányzat. Az állapotfelmérés alapján megállapítható, hogy a töltés elfogadható állapotú, a töltésen járművek nem közlekednek, gyalogos és kerékpáros közlekedés van rajta. Kisebb taposási és minimális süllyedési károk tapasztalhatók, mértékük csekély, beavatkozást nem igényel. A védvonalon több helyen csatlakozik a Sorok-Perint patakba belterületi csapadékvizeket szállító árok zsilipeken keresztül, valamint zárt csapadékcatornák egy része zsilippel, csappantyúval ellátott, többségük elzárási lehetőség nélkül. A felhagyott rohonci vasúti töltéstől É-i irányba lévő bal parti védvonalon található 5 db egyaknás csőzsilip, csavarorsós felhúzó szerkezettel, állapotuk jó. Legutóbb 2008. évben került felújításra 3 db csőzsilip. A 2010. szeptemberi árhullám idején a zsilipek lezárása a Vízügyi Igazgatóság jelzését követően megtörtént.

Zárt, elválasztó rendszerű csapadékcatorna:

A csapadékcatorna-hálózat rendszer mai állapotában igen változatos formát képvisel úgy méreteiben, anyagminőségében, avultságában magán viseli a különböző korok építési kultúráját is. A hálózat döntő mértékben beton, illetve vasbeton anyagú, az újabb építések műanyag csőből készültek. A csapadékcatorna rendszer időszakos működésű, esőzések idején a vízgyűjtő területekről bemosódik a homok, szilárd hulladékok, falevelek, stb. melyek a csatornában lerakódnak. Ezért a hordaléktól való mentesítését, tisztítását, magasnyomású berendezéssel rendszeresen végeztetjük. A közművek közül a csapadékcatorna rendszer sajátossága, hogy károsodása sok esetben nem vehető észre, helyreállításuk ezért elmarad, mivel nem okoz azonnali üzemzavart. Videofelvételek, melyek a csatorna jelenlegi állapotát, avultságát teszik láthatóvá, és információs alapot jelentene a rekonstrukciós tervezéshez, minimális mértékben állnak rendelkezésre. A csatornahálózatok nagy része út alá épült, melyek közül több igen forgalmas útszakaszra esik. A régebben épült csatornaszakaszok a dinamikus hatásokat nehezebben viselik, több helyen jelentős károkat szenvedtek. Ezek többnyire csak feltételezések, - az aknák állapotából és a tisztítás alkalmával szerzett vizuális vizsgálattal lehet erre következtetni - mert kamerázások, statikai vizsgálatok nem állnak rendelkezésre. Jól példázza a helyzetet, hogy az Árpád u. közelmúltban végzett javítása során lehetett csak szembesülni az érintett szakasz csapadékvíz-elvezető rendszer állapotával, a csatornaszakaszról tudjuk, hogy hosszirányú repedés húzódik rajta végig. A csapadékvíz elvezető rendszer felújítása, ill. annak megkezdése azért is szükséges, mivel életkora ~ 50%-ban több mint 50 év. Az elmúlt 50 évben megváltoztak a terhelési viszonyok, több csatorna a feltételezések szerint hosszában végighasadt, ill. töredezett. A Derkovits, a Joskar-Ola Oladi, Minerva, Stromfeld lakótelepek csapadékvíz elvezetését zárt csapadékcatorna biztosítja.

Egyesített rendszerű csatorna:

Az egyesített rendszerű csatorna a VASIVÍZ ZRt. kezelésében van. Hidrológiai és hidraulikai méretezése nagy biztonsággal, a 2 éves gyakoriságú csapadékinzítás figyelembe vételével történt. A VASIVÍZ ZRt tájékoztatása alapján az egyesített rendszeren csapadékvíz elvezetési probléma nem jelentkezik. Az egyesített csatorna hálózat elégséges kapacitása mellett is jelentkezhetnek vízvezetési hiányosságok elsősorban a víznyelők, és a víznyelők bekötésének eltömődése miatt, illetve az utak szintjének emelése miatt, mert így eltűntek a kiemelt szegélyek, a csapadék nem a víznyelőkbe folyik.

Jelentősebb beavatkozást igénylő területek:

A tanulmánytervek, állapotfelmérések és a tapasztalatok alapján a legsürgősebb beavatkozást igénylő területek a következők:

- Kárpáti K. Árpád u. Homok u. környéke
- Zanat új lakóterület
- Gyöngyöshermán városrész
- Erdei Iskola- Középhegyi u.
- Verseny u. Hollósy S. u. Május 1. u. Élmunkás u., részben vízjogi létesítési engedéllyel rendelkezik
- Jáki-Alsóhegyi-Brenner közötti terület

1.16.2. Energia

1.16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás)

Villamos energia

A Szombathely és környékének villamos energetikai ellátása két irányból kap betáplálást. Az ellátottság mind mennyiségileg, mind minőségileg jelenleg kielégítő, sőt az ÉDÁSZ vezetője szerint tudják követni a különböző gazdasági fejlesztéseket is. Fontos lenne az öreg berendezések fokozatos cseréje, amit az ÉDÁSZ saját forrásból, évi 100 millió Ft, elkezd. A közelmúltban egy 400 KV-os távvezeték készült el először Győr-Szombathely, majd Szombathely Hévíz között, valamint állomást létesítettek Vép területén, a közigazgatási határ mellett.

A belvárosi tömbök rehabilitációjával növekszik a városközpontban a lakásszám, amit nem mindig követ időben (és egyidőben) a kommunális szolgáltatások bővítése, azaz gyakori, hogy sűrűn fel kell túrni az utakat. A feladat tehát ennek az összehangolt átgondolása és a különböző vezetékeknek az együttes elhelyezése lehetőleg az utak szélén. Mindez érinti elsősorban a víz, a csatorna, a gáz és a távfűtés vezetékeit.

Közvilágítás

Szombathely közvilágítási hálózatának beépített teljesítménye: 950 KW

Közvilágítási lámpatestek száma: 9700 db

E-ON tulajdon: 7270 db

önkormányzati tulajdon: 2430 db

Gázellátás

A városban 1873-tól van gázszolgáltatás, ekkor épült meg ugyanis az első gázgyár, amely csehországi feketeszénből állított elő a gázlámpákhoz gázt. A gázgyár 1922-től a városé lett, ettől kezdve a világítás mellett egyre inkább előtérbe került a fűtő- és ipari gáz alkalmazása. 1967-től alakult meg az ÉGÁZ, ettől kezdve a szén helyett benzinből állították elő a városi gázt, az 1970-ben átadott új gázgyárban. 1976-tól teljesen vezetékes földgázra tértek át. Szombathely város gázellátását a MOL Kőszeg-Szombathely – Karakószörcsök nyomvonalú szállító vezetéke biztosítja délkelet felől, Jánosháza irányából. Fontos, hogy legyen egy másik betáplálás Győr-Baumgartner felől – ez a vezeték Répcelakig

már készen van. A városi átadó az Ipari park területén lévő Sárdi-ér utcában található. Szombathelyről a soproni vasútvonal mentén Vasasszonyfa irányába és Kőszeg felé történik még kiszolgálás.

A város ellátásának gerincét a nagy-középnomású körvezetékek adják. Egy nagyobb és kisebb körvezeték került kialakításra. A kisebb kör a városi körút, míg a nagyobb a külsőbb városrészek irányában épült ki a Séri körforgalom- Olad Plató- Szent Gellért utca térségében, illetve az ipari területeket feltárva. A vezetékes gázellátás mennyiségileg kielégítő, a mai igényeket fedezi, minőségével szemben vannak néha kifogások, elsősorban a fűtőértéket tekintve. A gáz 30 százalékát a lakosság, 15-20 százalékát a kommunális szolgáltatók (TÁVHŐ), legnagyobb részét pedig (45-50%) az ipar használja fel. A legnagyobb fogyasztók: FALCO, LUK, Philips, Járműjavító, Hipermarketek.

Az összes szolgáltatott gáz: 94167 ezer m³

Ebből háztartásoknak: 30 387 ezer m³

Háztartási vezetékes gázfogyasztó: 28 899

A várostól nyugatra lévő, jelenleg gázzal nem ellátott határmenti települések számára a Jégpince utcában nagy-középnomású vezeték létesült, amelyről azonban tovább a községek felé már új vezeték nem épült meg.

A város egész területe lefedett, még a régóta előkészítés alatt lévő Olad Plató közművesítése és gázellátása is megvalósult már.

A városon belüli fogyasztók kiszolgálására építésük szerint két fajta rendszer szolgál. A korábbi városi gázzal ellátott – jellemzően belvárosi és ahhoz közeli pl: Gyöngyösszöllősi területeken kisnyomású hálózat, míg az újabb építésű részekben közepnyomású hálózat szolgál.

A kisnyomású hálózat jelentős része még mindig acélvezetékekkel van kialakítva, amelynek cseréjét ütemesen – anyagiak függvényében- a belvárosi útfelújításokkal és közmű rekonstrukciókkal összhangban végzik. 2011-ben például a Zanati út, Deák Ferenc utcában, a Petőfi utcában végzetek ilyen munkát.

A jövőben a hálózat rekonstrukcióját folytatják a Semmelweis, Király, Deák Ferenc utcák hiányzó szakaszain, illetve a Domonkos utca, Mártírok tere, Báthory utcákban.

A hálózatépítés és csatlakozás lépései, feltételei:

Az igények esetén az Energia Hivatal által minden év július 1-ei határidővel közzétett díjai alapján csatlakozási díjat kell fizetni. A csatlakozási díjban figyelembevételre kerül a megtérülési mutató, ami a költségeket csökkentheti. A fejlesztési igényhez meg kell határozni az igényelt mennyiséget. A csatlakozási díj megállapítását követően azt szerződéssel kell véglegesíteni és a díjat megfizetni.

A területileg illetékes Veszprémi Bányakapitányság ad I. fokú építési engedélyt a létesítésre. A beruházás elkészülte után a területileg illetékes Veszprémi Bányakapitányság ad üzembe helyezési engedélyt. Az eljárás időtartamára 330 napot szoktak meghatározni. Azt kell figyelembe venni, hogy +5

fok alatt nem végeznek kivitelezést. A csatlakozási díj megállapítása 30 napot, de legfeljebb 60 napot vesz igénybe.

Az északi Ipari park területére mértezés alapján kell gázellátást biztosítani. Lehetséges a soproni vasútvonal mentén lévő nagy-középnomású gázvezeték igénybevétele is. Új gázvezeték létesítésénél a mezőgazdasági területek helyett az utakat veszik igénybe, amely a későbbi karbantartást is elősegíti. Magántulajdon esetén vezetékjogot kell alapítani. Szélsőséges esetben kártérítést kell fizetni a tulajdonosnak, ez azonban nem megszokott gyakorlat.

A Sárdi ér utcában a SZOVA tulajdonában lévő 12 db építési telek gázellátását megoldották.

A 11-es Huszárlaktanya esetében a 11-es Huszár útnál kisnyomású rendszer van kiépítve, amelyet nem lehet figyelembe venni. A Söptei út felől viszont nagy-középnomású rendszer és az ott lévő Kenyérgyár melletti nyomásszabályozó képes az ellátás biztosítására. A jelenleg ott működő Waldorf iskola gázellátása megoldott.

Az Intermodális központ esetében a meglévő hálózat képes az igényeket kielégíteni. Kisnyomású vezetékek esetében a rekonstrukciót kell elvégezni.

Az elmondható, hogy a közelmúltban a gázfogyasztás csökkent. Az, hogy a lakossági és intézményi korszerűsítés, illetve a gazdasági szereplők fogyasztásának ebben milyen hatása és aránya volt külön adatszolgáltatás alapján vizsgálható.

Távhőellátás

1968-ig az IKV-hoz tartozott, azóta a Távhő Kft végzi ezt a szolgáltatást, monopolhelyzetben. A hetvenes évek közepétől tértek át a szénbázisról a földgázra. Jelenleg a Távhő Kft a város lakásainak 1/3-át, valamint a legtöbb városi és megyei intézményt látja el hőenergiával. Azok közül a városok közül, ahol nem működik önálló hőerőmű, a szombathelyi az egyik legjobb és legolcsóbb szolgáltatást nyújtó. Mindez többek között az országban elsőként (1995) bevezetett Vízöntő utcai gázmotornak is köszönhető, amely korszerű kapcsolt helyi hő- és villamosenergia szolgáltatást jelent. Jelenlegi 7 fűtőerőmű közül kettő még 2003-ban leállt, így marad öt, valamint négy kisebb kazánház. Cél, hogy fokozatosan egyre nagyobb hányadban térjenek át a megújuló energiák hasznosítására, ennek jegyében adták át 2003 végén a 7,5 MW-os faapríték erőművet, amely a távhőszolgáltatás 1/10-ét biztosítja. A Távhő Kft-nek 75 százalékos tulajdonosa a város, amely nem szól bele igazából a gazdálkodásba, de segítséget sem sokat ad. Szükségesnek látszik egy városi, hosszú távú fejlesztési elképzelés megfogalmazása.

A szombathelyi távhőellátás jelenlegi helyzetének megismerését segíti a távhőellátás áttekintő térképe (jelen dokumentáció 358. o.). Ezen az energiatermelő létesítmények, a primer hőtávvezetési rendszer, a nagyobb hőközpontok és az egyes ellátási körzetek határa, illetve fő adatai feltüntetésre kerültek.

A szombathelyi távhőszolgáltatást reprezentáló fő szám adatok (2011. évre vonatkozóan) az alábbiak:

- Ellátott lakások száma: 11.476 db; légtérfogat: 1.484 elm³

- Intézmények száma: 300 db; légtérfogat: 451 elm³
- Felhasznált energiahordozók:
Földgáz: 26.848 ezer m³/év (2008)
Faapríték: 4.686 t/év
- Hőértékesítés (2008):
Lakossági: 362.539 GJ/év
Közületi : 115.612 GJ/év
- Beépített, működő energiatermelő berendezések:
Hőtjeljesítménye: 90,76 MW
Villamos teljesítménye: 9,12 MWe
- A termelt hőenergia megoszlása:
Kapcsolt energiatermelésből: 38,7%
Megújuló energiából (2007): 9,4%
Földgáztüzelésű kazánokból: 51,9%
- Az 5 db ellátási körzet legnagyobb téli teljesítményigénye: 62,2 MW

A fenti számok, tartalmazzák a Szombathelyi Erőmű Zrt tulajdonában lévő, de a távhőre dolgozó 2 db fűtőerőmű egység adatait is.

Szomtáv jelenleg több forrásból termel, illetve vásárol hőenergiát. A távhőszolgáltatás elosztó és felhasználó rendszere részben hőtávvezetékekkel összekötött-, részben különálló ellátási körzetekből áll, amelyek számára földgáztüzelésű fűtőerőművek, gázmotoros kiserőművek és egy faaprítéküzemű fűtőmű (Mikes Bio-fűtőmű) termelnek hőt.

A Szomtáv 5 körzetben és számos társasházban, intézményben végez hőszolgáltatást, projektünk szempontjából a négy nagy ellátási körzet releváns, ezek hőértékesítési és energiafelhasználási adatai az utolsó 3 évre vonatkozóan az alábbi táblázatban láthatók:

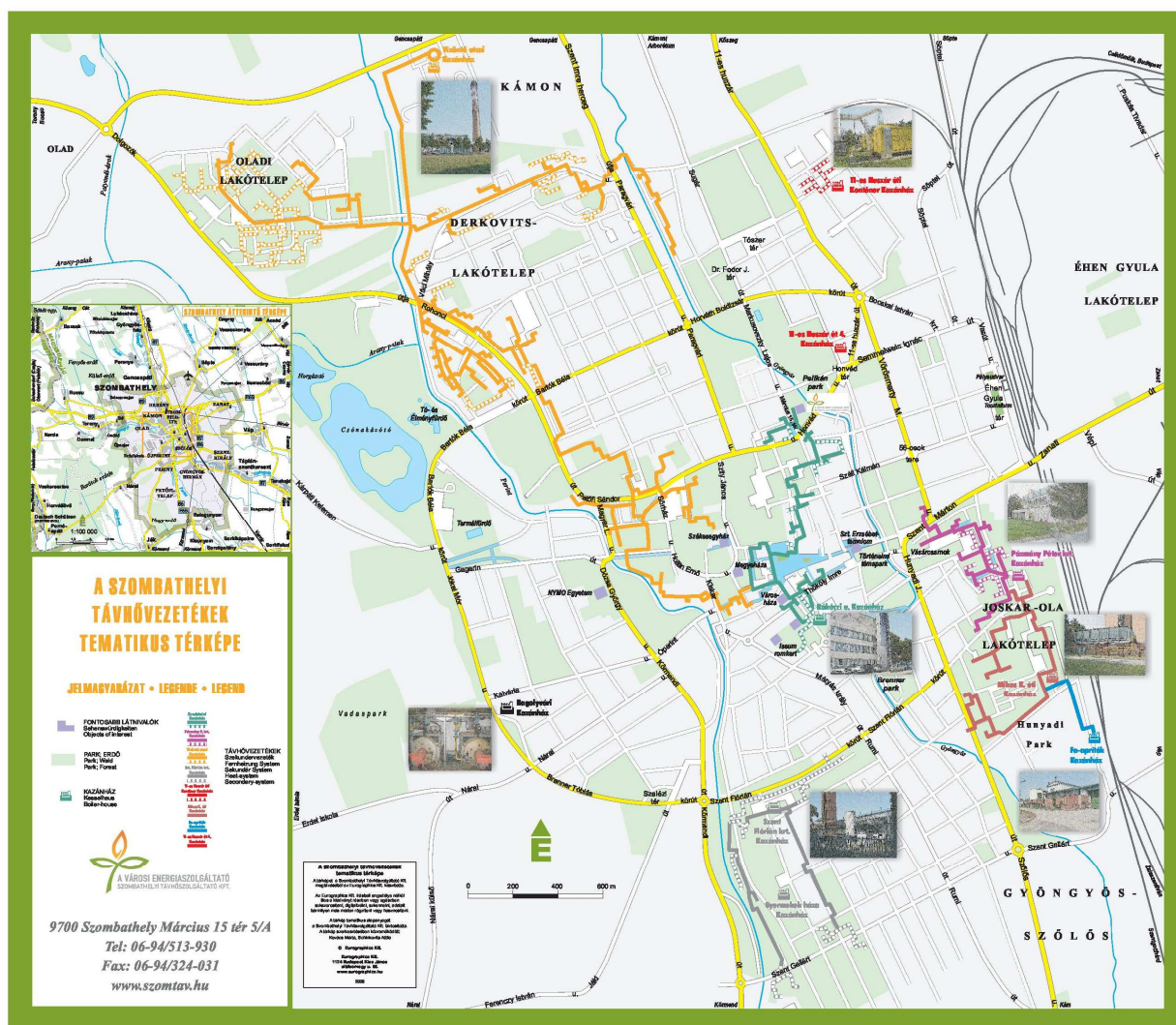
A nagy ellátási körzetek elmúlt három éves energiafelhasználása és hőértékesítése [GJ/év]

Saját földgázfelhasználás [GJ]	2009	2010	2011
Vízöntő	348.365	329.072	294.414
Rákóczi (Belváros)	57.481	62.705	47.234
Mikes-Pázmány	46.132	68.686	47.036
Szt. Flórián	71.960	74.564	62.265
Összesen	523.938	535.027	450.949
Faapríték felhasználás [GJ]	2009	2010	2011
Mikes Bio-fűtőmű	44.606	16.699	
Erőmű Zrt-től vásárolt hő [GJ]	2009	2010	2011
Vízöntő (Wärtsilä)	86.453	83.546	54.617

Mikes (Caterpillar)	25.142	27.331	16.586
Összesen	111.595	110.877	71.203
Hőértékesítés [GJ]	2009	2010	2011
Vízöntő	259.385	262.250	255.287
Belváros	55.475	62.684	49.705
Mikes-Pázmány	84.288	86.956	79.386
Szt. Flórián	42.196	42.715	41.147
Összesen	441.344	454.506	425.526

Szombathelyi távhővezetékek⁵⁷

⁵⁷ Forrás: Szombathelyi Távhőszolgáltató Kft.

Távhővel ellátott önkormányzati létesítmények

Név	Cím	Tulajdonos neve	Légtér [lm3]	Teljesítmény [kW]	Típus	Önkormányzati tulajdon
Ady E. tér 40. Siker könyvt.	Ady Endre tér 40.	Szhelyi. Siker Könyvtár Alapít	600,00	0,00	Közüzemi	Igen
Petőfi S. u. 1.Puskás	Petőfi Sándor utca 1.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	10 960,00	0,00	Közüzemi	Igen
Weöres Sándor Színház	Akacs Mihály utca 7.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	0,00	860,00	Közüzemi	Igen
Akacs M u 1-3.	Akacs Mihály utca 1-3.	Türr István Képző- és Kutató I	1 400,00	0,00	Közüzemi	Igen
Ady E. tér 40. SZOVA	Ady Endre tér 40.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	168,00	0,00	Közüzemi	Igen
Ady téri Csemege Match	Ady Endre tér 42.	Szombathelyi Coop Kereskedelmi	987,00	0,00	Közüzemi	Igen
Ady tér 40.	Ady Endre tér 40.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	856,00	0,00	Közüzemi	Igen
Akacs M u 1-3	Akacs Mihály utca 1-3.	Türr István Képző- és Kutató I	0,00	300,00	Közüzemi	Igen
11-es Huszár úti Csemege Match	11-es Huszár út 2.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	817,00	0,00	Közüzemi	Igen
11-es Huszár u. 4. Fodrászat	11-es Huszár út 4.	Biró Adél FODRÁSZAT	97,00	0,00	Közüzemi	Igen
11-es Huszár u. 6.	11-es Huszár út 6. FSZ	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	499,00	0,00	Közüzemi	Igen
11-es Huszár u 4. Szemes	11-es Huszár út 4.	Szemes Istvánné	43,00	0,00	Közüzemi	Igen
11-es Huszár u 4. Szova	11-es Huszár út 4. FSZ	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	238,00	0,00	Közüzemi	Igen
Szelestey L. u. 8-10.	11-es Huszár út 8-10.	REHAB-RÁBA KFT	1 088,00	0,00	Közüzemi	Igen
Király u. 12. Iroda	Király utca 12.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	362,00	0,00	Közüzemi	Igen
Rákóczi F. u.	Rákóczi Ferenc utca 3.	Művelődési GAMESZ	6 094,00	0,00	Közüzemi	Igen
Rákóczi F. u.	Rákóczi Ferenc utca 3.	Szimfónikus Zenekar	6 094,00	0,00	Közüzemi	Igen
Thököly I. u. 31.	Thököly Imre utca 31.	Szombathelyi Coop Kereskedelmi	106,00	0,00	Közüzemi	Igen
Kossuth L u 1-3.	Kossuth Lajos utca 1-3.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	17 000,00	0,00	Közüzemi	Igen
Bejczy u 1-3. Önkormányzat	Bejczy István utca 1-3.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	3 211,00	0,00	Közüzemi	Igen
Művelődési GAMESZ Napsugár	Pázmány P. körút 26/A	Művelődési GAMESZ	2 165,00	0,00	Közüzemi	Igen
Aranyhíd Micimackó Óvoda	Pázmány Péter körút 26/B	SZMJV Polgármesteri Hivatal	3 309,00	0,00	Közüzemi	Igen
Pázmány P. krt. 28/A	Pázmány Péter körút 28/A	SZMJV Polgármesteri Hivatal	13 428,00	0,00	Közüzemi	Igen
Fő tér 17.	Fő tér 17.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	2 178,00	0,00	Közüzemi	Igen
Fő tér 19.	Fő tér 19.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	120,00	0,00	Közüzemi	Igen
Mártírok tere 1.	Mártírok tere 1.	AGORA Szombathelyi Kulturális	0,00	250,00	Közüzemi	Igen
Barátság u. Bokréta Bölcsőde	Barátság utca 22.	Vár.Önkor.Egyesített Bölcs.Int	3 633,00	0,00	Közüzemi	Igen
Barátság u 24.	Barátság utca 24.	Művelődési GAMESZ	2 421,00	0,00	Közüzemi	Igen
Szent Márton u. 20.	Szent Márton utca 20.	Egészségügyi Alapellátó Intéze	388,00	0,00	Közüzemi	Igen

Szent Márton u. 18. Vasi	Szent Márton utca 18.	VASI SZENT MÁRTON GYÓGYSZERTÁR	998,00	0,00	Közüzemi	Igen
Hunyadi u. 5-7. Vásárcsarnok	Hunyadi u. 5-7.	Vásárcsarnok	145,00	0,00	Közüzemi	Igen
Szent Márton u. 20. Szabó	Szent Márton u. 20.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	34,00	0,00	Közüzemi	Igen
Bercsényi M u 1.	Bercsényi M u 1.	Művelődési GAMESZ	13 652,00	0,00	Közüzemi	Igen
Kiskar u.5.	Kiskar u.5.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	368,00	0,00	Közüzemi	Igen
Kiskar u.7.	Kiskar u.7.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	35,00	0,00	Közüzemi	Igen
Nagykar u 1-3.	Nagykar utca 1-3.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	0,00	664,00	Közüzemi	Igen
Magyar u. 2.	Magyar László utca 2.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	11 116,00	0,00	Közüzemi	Igen
Ady tér 2.	Ady Endre tér 2.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	9 897,00	0,00	Közüzemi	Igen
Paragvári u.86./19.Iroda	Paragvári u.86./19.Iroda	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	67,00	0,00	Közüzemi	Igen
Szürcsapó u 23. Bababizi	Szürcsapó u 23.	Nagy Katalin	51,00	0,00	Közüzemi	Igen
Szürcsapó u 23. E.Ü.Alapell.	Szürcsapó u 23.	Egészségügyi Alapellátó Intéze	1 184,00	0,00	Közüzemi	Igen
Szürcsapó u 23. Szova	Szürcsapó u 23.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	58,00	0,00	Közüzemi	Igen
Szürcsapó u 43.	Szürcsapó u 43.	Művelődési GAMESZ	3 249,00	0,00	Közüzemi	Igen
Szürcsapó u. 45.	Szürcsapó utca 45.	Vár.Önkor.Egyesített Bölcs.Int	0,00	180,00	Közüzemi	Igen
Bem J u 33. 1	Bem J u 33.	Vár.Önkor.Egyesített Bölcs.Int	172,00	0,00	Közüzemi	Igen
Bem J u 33. 2.	Bem J u 33.	Vár.Önkor.Egyesített Bölcs.Int	2 600,00	0,00	Közüzemi	Igen
Bem J u 33. 3	Bem J u 33.	Művelődési GAMESZ	4 055,00	0,00	Közüzemi	Igen
dr Szabolcs Z u 1.	dr Szabolcs Z u 1.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	72,00	0,00	Közüzemi	Igen
Váci M u. VASKÖNYV	Váci Mihály utca 70.	VASKÖNYV Könyvelő és Szolg.BT.	82,00	0,00	Közüzemi	Igen
Váci M u. 5.	Váci M u. 5.	Művelődési GAMESZ	2 691,00	0,00	Közüzemi	Igen
Váci M u.5.	Váci M u.5.	Vár.Önkor.Egyesített Bölcs.Int	3 633,00	0,00	Közüzemi	Igen
Váci Mihály u. 11.	Váci Mihály utca 11.	Művelődési GAMESZ	19 997,00	0,00	Közüzemi	Igen
Kodály Z u 4.	Kodály Z u 4.	Pálos Károly Szoc. Szolg. Közp	438,00	0,00	Közüzemi	Igen
Nagy L u 20.	Nagy L u 20.	Pálos Károly Szoc. Szolg. Közp	80,00	0,00	Közüzemi	Igen
Kassák L u 5-7.	Kassák L u 5-7.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	218,00	0,00	Közüzemi	Igen
Kassák L u 5. Rendőrkap.	Kassák L u 5.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	124,00	0,00	Közüzemi	Igen
Kassák L u 9.fsz.3.	Kassák L u 9.fsz.3.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	82,00	0,00	Közüzemi	Igen
Rohonci u.52.	Rohonci u.52.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	628,00	0,00	Közüzemi	Igen
Simon I u 6.	Simon I u 6.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	9 202,00	0,00	Közüzemi	Igen
Simon I u 4.	Simon I u 4.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	16 408,00	0,00	Közüzemi	Igen
Simon I u 2.	Simon I u 2.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	9 280,00	0,00	Közüzemi	Igen

Váci M u 68. Szova	Váci M u 68.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	79,00	0,00	Közüzemi	Igen
Váci M u 68. Szova 2	Váci M u 68.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	71,00	0,00	Közüzemi	Igen
Váci M u 70.	Váci M u 70.	Odor Anita	71,00	0,00	Közüzemi	Igen
Március 15. tér 5.	Március 15. tér 5.	AGORA Szombathelyi Kulturális	0,00	400,00	Közüzemi	Igen
Március 15.tér Club Dali	Március 15. tér 5.	AGORA Szombathelyi Kulturális	471,00	0,00	Közüzemi	Igen
Károly Róbert u.	Károly Róbert utca 1.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	39,00	0,00	Közüzemi	Igen
Fogarasi u 6.	Fogarasi u 6.	Vár.Önkor.Egyesített Bölcs.Int	2 487,00	0,00	Közüzemi	Igen
Körösi Cs. S. u 7.	Körösi Cs. S. u 7.	Művelődési GAMESZ	3 221,00	0,00	Közüzemi	Igen
Körösi Cs.S.u. 5.	Körösi Cs.S.u. 5.	Művelődési GAMESZ	0,00	390,00	Közüzemi	Igen
Szent Márton u. 18.	Szent Márton utca 18.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	86,00	0,00	Közüzemi	Igen
Váci III. számú Idősek Klubja	Váci Mihály utca 3.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	0,00	27,00	Közüzemi	Igen
Gépipari Műszaki Szakiskola	Rohonci út 1.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	0,00	891,00	Közüzemi	Igen
Gazdag Erzsébet Óvoda	Krúdy Gyula utca 2.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	0,00	130,00	Közüzemi	Igen
Szivárvány Óvoda	Deák Ferenc utca 39/A	SZMJV Polgármesteri Hivatal	0,00	130,00	Közüzemi	Igen
AGORA Gyermek Ház	Jászai Mari utca 4.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	0,00	106,00	Közüzemi	Igen
Nyitra utcai ÁMK	Nyitra utca 15.	SZMJV Polgármesteri Hivatal	0,00	382,00	Közüzemi	Igen
Mozi Árkádsor 5.sz. üzlet	Kőszegi utca 12. ÜZLETSOR 5.	SZOVA Szombathelyi Vagyonhasz.	110,00	0,00	Közüzemi	Igen

1.16.2.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Szombathely Megyei Jogú Város tervezi, hogy 2015-ig elkészítteti a város energetikai auditálását és megfogalmazza energetikai koncepcióját az összvárosi szintű energiafelhasználás csökkentésére, a CO₂ kibocsátás redukálása és a megújuló energiák felhasználási arányának növelése érdekében az EU 2020 stratégiában foglaltakkal összhangban. Új 50 MW-nál kisebb teljesítményű biomassza erőmű létesítését tervezik Vépen a város igazgatási területének határán, de még Vép város területén.

1.16.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

A médiakutatások szerint napjainkban folyamatosan erősödik a helyi - s ezen belül az önkormányzati - média szerepe. Szombathely Önkormányzatának új kommunikációs modellt kell kialakítania, amely növeli a lakosság tájékoztatásának hatékonyságát: – több hír – több emberhez - olcsóbban. A cél egy komplex önkormányzati kommunikáció és településmarketing kialakítása.

A médiafejlődés iránya a nyomtatott sajtó, a rádió, és a televízió az internet egy univerzális információátviteli rendszerre vált. Az új eszközök megjelenése és a hagyományos média iránti érdeklődés átalakulása, a rendelkezésre álló pénzügyi források hatékonyabb felhasználása indokoltá teszi egy új médiakoncepció kialakítását.

Szombathely polgárai a fontosabb eseményekről többféleképpen értesülhetnek, a tájékoztatás, tájékozódás legfontosabb fórumai:

- a helyi újságok,
- a kábeltelevíziós hirdetések és helyi televíziós műsorok,
- internetes hírportálok
- helyi rádió
- egyéb: szórólap, plakátok, hírlevelek stb.

Szombathely önkormányzati tulajdonban lévő kommunikációs cége, a Szombathelyi Médiaközpont feladata az egységes, integrált települési médiarendszer működtetése. Szakmai és gazdasági átgondolás alapján célszerűnek és hasznosnak látszik a helyi médiában is követni az országos mintát, hiszen az együttműködésnek számos szakmai és anyagi előnye van. A különböző kommunikációs csatornák működtetésére létrehozott médiaközpont közös hírszerkesztősége lehetővé teszi, hogy a rendelkezésre álló kapacitás hatékonyabb kihasználásával tudósítson a helyi közéleti eseményekről. A helyi televízió, újság, rádió, az internetes szerkesztőség azonos hírbázisból dolgozhat. Ezáltal a városi kommunikáció egységessé és hatékonyabbá válhat. Az egységes szakmai vezetéssel közös kommunikációs alapelvek és szakmai elvárások kidolgozására illetve betartatására nyílik lehetőség.

A városban területi összehasonlításban magas a vezetékes telefon ellátottság. 2011-ben a távbeszélő fővonalak száma ezer lakosra vetítve 338 volt, ami 48-cal magasabb a Vas megyei átlagnál, illetve 46-tal az országosnál. Győr, ahol kisebb ütemben csökkent a fővonalak száma, ebben az

összehasonlításban előkelőbb helyen áll, mutatója 48-cal magasabb a szombathelyinél. A mobiltelefonok, valamint az alternatív kommunikációs lehetőségek (internet) terjedésével a vezetékes telefonálás más városokhoz hasonlóan Szombathelyen szintén vesztett népszerűségéből, az ezredforduló óta a lakásfővonalak száma negyedével csökkent a városban, de emellett üzleti előfizetést is kevesebbet regisztráltak.

A technológiai újítások (műholdas vevőrendszerek) népszerűvé válása ellenére a kábeltelvíziós hálózatba bekapcsolt lakások, illetve az előfizetők száma egyaránt 13%-kal emelkedett a 2000 utáni időszakban, így 2011-ben a lakások már több mint héttizede rendelkezett csatlakozással a városban. A megyében még ütemesebb volt a kábeltelvíziózás elterjedése, s bár van még lemaradás a megyeszékhellyel szemben, a lakások több mint felében itt is kábelen keresztül vehetők a televízió műsorok. Győrben 77%-os, országosan a Vas megyeihez hasonló a kábeles televíziózás aránya.

Az előzőekben említett adatokat is figyelembe véve a jövőt illetően meg kell vizsgálni Szombathely város elhelyezkedéséből és technológiai megoldásokból adódóan, valamint a lakossági igények felmérésének tükrében milyen irányban lehet az elektronikus hírközlési szolgáltatásokat továbbfejleszteni. A lakossági igények mellett az Önkormányzat és intézményei tekintetében a meglévő városi hálózat figyelembe vételével törekedni kell az egységes, hatékony elektronikus hírközlési technológiai lehetőségek minél szélesebb körben történő bevezetésének elterjedésében. Fontos kihangsúlyozni, hogy alapvető cél, hogy a város és vonzáskörzetében is minél szélesebb körben biztosított legyen a jövőben az elektronikus hírközlési szolgáltatások, valamint technológiák elérése.

Infokommunikáció és kapcsolódó szolgáltatások

A világ- és az európai gazdaságok gyors fejlődése olyan kihívások elé állítja az egyes országokat, melyek elől Magyarország sem térhet ki. Ma már nem vízió a személyre szabott média, a testreszabott eszközök és szolgáltatások, a célzott helyfüggő szolgáltatások. A legnagyobb kihívás éppen ezért a lehetőségek minél szélesebb körű kihasználása, a vállalkozások versenyképességének növelése érdekében történő alkalmazása és a lemaradt társadalmi csoportok felzárkóztatása.

Az elkövetkező évek különösen erőteljes technológiai fejlődést hoznak. A határok elmosódása az informatika, az elektronikus hírközlés és a média között, egyre szélesebb sávon és egyre mobilabb módon nyílik meg egyre több digitális tartalom a felhasználók számára. A technológiai fejlődés, a piaci verseny és a fogyasztói igények találkozásának pedig az eszközök robbanásszerű és sokszínű fejlődése, elterjedése az eredménye. Ez a konvergencia elkerülhetetlen, és Magyarország, ezen belül Szombathely és térsége számára is lehetőségeket hordoz.

Előtérbe kerülnek a személyre szabott szolgáltatások, tartalmak. Társadalmi változásoknak vagyunk tanúi, ahol a feladat kettős: egyrészt a kiválóságok, kitörési pontok azonosítása, támogatása, a fejlődés feltételeinek megteremtése és ösztönzése, másrészt a felzárkóztatás, a digitális esélyegyenlőség megteremtése.

A térség sikerességében az infokommunikáció fejlettsége, a digitális eszközök, alkalmazások, szolgáltatások széleskörű használata és mélysége meghatározó fontosságú tényező lehet.

Az EU célkitűzéseinek megfelelően a piaci szereplőkkel közösen mindenki által elérhetővé kell, hogy váljon a szélessávú infrastruktúra, minőségi szolgáltatásokkal, tartalmakkal, amelyek javíthatják az életminőséget szélesíthetik a tudást, jelentősen mérsékelhetik a digitális szakadékat.

A digitális világban való jártasság versenyképesebb munkaerőt, igényesebb fogyasztót, magasabb minőségi használatot vonz maga után, amely utat nyit a modern, hatékony és energiatakarékos technológiák alkalmazásának.

Az infokommunikáció hatékonyságának javítása, a vállalkozások és lakosság számára gyors, költséghatékony elektronikus ügyintézés feltételeinek megteremtése az egyik legfontosabb célkitűzésünk, amellyel megvalósítható a hatékony közigazgatási szolgáltatás és a bürokratizmus csökkentése.

Az infokommunikáció eszközkészletének mozgósításával az alábbi célok fogalmazhatók meg:

- az állampolgár esélyegyenlőségének, életminőségének, jólétének növelése,
- a vállalkozások alkalmazkodóképességének, versenyképességének emelése,
- az állam egyszerűbb, átláthatóbb, olcsóbb, hatékonyabb működése érdekében.

Közigazgatási szolgáltatások kialakítása

Alapvető célunk Szombathelyen és térségében, olyan elektronikus közigazgatási szolgáltatások kialakítása, amelyet az állampolgárok valóban használnak, igényelnek. Az ügyintézés az ügyfelek számára természetessé, egyszerűbbé válik, a közigazgatást az igényeik kiszolgálójaként fogják értékelni. A rugalmas kapcsolattartási formák, a társadalom más szegmenseiben (pénzügyi szolgáltatóknál, illetve a kereskedelemben) alkalmazott megoldásoktól nem elmaradó, azokkal kompatibilis, sok esetben azokat segítő szolgáltatások bevezetése már nem egyszerűen kényelmi elemként jelenik meg, de érdemben segíti és ösztönzi az IT széleskörű alkalmazását a kormányzati, helyi közösségeknél egyaránt.

Városi infokommunikációs hálózat

A városi Internet alapú hálózatot 2001-ben alakítottuk ki, mely napjainkban is nagymértékben elősegíti az intézmények működését, kommunikációját. A jelenlegi tapasztalatokat felhasználva megállapítható, hogy az új technológiai lehetőségek alapján tovább kell gondolni a város Internet lefedettségének és hozzá kapcsolódó szolgáltatások esetleges bővítésének lehetőségét. Ezen elképzelésekhez jó alapot adhat a Szombathelyi Televízióval történő együttműködés a lakossági tájékoztatás és az infokommunikációs lehetőségek kiaknázásával.

Alapvető célként fogalmazhatjuk meg a vezetékes és vezeték nélküli vegyes technológiára infokommunikációs hálózat kialakítását, melyre épülve kidolgozható egy egységes alapokon nyugvó városi lakossági szolgáltatásokat támogató szakterületi információs rendszerek, mely kiterjedhet a turisztikai, idegenforgalmi szolgáltatások lefedésére is.

1.17. Környezetvédelem (és településüzemeltetés)

1.17.1. Talaj

Nem túl kedvezőek a város talajadottságai, kötött, gyakran agyagos, alacsony a CaCO_3 tartalom és a talajok pH értéke is. Leggyakoribb az agyagbemosódásos barna erdőtalaj (Zanat, Olad, a város DNy-i része), ezen kívül Szombathely és Nári között pszeudoglejes barna erdőtalaj van, a város déli részén jó minőségű csernozjom szerű barna erdőtalaj fordul elő.

Szombathely területén az alábbi talajvédelmi hatósági engedélyek vannak érvényben:

- víztelenített szennyvíziszap (érvényes 2013. augusztus 29-ig) és szennyvíziszap komposzt (érvényes 2014. augusztus 15-ig) szombathely 082/9; 0215/9; 0225/31; 0481/6; és 01232/1-2 hrsz-ú (összesen 67,15 ha) termőföldjein történő kijuttatásához;
- fejőházi hígtrágya Szombathely 0215/27 hrsz-ú termőföldjére (8,2156 ha) történő kijuttatásához (érvényes 2017. szeptember 9-ig.);
- szeszipari cefremaradék Szombathely 0759/1 hrsz-ú szántóterület 6 ha-os részén történő elhelyezéséhez (érvényes 2016. április 16-ig).

A város mezőgazdasági területein talajvédelmi létesítmény nem található.

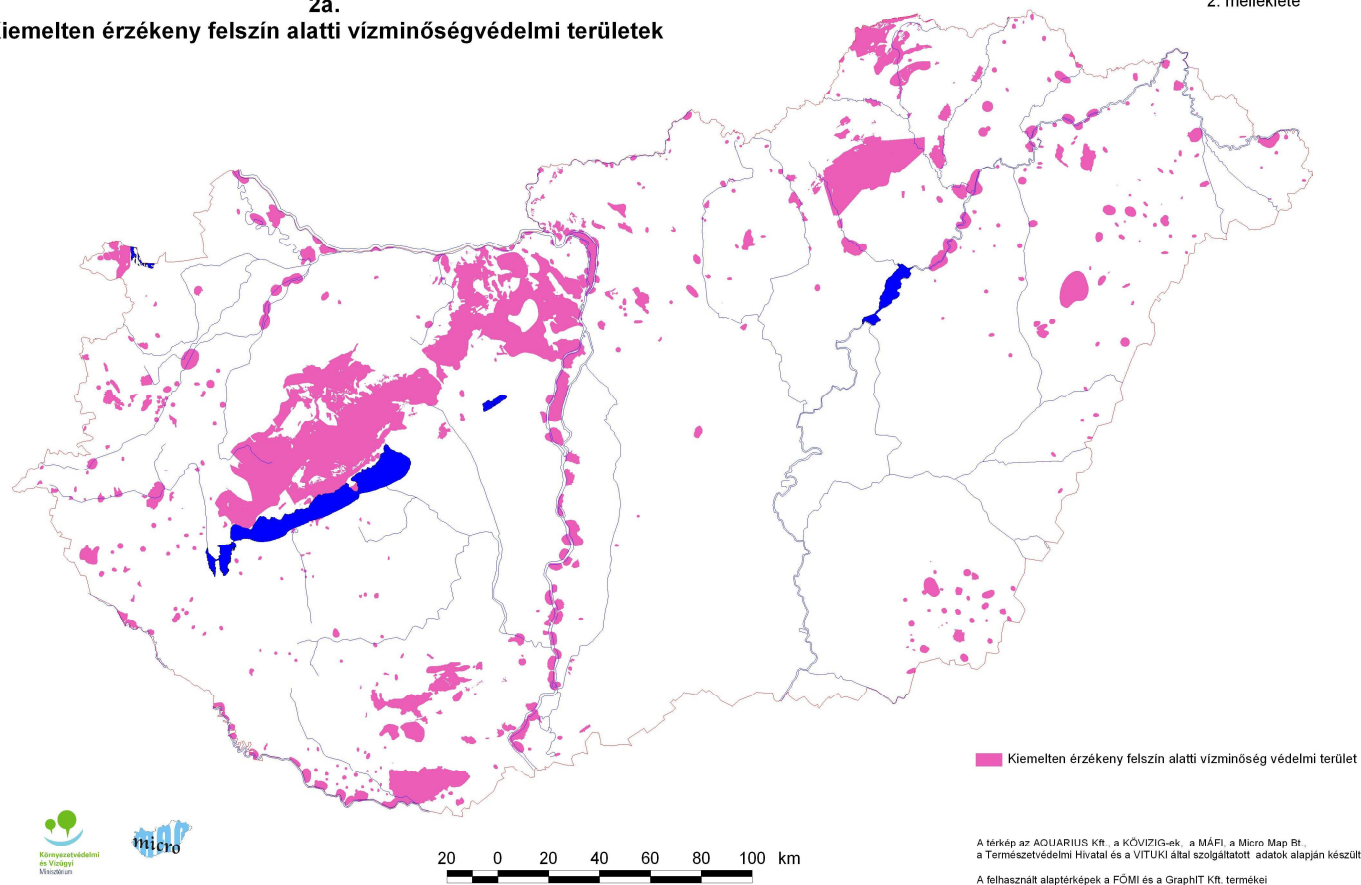
1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek

Vízminőség vonatkozásában egyrészt a felszíni, másrészt a felszín alatti vizek minőségével kell foglalkozni. A város felszíni vízfolyásai a Perint, a Gyöngyös (mely a városon keresztül egy mesterséges csatornában folyik), valamint az Arany patak. Ez utóbbi táplálja a város nyugati részén lévő Csónakázó tavat. A felszíni és a felszín alatti vizek mintavételezését a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség végzi, a minták vízminőségi elemzése a győri Felügyelőség laboratóriumában történik. Az Arany-patak vízminőségét a Felügyelőségek operatív monitoring keretében 3 évente ellenőrzik teljeskörűen, míg a Csónakázó-tó vízminőségének figyelemmel kísérése az üzemeltető SZOVA Zrt. kötelessége az üzemeltetési engedélyben szereplő időszakonként.

Szombathely térségének vízbázisai a pannon és pleisztocén összletre települtek. A területen a két réteget markánsan meg lehet különböztetni. Az első réteg az 5-10 m mélyen húzódó pleisztocén homokos-kavicsos összlet, mely szennyezésre a leginkább érzékeny. Az erre települt kútrendszer az Északi vízmű 26 db kútja, ezt azonban ivóvízellátásra nem használják. A város talajvizei szennyezettek, főleg nitrátosak és magas ásványianyag tartalmúak. A második réteg általában 40-60 m mélyen húzódó, felső pannon közepes homokos vízáadó összlet, a Szombathely térségi kutak döntő hányada erre az összletre települt, a hidrogeológiai védőidomok kijelölése, ezzel együtt a szükséges intézkedések megtétele folyamatban van.

2a.
Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőségvédelmi területek

219/2004 (VII.21.) Korm. rendelet
2. melléklete

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőségvédelmi területek⁵⁸

⁵⁸ Forrás: http://www.kvvm.hu/cimg/documents/2a_3.jpg

1.17.3. Levegőtisztaság és védelme

A levegő minőségi állapotát a különböző forrásokból származó szennyezések együttes hatása határozza meg. Szombathely levegője immisziós szempontból az Országos Immisziómérő Hálózat által végzett mérések alapján mérsékelt szennyezettnek minősül. Két uralkodó szélirány van, az északi és a délnyugati. Az északi légáramlás Ausztriából és Szlovákiából hoz olyan légtömegeket, amelyek iparilag szennyezettek és elsősorban SO₂ illetve NO₂ háttérszennyezettséget okoznak. Az uralkodó szélirány miatt a kelet-nyugati irányú utcákban magasabb károsanyag-koncentráció mérhető, mint a jobban szellőző észak-déli utcákban.

Az emissziós helyzetnél elsősorban a közlekedés, a fűtés, illetve az ipari emisszió a meghatározó. A motorizáció felgyorsulásával az utóbbi évtizedben a légszennyezés tekintetében meghatározó tényező volt a közlekedés. Problémát elsősorban a közlekedésből származó nitrogénoxid kibocsátás jelent, ez a megkerülő utak (elsősorban a várost elkerülő keleti szakasz) üzembe helyezésével némiképp mérséklődött. További károsanyag kibocsátóként kell megemlíteni a város területén lévő vasúti vonalakat melyek többsége jelenleg is diesel meghajtású.

Az ipari üzemek kibocsátására vonatkozóan elsősorban bevallások alapján állnak rendelkezésre adatok. Összefüggő iparterület a várostól keletre helyezkedik el. A városban több vegyes - ipari és lakó- terület van, ahol az előírások betartása problematikus. Az ülepedő por szempontjából a nyári periódus mutat nagyobb értékeket. Az ipartelepi adatok általában túltépik a határértékeket. A mérési pontok kis száma és területi elhelyezkedése alapján a legszennyezettebb pontok meghatározása nehézségbe ütközik. A szálló por mérése 1985 óta történik és a mért adatok alapján eseti határérték-túllépés tapasztalható.

Levegőtisztaság védelem vonatkozásában 2012. év során a FALCO Zrt. légszennyezésével kapcsolatban több ipari üzem és magánszemély részéről érkezett közérdekű panaszbejelentés. A helyszíni ellenőrzés során a Népegészségügyi szakigazgatási szerv megállapította, hogy a bejelentés megalapozott. A 425 m sugarú kör által lehatárolt hatásterületen ipari üzemek és lakóterület is található. A hatásterületen mérőállomás nem üzemel, így a tényleges levegőterhelési szint a panaszbejelentés által érintett agglomerációra nem határozható meg. Ugyanakkor a nagy kiterjedésű diffúz légszennyező forrásra való tekintettel továbbá a forgácslapgyártó üzem szakaszos üzemmenete miatt és a FALCO Zrt területén lévő több szilárdanyag kibocsátó pontforrások miatt immiszió mérő állomás folyamatos üzemeltetését tartaná a hatóság fontosnak. Ezáltal nem csak egyes pontforrások kibocsátásáról, hanem a levegő terheléséről is adhatna tájékoztatást és megalapozná a lehetséges intézkedéseket a levegő-egészségügyi helyzet javítása érdekében.

Az Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség a FALCO Zrt.-t kötelezte a 904-13/2012 számú határozatában a részleges környezetvédelmi felülvizsgálat elvégzésére. A levegőterhelési szint ismeretében szükséges dönteni a levegő védelméről szóló 306/2010.(XII.23.) Kormányrendelet 14.§-a értelmében azokra a zónákra és agglomerációkra, amelyekben a levegő kén-dioxid, nitrogén-oxid, PM10, PM25, ólom, benzol vagy szén-monoxid szintje az éves levegőminőségi

értékelésalapján meghaladja a határértéket, levegőminőségi terv készítése szükséges, amelynek végrehajtásával a légszennyezettségi határérték betartása biztosítható.

A levegő védelméről szóló 306/2010 (XII.23.) Kormányrendelet 4.§-nak betartása és betarthatósága érdekében javasolt a bűzzel járó, szagkibocsátást okozó tevékenységek – mint hulladéklerakó telep, állattartó telep, szennyvíztisztító stb. – lakott területektől (lakóépület, üdülőépület, oktatási, egészségügyi, szociális és igazgatási célú épület) való távolságát legalább 300 méterben meghatározni.

A fűtés tekintetében már kedvezőbb a helyzet. Itt a szén visszaszorulásával évről évre csökken az innen származó emisszió. Nagy szerepe van ebben a gáznak, ami mint tüzelőanyag a szén kiváltásában segít. A szombathelyi háztartások több mint a felében be van vezetve a gáz, és több mint 35%-ában van távfűtés. A mérési adatok jól tükrözik a fűtési rendszerek átállását (gázfűtésre való áttérés).

1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés

A zaj -és rezgésterhelés átlagértéke jelenleg nem meghatározható a város különböző részein, mivel folyamatos zaj- és rezgésmérés Szombathely városában a közelmúltban nem történt. Zajvédelmi vonatkozásban a közlekedésnek van meghatározott szerepe, ezen kívül a lakóövezetekben meglévő ipari tevékenységek - fémipari, faipari tevékenységek - gyakran adnak panaszra okot. Ennek elkerülése érdekében az iparterületek lakóterületekké történő átminősítése előtt vizsgálni szükséges a majdani lakott területen lévő építmények beépítési vonalán a zajvédelmi előírások teljesülését. A pillanatnyi zaj nagyságát sok tényező befolyásolja (napszak, meteorológiai viszonyok, beépítettség stb.) Problémát okozhat néhány pontszerű zajforrás is (pl. lakóházak közé telepített zajos vendéglátó egység). Eseti, jellemzően panaszbejelentés okán lefolytatott hatósági eljárás során az üzemi és szabadidős létesítmények üzemeltetőit zajvizsgálatra kötelezi a hatáskörrel rendelkező környezetvédelmi hatóság, melynek adatai azonban csak a hatásterületre vonatkozathatóak. Szombathely városának stratégiai zajtérképe - a Nyugat-dunántúli és az Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőséggel együttműködve - előreláthatóan a 2014. év végére készül el az RLM (Regionális Légszennyezettségi Mérőrendszer) projekt részeként.

1.17.5. Sugárzás védelem

A környezetünkből folyamatosan háttérsugárzás éri szervezetünket. Ennek forrása egyrészt külső: a talaj, az épületek anyagának radioaktív sugárzása és a kozmikus sugárzás; másrészt belső: a testünkben lévő radionuklidok sugárzása. Az átlagos értékektől helyenként jelentős eltérések is adódhatnak, ami a háttérsugárzás és az ebből származó sugárterhelés jelentős ingadozását eredményezik.

A legtöbb fejlett országban (pl. USA, Egyesült Királyság, Németország, Csehország, Finnország stb.) ez idáig elvégezték az ország teljes területének felmérését a kőzetek, talajok radionuklid tartalma és radon kibocsátó képessége tekintetében, rendelkezésre állnak az ezt megjelenítő térképsorozatok. Továbbá,

a legfejlettebb országokban rendeletek szabályozzák az építőanyagok megengedett radioaktivitását, a lakókörnyezet radonkoncentrációját; az építési és lakhatási engedély feltételül szabják az építési környezet és az építőanyagok radioaktivitás-vizsgálatát. Magyarországon – az EU országok többségétől eltérően – a földkérgi radioaktivitás országos léptékű felmérése mindeztáig nem történt meg, a lakosság háttérsugárzástól eredő sugárterhelésének, az építőanyagok radioaktivitásának, a beltéri radonkoncentrációnak stb. a szabályozása még nem került kidolgozásra. Uniós szinten a 112. sz. EU Direktíva rendelkezik az építőanyagok radioaktivitásáról, azok radionuklid-tartalmáról és radon kibocsátó képességéről függően felállított kritériumrendszer alapján.

Minden lakókörnyezetben, településen lehetnek természetes eredetű sugárzási anomáliák, amit a földkérgi radionuklidok természetes feldúsulása okoz. A radioaktív elemekben feldúsult természetes eredetű képződmények, kőzetek technológiai eredetű feldúsulásai is megjelennek környezetünkben, de ezek Szombathely környékén nem jellemzőek, habár erre vonatkozóan adatokkal nem rendelkezünk.

A városfejlesztésre, építésre kijelölt területek radiológiai felmérése, minősítése – bár hazánkban ez jogszabályban még nem előírt követelmény – indokolt és célszerű (a tárgyi rendeletek a közeljövőben várhatóan meg fognak születni). Fokozottan indokoltnak látszik ez az előzetes felmérés közintézmények esetében, különösképpen gyermek- és oktatási intézmények (óvodák, iskolák), továbbá egészségügyi és szociális intézmények esetében, ahol az emberek tartózkodási ideje jelentős. A felmérés során – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – az építési területen műszakilag megfelelő hálózatban elvégzett gamma dózisteljesítmény és radon potenciál méréseket kell elvégezni. A mért paraméterek alapján az építési terület sugárterhelés szempontjából fokozott, átlagos vagy alacsony kockázati kategóriába sorolható, amihez hozzárendelhető az építés, kivitelezés során alkalmazandó szigeteléstechika vagy egyéb, a sugáregészségügyi kockázatot csökkentő műszaki megoldás alkalmazása. Opcionálisan ezek a vizsgálatok kiegészíthetők az általaj radionuklid-összetételének vizsgálatával, célszerűen korszerű, félvezető detektoros gamma-spektrometriai analitikai eljárással.

A hazai jogszabályok (16/2000 EüM rendelet) a munkahelyeken éves átlagban 1000 Bq/m³ radonkoncentráció határértéket írnak elő; ezt az újonnan létesített munkahelyeken mindenképpen érvényesíteni, a meglévőkben pedig ellenőrizni kell. Különösen földalatti térségekben (pincék, raktárak, földalatti múzeumok stb.) kell számítani a zárttéri radonkoncentráció megemelkedett értékeire; e helyeken folyamatos radon monitoring előírása indokolt. Határérték túllépés esetén a munkáltató (közintézmények esetén pedig a fenntartó önkormányzat vagy az állam) kötelessége a radonmentesítő beavatkozás elvégzése, ami megvalósítható a munkahely szellőzésének fokozásával, megfelelő szigetelések beépítésével vagy egyéb radonmentesítő műszaki beavatkozással. A lakóhelyek vonatkozásában pedig célszerűnek tartjuk a már meglévő épületekben a 400 Bq/m³, az új építésű lakóterekben a 200 Bq/m³-es radonkoncentráció, mint cselekvési szint megadását. Egyelőre (jogszabály híján) ez nem előírás, hanem irányelv, célkitűzés lehetne; a tárgyi rendelet e tekintetben is előkészület alatt áll. A munkahelyi és/vagy lakótéri radonszintek ellenőrzésének leginkább elterjedt módja integráló típusú szilárdtest radon nyomdetektorok alkalmazása, ¼ éves mérési ciklusokban, egy teljes naptári éven keresztül, néhány ezer Ft/detektor költséggel.

A felhasznált építőanyagok radiológiai minősítésével kapcsolatban a 112. EU direktívát kell alkalmazni: a radionuklid koncentrációk, valamint a ²²²Rn emanáló képesség alapján számított index alapján lehet dönteni adott építőanyag alkalmasságáról: korlátlanul felhasználható, kis mennyiségben felhasználható, csak feltöltésre, útalapba használható fel, illetve egyáltalán nem használható. A napjainkban Magyarországon rutinszerűen, nagy mennyiségben felhasznált építőanyagok vonatkozásában radiológiai szempontból nem szokott probléma előfordulni; speciális anyagok (kerámiák, ipari melléktermékek) felhasználhatóságának minősítését viszont kérni kell a gyártótól vagy forgalmazótól.

1.17.6. Hulladékkezelés

Hulladékszállítás

Az emberek tömeges együttélése és termelési tevékenysége hulladékot, szemetet eredményez. Gondoskodni kell róla, hogy a hulladék megfelelő ütemben elszállításra és lerakásra, illetve ártalmatlanításra kerüljön. A törvény a települési önkormányzatok részére kötelező és önként vállalható feladatokat határoz meg. A szervezett települési hulladékszállítás kötelezően előírt feladat. A klasszikus köztisztasági feladatok (burkolt utak, járdák, kézi és gépi tisztítása, hóeltakarítás és síkosságmentesítés, tömegközlekedési járművek megállóhelyeinek takarítása, a közterületi hulladékgyűjtők rendszeres ürítése) az önként vállalt feladatok közé tartoznak. Szombathely város közigazgatási területén a közszolgáltatási feladatokat a Szombathelyi Vagyonhasznosító és Városgazdálkodási Zrt. látja el. Szombathelyen, Erdei iskola út 0908/2, 0908/4 hrsz alatt műszaki védelemmel rendelkező települési szilárd hulladéklerakót (a létesítmény egységes környezethasználati engedélyének száma: 36-1/14/2010), a Körmendi út 10442/3 hrsz alatt hulladékudvar, a városban 80db szelektív hulladékgyűjtő sziget, valamint 10427/4 és 10442/3 hrsz alatt komposztáló üzemeltet. A Nyugat-dunántúli Regionális Hulladékgazdálkodási Projekt keretén belül a Szombathely 019/7 hrsz alatti ingatlanra tervezett hulladékválogató csarnok és hulladékgyűjtő udvar építési engedélyt kapott 2012. évben. A szelektív gyűjtés megvalósításának másik fontos eleme a Körmendi úton működő hulladékudvar, mely 1992 óta áll a lakosság rendelkezésére. Évente körzetenként megvalósításra kerül a lim-lom akció. Mindezek ellenére folyamatosan jelentkezik bel- és külterületi részeken az illegális szemétkerakás, melynek folyamatos eltakarítása egyre növekvő költséget jelent a város számára. 2007-ben a parkerdei buszfordulóhoz konténer elhelyezésével próbálta az önkormányzat az illegális elhelyezést csökkenteni. Sajnos az ellenkezőjét értük el, a lakosság egy része úgy értelmezte, hogy ott egy hivatalos szemétkerakóhely van kijelölve és oda nyugodtan hordhatják az általuk termelt hulladékot. A településre vonatkozó jogszabályon alapuló hulladékgazdálkodási követelmények keretét a 2013. január 1-én hatályba lépett, a hulladékról szóló CLXXXV. törvény (a továbbiakban Ht.) határozza meg. A településfejlesztési koncepció, településfejlesztési stratégia, valamint a településszerkezeti terv kidolgozása során figyelembe kell venni a hatályba lévő rendeletek vonatkozó előírásait: Ht. 92 § (1), (2), (3) bekezdés; Ht. 43 § (3) bekezdés és a hulladéklerakással, valamint a hulladéklerakóval kapcsolatos egyes szabályokról és feltételekről szóló 20/2006. (IV.5.) KvVM rendelet 3. § (4) b) pontja.

Hulladékgazdálkodás

Szombathelyen alapvetően megoldott a hulladékok rendszeres begyűjtése, a szelektív hulladékgyűjtés. Szombathely megyében betöltött szerepe és a 2007-2013 programozási időszakot követően hatályba lépő környezetvédelmi intézkedések okán szükségessé vált egy, a megye jelentős részét átfogó egységes hulladékgazdálkodási rendszer kialakítása, a szelektív hulladékgyűjtés fejlesztésének előtérbe helyezésével. Ennek érdekében Szombathely gesztorságával és a megye 127 településének (186.526 lakos) részvételével megalakult a Nyugat-dunántúli Regionális Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás. A Társulás az Új Magyarország fejlesztési Terv KEOP pályázati rendszerében támogatást nyert a fejlesztés előkészítésére.

1.17.7. Vizuális környezetterhelés

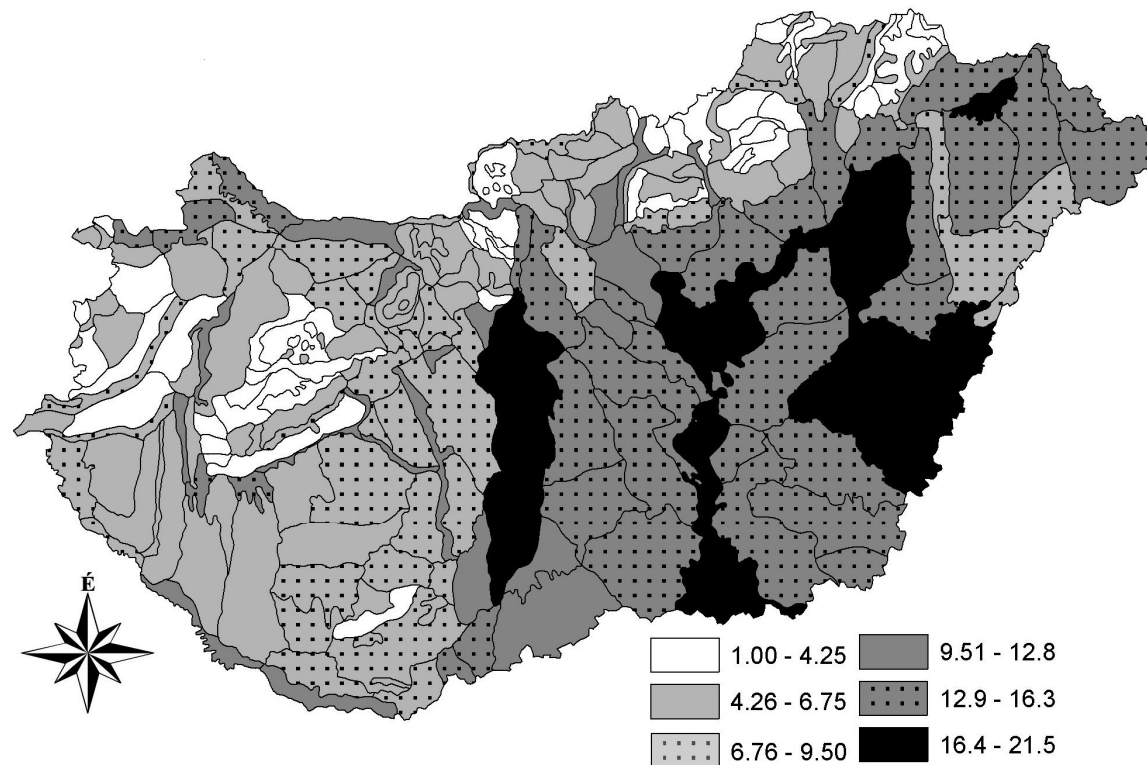
A legsúlyosabb vizuális környezetterhelést a szlömösödő területek jelentik, amelyek mérete és aránya igen jelentős a város épített szövetén belül. 3157 hektár nagyságú belterületből 156,44 ha, vagyis 4,96% a szlömösödő terület, amin az operatív városfejlesztés eszközeivel változtatni szükséges. Hasonlóan szembeűnő, de egyszerűbb eszközökkel kezelhető vizuális környezetterhelést jelentenek a város főbb útjai mellett található óriásplakátok, valamint az üzleteket jelölő megállító és egyéb reklámtáblák is. A reklám elhelyezés irányelvei koncepcióban kerültek összegyűjtésre a korábbi közterületi reklámrendszergazdai tevékenységet ellátó céggel (Közgyűlés által jelenleg még nem jóváhagyott). Az óriásplakátokkal és reklámtáblákkal összefüggő vizuális környezetszennyezés csökkentését a Szombathely Megyei Jogú Város Közgyűlése 2013. május végi közgyűlésén elfogadott „Településkép védelmi” rendeletet szolgálja.

1.17.8. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

Fennálló környezetvédelmi konfliktusok: lakók kontra FALCO Zrt. légszennyezése, lakók kontra zeneszolgáltatást nyújtó vendéglátóegységek működése (beltéri zajterhelés főleg az 1 épületen belüli elhelyezkedés esetén, 22⁰⁰ órát meghaladóan kültéri zajterhelés a terasszal rendelkező egységeknél).

1.18. Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők)

A természeti veszélyeket összesítve Szombathely az összességében alacsonyabb kockázatú kistájak közé tartozik.

Természeti veszélyek Magyarországon kistájak szerinti bontásban⁵⁹

⁵⁹ Forrás: <http://geogis.detek.unideb.hu/Kutatas/TermeszetiVeszelyek.php>

1.18.1. Építésföldtani korlátok

1.18.1.1. Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

Szombathely Megyei Jogú Városban ilyen területek nincsenek.

1.18.1.2. Csúszás-, süllyedésveszélyes területek⁶⁰

Földtani felépítés

Szombathely környékének vázlatos földtani felépítése a következő. A különböző metamorf palákból álló alaphegység több mint 2000 méteres mélységben található. A fedőhegység tercier és kvarter rétegekből áll. A néhány száz méter vastag helvét, tortónai és szarmata réteg felett igen vastag pannóniai települ. A pannon vastagsága helyenként a 2000 métert is eléri. Ez agyag, agyagmárga, márga homokkő, homok és agyag váltakozásából áll. A felső pannon porózusabb részei alkotják a környék fő vízadóit is.

A felső pannonra 5-10 méteres pleisztocén /kvarter/ települ eróziós diszkordanciával. Ennek alsó szintjét az Ős-Gyöngyös középső és újpleisztocénbeli terasz-kavicsa alkotja. A kavics feküszintje viszonylag egységesen lejt DK-irányba. A kavics a jégkorszaki szoliflukciós folyamatok által áttelepített, átgúrt, agyagos, iszapos, szennyeződésűvé vált. Gyakran agyaglencsés, homokréteges, de helyenként teljesen vízzáró kavicsos agyagba válhat át. Vastagsága átlagosan 4-6 méter. A kavicsra újpleisztocén agyag került néhány méteres vastagságban, melynek felső része a holocénban humuszosodott.

Az úgynevezett oladi dombosor úgy keletkezett, hogy az említett, eredetileg közel vízszintes telepedésű felső pannon rétegek a pleisztocénban egy ÉNy-DK irányú törésvonal mentén lezökkentek. A város felé eső rész 50-60 méterrel mélyebbre került. Ezen a területen az agyag-iszap és főleg a kavics rétegek tovább vastagodtak, míg felső részen lepusztultak. A szerkezeti vonal mentén a felső pliocén homok, helyenként homokkőréteges homok így a felszín közelébe került, lehetővé téve a bányászkozást.

A korábbi mozgások leírása

A legnagyobb ismert mozgás 1965. április 22-én következett be, az oladi kilátó és a Szabad Föld utca 3. sz. ház között. Itt erdőirtás történt, ami után a tuskókat is kiszedték. A terepet ezután nem rendezték, ezért a csapadékvíz akadálytalanul szivároghatott be a talajba, amely fellazított állapotban volt. A beszivárgó víz a talaj nyírószilárdságát lényegesen csökkentette, s ez suvádáshoz vezetett. A megmozdult földtömeg 4361 m³ volt.

A helyreállítás során szivárgót és övárok rendszert építettek. Ezek jelenleg nincsenek karban tartva. A mozgás nyomai az erdősült területen ma is megfigyelhetők.

---

⁶⁰ Forrás: Mészáros Ferenc okl. geológus, okl. szakmérnök GTe3-2/18-2 2010-ben a rendezési terv módosításához elkészített szakvéleménye alapján

Hasonló jellegű, de lényegesen kisebb, és kevésbé veszélyes mozgás figyelhető meg a volt szombathelyi sípálya területén. A pályát itt is erdőirtással alakították ki, a tuskók helyeit nem egyengették el. A kis gödröket a sípálya kezelői sem szüntették meg. Az apró gödrök lehetővé tették a csapadékvíz beszivárgását, az ott lévő agyag, iszap talajok elázását. A kezdetben néhány deciméteres mozgás folyamatosan nőtt, és lassan megindult. Jelenleg egy 10x10 méteres területen figyelhető meg egy 1,5 méteres szakadólap kialakulás, és kb. 100 m³ anyag lejtő irányú elmozdulása. A mozgást itt lassította a sípálya megszűnése után a terület erdőszülése. A megmozdult talajtömeg még nem került le a domblábhhoz. A jelenlegi lassú kúszás azonban bármikor átválthat gyorsabban lejátszódó suvadásba. Ugyanilyen jellegű, csapadékvíz hatására terepi hiba miatt kialakuló lassú kúszás kialakulása figyelhető meg jelenleg a Brenner körút Bagolyvár és Öregek háza közötti szakaszon, ahol az útépités során új rézsűbevagás készült. Omlás, roskadás jellegű mozgások történtek a Homok út menti régi homokbányában a 70-es években, aminek gyermekáldozata is volt.

Szombathelyen egy további mozgás kialakulását, kezdeti jeleit lehet megfigyelni a Perint patak Ny-i oldalán, a Károli Gáspár tér, és az Általános Iskola tornaterme közötti szakaszon, ahol az iskola hátsó bejáratához közvetlenül a patak rézsű éle mentén egy betonút vezet. Ez a betonút egy 50-70 méteres szakaszon hosszában el van repedve. A repedések több mint 15 éve keletkeztek, lassan, de szélesednek. Helyenként ma már az ujjnyi szélességet is meghaladják. Ugyanitt az út szélén a rézsű mellett lévő vaskorlát is a patak felé dől.

Ezek a jegyek azt mutatják, hogy a Perint rézsűél felett kb. 2,0 méterrel egy szakadólap alakult ki. A rézsű itt nem stabil, a mozgás már megindult. Nagyobb mozgás kialakulása egy nagyobb, több napos árvízszint, és annak lecsökkenése után várható. A rézsű anyaga itt valószínűleg nem megfelelő minőségű és tömörségű. A hibás szakaszon a rézsűnek és az útnak újjá építése szükséges.

A végbement mozgások okai

Az említett megtörtént esetekben a talajrétegződés a következő. Felső pannon agyag és homok rétegeken, néhány méter vastag pleisztocén, holocén agyag, iszap, iszapos homok rétegek helyezkednek el. Ezek az anyagok önmagukban száraz, kemény állapotúak, és a rétegződésük se olyan, hogy csupán a gravitáció hatására talajmozgásokat okoznának.

A mozgások kiváltója az emberi mulasztás, gondatlanság volt. A tereprendezés elmulasztása lehetővé tette a csapadékvíz beszivárgását, ami az ott lévő talajokat eláztatta, nyírószilárdságát lecsökkentette, illetve a homokbányában a rézsű nem szakszerű kiképzése, a bányafal tereprendezés nélküli otthagynása okozta az omlást.

A talajvíz minden esetben igen mélyen volt. A dombi területeken általában 10 méter alatt van a talajvíz szintje. A mély talajvíz miatt a felette lévő talajrétegek száraz, kemény állapotúak maradtak, s a felszínről történő elázás komoly állapot-változást tudott létrehozni.

Potenciális süllyedésveszélyes területek

A város repülőtere 1944. július 26-án, 1944. október 7-én a vasútállomás, továbbá a Sas utca 7. szám alatti légópince, a Vépi út, a Szövő utcai iskola szenvedett el bombatalálatot. 1945. március 4-én délben

a bombázás a város nagy területeire terjedt ki. A cél a rendező pályaudvar volt, ugyanakkor a pontatlanság következtében súlyos találat érte a Székesegyházat, és a ma Szent Flórián körút –Perintvasút által közrefogott városrészeket, a Szőlősi templommal együtt. A fényképezés idején a Bombázó Csoport 23,500 láb, azaz 7,163 méter magasan volt. A robbanási felhők eloszlása egyetértésben van a Bombázó Pilóták Térképeivel, azok márciusi jelentéseivel, valamint a március havi jelentések összesített kiadásával. A bombázás máig ható következménye lehet azon lakóépületek repedéssel és süllyedéssel kapcsolatos problémái, amelyek az egykori bombatölcsérek visszatöltése során a megváltozott talajszerkezet okoz. Az ilyen károkat szenvedett épületek (ilyen probléma jelentkezett pl: Wälder Alajos utca, Rákóczi utca-Négyes út sarkán) alapozásának utólagos megerősítése, a talaj teherbírás növelése, vagy költség ráfordítás esetén elbontásuk lehet a megoldás.

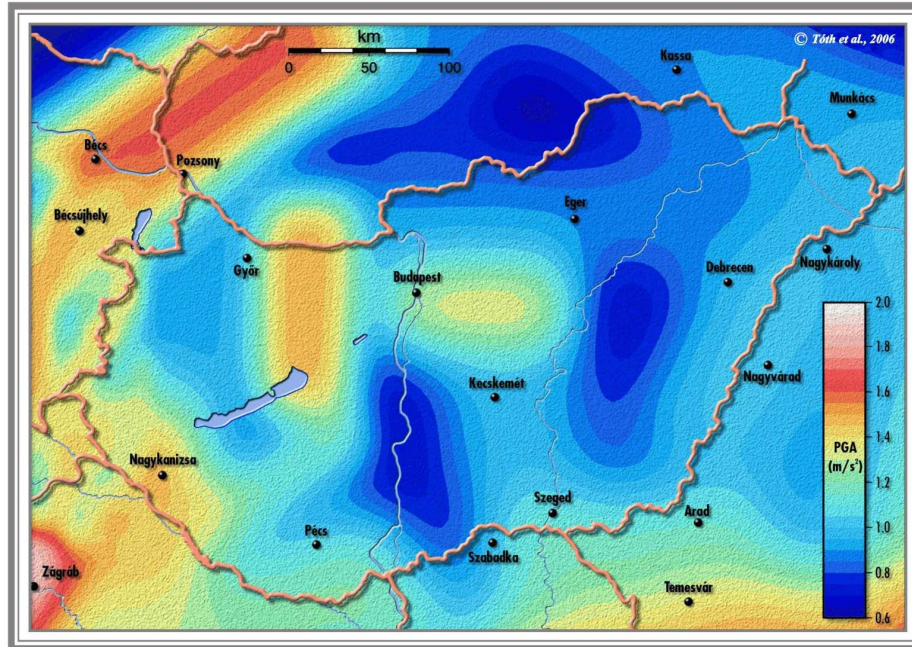
1945. március 4-én végrehajtott bombázással érintett térség⁶¹

⁶¹ Forrás U.S.A.A.C 485th.Bomb Group

1.18.1.3. Földrengés veszélyeztetett területei

Szombathely földrengés veszélyeztetettsége a magyarországi átlagos szint körül alakul. Vannak Szombathelynél kevésbé veszélyeztetett és vannak jobban veszélyeztetett térségek.

Magyarország földrengésveszélyeztetettsége⁶²

1.18.2. Vízrajzi veszélyeztetettség, árvíz és belvízveszélyes területek, árvíz és belvízvédelem

Összességében Szombathelynek és közvetlen környezetének az árvízbiztonsága megfelelő. A szakemberek szerint a kisebb árvizek ellen felkészültek, de a ritkán jelentkező nagyok ellen nem. A veszély a Perintnél és az Arany-patak-nál jelentkezik, hiszen a Gyöngyös Gencsapátinál a Perint-be átvezethető, s attól délre tulajdonképpen már csak műcsatorna. A Perint-árvizét megnyugtatóan csak a Lukács-házánál létesült 182 hektáros véstározó oldotta meg. Az árvízszintet csökkentő tározó mellett Abért-tó névvel jóléti tavak létesültek.

A Lukács-házi árvízcsúcs-csökkentő tározó üzemeltetéséből adódóan a tározó leeresztő műtárgya alatti és az Arany-patak becsatlakozása feletti szakaszon a Sorok-Perint vízfolyás elöntési határai megváltoztak. A Sorok-Perint vízfolyás mentén az Arany-patak becsatlakozása fölött (Rohonci út) és Szombathely Város északi oldali közigazgatási határa között:

- belterületi szakaszon az árvízi elöntés megszűnik, így a készülő rendezési terveken az árvíz elöntés határát ezeken a belterületi szakaszokon nem kell feltüntetni,
- külterületeken a vízfolyás mentén az árvízi elöntés határát az eddigi gyakorlatnak megfelelően továbbra is jelölni kell a rendezési terveken,
- az Arany-patak mentén az árvízi elöntés határát továbbra is ábrázolni kell,

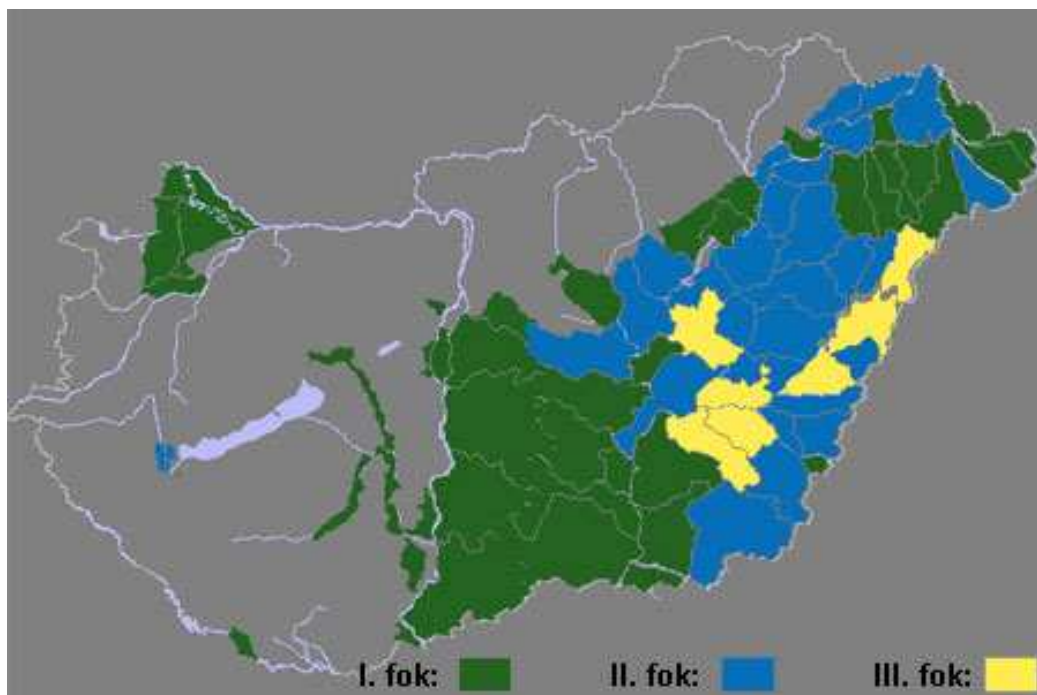
⁶² <http://mkweb.uni-pannon.hu/tudastar/ff/10-vesz/images/001.png>

- Szombathely város árvízmentesítése a Dozmati tározó megépítése után válik megoldottá. A Dozmati tározó eddig elkészült terveinek átdolgozása megkezdődött.

Az Aranypatak árvizeinek a levezetésére szolgálja a Dozmaton megvalósuló tározó. Területe 44ha, a beruházás mai áron 0,4 md Ft. Mindkét tározó szükségtározó, állandó víz teljesen nem töltene fel őket.

Amennyiben mindez megvalósulna, nem csak az árvízbiztonság nőne meg, hanem a két patak átfolyása mentén a területek egy részét át lehetne alakítani parkká, zöldterületté, sétánnyá. Végül nagy lehetőség lenne a Gyöngyöshermáni bányató hasznosítása.

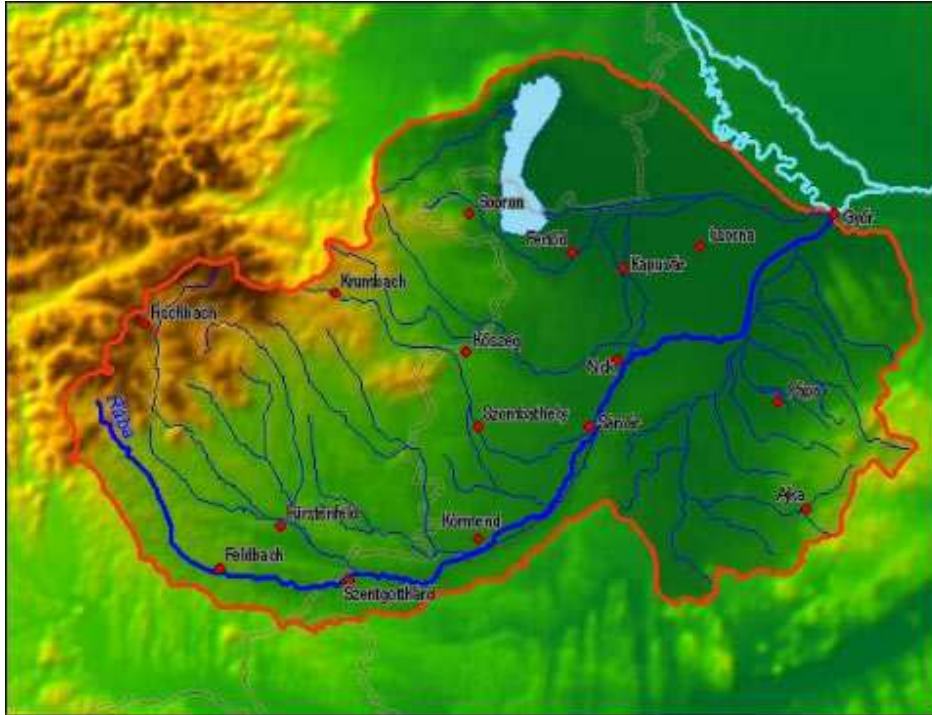
Szombathely belvízzel nem veszélyeztetett.

Magyarország belvív által veszélyeztetett területei⁶³

⁶³ Forrás: <http://img.index.hu/cikkepek/0603/bulvar/belviz20060301.jpg>

Rába vízgyűjtő területe⁶⁴

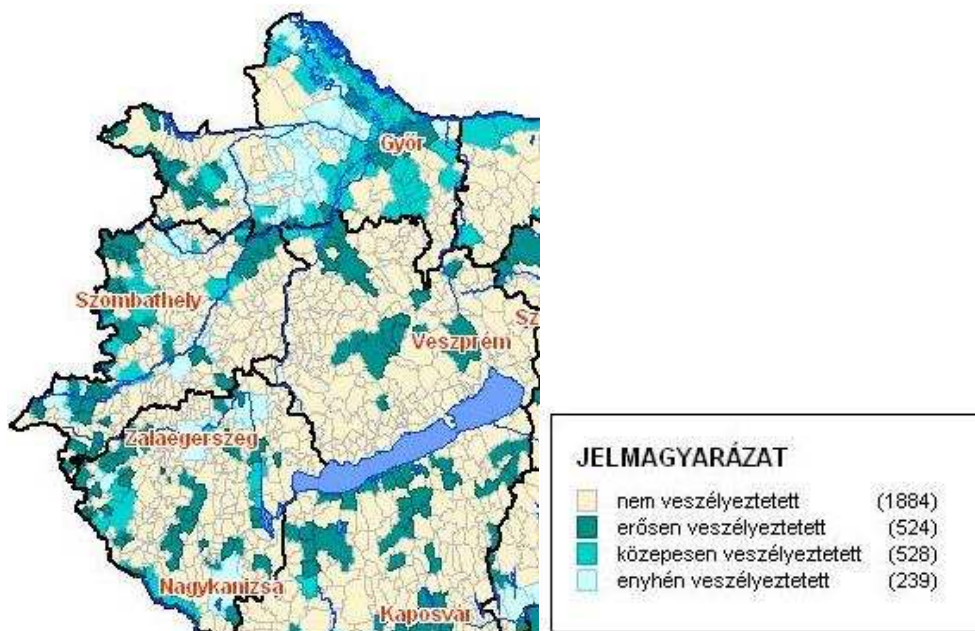

Szombathely tágabbi térségének vízrajza⁶⁵

Szombathely árvízvédelmi szempontból közepesen veszélyeztetett.

⁶⁴ Forrás: <http://www.vidamrikkancs.com/wp-content/uploads/2011/11/ProRaaba%C3%A1rv%C3%ADzel%C5%91rejelz%C3%A9s-projekt-%C3%A1ltal-%C3%A9rintett-ter%C3%BCletek-D%C3%A9l-Burgenland-Kelet-St%C3%A1jerorsz%C3%A1g-Gy%C5%91r-Moson-Sopron-megye-%C3%A9s-Vas-megye.jpg>

⁶⁵ Forrás: <http://raba.vizugy.hu>

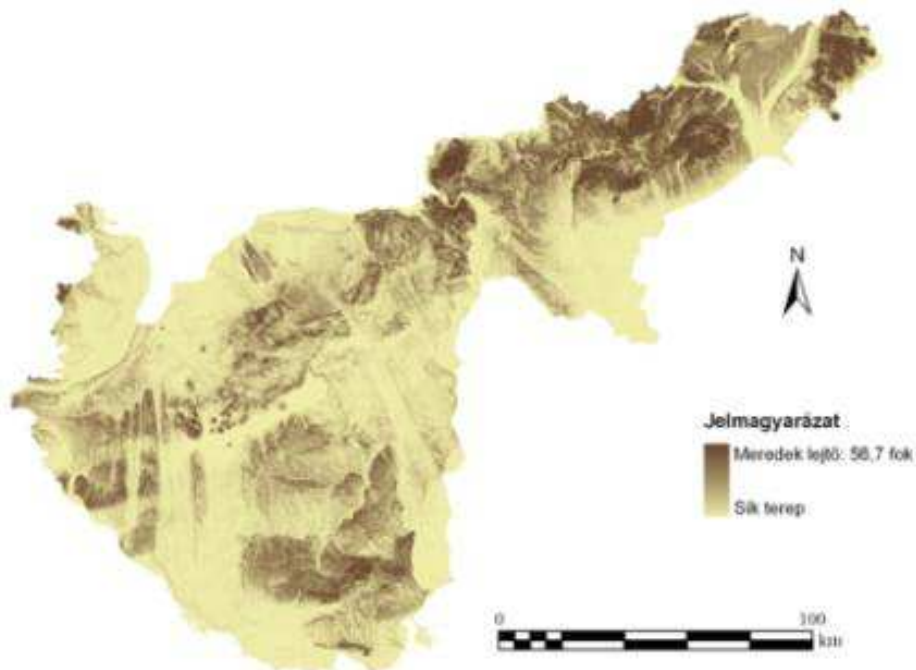

A települések ár- és belvízvédelmi alapon történő besorolása a 18/2003 (XII. 9.) KVVV-BM együttes rendelet alapján 2010. június 7. hatályos állapot szerint⁶⁶

1.18.3. Egyéb

1.18.3.1. Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)

Szombathelyen nincs kedvezőtlen morfológiai adottságú terület (meredek lejtő, falszakadás).

Morfológiai áttekintő térkép Magyarország domb- és hegyvidéki tájairól⁶⁷

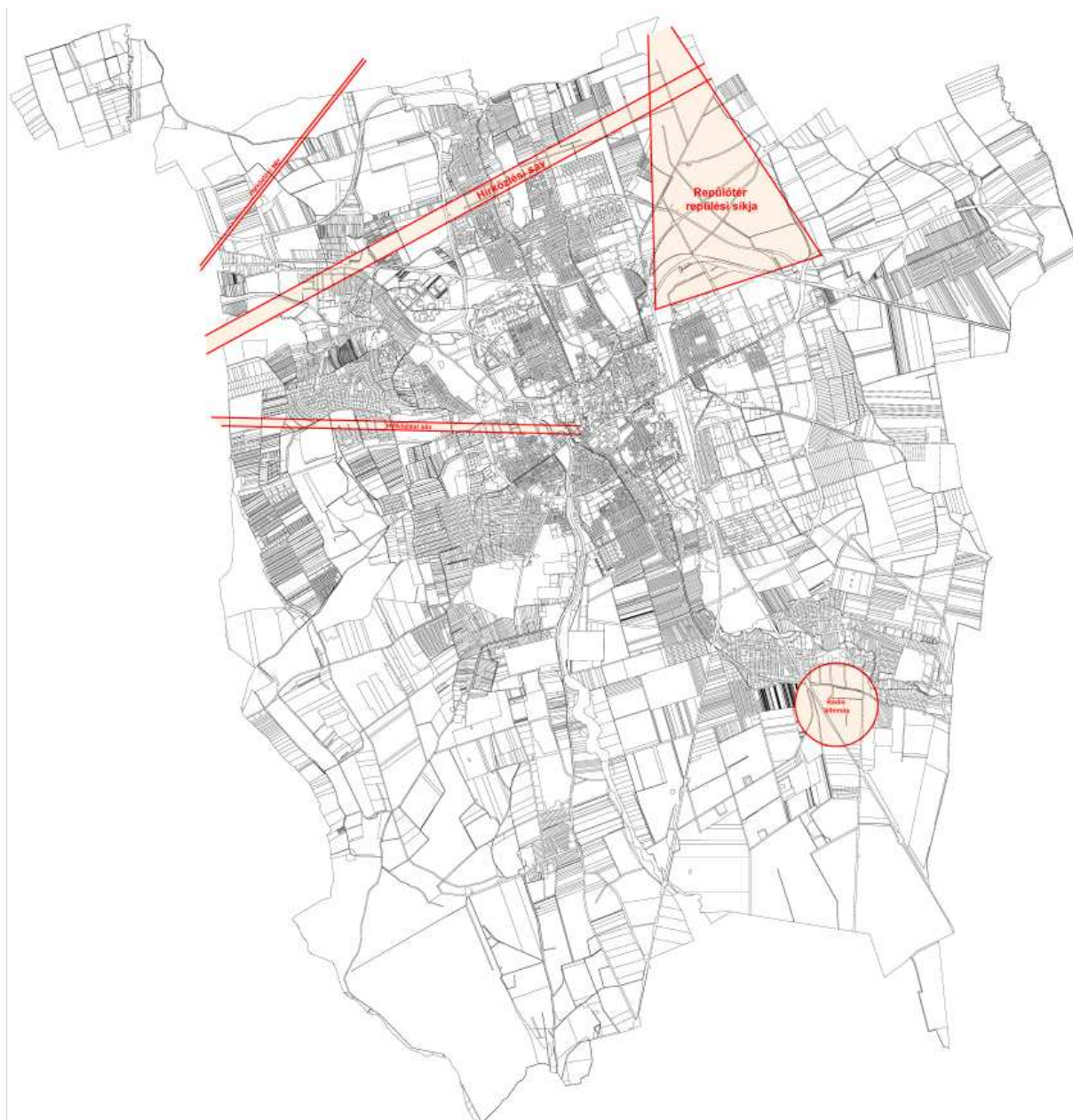
⁶⁶

Forrás: http://4.bp.blogspot.com/_dTX-Udlirbo/TA1DzV27VOI/AAAAAAAAADp8/dBMCpRLL6_M/s1600/Arviz_20100607.JPG

[http://4.bp.blogspot.com/_dTX-](http://4.bp.blogspot.com/_dTX-Udlirbo/TA1DzV27VOI/AAAAAAAAADp8/dBMCpRLL6_M/s1600/Arviz_20100607.JPG)

1.18.3.2. Mélységi, magassági korlátozások

⁶⁷ Forrás: http://www.hidrologia.hu/vandorgyules/27/dolgozatok/04balint_gabor_elemei/image004.jpg

1.18.3.3. Tevékenységből adódó korlátozások

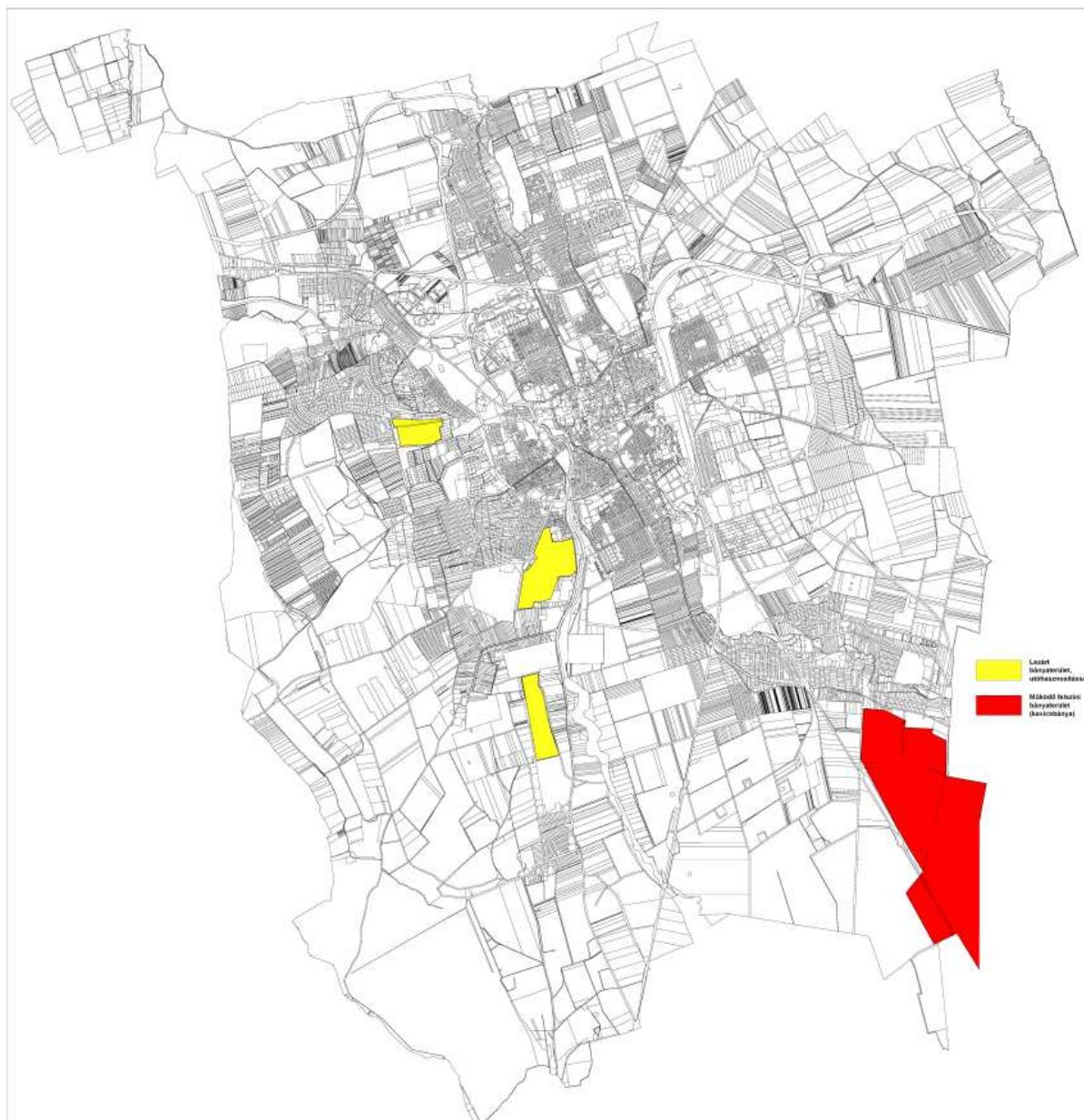
Szombathely területén az alábbi védőtávolságok vannak életben a hatályos településrendezésekben:

- Olad skeet és sportlőtér környezetében 300 m
- Nárai határában tervezett új lőtér 300 m-es sugarú környezete
- Szemételep telekhatárától mért 500 m-es környezet
- Szennyvíz-tisztító telekhatárától mért 500 m sugarú környezete
- Nárai határában üzemelő szennyvíz iszap lerakó 1 km környezete Nárai község igazgatási területét is érintve
- Vép város területéről érinti a város területét 1 km-es védőtávolság került meghatározásra, illetve
- 154 m-es védőtávolság a transzformátor állomás környezetében

1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely

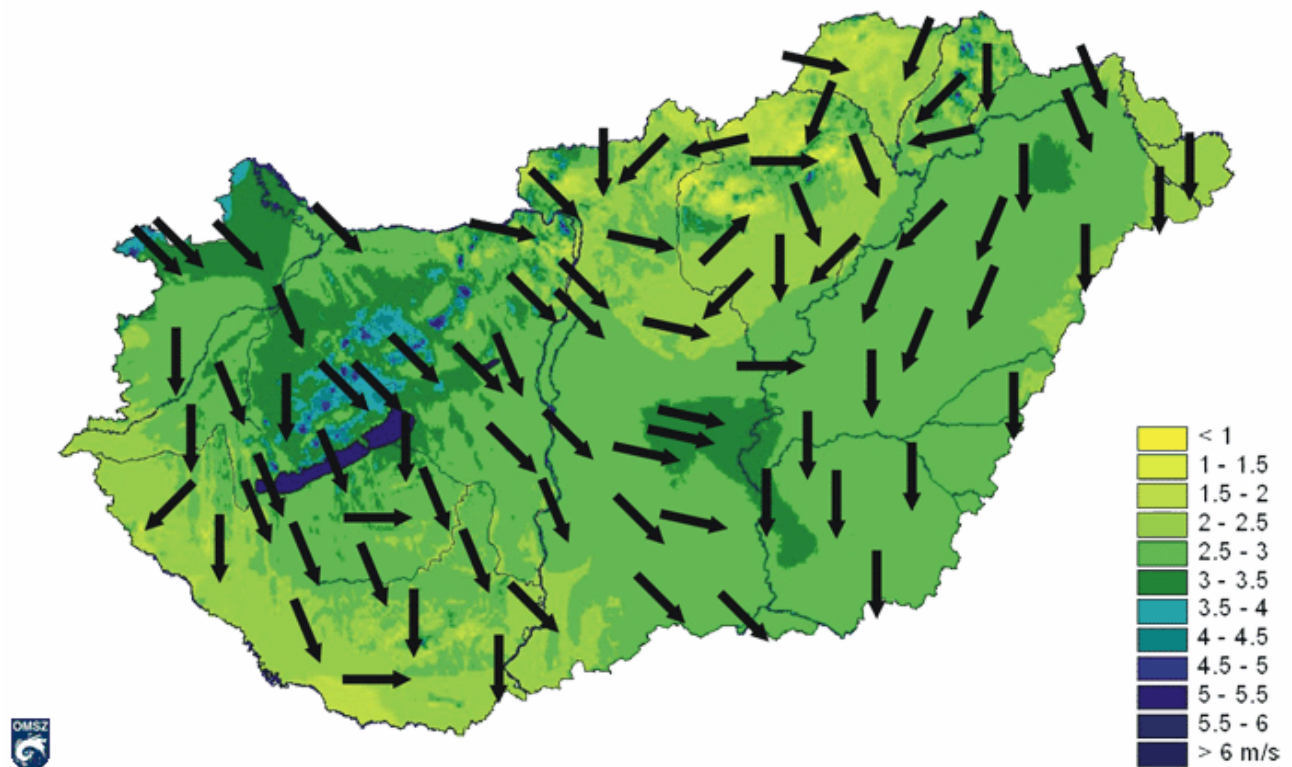
Vas megyében a különböző fejlődésmenetű és geológiai adottságú tájak egymásmellettsége megmutatkozik a természeti erőforrások és az ásványkincsek területi előfordulásában, illetve az egyes készletek mennyiségi és minőségi jellemzőinek különbözőségében. A megye területét a jó minőségű szénhidrogének és az eltérő ércek szinte teljes hiánya jellemzi. Viszont az építőipari nyersanyagok (kavics, homok) viszonylag nagy mennyisége, illetve a gazdag hévízkészlet is jellemzi Vas megye területén elhelyezkedő ásványi anyagokat. A növekvő turisztikai és gyógy-idegenforgalmi mutatók miatt egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a hévízkészlet. A szénhidrogének utáni kutatás kutatófúrásai jelentős hévízkészletet tártak fel, jelenleg 18 (2010-ben) elsődlegesen is hévíztermelési célt szolgáló kút üzemel. A megye legtöbb kútja 35°C-nál magasabb hőmérsékletű termálvíz kitermelését teszi lehetővé. Gyógyvízzé egyelőre csak Bük, Sárvár és Szombathely vizét minősítették, de a megyében feltárt hévizek mindegyikének magas az oldott ásványi anyag tartalma, amelyek jellemzően a kloridos, szulfátos, illetve szénsavas típusú nátrium-hidrogén-karbonátos ásvány-, ill. termálvizek közé sorolhatók. A megyében számos már megfúrt kút is található, bár ezeket elfojtották. Az ilyen nem hasznosított kutak lehetővé tennék a termálvizek nagyobb arányú, sokoldalú hasznosítását akár a gyógy-idegenforgalomban, akár esetleg a geotermikus hőt hasznosító fűtési rendszerek kialakítására. Bányászat szempontjából a Szombathely I. kavics védneví bányatelek van művelésben a település délkelti részén.

1.20. Városi klíma

Szombathely éghajlati jellemzői⁶⁸

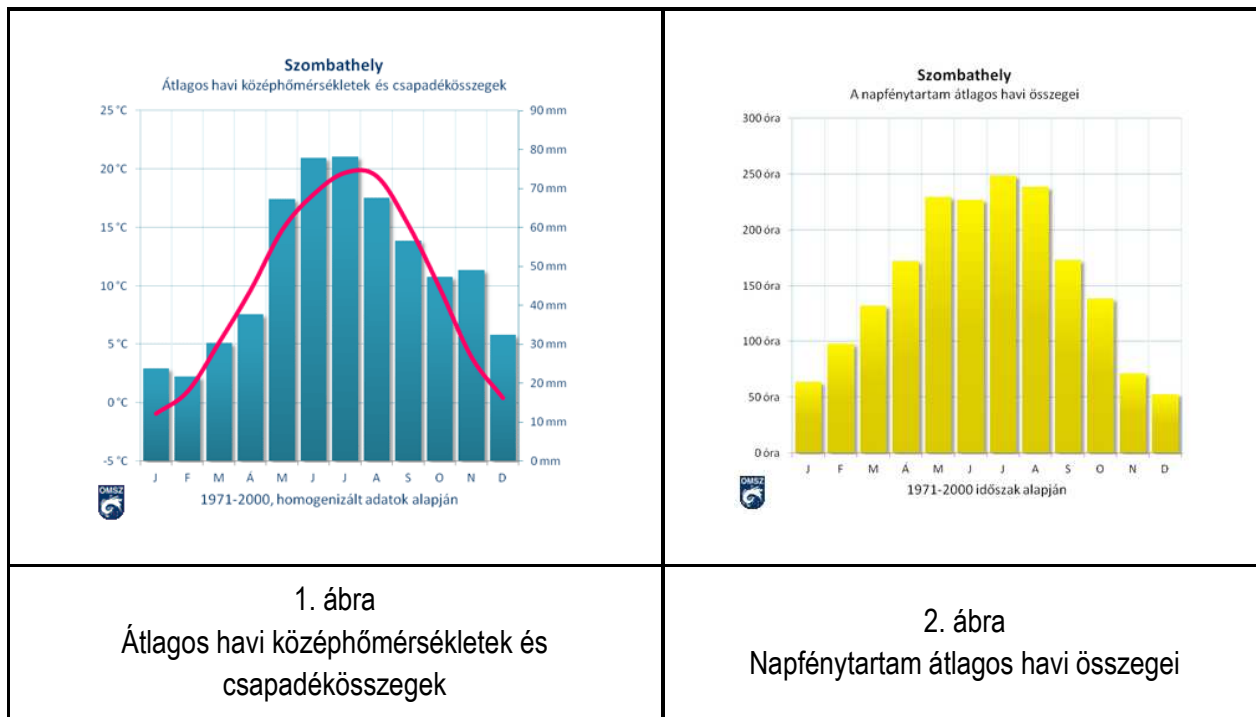
Szombathely sokévi átlagos havi középhőmérsékleteit tekintve elmondható, hogy a leghidegebb hónap a január, míg a legmelegebb a július. Az évi közepes hőingás 20,6°C. Szombathely átlagos évi csapadékösszege 590 mm, mely jellegzetes évi menetet mutat, a nyári félv csapadékosabb, míg a téli félv szárazabb. A legkevesebb csapadék január-februárban hullik, a legcsapadékosabb hónapok pedig – több mint háromszor akkora összegekkel – a június-július. Szombathelyen a napsütéses órák éves összege átlagosan 1850 óra, de évenként nagy változékonyságot mutat. Megfigyelhető a napfénytartam jellegzetes évi menete, a nyári hónapokban van a maximuma (havi 230-250 óra), míg november-január időszakban a minimuma (havi 50-70 óra). Az uralkodó szelek az Alpok eltérítő hatásai miatt leggyakrabban É-i és DNY-i irányúak. A város és környéke hazánk szelesebb területei közé tartozik. A legszelesebb hónap az április, ennek mindössze 17,1 százalékában van szélcsend, s ilyenkor fúj a legerősebben a szél. Éves átlagban egyébként 19,2 százalékos a szélcsend, az átlagos szélerősség 3,5 m/sec.

Az évi átlagos szélesebességek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009)⁶⁹

⁶⁸ Forrás: http://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/varosok_jellemzoi/Szombathely/

⁶⁹ Forrás: http://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/altalanos_eghajlati_jellemzes/szel/

Hónapok	Hőmérséklet [°C]			Csapadék [mm]	Napfénytartam [óra]
	Közép	Maximum	Minimum		
január	-0,9	2,6	-4,0	24	64
február	1,0	5,7	-2,8	22	98
március	5,2	10,7	0,6	30	132
április	9,6	15,4	4,3	38	172
május	14,8	20,6	9,0	67	230
június	17,8	23,6	12,1	78	227
július	19,7	26,1	13,8	78	249
augusztus	19,4	26,0	13,6	68	239
szeptember	15,2	21,2	9,9	57	173
október	9,8	15,3	4,98	47	139
november	3,9	7,9	0,6	49	72
december	0,4	3,7	-2,4	32	53

Átlagos havi hőmérsékletek, csapadék- és napfénytartam-összegek

Szombathely éghajlatának változása az elmúlt 112 évben⁷⁰

A szombathelyi adatsorok klimatológiai leírása előtt is megjegyezzük, hogy a meteorológiai mérések és megfigyelések különböző helyszínekről származnak, az állomástörténeti leírás szerint a megfigyelő állomás többször került áthelyezésre, emellett a mérési körülményekben is több, jelentős változás következett be a múlt század folyamán. A legnagyobb változásokat az állomás áttelepítések, a mérési időpontok és a mérési módszerek változásai okozták, amelyek inhomogenitásokat eredményeznek az adatsorban. Hangsúlyozzuk tehát, hogy klimatológiai, de különösen éghajlatváltozási vizsgálatokat kizárólag hosszú, jó minőségű, homogén adatsorokon végezhetünk. Az Országos Meteorológiai Szolgálatnál kidolgozott homogenizálási eljárással korrigált éves középhőmérsékletek homogén idősorán az emelkedés kisebb-nagyobb mértékben általában eltér az eredeti mérések alapján kapott értéktől még országos átlagban is, egyes állomások esetében pedig a tendencia jellege is megváltozik.

Szombathely eredeti megfigyeléseit tekintve a százéves középhőmérsékleti sor nem mutat szignifikáns változást, ezzel szemben a lineáris trendbecslés a homogenizált soron magas megbízhatósággal 0,6°C-os emelkedést eredményez. Az inhomogenitásoktól már mentes idősoron a változás mértéke a globális tendenciákkal jobban harmonizál. Különösen fontos ezt hangsúlyoznunk, mivel az Alpokalja az egyik legintenzívebben melegedő terület Magyarországon. Megjegyezzük, hogy a városok éghajlata - méretüktől függően - eltér tágabb környezetük klímájától. A városok belseje felé haladva a hőmérséklet általában magasabb, mint a peremrészekén, ez az úgynevezett hősziget jelensége. Homogenizálással a városhatás kiküszöbölhető. A szombathelyi megfigyelési sorban jelentős városhatástól nem kell tartanunk az ötvenes éveket megelőzően sem, 1950-től pedig kifejezetten külvárosi jellegű környezetben folynak a mérések.

A Meteorológiai Világszervezet (WMO) ajánlása szerint általában 30 éves periódus adatai alapján célszerű éghajlati leírásokat készíteni. Az éghajlat jellemzéséhez elegendően hosszú időszakot kell választani ahhoz, hogy az éghajlat változékonysága csak kismértékben jelenjen meg a klimatológiai karakterisztikákban, ugyanakkor általános képet nyújtson a térségben előforduló éghajlati jellemzőkről.

A szombathelyi adatsor elemzéshez az 1971-2000 közötti 30 éves időszakban mért értékeket vettük alapul, mivel a jelen klímát ezzel a teljes harmincéves időszakkal jellemezhetjük leginkább. A változások nyomon követéséhez értékes információval szolgál az 1971-2000-es sokéves átlagoknak a megelőző, 1961-90-es, a WMO által hivatalos klíma normálként elfogadott időszakkal történő egybevetése, annak ellenére, hogy részben átfedő periódusokról van szó.

---

⁷⁰ Forrás: http://owwww.met.hu/eghajlat/eghajlati_adatsorok/szh/Navig/Index2.htm

A levegő hőmérséklete

A bemutatott száz év során a szombathelyi éves középhőmérsékletek sorozata évről évre nagy változékonyságot mutat. A múlt század első felében a negyvenes évekig enyhe csökkenés tapasztalható, majd egy letörést követően a hatvanas évek elejétől melegedés kezdődött, a hetvenes évek közepétől pedig a globális változásokkal párhuzamosan egyértelmű a melegedés az idősorban. Az évszázad leghidegebb éve Szombathelyen az 1940-es év volt, amikor az évi középhőmérséklet mindössze 7,4°C-nak adódott. A második leghidegebb 1956., amikor ennél csak 0,3-del volt magasabb az évi középhőmérséklet. A hideg évek rangsorában harmadikként következő évek átlaghőmérséklete már 8°C fölötti.

A százéves adatsor záró éve, a 2000-es év bizonyult a legmelegebbnek, 11,2°C-os középhőmérséklettel. A második legmelegebb 1994 volt, éves átlagban 11°C, majd azt követi a század elejéről az 1934-es év (10,7°C), de az országszerte szintén nagyon meleg 1992 is csak 1 tized fokkal csúszott le a negyedik helyre az évek rangsorában.

Az éves középhőmérsékletek sorozatából az 1971-2000 közötti 30 éves időszak átlaghőmérsékletére 9,5°C adódik, ami mintegy három tized fokkal meghaladja az előző, 1961-90 közötti periódus átlagát. Az évi középhőmérsékletek sorozatára illesztett lineáris trend szerint a 1970-es évtől számított trend több mint 1°C-os növekedést jelez az adatsorban az utolsó 30 évre vonatkozóan.

Az évi abszolút minimum- és maximumhőmérsékletek tekintetében is jelentős az évről-évre fellépő változékonyság Szombathelyen, de a minimumokat és a maximumokat is minden kétséget kizáróan emelkedő tendencia jellemzi. A globális változásokkal összefüggő elemzések egyik konzekvenciája, hogy a szélsőségek gyakorisága és intenzitása növekszik a jövőben. Ezzel a megállapítással összecseng, hogy a legalacsonyabb (28°C, 1980) és a legmagasabb éves abszolút maximumot (38,3°C, 1994) is a jelenhez közel, a múlt század utolsó negyedében, az intenzív felmelegedés kezdetét követően regisztráltuk. A század eleji hideg telek egyikén, 1910. február 11-én mértük a leghidegebbet, -29,3°C-ot, de a legmagasabb abszolút minimum az 1978-as esztendőhöz köthető, -5,5°C alá nem csökkent a hőmérő higanyszála ebben az évben.

A hőmérséklet átlagos éves járásának megfelelően a január havi átlagok a legalacsonyabbak, a júliusiak pedig a legmagasabbak. A legmelegebb és a leghidegebb hónap középhőmérséklete közötti különbség az éves közepes hőingás. Szombathely megfigyelési sorozatán ez az érték általában 21°C körül alakul, de előfordultak magas (27,1°C), de nem kiugró, illetve alacsony (15,6°C) értékek is, főleg a század elején, valamint a század középső évtizedeiben. Az 1971-2000 közötti időszak éveiben csak kismértékben tért el az átlagtól, főként az átlagos érték körül ingadozott. A múlt század utolsó dekádjába tartozó években szinte kivétel nélkül az átlagosnál kisebb volt a hőingás értéke.

A század elején és a végén az enyhe telek domináltak, hideg telek főként a század középső évtizedeiben voltak jellemzőek. Zord tél volt országosan is az 1928/29-es, mindössze -5,8°C-os

átlaggal. Ezen a télen mértük a valaha regisztrált leghidegebbet Szombathelyen, amint erre már korábban utaltunk. Rendkívül hideg volt még 1939/40 és 1961/62 tele, -5°C alatti átlaggal. A század utolsó harmadát tekintve az 1984/85-ös tél az egyetlen, ami kiemelhető alacsony középhőmérséklete miatt. Az 1971-2000 közötti időszakban a leghidegebb évszak átlaghőmérséklete Szombathelyen 0°C , ez a megelőző normál időszakhoz képest mintegy fél fokkal melegebb teleket jelent. A téli hónapok közül leghidegebb a január, az 1961-1990 időszakban a januári átlag $-1,9^{\circ}\text{C}$ volt, ugyanakkor az 1971-2000 intervallumban a januárok átlaga megközelítőleg 1°C -kal volt magasabb. A legalacsonyabb középhőmérsékletű hónap a 100 év során nem januári hónap volt, hanem a már említett 1929 februárja, $-10,3^{\circ}\text{C}$ -os átlaggal. A legenyhébb telek a század eleji 1915/16-os és a századvégi 1997/98-as telek voltak szinte azonos, $2,3^{\circ}\text{C}$ -os középértékkel.

Fagyos napok, vagyis amikor a napi minimumhőmérséklet 0°C alá süllyed, döntően november és március között alakulnak ki, számuk átlagosan 95-nek adódott 1971-2000 között, a megelőző harminc évben ennél 4 nappal több fagyos nap lépett fel átlagosan Szombathelyen. Az egyes években igen eltérő lehet a számuk, de a század folyamán - egybehangzóan a nagyobb léptékű változásokkal - csökkenés tapasztalható.

A téli napok számának csökkenése (amikor a napi maximumhőmérséklet nem emelkedik fagypontra fölé) feltűnő a százéves idősorban. A teljes évszázad során a lineáris trendbecslésből adódóan évente mintegy 30 nappal kevesebb téli nap jellemzi Szombathely klímáját.

A nyári hónapok közül a legmelegebb a július, 1971-2000 átlagában $19,8^{\circ}\text{C}$. Legmelegebb a 2000-es év júliusa volt $22,7^{\circ}\text{C}$ -os átlagos havi középhőmérséklettel, a leghűvösebb pedig az 1913-as év júliusa, a havi átlag a 17°C -ot sem érte el ebben a hónapban. A 100 éves idősor abszolút maximuma 1950. július 5-én lépett fel Szombathelyen, értéke $38,3^{\circ}\text{C}$. Melegebb periódusok jellemzői a hőségnapok, amikor a napi maximumhőmérséklet eléri vagy meghaladja a 30°C -ot. Kiemelkedően magas számban fordultak elő hőségnapok 1996 nyarán, 32-szer regisztráltak 30°C -nál magasabb napi maximumhőmérsékletet. Az 1971-2000 időszak nyarai átlagosan 15 hőségnappal jellemezhetők, ez 3 nappal több, mint az 1961-90-es átlag. A hőségnapok száma a hazai viszonyok között hűvösebbnek mondható alpokaljai területen is nagymértékben, 11 nappal megnőtt a száz év során.

Az átmeneti évszakok közül a tavaszi időszakra a gyors melegedés jellemző. Míg márciusban a havi középhőmérséklet 5°C körül van, addig a májusi átlag megközelíti a 15°C -ot Szombathelyen. A tavaszok melegedése nem számottevő a teljes múlt század alatt, a hetvenes évek közepétől azonban már jelentős, a harminc év alatt $1,8^{\circ}\text{C}$.

A három őszi hónap átlaghőmérsékletei az átmeneti jelleg miatt, hasonlóan a tavaszi hónapokhoz, nagy eltérést mutatnak. Szeptemberben a sokévi átlaghőmérséklet $14,9^{\circ}\text{C}$, októberben $9,4^{\circ}\text{C}$, novemberben pedig $3,8^{\circ}\text{C}$ körül alakul. Az őszi hőmérsékletek 1971-2000-es átlaga $9,4^{\circ}\text{C}$. Az őszi középhőmérséklete az előző normálhoz képest nem változott az 1971-2000 periódusban. Hűvös őszi hónapok főleg a XX. század elején domináltak, a növekedés a teljes idősort tekintve ebben az

évszakban nem szignifikáns, $0,2^{\circ}\text{C}$ a 100 év alatt, a legutóbbi intenzív felmelegedés kezdete óta is csak $0,6^{\circ}\text{C}$ -ot tesz ki.

Az évi abszolút hőmérsékleti szélsőértékek átlagaival jellemezhetők az egy éven belül várható extrém hőmérsékletek. Az 1971-2000-es időszakra vett átlagos abszolút maximum $33,5^{\circ}\text{C}$, öt tized fokkal magasabb, mint az 1961-1990-es érték, az abszolút minimumok átlagosan $-13,8^{\circ}\text{C}$ -ot vettek fel 1971 és 2000 között, ez kilenctized fokkal magasabb érték a korábbi normál időszak átlagánál.

Csapadékviszonyok

Szombathely éves csapadékösszeg idősorát tekintve megállapíthatjuk, hogy az elmúlt évszázad folyamán a csapadék mennyisége jelentősen csökkent, az évi összeg több mint 15%-kal lett kevesebb a 100 év alatt. Az éves csapadék 1971-2000-es átlaga a repülőtéri állomáson 592 mm, ugyanez az érték a Vízművek területén fekvő állomás adatai alapján 649 mm. Az évek közötti változékonyság kevésbé kiemelkedő, mint az alföldi területeken, a legszárazabb és legnedvesebb évek csapadékösszege között alig több mint kétszeres a különbség. A csökkenő tendencia megmutatkozik a nagycsapadékú évek eloszlásában is, 800 mm fölötti összeget nyolcszor regisztráltak a 100 év alatt, közülük az utolsót 1965-ben, a többit a század első felében. Érdekes azonban, hogy az aszályos évek gyakorisága is csökkent, 450 mm alatti csapadékot a század folyamán négyszer, egy kivétellel 1930 előtt mértek (1921, 1924, 1928, 1971).

A tavaszi csapadékmennyiség sokévi átlaga az 1971-2000-es időszak alapján 137 mm. A 100 év alatt a lineáris trendillesztés eredménye szerint mintegy 15%-kal csökkent. A csökkenés ellenére csapadékos és száraz időszakok egyenletesen váltogatták egymást. A két legszárazabb tavasz 1934-ben és 1968-ban volt, amikor a 3 hónap alatt lehullott mennyiség csupán 54 mm, illetve 57 mm volt. A legtöbb csapadék az 1965-ös évben hullott, ekkor 334 mm volt az évszakos összeg, ami több mint 50 mm-rel magasabb, mint a második legnagyobb érték (278 mm 1941-ben és 1942-ben). Nagy csapadékú tavasz volt még 1907-ben és 1916-ban is, az évszakos összeg meghaladta a 250 mm-t.

A tavaszi hónapokban a csapadék mennyisége hónapról hónapra nő, a márciusi átlagos 38 mm-es összeg csupán 7 mm-rel haladja meg a legszárazabb hónap, a február átlagát, májusban viszont ennek közel kétszerese, 68 mm a sokévi átlag. A száz év alatti legszárazabb tavaszi hónap 1929 februárja volt 1,5 mm havi összeggel. A legcsapadékosabb tavaszi hónap pedig az 1936-os év májusa volt 176 mm-t meghaladó értékekkel, ami még a sokéves évszakos átlagnál is magasabb.

A nyári csapadékösszeg 1971-2000-es átlaga 224 mm, ami gyakorlatilag megegyezik az 1961-90-es időszakra vonatkozó átlaggal. A száz év alatt 14%-kal csökkent. Bár a múlt század egészében előfordultak aszályos és árvizeket okozó, nagycsapadékú évek is, a század utolsó negyedében kevésbé volt szélsőséges a csapadékelátottság. A legszárazabb két nyáron (1967-ben és 1992-ben) csupán 93, illetve 105 mm volt az évszakos csapadékösszeg, de 150 mm alatti mennyiség minden évtizedben előfordult. A legtöbb, 411 mm eső 1915 nyarán hullott, de ezt megközelítő mennyiséget mértek többször is (400 mm 1948-ban, 392 mm 1966-ban, 384 mm 1902-ben).

Az év két legcsapadékosabb hónapja általában a június és július, melyek átlagos csapadékösszege egyaránt 78 mm, az augusztus ennél valamivel szárazabb, 68 mm a sokévi átlag 1971-2000 között.

Szombathely havi csapadékösszeg sorozatában az 1914-es év júliusa a legcsapadékosabb hónap 224 mm-rel, a második helyen 1974 augusztusa áll (204 mm). A kiugróan legszárazabb hónap 1969 júliusa volt, amikor 5,8 mm volt a havi összeg, a többi hónapban mindig meghaladta a 10 mm-t.

Az őszi csapadékmennyiség sokévi átlaga 154 mm. Átlagában meghaladja a másik átmeneti évszak 30 éves átlagát. A száz év alatt mintegy 12%-kal csökkent a mennyisége, de aszályos évek előfordultak az első évtizedben is. A legkevesebb csapadékot 1947 és 1959 őszén mérték Szombathelyen, az évszagos összeg 44 mm, illetve 55 mm volt. A két legcsapadékosabb őszen (1905 és 1950 folyamán) 323 mm-t, illetve 300 mm-t mértek.

Az országos átlagtól eltérően az őszi hónapok közül szeptember a legcsapadékosabb, a sokévi átlag 56 mm, míg októbert 48, novemberet 49 mm-es sokévi átlag jellemzi az 1971-2000-es időszak értékei alapján. Az 1961-90-es és az 1971-2000-es sokévi átlagok nem térnek el lényegesen egymástól, az őszi szárazodása nem egyenletes. A 100 év alatt a legkisebb havi összeget, 2 mm-t, 1965 és 1995 októberében regisztrálták.

A téli csapadék 1971-2000 közötti átlaga 77 mm, ez a legszárazabb évszakunk. A 100 év alatti csökkenés Szombathelyen télen a legnagyobb mértékű, meghaladja a 30 %-ot. Bár a legszárazabb és legcsapadékosabb tél is a század első felében volt (1924/25-ben 21 mm és 1946/47-ben 122 mm), a csökkenés leginkább a nagycsapadékú telek ritkulásában nyilvánul meg. A száraz telek eloszlása egyenletes a 100 év során. Az évszakok közül télen figyelhetjük meg a legnagyobb különbséget az egyes évek között. Az elmúlt évszázadban a legszárazabb 1924/25 tele volt, az évszagos összeg alig haladta meg a 20 mm-t, ugyanakkor 3 télen is regisztrálták ennek több mint tízszeresét (1946/1947 223 mm, 1903/1904 221 mm, 1909/1910 216 mm).

A három téli hónap közül január és február szinte egyformán száraz, a sokéves átlag 24, illetve 22 mm, míg decemberben a februári érték közel másfélszerese, 32 mm szokásos összeg. A 100 év alatt nem volt olyan hónap, amikor nem volt csapadék, kétszer mértek 1 mm havi összeget, 1964 januárjában és 1997 februárjában. Száraz hónapok egyébként a tél minden szakaszában előfordultak, decemberben 2, januárban 4, februárban 8 alkalommal fordult elő, hogy 5 mm-nél kevesebb volt a havi összeg. Az 1971-2000-es időszakot átlagosan 32 havas nappal jellemezhetjük, ez 5 nappal elmarad az 1961-90-es átlagtól. A leghavasabb évek a század középső négy évtizedében fordultak elő 50 fölötti értékekkel, a hóban legszegényebb év 1989 volt, amikor csak 11 havas napot észleltek.

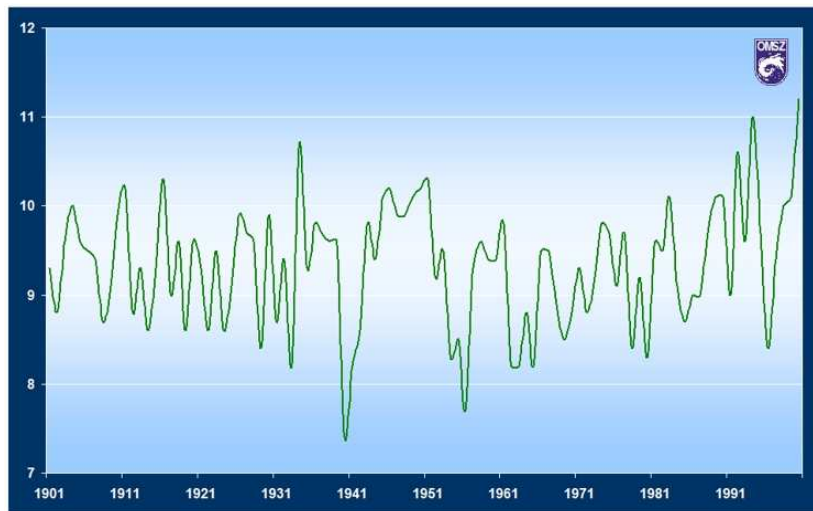
A szombathelyi csapadékadatok elemzésekor észrevehetjük, hogy nagyon nagy az évi ingás, azaz nagyon nagy a legnedvesebb és legszárazabb hónapok csapadéka közötti különbség. A sokévi

(1971-2000) átlagértékek alapján a februári és júniusi csapadékösszegek különbsége 56 mm, míg ugyanez az érték Budapesten 34, Szegeden 45, Debrecenben 47 mm.

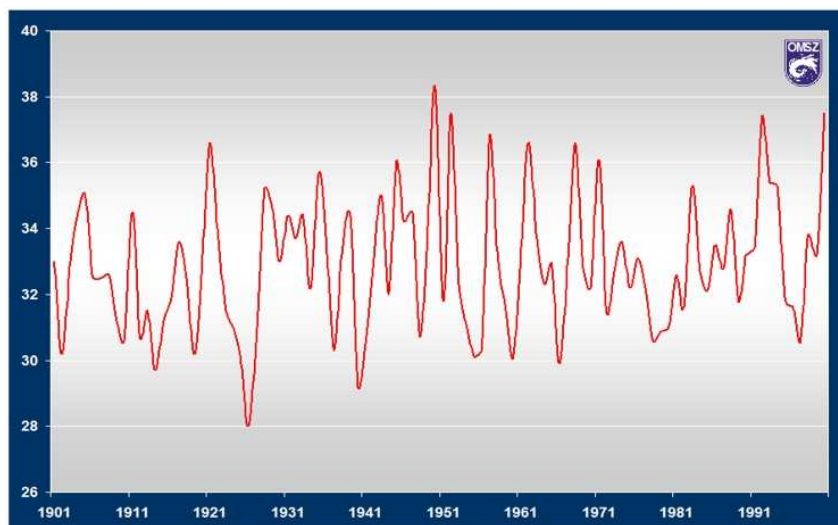
A napfénytartam jellemzői

A napfénytartam mérése 1929 júliusában kezdődött. Az éves összeg sokévi átlaga 1847 óra, 70 év alatt értéke néhány százalékkal nőtt. A napfényben legszegényebb év 1933 volt 1473 óras évi összeggel, míg ennek közel másfélszerese, 2169 óra volt az éves napfénytartam 1967-ben.

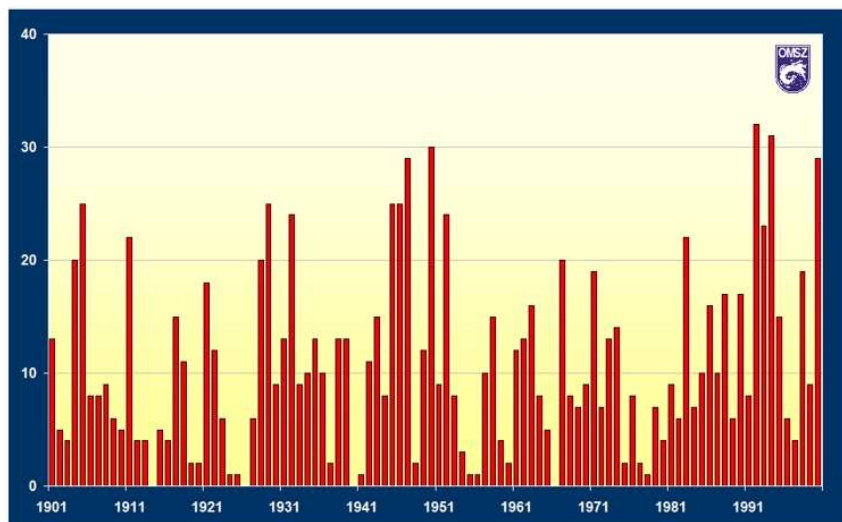
Az éven belül januártól júliusig növekszik, majd ezt követően csökken a napsütéses órák száma, minimumát decemberben éri el. A két szélsőséges hónap átlagos értéke 52, illetve 249 óra. A maximális érték nem a csillagászatilag lehetséges maximum hónapjában, júniusban, hanem egy hónappal később következik be. A téli félévben a felhőzetten kívül a nagy ködgyakoriság is csökkenti a napfényes órák számát. Így fordulhatott elő, hogy 1933 januárjában mindössze 4,5 órát sütött a nap.

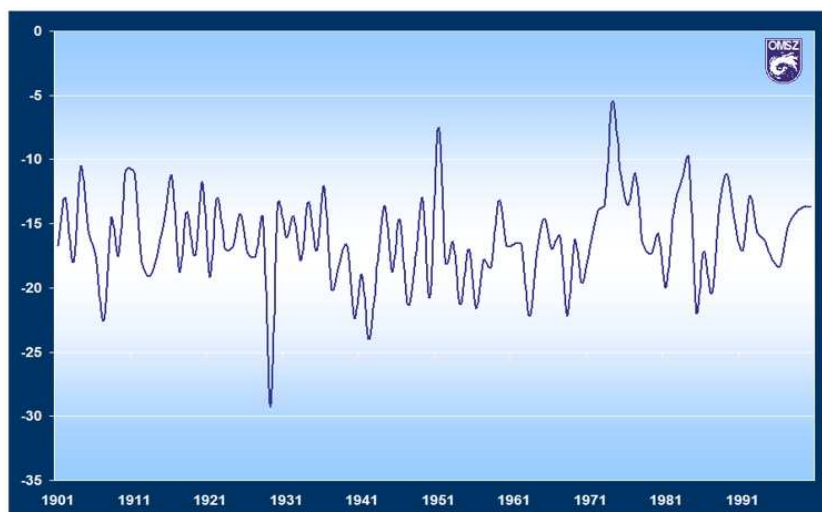
Középhőmérséklet

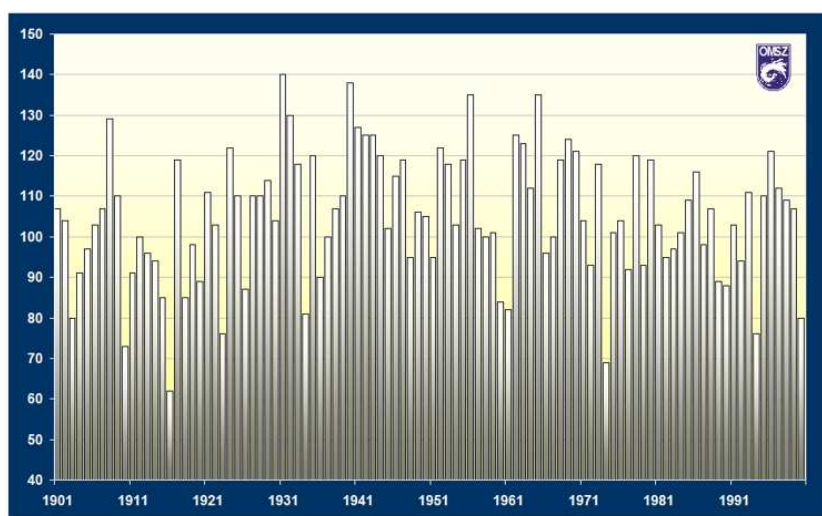
Max. hőmérséklet

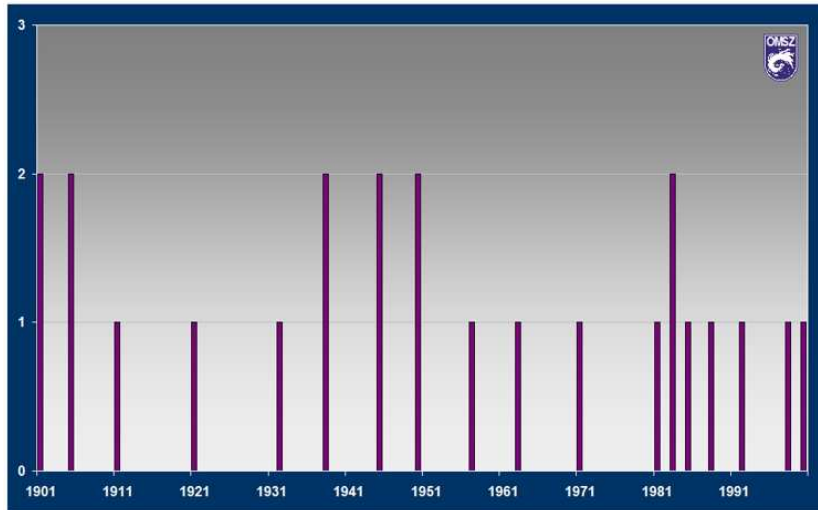
Hőségnapok

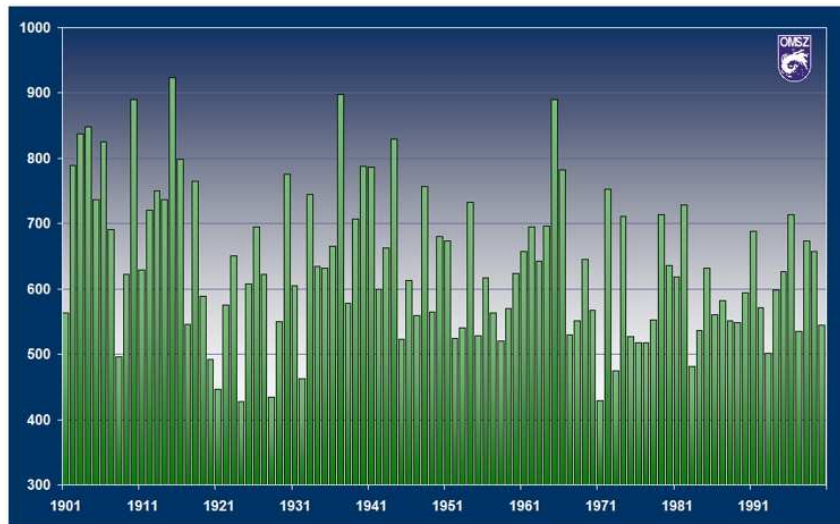
Minimális hőmérséklet

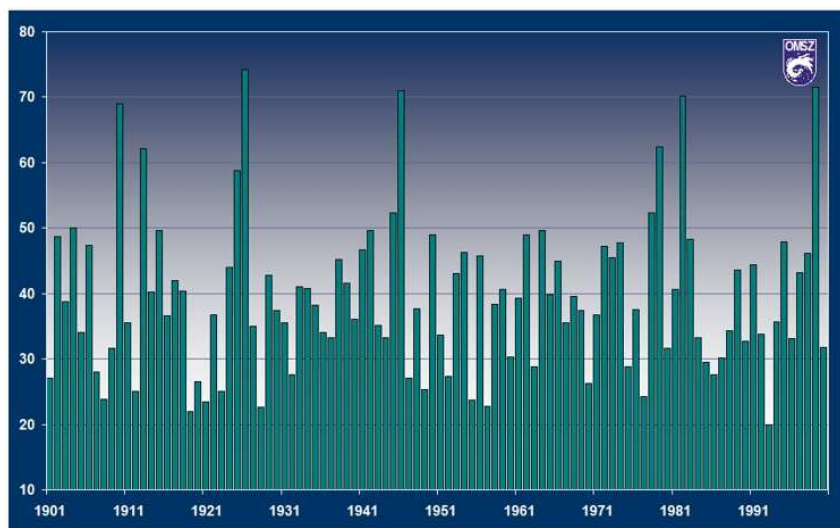
Fagyos napok

Meleg éjszakák

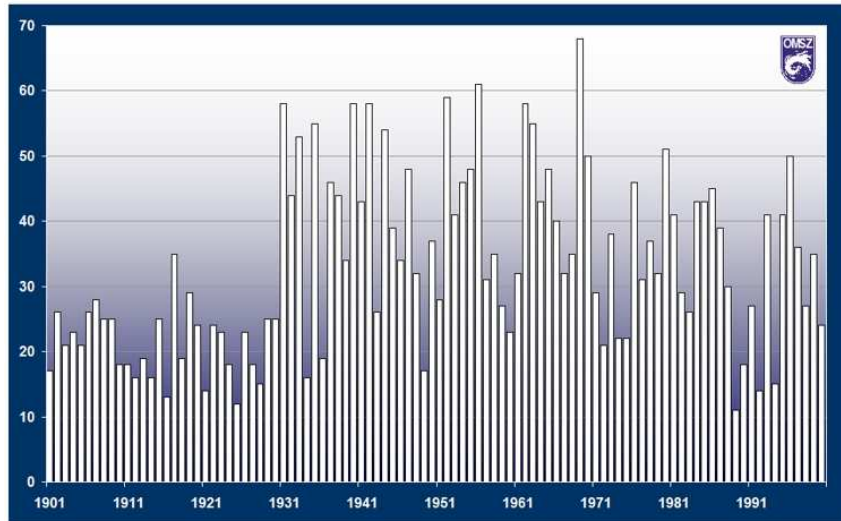

Csapadékösszeg

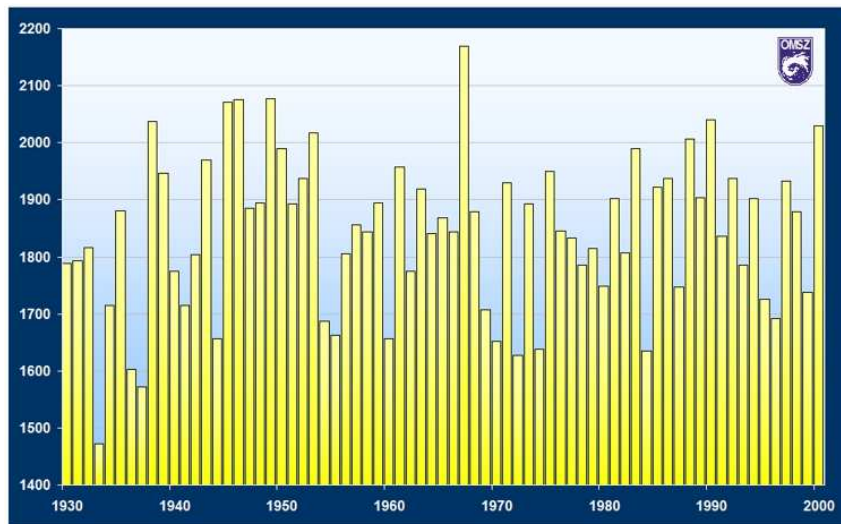

Max csapadék

Havas napok

TÁBLÁZATOK

Szombathely város népessége

(fő)

Korcsoport , év			2001. február 1.			2011. október 1.		
			Férfi	Nő	Össze n	Férfi	Nő	Össze n
0	-	4	1 775	1 648	3 423	1 733	1 677	3 410
5	-	9	2 083	2 082	4 165	1 832	1 658	3 490
10	-	14	2 312	2 246	4 558	1 719	1 660	3 379
15	-	19	2 976	2 987	5 963	2 493	2 499	4 992
20	-	24	3 659	3 648	7 307	2 219	2 077	4 296
25	-	29	3 592	3 413	7 005	2 343	2 253	4 596
30	-	34	2 836	2 885	5 721	3 419	3 240	6 659
35	-	39	2 328	2 294	4 622	3 571	3 381	6 952
40	-	44	2 383	2 834	5 217	2 831	2 931	5 762
45	-	49	3 249	3 857	7 106	2 289	2 298	4 587
50	-	54	3 046	3 390	6 436	2 237	2 648	4 885
55	-	59	2 496	2 829	5 325	2 863	3 634	6 497
60	-	64	1 809	2 209	4 018	2 594	3 295	5 889
65	-	69	1 435	1 993	3 428	2 004	2 590	4 594
70	-	74	1 252	1 874	3 126	1 409	2 042	3 451
75	-	79	827	1 600	2 427	873	1 540	2 413
80	-	84	360	779	1 139	592	1 205	1 797
85	-	X	283	651	934	345	890	1 235
Összesen			38 701	43 219	81 920	37 366	41 518	78 884

Vas megye népessége

(fő)

Korcsoport, év			2001. február 1.			2011. október 1.		
			Férfi	Nő	Össze	Férfi	Nő	Össze

					n			n
0	-	4	6 175	5 804	11 979	5 566	5 260	10 826
5	-	9	7 660	7 461	15 121	6 016	5 570	11 586
10	-	14	8 575	7 874	16 449	6 152	5 834	11 986
15	-	19	8 616	8 439	17 055	7 793	7 360	15 153
20	-	24	10 282	9 993	20 275	7 538	6 824	14 362
25	-	29	10 654	9 952	20 606	7 624	7 077	14 701
30	-	34	9 340	8 990	18 330	10 117	9 612	19 729
35	-	39	8 391	8 031	16 422	10 985	10 307	21 292
40	-	44	9 563	9 589	19 152	9 615	9 359	18 974
45	-	49	11 376	11 562	22 938	8 323	8 114	16 437
50	-	54	9 579	9 503	19 082	8 751	9 221	17 972
55	-	59	7 559	8 351	15 910	10 342	11 266	21 608
60	-	64	6 080	7 731	13 811	8 453	9 581	18 034
65	-	69	5 253	7 401	12 654	6 031	7 736	13 767
70	-	74	4 429	7 155	11 584	4 453	6 716	11 169
75	-	79	3 358	6 033	9 391	2 926	5 543	8 469
80	-	84	1 375	2 780	4 155	1 925	4 300	6 225
85	-	X	952	2 257	3 209	1 190	3 149	4 339
Összesen			129 217	138 906	268 123	123 800	132 829	256 629

A háztartások összetétele Szombathely városban, 2011*

Háztartástag	Család-háztartás	Ebből: egy családból álló	Ezen belül		Két vagy több családból álló háztartás	Nem család-háztartás
			házaspár és élettársi kapcsolat együtt	Egy szülő gyermeke I		
1	-	-	-	-	-	10

						273
2	9 372	9 372	6 745	2 627	–	808
3	6 637	6 637	5 205	1 432	–	40
4	4 038	3 966	3 592	374	72	5
5	1 189	1 078	1 003	75	111	1
6	318	235	207	28	83	–
7	61	32	29	3	29	–
8–X	50	36	36	–	14	–
Összesen	21 665	21 356	16 817	4 539	309	11 127

* A 2011. évi népszámlálás adatai.

A családok összetétele a gyermekek létszáma szerint Szombathely városban, 2011*

Gyermekek száma	Házaspár	Élettársi kapcsolat	Egy szülő gyermekkel	Összesen
0	6 555	1 203	–	7 758
1	4 432	764	3 032	8 228
2	3 109	318	1 264	4 691
3	727	107	233	1 067
4–X	147	39	54	240
Együtt	14 970	2 431	4 583	21 984
Ebből:				
15 évesnél fiatalabb gyermekeket nevelő	4 303	964	1 528	6 795
Családban élő gyermekek száma	13 474	1 913	6 486	21 873
Ebből:				
15 évesnél fiatalabb gyermek	6 617	1 388	2 046	10 051
Száz családra jutó gyermek	90	79	142	99
Száz családra jutó 15 évesnél fiatalabb gyermek	44	57	45	46

* A 2011. évi népszámlálás adatai.

A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége Szombathely városban, 2011*(fő)

Megnevezés	Összesen	Ebből
------------	----------	-------

396

		férfi	nő
Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	658	334	324
Általános iskola			
1–7. évfolyam	5 827	2 699	3 128
8. évfolyam	15 900	6 752	9 148
Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	13 214	8 114	5 100
Érettségi	24 022	10 541	13 481
Egyetem, főiskola, stb. oklevéllel	14 435	6 451	7 984

* A 2011. évi népszámlálás adatai.

A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége Szombathely városban, 2011 (folytatás)*(százalék)

Megnevezés	Összesen	Ebből	
		férfi	nő
Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	0,9	1,0	0,8
Általános iskola			
1–7. évfolyam	7,9	7,7	8,0
8. évfolyam	21,5	19,4	23,4
Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	17,8	23,3	13,0
Érettségi	32,4	30,2	34,4
Egyetem, főiskola, stb. oklevéllel	19,5	18,5	20,4

* A 2011. évi népszámlálás adatai.

A népesség gazdasági aktivitása*

Megnevezés	2001			2011		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Szombathely						
Foglalkoztatott	20 011	17 935	37 946	18 403	16 857	35 260
Munkanélküli	973	621	1 594	1 481	1 448	2 929
Inaktív kereső	7 618	13 938	21 556	8 146	14 343	22 489

Eltartott	10 099	10 725	20 824	9 336	8 870	18 206
Összesen	38 701	43 219	81 920	37 366	41 518	78 884
Vas megye						
Foglalkoztatott	62 589	52 257	114 846	60 402	51 568	111 970
Munkanélküli	3 463	1 807	5 270	5 072	4 329	9 401
Inaktív kereső	29 821	49 648	79 469	28 864	48 195	77 059
Eltartott	33 344	35 194	68 538	29 462	28 737	58 199
Összesen	129 217	138 906	268 123	123 800	132 829	256 629

* Az 2001. évi és a 2011. évi népszámlálás adatai.

A lakott lakások összetétele építési év és komfortosság szerint, 2011*

Építési év			Komfortosság		
Megnevezés	Szombat-hely	Vas megye	Megnevezés	Szombat-hely	Vas megye
1946 előtt	4 468	18 537	Összkomfortos	22 329	60 555
1946 – 1960	1 823	9 634	Komfortos	8 386	30 441
1961 – 1970	6 210	16 994	Félkomfortos	370	2 166
1971 – 1980	9 449	22 182	Komfort nélküli	343	3 258
1981 – 1990	4 553	14 037	Szükség és egyéb lakás	173	331
1991 – 2000	1 830	6 519	Összesen	31 601	96 751
2001 – 2005	1 932	5 206			
2006 – 2011	1 336	3 642			
Összesen	31 601	96 751			

* A 2011. évi népszámlálás adatai.

A lakott lakások összetétele tulajdonjellel és szobaszám szerint, 2011*

Település, megye	Tulajdonjellel			Szobaszám				Összesen
	magán-	ökormány	más	1	2	3	4–	

	személy	-zat	intézmény , szervezet					
	tulajdona							
Szombat -hely	29 339	2 049	213	3 096	13 745	8 516	6 244	31 601
Vas megye	92 001	3 942	805	7 252	36 901	31 025	21 573	96 751

* A 2011. évi népszámlálás adatai.